Thomas Hardy

Departe de lumea dezlănțuită

roman

Editura Eminescu

Coperta colecției : Val Munteanu
Ilustrația copertei : Andrei Olsufiev

1973
București, Bd. Ana Ipătescu 39

Thomas
Hardy

Departe de lumea dezlănţuită

Roman

Traducere de
Bianca Zamfirescu
şi de
Eugenia Popescu-Cîncea

Editura Eminescu

Thomas Hardy
FAR FROM THE MADDING CROWD
Macmillan and Co., Limited
London, 1925

PREFAȚĂ

CU PRILEJUL RETIPĂRIRII ACESTEI povestiri într-o nouă ediție, mi s-a reamintit că în capitolele romanului Departe de lumea dezlănțuită *(mă refer la versiunea apărută într-o revistă lunară de mare popularitate), am avut pentru prima oară îndrăzneala să folosesc numele de Wessex împrumutat din filele de început ale istoriei Angliei și să acord o funcție fictivă denumirii reale a unui district ce făcuse cîndva parte dintr-un regat de mult apus. De vreme ce ciclul de romane pe care-l proiectasem aparținea, în mare, categoriei așa-numitului roman regional, apărea necesară o anume definire teritorială care să dea unitate scenei de desfășurare. Constatînd, pe de o parte, că spațiul unui singur comitat nu oferea o canava destul de întinsă scopului urmărit și,*

pe de altă parte, că folosirea unui nume născocit putea ridica obiecțiuni, am dezgropat un nume vechi. Presa și publicul au fost destul de binevoitori în a îmbrățișa fantezia ideii mele și s-au alăturat bucuroși anacronismului imaginării unei populații din Wessex trăind sub domnia reginei Victoria — un Wessex modern, cu cale ferată, poștă de un penny, semănătoare și secerătoare, aziluri de săraci, chibrituri, muncitori alfabetizați și copii care se duc la școli de stat. Dar cred că nu mă înșel dacă spun că, în timp ce povestirea de față semnala existența unui Wessex contemporan pe teritoriul comitatelor cunoscute, în 1874 numele de Wessex nu se pomenea nici în literatură nici în vorbirea curentă și, de asemenea sînt încredințat de adevărul spuselor mele cînd adaug că expresia „un țăran din Wessex" sau „un obicei din Wessex" fuseseră pînă atunci folosite drept referință la unele fapte petrecute nu mai tîrziu de cucerirea normandă.

N-am vrut să anticipez aplicarea numelui de Wessex la povestirea modernă, descriind fapte care depășesc granițele vechilor cronici. Dar, curînd, același nume a fost preluat altundeva, apărînd, pentru prima oară, în fosta publicație Examiner *care, în numărul său din 15 iulie 1876 includea un articol intitulat* Muncitorul din Wessex, *articol ce se dovedea a fi o dizertație nu asupra muncilor agricole în timpul Heptarhiei, ci asupra țăranului modern din comitatele sud-vestice.*

De atunci, apelativul pe care mă gîndisem să-l rezerv orizonturilor și peisajelor unui ținut pe jumătate real, pe jumătate imaginar, a devenit din ce în ce mai popular, ca termen de definire a unei provincii și ținutul imaginat s-a materializat, încetul cu încetul, într-o regiune care poate constitui ținta unei călătorii, unde poți închiria o casă și de unde poți trimite articole la redacția unui ziar. Eu, însă, îi rog pe toți cititorii cumsecade și bine-

voitori să uite acest lucru și să refuze, cu toată hotărîrea, să creadă că există locuitori ai unui Wessex victorian în afara granițelor acestei cărți în care viața și relațiile lor sînt descrise amănunțit.

De fapt, satul care poartă numele de Weatherbury, scena acestei povestiri, aparținînd ciclului de care pomeneam, ar fi, poate, greu de reconstituit, în oricare din locurile de astăzi, de către un explorator lipsit de călăuză, deși în perioada comparativ recentă în care a fost scrisă povestirea, o realitate îndeajuns de consistentă, corespunzătoare atît decorului cît și eroilor, putea fi urmărită cu destulă ușurință. Biserica a rămas, din fericire, intactă și nerestaurată, la fel și cîteva din casele cele vechi; dar fosta făbricuță de malț care fusese, pe vremuri, una din caracteristicile parohiei, a fost dărîmată în răstimpul acestor douăzeci de ani. Același lucru s-a petrecut și cu majoritatea căsuțelor cu lucarne și acoperișuri de paie care erau, odinioară, date în folosință pe viață.

Casa veche și frumoasă în stil iacobin aparținînd eroinei povestirii de față pare să fi zburat, asemeni unei vrăjitoare, cu o milă și ceva mai încolo de locul unde se afla în realitate; totuși, în ciuda acestei deosebiri, trăsăturile ei sînt descrise întocmai cum se înfățișează și astăzi soarelui și lunii. Jocul de-a „baza prizonierilor" căruia vechile generații îi atribuiau o vitalitate perenă se dovedește a fi, pe cît se pare, cu totul necunoscut copiilor de școală care trăiesc astăzi prin partea locului. Practica ghicitului cu Biblia *și cheia, deosebita prețuire care se acorda răvașelor de dragoste expediate în ziua Sfîntului Valentin, ospățul de la tunsul oilor, salopetele purtate de fermieri, sărbătoarea recoltei s-au dus și ele pe urmele vechilor case, dispărînd aproape cu totul. Și, odată cu asta a scăzut mult, zice-se, și patima băuturii la*

care se dedau, odinioară, mulți dintre săteni. Schimbarea ce se află la rădăcina acestor stări de lucruri se datorește recentei înlocuiri a clasei țăranilor legați de pământ, continuatori ai vechilor tradiții și obiceiuri locale, printr-o populație de lucrători mai mult sau mai puțin stabili, ceea ce a dus la o întrerupere a continuității istoriei locale, fapt mai dăunător ca orice perpetuării legendei, folclorului, unor relații strînse între oameni și dezvoltării unor individualități aparte. Toate acestea reclamă, ca o condiție indispensabilă de existență, atașamentul generațiilor față de peticul de pământ pe care au văzut lumina zilei.

THOMAS HARDY

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

Portretul fermierului Oak. O întîmplare

CÎND FERMIERUL OAK ZÎMBEA colțurile gurii i se lățeau pînă la urechi ; ochii i se îngustau, rămîneau cît două crăpături, și din jurul lor porneau spre obraji o seamă de riduri — raze ale soarelui-răsare dintr-un desen stîngaci.

Numele său de botez era Gabriel. În zilele de lucru, Oak era un tînăr cu judecată sănătoasă și blajin din fire, cu mișcări potolite, îmbrăcat cuviincios. Duminica era altul : un om cu idei încîlcite, pornit să lase totul pe a doua zi, stînjenit de umbrelă și țeapăn în hainele lui de sărbătoare ; într-un cuvînt, era omul care simțea că din punct de vedere moral, locul său ar fi fost în zona de mijloc, propovăduită de biserică laodiceană [1], acea întinsă zonă neutră, situată între cele două ex-

[1] Biserica laodiceană (a vechilor creștini din Phrygia Major, în Asia Mică) se caracterizează prin moderația sentimentelor religioase (n. tr.).

treme ale parohiei : habotnicii şi beţivanii ; mai bine zis, se ducea la biserică, dar căsca pe furiş atunci cînd adunarea credincioşilor ajungea la crezul nicean, iar cînd îşi punea în minte să asculte predica, se întreba ce-o să aibă de mîncare la cină. Dac-ar fi să ne luăm după judecata lumii, trecea mai degrabă drept om hain din fire atunci cînd prietenii şi cusurgiii erau în toane rele ; cînd erau mulţumiţi, găseau că e om de treabă ; iar cînd nu erau nici într-un fel, nici într-altul, vedeau în el un om a cărui ţinută morală era şi cu carne, şi cu brînză.

De vreme ce în viaţa lui erau de şase ori mai multe zile lucrătoare decît duminici, adevărata lui înfăţişare era aceea pe care-o avea în hainele sale vechi ; cînd vecinii îşi aminteau de el, şi-l închipuiau totdeauna îmbrăcat în felul acesta. Purta o pălărie de pîslă cu calota joasă, lăbărţată la bază din pricină că şi-o îndesa zdravăn pe cap, ca să fie sigur de ea cînd vîntul bătea puternic, şi avea o haină ca a doctorului Johnson ; membrele inferioare îi erau strînse în jambiere obişnuite, de piele, iar picioarele i se lăfăiau în ghete din cale-afară de largi, lucrate astfel, încît oricine le-ar fi purtat ar fi putut să stea ziua întreagă într-o gîrlă, fără să se sinchisească : fiindcă meşterul, om conştiincios, chiar dacă mai greşea uneori croiala, se străduia în schimb să-şi despăgubească muşteriii, nefăcînd economie la măsură şi la materialele trainice.

Domnul Oak purta asupra sa, în chip de ceas, un fel de orologiu mic de argint ; cu alte cuvinte, era un ceas, dacă te luai după formă şi după întrebuinţare ; dar dimensiunile arătau că e un mic orologiu. Acest instrument, ceva mai în vîrstă decît bunicul lui Oak, se deosebea prin aceea că mergea fie prea repede, fie deloc. De asemenea, cea mai scurtă dintre limbi se bălăbănea în jurul axului, aşa încît ceasul arăta foarte corect minutele, dar nimeni nu putea să fie pe deplin sigur de oră. Ceasul îşi dădea adesea în petic şi se oprea ; atunci Oak îl buşea şi-l scutura şi astfel îi venea de hac. Neplăceri de pe urma celor două metehne n-avea, căci se pricepea să scape de ele : urmărea întruna drumul soarelui şi-al stelelor pe cer şi-l punea faţă în faţă cu

ora arătată de ceasul lui ; sau își lipea obrazul de geam la ferestrele vecinilor, pînă ce izbutea să-și dea seama cît arată orologiul cu cadran verde din casă. Buzunărașul de ceas al lui Oak ocupa o poziție oarecum „înaltă" în brîul pantalonilor (așezat foarte sus, sub vestă) și ca să ajungă acolo era un chin ; trebuie spus deci că la nevoie, Oak își scotea ceasul smucindu-și trupul în lături, cu o strașnică opinteală : gura și obrazul i se încordau pînă i se făceau stacojii, în timp ce lanțul, tras în sus, aducea la lumină ceasul cum ar fi adus o găleată dintr-un puț.

Dar unele persoane, înclinate spre visare, care-l văzuseră pe Gabriel Oak străbătînd unul din ogoarele sale într-o dimineață de decembrie, însorită și nespus de blîndă, ar fi fost în măsură să-l privească și-n altă lumină. Pe chipul lui se putea observa că multe din culorile și trăsăturile tinereții stăruiau încă și la vîrsta bărbăției ; ba ici-colo, în unele amănunte, care nu se dezvăluiau de la prima vedere, rămăseseră întipărite urmele băiețandrului de altădată. Era destul de înalt și de lat în umeri ca lumea să-i prețuiască statura ; pentru aceasta însă, ar fi trebuit să-și țină trupul mai sigur de sine, cum ar fi fost firesc. Dar atît la țară cît și la oraș, unii oameni arată într-un anumit fel, iar de vină nu sînt mușchii și tendoanele, ci mai degrabă ceea ce gîndesc despre ei înșiși : oamenii acestia își micșorează statura după cum se țin. O modestie potolită, care i-ar fi stat bine unei vestale, părea să-i șoptească neîncetat că el nu are dreptul la mult loc în lumea asta ; ea îl făcea să pășească fără să atragă privirile asupra sa, ușor aplecat, dar nicidecum încovoiat din umeri. Să te aștepți să fii prețuit după cum arăți, nu după cum te porți e un cusur — dar cusurul acesta Oak nu-l avea. Ajunsese la vîrsta la care unui bărbat nu i se mai spune „un tînăr", adică la anii cei mai frumoși din viața unui om, cînd gîndurile și simțămintele bărbatului sînt cu totul deosebite unele de altele. Trecuse de anii cînd tinerețea le amestecă la întîmplare sub chipul patimei, dar nu ajunsese încă la acea perioadă din viață cînd, sub înrîurirea soției și a familiei, ele se înmănunchează

din nou și ajung prejudecată. Într-un cuvînt, avea douăzeci și opt de ani și era burlac.

Ogorul pe care se afla în dimineața aceasta, urca pieptiș un deal numit Norcombe Hill. Peste un pinten al acestui deal, afundat între coaste abrupte, trecea drumul mare ce ducea de la Norcombe la Casterbridge. Aruncîndu-și într-o doară privirea peste gardul viu, Oak zări, pe versantul din fața lui, o căruță cu arcuri, vopsită în galben și cu desene vesele ; căruțașul care mîna cei doi cai mergea alături cu biciul ridicat în sus. Căruța era încărcată cu obiecte de gospodărie și glastre de flori, iar în vîrful ei stătea cocoțată o femeie tînără și atrăgătoare. Nu trecuse nici o jumătate de minut de cînd această priveliște i se înfățișase lui Gabriel, și iată, căruța se opri chiar în dreptul lui.

— S-a dus codîrla, duduie, spuse căruțașul.

— Asta era ! Am auzit eu căzînd ceva, răspunse fata cu un glas suav, însă nu deosebit de slab. Am auzit un zgomot pe cînd urcam dealul, dar nu mi-am dat seama ce-a fost.

— Trag o fugă îndărăt.

— Du-te, veni răspunsul.

Caii, făpturi simțitoare, rămaseră nemișcați în timp ce pașii căruțașului se topeau în depărtare.

Fata nu se clinti de la locul ei ; în juru-i stăteau îngrămădite claie peste grămadă mese și scaune răsturnate, iar drept proptea le slujea banca de stejar din spatele căruții ; în față, întreaga încărcătură își înfățișa podoabele : ghivece de mușcată, mirt și cactuși, la care se alătura colivia unui canar ; toate păreau să fi fost luate de la ferestrele casei din care fata se mutase de curînd. Prin capacul întredeschis al unui coș de răchită își mijea ochii o pisicuță și, mieroasă, nu și-i mai dezlipea de la păsărelele din jur. Cîtva timp, fata cea frumoasă îl așteptă nemișcată pe căruțaș : în tăcerea înconjurătoare nu se auzea decît canarul care țopăia în sus și-n jos pe stinghia închisorii lui. Apoi tînăra privi cu luare-aminte în jos. Nu la canar, nici la pisică ; se uita la un pachet dreptunghiular, învelit în hîrtie, aflat între cei doi. Întoarse capul să vadă dacă nu cumva venea căruțașul. Omul nu se zărea ; ochii fetei se în-

dreptară din nou spre pachet, căci gîndul părea că-i tot fuge la ceea ce se afla înăuntru. În sfîrşit, trase obiectul în poală şi dădu la o parte învelişul de hîrtie ; din pachet apăru o oglinjoară cu suport în care fata începu să se cerceteze cu grijă. Buzele i se dezlipiră într-un surîs.

Era o dimineaţă minunată ; soarele învăluia într-o strălucire de purpură jacheta stacojie a fetei şi zugrăvea nuanţe delicate pe chipul ei luminos şi în părul ei negru. Mirtul, muşcatele şi cactuşii îngrămădiţi în jur, verzi şi plini de prospeţime într-un anotimp cînd frunzişul era mort, dădeau întregului tablou alcătuit din cai, căruţă, mobilă şi fată, un deosebit farmec primăvăratic.

Ce-o făcea să se răsfeţe astfel, la oglindă, într-un loc unde nu o vedeau decît vrăbiile, mierlele şi fermierul, despre care nu-şi dădea seama că-i de faţă ? — căci alţi ochi nu se aflau în preajma ei. Sau zîmbetul era prefăcut şi nu urmărea decît să dovedească priceperea ei în arta de a cuceri ? Cine ştie ! Roşi în faţa imaginii din oglindă, iar cînd aceasta îi întoarse chipul îmbujorat, roşi mai tare.

Locul şi momentul potrivit pentru un astfel de gest — ora cînd femeia se îmbracă în iatacul ei — fuseseră înlocuite cu o călătorie în aer liber, aşa încît cochetăria fetei părea nespus de bizară. Tabloul era plin de gingăşie. Slăbiciunea — lege pentru femeie — ieşea acum semeaţă la lumina zilei, care-o înveşmînta în prospeţimea unui gest neobişnuit. Gabriel nu se putu împiedica să tragă de pe urma celor văzute, o concluzie amară, deşi ar fi dorit să fie mărinimos. Fata n-avea de ce să se privească în oglindă. Nu-şi potrivise pălăria, nu-şi netezise părul, nu-şi îndreptase vreo buclă — nu făcuse nimic care să arate că acesta-i fusese gîndul cînd luase în mînă oglinda. Se cerceta ca pe un frumos exemplar feminin produs de Natură şi atîta tot, iar gîndurile păreau să-i zboare spre drame îndepărtate, dar care ar fi putut să se petreacă aievea — drame în care erau amestecaţi şi bărbaţi ; întrezărea clipe de glorie parcă hărăzite ei, căci în acest surîs se ghiceau bărbaţi cu inimi topite de dragoste, inimi ce se lăsau cucerite. Şi totuşi nu era vorba decît de o presupunere, iar întreaga înlănţuire a

faptelor era atît de fără noimă, încît ar fi fost o nesăbuință să susții că lucrurile tind spre vreun scop anumit.

Se auziră pașii căruțașului care se înapoia. Fata împachetă oglinda și puse totul la loc.

După ce căruța trecu, Gabriel își părăsi postul său de observație și, coborînd pe drum, o urmări pînă la bariera de la poalele dealului, unde persoana care forma obiectul contemplării lui se opri ca să plătească taxa. Între el și poartă mai erau vreo douăzeci de pași, cînd auzi voci ce se ciorăvăiau. Cei din căruță și omul de la barieră se certau pentru doi *pence* [1].

— Sus în căruță-i nepoata stăpînii și zice c-am dat destul, mă cărpănosule, și că nu dă un ban mai mult — astea erau vorbele căruțașului.

— Foarte bine, atunci nepoata stăpîn-ti nu trece, spuse paznicul și închise poarta.

Oak îi privi pe rînd pe cei ce se certau și căzu pe gînduri. Cînd spunea cineva „doi pence" părea ceva mărunt de tot. Trei pence, da : aveau o valoare, însemnau o pagubă demnă de luat în seamă, erau o parte din plata unei zile de muncă și, ca atare, puteau să fie pricină de tocmeală ; dar doi pence...

— Uite, zise el și se înfățișă paznicului, căruia îi înmînă doi pence ; las-o pe domnișoara să treacă. Apoi își ridică ochii spre ea ; fata îl auzi și lăsă privirea în jos.

Chipul lui Gabriel reprezenta linia de mijloc, între frumusețea sfîntului Ioan și sluțenia lui Iuda Iscariotul, așa cum erau ei înfățișați pe vitraliul bisericii al cărei enoriaș era el, încît nu puteai să desprinzi de pe această față nici măcar o singură trăsătură despre care să spui că merită s-o iei în seamă, sau să n-o mai uiți. Așa părea să gîndească și fata cu jachetă roșie și cu păr negru, căci îi aruncă o privire nepăsătoare și-i porunci omului ei să mîne mai departe. Ar fi putut să-i mulțumească măcar din priviri, dar nu se învrednici fie chiar și de atîta lucru ; poate că nici nu simțea nevoia ; acum putea să-și vadă nestingherită de drum, dar Gabriel o împiedicase să aibă ultimul cuvînt în discuția cu vameșul și

[1] *Penny* (plural : *pence)* monedă divizionară engleză. O liră sterlină avea 240 de pence. Din anul 1972, cînd în Anglia s-a introdus sistemul zecimal, o liră are 100 de *pence* (n. tr.).

ştim cît de îndatorate sînt femeile, cînd li se face un asemenea bine.

Paznicul urmări cu privirea căruţa care se îndepărta.

— Frumoasă fată, îi spuse lui Oak.

— Are şi ea cusururile ei.

— Asta-i drept, fermierule.

— Şi cel mai mare e... ei, ăl pe care-l ştim cu toţii.

— Că te dă gata ? De, aşa-i.

— Da de unde !

— Atunci care ?

Gabriel, cam înciudat poate de nepăsarea plăcutei călătoare, aruncă o privire spre locul unde fusese martor la isprava ei, acolo după gardul viu şi spuse :

— Se crede.

Capitolul II

Noapte. Turma. Un interior. Alt interior

ERA APROAPE DE MIEZUL NOPŢII, în ajun de Sfîntul Toma, cea mai scurtă zi a anului. Un vînt pustiitor se abătuse dinspre nord asupra dealului pe care, cu cîteva zile în urmă, Oak văzuse la lumina zilei căruţa galbenă şi călătoarea cocoţată-n vîrful ei.

Norcombe Hill — situat nu departe de singuraticul Toller-Down — era unul din locurile care-i spun trecătorului că se află în faţa unei alcătuiri nepieritoare, dacă un asemenea lucru se poate afirma despre vreo alcătuire din lumea aceasta. Era o proeminenţă de cretă şi pămînt, fără nici o particularitate ; una din acele ridicături bine conturate ale globului, care pot rămîne netulburate în cine ştie ce mare zi a răsturnărilor, cînd hăul înghite piscuri cu mult mai măreţe şi pereţi ameţitori de granit.

Un făget bătrîn și părăginit acoperea panta de la miazănoapte și înveșmînta creasta ca o coamă, profilîndu-și pe cer linia curbă, zimțată de vîrfurile copacilor. În noaptea despre care vă vorbesc, copacii apărau versantul de sud de niște rafale de vînt dintre cele mai aprige ; suflarea dezlănțuită biciuia pădurea și, cu vaiere în glas, se opintea să-și facă drum printre trunchiuri sau țîșnea spre ramurile de sus, gemînd înăbușit. Iar cînd rafalele răzbeau pînă la frunzele moarte din șanț, acelea pe care curentul le dibuia la voia întîmplării foșneau și se înfiorau, răsucindu-se în iarbă. Două dintre cele intrate nu de mult în acest maldăr mort rămăseseră chiar și acum, în miez de iarnă, pe rămurelele lor, iar în cădere foșniră în jurul trunchiului, lovindu-l ușor.

Între dealul împădurit doar pe jumătate și linia neclară, tăcută, a zării, dominată vag de creștetul lui, se întindea o misterioasă fîșie de umbră nepătrunsă ; din adîncul ei întunecat se ridicau sunete ce te făceau să bănuiești că ceea ce rămînea ascuns nu avea decît o vagă asemănare cu ceea ce se vedea aici. Vînturi felurite, puternice sau slabe, adiau prin iarba subțire care acoperea pe alocuri dealul ; unul lovea cu putere firele, altul le răsucea ca un sfredel, un altul le mîngîia ca un pămătuf moale. În fața acestei priveliști, gestul instinctiv al omului este să stea și să asculte : să audă cum copacii din dreapta și cei din stînga lui se tînguie, sau își cîntă monoton unul altuia, în ritmul regulat al unor imnuri psalmodiate de corul vreunei catedrale ; cum, după aceea, tufișurile și alte obstacole aflate în calea vîntului reiau nota, pe care o coboară pînă ce se transformă într-un suspin suav ; și cum rafala furioasă se îndreaptă apoi spre miazăzi, iar vuietul ei se stinge cu totul.

Cerul era senin, deosebit de senin ; clipirile tuturor stelelor păreau zvîcniturile unui singur trup, cronometrate de una și aceeași inimă. Steaua Polară stătea drept în fața vîntului ; de la lăsarea serii, Carul Mare se rotise în jurul ei, îndreptîndu-se spre răsărit, pînă ce acum, ajunsese în unghi drept față de meridianul locului.

Aici se putea într-adevăr observa diferența de culoare a stelelor — fapt cunoscut în Anglia mai mult din cărți decît din realitate. Strălucirea regească a lui Sirius îți lua ochii cu sclipirile ei de culoarea oțelului; steaua numită Capella era galbenă, iar Aldebaran și Betelgeusa luceau roșii ca focul.

Dacă într-o noapte senină ca aceasta stai singur pe un deal, parcă simți cum pămîntul se rotește spre răsărit. Senzația se datorește stelelor ce alunecă pe cer lăsînd în urmă obiectele de pe pămînt — de lucrul acesta îți dai seama chiar și în numai cîteva clipe de liniște; sau poate că din vîrful dealului privirea îmbrățișează mai bine spațiul; tot așa, e cu putință ca pricina să fie vîntul sau singurătatea; dar oricare i-ar fi obîrșia, senzația de rotire e vie și statornică.

Poezia mișcării este o expresie foarte des folosită, așa încît, ca să te bucuri de forma epică a acestei satisfacții, trebuie să stai pe un deal, în primele ore ale nopții; din locul acesta, cînd te-ai desfătat îndeajuns cu simțămîntul că te deosebești de masa omenirii civilizate — care la această oră e cufundată în vise, fără să-i pese de asemenea fapte — nu-ți rămîne decît să-ți urmărești îndelung și tihnit grandioasa călătorie printre stele. După o asemenea acțiune de recunoaștere nocturnă în lumea ciorchinilor de aștri, îți vine greu să te întorci iarăși pe pămînt și să crezi că dintr-un firav trup omenesc a putut să se înfiripe conștiința acestei mărețe goane.

Deodată, un șir de sunete neașteptate izbucni în locul aflat față-n față cu cerul. Erau limpezi cum nu sînt niciodată sunetele vîntului și veneau cu o regularitate care nu se întîlnește nicăieri în natură. Fermierul Oak cînta din fluier.

Melodia nu se revărsa nestingherită în aer; părea oarecum înăbușită și era prea molcomă ca să se înalțe în văzduh, sau să se răspîndească în jur. Sunetele veneau dintr-un loc întunecat, de sub gardul viu al plantației: o colibă de păstori, care în clipa aceea se profila în așa fel, încît un necunoscător nu s-ar fi priceput să spună ce este și care îi e rostul.

În totul, coliba arăta ca o mică arcă a lui Noe cocoțată pe un mic Ararat, dacă e să luăm drept model aproximativ al arcei, silueta și alcătuirea tradițională a acesteia, așa cum o văd fabricanții de jucării, care i-au fixat imaginea în mintea oamenilor : o imagine de nezdruncinat, căci impresiile cele mai timpurii sînt cele mai puternice. Coliba avea niște roți mici care o înălțau cam la trei palme deasupra pămîntului. Era una din acele colibe pe care, atunci cînd se apropie vremea ca oile să fete, păstorii le duc pe cîmp și-și află acolo adăpost în nopțile de veghe.

Nu trecuse mult de cînd oamenii începuseră să-i spună lui Gabriel „fermierul Oak". În ultimele douăsprezece luni, hărnicia lui și voioșia ce-i stătea în fire îi îngăduiseră să ia în arendă mica strungă de oi de care ținea Norcombe Hill și s-o înzestreze cu două sute de capete. Mai înainte fusese cîtăva vreme vechil, iar și mai înainte, un simplu cioban, căci din copilărie îl ajutase pe taică-său să păzească turmele unor mari proprietari, pînă cînd bătrînul Gabriel coborîse întru veșnică odihnă.

Era un început cutezător : singur și fără ajutorul nimănui, Gabriel pornise pe calea creșterii oilor ca stăpîn și nu ca slugă, sporindu-și numărul de animale, pe care nu le plătise încă, ceea ce însemna pentru el o situație grea ; Oak își dădea bine seama că împrejurarea e hotărîtoare. Primul pas pe noul său drum fu îngrijirea oilor care fătau și întrucît oieritul fusese încă din tinerețe temeiul muncii lui, se feri, după cum era și cuminte, să lase această treabă în seama unui simbriaș sau a unui începător.

Vîntul tot mai dădea tîrcoale pe la colțurile micii așezări, dar cîntecul din fluier încetase. Pe una din laturile colibei apăru un dreptunghi de lumină și în deschizătura aceasta se arătă chipul fermierului Oak. Avea în mînă un felinar ; închise ușa în urma sa, păși mai departe și, timp de vreo douăzeci de minute, își făcu de lucru în jurul adăpostului în bătaia schimbătoare a luminii felinarului ; lumina sau umbra îl învăluiau după cum se mișca.

Mişcările lui Oak, molcome şi hotărîte, erau totuşi încete, dar încetineala lor bine chibzuită se potrivea cu îndeletnicirea sa. Şi dacă priceperea este temeiul oricărui lucru frumos, nimeni n-ar fi putut tăgădui că neîncetatul lui du-te-vino printre şi pe lîngă oile sale avea în sine elemente de frumuseţe. Atunci cînd împrejurările o cereau, Oak se arăta tot atît de ager la minte şi de iute la treabă ca şi oamenii de la oraş, mai înclinaţi din naştere spre sprinteneala minţii şi energia mişcărilor ; cu toate acestea, forţa deosebită a trupului, a sufletului şi a minţii lui nu se dezlănţuia uşor şi, îndeobşte, nu cunoştea imboldul unei clipe.

O cercetare amănunţită a terenului înconjurător, chiar şi la pîlpîirea stelelor vădea cum o porţiune din ceea ce s-ar putea numi o coastă sălbatică fusese luată în stăpînire de către Oak pentru ca să-şi poată înfăptui marele scop din iarna aceasta. Ici-colo erau răspîndite îngrădituri izolate, alcătuite din ţarcuri împletite, înfipte în pămînt, cu acoperiş de paie şi în locurile acelea se foiau şi fremătau siluetele albicioase ale oilor. Clinchetul tălăngilor de la gîtul lor, care în lipsa lui amuţise, se auzi din nou, mai mult blînd decît limpede din cauza lînei care crescuse deasă pe trupul animalelor. Sunetul stărui pînă cînd Oak plecă iarăşi din mijlocul turmei. Se întoarse la colibă, ducînd în braţe un miel nou născut : patru picioare la fel de mari ca cele ale unei oi ajunse la maturitate, unite printr-o biată piele, care însuma cam jumătate din mărimea picioarelor luate la un loc, alcătuiau în clipa de faţă tot trupul animalului.

Oak aşează acest crîmpei de viaţă pe un mănunchi de fîn, în faţa sobiţei unde fierbea înăbuşit o cană cu lapte. Suflă în felinar ca să-l stingă şi apoi ciupi mucul cu degetele, căci coliba era luminată de o lumînare atîrnată de un fir răsucit. Un culcuş cam tare, alcătuit din cîţiva saci de cereale zvîrliţi la voia întîmplării, pe jos, acoperea jumătate din podeaua micii locuinţe ; pe acest culcuş se trînti tînărul, îşi dezlegă cravata de lînă şi închise ochii. Apoi, cam în răstimpul care i-ar fi trebuit unui om neobişnuit cu muncile grele ca să se ho-

tărască pe ce parte să doarmă, fermierul Oak se cufundă în somn.

Pe dinăuntru, coliba, așa cum arăta acum, era plăcută și îmbietoare; grămăjoara purpurie de jar, împreună cu luminarea, aruncau sclipiri blînde pe tot ce se afla în bătaia lor și te făceau să privești cu drag pînă și sculele gospodărești și uneltele de muncă. Într-un colț se afla bîta păstorului, iar la capătul unei polițe erau rînduite sticle și cutii de tablă, pline cu acele leacuri simple folosite în chirurgia și medicina oilor; printre acestea, cele mai de seamă erau spirtul de vin, terebentina, gudronul, oxidul de magneziu, ghimberul și uleiul de ricină. Pe polița triunghiulară din colțul colibei se aflau pîine, slănină, brînză și o cană cu care se scotea berea sau cidrul din ulciorul de dedesubt. Alături de merinde se afla fluierul din care păstorul singuratic scosese notele menite să omoare timpul într-o clipă de urît. Încăperea se aerisea prin două găuri rotunde, ca fierăstruicile unei cabine, prevăzute cu obloane de lemn.

Înviorat de căldură, mielul începu să behăie și sunetul ajunse pînă la urechile și mintea lui Gabriel, care pe loc îi prinse înțelesul, așa cum se întîmplă totdeauna cînd aștepți un anumit lucru. Oak trecu de la somnul cel mai adînc la cea mai sprintenă trezie, cu aceeași ușurință cu care făcuse și contrariul; își privi ceasul și, cînd văzu că arătătorul orelor își schimbase din nou poziția, își puse pălăria pe cap, luă mielul în brațe și ieși cu el afară, în noapte. Așeză mica ființă alături de maică-sa, apoi rămase pe loc și cercetă cerul ca să afle ce oră din noapte era, judecînd după înălțimea stelelor.

Sirius și Aldebaran, în drum spre neliniștitele Pleiade, ajunseseră la jumătatea căii străbătute de amîndouă pe emisfera de miazăzi a cerului, iar între ele era suspendat Orion, constelație care nu strălucise niciodată mai viu ca acum, în timp ce se avînta dincolo de cadrul acestui tablou; Castor și Polux, cu sclipirea lor blîndă, se apropiau de meridian; aridul și mohorîtul careu al lui Pegas se furișa spre nord-vest; departe prin făget, Vega strălucea ca o lampă atîrnată printre ramurile des-

frunzite, iar jilțul Casiopeei trona delicat peste crengile cele mai de sus.

— Unu, spuse Gabriel.

Și cum era un om care nu arareori își dădea seama că viața lui are un anumit farmec, după ce se uită la cer ca la o unealtă folositoare, rămase pe loc și-l privi cu admirație, ca pe o nespus de frumoasă operă de artă. O clipă păru uimit de frumusețea fără seamăn a priveliștii atît de grăitoare sau mai degrabă de faptul că tot ce era făptură sau sunet omenesc lipseau cu desăvîrșire de pe întreg cuprinsul ei. S-ar fi zis că omul, cu chipul, încurcăturile, necazurile sau bucuriile lui nici nu se născuse încă ; pe emisfera cufundată în umbră, părea să nu se mai afle altă ființă simțitoare în afară de el însuși ; nu-i era greu să-și închipuie că plecaseră toate spre partea însorită a globului.

Pe cînd își trecea timpul cu aceste gînduri și îmbrățișa cu ochii larg deschiși depărtările, Oak se dumiri treptat că ceea ce luase la început drept o stea, atîrnînd jos, pe cer, dincolo de marginile făgetului, era cu totul altceva și anume, o lumină artificială, foarte apropiată.

Noaptea, atunci cînd îți dorești și aștepți să ai pe cineva în preajma ta, singurătatea desăvîrșită îi face pe unii oameni să se teamă ; dar e cu mult mai greu să-ți păstrezi cumpătul în clipe cînd descoperi că-ți ține tovărășie o prezență misterioasă, într-un moment în care intuiția, senzația, toate argumentele logice posibile și-au dat mîna ca să-ți insufle convingerea că ești cu totul singur.

Fermierul Oak se îndreptă către făget și, dînd la o parte ramurile mai joase, își croi drum spre versantul bătut de vînt. O pată întunecată de sub coasta dealului îi aminti că acolo se afla un șopron așezat în pantă, așa încît în spate, acoperișul era aproape una cu pămîntul. În față, șopronul era făcut din scînduri bătute în stîlpi și date cu catran, ca să fie mai apărate de umezeală.

În șopron se aflau două femei și două vaci. Lîngă cele două vaci, într-o găleată, aburea o fiertură de tărîțe. Una dintre femei trecuse de vîrsta mijlocie. Cea-

laltă părea tînără și mlădie ; Oak nu putu să-și dea seama cum arăta, căci femeia stătea chiar sub locul din care privea el, așa încît o văzu de sus, cum Diavolul lui Milton a văzut pentru prima oară raiul. Nu purta nici bonetă, nici pălărie, dar se înfășurase într-o manta largă, pe care și-o trăsese la nimereală peste cap, ca să se acopere.

— Mergem acasă, spuse cea vîrstnică, care stătea cu mîinile în șolduri gîndindu-se dintr-o dată la tot și la toate ; trag nădejde că Daisy o să se facă bine. De cînd sînt n-am mai tras o asemenea spaimă, dar dacă-i trece, nici nu-mi pasă că mi-am stricat somnul.

Cea tînără abia își ținea ochii deschiși, căci pleoapele păreau că i se lipesc ori de cîte ori o clipă de tăcere o îmbia la somn ; căscă, dar nu se osteni să-și desfacă prea mult buzele : Gabriel se molipsi și căscă și el ușor, în semn de simpatie.

— Tare-aș vrea să avem destui bani să plătim un om pentru treburi de-astea, spuse tînăra.

— Dar fiindcă n-avem, sîntem nevoite să le facem noi singure, zise cealaltă. Dacă rămîi aici, trebuie să mă ajuți.

— Oricum, pălăria mea tot s-a dus, cred că a zburat peste gard. Cine ar fi zis că un vînt atît de slab o să mi-o ia ?

Una din vaci, care stătea în picioare, era de rasă Devon și avea pielea bine întinsă, de un roșu cald, indian, același de la frunte pînă la coadă, ca și cum ar fi fost înmuiată într-o vopsea de această culoare, iar spinarea prelungă era netedă și fără cusur. Cealaltă era bălțată, cenușiu cu alb. Lîngă ea, Oak zări un vițel cam de o zi, care le privea cu ochi lipsiți de înțelegere pe cele două femei, semn că nu avusese încă timpul să se deprindă cu vederea. Vițelul se întorcea mereu spre lumina felinarului, care pentru el părea să fie ca luna de pe cer, fiindcă în scurta lui viață, instinctul moștenit nu apucase încă să fie ajutat de experiență. Lucina[1]

[1] Zeița maternității în mitologia romană, cunoscută ca și Diana sau Junona (n. tr.).

avusese mult de lucru în ultima vreme printre oile şi vacile de pe Norcombe Hill.

— Cred că ar trebui să trimitem după nişte făină de ovăz, spuse femeia mai vîrstnică ; nu mai avem tărîţe.

— Da, mătuşă. Mă duc eu să aduc de cum se luminează.

— Dar n-avem şa de femeie.

— Las'că ştiu să călăresc şi pe cealaltă ; fii fără grijă.

Cuvintele acestea aţîţară şi mai mult curiozitatea lui Oak, dornic să vadă faţa tinerei femei ; dar cum tînăra era înfăşurată în mantaua care-i servea şi de glugă, iar el stătea spînzurat în aer şi nu putea s-o vadă, simţi că nu-i rămîne altceva de făcut decît să-şi plăsmuiască el însuşi anumite amănunte. Chiar cînd cercetăm limpede lucrurile, din poziţia orizontală dăm celor ce ne apar în faţa ochilor forma şi culoarea pe care dorinţele noastre lăuntrice ar vrea să le-o atribuie. Dacă Gabriel ar fi fost de la început în stare s-o vadă bine pe fată, i s-ar fi părut că e foarte frumoasă, sau cel puţin frumoasă, căci sufletul lui tînjea după o zeitate şi poate că ascundea chiar în el imaginea unei zeiţe. De cîtăva vreme, Oak simţise lipsa unui chip care să umple un gol mereu crescînd dinlăuntrul său ; şi fiindcă era însetat de un asemenea chip, ba chiar mai mult, fiindcă şi poziţia în care se afla îi îngăduia să-şi dea frîu liber imaginaţiei, şi-o zugrăvi ca pe o frumuseţe.

Uneori natura, aidoma unei mame harnice, pare să se oprească o clipă din munca-i fără răgaz şi atunci se întoarce spre pruncii ei ca să-i facă să zîmbească ; o asemenea bizară coincidenţă făcu să cadă gluga fetei, şi de sub ea se rostogoliră două cozi negre peste o jachetă roşie. Oak recunoscu pe dată persoana din căruţa galbenă — fata cu mirt şi cu oglindă ; într-un cuvînt, era tînăra care-i datora doi pence.

Cele două femei puseră din nou viţelul lîngă vacă, luară felinarul şi ieşiră, după care lumina, coborînd dealul, se făcu din ce în ce mai slabă, pînă cînd nu se mai văzu decît o licărire învăluită în ceaţă.

Gabriel Oak se întoarse la turma lui.

Capitolul III

O fată călare. Discuţie

SE CRĂPA ÎNCET DE ZIUĂ. SIMplul fapt că lumina zorilor coboară pe pămînt îl face pe om să privească lucrurile cu alţi ochi, aşa încît, fără vreo pricină anume, ci doar fiindcă în locul acela se petrecuseră întîmplările de peste noapte, Oak se îndreptă iarăşi spre făget. Pe cînd zăbovea acolo, dus pe gînduri, auzi la poalele dealului tropotul unui cal şi nu peste mult timp apăru un ponei roşcat, călărit de-o fată ; poneiul urca încet cărarea care ducea mai sus de adăpostul vitelor. Era tînăra din noaptea trecută. Gabriel se gîndi numaidecît la pălăria despre care ea spusese că i-o luase vîntul ; poate că venise s-o caute. Gabriel cercetă în grabă şanţul şi, după ce străbătu vreo zece metri de-a lungul acestuia, descoperi pălăria printre frunze. O luă în mînă şi se întoarse la colibă. Ajuns acolo se ascunse şi privi printr-o gaură din perete spre locul unde se vedea fata călare.

Tînăra urcă şi-şi aruncă privirea în jur, apoi de cealaltă parte a gardului viu. Gabriel era cît pe ce să se arate şi să înapoieze obiectul pierdut, cînd un gest neaşteptat îl făcu să lase treaba pe altă dată. Cărarea trecea dincolo de staul, apoi tăia făgetul. Nu era un drum anume pentru călăreţi, ci doar o cărăruie bătută cu piciorul, iar ramurile se întindeau orizontal la o înălţime de cel mult şapte picioare[1] deasupra pămîntului, aşa încît era cu neputinţă s-o străbaţi ridicat în şa. Fata, care nu avea veşminte de călărie, îşi roti repede privirea, ca şi cum ar fi vrut să fie sigură că pe aproape nu e nici ţipenie de om ; apoi, pricepută, se lăsă pe spate şi se culcă pe spinarea poneiului cu capul spre coadă şi cu picioarele în dreptul coastelor, cu ochii la cer. Alunecă în această poziţie iute ca un pescăruş, fără zgomot ca şoimul. Gabriel abia putuse s-o urmărească din ochi. Poneiul, lung şi costeliv, obişnuit pare-se cu asemenea

[1] Aproximativ 2,15 m (n. tr.).

isprăvi, porni mai departe în buiestru fără să se sinchisească. Şi astfel, fata trecu pe sub ramurile orizontale.

Cea care executase mişcarea părea să se simtă cît se poate de bine între capul şi coada unui cal, şi deoarece acum nu mai era nevoie de o asemenea poziţie nefirească, de vreme ce ieşise din desiş, începu să-şi caute alta, în care era vădit că se simte chiar mai la largul ei decît înainte. Cum n-avea şa pentru femei şi se vedea nevoită să călărească aşezată într-o parte, se înţelege că nu putea să se ţină bine pe pielea netedă şi alunecoasă de sub ea. Ţîşni în sus şi, ca un copăcel îndoit, îşi reluă obişnuita poziţie perpendiculară, iar cînd fu pe deplin încredinţată că nu se vedea nimeni prin preajmă, se aşeză aşa cum se cere să stai în şa, adică într-un fel cam neaşteptat la o femeie ; după care o porni la trap spre Tewnell Mill.

Oak se înveseli, cu toate că era, poate, puţin cam mirat ; apoi atîrnă pălăria în colibă şi se duse iarăşi la oile lui. Trecu o oră şi fata se întoarse, călărind acum aşa cum se cuvine şi cu o legătură de tărîţe în faţa ei. Pe cînd se apropia de staul, îi ieşi în cale un băiat, care ducea o găleată pentru muls şi-i ţinu hăţurile, în timp ce ea descălecă, alunecînd în jos. Băiatul luă calul şi lăsă găleata în seama tinerei fete.

În curînd, din staul începură să răzbată la răstimpuri egale o seamă de sunete, cînd ascuţite, cînd potolite. Ele dovedeau că cineva mulge vacile. Gabriel luă în mînă pălăria şi aşteptă pe marginea potecii, pe unde avea s-apuce ea la coborîre.

Tînăra apăru, ducînd în mînă găleata, care-i atîrna în dreptul genunchilor. Braţul stîng îl ţinea întins în chip de cumpănă şi din el se vedea atît cît să-l facă pe Oak să dorească din suflet ca lucrurile să se fi petrecut vara, cînd braţul s-ar fi văzut tot. Fata avea o înfăţişare strălucitoare şi era veselă de parc-ar fi vrut să dea de înţeles că o viaţă ca a ei poate să-şi dorească oricine. Încrederea aceasta în sine cam aducea a înfumurare, dar nu era totuşi supărătoare, căci cine privea fata îi dădea, în linii mari, dreptate. Asemenea accentelor neobişnuite din cîntul unui geniu, o atitudine

care pe un individ mediocru l-ar fi făcut caraghios, în cazul de față nu făcea decît să sporească o însușire. Rămase oarecum surprinsă cînd văzu chipul lui Gabriel, care răsărise, ca o lună, de după gardul viu.

Imaginea cam nebuloasă pe care fermierul și-o făcuse despre farmecele fetei era acum pusă față în față cu chipul ei adevărat, ceea ce nu însemna că era mai puțin frumoasă, doar că era altfel decît își închipuise el. Judecata începu cu statura. Părea înaltă, dar găleata era mică, iar gardul viu îi mai tăia din înălțime ; așadar, chiar dacă ținem seama că Oak se putea înșela, căci o privea alături de aceste două obiecte, fata nu era totuși mai înaltă decît îi șade bine unei femei. Trăsăturile feței erau severe și regulate. Cine bate comitatele în căutarea frumuseții are prilejul să observe că la femeile engleze o figură cu trăsături clasice se îmbină arareori cu o siluetă de același fel, căci trăsăturile desăvîrșite ale obrazului sînt îndeobște prea mari față de rest ; că o siluetă grațioasă și bine proporționată, înaltă de opt capete, se nimerește de obicei cu niște trăsături comune ale feței. Fără să aruncăm un văl de nimfă asupra unei mulgătoare, trebuie să spunem că aici un critic s-ar fi ferit să-și spună cuvîntul, căci n-avea de ce și că i-ar fi privit cu o adîncă satisfacție liniile. Felul în care se profila partea superioară a trupului dădea de bănuit că are gît și umeri frumoși ; dar din copilărie nimeni nu-i văzuse vreodată. Dacă ar fi fost îmbrăcată într-o rochie decoltată, ar fi dat fuga să-și ascundă fața într-un tufiș. Și totuși, nu era defel sfioasă ; instinctul și nimic altceva o făcea să ridice mai sus decît se obișnuiește la oraș linia care desparte ce se vede de ce nu se vede.

E firesc deci, și aproape neîndoielnic, că de îndată ce surprinse privirile lui Oak, care studiau același lucru, gîndurile fetei zburară spre propriul ei chip și trup. Dacă s-ar fi arătat puțin mai stînjenită, ar fi putut să pară încrezută ; după cum, dacă ar fi ascuns cu ceva mai multă iscusință încotro o ducea gîndul, s-ar fi putut spune că e demnă. La țară, licăririle din privirea pătrunzătoare a unui bărbat par să gîdile chipurile feciorel-

nice. Fata-şi trecu repede mîna peste faţă, ca şi cînd Gabriel i-ar fi atins de-adevăratelea pielea trandafirie; mişcările ei nestingherite de pînă atunci se potoliră pe loc. Şi totuşi, bărbatul fu cel care roşi, nu fata.

— Am găsit o pălărie, spuse Oak.

— E a mea, răspunse ea şi un simţ al măsurii o făcu doar să zîmbească uşor, în loc să rîdă de-a binelea, aşa cum ar fi avut poftă. Mi-a zburat noaptea trecută.

— Azi-dimineaţă la unu ?

— Da. (Era surprinsă). De unde ştii ?

— Eram aici.

— Dumneata eşti fermierul Oak, nu-i aşa ?

— Cam aşa. Nu-s venit de mult prin locurile astea.

— Ferma-i mare ? întrebă fata. Căută în jur şi cu o mişcare legănată a capului îşi dădu pe spate părul negru; fiindcă trecuse însă o oră de cînd răsărise soarele, şuviţele care unduiau la suprafaţă împrumutau culoarea razelor.

— Nu, nu-i mare. Cam o sută. (Cînd vorbesc despre întinderea fermelor, băştinaşii lasă de-o parte cuvîntul „acri", prin asemuire cu unele vechi expresii, cum ar fi aceea de „zece capete".)

— Am avut nevoie de pălărie azi-dimineaţă. Trebuia să mă duc călare la Tewnell Mill.

— Da. Trebuia.

— De unde ştii ?

— Te-am văzut.

— Unde ? O presimţire făcu să-i stea inima în loc.

— Aici, cînd treceai prin desiş şi coborai dealul, spuse fermierul Oak. Avea aerul că se gîndeşte la ceva despre care ştie mult prea multe; rămase cu privirea pironită asupra unui punct îndepărtat, în direcţia amintită, apoi se întoarse şi întîlni ochii fetei. Citi în ei ceva care-l făcu să-şi ferească brusc privirea, de parcă ar fi fost prins cu vreun furtişag. Fata îşi aminti cît de caraghioasă trebuie să fi fost în timp ce trecea pe sub copaci, iar urmarea fu un tremur nervos şi o faţă încinsă de ruşine. Gabriel avea prilejul să vadă roşind o femeie care nu prea roşea de obicei; mulgătoarea părea pictată toată într-un trandafiriu închis. De la o roşeaţă fecio-

relnică, trecînd prin toate nuanțele de roșu, de la cel provensal, pînă la cel toscan, noua cunoștință a lui Oak își schimbă cu repeziciune expresia feței ; drept care el, politicos, întoarse capul.

Plin de înțelegere, bărbatul se ferea mereu să-i întîlnească ochii și aștepta ca fata să-și redobîndească îndeajuns cumpătul, pentru ca el să aibă dreptul s-o privească din nou în față. Auzi ceva ce părea să fie zborul unei frunze veștede în bătaia brizei și se întoarse. Fata plecase.

Cu un aer tragicomic, Gabriel se întoarse la munca lui.

Trecură cinci dimineți și cinci seri. Tînăra venea regulat să mulgă vaca sănătoasă și să îngrijească de cea bolnavă, dar nu-și îngădui să se mai arate prin locurile în care ar fi putut să dea de Oak. Lipsa lui de tact o jignise adînc, nu fiindcă privise ceva ce nu putea să nu vadă, ci fiindcă-i dăduse ei să înțeleagă că văzuse. Căci, după cum dacă n-ar fi legea n-ar exista păcatul, fără de ochi n-ar exista necuviința ; iar fata părea să creadă că ceea ce văzuse Gabriel, atunci cînd o pîndise, o preschimbase fără voia ei într-o femeie necuviincioasă. Oak avea de ce să se căiască amarnic ; și mai avea și prilejul să treacă printr-un *contretemps*[1], care trezea la viață o căldură toropită în adîncul ființei sale, unde se cuibărise în urma celor petrecute.

Cunoștința aceasta ar fi putut totuși să fie învăluită treptat în uitare, dacă la sfîrșitul aceleiași săptămîni nu s-ar fi întîmplat ceva. Într-o după-amiază se lăsă înghețul, iar gerul spori odată cu seara, care coborî aidoma unei mîini ce strînge pe nesimțite niște cătușe. Era o vreme cînd, în casele de țară, răsuflarea celor care dorm îngheață deasupra cearceafului ; cînd cei așezați în jurul focului, în sufrageria unei case cu ziduri groase, simt că le e frig la spate, chiar dacă fețele lor strălucesc în dogoarea jarului. Între crengile desfrunzite, multe păsărele se culcară nemîncate în seara aceea.

Ora mulsului se apropia și Oak veghea ca de obicei în preajma staulului. În cele din urmă, simți că i-e frig

[1] Împrejurare neprielnică (fr.) (n. tr.).

şi după ce aşternu un culcuş mai bun pentru oile care aşteptau să fete, intră în colibă şi îndesă zdravăn soba. Vîntul pătrundea pe sub uşă ; ca să se ferească, Oak împinse coliba pe roatele ei puţin mai spre miazăzi. Atunci vîntul începu să şuiere printr-o răsuflătoare, căci se afla cîte una pe fiece perete.

Gabriel ştia prea bine că, atunci cînd ardea focul şi uşa era închisă, una dintre aceste găuri de aerisire trebuia să stea deschisă şi anume, întotdeauna aceea care nu se afla în calea vîntului. Închise răsuflătoarea din bătaia curentului şi se întoarse cu gîndul s-o deschidă pe cealaltă ; se răzgîndi totuşi, socotind că e mai bine să se culce cîteva clipe şi să aştepte ca încăperea să se mai încălzească. Şi se culcă.

Simţi că-l supără o durere de cap ; închipuindu-şi că e obosit fiindcă-şi stricase somnul în nopţile dinainte, Oak hotărî să se scoale, să deschidă răsuflătoarea şi-apoi să-şi îngăduie să doarmă. Dar îl cuprinse somnul, fără să mai apuce să facă tot ce era de făcut.

Gabriel n-avea să ştie niciodată cît timp zăcuse în nesimţire. În primele clipe cînd îşi dădu din nou seama de lumea înconjurătoare, fapte bizare păreau pe cale să se petreacă. Ciinele urla, capul îl durea îngrozitor, cineva îl trăgea încoace şi-ncolo, nişte mîini îi desfăceau cravata.

Cînd deschise ochii, descoperi că seara se topise în lumina zorilor, ceea ce părea ciudat, căci trecerea se petrecuse pe neaşteptate. Tînăra aceea cu buze deosebit de plăcute şi cu dinţi albi se afla lîngă el. Ba mai mult, şi chiar surprinzător : capul lui era în poala fetei, faţa şi gîtul îi erau ude — lucru neplăcut — iar degetele ei îi desfăceau gulerul.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Oak cu o voce pierdută.

Fata părea veselă, dar era o veselie prea măruntă ca s-o facă să se bucure din toată inima.

— Nimic, de vreme ce eşti viu, răspunse ea. Mare minune că nu te-ai înăbuşit în coliba asta a dumitale.

— A, coliba, murmură Gabriel. Zece lire am dat pe ea. Da o vînd şi o să stau sub o îngrăditură cu acoperiş de stuf, ca pe vremuri, şi-o să mă culc covrig pe-un

braț de paie. Acum cîteva zile mi-a cam făcut aceeași festă. Și ca să dea mai multă tărie spuselor sale, Gabriel izbi cu pumnul în podea.

— Nu e tocmai vina colibei, observă fata, și felul cum vorbea arăta că nu e o femeie ca toate celelalte: fiindcă mai întîi își termina gîndul și după aceea începea propoziționea ca să spună ce avea de spus. Cred că trebuia să te gîndești mai bine și să nu faci prostia să lași răsuflătorile închise.

— Da, cred că da, spuse Oak cu gîndul aiurea.

Căuta să țină-n loc timpul, să se bucure de clipa aceasta, cînd stăteau alături și-și putea ține astfel capul în poala ei; să se bucure înainte ca fata să știe ce simte el; dar mai ușor i-ar fi fost să prindă în plasă o mireasmă, decît să încerce să dea glas unui simțămînt adînc ascuns în inima lui și să-l lase să se strecoare printre ochiurile grosolane ale vorbelor. Așa că rămase tăcut.

Fata îi spuse să se ridice; Gabriel începu să-și șteargă fața și să se scuture de parc-ar fi fost Samson.

— Cum să-ți mulțumesc? spuse el în cele din urmă, recunoscător, în timp ce obrajii i se acopereau din nou, ușor, cu roșul acela ruginiu, culoarea lui firească.

— N-ai de ce să-mi mulțumești, răspunse ea cu un zîmbet căruia-i îngădui să nu se șteargă pînă cînd Gabriel avea să spună iarăși ceva, orice.

— Cum m-ai găsit?

— Am venit să mulg vaca și ți-am auzit cîinele; urla și zgîria la ușa colibei. Mare noroc ai avut, fiindcă în anotimpul ăsta Daisy aproape că nu mai dă lapte și de săptămîna asta sau de săptămîna viitoare n-o să mai dau pe-aici. Cîinele m-a văzut, a sărit la mine, și m-a apucat de rochie. Am venit și mi-am aruncat privirea în jurul colibei; m-am dus numaidecît să văd răsuflătorile dacă nu sînt cumva închise. Unchiu-meu are o colibă ca asta și l-am auzit cînd îi spunea ciobanului lui să nu adoarmă fără să lase o răsuflătoare deschisă. Am deschis ușa și ce să vezi? Zăceai ca și mort. Am zvîrlit peste dumneata găleata cu lapte, fiindcă apă n-aveam de unde să iau, dar am uitat că laptele era cald și nu folosea la nimic.

— Şi chiar era să mor? întrebă Gabriel în şoaptă, cu o voce, menită parcă să ajungă mai degrabă îndărăt la el, decît la ea.

— O, nu, răspunse fata. Părea că înclină spre o ipoteză mai puţin tragică; faptul de a fi salvat un om de la moarte cerea vorbe potrivite cu demnitatea unei asemenea fapte şi ea se ferea de ele.

— Cred că mi-ai salvat viaţa, domnişoară... nu ştiu cum te numeşti. O ştiu pe mătuşa dumitale, dar pe dumneata nu.

— Cred c-ar fi mai bine să nu-ţi spun; n-aş vrea. Nici n-are rost să ştii, de vreme ce n-o să ai, pesemne, treabă cu mine de-acum încolo.

— Şi totuşi, aş vrea să ştiu.

— Întreab-o pe mătuşă-mea, îţi spune ea.

— Eu mă numesc Gabriel Oak.

— Iar eu nu mă numesc în nici un fel. Pare-se că tare-ţi mai place numele dumitale dacă-l spui aşa de apăsat: Gabriel Oak.

— Vezi dumneata, altul n-o să am niciodată, aşa că trebuie să mă folosesc cît mai mult de el.

— Despre al meu socot întotdeauna că sună ciudat şi neplăcut.

— Aş spune că poţi să-l schimbi curînd.

— Mulţumesc. Ai multe idei în ce-i priveşte pe alţii, Gabriel Oak?

— Cer iertare domnişoară, am crezut c-o să-ţi placă ce-am spus. Dar nu pot să mă măsor cu dumneata dacă e să arăt ce gîndesc; eu aşa zic. Mintea nu m-a dus niciodată prea departe, cînd e vorba de ce am eu în sufletul meu. Cu toate astea, mulţumesc. Ei hai, dă-mi mîna.

Ea şovăi, pusă oarecum în încurcătură de felul în care Oak, demodat şi sincer, încheia o conversaţie uşoară.

— Foarte bine.

Îi întinse mîna şi-şi sili buzele să arate cu tot dinadinsul că ei nu-i pasă de nimic. Gabriel i-o ţinu doar o clipă şi, de teamă să nu se dea de gol, se feri brusc şi-i atinse degetele uşor, ca o persoană fără prea multă inimă.

— Îmi pare rău, se căi el în clipa următoare.

— De ce?

— Că ți-am dat așa de iute drumul la mînă.

— Ți-o dau iarăși, dacă vrei, uite-o. Și-i întinse din nou mîna.

De astă dată, Oak o păstră mai îndelung într-a sa, ciudat de mult, ce-i drept.

— Ce moale e ! Și unde mai pui că e iarnă ! Nici crăpată, nici aspră ; nimic !

— Gata, de ajuns, spuse fata, dar nu și-o trase îndărăt. Cred că ți-ar place să-mi săruți mîna. Dacă vrei, poți s-o faci.

— Nu mă gîndeam la așa ceva, spuse Gabriel simplu, dar o s-o sărut...

— Nici vorbă ! și-și smuci mîna.

Gabriel simți că se făcuse din nou vinovat de lipsă de tact.

— Și-acum, n-ai decît să descoperi cum mă cheamă, spuse ea ca să-i facă-n ciudă ; și plecă.

Capitolul IV

Nehotărîrea lui Gabriel. Vizita. Greșeala

SINGURA SUPERIORITATE PE CARE bărbatul o rabdă la o femeie, este, îndeobște, aceea de care femeia nu-și dă seama ; totuși, o superioritate conștientă de sine poate uneori să placă, dacă-i dă a înțelege bărbatului pus într-o situație de inferioritate, că ar fi cu putință ca femeia să ajungă prizoniera lui.

Această fată, bine făcută și plăcută la înfățișare, începu în curînd să pătrundă în inima tînărului fermier Oak.

Dragostea este un cămătar din cale-afară de neîndurător (căci ideea unui profit nemaipomenit, pe plan spiritual, datorat schimbului de la inimă la inimă, este temeiul pasiunilor pure ; după cum tot ideea unui profit uriaș, trupesc sau material, este temeiul pasiunilor ce se desfășoară în sfere mai puțin înalte) ; de aceea, în fiece

dimineață, cînd își socotea sorții de izbîndă, simțămintele fermierului erau la fel de sensibile ca Bursa. Cîinele își aștepta mîncarea într-un fel ce-l amintea atît de bine pe el însuși cînd aștepta să apară fata, încît fermierul fu izbit de această asemănare, o simți înjositoare și nu-și mai privi cîinele. Totuși, pîndea mai departe, prin gard, ca s-o vadă venind după cum îi era obiceiul ; astfel, simțămintele lui pentru această tînără se adînceau, fără ca ceva asemănător să se petreacă și cu ea. Pînă acum Oak nu avusese nici un gînd hotărît, gata să fie împărtășit ; fiindcă nu era în stare să ticluiască vorbe de dragoste care sfîrșesc unde au început, ori vreun basm despre pasiuni plin

„...de furii și de nerozie
Băznit de-un prost și făr' de nici o noimă" [1]

nu scotea nici un cuvînt.

Făcu cercetări și află că numele fetei era Bathsheba Everdene și că vacii avea să-i sece laptele cam peste vreo șapte zile. Se temea de ziua a opta.

În sfîrșit, veni și ziua a opta. Vaca încetase să mai dea lapte în anul acela și Bathsheba Everdene nu mai veni la muls. Gabriel trăi un moment pe care pînă nu de mult n-ar fi putut să și-l închipuie. Îi plăcea să spună „Bathsheba" numai așa, ca să se bucure în sinea lui, în loc să fluiere ; începu să-i placă părul negru, deși din vremea cînd era doar un băiețandru nimic nu-i era mai drag decît cel castaniu ; fugi de oameni, pînă cînd spațiul pe care-l ocupa în lume ajunse, de mic ce era o nimica toată. Dragostea dă putința ca slăbiciunea de azi să zămislească tăria de mîine. Căsătoria transformă o nebunie într-o fortăreață care, din fericire, se dovedește la fel de puternică după cum a fost și sminteala de la început. Oak începu acum să vadă limpede lucrurile acestea și-și spuse : „O să mă-nsor cu ea sau de nu, jur că nu sînt bun de nimic".

În tot acest timp își frămînta mintea să găsească o treabă potrivită pentru o vizită la căsuța în care locuia mătușa Bathșhebei.

[1] William Shakespeare, *Macbeth*, actul V, scena 5 (Shakespeare, *Teatru*, în românește de Ion Vinea, Editura Univers, București, 1971, p. 537 (n. tr.).

Prilejul se ivi cînd îi muri o oaie, al cărei miel trăia.

Era o zi luminoasă ca vara, dar friguroasă ca iarna și o dimineață frumoasă de ianuarie, cînd se vedea destul cer senin pentru ca oamenii veseli de felul lor să dorească întruna numai cer albastru ; soarele avea sclipiri de argint, în ziua aceea ; Oak puse mielul într-un coș și, în urmărirea țintei sale, străbătu cîmpul spre casa doamnei Hurst, mătușa ; George, cîinele, venea în urma lui, arătîndu-se foarte preocupat de întorsătura serioasă pe care-o luau treburile păstorului.

Gabriel, cufundat în gînduri ciudate, urmărise fumul albastru pe care lemnele preschimbate în jeratec îl făceau să se învolbureze deasupra hornului. Seara, închipuirea lui urmărise fumul în jos, pînă la punctul de unde venea și văzuse vatra, iar lîngă ea pe Bathsheba, în rochia ei de plimbare ; fiindcă le vedea împreună cu ochii minții, dragostea lui îmbrățișa deopotrivă ființa fetei și veșmintele pe care ea le purtase pe deal : acum, cînd iubirea lui începea să se înfiripe, îmbrăcămintea părea un amănunt pe care n-aveai cum să-l dezlipești de acel întreg atît de dulce, numit Bathsheba Everdene.

Își alcătuise o găteală migălită — ceva între dichiseala grijulie și neglijența împodobită — cam la mijloc între ceea ce obișnuia să pună pe el într-o zi de tîrg senină și ceea ce alegea într-o duminică cu cerul acoperit. Curățită temeinic, cu praf de lustruit, lanțul ceasului de argint, își puse alte șireturi la ghete, și-și cercetă capsele de alamă ; se înfundă în inima desișului ca să-și caute o bîtă nouă și, în drum spre casă, o curăță cu nădejde ; luă o batistă neatinsă din fundul cutiei în care-și ținea îmbrăcămintea, își puse o vestă ușoară, imprimată toată cu rămurelele unei flori ce îngemăna frumusețea trandafirului cu cea a crinului, fără să aibă cusururile nici unuia, și-și turnă în părul de obicei uscat, roșcat și încîlcit de creț ce era, toată briantina, pînă cînd izbuti să-l întunece la culoare : rezultatul fu o nuanță minunat de originală, ceva între guano [1] și cimentul roman și un păr lipit de cap ca scorțișoara pe ramură, sau ca algele marine muiate de valuri în jurul unui stei după reflux.

[1] Îngrășămînt natural produs de păsările marine, caracteristic insulelor de pe coasta peruviană și chiliană (n. tr.).

Căsuța era cufundată într-o liniște netulburată decît de larma vrăbiilor de pe streașină ; s-ar zice că micile coterii de pe acoperiș, aidoma cu cele aflate dedesubt, cînd se pornesc la vorbă n-au altceva mai bun de făcut decît să bîrfească și să spună ce se mai zvonește. Se părea că sorții nu-i erau prielnici, căci drept început, tocmai cînd ajunse la poartă, văzu în grădină un motan, care se tot arcuia și se zvîrcolea ca un diavol, la vederea cîinelui George. Cîinele nu-l băgă în seamă, căci atinsese o vîrstă cînd se ferea cu dispreț să latre dacă socotea că e de prisos să-și irosească suflul ; de fapt nu lătra niciodată, nici măcar la oi, decît cînd i se poruncea și atunci fără pic de zel, cu un aer de parcă ar fi oficiat un serviciu de Comînațiune [1], care, deși neplăcut, trebuie îndeplinit uneori, pentru ca oile să știe de frică, și asta numai și numai spre binele lor.

Dindărătul unor tufișuri de dafin, după care se refugiase pisica, se auzi o voce :

— Biata de ea ! Ce cîine scîrbos, ce bestie ! A vrut s-o ucidă. Ah, sărmana !

— Vă cer iertare, se adresă Oak vocii, dar George venea în urma mea blînd ca un miel.

Aproape că nici n-apucă să-și termine bine vorba, cînd avu o presimțire rea în ce privește urechea care îi ascultase cuvintele. Nu se vedea picior de om și Oak auzi cum persoana se face nevăzută printre tufișuri.

Gabriel căzu pe gînduri și se cufundă atît de adînc în visarea lui încît fruntea i se acoperi de mici cute. Acolo unde rezultatul unei întrevederi poate însemna o adîncă schimbare în bine sau în rău, orice amănunt, care încă de la început face ca lucrurile să fie altfel decît te așteptai să fie, te pălește cu fiorii de gheață ai eșecului. Oak se îndreptă cam rușinat spre ușă. Felul în care își repetase în minte scena și cele ce se petrecuseră aievea nu avuseseră un punct de plecare comun.

Mătușa Bathshebei era înăuntru.

— Sînteți bună să-i spuneți domnișoarei Everdene că cineva vrea să-i vorbească ? începu domnul Oak. (Faptul

[1] În liturghia anglicană, serviciu divin care formulează amenințări la adresa celor căzuți în păcat (n. tr.).

că vorbesc despre ei înșiși ca despre „cineva“ nu trebuie socotit drept pildă de proastă creștere a celor de la țară ; acest fel de a vorbi își are obîrșia într-o delicată modestie despre care orășenii, cu cărțile lor de vizită și cu scrisorile lor habar n-au.)

Bathsheba era pe-afară. Nu încăpea îndoială că vocea pe care o auzise fusese a ei.

— Poftiți înăuntru, domnule Oak.

— Mulțumim, spuse Gabriel și, pe urmele ei, se-ndreptă și el spre vatră. Am adus un miel pentru domnișoara Everdene. Mă gîndeam că poate i-ar face plăcere să-l crească. Fetelor le place...

— S-ar putea să-i placă, spuse doamna Hurst dusă pe gînduri ; deși nu e decît în vizită aici. Vine într-o clipă, dacă mai aștepți puțin.

— O s-aștept. Gabriel se așeză. Adevărul este că nu mielul e ceea ce m-aduce, doamnă Hurst. Pe scurt, aveam de gînd s-o întreb dacă n-ar vrea să se mărite.

— Chiar așa ?

— Da. Fiindcă dacă-ar vrea, m-aș însura bucuros cu ea. Nu știți cumva dacă e în vorbă cu vreun alt tînăr ?

— Să mă gîndesc, spuse doamna Hurst răscolind jarul fără să fie nevoie. Ei, Doamne, sînt mai mulți. Vezi, dumneata, fermierule, e o fată tare frumoasă și apoi e și învățată, știi, era pe cale să fie guvernantă, dar e prea nebunatică. Nu spun că tinerii care umblă după ea vin pe-aici, dar, Doamne, așa-s femeile, cred că are vreo zece pretendenți.

— Din păcate, spuse fermierul Oak și ținti trist o crăpătură din dușumeaua de piatră, eu nu-s decît un bărbat obișnuit și singurul meu noroc ar fi fost să fiu primul. N-are rost să mai aștept, asta-i pricina pentru care am venit ; mă duc spre casă, doamnă Hurst.

Gabriel făcuse cam două sute de metri în josul dealului, cînd în urma sa răsună un „ho-ho“ ascuțit ; vocea se auzea mai înaltă ca de obicei cînd acest strigăt ia drumul peste cîmp. Privi în jur și văzu o fată care gonea în urma lui, fluturîndu-și batista albă.

Oak se opri ; alergătoarea se apropie. Era Bathsheba Everdene. Gabriel roși ; fata era îmbujorată, dar pare-se din pricina galopului, nu fiindcă se simțea tulburată.

— Fermiere Oak... eu... spuse ea și tăcu ca să-și tragă răsuflarea, în timp ce se oprea în fața lui ; își ținea capul plecat și o mînă pe lîngă trup.

— Am trecut adineauri să te văd, spuse Gabriel pînă ce Bathsheba putu vorbi din nou.

— Știu. Bathsheba gîfîia ca un prihor și, fiindcă se ostenise, fața-i era roșie și umedă ca o petală de bujor, înainte ca soarele să soarbă roua de pe ea. Nu știam că ai venit ca să mă ceri de nevastă, altfel te întîmpinam în grădină. Am alergat ca să-ți spun că mătușa a făcut o greșeală cînd te-a îndemnat să nu mai umbli după mine.

Gabriel se topi de bucurie.

— Păcat, dragă fată, c-ai alergat așa din pricina mea, spuse cu un sentiment de recunoștință pentru bunăvoința ce-avea să-i fie arătată de-acum încolo. Stai puțin pînă te liniștești.

— Mare greșeală a făcut cînd ți-a spus că am pe cineva, urmă Bathsheba. N-am nici un iubit și n-am avut niciodată vreunul ; m-am gîndit că timpul unei femei trece iute și e mare păcat că te-a lăsat să pleci cu gîndul că am mai mulți...

— Ce-i drept e drept, mă bucur s-aud asta, spuse fermierul Oak cu unul din zîmbetele lui prelungi, de zile mari, cu fața roșie de bucurie. Întinse mîna ca s-o cuprindă pe a ei, căci acum, cînd nu-și mai apăra cu ea o latură a trupului, mîna fetei stătea frumușel pe sîn, ca să-și potolească bătăile năvalnice ale inimii. În clipa în care el i-o apucă, fata și-o trase spre spate, așa încît îi lunecă printre degete ca un țipar.

— Am o fermă frumușică, spuse Gabriel, mai puțin sigur de sine decît atunci cînd îi luase mîna.

— Da, știu.

— Am luat de la cineva banii cu care să încep, dar totuși, în curînd o să-i plătesc pe toți și deși nu sînt decît un om ca oricare altul, am mai învățat cîte ceva din vremea cînd eram băiat tînăr. Gabriel rostise „cîte ceva" pe un ton care să-i dea a înțelege fetei că e un chip politicos de a spune „foarte multe". Și urmă : — După ce o să ne luăm, sînt sigur că o să pot să muncesc de două ori pe-atît. Înaintă și din nou întinse mîna. Bathsheba îl

ajunsese într-un loc aflat lîngă o tufă pipernicită de ilice, încărcată, în anotimpul acesta, cu boabe roşii. Cînd îl văzu că înaintează într-un fel care dădea de bănuit că s-ar putea să se vadă la strîmtoare, dacă nu chiar în primejdia de a fi îmbrăţişată, se strecură pe după tufiş.

— Dar bine, fermiere Oak, zise ea — şi privi cu ochi mari peste vîrful tufişului — n-am spus niciodată că am să mă mărit cu dumneata.

— Ei, asta-i bună, răspunse Oak descurajat, alergi după mine în felul ăsta şi pe urmă îmi spui că nu mă vrei.

— N-am vrut să spun decît atît, vorbi ea cu aprindere, deşi îşi dădea oarecum seama că se purtase prosteşte : că nu sînt iubita nimănui şi că n-am zece care umblă după mine, cum zicea mătuşă-mea. Nu pot să sufăr ca cineva să socoată că mă las subjugată de bărbaţi în felul acesta, deşi e cu putinţă ca într-o bună zi să aparţin unuia. Dacă te-aş fi vrut, n-aş fi alergat aşa în urma dumitale ; ar fi fost tare necuviincios din partea mea. E rău că am fugit să-ţi spun că nu-i adevărat ce-ai aflat ?

— O nu, nu e nici un rău. Însă cînd te pripeşti să spui ce gîndeşti, poţi să dovedeşti un suflet prea larg. Şi Oak adăugă un gînd care cîntărea mai bine toate împrejurările : — Dar nu sînt tocmai sigur de asta.

— Ce-i drept, cînd am ieşit din casă, n-am avut timp să mă întreb dacă vreau sau nu să mă mărit, fiindcă plecaseşi.

— Ei hai, se înveseli iarăşi Gabriel, chibzuieşte o clipă. Eu te-aştept, domnişoară Everdene. Vrei să te măriţi cu mine ? Spune da, Bathsheba. Te iubesc mai mult decît ţine de obicei un bărbat la o femeie.

— O să-ncerc să mă mai gîndesc, zise ea, cam cu teamă ; nu prea pot să judec cînd sînt pe-afară ; gîndurile mi se împrăştie.

— Încearcă să te gîndeşti...

— Atunci mai dă-mi timp. Bathsheba îşi cufundă privirea gînditoare în zarea depărtată, dincolo de locul unde stătea Gabriel.

— Pot să te fac fericită, vorbi el peste tufiş, spre chipul ei întors într-altă parte. Încă un an, doi, şi o să ai un pian... nevestele fermierilor îşi cumpără acum piane... şi eu

am să cînt din fluier, tocmai atît cît trebuie ca să pot să te acompaniez seara.

— Da, mi-ar plăcea.

— Şi o gabrioletă drăguţă, una de zece lire, cu care să te duci la tîrg ; o să ai flori frumoase, şi păsări... vreau să spun cocoşi şi găini, fiindcă sînt de folos, vorbi mai departe Gabriel, care şovăia între poezie şi viaţa obişnuită.

— Mi-ar plăcea foarte mult.

— Şi o seră pentru castraveţi, ca un domn şi-o doamnă...

— Da.

— Şi după căsătorie, o să o anunţăm în ziar...

— Tare mi-ar plăcea...

— Iar copiii tot aşa, toţi pînă la unul. Şi acasă la noi, cînd o să stăm lîngă foc, în orice clipă o să ne ridicăm privirea, o să mă vezi, şi o să te văd.

— Stai, stai, nu spune lucruri nelalocul lor.

Chipul i se umbri şi o clipă rămase tăcută. Gabriel privea şi tot privea boabele roşii dintre ei, încît tot restul vieţii lui, ilicele aveau să-i pară un simbol dintr-un cod cifrat, un simbol care înseamnă „cerere în căsătorie". Bathsheba se întoarse hotărîtă spre el.

— Nu, n-are rost. Nu vreau să mă mărit cu dumneata.

— Încearcă.

— Am încercat din răsputeri tot timpul cît m-am gîndit ; căci măritişul ar fi foarte bun doar într-o privinţă. Lumea ar vorbi despre mine, şi ar gîndi că am dobîndit ce-am vrut, iar eu am să mă simt victorioasă şi aşa mai departe. Dar un soţ...

— Da...

— Un soţ e totdeauna lîngă tine, aşa cum ai spus dumneata ; ori de cîte ori mi-aş ridica privirea, l-aş vedea.

— Firește... eu... aşa e.

— Vreau să spun că n-aş avea nimic împotrivă să mă mărit şi să fiu mireasă, dar dacă s-ar putea să n-am un soţ. Dar de vreme ce o femeie nu poate să facă asemenea paradă doar ea singură, n-o să mă mărit — cel puţin nu acum.

— Asta-i vorbă fără minte.

Auzindu-se astfel mustrată pentru cuvintele ei, fata privi şi mai înţepată şi o şterse încetişor de lîngă el.

— Iți mărturisesc cu mîna pe inimă că nu știu cum poate o fată să spună o prostie mai mare, zise Oak. Dar, nu mai fi așa, iubito, continuă el cu glas liniștitor. Și Oak oftă adînc și sincer ; suspinul lui aducea cu suspinul unei păduri de pin, dar în urechile ei răsună doar ca o tulburare a aerului. — Și de ce nu mă vrei ? Vocea lui cuprindea în ea o chemare ; se strecură în jurul tufișului de ilice ca să ajungă lîngă ea.

— Nu pot, spuse Bathsheba și se dădu îndărăt.

— Dar de ce ? stărui Oak, care acum stătea în sfîrșit locului, căci pierduse nădejdea s-o mai poată ajunge și se uita la ea peste tufa de ilice.

— Fiindcă nu te iubesc.

— Dar, dar...

Fata căscă, însă fălcile îi rămăseseră atît de strînse, încît nu s-ar mai fi putut spune că e un semn de proastă creștere.

— Nu te iubesc.

— Dar te iubesc eu pe dumneata și, în ce mă privește, mă mulțumesc dacă mă placi.

— O, domnule Oak, asta-i bună ! Ai ajunge să mă disprețuiești !

— Niciodată, răspunse Oak din adîncul inimii, încît vorbele sale aveau o putere ce părea să-l zvîrle prin tufiș, de-a dreptul în brațele ei. În viața asta, a mea, am să fac un singur lucru de care sînt sigur și anume : am să te iubesc, am să tînjesc după dumneata și am să te tot doresc pînă la moarte.

Vorbea cu o înflăcărare sinceră și se vedea cum îi tremură mîinile mari și brune.

— Mare nedreptate că nu pot să te iau de bărbat, de vreme ce ții atît de mult la mine, spuse ea cu o umbră de mîhnire în glas, și privi deznădăjduită în jur, căutînd ceva care s-o scoată din această cumpănă sufletească.

— Ce bine era dacă nu fugeam după dumneata ! S-ar fi zis că vrea s-o reteze scurt, să se simtă cît mai repede cu inima ușoară și să pară isteață. N-aș fi bună pentru dumneata, domnule Oak. Am nevoie de cineva care să mă potolească ; prea sînt de capul meu ; și asta dumneata n-ai putea s-o faci niciodată, știu eu.

Oak își lăsă privirea să rătăcească peste cîmp ; părea să spună că n-are rost să-ncerce s-o contrazică.

— Domnule Oak, urmă Bathsheba limpede și cu bun simț, ești un om mai înstărit ca mine, eu n-am un ban ; stau cu mătușa mea doar ca să am din ce trăi. Sînt mai învățată ca dumneata și nu te iubesc deloc ; asta în ceea ce mă privește. Cît despre dumneata, ești un fermier începător și, așa cum e îndeobște cuminte, dacă te însori (lucru la care n-ar trebui să te gîndești în clipa de față), s-ar cuveni să te însori cu o femeie cu bani, care să-ți aducă o fermă cu un număr mai mare de animale decît ai dumneata acum.

Gabriel o privi cam uimit și cu multă admirație.

— Tocmai la asta mă gîndeam și eu, spuse cu simplitate.

Fermierul Oak avea mai mult decît din plin acele virtuți creștine de care era nevoie ca să ajungă la inima Bathshebei : smerenie și un prisos de cinste. Nu încăpea îndoială că Bathsheba era tulburată.

— Ei bine, atunci de ce te-ai legat de mine ? răspunse ea cam mînioasă, și două pete roșii îi apărură în obraji.

— Nu pot să fac ceea ce cred că ar fi... că ar fi...

— Bine ?

— Nu : cuminte.

— Acum ai recunoscut, domnule Oak, izbucni ea cu și mai multă trufie și-și scutură capul în semn de dispreț. Socoți că după asta te-aș mai putea lua de bărbat ? Niciodată !

Gabriel izbucni aprins :

— De ce înțelegi atît de greșit vorbele mele ? Fiindcă am vorbit de ajuns de deschis ca să mărturisesc ceea ce oricine altul în locul meu ar fi gîndit, te înroșești de furie și-mi cauți nod în papură. Ceea ce spui mereu, cum că n-ai fi pe potriva mea, e o prostie. Vorbești ca o doamnă, toată parohia a băgat de seamă, și unchiul dumitale din Weatherbury este, după cum am auzit, un fermier înstărit, mult mai înstărit decît am să fiu eu vreodată. Pot să vin să te văd deseară, sau vrei să te plimbi cu mine duminicile ? Nu trebuie să te hotărăști pe loc dacă nu prea-ți dă ghes inima...

— Nu... nu... nu pot. Nu mă mai chinui... Nu te iubesc... ar fi caraghios — și rîse.

Nici unui bărbat nu-i place să vadă cum își rîde de simțămintele sale o femeie, care-l învîrtește pe degete, ca la un joc de călușei.

— Foarte bine, spuse Oak cu tăria omului care are de gînd să-și închine pentru totdeauna *Scripturii*, zilele și nopțile. N-am să te mai cer de nevastă.

Capitolul V

Bathsheba pleacă. O tragedie pastorală

CÎND ÎNTR-O BUNĂ ZI GABRIEL află că Bathsheba Everdene a plecat din partea locului, vestea avu asupra lui o înrîurire care ar fi putut să surprindă pe oricine n-ar fi bănuit că, sub renunțarea cea mai strașnică se ascunde slăbiciunea.

Se poate spune că nu există o cale obișnuită care să te scoată de sub vraja dragostei, așa cum există o cale care te duce spre ea. Unii socotesc că după căsătorie te dezmeticești repede, dar e știut că nu-i așa. Despărțirea, mijlocul pe care întîmplarea i-l punea la îndemîna lui Gabriel Oak odată cu plecarea Bathshebei, are urmări asupra celor cu un anumit temperament ; pe alții însă, depărtarea îi face să idealizeze ființa absentă, mai ales atunci cînd dragostea lor, blîndă și cuviincioasă, este adîncă și trainică.

Oak, om cu firea potolită, simțea că flacăra tainică ce-l mistuia, unindu-l cu Bathsheba, ardea mai puternic acum, după ce ea plecase.

Prietenia cu mătușa fetei se spulberase de la început, cînd o pețise în van pe fată și tot ceea ce știa Oak despre Bathsheba aflase de la alții. Plecase, pare-se, într-un loc numit Weatherbury, la mai bine de douăzeci de mile depărtare, dar în ce scop anume, în vizită sau pentru totdeauna, nu i se spusese.

Gabriel ținea pe lîngă el doi cîini. Cel mai bătrîn, George, avea un nas cu vîrf de abanos, tivit cu o margine îngustă de carne trandafirie, și un păr flocos, mîzgălit la întîmplare, în culori care aduceau a alb și a cenușiu-verzui ; dar cenușiul, bătut de soare și de ploaie ani și ani în șir, se uscase și se decolorase de pe smocurile aflate mai la suprafață, care acum păreau de un castaniu roșcat, ca și cum albastrul din culoarea cenușie ar fi dispărut, precum indigoul din aceeași culoare, în unele picturi ale lui Turner [1]. De felul lui, la început fusese păr, dar o îndelungată conviețuire cu oile părea să-l fi schimbat treptat în lînă de calitate proastă.

Cîinele fusese mai întîi al unui cioban cu purtări josnice și cu o fire înspăimîntătoare ; așa se face că George știa fără greș, mai bine decît cel mai înrăit păcătos din împrejurimi, cît de aspră e pedeapsa pe care o vestesc înjurăturile și blestemele de tot felul. O îndelungată experiență făcuse ca animalul să învețe ca pe apă deosebirea între „Vino-ncoace !“ și „Vino-ncoace, fir-ai al dracului“ ; știa deci pînă în cele mai mici amănunte cît de repede trebuie să alerge de la locul lui din urma turmei, de fiece dată cînd era strigat, dacă nu vroia să simtă pe spinare bîta păstorului. Deși bătrîn, George era încă un cîine inteligent și de nădejde.

Cîinele mai tînăr, fiul lui George, era leit maică-sa, căci nu se vădea prea mare asemănare între el și taică-su. Învăța meseria de cîine ciobănesc, ca să-i poată urma lui George cînd acesta avea să moară, dar nu ajunsese pînă acum decît la noțiunile elementare ; pentru el era încă o greutate de nebiruit să deosebească ce înseamnă o treabă bine făcută și una făcută prea bine. Cîinele acesta (care nu avea un anumit nume, dar se dovedea în fiece clipă gata să răspundă la orice strigăt plăcut) era nespus de vrednic și totodată cum nu se poate mai tare de cap : dacă-l trimiteai în urma turmei s-o adune, punea atîta inimă la treabă, încît ar fi mînat bucuros oile prin tot ținutul, dacă nu i s-ar fi poruncit să se oprească, sau dacă

[1] *Joseph Mallord William Turner* (1775—1851), pictor peisagist englez (n. tr.).

pilda lui George nu i-ar fi amintit că trebuie să se astîmpere.

Asta în ceea ce privește cîinii. Mai încolo, pe Norcombe Hill, era o carieră de piatră calcaroasă, de unde zeci de ani se scosese piatră albă, care se împrăștiase prin fermele din jur. Deasupra carierei se îndreptau unul către altul două garduri vii, care alcătuiau un V, fără să se întîlnească însă cu totul. Îngusta deschidere rămasă între ele era protejată de un gard grosolan.

Într-o noapte, pe cînd fermierul Oak se întorcea acasă, convins că turma n-o să mai aibă nevoie de ajutorul lui la coborîre, își strigă ca de obicei cîinii, înainte să-i închidă în țarc pînă a doua zi dimineața. Dar nu-i răspunse decît unul : bătrînul George. Celălalt nu era nicăieri, în casă, pe potecă, sau în grădină. Atunci Gabriel își aminti că-i lăsase pe cei doi cîini pe deal să mănînce dintr-un miel mort (o mîncare pe care nu le-o dădea de obicei decît atunci cînd n-avea altă hrană) ; crezînd că cel tînăr nu-și terminase masa, intră în casă, ca să se desfete cu plăcerea de a dormi într-un pat, ceea ce, în ultima vreme, își îngăduise numai duminicile.

Era o noapte liniștită, umedă. Înainte să se lumineze de ziuă, Oak fu trezit de sunetele unei muzici bine cunoscute. Păstorul aude tălăngile de la gîtul oilor precum alți oameni tic-tacul ceasornicului, adică fără să-și mai dea seama și nu-și pleacă urechea decît atunci cînd sunetul încetează ; așijderi, cînd ceva pare schimbat în acel clinchet leneș, care-l vestește pe cel obișnuit să-l asculte de la orice depărtare, că turma n-are a se plînge de nimic. În liniștea plină de măreție a zorilor gata să apară, Gabriel auzi acest sunet mai puternic ca de obicei. Două sînt împrejurările în care talanga sună în felul acesta neobișnuit și anume : cînd oile care-l poartă mănîncă repede, cum se întîmplă ori de cîte ori turma pătrunde pe o pășune nouă, ceea ce o face să înghită lacom, sau atunci cînd turma o ia la goană și talanga vibrează ritmic. Urechea lui Oak, care nu se înșela, își dădu seama că sunetul auzit de el însemna că turma aleargă cu mare iuțeală.

Sări jos din pat, se îmbrăcă, fugi pe potecă și în zorii învăluiți în ceață urcă dealul. Oile care fătaseră de timpuriu erau despărțite de cele care aveau să aibă miei

mai tîrziu, iar în ferma lui Gabriel acestea din urmă erau în număr de două sute. Pe deal nu se vedea nici urmă din cele două sute de oi. La capătul celălalt al fermei cele cincizeci de oi cu mieii lor erau închise tot acolo unde le lăsase, dar restul, grosul turmei nu se zărea nicăieri. Gabriel strigă din răsputeri : „Ovey, ovey, ovey", așa cum strigă păstorii.

Nici un behăit. Se îndreptă spre gardul viu ; gardul fusese rupt într-un loc și acolo se vedeau urmele oilor. Gabriel fu surprins să afle că turma a spart îngrăditura la acea vreme din an ; își spuse totuși că, la timp de iarnă, oile se dădeau în vînt după iedera care crește sălbatică în desiș și trecu dincolo de gardul viu. Oile nu erau acolo. Strigă din nou : de departe, din văi și de pe dealuri, îi răspunse ecoul, ca atunci cînd, pe țărmul Mysiei, marinarii îl invocau pe Hylas [1] cel pierdut. Strigătul trecu printre copaci și peste creasta dealului. Sus pe culme, acolo unde capetele celor două garduri vii se opreau brusc, la buza carierei de piatră calcaroasă, văzu cum se profilează sub cer cîinele cel tînăr : stană de piatră întunecată, ca Napoleon la Sfînta Elena.

Un gînd îngrozitor străfulgeră prin mintea lui Oak. Merse mai departe, simțind cum i se taie picioarele ; într-un loc, zăbrelele fuseseră doborîte și acolo văzu urmele oilor lui. Cîinele veni spre el, îi linse mîna și dădu a înțelege că se aștepta să fie răsplătit, nu glumă, fiindcă adusese un asemenea serviciu. Oak se uită în prăpastie. La picioarele lui, animalele zăceau moarte sau trăgeau să moară ; un morman de două sute de leșuri zdrobite, care, dată fiind starea în care oile se aflaseră tocmai atunci, însemna că numărul putea fi socotit cel puțin dublu.

Oak era tare omenos ; adevărul este că omenia aceasta îi zădărnicise adesea unele planuri, care-ar fi cerut un anumit vicleșug ; ea îl tot îmboldea să dea dovadă de nesăbuință față de propriile lui interese. Socotise întotdeauna ca o pată a vieții lui faptul că turma era sortită să ajungă carne de oaie, că va veni o zi cînd fiecare păstor va da seama pentru trădarea ticăloasă a oilor sale

[1] În mitologia greacă : tînăr adolescent de o mare frumusețe, luat ostatec de Herakles și răpit de nimfe, în timpul expediției argonauților (n. tr.).

lipsite de apărare. De astă dată, în prima clipă, nu simți decît milă pentru moartea timpurie a acestor ființe blînde și a mieilor lor nou-născuți.

Abia după aceea își aminti de o altă față a lucrurilor. Oile nu erau asigurate. Tot ce agonisise într-o viață care se mulțumea cu puțin fusese spulberat dintr-o dată ; nădejdea sa că va ajunge un fermier independent era la pămînt, poate pentru totdeauna. Între optsprezece și douăzeci și cinci de ani, Gabriel, om tare din fire, răbdător și harnic, trecuse prin încercări atît de grele, pînă ce ajunsese în sfîrșit la starea lui de astăzi, încît părea că forțele îi secaseră. Se propti într-un leț și-și acoperi fața cu mîna.

Năucirea nu ține totuși o veșnicie ; fermierul Oak izbuti să se trezească. Singurele lui vorbe după cele întîmplate fură cuvinte de recunoștință ; faptul era izbitor, dar, totodată îi dezvăluia și firea :

— Slavă Domnului că nu sînt căsătorit ; ce s-ar fi făcut ea în sărăcia care-o să dea acum peste mine ?

Oak își ridică încet capul și-și roti privirea, aiurit. Pe buza carierei de piatră se afla un mic lac oval, iar peste el se desena conturul subțiat al unei luni de un galben de crom, care n-avea să mai dureze mult, căci din dreapta o urmărea pas cu pas luceafărul dimineții. Lacul lucea ca un ochi de mort și, în timp ce lumea se trezea, o boare se ridică și văluri prelunga imagine a lunii răsfrîntă fără vătămare în unde ; chipul stelei din adîncuri se preschimbă într-o dungă sclipitoare, care brăzdă pînza apei. Oak văzu toate acestea și-și aminti.

Lucrurile stăteau deci astfel : cîinele cel tînăr, care tot își mai închipuia, sărmanul, că, de vreme ce slujba lui era să alerge după oi, cu cît le fugărea mai mult cu atît își îndeplinea mai bine îndatoririle, se înfruptase din mielul mort, ceea ce îi insuflase noi puteri și o vioiciune sporită ; așadar, adunase turma într-un colț, mînase oile speriate prin gardul viu pe tăpșanul cel mai înalt al dealului și le hărțuise pînă ce acestea simțiră imboldul să doboare o parte din gardul putrezit. Astfel le zvîrlise în prăpastie.

Fiul lui George își făcuse atît de temeinic treaba, încît fu socotit un lucrător prea bun ca să mai trăiască și adevărul e că fu luat și împușcat în chip tragic, la ora două-

sprezece, în aceeași zi ; exemplul este grăitor : o soartă potrivnică îi așteaptă pe cîini și pe alți filozofi, atunci cînd duc pînă la concluzia logică un sistem de gîndire și încearcă să se poarte cu totul pe potriva a ceea ce gîndesc, într-o lume alcătuită într-o atît de mare măsură din compromisuri.

Ferma lui Gabriel fusese înzestrată de un negustor, care se încrezuse în înfățișarea și în caracterul lui, fiindcă ele făgăduiau doar lucruri bune și care avea, din partea fermierului, un anumit profit, pînă la achitarea împrumutului. Oak socoti că ceea ce valorau vitele rămase, acareturile și uneltele ajungea ca să-și plătească datoriile și să-l lase liber, doar cu hainele de pe el și nimic mai mult.

Capitolul VI

Bîlciul. Călătoria. Focul

DOUĂ LUNI MAI TÎRZIU... SÎNTEM într-o zi de februarie, în care se ținea „statutul", sau tîrgul pentru tocmirea de lucrători, în orașul Casterbridge.

La un capăt al străzii vreo două-trei sute de muncitori înimoși și veseli își așteptau norocul ; erau toți oameni dintr-aceia care socotesc că munca înseamnă doar să te iei la trîntă cu forța de atracție a pămîntului, iar plăcerea nimic altceva decît să-ți duci treaba pînă la capăt. Printre aceștia, cărăușii și salahorii se deosebeau, fiindcă-și împletiseră o coardă de bici în jurul pălăriei ; muncitorii la stuf purtau o împletitură de paie ; ciobanii își țineau bîta în mînă ; astfel, cei care voiau să-și tocmească muncitori cunoșteau dintr-o privire meseria fiecăruia.

În mulțime se vedea un tînăr cu înfățișare atletică, ce arăta oarecum mai presus decît ceilalți ; de fapt felul cum arăta era destul de izbitor ca să-i facă pe cîțiva țărani, cu o față strălucitoare de sănătate, să-l ia drept

fermier ; intrau deci în vorbă cu el, ca să-l descoase despre una sau alta, folosind cuvîntul „domnule“ la sfîrșitul frazei ; Gabriel însă le răspundea întruna :

— Și eu caut de lucru ; mă tocmesc vechil. Știți pe cineva care are nevoie ?

Gabriel era mai palid decît înainte. Ochii îi erau mai gînditori și părea mai trist. Nenorocirea fusese pentru el o probă de foc, dar încercarea îi dăduse mai mult decît îi răpise. De la modesta stare de rege al turmelor, la care se ridicase, se cufundase în adîncurile mocirloase ale cîmpiei ; de pe urma acestei prăbușiri se alesese însă cu o liniște plină de demnitate, nicicînd cunoscută de el pînă atunci ; și mai dobîndise acea nepăsare față de loviturile soartei, care adesea îl ticăloșește pe om, dar cînd nu izbutește, e temeiul unei stări sufletești sublime. Astfel, înjosirea fusese înălțare, iar pierderea cîștig.

Dimineața, un regiment de cavalerie plecase din oraș ; un sergent cu grupa sa bătuse cele patru străzi în căutare de recruți. Acum, cînd ziua se apropia de sfîrșit și el nu se tocmise nicăieri, lui Gabriel aproape că-i părea rău că nu se înrolase în rîndurile lor, ca să plece să-și slujească țara. Obosit de cît stătuse în piața unde se ținea iarmarocul și fără să-i mai pese prea mult ce fel de muncă va găsi, hotărî să caute orice altă slujbă decît cea de vechil.

Se părea că toți fermierii aveau nevoie de ciobani. Gabriel se pricepea să îngrijească oile. O luă în jos pe o străduță întunecată și apoi pe o uliță tot cufundată în beznă, unde intră în atelierul unui fierar.

— Cît ți-ar trebui să-mi faci o bîtă ?

— Douăzeci de minute.

— Și cît ceri ?

— Doi șilingi.

Stătu pe-o bancă și i se făcu o bîtă, iar pe deasupra mai căpătă și un toiag.

Apoi se duse la un magazin de haine gata, al cărui proprietar avea multe legături în lumea satelor. Și fiindcă-și cheltuise cu bîta mai toți banii pe care-i avea, Gabriel încercă și izbuti să capete în schimbul mantalei sale o bluză de pînză groasă, așa cum se cere în această meserie.

După ce încheie tîrgul, se grăbi din nou spre centrul orașului și se așeză pe marginea caldarîmului, în chip de păstor, cu bîta în mînă.

Acum, cînd Oak se preschimbase în păstor, se părea că se căutau mai mult vechili. Totuși, doi sau trei fermieri îl băgară în seamă și se apropiară, iar convorbirea începu mai mult sau mai puțin după cum urmează :

— De unde vii ?

— Norcombe.

— E departe ?

— Douăzeci de mile.

— La ce fermă ai lucrat în ultima vreme ?

— La a mea.

Răspunsul avea, fără greș, același rezultat cu zvonul că ar bîntui holera. Fermierul interesat să știe cîte ceva despre el se strecura mai departe și dădea neîncrezător din cap. Asemeni cîinelui său, Gabriel era prea cumsecade ca să inspire încredere și la altceva nu izbutea să ajungă.

E mai cuminte să te învoiești cu orice-ți scoate în cale întîmplarea și să te descurci pe loc, decît să-ți alcătuiești un plan bine chibzuit și să aștepți o împrejurare prielnică de care să te folosești. Lui Gabriel îi părea rău că se agățase de meseria de păstor și că nu-și alcătuise un costum potrivit cu orice altă meserie din mulțimea acelora care se cereau la tîrg. Începuse să se întunece. Cîțiva oameni bine dispuși fluierau și cîntau în preajma locului unde se ținea tîrgul de grîne. Gabriel, care-și ținuse un timp mîna în buzunarul bluzei, fiindcă n-avea altă treabă, își pipăi fluierul pe care-l știa acolo. Se ivise prilejul să-și pună în practică înțelepciunea atît de scump plătită.

Îl scoase și începu să cînte *Jockey* [1] *la bîlci*, așa cum ar cînta un om care nu știe ce-i necazul. Oak se pricepea să cînte din fluier cu o dulceață arcadiană, iar sunetul notelor binecunoscute îl înveselea în adîncul inimii și pe el odată cu cei ce tîndăleau în jur. Cîntă mai departe, cu însuflețire, și într-o jumătate de oră adună cîțiva bani, care pentru un om sărac înseamnă o mică avere.

[1] Diminutiv de la Jack ; nume dat în Anglia și Scoția servitorilor și rîndașilor (n. tr.).

Întrebînd pe unul și pe altul, află că se mai ținea un tîrg, a doua zi, la Shottsford.

— Unde vine asta ?

— La opt mile dincolo de Weatherbury.

Weatherbury ! Acolo plecase Bathsheba cu două luni în urmă. Știrea făcea din noapte zi.

— Și pînă la Weatherbury ?

— Cinci, șase mile.

Era cu putință ca Bathsheba să fi plecat de mult de-acolo, dar lui Oak, numele îi trezi îndeajuns interesul ; simți imboldul să aleagă bîlciul din Shottsford ca loc unde să-și continue căutările, fiindcă prin preajmă se afla Weatherbury. Ba mai mult, oamenii din Weatherbury nu erau nicidecum neinteresanți. Dacă cele ce se spuneau se dovedeau adevărate, erau spița cea mai voinică, mai veselă, mai înfloritoare și mai afurisită din întreg ținutul. Oak hotărî să doarmă în noaptea aceea la Weatherbury, în drum spre Shottsford, și-o luă numaidecît pe-o potecă despre care se zicea că taie drumul pînă la satul cu pricina.

Poteca ducea printre pășuni inundabile brăzdate de pîrîiașe cu unda numai freamăt, ce-și împleteau șuvițele spre mijlocul apei și se desfășurau în fălduri spre margini ; iar acolo unde șuvoiul curgea mai repede, apa era împestrițată cu pete albe de spumă, care călătoreau cu netulburată seninătate. Pe drumul mare, rămășițele moarte și uscate ale frunzelor atingeau ușor pămîntul, tot rostogolindu-se claie peste grămadă pe umerii vîntului, în timp ce păsărelele din tufișuri se înfiorau sub penele lor și se cuibăreau cum le era mai bine pentru noapte ; nu se urneau cînd Oak își vedea de drum, dar o zbugheau cînd se oprea să le privească. Trecu prin pădurea Yalbury, în care păsările se cocoțau pe crengile unde-și aveau culcușul, și auzi vocea spartă a fazanului — „cu-uc-cuc“ — și șuieratul întretăiat al soației lui.

După ce făcu vreo trei, patru mile, toate siluetele care alcătuiau peisajul se învăluiră în aceași nuanță de negru. Oak urcă un deal și numai bine zări în fața lui o căruță trasă sub un copac rămuros, cu crengile atîrnînde, la margine de drum.

Cînd se apropie, văzu că lipseau caii, iar, iar locul părea cu totul pustiu. După cum stătea căruța, s-ar fi zis că

fusese lăsată acolo pentru noapte : în fund era îngrămădită vreo jumătate de legătură de fîn, altminteri, era cu desăvîrşire goală. Gabriel se aşeză pe hulube şi chibzui asupra situaţiei în care se afla. Îşi făcu socoteala că a străbătut o bună parte din drumul pe care-l avea de făcut ; şi cum era în picioare din zori, fu îmbiat să se culce în fînul din căruţă, în loc să-şi vadă mai departe de drum spre satul Weatherbury şi să fie nevoit să plătească pentru găzduire.

Îşi mîncă ultimele felii de pîine şi slănină, bău din sticla de cidru pe care avusese prevederea să şi-o ia la drum şi se sui în căruţa singuratică. Împrăştie jumătate din fîn în chip de pat şi, atît cît putu să se descurce pe întuneric, întinse peste el jumătatea cealaltă, ca să-i ţină loc de aşternuturi ; şi astfel, acoperit tot, simţi că trupul lui o duce mai bine ca niciodată. Dar un om ca Oak, aplecat spre sine însuşi ca nimeni altul dintre vecinii lui, nu putea să se scuture cu totul de melancolia ce-i bîntuia sufletul, în timp ce-şi repeta mereu acea pagină plină de nenoroc, pe care povestea vieţii lui o înscria în momentul de faţă. Şi astfel, cu gîndul la nefericirile lui, în dragoste şi-n viaţa de păstor, aţipi, căci păstorii, ca şi mateloţii, se bucură de privilegiul că-l pot chema pe zeul somnului în loc să-l aştepte.

Cînd se trezi, cam brusc, fără să poată spune cît dormise, Oak îşi dădu seama că vehiculul se pusese în mişcare. Căruţa îl ducea cu o repeziciune destul de mare pentru un vehicul fără arcuri şi-i răpea tihna trupului, căci capul i se bălăngănea în sus şi-n jos pe scînduri, ca bătul unui toboşar. În faţă se auzeau voci, oamenii vorbeau între ei. Situaţia plină de necunoscut era greu de dezlegat (şi ar fi fost pricină de mare tulburare dacă lui Oak toate i-ar fi mers din plin, dar nenorocirea te face să-ţi fie mai puţin teamă de primejdia ce pîndeşte propria ta persoană) ; interesul astfel stîrnit îl făcu să privească atent prin fînul ce-l acoperea şi primul lucru pe care-l văzu fură stelele de deasupra capului. Carul mare se afla în unghi drept faţă de Steaua polară, aşa încît Gabriel înţelese că trebuie să fie în jur de nouă, cu alte cuvinte dormise două ore. Acest mic calcul astronomic îl făcu fără

nici o sforțare, pe cînd încerca, pe furiș, să descopere, dacă era cu putință, pe a cui mînă căzuse.

În față se profilau neclar două siluete, care stăteau cu picioarele întinse în afara căruții, iar unul dintre cei doi necunoscuți mîna caii. Lui Gabriel nu-i trebui mult ca să-și dea seama că acesta era căruțașul ; părea că venea de la iarmarocul din Casterbridge, ca și el.

Cei doi necunoscuți vorbeau între ei în felul acesta :

— Ei, fie ce-o fi, e o femeie bine făcută, atît cît poți să judeci din privire. Dar asta-i numai ce se vede, că-n sufletul lor femeiuștile spilcuite sînt fudule ca dracu.

— De, Billy Smallbury, s-ar zice că da ; s-ar zice. Fraza era cam șchioapă de felul ei, iar împrejurările n-o ajutau defel, căci hurducăiala căruții se simțea pînă în beregata celui care vorbea. Cuvintele erau ale căruțașului.

— Muierușca-i închipuită foc, după cum spun unii și alții.

— Ei, aș. Dacă-i așa, nici nu pot s-o privesc în ochi. Nici vorbă. Eu unul nu pot. Hi, hi, hi ! Mă sfiesc.

— Da, e tare închipuită. Se spune că-n fiece seară, cînd se culcă, se uită în oglindă ca să-și așeze ca lumea boneta.

— Și nici nu-i măritată. Ei, ce lume ! Zic oamenii că știe să cînte la pian. Și cîntă atît de bine, că face să sune la fel de frumos un psalm ca cel mai deocheat cîntecel de lume.

— Ei taci ! Halal de noi ; mă simt alt om. Și cum plătește ?

— Asta nu știu, jupîne Poorgrass.

La auzul acestor cuvinte și a altora asemănătoare, Gabriel fu străfulgerat de-un gînd sălbatic, care-i spunea că poate-i vorba de Bathsheba. Dar o asemenea presupunere era lipsită de temei, căci deși căruța se îndrepta spre Weatherbury, se putea să meargă mai departe, iar femeia cu pricina părea să fie stăpîna unui domeniu. După cum se vedea, erau aproape de Weatherbury și, ca să nu-i tulbure fără rost pe cei ce vorbeau, Gabriel se strecură din căruță fără să fie văzut.

Se îndreptă spre o deschidere din gardul viu și descoperi că era o poartă ; ajuns dincolo de ea, stătu și cum-

pâni : să-şi caute o gazdă ieftină în sat, sau să-şi asigure una şi mai ieftină, fie în fîn, fie sub o claie de grîne ?

Zdroncănitul căruţii îi dispăru din urechi. Era gata s-o pornească la drum, cînd îşi dădu seama că în stînga, cam la o jumătate de milă depărtare, se vede o lumină neobişnuită. Oak privi cu luare-aminte şi lumina se făcu mai puternică. Ardea ceva.

Gabriel se urcă pe poartă, sări jos de partea cealaltă a gardului pe ceva care se dovedi a fi pămînt arat şi o luă de-a curmezişul cîmpului, drept spre foc. Vîlvătaia creştea pe măsură ce el se apropia şi odată cu ea focul ce se întindea ; cînd ajunse în preajma ei, văpaia îi dezvălui contururile unor căi, luminate foarte clar. Focul se stîrnise de la o arie. Chipu-i obosit era scăldat într-o lumină portocalie ; pe bluza lui de pînză groasă şi pe jambiere jocul umbrelor desena rămurele de spini, căci lumina ajungea la el printr-un gard viu, desfrunzit, care îl despărţea de foc ; învăluit în aceeaşi lumină, capătul de metal încovoiat al bîtei lui de păstor strălucea ca argintul. Gabriel se îndreptă spre împrejmuire şi se opri să-şi tragă răsuflarea. Părea că prin preajmă nu se află picior de om.

Focul se întinsese de la un stog de paie, clădit în lung, şi pătrunsese atît de adînc, încît nu mai putea fi vorba să fie stins. Stogul arde altfel decît o casă. Cînd vîntul suflă flacăra în inima căii, partea care-a căzut pradă focului dispare cu totul, ca zahărul care se topeşte, şi ochii nu mai pot să-şi dea seama unde-i pîrjolul. Totuşi, o claie de fîn sau un stog de grîu bine clădit ţine piept flăcărilor cîtva timp, dacă focul a pornit din afară.

Ceea ce avea Gabriel în faţa ochilor era un stog de paie slab clădit şi flăcările jucau prin el cu iuţeala fulgerului. În partea dinspre care bătea vîntul, focul încins creştea şi scădea ca scrumul de ţigară. Apoi un snop de legătură se rostogoli şuierînd ; limbi de foc ţîşniră prelungi şi se înmănunchiară cu zgomot înăbuşit, dar fără să pîrîie. Acolo unde vîlvătaia se lupta cu umbra, pale de fum se ridicau orizontal, ca norii călători, iar îndărătul lor ardeau focuri mocnite care scăldau ecranul semitransparent de fum într-o lumină strălucitoare, de un galben pur. O do-

goare încinsă se tîra și mistuia mustățile de paie de la suprafață, preschimbîndu-le într-un nod de viermi roșii ; deasupra luceau chipuri fantastice de pară, limbi care scăpau dintre buze, ochi scăpărători și alte alcătuiri drăcești, iar din ele, la răstimpuri, țîșneau jerbe de flăcări ce-și luau zborul ca păsările din cuib.

Dintr-odată, Oak încetă să se mai simtă un simplu privitor, căci ceea ce vedea i se părea mai îngrijorător decît la început. Un vălătuc de fum se desfăcu și-i dezvălui în fața ochilor un stog de grîu clădit în chip uimitor deasupra celui mistuit de flăcări, iar în spatele acestuia, multe altele, care toate laolaltă alcătuiau grosul recoltei de grîu al unei ferme ; așa încît în loc de un stog de paie, oarecum stingher, așa cum își închipuise el la început, descoperea acum o adevărată legătură între claia încinsă și restul stogurilor din același grup.

Gabriel sări gardul și-și dădu seama că nu-i singur. Primul om la care ajunse alerga de-i sfîriiau călcîiele, de parcă gîndurile i-ar fi luat-o cu mult înaintea trupului și nu izbuteau să-l tragă după ele îndeajuns de iute.

— Arde, omule, arde ! Focu-i stăpîn bun și slugă proastă. Vreau să spun slugă proastă și stăpîn bun. Hai, Mark Clark ! Vino, Billy Smallbury ; și tu, Maryann Money ! Jan Coggan ! Matthew ! Veniți toți cu mine !

În spatele omului care striga și prin vălătucii de fum se iviră alte siluete ; Gabriel înțelese nu numai că nu era singur, dar că în preajma lui se aflau mulți alții, căci vedea cum umbrele lor săltau vesele în sus și-n jos, după cum jucau flăcările și nicidecum după mișcările trupurilor ce le iscau. Adunarea, alcătuită din acel strat de oameni care gîndește după cum le poruncește inima și cînd se simt mișcați pricinuiesc tulburare, se puse pe lucru, într-o învălmășeală nemaipomenită.

— Stingeți focul de sub claia de grîu, strigă Gabriel către cei mai apropiați.

Grîul era adunat pe proptele de piatră și printre ele, din paiele mistuite, se prelungeau și țîșneau, jucăușe, limbi galbene de foc. Dacă focul ajungea sub acest stog, totul era pierdut.

— O prelată, iute, spuse Gabriel.

Fu adusă o învelitoare pentru stoguri și oamenii o atîrnară ca pe o perdea. Flăcările încetară numaidecît să înainteze spre baza clăii de grîu și se ridicară în sus.

— Stați aici cu o găleată de apă și aveți grijă să udați prelata, le ceru Gabriel.

Acum cînd fuseseră mînate în sus, flăcările mușcau pe la colțuri vîrful enorm al stogului.

— O scară, strigă Gabriel.

— Scara era rezemată de stogul de paie și s-a făcut scrum, se auzi prin fum vocea unei umbre spectrale.

Oak se apucă de capetele retezate ale paielor, ca și cum s-ar fi pregătit să cînte din cimpoi, își afundă picioarele în snopi, în care-și înfigea din loc în loc și bîta, și astfel se cățără pe fața, oarbă ca noaptea, a clăii. Numaidecît se așeză călare chiar în vîrf și, cu mînerul încovoiat al bîtei, începu să azvîrle jos snopii în care se cuibăriseră flăcările, strigîndu-le celorlalți să-i aducă o creangă, o scară, și niște apă.

În vremea asta, Billy Smallbury, unul din oamenii care fuseseră în căruță, făcuse rost de o scară, iar Mark Clark se cățără pe ea și se ațînu pe lîngă Oak, în vîrful clăii. În colțul acesta, fumul era înăbușitor; Clark, un om sprinten de felul lui, căruia i se dăduse o găleată cu apă, scăldă fața lui Oak și-l stropi tot; între timp Gabriel, cu o creangă de fag într-o mînă și cu bîta încovoiată în cealaltă, mătura stogul și zvîrlea jos snopii cuprinși de foc.

La piciorul stogului, grupurile de săteni făceau tot ce le stătea în putință ca să țină focul în loc, dar treaba nu mergea prea bine. Oamenii apăreau într-o lumină portocalie, iar în spatele lor se profilau umbre din cele mai felurite. În colț, lîngă stogul cel mai mare, acolo unde lumina focului nu bătea de-a dreptul, stătea un ponei, pe care încălecase o tînără femeie. Alături de ea se afla o altă femeie, care venise pe jos. Amîndouă păreau că vor să se țină departe de foc, pentru ca animalul să nu se neliniștească.

— E un păstor, spuse femeia care mergea pe jos. Da, un păstor. Uite cum îi lucește capătul bîtei cînd răscolește stogul. Cămașa îi e arsă, în două locuri, asta v-o spun eu. Și e tînăr și chipeș, doamnă.

— Al cui păstor e ? se auzi vocea limpede a călăreței.

— Nu știu, doamnă.

— Nu știe careva ?

— Nimeni ; i-am întrebat. Se spune că-i străin de aceste locuri.

Tînăra care călărea pe ponei ieși cu calul din umbră și privi îngrijorată în jur.

— Crezi că hambarul e în primejdie ? întrebă ea.

— Crezi că hambarul e în primejdie, Jan Coggan ? repetă cealaltă femeie, care la rîndul ei trecu întrebarea celui mai apropiat dintre oamenii aflați în preajmă.

— Acum nu ; cel puțin așa cred. Dacă focul se întindea pînă la claia asta, atunci da, hambarul s-ar fi dus. Păstorul acela inimos, îl vedeți ? Acolo sus... El a făcut mai toată treaba. E cel care șade în vîrful clăii și-și tot învîrte brațele lungi ca o moară de vînt.

— Muncește din greu, spuse tînăra femeie călare și prin vălu-i gros de lînă își ridică privirea spre Gabriel. Aș vrea să lucreze aici. Nu știe careva cum îl cheamă ?

— N-am auzit de el de cînd sînt, și nici nu l-am văzut vreodată.

Focul începea să se dea bătut, așa încît Gabriel, văzînd că nu mai era nevoie să stea în vîrful stogului, se pregătea, pare-se, să coboare.

— Maryann, vorbi fata care se afla călare pe ponei, cînd se dă jos, du-te la el și spune-i că stăpînul fermei dorește să-i mulțumească pentru binele pe care i l-a făcut.

Marryan păși țanțoșă către claia de grîu și la piciorul scării dădu de Oak. Îi spuse ceea ce avea însărcinarea să-i spună.

— Unde ți-e stăpînul, fermierul ? o întrebă Gabriel cu însuflețire ; pentru prima oară îi trecu prin minte că s-ar putea să capete de lucru.

— Nu-i stăpîn, e o stăpînă, păstorule.

— O fermieră ?

— Ei, cam așa, și încă o fermieră bogată ; spuse unul dintre privitori. Nu-i mult de cînd e aici ; e venită de departe, a luat în stăpînire ferma lui unchiu-su care

a murit pe neașteptate. Avea obiceiul să-și numere banii în ulcele de un sfert de litru. Se zice că femeia asta are bani la toate băncile din Casterbridge și că nici prin minte nu-i trece să zvîrle cu *sovereign*[1]-ii așa cum nouă, mie sau dumitale, nu ne trece prin minte să zvîrlim cu o juma de penny.

— Ea e, uite-o colo, călare pe ponei, spuse Maryann ; are fața învelită în pînza aceea neagră cu găurele.

Oak era negru la chip, murdar și de nerecunoscut din pricina fumului și-a dogoarei ; cămașa lui aspră de pînză, arsă și sfîșiată, șiroia de apă, iar bîta de păstor din lemn de frasin se scurtase cu șase țoli ; se apropie de plăpînda siluetă feminină de pe ponei, umil ca orice om copleșit de loviturile grele ale soartei potrivnice. Își ridică pălăria respectuos, dar și curtenitor ; păși pînă la picioarele ei, care atîrnau din șa, și spuse cu voce șovăitoare :

— Aveți cumva nevoie de-un păstor, doamnă ?

Tînăra femeie își îndepărtă vălul legat strîns în jurul feței și-și arătă chipul, pe care se citea o adîncă mirare. Gabriel și iubita sa cu inimă de piatră stăteau față în față.

Bathsheba tăcea, iar el repetă, gol de gînduri, cu umilință și tristețe în glas :

— Aveți nevoie de un păstor, doamnă ?

Capitolul VII

Recunoaștere. O fată sfioasă

BATHSHEBA SE RETRASE ÎN UMbră. Nu prea știa dacă să rîdă de felul bizar în care se întîlniseră, sau să țină seama că situația era apăsătoare. Ar fi putut să-i fie cît de cît milă și ar fi putut să simtă și un strop de bucurie ; milă pentru el, bucurie pentru

[1] Monedă veche englezească, egală cu 20 de șilingi (n. tr.).

ea. Stînjenită însă, nu era defel și nu-și aminti că la Norcombe îi mărturisise c-o iubește, decît atunci cînd se gîndi că aproape uitase cuvintele lui.

— Da, murmură ea demnă și se întoarse din nou spre el, ușor îmbujorată, am nevoie de un păstor. Dar...

— El e omul potrivit, doamnă, vorbi liniștit unul dintre săteni.

Convingerea e molipsitoare.

— Așa-i, adăugă hotărît al doilea.

— Ce-i drept, e omul potrivit, spuse cu însuflețire al treilea.

— Pune tot sufletul, glăsui numărul patru cu aprindere.

— Dacă-i așa, spuneți-i să vorbească cu vechilul, încheie Bathsheba.

Totul intrase acum din nou pe făgașul vieții de zi cu zi. Ar fi trebuit liniștea unei seri de vară ca această întîlnire să se învăluie în adevărata și deplina ei aură romantică.

Oamenii i-l arătară pe vechil și Gabriel își stăpîni bătăile de inimă pricinuite de descoperirea că această Ashtoreth [1], despre care se povesteau lucruri atît de neobișnuite, era doar o altă întruchipare a binecunoscutei și admiratei Venus ; apoi se retraseră împreună ca să vorbească despre ce se cerea făcut în vederea angajării.

Focul din fața lor se stingea.

— Ar trebui să beți ceva, după atîta trudă, oameni buni, le spuse Bathsheba. Vreți să veniți la fermă ?

— Ne-am simți mai la largul nostru dac-ați trimite băutura la dugheana de malț a lui Warren, răspunse crainicul în numele celor de față.

Călare pe poneiul ei, Bathsheba se cufundă în întuneric, iar oamenii se risipiră luînd-o spre sat, cîte doi sau trei ; lîngă claia de grîu nu mai rămaseră decît Oak și vechilul.

— Deci, spuse în cele din urmă vechilul, sîntem înțeleși cu tocmeala, așa că mă duc acasă. Noapte bună, păstorule.

— Poți să-mi cauți o gazdă ? întrebă Gabriel.

[1] Zeița dragostei la vechii fenicieni, cunoscută îndeobște sub numele de Astarteea (n. tr.).

— Asta, ce-i drept, nu prea pot, fu răspunsul vechilului care se feri de Oak, cum se ferește un creștin de talgerul milelor, atunci cînd n-are de gînd să-și dea obolul. Dac-o iei drept înainte, ajungi la dugheana de malț ; s-au dus cu toții acolo ca să îmbuce cîte ceva și cred că unii din ei pot să-ți spună unde să-ți găsești o gazdă. Cu bine, păstorule.

Vechilul care fusese cuprins de spaimă la gîndul că trebuie să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți, o luă la deal, iar Oak merse mai departe spre sat, tot mirîndu-se în sinea lui de întîlnirea cu Bathsheba ; era bucuros că se afla atît de aproape de ea și uluit de repeziciunea cu care fata aceea neștiutoare din Norcombe se preschimbase într-o femeie pricepută să dea porunci și stăpînă pe sine, așa cum o văzuse aici. Dar există femei cărora nu le trebuie decît neprevăzutul ca să se dovedească la înălțimea situației.

Nevoit într-o anumită măsură să-și dea frîu liber viselor în timp ce-și căuta drumul, Oak ajunse în dreptul cimitirului, pe care-l ocoli pe sub zidul mărginit de cîțiva copaci bătrîni. Pe lîngă zid se afla o brazdă largă de iarbă, iar moliciunea ierbii îi înăbușea pașii, chiar și la vremea aceasta a anului, cînd totul se usucă. Drept în fața unui trunchi de copac, care părea să fie cel mai bătrîn dintre cei bătrîni, își dădu seama că îndărătul lui stă pitit cineva. Gabriel își văzu de drum și-n clipa următoare izbi întîmplător într-o piatră nu prea bine înfiptă în pămînt. Zgomotul fu de ajuns ca să tulbure silueta neclintită a străinului, care tresări, dar căută să pară că nu se sinchisește de nimic.

Era o fată subțirică, îmbrăcată cam ușor.

— Bună seara dumitale, spuse Gabriel cu inima deschisă.

— Bună seara, îi răspunse fata.

Vocea era neașteptat de atrăgătoare ; avea în ea acea notă joasă și dulce care te face să te gîndești la o povestire plină de fantezie ; o notă des întîlnită în descrieri, dar arareori în fapt.

— Aș fi recunoscător să aflu dacă am luat-o bine spre dugheana de malț, vorbi iarăși Gabriel, mai întîi ca să

capete lămurirea și apoi ca să mai audă o dată glasul acela melodios.

— Cît se poate de bine. E la picioarele dealului. Nu știi cumva... Fata șovăi. Nu știi cumva pînă cînd e deschis la hanul „La Capul de Berbec“ ?

Fata părea cucerită de inima lui deschisă, după cum el fusese cucerit de vocea ei mlădioasă.

— Nu știu unde-i „Capul de Berbec“, habar n-am de el. Vrei să mergi acolo în seara asta ?

— Da...

Fata tăcu din nou. Ce rost avea să mai lungească vorba ? Și totuși mai adăugă ceva ; s-ar fi zis că fără să-și dea seama, dorea ca celălalt să creadă că nu prea se sinchisește de ceea ce a întrebat, cum se întîmplă întotdeauna cînd o persoană naivă își pune în minte să săvîrșească un anumit lucru în taină.

— Nu ești din Weatherbury ? spuse ca cu teamă.

— Nu. Sînt păstorul cel nou venit prin partea locului.

— Doar un păstor... și aproape că arăți a fermier.

— Doar un păstor, repetă Gabriel, încet, pe un ton care lăsa să se vadă că așa stau lucrurile și nu este nimic de făcut.

Gîndurile îi erau îndreptate spre trecut, iar ochii spre picioarele fetei ; și pentru prima oară văzu acolo o boccea. Se prea poate ca fata să fi băgat de seamă încotro îi fug ochii, căci spuse cu glas învăluitor :

— N-ai să spui nimic în sat cum că m-ai văzut aici, nu-i așa, măcar o zi sau două...

— Dacă nu vrei, nu spun.

— Mulțumesc din suflet. Sînt cam săracă și nu vreau ca lumea să știe ce fac. După care tăcu și începu să tremure.

— Ți-ar trebui o haină pe-o noapte așa rece ca asta. Te-aș sfătui să intri în casă.

— O, nu. N-ai vrea să-ți vezi de drum și să mă lași ? Mulțumesc pentru cele spuse.

— O să-mi văd de drum, răspunse Gabriel ; și adăugă șovăitor : — De vreme ce spui că ești strîmtorată, poate-ai vrea să primești de la mine un fleac. E un șiling, dar e tot ce-mi prisosește.

— Da, o să-l iau, spuse străina, recunoscătoare.

Întinse mîna ; Gabriel o întinse pe-a lui. Şi-n timp ce-şi căutau unul altuia mîna pe întuneric, se petrecu un fapt mărunt, dar care spunea multe. Degetele lui Gabriel poposiră pe încheietura fetei. Pulsul îi bătea cu o repeziciune înspăimîntătoare.

Simţise adesea aceeaşi pulsaţie grăbită, gîfîită, în artera din coapsa mieilor lui, cînd erau istoviţi. Bătaia aceasta repede îţi spunea că fata îşi mistuia prea repede vlaga care, şi aşa, după cîte o arătau chipul şi trupul ei, era neîndestulătoare.

— Ce s-a întîmplat ?

— Nimic.

— Ba da.

— Nu, nu, nu ! Să nu sufli o vorbă că m-ai văzut.

— Foarte bine. N-o să suflu. Noapte bună.

— Noapte bună.

Fata nu se clinti de lîngă copac, iar Gabriel coborî în sat la Weatherbury sau Lower Longpuddle, cum i se zicea uneori. Închipuirea îi spunea că o adîncă tristeţe îl umbrise cu aripa ei, atunci cînd atinsese acea făptură subţire şi plăpîndă. Dar înţelept e cel ce-şi înfrînează simţămintele iscate de-o simplă părere şi Gabriel se străduí să se gîndească mai puţin la toate acestea.

Capitolul VIII

La Dugheana de malţ. Discuţie. Noutăţi

DUGHEANA LUI WARREN ERA ÎMprejmuită cu un zid vechi, îmbrăcat în iederă, şi deşi la această oră partea dinafară nu se vedea bine, felul în care clădirea se profila sub cer arăta destul de limpede ce e şi la ce slujeşte. Deasupra pereţilor, un acoperiş de stuf urca pînă într-un punct, aflat la mijlocul clădirii, unde se înalţa un mic lanternou de lemn, oblonit cu şipci pe toate

cele patru laturi ; prin aceste ferestruici răzbătea în aerul nopții o ceață întunecată. Fațada n-avea ferestre, dar în ușă se afla o deschidere patrată, în care fusese înrămată o singură bucată de geam ; prin ea se împrăștia acum, pe zidul acoperit cu iederă din fața clădirii, o lumină roșie și plăcută.

Mîna lui Oak alunecă ușor peste ușă, cu degetele întinse, ca Elymas-Vrăjitorul, pînă ce dădu de-o curea de piele și trase de ea, ceea ce făcu să se ridice un ivăr de lemn și ușa se deschise.

Camera era luminată numai de flacăra roșietică din gura cuptorului ; văpaia focului împrăștia pe podea strălucirea unui șuvoi de raze orizontale, ca soarele la asfințit și proiecta umbre care subliniau toate cusururile de pe fețele celor așezați în jur. În lespezile de piatră pașii săpaseră un făgaș care ducea de la ușă pînă la cuptor și făcuseră pretutindeni valuri-valuri. De-a lungul unui perete se întindea o bancă de lemn de stejar negeluit, curbă, iar într-un colț mai îndepărtat se vedea un pat îngust, aparținînd stăpînului casei, meșterul care se îndeletnicea cu pregătirea malțului pentru bere.

De astă dată, bătrînul stătea în fața focului, iar părul nins și barba căruntă îi năpădiseră fața noduroasă, asemeni mușchiului și lichenilor verzi care cresc pe un măr desfrunzit. Purta pantaloni bufanți, prinși sub genunchi, și pantofi cu ghetre, încheiați cu șireturi ; privea țintă focul.

Aerul plin de mireasma dulce a malțului proaspăt îi gîdilă lui Gabriel nările în chip de salut. Vorba (care pare-se că se învîrtise în jurul cauzei incendiului) încetă numaidecît ; toți cei de față începură să-l foarfece din privîri pe Gabriel, unul mai mult, altul mai puțin, după cum arătau cutele, care le brăzdau frunțile în timp ce-l priveau coborîndu-și pleoapele, de parc-ar fi fost o lumină prea puternică și le-ar fi rănit ochii. Iar cînd toată această cercetare luă sfîrșit, cîțiva dintre ei exclamară cu un aer gînditor :

— Ei, cred că-i păstorul cel nou.

— Mi s-a părut că cineva bîjbîie pe la ușă și caută clopoțelul, da mi-am spus c-o fi vreo frunză veștedă, dusă de

vînt, adăugă altul. Intră, baciule, și fii binevenit, cu toate că nu știm cum te cheamă.

— Mă cheamă Gabriel Oak, oameni buni. La auzul acestor cuvinte, bătrînul Warren, aflat în mijlocul lor, se întoarse iar felul în care se mișcă amintea de un baston ruginit.

— Nu se poate, doar n-o fi strănepotul lui Gabriel Oak din Norcombe ! Pentru nimic în lume ! Cuvintele erau menite să dea glas unei adînci uimiri, pe care, timp de o clipă, nici unul dintre cei de față n-avea de ce s-o împărtășească.

— Tata și bunicul au purtat pînă la bătrînețe numele de Gabriel, spuse blajin păstorul.

— Mi s-a părut mie că-l știu ; de cum l-am văzut pe arie, mi-am dat seama că-l cunosc. Și pe unde te mînă acum treburile, păstorule ?

— Socot să rămîn aici.

— L-am cunoscut pe bunicul dumitale cu mulți ani în urmă, stărui bătrînul și cuvintele îi ieșeau din gură firesc, ca și cum însuflețirea de mai înainte le-ar fi fost de ajuns pentru ca ele să se înșiruie de la sine.

— Chiar așa ?

— Am cunoscut-o și pe bunica dumitale.

— Și pe ea ?

— Și pe tatăl dumitale, cînd era copil. Fi-miu, Iacob, pe care-l vezi aici, era frate de cruce cu tatăl dumitale. Despre asta nu-ncape îndoială ; nu-i așa, Iacobe ?

— Firește, spuse fiul, un „tînăr" de vreo 65 de ani, cu capul aproape chel și cu un singur dinte, în stînga, pe falca de sus, proțăpit ca o piatră de moară pe malul apei. Dar cel care avea mai multă treabă cu el era Joe. Fi-miu William cred că-l știe chiar pe tînărul ăsta ; l-ai cunoscut, Billy, înainte să fi plecat din Norcombe ?

— Nu, Andrew l-a cunoscut, răspunse Billy, fiul lui Iacob, un „copil" de 40 de ani sau pe aproape ; se deosebea de taică-su prin faptul că avea o fire veselă și o înfățișare posomorîtă, iar mustățile îi prinseseră pe ici, colo o umbră cenușie.

— Îmi amintesc de Andrew, care era om în toată firea pe vremea cînd eu eram copil.

— Da, deunăzi eu și fie-mea cea mai mică, Liddy, eram la botezul lui nepotu-miu, urmă Billy. Chiar despre oamenii ăștia vorbeam și ce spun eu se petrecea la 2 februarie trecut, știi păstorule, e ziua cînd dai niște mărunțiș săracilor mai puțin săraci; mi-aduc aminte ziua, fiindcă s-au tîrșit pînă la sacristie, da, chiar neamurile omului ăsta.

— Ia și bea, baciule. La noi așa e: deschizi gura și tragi o dușcă, spuse bătrînul, și-și întoarse de la foc ochii, stacojii și tulburi de-atîta cît priviseră dogoarea ani și ani în șir. Ridică-l pe „Doamne, iartă-mă". Vezi dacă-i cald, Iacob.

Iacob se aplecă spre „Doamne, iartă-mă", o cană mare de bere, cu două toarte, care stătea în cenușă, pleznită și arsă de căldură. Pe dinafară, cana prinsese o crustă, mai cu seamă în crăpăturile toartelor, iar acolo unde se curbau, toartele nu văzuseră lumina zilei de cîțiva ani, tocmai din pricina acelei cruste alcătuită din cenușă peste care picase întîmplător cidru; dar orice om cu scaun la cap, dacă ar fi băut din ea, n-ar fi putut să spună că e o cană proastă, căci era fără doar și poate curată, și pe dinăuntru, și pe margine. Se poate adăuga că în Weatherbury și prin împrejurimi cupa aceasta purta numele de „Doamne, iartă-mă" fără o pricină bine lămurită; poate din cauză că era atît de mare, ceea ce făcea ca orice băutor căruia-i cădea în mînă, plină, să se simtă rușinat cînd îi dădea de fund.

Cînd i se porunci să vadă dacă băutura e îndeajuns de caldă, Iacob își înmuie cu seninătate în ea, degetul arătător, în chip de termometru; după ce hotărî că e numai bună, ridică încet cana și, foarte politicos, se strădui să șteargă întrucîtva cenușa de pe fund cu poala bluzei lui de lucru, dar asta numai fiindcă Oak era străin prin partea locului.

— Adu o cană curată pentru cioban, porunci bătrînul.

— Nu-i nevoie, spuse Gabriel cu o dojană politicoasă în glas. Nu mă feresc eu de-un lucru care nu-i curat, numai să fie așa cum e de felul lui și să știu cu ce s-a murdărit. Luă cana și sorbi din băutură un deget sau poate mai mult și apoi, așa cum se cuvenea, i-o întinse vecinului. — Nu mi-ar trece niciodată prin minte să-mi supăr

vecinii şi să-i pun să spele cănile, cînd au şi-aşa destulă treabă, urmă Gabriel cu o voce mai moale, după ce izbuti să-şi tragă răsuflarea, care i se tăiase, aşa cum se întîmplă cînd sorbi dintr-o cană largă la gură.

— E om cu judecată, spuse Iacob.

— Nici vorbă că da, se auzi un tînăr vioi, cu numele de Mark Clark ; era un bărbat glumeţ şi plăcut la înfăţişare, pe care dacă-l întîlneai la drum, trebuia neapărat să-l cunoşti, iar cunoştinţa însemna să bei cu el, şi să bei cu el însemna, din nefericire, să plăteşti pentru el.

— Şi mai e şi-o-mbucătură de pîine cu slănină, pe care a trimis-o doamna, ciobanule. Cidrul lunecă mai bine dacă-mbuci ceva. Nu mesteca prea bine, ciobane, fiindcă am scăpat slănina jos, în drum, pe cînd o aduceam încoace şi s-ar putea să-ţi cam scîrţîie nisipul între dinţi. Asta-i murdărie curată ; şi ştim cu toţii ce e, cum bine ai spus, dar dumneata, ciobanule, nu eşti mofturos, după cît se vede.

— Adevărat, adevărat, nu-s nici cîtuşi de puţin, spuse Oak, prieţenos.

— Nu-ţi atinge dinţii de sus de cei de jos şi n-ai să simţi nisipul. Mari minuni mai poate să născocească omul.

— Uite, tocmai la asta mă gîndeam şi eu, vecine.

— Ei, nepotul e leit bunicu-su. Bunicu-su era tot aşa, un om plăcut şi fără mofturi, spuse bătrînul.

— Bea, bea, Henry Fray, vorbi cu mărinimie Jan Coggan, (un om cu idei saint-simoniene cînd era vorba de parte egală la băutură), văzînd că vasul, în mişcarea lui de rotaţie în cercul celor de faţă, părea gata să se apropie de el.

Henry, care tocmai încetase să se uite visător în gol, nu spuse nu. Era un om trecut de vîrsta mijlocie, cu sprîncenele mult ridicate pe frunte şi care susţinea că lumea nu e bine alcătuită ; de aceea, privirea lui adînc îndurerată străbătea printre ascultători, aţintită asupra lumii cu pricina, aşa cum o vedea el cu ochii minţii. Îşi scria întotdeauna numele Henery, şi stăruia strașnic asupra acestei ortografii ; dacă vreun învăţător în trecere prin partea locului cuteza să observe că cel de-al doilea e era de prisos şi învechit, îi răspundea că „Henery" era numele dat lui la botez şi că aşa rămîne să se numească ;

iar cuvintele lui erau rostite pe-un ton care dădea de înțeles că, pentru un om ca el, deosebirile de ortografie vădesc foarte bine ce fel de caracter are omul.

Domnul Jan Coggan, care-i trecuse lui Henery cana, avea pielea stacojie, o față mare și o strălucire cu totul deosebită în ochi ; era un om al cărui nume apăruse în registrele de căsătorie din Weatherbury și în cele ale parohiilor din împrejurimi, fiind considerat drept persoana cea mai de nădejde ca martor al nenumăratelor căsătorii din ultimii douăzeci de ani ; și tot el îndeplinea foarte adesea funcția de naș principal, la botezurile la care gluma subtilă era căutată și prețuită.

— Hai, bea Mark Clark ; mai e destulă bere-n butoi, spuse Jan.

— Asta o să și fac ; e singura mea datorie, răspunse Mark Clark, care se învîrtea printre aceiași oameni, deși era cu douăzeci de ani mai tînăr ca Jan Coggan.

La petrecerile populare, Jan Coggan era un izvor nesecat de glume, pe care le aduna cu orice prilej.

— N-ai băut un strop, Joseph Poorgrass, îi spuse domnul Coggan unui om sfios, aflat mai în spate, căruia îi trecu brusc cana.

— Ce om la locul lui, adaugă Iacob Smallbury. Am auzit că abia de-ai îndrăznit să-ți ridici ochii ca s-o vezi la față pe stăpîna noastră cea tînără ; e adevărat, Joseph ?

Toți îl priviră cu milă și dojană pe Joseph Poorgrass.

— Nu, aproape că nici nu m-am uitat la ea, murmură prostește Joseph, ghemuindu-se în el însuși, poate fiindcă se temea ca ființa lui să nu bată prea tare la ochi. Cînd am văzut-o m-am roșit tot.

— Bietul om, spuse domnul Clark.

— Nu-i firesc pentru un bărbat, adăugă Jan Coggan.

— Da, stărui Joseph Poorgrass, căci acum cînd toți îl priveau ca pe un obiect demn de luare-aminte, sfiala, care-l durea ca o meteahnă, îl făcea să simtă o ușoară mulțumire de sine. Roșeam, roșeam mereu cînd îmi vorbea.

— Te cred, Joseph Poorgrass, fiindcă te știm cu toții că ești tare rușinos.

— Grea zestre pentru un bărbat, bietul de el, spuse bătrînul. Și de cînd ai asta, Joseph ?

— Ei, de cînd eram copil. Maică-mea tare și-o mai punea la inimă. Da degeaba.

— Ai ieșit vreodată-n lume ca să încerci să scapi de asta, Joseph Poorgrass ?

— Da, am încercat să trăiesc între tot felul de oameni. M-au dus la bîlciul din Greenhill și la o comèdie, într-o baracă mare cît toate zilele, unde erau o groază de femei care alergau în jur, călare, și care n-aveau nimic pe ele decît cămașa ; dar nu m-am lecuit. După aceea m-au dat comisionar în fundătura unde femeile jucau popice ; asta era în spatele prăvăliei „Armele croitorului", la Casterbridge. Era ceva de spaimă și un loc tare nepotrivit pentru un om cumsecade. Trebuia să stau și să privesc în față oameni stricați, de dimineață pînă seara ; dar ce folos, nu mi-a ajutat, nu mi-a trecut defel după toate astea. Roșeața asta o au toți cei din neamul nostru. Ba chiar eu zic : noroc că n-avem un cusur mai mare și-mi dau seama că asta-i o binefacere.

— Adevărat, spuse Iacob Smallbury, adîncindu-se în gînduri, ca să chibzuiască mai bine cum stau lucrurile.

— E ceva adevărat în ceea ce spui, și anume, că s-ar fi putut să fie mai rău, da chiar și-așa, mare nenorocire pentru dumneata, Joseph. Fiindcă, vezi dumneata, baciule, ăsta e un lucru foarte bun pentru o femeie, da pentru un om ca el e tare greu, sărmanul. Și-l privi pătrunzător pe cioban, așteptînd ca acesta să-i dea dreptate.

— Asta așa-i, spuse Gabriel, care se trezise din gîndurile lui. E tare, tare greu pentru omul ăsta.

— Și mai e și tare sfios, își dădu cu părerea Jan Coggan. Într-un rînd lucrase pînă tîrziu la Yalbury Bottom, unde băuse și el puțin și cînd s-a întors acasă, prin pădurea de la Yalbury, n-a mai nimerit drumul, nu-i așa, jupîn Poorgrass ?

— Nu, nu, nu, asta nu, îl mustră prietenos acest om cumsecade, silindu-se să rîdă, ca să nu se vadă că pune lucrurile la inimă.

— Și cum vă spun, s-a pierdut de-a binelea, stărui domnul Coggan, pe a cărui față nu se clintea nici un mușchi : felul lui de a vorbi dădea a înțelege că o poveste adevărată e ca timpul și apa, care trebuie să curgă fără să le pese de nimeni. Pe cînd venea el așa, în toiul

nopții, tare înfricoșat și nici gînd să-și poată afla drumul printre copaci, striga întruna : „Om pierdut, om pierdut !“ O bufniță dintr-un copac se nimeri să strige : „Uu-uu-uu !“, știi doar cum fac bufnițele, ciobanule, (Gabriel încuviință din cap) și Joseph, care dîrdîia de nu mai putea, spuse : „Domnule, eu sînt Joseph Poorgrass, din Weatherbury“.

— Ei, nu, mai las-o, că asta-i prea de tot, răspunse Joseph Poorgrass cel sfios, care se preschimbă pe dată într-un om cu un curaj nemaipomenit. N-am spus „domnule“. Jur că n-am spus ; niciclnd n-am spus păsării „domnule“, pentru că știam bine că nici un *gentleman* n-ar sta să țipe la ceasul acela din noapte. „Eu sînt Joseph Poorgrass din Weatherbury“, asta-i tot ce-am spus, cuvînt cu cuvînt, și n-aș fi spus nici atîta dacă n-ar fi fost miedul acela din Ziua iconomului...

Și fiindcă adunarea dădu de înțeles fără vorbă că n-o să cerceteze care din ei avea dreptate, Jan vorbi mai departe, dus pe gînduri :

— Și-i omul cel mai fricos, nu-i așa, Joseph ? Altă dată te-ai pierdut lîngă Poarta micilor, nu-i așa, Joseph ?

— M-am pierdut, răspunse Poorgrass, ca și cînd împrejurarea ar fi fost atît de gravă încît te făcea să-ți uiți pînă și sfiala.

— Da, și mai era și miezul nopții. Poarta nu voia deloc să se deschidă, orice-ar fi făcut el ; atunci Joseph și-a dat seama că e mîna diavolului la mijloc și a îngenuncheat.

— Așa-i, spuse Joseph, căruia căldura focului, cidrul și gîndul că întîmplarea despre care era vorba dădea ghes la povestit, îi mai insuflau oarecare încredere în sine. Mi se oprise inima-n loc, de data asta, dar am îngenuncheat și am spus *Tatăl nostru,* și apoi *Crezul,* și apoi cele zece porunci și m-am rugat cu toată rîvna. Dar aș ! poarta nici gînd să se deschidă. După care i-am dat-o înainte cu *Frații preaiubiți ;* mi-am zis că laolaltă fac patru, asta-i tot ce-am învățat din cartea de rugăciuni, și că dacă nici asta n-ajută, nu mai ajută nimic și sînt un om mort. Ei bine, cînd am ajuns la *Să cîntăm cu toții,* m-am sculat în picioare și ce să vezi, poarta era deschisă, da, oameni buni, poarta se deschidea așa ca-ntotdeauna. Toată aduna-

rea căzu pe gînduri, încercînd să pătrundă înțelesul celor auzite ; stăteau așa, îngînduraţi, şi-şi aţinteau privirile asupra vetrei, încinsă ca nisipul dintr-un deşert tropical sub soarele amiezii ; iar ochii li se tot lungeau şi li se strîmtau, fie din cauza luminii, fie fiindcă se spuseseră vorbe cu un tîlc atît de adînc.

Gabriel rupse tăcerea :

— Cum o duc oamenii de pe-aici şi cum e munca la stăpîna asta ?

În sinea lui, Gabriel simţi un uşor fior cînd, fără ca adunarea să ia aminte, îndreptă pe nesimţite vorbe spre ceea ce-i stătea lui mai mult la inimă.

— Nu prea ştim mare lucru despre ea... De fapt, nu ştim nimica. Acum cîteva zile am văzut-o pentru prima dată. Lui unchi-su îi venise rău şi-au adus un doctor care se pricepe să vindece orice boală. Dar n-a avut ce să-i facă. După cîte cred eu, ca o să rămînă mai departe cu ferma.

— Cam aşa stau lucrurile, spuse Jan Coggan. Da, sînt oameni cumsecade. Mai degrabă aş sluji la ei decît la oricare altul. Unchiu-su era un om tare deschis la suflet. L-ai cunoscut, ciobanule ? Era holtei.

— Nu, deloc.

— Aveam obiceiul să merg pe la el, cînd eram în vorbă cu prima mea nevastă, Charlotte, care era lăptăreasă acolo. Da, era un om tare bun la inimă fermierul Everdene, iar mie, ca unui tînăr de treabă, mi-era îngăduit să vin s-o văd şi să beau bere cît poftesc — da să nu scot nimic din casă ; adică n-aveam voie să iau cu mine decît ceea ce băusem.

— Bine, bine, Jan Coggan, ştim ce vrei să spui.

— Şi vedeţi dumneavoastră, era o bere tare bună, iar eu voiam să mă aleg cît mai cîştigat de pe urma bunătăţii lui şi să nu mă arăt atît de necioplit încît să fac de ocară dărnicia omului şi să beau doar un degetar.

— Drept, jupîne Coggan, asta cam aşa e, întări Mark Clark.

— Şi-aşa se face că-mi luasem obiceiul să mănînc o grămadă de peşte sărat înainte de a mă duce acolo şi cînd ajungeam, mi-era o sete, de-mi ardea gîtlejul ca un coş de var nestins ; mă simţeam însetat pînă-n măduva

oaselor și berea lunecă frumușel în jos. Ce timpuri fericite ! Vremuri de aur ! Ei, ce bere grozavă beam pe atunci ! Îți aduci aminte, Iacobe ? Mergeai uneori cu mine...

— Îmi amintesc, cum să nu-mi amintesc, răspunse Iacob. Și băutura aceea de la „Capul de Berbec", din Lunea albă, nici aia n-a fost de lepădat.

— N-a fost. Dar o băutură aleasă, care să nu te facă mai păcătos decît înainte de-a începe să bei, nu știu să fi fost alta ca cea din bucătăria fermierului Everdene. Să nu te fi auzit că scoți o înjurătură ; nici măcar una, chiar atunci cînd veselia era în toi și nimeni nu mai vedea nimic ; cu toate că o înjurătură zdravănă, aruncată așa, ici-colea, la o adică tare-ți mai ușurează sufletul.

— Drept, spuse bătrînul. E în firea omului să tragă o înjurătură, la timpul cuvenit, altfel nu ești în apele tale ; și-apoi, în viață ai nevoie să mai scoți o vorbă care să nu fie chiar vorbă de biserică.

— Charlotte, însă, urmă Coggan, n-ar fi îngăduit nici un singur cuvînt de felul ăsta, nici măcar o vorbă de hulă, oricît de mică. Ei, biata Charlotte, mă-ntreb dacă a avut norocul să meargă-n rai cînd a murit. Dar norocul nu i-a prea ieșit în cale și poate că pîn' la urmă tot în pămînt s-a dus, biata de ea.

— I-a cunoscut careva pe părinții domnișoarei Everdene ? întrebă păstorul, căruia îi venea destul de greu să îndrepte vorbele celor de față pe făgașul dorit de el.

— I-am cunoscut foarte puțin, spuse Iacob Smallbury ; erau oameni de la oraș și nu locuiau 'aici ; sînt morți de mult. Tată, ce fel de oameni erau părinții domnișoarei ?

— Da, spuse bătrînul, el nu prea era chipeș ; în schimb, nevastă-sa era o femeie minunată. Se dădea în vînt după ea pe vremea cînd erau în vorbă.

— O săruta și-o tot săruta, de douăzeci de ori, de sute de ori, așa spuneau unii, zise Coggan.

— Era și foarte mîndru de ea pe vremea cînd erau căsătoriți, după cîte am auzit, adăugă bătrînul.

— Da, întări Coggan, se uita la ea ca la o icoană, încît își făcuse obiceiul să aprindă lumînarea de trei ori pe noapte ca s-o privească.

— Iubire fără de margini. Nu mi-aş fi închipuit că poate fi aşa ceva pe lumea asta, murmură Joseph Poorgrass. care cînd era vorba de morală, vedea lucrurile în linii mari.

— Fireşte, fireşte, spuse Gabriel.

— Ce-i drept, i-am cunoscut bine pe amîndoi, atît pe bărbat, cît şi pe femeie. Levi Everdene, aşa-i spunea tatălui ei. „Măi, omule", îi spuneam eu uneori, cînd mă lua gura pe dinainte, dar făcea parte dintr-o clasă mai bună, era croitor de lux, ce-i drept, şi-avea bani mulţi. Ştia toată lumea că dăduse faliment în vreo două-trei rînduri...

— A, credeam că era un om ca oricare altul, spuse Joseph.

— Nu, nu, nu ! Omului ăstuia nu i-au fost de ajuns grămezile de bani ; avea sute şi sute în aur şi argint.

Şi fiindcă bătrînul gîfîia, Coggan, după ce scrută cu gîndul aiurea un cărbune alunecat în spuză, luă vorba de la capăt, în timp ce ochii i se roteau într-un fel care era numai şi numai al lui.

— Ei bine, n-o să vă vină a crede, dar omul ăsta, tatăl domnişoarei Everdene a noastră, a fost după un timp unul din cei mai nestatornici bărbaţi care s-au pomenit vreodată. Să fim înţeleşi : nu voia să fie nestatornic, dar n-avea încotro. Bietul om îi era credincios nevestii şi cinstit în gîndul lui, dar inima-i rătăcea, orice-ar fi făcut el. Mi-a vorbit odată despre asta şi era mîhnit de-a binelea : „Coggan, mi-a spus, n-aş putea să-mi doresc vreodată o femeie mai frumoasă decît a mea, însă fiindcă ştiu că e legată de mine ca nevastă legiuită, orice-aş face, inima mi-o ia razna şi gata". Da cred că pîn'la urmă şi-a găsit leacul, fiindcă o făcea să-şi scoată verigheta şi-i spunea pe numele de fată, cînd stăteau împreună după ce închideau prăvălia şi-aşa ajungea să-şi închipuie că nu e decît drăguţa lui şi nicidecum nevastă-sa. Şi de îndată ce izbutea să-şi închipuie de-a binelea că face ce nu se cuvine şi că făptuieşte al şaptelea păcat, nevasta îi plăcea la fel ca-ntotdeauna şi viaţa lor era ca o icoană de dragoste între soţ şi soţie.

— Leacul era cît se poate de afurisit, şopti Joseph Poorgrass, dar ar trebui să fim bucuroşi, ca să zic aşa,

că soarta i-a fost prielnică și n-a ieșit rău. Fiindcă, vedeți, ar fi putut s-o ia razna și ochii să-i zboare în chip cu totul nelegiuit, da, ar fi putut s-o facă lată de tot, cum s-ar spune.

— Vedeți, adăugă Billy Smallbury, omul avea gînduri bune, ce mai încolo-ncoace, da inima-l îmboldea într-un alt fel.

— S-a îndreptat atît de bine, că după aceea a ajuns credincios în toată puterea cuvîntului, nu-i așa, Jan? întrebă Joseph Poorgrass. S-a confirmat a doua oară, mai temeinic, spunea „Amin", aproape la fel de tare ca un paracliser și-i plăcea să copieze versurile de alinare săpate în piatră pe morminte. Mai avea obiceiul să umble cu cutia milei la psalmul *„Strălucească lumina Ta"* și să fie nașul bieților copii născuți din tați necunoscuți; ținea pe masă o cutie cu bani pentru misionari, ca să-i agațe așa, tam-nisam pe cei ce intrau la el, și-i trăgea de urechi pe copiii de la azil, dacă îndrăzneau să rîdă în biserică; îi trăgea de urechi pînă ce abia puteau să se mai țină pe picioare și mai făcea și alte fapte cucernice, cum e firesc pentru cine înclină spre sfințenie.

— Da, da, pe vremea aceea gîndul îi era numai și numai la de-alde astea, adăugă Billy Smallbury. Într-o zi, preotul Thirdly l-a întîlnit și i-a spus: „Bună dimineața, domnule Everdene; frumoasă zi". „Amin", i-a răspuns Everdene, cu gîndul aiurea, fiindcă ori de cîte ori vedea un preot nu se gîndea decît la religie. Da, era un creștin tare cucernic.

— Pe vremea aceea, fiica lor nu era deloc un copil drăguț, spuse Henery Fray. Nici prin minte nu ți-ar fi trecut că o să ajungă atît de chipeșă.

— Să nădăjduim că firea îi e la fel de frumoasă ca și fața.

— Ei da, dar vechilul o să aibă de furcă de pe urma trebii ăsteia și o să se ia chiar și de noi. A! Henery clătină din cap, se uită lung în vatră și zîmbi, ca un om care știe o grămadă de lucruri pline de un haz amar.

— Ciudat creștin, ca și capul diavolului de pe coș, cum spune zicala, întări vorba Mark Clark.

— Este, spuse Henery, într-un fel care dădea de înțeles că zeflemeaua trebuie neapărat să sfîrșească undeva. Între noi doi, vorbind așa, ca de la om la om, pot să-ți spun că ăsta o să mintă în curînd duminica la fel ca în zilele de lucru, asta s-o știi de la mine.

— Ce vorbe ! zise Gabriel.

— E drept, urmă omul înclinat spre amărăciune și îmbrățișă cu ochii întreaga adunare ; odată cu vorbele își făcu auzit acel rîs al lui, plin de contraste, izvorît dintr-o privire mai pătrunzătoare asupra nefericirilor vieții, decît aceea de care sînt în stare oamenii obișnuiți.

— Da, sînt oameni și oameni, dar omul ăsta — Dumnezeule, Doamne !

Gabriel socoti nimerit să schimbe vorba.

— Trebuie să ai ani mulți, meștere, dacă ai feciori atît de vîrstnici, observă el.

— Tata-i atît de bătrîn că nu-și mai amintește cîți ani are, îi mai știi, tată ? se amestecă în vorbă Iacob. Și-n ultima vreme tare s-a mai încovoiat, urmă Iacob, și-l cercetă cu privirea pe taică-su, care era ceva mai încovoiat decît el însuși. Ce-i drept, s-ar putea spune că tata e îndoit de trei ori.

— Oamenii încovoiați trăiesc mult, spuse bătrînul, necruțător și nu tocmai bine dispus.

— Păstorul ar dori să-ți afle spița, tată ; nu-i așa, păstorule ?

— Da, aș vrea, spuse Gabriel din toată inima, ca unul care și-a dorit asta luni întregi. Cam ce vîrstă ai, meștere ?

Bătrînul își drese vocea mai mult decît era nevoie, așa ca vorbele lui să se întipărească adînc în mintea celor de față și privirea i se îndreptă spre punctul cel mai depărtat al vetrei ; apoi vorbi rar, cum ești îndreptățit să vorbești cînd toată lumea își dă atît de bine seama de însemnătatea vorbelor tale, încît cuvintele, oricît ar fi de căutate, sînt îngăduite, numai să ajungi să spui ce ai de spus.

— Ei, nu-mi amintesc în ce an m-am născut, dar aș putea să număr locurile pe unde am trăit și-așa să-i aflu. Am stat la Upper Longpuddle, colea (și făcu un semn din cap către miazănoapte), pînă la unsprezece ani. Am

stat şapte ani la Kingsbere (şi făcu semn spre răsărit), unde am început să fac malţ. De acolo am plecat la Norcombe şi am făcut malţ în locul acela timp de douăzeci şi doi de ani, şi alţi douăzeci şi doi am săpat la napi şi am secerat. A, am cunoscut locul acela, cu ani şi ani înainte de a te naşte dumneata, jupîn Oak (Oak zîmbi în semn că da). După aceea am făcut malţ timp de patru ani la Durnover, şi patru ani am săpat iar la napi ; am stat de paisprezece ori cîte unsprezece luni la Millpond St. Jude's (făcu semn spre nord-vest). Bătrînul Twills nu voia să mă tocmească pentru mai mult de unsprezece luni de fiece dată, ca să mă împiedice să cad în sarcina parohiei, dacă ajungeam schilod. După care am stat trei ani la Mellstock, iar de Candlemas [1] se împlinesc treizeci şi unu de ani de cînd sînt aici. Cît fac laolaltă ?

— O sută şaptesprezece, chicoti alt bătrîn, înclinat să socotească în minte şi să vorbească puţin, care pînă atunci stătuse într-un colţ, fără ca nimeni să-l bage în seamă.

— Atunci asta-i vîrsta mea, spuse bătrînul apăsat.

— O, nu, tată, spuse Iacob. Cînd săpai la napi era vară, şi-n iarna aceluiaşi an făceai malţ ; n-ar trebui să adunăm fiece jumătate de an.

— Las-o baltă. Păi vara n-am trăit ? Atîta întreb ! Cred că pînă la urmă o să spuneţi că n-am nici o vîrstă.

— Nu, n-o să spunem asta, adăugă Gabriel cu glas liniştitor.

— Eşti un om tare bătrîn, meştere, întări Jan Coggan, tot cu glas liniştitor. Ştim cu toţii asta şi trebuie să fii tare voinic de felul dumitale, dacă ai trăit atîta, nu-i aşa, oameni buni ?

— Adevărat, adevărat ; eşti voinic, meştere ; strașnic lucru, întări adunarea într-un singur glas.

Îmbunat de astă dată, bătrînul se dovedi destul de larg la suflet, pentru ca să scadă puţintel de bunăvoie, în ochii celorlalţi, virtutea de a fi trăit atît de mult şi aminti de vîrsta cănii din care beau : cu trei ani mai mare decît a lui.

[1] Ziua de 2 februarie, sărbătoare religioasă care prilejuieşte în Anglia o slujbă a lumînărilor, aprinse în mare număr în biserici şi purtate în procesiuni (n. tr.).

În timp ce cana era cercetată cu de-amănuntul, din buzunarul bluzei lui Gabriel Oak își iți capul fluierul și Henery Fray exclamă :

— Nu încape îndoială, baciule, te-am văzut la Casterbridge : cîntai dintr-un fluier mare, e-adevărat ?

— Adevărat, răspunse Gabriel și roși ușor. Am avut necazuri mari, oameni buni și am fost nevoit să cînt ca să cîștig un ban. N-am fost întotdeauna așa de sărac cum mă vedeți astăzi.

— Nu-i nimic, suflete, vorbi Mark Clark. Nu te întrece cu firea ; o să vină și vremea dumitale. Da ți-am mulțumi pentru un cîntec, dacă nu ești prea obosit.

— Anul ăsta, de Crăciun, n-am auzit nici tobă, nici trompetă, adaugă Jan Coggan. Hai, zi un cîntec, jupîne Oak !

— Asta o să și fac, spuse Gabriel cu dragă inimă, în timp ce-și scotea fluierul și și-l potrivea. E o biată unealtă, oameni buni, dar o să ascultați și o să vă bucurați de ce pot eu să scot din ea.

Și Oak atacă melodia veselă *Jockey la bîlci* și o cîntă de trei ori la rînd, iar a treia oară apăsă notele cu vioiciune și multă măiestrie, înclinîndu-și trupul, care se smucea ușor, în timp ce cu piciorul lovea încet pămîntul ca să țină tactul.

— Ce-i drept, cîntă foarte bine din fluier, spuse un tînăr căsătorit, care, fiindcă nu se deosebea prin nimic demn de luat aminte, era cunoscut doar ca „bărbatul Susanei Tall". Bucuros aș fi să pot cînta așa din fluier, adăugă el, plin de încîntare.

— E om deștept și e mare mîngîiere pentru noi să avem un asemenea păstor, murmură molcom Joseph Poorgrass. Ar trebui să fim cu adevărat recunoscători că nu cîntă cîntece deocheate, în locul acestor melodii vesele ; fiindcă Dumnezeu ar fi putut la fel de bine să-l facă pe păstor un om ușuratic și josnic, un păcătos, cum s-ar spune. Da, de dragul nevestelor și fetelor noastre, ar trebui să fim cu adevărat recunoscători.

— Așa e, așa e, ar trebui să fim cu adevărat recunoscători, se repezi să încheie convingător Mark Clark ; nu auzise decît cam un cuvînt și trei sferturi din cele

spuse de Joseph, dar nu găsea că faptul ar putea să-i înrîurească întrucîtva părerile.

— Da, adăugă Joseph, în care începea să se trezească un profet; răul înfloreşte pînă-ntr-atît în zilele noastre, încît omul cu faţa cea mai bine bărbierită şi cămaşa cea mai albă te poate înşela la fel de bine ca cel mai zdrenţuros dintre cerşetorii de la răspîntie, dacă mi-e îngăduit să spun astfel.

— Ei, acum îmi amintesc de faţa dumitale, baciule, adăugă Henery Fray, care-l scruta pe Gabriel cu ochi tulburi, gata să-i găsească cusururi, în timp ce acesta îşi începea cea de-a doua melodie. Da, cînd te văd cîntînd din fluier, îmi dau seama că eşti acela pe care l-am văzut la Casterbridge, fiindcă gura-ţi era făcută pungă şi ochii holbaţi, de parc-ai fi atîrnat în spînzurătoare; şi de data asta tot aşa e.

— Păcat că fluierul îl face pe om să semene atît de bine cu o sperietoare de ciori, observă Mark Clark, căutînd noi cusururi înfăţişării lui Gabriel, care tresărea acum, în ritmul corului din *Dame Durden* [1], cu acea îngrozitoare schimonosire pe care o cere fluierul.

„Moll' şi Bet', Doll' şi Kate
Şi Dor'-othy prin praf păşind încet."

— Nu te superi că tînărul ăsta, Mark Clark, vorbeşte ca un necioplit despre faţa dumitale, nu-i aşa? îi şopti Joseph lui Gabriel, aşa ca să-l audă numai el.

— Nicidecum.

— Fiindcă de felul dumitale eşti un om foarte chipeş, păstorule, vorbi mai departe Joseph Poorgrass, cu o politeţe cuceritoare.

— Da, eşti, păstorule, spuseră toţi.

— Vă mulţumesc foarte mult, răspunse Oak, cu modestia pe care o cere buna-creştere, dar gîndindu-se totodată că va face în aşa fel, încît Bathsheba să nu-l vadă niciodată cîntînd din fluier; hotărîre care vădea o judecată cu nimic mai prejos decît cea pusă pe seama înţeleptei ei descoperitoare, divina Minerva însăşi.

[1] Veche baladă engleză*scă (Doamna Durden).*

— A, cînd m-am însurat cu nevastă-mea, în biserica din Norcombe, spuse bătrînul, nemulțumit că se vedea lăsat deoparte, se spunea despre noi că sîntem cea mai frumoasă pereche din partea locului ; toată lumea zicea asta.

— Ce folos, dacă te-ai schimbat, se auzi o voce care suna puternic, așa cum e firesc cînd spui vorbe ce bat la ochi prin adevărul lor de netăgăduit. Era vocea bătrînului din fundul camerei ; purtările lui jignitoare și pizmașe abia de puteau fi răscumpărate prin chicotul cu care din cînd în cînd își aducea obolul la rîsul tuturor.

— O, nu, nu, zise Gabriel.

— Nu mai cînta, păstorule, spuse bărbatul Susanei Tall, tînărul căsătorit care vorbise și mai înainte. Trebuie să plec și eu, cînd aud un cîntec, stau ca bătut în cuie. După ce plec, mă gîndesc că tot se mai aude muzica, iar eu nu sînt acolo, și atunci mă cuprinde jalea.

— Atunci de ce atîta grabă, Laban ? întrebă Coggan. Aveai obiceiul să pleci cel din urmă.

— Vedeți, oameni buni, m-am însurat nu de mult cu o femeie și acum numai la ea mi-e gîndul, așa că, înțelegeți.

Tînărul se opri stîngaci.

— Bănuiesc că-i așa cum se spune : stăpînire nouă, lege nouă, observă Coggan, cu o față foarte serioasă.

— Da, cred că așa-i, spuse bărbatul Susanei Tall și vocea lui avea un sunet care arăta că de obicei știe de glumă. Tînărul le dori deci noapte bună și plecă.

Fu urmat numaidecît de Henery Fray. Apoi Gabriel se ridică și el și plecă întovărășit de Jan Coggan, care-i oferise găzduire. Cîteva clipe după aceea, pe cînd cei rămași se sculaseră și erau gata de plecare, Fray se întoarse în goană. Degetele i se mișcau amenințător, prevestind vești rele ; privirea lui, care spunea că are de împărtășit o seamă de noutăți, se opri acolo unde întîmplarea făcu să-i poposească ochii și asta se nimeri să fie fața lui Joseph Poorgrass.

— Ce e, ce e Henery ?

— Ce se pune la cale, Henery ? întrebară Iacob și Mark Clark.

— Vechilul Pennyways... Asta-i, da, asta-i.

— A fost prins c-a furat ceva ?

— Da, a furat. Lucrurile stau așa : după ce domnișoara Everdene s-a întors acasă, a ieșit din nou să vadă dacă totul e în siguranță, așa cum face de obicei și l-a descoperit pe vechil : cobora pe furiș scara grînarului cu o juma de bușel [1] de orz. S-a repezit la el ca o pisică. N-am văzut de cînd sînt așa strengăriță ; ușile-s închise ?

— Sînt, Henery, sînt.

— S-a repezit la el și, ce mai calea-valea, a mărturisit că a furat, una peste alta, cinci saci, da numai după ce ea i-a făgăduit că n-o să-l urmărească în judecată. Și-a dat arama pe față și mă-ntreb : cine-o să-i ia locul ?

Era o întrebare atît de adîncă, încît Henery fu nevoit să mai tragă cîte o dușcă din cana aceea mare, pînă ce începu s-o golească de-a binelea. Nici n-apucase s-o pună la loc pe masă, cînd tînărul care plecase, bărbatul Susanei Tall, se întoarse și mai grăbit încă.

— Ați auzit ce se vorbește în toată parohia ?

— Despre vechilul Pennyways ?

— Da ; și mai ce ?

— Nu știm, răspunseră toți cu ochii ațintiți spre pieptul lui Laban, ca și cînd ar fi fost dornici să-i audă cuvintele la jumătatea drumului, înainte de-a apuca să-i iasă din gîtlej.

— Ce noapte de pomină, murmură Joseph Poorgrass, făcînd cu mîinile un gest de groază. Mi-a țiuit urechea stîngă, semn rău, prevestitor de omor și am văzut o coțofană singură.

— Fanny Robin, cea mai tînără dintre slujnicele domnișoarei Everdene nu e pe nicăieri. De două ceasuri tot vor să încuie poarta, dar Fanny — ia-o de unde nu-i. Și nu știu ce să facă, dacă să se culce sau nu, fiindcă se tem să n-o lase afară. Nu și-ar bate ei atîta capul din pricina asta, dacă de cîteva zile încoace fata n-ar fi fost atît de abătută ; Maryann crede că procurorul a început s-o ia pe biata fată la întrebări.

— Biciul lui taică-su e de vină, suflă o vorbă Billy Smallbury, a cărui imaginație vie era gata să vadă noi amănunte.

[1] Unitate de capacitate pentru grîne, egală cu 36,368 litri (n. tr.).

— Domnișoara Everdene ar vrea să schimbe o vorbă cu unul sau doi dintre noi, înainte de culcare. Mai întîi necazul cu vechilul, și-acum povestea asta cu fata ; domnișoara aproape că nu mai știe ce să facă.

Toți se grăbiră să se ridice, gata să ia drumul spre fermă, în afară de bătrîn, pe care, fie vești, fie foc, ploaie sau trăsnet, nimic nu-l putea scoate din bîrlogul lui. Iar cînd pașii celorlalți se pierdură în noapte, se așeză din nou și privi mai departe cuptorul, cu ochii-i roșii și împăienjeniți.

Din fereastra dormitorului, aflată deasupra capetelor lor, se proiectară nedeslușit, în aerul întunecat, capul și umerii Bathshebei, înveșmîntată într-un alb imaterial.

— Se află printre voi oameni de-ai mei ? întrebă ea îngrijorată.

— Da, doamnă, sînt cîțiva, spuse bărbatul Susanei Tall.

— Doi sau trei dintre voi să cerceteze mîine prin satele din jur, ca să afle dacă a fost văzută o fată care să semene cu Fanny Robin. Faceți treaba asta în liniște. Nu-i încă pricină de tulburare. Trebuie să fi plecat în timp ce noi eram cu toții la foc.

— Vă cer iertare, doamnă, dar era pe-aici, prin preajma locului, vreun tînăr care să fie în vorbă cu ea ?

— Nu știu, răspunse Bathsheba.

— N-am auzit niciodată de așa ceva, doamnă, se auziră două, trei voci.

— Nici nu prea s-ar crede, vorbi mai departe Bathsheba. Fiindcă orice iubit de-al ei ar fi venit în casă, dacă ar fi fost un tînăr cinstit. Toată taina care se leagă de această lipsă a ei, de fapt singurul lucru care mă face să fiu îngrijorată, este că Maryann a văzut-o ieșind din casă îmbrăcată doar cu rochia ei de lucru, fără să-și fi luat măcar o bonetă.

— Și vreți să spuneți, doamnă, vă rog să mă iertați, că o fată nu s-ar duce la o întîlnire cu iubitul ei fără să se gătească, spuse Iacob, care revedea cu ochii minții fapte trăite de el în trecut. E drept, doamnă, nu s-ar duce.

— Căra, cred, o boccea, da nu mi-am putut da seama prea bine, adăugă de la o altă fereastră vocea unei femei ;

s-ar fi zis că era vocea Maryannei. Nu era nimeni pe-aici în vorbă cu ea. Cel cu care vorbea e la Casterbridge ; cred că-i soldat.

— Știi cum îl cheamă ? întrebă Bathsheba.

— Nu, stăpînă, nu sufla o vorbă despre asta.

— Poate că aș putea să aflu eu, dacă m-aș duce la cazărmile din Casterbridge, spuse William Smallbury.

— Foarte bine ; dacă nu se întoarce pînă mîine, ai grijă, mergi la Casterbridge, încearcă să afli care-i omul, și fă în așa fel ca să-l vezi. Simt mai multă răspundere decît aș fi simțit dacă fata avea prieteni sau rude în viață. Nădăjduiesc că n-a dat de vreun necaz din cauza unui asemenea om... Și mai e și rușinea aceea cu vechilul ; dar despre asta nu pot să vorbesc acum.

Bathsheba avea atîtea pricini de neliniște, încît părea că nu socotește că merită să stăruie mai mult asupra uneia dintre ele.

— Faceți deci cum v-am spus, adăugă ea în încheiere și închise fereastra.

— Bine, bine, stăpînă, așa o să facem, răspunseră oamenii și se depărtară.

În noaptea aceea, în casa lui Coggan, Gabriel Oak, la adăpostul pleoapelor închise, își vedea de plăsmuirile sale, neostoit ca rîul ce curge năvalnic pe sub gheață. Noaptea era totdeauna timpul cînd Bathsheba îi apărea mai viu ca oricînd și acum, în orele de întuneric ce se scurgeau încet, îi privea cu drag imaginea. Rareori se întîmplă ca desfătările născute din închipuire să răscumpere chinul orelor de nesomn ; dar cu Oak așa se petrecură lucrurile în noaptea aceea, căci plăcerea îl făcea să nu mai simtă în acele clipe marea deosebire dintre văz și posesiune.

Mai plănuia și cum să-și aducă puținele sale unelte și cărți de la Norcombe. Biblioteca lui era alcătuită din : *Cel mai bun tovarăș al tînărului, Călăuza de nădejde a călătorului, Chirurgul veterinar, Paradisul pierdut, Călătoria pelerinului, Robinson Crusoe, Dicționarul* lui Ash și *Aritmetica* lui Walkingame ; numărul cărților nu era prea mare, dar Oak le cercetase sîrguincios ; dobîndise

din ele cunoştinţe mai temeinice decît şi-au însuşit din vreo două sute de metri de rafturi încărcate cu cărţi mulţi oameni cărora împrejurările le-au fost mai prielnice.

Capitolul IX

Ferma. Un vizitator. Şoapte

LA LUMINA ZILEI, LOCUINŢA Bathshebei Everdene, stăpîna pe care Oak şi-o găsise de curînd, se înfăţişa ca o străveche clădire din faza iacobină a Renaşterii clasice în ce priveşte arhitectura, iar mărimea ei vădea numaidecît, aşa cum se întîmplă adeseori, că fusese pe vremuri conacul unui mic domeniu înconjurător ; acum însă, pămîntul nu mai era o proprietate de sine stătătoare şi se încorporase în vasta întindere aflată în stăpînirea unui străin de prin partea locului, alcătuită din cîteva asemenea moşioare.

Faţada era împodobită cu pilaştri canelaţi, sculptaţi în piatră dură, iar deasupra acoperişului se vedeau ici-colo hornuri, unite două cîte două prin arcade, în timp ce unele frontoane şi alte detalii mai păstrau amintirea originii lor gotice.

Perne de muşchi moale şi cafeniu, ca o catifea uzată, se întindeau pe acoperişul de ţiglă. Din streşinile clădirilor scunde de-alături răsăriseră smocuri de urechelniţă. O potecă aşternută cu pietriş ducea de la uşă pînă la drumul din faţa casei, iar marginile ei erau şi ele tivite cu un strat de muşchi, de un verde argintiu, care nu lăsa să se vadă pietrişul castaniu decît la mijloc, pe o lăţime de un picior sau două. Această împrejurare şi aerul îndeobşte adormit al întregii privelişti, împreună cu aspectul viu şi izbitor de diferit al celeilalte faţade a casei trezeau imaginaţia : te făceau să-ţi închipui că pe vremuri, cînd clădirea fusese supusă schimbărilor care făcuseră din

ea o fermă, suflul de viață al casei se rotise și-și îndreptase fața în partea cealaltă.

Nu arareori se poate vedea că meșteșugurile sau comerțul pricinuiesc astfel de schimbări ; că pocesc în chip straniu și aruncă într-o îngrozitoare încremenire clădiri frumoase, fie cîte una, fie mai multe deodată, chiar străzi și orașe întregi, care la început fuseseră menite să slujească numai plăcerilor vieții.

În dimineața aceasta, voci pline de însuflețire se auzeau din camerele de sus ; la aceste încăperi ajungeai pe o scară principală de stejar masiv ; o scară cu balustri solizi ca picioarele patului, strunjiți și fasonați după moda bizară a secolului lor, cu balustrada la fel de rezistentă ca un parapet, și cu treptele răsucite în spirală, aidoma cuiva care ar încerca să privească peste umăr. Dacă urcai scara, dădeai, la etajele de sus, de o suprafață accidentată, cu creste și văi ; și fiindcă tocmai se nimerise ca podeaua să fie fără covor, scîndurile apăreau mîncate și roase ferfeniță. De fiece dată cînd o ușă se închidea sau se deschidea, ferestrele, toate pînă la una, răspundeau printr-un zăngănit, iar cînd cineva umbla prin casă, un scîrțîit îi însoțea pașii, ca un duh care s-ar fi ținut pretutindeni pe urmele lui.

În camera de unde se auzea discuția puteau fi văzute Bathsheba și tovarășa ei, slujnica Liddy Smallbury : stăteau pe podea și făceau ordine într-un maldăr de hîrtii, sticle, cărți și vechituri împrăștiate în jur, rămășițe din ce strînsese în gospodăria lui răposatul locatar. Liddy, strănepoata bătrînului meșter berar, avea cam aceeași vîrstă ca și Bathsheba și chipul caracteristic al veselei fete engleze de la țară. Dacă trăsăturile ei lăsau de dorit, în ce privește perfecțiunea liniilor, lipsa era răscumpărată prin desăvîrșirea culorilor ; la această vreme de iarnă, ele înfățișau un trandafiriu pastelat, răspîndit pe o suprafață de o mare rotunzime, așa cum se vede în tablourile lui Terburg [1] sau Dow [2] ; și la fel ca în operele

[1] *Gerrit Terburg* (1617—1681), pictor olandez ; a pictat tablouri de gen ; picturile sale au un colorit delicat, în care predomină nuanțele.

[2] *Gerrit Donweszoon* sau Don sau Dow (1613—1675), pictor și gravor olandez, bun portretist.

acelor mari coloriști, fața Liddyei ascundea bine deosebirea dintre plăcut și ideal. Deși avea o fire care se împăca cu orice împrejurări, Liddy era mai puțin îndrăzneață decît Bathsheba și, din cînd în cînd, fiindcă era sinceră, politicoasă, ba chiar și conștientă de îndatoririle ei, dădea dovadă de un anumit zel.

Printr-o ușă întredeschisă, zgomotul făcut de o perie de frecat te punea pe urmele Maryannei Money : femeie cu ziua, persoană care în loc de obraz avea un disc circular, brăzdat nu atît de vîrstă, cît de privirea ei uluită, ațintită asupra obiectelor depărtate ; cînd te gîndeai la ea, te înseninai ; cînd vorbeai despre ea, îți venea în minte un măr uscat de Normandia.

— Lasă nițel frecatul, îi spuse Bathsheba prin ușă. Aud ceva.

Maryann ridică în sus peria.

Se auzea clar un cal care se apropia de fațada clădirii. Călărețul încetini pasul calului, intră pe portiță, și, ceea ce era mai neobișnuit, urcă poteca acoperită cu mușchi, pînă în dreptul intrării. Cineva bătu ușor în ușă cu un capăt de cravașă sau de baston.

— Ce obrăznicie, spuse Liddy încet. Să vii călare pe potecă, în felul ăsta ! De ce nu s-a oprit la poartă ? Doamne, Dumnezeule ! E un *gentleman* ! Îi văd vîrful pălăriei.

— Stai liniștită, spuse Bathsheba.

De aici încolo, tulburarea Liddyei, se vădi pe chipul ei, nu în vorbe.

— De ce doamna Coggan nu-i deschide ușa ? întrebă Bathsheba.

Bătăile răsunau și mai hotărîte în ușa de stejar.

— Maryann, vezi cine e la ușă ! spuse Bathsheba, fremătînd într-un iureș de gînduri, care o făceau să întrezărească o mie de posibilități romantice.

— Dar, vai, doamnă, uitați-vă ce murdară sînt !

La un asemenea argument n-aveai ce răspunde, dacă aruncai o privire asupra Maryannei.

— Liddy, du-te tu, spuse Bathsheba.

Liddy ridică mîinile și brațele acoperite de praful din grămada de vechituri din care le scoase și înălță spre stăpînă-sa o privire plină de rugă.

— Uite că se duce doamna Coggan, spuse Bathsheba și de ușurare, oftă prelung, după ce o clipă își înăbușise răsuflarea în piept.

Ușa se deschise și se auzi o voce profundă :

— Domnișoara Everdene e acasă ?

— Să văd, domnule, spuse doamna Coggan, care apăru numaidecît în camera unde se afla Bathsheba.

— Doamne, ce sucită mai e și lumea asta, vorbi mai departe doamna Coggan (o doamnă cu o figură sănătoasă, care folosea un alt ton pentru fiecare categorie de observații, după cum acestea îi stîrneau mai multe sau mai puține emoții ; care putea să frămînte aluatul de gogoși, sau să învîrtească un pămătuf, cu precizia matematicii pure ; și care în acest moment se înfățișa cu mîini năpădite de resturi din coca de gogoși și cu brațele presărate cu făină). N-aș putea să spun că nu-mi văd capul de treburi cînd am de făcut o budincă, dar tocmai în timpul acela se întîmplă cîte ceva, începe să mă mănînce nasul, și atunci, fie ce-o fi, trebuie să mă scarpin, sau bate cineva la ușă. A venit domnul Boldwood și dorește să vă vadă, domnișoară Everdene.

Întrucît o rochie face parte din înfățișarea femeii și orice amănunt al ei care nu e în ordine are aceeași însemnătate ca un defect din naștere, sau ca o rană pe față, Bathsheba spuse numaidecît :

— Nu pot să-l primesc în starea asta. Ce să fac ?

„Nu-i acasă" nu se prea încetățenise prin fermele din Weatherbury, așa că Liddy își dădu cu părerea :

— Spuneți că sînteți plină de praf și că nu puteți să coborîți.

— Da... pretextul e foarte bun, adaugă doamna Coggan, nemulțumită de răspuns.

— Spune-i că nu pot să-l primesc, e de ajuns.

Doamna Coggan coborî și repetă răspunsul după cum i se poruncise, dar adăugă totuși, pe răspunderea ei :

— Domnișoara face curățenie printre sticle și arată ca vai de lume, domnule, asta-i pricina.

— A, foarte bine, spuse vocea aceea profundă, fără să se sinchisească. Nu voiam decît să aflu dacă se mai ştie ceva despre Fanny Robin.

— Nimic domnule, dar la noapte s-ar putea să ştim. William Smallbury a plecat la Casterbridge unde se crede că se află drăguţul ei, iar oamenii ceilalţi cercetează pretutindeni.

Paşii calului se auziră deci din nou şi apoi se depărtară ; uşa se închise.

— Cine-i domnul Boldwood ? întrebă Bathsheba.

— Un domn, un fermier din Lower Weatherbury.

— E-nsurat ?

— Nu, domnişoară.

— Cîţi ani are ?

— Cred că patruzeci ; foarte chipeş ; cam aspru la faţă ; şi bogat.

— Ce pacoste şi scuturatul ăsta ! Cînd mă cauţi sînt într-o stare de să dai să fugi, se plînse Bathsheba. De ce o fi întrebat de Fanny ?

— Fiindcă pe vremea cînd era copilă şi nu avea pe nimeni care să-i poarte de grijă, a luat-o, a trimis-o la şcoală şi i-a găsit slujba asta de-aici, la unchiul dumneavoastră. În asemenea lucruri e un om tare cumsecade, dar vezi că...

— Ce ?

— Nu-i om pe lumea asta care să dea mai puţină nădejde unei femei decît el. L-au vrut cîte şase-şapte deodată ; toate fetele din preajma locului, de neam bun sau din oameni simpli, şi-au încercat norocul cu el. Jane Perkins a lucrat la el două luni, ca o sclavă, cele două domnişoare Taylor şi-au pierdut un an cu el, iar pe fata fermierului Ivy a costat-o nopţi de nesomn şi douăzeci de lire cheltuite pe haine noi ; dar, Doamne, Doamne, putea la fel de bine să-şi arunce banii pe fereastră.

În clipa aceea un băieţel urcă scara şi-şi băgă capul pe uşă. Era unul dintre copiii familiei Coggan care, împreună cu cei ai familiei Smallbury, erau la fel de des întîlniţi prin casele din ţinut ca şi denumirea de Avon şi Derwent printre riurile engleze. Copilul acesta avea întotdeauna de arătat unor anumiţi prieteni vreun dinte

gata să cadă sau un deget rănit, și făcea asta cu aerul că metealna lui îl ridică deasupra mulțimii muritorilor de rînd, căci ei habar nu au ce-i durerea ; iar spectatorii, văzîndu-l, trebuiau să spună : „Bietul copil", pe un ton care să aducă puțin a felicitare, puțin a milă.

— Am un *pen-ny*, scandă băiatul.

— Cine ți l-a dat, Teddy ? întrebă Liddy.

— Dom-nul Bold-wood ! El mi l-a dat, fiindcă i-am deschis poarta.

— Ce-a spus ?

— A spus : „Unde te duci, micuțule ?" și eu i-am spus : „La domnișoara Everdene", și el a spus : „E o femeie în vîrstă, nu-i așa, micuțule ?" și eu am spus : „Da".

— Copil obraznic ce ești, de ce-ai spus asta ?

— Fiindcă mi-a dat banul.

— Ce încurcătură, spuse Bathsheba, nemulțumită, după ce copilul plecă. Pleacă de-aici, Maryann, sau freacă mai departe, sau, în sfîrșit, fă ceva. Mai bine te măritai pînă acum și nu mă mai tulburai pe mine.

— Da, doamnă, așa ar fi trebuit. Dar ce să mă fac, nenorocita de mine, dacă pe cei săraci nu-i vreau eu, iar cei bogați nu mă vor ei pe mine ? Ah, biata de mine !

— Domnișoară, v-a cerut vreodată cineva în căsătorie ? îndrăzni Lidyy s-o întrebe pe Bathsheba cînd fură din nou singure. Aș zice că mulți...

Bathsheba rămase tăcută, de parcă n-ar fi dorit să răspundă, dar ispita de a mărturisi că da, de vreme ce chiar așa stăteau lucrurile, era mai puternică decît năzuințele ei fecioralnice, deși se simțea abătută, fiindcă fusese înfățișată ca o femeie bătrînă.

— Un bărbat a vrut odată să se însoare cu mine, spuse ea, cu vocea unei persoane pline de experiență, și-l revăzu în fața ochilor pe Gabriel Oak, pe vremea cînd era fermier.

— Frumos trebuie să fi fost, spuse Liddy, și pe fața ei nu se mai clinti un mușchi, atît de absorbită era de ceea ce vedea cu ochii minții. Și nu l-ați vrut ?

— Nu prea era el de mine.

— Tare-i plăcut să poți să privești cu dispreț, cînd cele mai multe dintre noi sînt bucuroase să spună : „Mulțu-

mesc". Parcă aud : „Nu, domnule, nu sînt eu de dumneata", sau : „Sărută-mi picioarele, domnule ; buzele mele sînt pentru oameni mai de soi". Şi-l iubeaţi, domnişoară ?

— O, nu. Dar într-un fel îmi plăcea.

— Şi vă mai place şi acum ?

— Firește că nu... Aud paşi, cine vine ?

Liddy se uită printr-o fereastră dosnică în curtea unde începeau să se adune umbra şi întunericul odată cu primele văluri ale nopţii. Un şirag strîmb de oameni se apropia de uşa din spatele casei. Întreg acest şirag de fiinţe care se tîrau una în urma celeilate înainta mînat de unul şi acelaşi gînd, precum acele fiinţe demne de luare-aminte denumite Chain Salpae [1], înzestrate cu o viaţă organică proprie, dar cu o singură voinţă pentru întreaga familie. Unii dintre ei purtau, ca de obicei, cămăşi de doc albe ca zăpada, iar alţii bluze de in cafeniu-deschis, lucrate în fagure, pe mîneci, pe piept, la spate şi la încheieturi. În urma şirului veneau două sau trei femei, cu tălpi de lemn prinse de încălţăminte.

— Năvălesc filistinii, spuse Liddy, care-şi albise nasul tot lipindu-l de geam.

— Foarte bine Maryann, du-te jos şi ţine-i în bucătărie pînă ce mă îmbrac. După aceea, poftește-i în hol şi o să-i primesc.

Capitolul X

Stăpîna şi slugile

DUPĂ O JUMĂTATE DE ORĂ Bathsheba, îmbrăcată cu grijă şi urmată de Liddy, apăru în vechiul hol, la capătul unde acesta era mai înalt : îşi găsi slugile stînd pe o bancă din capătul mai de jos al sălii. Se aşeză la masă şi deschise catastiful ; avea creionul în mînă şi alături o pungă din pînză de canava. Din punga aceasta deşertă o grămăjoară de mo-

[1] *Salpa*, încrengătură a moluştelor des întîlnită în mările calde.

nede. Liddy își alese un loc în preajma stăpîne-si și începu să coasă : uneori cînd se oprea din lucru, își rotea privirea-n jur sau, cu aerul unei ființe care se bucură de o înaltă oblăduire, ridica o jumătate de *sovereign*, aflat în fața ei : îl cerceta ca pe o operă de artă, dar se ferea cu străşnicie ca pe chipu-i să se vadă că și-ar dori cumva să-i aparțină.

— Și-acum, oameni buni, înainte de a începe, spuse Bathsheba, aș vrea să vă vorbesc despre două lucruri. Mai întîi : vechilul a fost dat afară pentru furt și m-am hotărît să mă lipsesc cu totul de acest ajutor, așa încît o să fac toată treaba cu mintea și cu mîna mea.

Oamenii răsuflară adînc și răsuflarea lor vădea uimire.

— Și în al doilea rînd : ați mai auzit ceva despre Fanny, oameni buni ?

— Nimic, doamnă.

— Ați întreprins ceva ?

— L-am întîlnit pe fermierul Boldwood, spuse Jacob Smallbury, și împreună cu el și cu doi dintre oamenii lui ne-am dus și am căutat pe fundul apei la Newmill Pond, dar n-am găsit nimic.

— Și păstorul cel nou a fost plecat la hanul „La Capul de Berbec" lîngă Yalbury, cu gîndul că Fanny o fi luat-o într-acolo, da n-a văzut-o nimeni.

— William Smallbury nu s-a dus la Casterbridge ?

— Ba da, doamnă, dar nu s-a întors încă. A făgăduit că se-ntoarce la șase.

— E șase fără un sfert, spuse Bathsheba, și-și privi ceasul. Cred că se întoarce numaidecît. Și-acum — își cufundă ochii în catastif — Joseph Poorgrass, ești aici ?

— Da, domnule, adică doamnă, spuse persoana căreia îi vorbise. Chiar eu sînt Poorgrass și nimeni altul.

— Și ce ești ?

— În ochii mei, nimic ; în ochii altora, asta n-o spun ; deși ce gîndesc oamenii iese la iveală.

— Cu ce te îndeletnicești la fermă ?

— Tot anul sînt cărăuș și cînd vine vremea semănatului trag cu pușca-n ciori și vrăbii și dau o mînă de ajutor la tăiat porcii, domnule.

— Cît ți se cuvine ?

— Nouă șilingi și nouă pence, cu voia dumneavoastră, și o juma de penny bun în locul unuia prost, domnule, adică doamnă.

— Întocmai. Uite, ține zece șilingi ; restul e ca un mic dar, fiindcă sînt nou venită.

Bathsheba roși ușor cînd își dădu seama că se arată generoasă în fața oamenilor, iar Henery Fray, care-și făcuse drum spre scaunul ei, ridică din sprîncene și-și înălță degetele ca să arate că e cam mirat.

— Dumitale cît îți datorez, domnule, cel din colț, cum te numești ?

— Matthew Moon, cucoană, vorbi o momîie alcătuită din haine în care nu se afla mare lucru și care-și croi drum în față, în timp ce degetele de la picioare, îndreptate într-o direcție nelămurită, se-ntorceau cînd la dreapta, cînd la stînga, după cum li se-ntîmpla să se bălăbănească.

— Matthew Mark, ai spus ? Vorbește, nu-ți fac nici un rău, îi spuse blînd tînăra fermieră.

— Matthew Moon, corectă Henery Fray din spatele scaunului ei, unde se strecurase.

— Matthew Moon, șopti Bathsheba și ochii ei strălucitori priviră în catastif. Zece șilingi fără doi pence jumătate, atîta văd că arată socoteala dumitale.

— Da, doamnă, spuse Matthew cu o voce care suna ca freamătul vîntului prin frunzele moarte.

— Poftim zece șilingi. Următorul, Andrew Randle, aud că ești nou venit la fermă. De ce-ai plecat de la ferma unde lucrai ?

— ...Vvvvvvăăă rrrog, ddddoamnă, vvvvvăăă rrrog...

— E bîlbîit, cucoană, lămuri cu voce joasă Henery Fray, și l-au dat afară fiindcă singura dată cînd a vorbit pe înțeles i-a spus stăpînului că sufletul lui e-al lui și al nimănui altuia și cîte și mai cîte asemenea blestemății.

— Înjură la fel de bine ca mine sau ca dumneavoastră, dar nu poate să lege cîteva cuvinte că lumea nici în ruptul capului.

— Andrew Randle — asta-i plata ce ți se cuvine ; cît despre mulțumiri ai timp în următoarele două zile. Temperance Miller... și mai e cineva cu numele acesta : Soberness Miller. Îmi închipui că amîndouă-s femei.

— Da, cucoană, aici sîntem, răsunară la unison două voci ascuțite.

— La ce-ați lucrat ?

— La batoză, și la întors fînul : am alungat cocoșii și găinile de pe semănături, și-am sădit Early Flourballs și Thompson's Wonderful cu cotonoaga.

— Înțeleg. Sînt bune la treabă ? îl întrebă ea cu glas moale pe Henery Fray.

— O, coniță, nu mă întrebați pe mine. Sînt femei supuse. Două tîrfe fără pereche, mormăi cu glas scăzut Henery.

— Stați jos.

— Cine, coană ?

— Stați jos.

În fundul sălii unde se afla, Joseph Poorgrass se crispă și buzele i se uscară de teamă că cine știe ce-avea să urmeze, cînd, văzu că Bathsheba vorbește scurt și Henery se furișează într-un colț.

— Următorul, Laban Tall ; vrei să lucrezi mai departe la mine ?

— La dumneavoastră sau la oricine altul care-mi plătește bine, coană, răspunse tînărul căsătorit.

— Drept. Omul trebuie să trăiască, se auzi din capătul sălii vocea unei femei, care tocmai intrase, bocănind cu tălpile ei de lemn.

— Cine-i femeia ? întrebă Bathsheba.

— Eu sînt femeia lui legiuită, urmă vocea cu și mai mult ifos.

Femeia aceasta își dădea 25 de ani, arăta de 30, se credea despre ea că are 35 și avea 40. Spre deosebire de altele măritate de curînd, ca și ea, nu-și arăta niciodată în fața lumii duioșia conjugală, poate fiindcă n-avea ce arăta.

— A, dumneata ești, spuse Bathsheba. Ei, Laban, vrei să lucrezi mai departe la mine ?

— Da, coană, vrea, se auzi iarăși vocea ascuțită a soției legiuite a lui Laban.

— Cred că poate să vorbească și singur.

— O, ferească Dumnezeu, coană. Nu-i decît o unealtă. O unealtă destul de bună, dar un ciocan greu de cap, ăsta-i insul, răspunse femeia.

— Hi, hi, hi, se auzi rîsul tînărului însurățel, care se căznea într-un chip înfiorător să guste gluma ; căci buna lui dispoziție nu putea fi tulburată nici chiar atunci cînd i se aruncau în față ocări îngrozitoare, așa cum astfel de împrejurări nu pot să tulbure un candidat în alegerile parlamentare, aflat pe platforma unde-și primește învestitura și-și ține discursurile.

Ceilalți fură strigați în același fel.

— Cred că am terminat cu voi, spuse Bathsheba, apoi închise registrul și-și scutură o șuviță răzleață de păr. S-a întors William Smallbury ?

— Nu, doamnă.

— Păstorul cel nou o să aibă nevoie de un ajutor, își dădu cu părerea Henery Fray, care încerca să-și recîștige locul pierdut și-și tot croia drum pe de lături spre scaunul ei.

— O să-l aibă. Pe cine-ar putea să-și ia ?

— Tînărul Cain Ball e un băiat foarte bun, spuse Henery, iar păstorul Oak nu se supără pentru că-i tînăr, adăugă el ; și cu un zîmbet în chip de scuză, se întoarse spre păstor, care tocmai își făcuse intrarea în încăpere și acum stătea cu brațele încrucișate, sprijinit de uscior.

— Nu, nu mă supără, spuse Gabriel.

— Cum se face că-l cheamă Cain ? întrebă Bathsheba.

— Păi să vedeți, coniță, cînd l-au botezat, maica-sa, care nu prea era cunoscătoare într-ale *Scripturii,* a greșit ; credea că Abel e cel care l-a ucis pe Cain și i-a spus Cain, dar de fapt se gîndea la Abel. Preotul a îndreptat greșeala, dar a fost prea tîrziu, că de numele ăsta, în sat, băiatul n-a mai putut să scape. Mare pacoste pentru el !

— Cam așa s-ar spune.

— Da. Totuși, îl mai îndulcim și noi, atît cît ne stă în putință și-i spunem Cainey. Ah, biata văduvă ! Din pricina asta a plîns de era gata să-și dea duhul. A fost crescută de niște părinți necredincioși, care n-o trimiteau niciodată la biserică sau la școală și din asta se vede că întotdeauna copiii plătesc pentru păcatele părinților, coniță.

Pe chipul lui Henery Fray se citea o ușoară melancolie, atîta cît se cuvine să simți cînd cei asupra cărora a picat nenorocirea nu sînt neamurile tale.

— Atunci e foarte bine, Cainey Ball să fie ajutorul păstorului. Îți cunoști bine îndatoririle, dumneata, vreau să spun, Gabriel Oak ?

— Cît se poate de bine, vă mulțumesc, domnișoară Everdene, răspunse păstorul Oak de lîngă usciorul unde stătea. Și dacă n-o să le știu, o să-ntreb.

Gabriel era cam uluit de atîta răceală. Desigur, oricine n-ar fi cunoscut dinainte cum stau lucrurile, n-ar fi putut să bănuiască de fel că Oak și femeia aceasta frumoasă, în fața căreia stătea, au fost cîndva unul pentru celălalt altceva decît doi străini. Dar poate că de vină erau doar schimbările, care o ridicaseră și o aduseseră dintr-o căsuță într-un conac, pe o fermă întinsă. Există și exemple ilustre de asemenea situații. Cînd în scrierile poeților din antichitatea tîrzie apar Jupiter și familia sa, care s-au mutat din sălașul lor strîmt de pe culmea muntelui Olimp, în cerul nemărginit pe care acesta îl străjuiește, cuvintele lor îi arată mai semeți și mai reci, pe măsura acestei schimbări.

Pe coridor se auziră pași, despre care s-ar fi putut spune că răsună greu și sacadat, dar nu și grăbiți.

(Toți în cor) : — E Billy Smallbury, vine de la Casterbridge.

— Ei, ce s-aude ? întrebă Bathsheba, în timp ce William, care înaintase pînă în mijlocul sălii, scotea o batistă din pălărie și-și ștergea fruntea de la mijloc spre margini.

— N-aș fi întîrziat atîta, duduie, dacă n-ar fi fost vreme așa de rea.

Apoi bătu zdravăn podeaua cu un picior și cu celălalt și cînd oamenii priviră în jos, putură să vadă că bocancii îi erau plini de zăpadă.

— Ai venit, în sfîrșit, nu-i așa ? zise Henery.

— Ce-i cu Fanny ? întrebă Bathsheba.

— Ei bine, cucoană, ca s-o spun pe scurt, a fugit cu soldații, zise William.

— Nu se poate ; o fată așezată ca Fanny nu face asta !

— O să vă povestesc cu de-amănuntul. Cînd am ajuns la cazărmi, la Casterbridge, oamenii mi-au spus : „Regimentul de gardă 11 dragoni a plecat și în locul lui au venit alte trupe". Regimentul 11 a plecat săptămîna trecută la Melchester și de-acolo mai departe. Ordinul să plece într-acolo i-a venit de la stăpînire, noaptea, cum vin hoții ; și Regimentul 11 s-a pomenit că pleacă aproape înainte de a apuca să afle știrea. Au trecut pe-aici, pe-aproape...

Gabriel, care ascultase cu interes, spuse :

— I-am văzut trecînd.

— Da, urmă William, au luat-o în jos, pe stradă, cu surle și trompete și tot cîntau de se zguduia aerul : *Fata ce-am lăsat-o-n urmă*, așa-i spunea cîntecului. Toba mare bătea și lumea se uita la ei și se cutremura pînă-n adîncul măruntaielor ; în tot orașul nu era ochi de tîrfă care să nu lăcrimeze, și tot așa prin cîrciumi.

— Dar n-au plecat la vreun război.

— Nu, cucoană. Da s-au dus în locul celor care s-ar putea să plece la război, și asta nu-i un fleac. Și-așa mi-am zis : drăguțul lui Fanny e și el din Regimentul 11 și ea s-a dus după el. Asta-i, coană, toată povestea, spusă negru pe alb.

—Și ai aflat cum îl cheamă ?

— Nu, nimeni nu știa. Cred că era mai mare în grad decît un soldat.

Gabriel rămase dus pe gînduri și nu scoase o vorbă, fiindcă-și avea îndoielile lui.

— Fie și-așa ; oricum, astă-seară pare-se că n-o să mai aflăm altceva, spuse Bathsheba. Unul din voi însă ar trebui să dea o fugă pînă la ferma domnului Boldwood și să-i spună ce-am aflat.

Și se sculă ; dar înainte de a ieși din încăpere le spuse cîteva cuvinte foarte demne, iar rochia ei de doliu dădea acestor vorbe o gravitate pe care nu prea o aveau ele însele.

— Așadar, luați seama că aveți de stăpîn o femeie, și nu un bărbat. Nu-mi cunosc încă puterile și nu știu cîtă înclinare am pentru munca la fermă. Dar o să mă străduiesc atît cît pot și dacă mă slujiți bine o să vă

slujesc și eu la fel. Să nu-și închipuie cineva care gîndește strîmb (dac-o fi printre voi vreunul, dar trag nădejde că nu e) că, fiindcă-s femeie, nu înțeleg deosebirea între o purtare bună și una rea.

(Toți în cor) : — Nu, cucoană !

(Liddy) : — Strașnice vorbe.

— O să fiu în picioare înainte de a vă trezi voi ; pînă să vă sculați voi, eu o să fiu la cîmp ; și pînă să ieșiți voi la cîmp, eu voi fi luat gustarea de dimineață. Pe scurt, o să vă mirați cu toții.

(Toți în cor) : — Da, cucoană !

— Și-acum, noapte bună.

(Toți în cor) : — Noapte bună, cucoană !

Apoi acest mic *thesmothet* [1] se depărtă de masă și, cu pas legănat, dispăru din sală, în timp ce cîteva fire de paie, care-i sărutaseră poala rochiei negre de mătase, se tîrau după ea hîrșiind pe podea. Liddy, iubitoare de măreție, se ridică pînă la înălțimea situației și pluti la rîndu-i în urma ei, cu un aer ceva mai puțin demn, care lăsa totuși să se întrevadă dorința de a-și imita stăpîna ; apoi ușa se închise în urma lor.

Capitolul XI

Cazărmile văzute de afară. Ninsoare. O întîlnire

NIMIC MAI ÎNFRICOȘĂTOR DECÎT priveliștea care se înfățișa la o oră mai tîrzie, în aceeași seară de iarnă potopită de zăpadă, la marginea unui anumit oraș și centru militar, aflat la multe mile spre nord de Weatherbury, dacă priveliște se poate numi un tablou al cărui element principal era bezna.

[1] În antichitate, unul dintre cei șase tineri arhonți, magistrați ai Atenei.

Într-o asemenea noapte, chiar și cea mai veselă fire poate fi copleșită de o durere care nu i se năzărește din senin ; era o noapte cînd, pentru inimile simțitoare, iubirea se preschimbă în grijă, nădejdea face loc presimțirilor rele, iar din credință nu mai rămîne decît o licărire de speranță ; cînd mintea, oricît s-ar strădui ea, nu izbutește să trezească păreri de rău pentru prilejurile fericite pe care le-ai lăsat în urmă, fără să te folosești de ele, iar freamătul așteptării nu dă imbold la faptă.

Scena înfățișa o potecă deschisă tuturor, mărginită în stînga de un rîu, pe malul căruia străjuia un zid înalt. În dreapta potecii se întindeau un teren, în parte pășune, în parte pîrloagă, care la margine se prelungea cu o vale larg unduită.

Schimbarea anotimpurilor bate mai puțin la ochi pe asemenea petice de pămînt decît în ținuturile împădurite. Totuși, cine ia aminte la aceste schimbări poate să le vadă la fel de ușor. Deosebirea este că îndeobște ele se arată într-un chip mai neobișnuit, nu atît de binecunoscut cum sînt cele știute de toată lumea : mugurii care înfloresc, sau frunzele care cad. Multe din ele nu sînt atît de tainice și de încete cum înclinăm să ne închipuim, cînd ne gîndim la amorțeala în care zac cufundate o pîrloagă sau un bărăgan.

În ținuturile din preajma locului, iarna venea treptat, iar pașii cu care se apropia se deslușeau foarte bine ; în înaintarea ei se vedea că șerpii se retrag în văgăuni, ferigile își schimbă culoarea, bălțile se umflă, în văzduh plutesc neguri, gerul învinețește totul, ciupercile mor, zăpada șterge urmele.

Pe pîrloaga despre care vorbeam, iarna era în seara aceea în toiul ei, căci pentru prima oară în acest anotimp terenul neregulat lua forma unor chipuri fără trăsături ; ele aminteau de ceva și nu aveau altă caracteristică decît că suprafața lor mărginea altceva, nu pe ele înseși, căci erau acoperite de un cer greu de zăpadă. Din înaltul boltei cerești, unde se învălmășeau haotic vîrtejuri de omăt, se cerneau fulgi, care dădeau o înfățișare trecătoare terenului înțelenit și pășunii și mai golașe parcă sub veșmîntul acesta. Vasta boltă a norilor, ciudat de

joasă, se asemuia cu tavanul unei peşteri întinse, cufundate în beznă, care se lasă treptat spre pardoseală ; fără să vrei te gîndeai că cele două pături de zăpadă — căptuşeala cerului şi scoarţa pămîntului — aveau să se unească în curînd într-o masă fără nici un strat de aer.

Şi-acum să luăm seama la ceea ce avea mai deosebit priveliştea din stînga rîului, şi anume : orizontalitatea rîului, verticalitatea zidului şi întunecimea amîndorura. Aceste trăsături dădeau conţinut privelistii. Dacă s-ar fi putut spune despre ceva că e mai întunecat decît cerul, acesta era peretele, şi dacă exista ceva mai mohorît ca peretele, apoi acesta era rîul care curgea la picioarele lui. Coama întunecată a zidului era crestată şi străpunsă ici-colo de hornuri, iar pe faţa lui se desenau vag nişte ferestre dreptunghiulare, dar numai în partea de sus. În jos, pînă la marginea apei, netezimea desăvîrşită nu era întreruptă de nici o deschidere sau ieşitură.

Un şir de bătăi monotone, greu de descris, uluitoare în regularitatea lor, răzbea cu greu prin aerul pufos. Un ceas de prin împrejurimi bătea ora zece. Ceasul se afla sub cerul liber şi fiindcă era înăbuşit de un strat de zăpadă, adînc de cîţiva ţoli, îşi pierduse deocamdată glasul.

Ninsoarea se mai liniştise ; în locul unde căzuseră douăzeci de fulgi cădeau acum doar zece, apoi din zece rămase unul. Curînd după aceea, o siluetă se mişcă pe malul rîului.

După cum se profila pe fundalul incolor, un ochi care-ar fi urmărit-o în taină ar fi putut să vadă că era o siluetă micuţă. Altceva nu s-ar fi putut spune despre ea, cu toate că părea o formă omenească.

Silueta înainta încet, dar fără mare greutate, căci, deşi ninsoarea se pornise straşnic, stratul nu era mai adînc de doi ţoli. De astă dată se auziră cîteva cuvinte rostite cu glas tare :

— Una, două, trei, patru, cinci...

Între un cuvînt şi altul, micuţa siluetă înainta cam cu şase yarzi. Era limpede că vocea număra ferestrele din partea de sus a zidului. „Cinci“ însemna cea de-a cincea fereastră din capătul zidului.

Aici pata se opri și se făcu mai mică. Silueta se aplecă. Apoi un bulgăre de zăpadă își luă zborul peste rîu, către cea de-a cincea fereastră. Zidul fi izbit cu cîțiva yarzi mai departe de țintă. Aruncarea bulgărelui fusese ideea unui bărbat, lăsată pe seama unei femei. Nici un bărbat care ar fi știut din copilărie ce înseamnă o pasăre, un iepure, sau o veveriță, nu s-ar fi dovedit atît de nevolnic.

O nouă încercare. Și încă una; treptat zidul ajunse buburos din pricina bulgărilor de zăpadă ce se lipeau de el. În sfîrșit, o parte dintr-un bulgăre izbi fereastra a cincea.

Ziua, rîul se înfățișa ca o apă adîncă și lină; undele alunecau la fel de repede atît pe lîngă maluri, cît și la mijlocul albiei, iar atunci cînd viteza se abătea de la cursu-i firesc, un ușor vîrtej îndrepta numaidecît lucrurile. Semnalul rămase fără răspuns, în afară de murmurul și de chemarea acestor volburi nevăzute, laolaltă cu cîteva zgomote ușoare: un om trist ar fi spus că sînt gemete, iar un om fericit că sînt rîsete, prilejuite de înverșunarea apei împotriva unor obiecte neînsemnate aflate cine știe unde în calea curentului.

Din nou aceeași izbitură în geam.

Și-atunci se auzi un zgomot: s-ar fi zis că s-a deschis o fereastră. După care urmă o voce ce venea din aceeași parte.

— Cine-i acolo?

Tonul era bărbătesc și nu vădea surprindere. Întrucît fereastra era aceea a unei cazărmi, iar căsătoria nu era privită cu ochi buni în armată, se pare că asemenea ore de întîlnire și mijloace de legătură se mai hotărîseră și înainte de noaptea aceea.

— Sergentul Troy? întrebă înfricoșată pata întunecată de pe zăpadă.

Ființa aceasta aducea nespus de bine cu o umbră pe pămînt; iar celălalt vorbitor se contopea pînă-ntr-atîta cu clădirea, încît s-ar fi putut spune că zidul stătea de vorbă cu zăpada.

— Da, se auzi din umbră o voce plină de îndoieli. Cine-i fata?

— O, Frank, nu mă mai cunoşti ? vorbi pata întunecată. Sînt Fanny Robin, soţia ta.

— Fanny ! răspunse zidul în culmea mirării.

— Da, spuse fata, care, de tulburată ce era, nu izbuti să-şi stăpînească un suspin.

Cuvintele femeii aveau ceva care nu prea semăna cu vorbirea unei neveste, iar bărbatul se purta într-un chip arareori întîlnit la un soţ.

— Cum ai ajuns aici ?

— Am întrebat care-i fereastra ta. Iartă-mă.

— Nu mă aşteptam să vii astă-seară. De fapt nici prin minte nu-mi trecea că o să vii vreodată. Mă mir cum de m-ai găsit. Mîine sînt de serviciu.

— Mi-ai spus să vin...

— Ei... am spus că ai putea să vii.

— Da, asta voiam să spun şi eu. Frank, îţi pare bine că mă vezi ?

— Da... sigur că da.

— Ai putea... să vii pînă la mine ?

— Nu, dragă Fanny ! A sunat goarna şi porţile cazărmii sînt închise. Stăm cu toţii ca-n temniţă pînă mîine dimineaţă.

— Atunci n-o să te văd pînă atunci ? În vocea tremurîndă răsuna dezamăgirea.

— Cum ai venit de la Weatherbury ?

— O parte din drum, pe jos ; restul, cu cărăuşii.

— Mă miră.

— Şi pe mine. Spune Frank, cînd o să fie ?

— Să fie ce ?

— Ce-ai făgăduit.

— Nu-mi amintesc.

— Ba da, îţi aminteşti. Nu spune asta. Mă doboară. Mă face să spun eu ceea ce ar trebui să spui tu.

— Nu-i nimic, spune.

— Da ? Atunci... cînd ne căsătorim, Frank ?

— O, înţeleg... Ei bine... trebuie să-ţi faci haine ca lumea.

— Am bani. Şi cum o să fie, prin strigări sau cu autorizaţie ?

— Cred că prin strigări.

— Şi unde mai pui că locuim în două parohii.

— Da ? Şi ce-i cu asta ?

— Casa mea e în St. Mary şi tu nu ţii de parohia asta. Strigările trebuie să fie făcute şi-aici şi-acolo.

— Aşa-i legea ?

— Da. Oh, Frank, mi-e teamă că mă socoteşti îndrăzneaţă. Să nu crezi asta, dragă Frank, te rog, dar te iubesc tare mult. Ai spus de-atîtea şi-atîtea ori că o să ne căsătorim şi eu... eu...

— Şi-acum de ce plîngi ? E caraghios. Dac-am spus, firește c-o s-o fac.

— Şi eu o să anunţ în parohia mea şi tu într-a ta ?

—Da.

— Mîine ?

— Nu mîine. Hotărîm în cîteva zile.

— Ai căpătat învoire de la ofiţeri ?

— Nu, nu încă.

— O, cum se poate ? Înainte de a pleca din Casterbridge spuneai că aproape ai căpătat-o.

— Adevărul e că am uitat să le-o cer. Ai venit aşa, pe neaşteptate...

— Da, da, aşa e. Rău am făcut că te-am necăjit. Acum o să plec. Vrei să vii mîine să mă vezi la doamna Twils, pe North Street ? Nu-mi place să viu la cazarmă. Prin preajmă dau tîrcoale femei stricate şi mă iau drept una din ele.

— Asta-i foarte adevărat. Vin la tine, draga mea. Noapte bună.

— Noapte bună, Frank, noapte bună.

Şi din nou se auzi zgomotul unei ferestre, care de astă dată se închidea. Micuţa pată din zăpadă se puse în mişcare. Ajunsese dincolo de colţul clădirii, cînd înăuntrul zidului cineva exclamă cu o voce care căuta să se stăpînească :

— O, ho, ho, sergentule !

Urmă o mustrare, dar slabă ; şi dojana se pierdu într-un rîs zgomotos, care se contopi cu susurul micilor vîrtejuri ale apei de sub ferestre.

Capitolul XII

Fermierii. Regula. Excepția

ÎN URMĂTOAREA ZI DE TÎRG, LA piața grînelor de la Casterbridge, unde-și făcu intrarea, Bathsheba își dovedi pentru prima oară în fața lumii hotărîrea să vadă ea însăși de treburile fermei și să nu mai lucreze prin împuternicit.

Sala scundă, dar încăpătoare cu tavanul susținut de stîlpi și grinzi, numită pompos în ultimul timp Bursa de cereale, era ticsită de oameni înfierbîntați : stăteau de vorbă în grupuri de cîte doi sau trei, iar cel ce-avea cuvîntul în clipa aceea privea pieziș fața ascultătorilor și, ca să dea mai multă tărie celor susținute de el, își strîngea una din pleoape. Cei mai mulți aveau în mîini tinere nuiele de frasin, pe care le foloseau uneori ca baston, iar alteori ca să alunge cu ele porcii și oile. În timpul discuției, nuiaua era mînuită în fel și chip, fie că era petrecută pe după spate, sau îndoită în mîini ca un arc, fie că era proptită cu nădejde în pămînt, pînă ajungea aproape un semicerc ; alteori purtătorul o strîngea sub braț ca să-și scoată săculețul de mostre și să deșerte în palmă un pumn de grîu, ce avea să fie supus apoi unei priviri gata să-i afle cusur ; în cele din urmă era zvîrlită pe podea, deznodămînt prea bine cunoscut de cinci-șase păsări istețe, crescute la oraș, care de obicei se furișau în sală și, cu gîtul întins, pîndeau semințele. Printre acești *yeomen*-i[1] greoi se strecură o figură feminină, singura din încăpere. Era drăguță și îmbrăcată elegant. Se mișca printre ei ca o trăsurică cu două roți printre cotige ; cînd îi venea rîndul să vorbească, vocea ei suna ca o romanță după predică, iar făptura i se făcea simțită în mijlocul celorlalți ca o boare în dogoarea cuptoarelor. Avusese nevoie de multă hotărîre ca să-și ocupe locul în această adunare, mult mai multă decît își închipuise la început : cînd își făcuse intrarea mur-

[1] *Yeoman*, pl. *yeomen* : fermier al cărui rang social urmează imediat după nobilimea de țară ; răzeș, moșnean (n. tr.).

murul vocilor încetase şi aproape că nu era faţă să nu se fi întors s-o privească, iar cei care apucaseră să se întoarcă rămaseră ca nişte stane de piatră.

Bathsheba nu cunoştea decît pe doi sau trei fermieri şi către ei se şi îndreptă. Dar dacă voia să fie o femeie cu simţ practic, aşa cum îşi pusese în gînd să se arate, trebuia să-şi vadă mai departe de treburile ei, fie că oamenii îi fuseseră prezentaţi, fie că nu ; în cele din urmă dobîndi destulă încredere în sine ca să vorbească şi să răspundă cu îndrăzneală unora pe care nu-i ştia decît din auzite. Bathsheba îşi adusese şi ea săculeţul de mostre şi treptat îşi însuşi în chip desăvîrşit gestul profesional al celor de la piaţa grînelor din Casterbridge : vărsarea boabelor în palma ei îngustă pe care o ridica încet, pentru ca mostra să poată fi cercetată.

Arcul corect al dinţilor ei de sus, înşiruiţi într-o ordine desăvîrşită, precum şi colţurile pătimaş ridicate ale gurii ei roşii, atunci cînd, cu buzele întredeschise se întoarse, îndrăzneaţă, ca să-şi susţină punctul de vedere în faţa unui bărbat înalt, vorbeau de la sine : ele dădeau a înţelege că această fărîmă de om avea în ea un spirit destul de profund pentru a fi în stare de isprăvi îngrijorătoare şi destulă cutezanţă ca să le ducă pînă la capăt. Dar ochii ei aveau o moliciune, o moliciune nesfîrşită, şi dacă n-ar fi fost negri ar fi părut înceţoşaţi ; aşa cum erau, însă, se citea în ei ceva ce putea fi putere de pătrundere, sau doar putinţa de a vedea clar lucrurile.

Ciudat din partea unei femei în plină înflorire şi vigoare, era faptul că Bathsheba îngăduia întotdeauna ca cel cu care stătea de vorbă să termine ce-avea de spus, înainte să înceapă ea. Cînd se tocmea, ţinea cu străşnicie la preţ, aşa cum e firesc pentru un negustor, şi nu se lăsa pînă cînd celălalt nu-i dădea preţul cerut, aşa cum face orice femeie. Era totuşi mlădioasă în hotărîrea ei, ceea ce o ferea de încăpăţînare, după cum felul ei de a se tîrgui vădea o anumită nevinovăţie, care o făcea să nu pară meschină.

Fermierii cu care nu avea treabă (şi aceştia erau cei mai mulţi) se întrebau întruna : „Cine-i ?“ Şi răspunsul era :

— Nepoata fermierului Everdene. A preluat Weatherbury Upper Farm. L-a dat afară pe vechil și se jură că o să facă ea singură tot ce-i de făcut.

Celălalt clătină din cap.

— Păcat că lucrează numai cum o duce mintea. Dar ar trebui să ne mîndrim cu ea aici, mai aduce puțină lumină în hardughia asta. Orice s-ar spune, e o fată tare bine făcută și frumoasă și n-o să treacă mult pînă cînd o s-o agațe careva.

Nu-i prea curtenitor să spunem că-și luase pe umeri o sarcină destul de ciudată pentru o femeie, ceea ce îi vrăjea pe cei din jur aproape la fel de mult ca și frumusețea chipului și a mișcărilor ei. Stîrnise totuși interesul tuturor și *début*-ul[1] pe care și-l făcu în sîmbăta aceea, în forum, oricare ar fi fost părerile despre Bathsheba ca fermier-negustor, fu fără doar și poate un triumf al ei. Într-adevăr, lucrul era atît de vădit, încît în două-trei rînduri Bathsheba simți imboldul să pășească doar, ca o regină, în mijlocul acestor zei ai țarinelor, ca surioara lui Jupiter, fără să se sinchisească de ultimele prețuri.

Un singur om nu se arătase fermecat, dar acesta nu făcea decît să scoată și mai bine la iveală numeroasele dovezi care arătau puterea ei de a atrage inimi și priviri. Pentru asemenea treburi, femeile par să aibă ochi pînă și în panglicile pe care le poartă. Fără să-l privească de-a dreptul, Bathsheba își dădu seama că în turmă exista o oaie neagră.

La început fu uluită. Dacă numărul celor care rămăseseră nepăsători ar fi fost mai mare, i s-ar fi părut firesc. Dacă nimeni nu s-ar fi uitat la ea, nu s-ar fi sinchisit, pentru că astfel de lucruri s-au mai văzut. Iar dacă toată lumea ar fi privit-o și omul acesta ar fi făcut la fel ca toți ceilalți, i s-ar fi părut ceva obișnuit, fiindcă asta i se mai întîmplase și în trecut. Dar o minoritate însemna un mister.

Nu-i trebui mult ca să știe bine cum arată neconformistul. Era un domn cu profil roman, clar conturat, peste ale cărui trăsături proeminente, strălucirea soarelui

[1] Ieșire în lume (fr.) (n. tr.).

așternuse poleiala bogat nuanțată a bronzului. Stătea drept și se purta calm. Un anumit lucru îl deosebea și-l ridica deasupra celorlalți și anume : demnitatea.

După cîte se părea, trecuse un timp de cînd atinsese vîrsta mijlocie, vîrstă la care stă în firea lucrurilor ca înfățișarea unui bărbat să nu se mai schimbe timp de vreo doisprezece ani ; iar femeia, prin meșteșugurile ei, nu se schimbă nici ea. Putea să aibă treizeci și cinci sau cincizeci de ani, sau orice altă vîrstă, între aceștea două.

Se poate spune că bărbații căsătoriți, în vîrstă de patruzeci de ani, au o inimă îndeajuns de largă și sînt oricînd gata să arunce în treacăt o privire spre o frumusețe destul de oarecare, zărită întîmplător. Poate că acești bărbați se aseamănă cu niște persoane care ar juca whist pentru iubire ; gîndul că sînt la adăpost de tot ce poate fi mai rău, faptul că nu vor trebui să dea socoteală, îi face să îndrăznească mai mult decît se cuvine. Bathsheba era încredințată că acest om netulburat nu era căsătorit.

Cînd tîrgul luă sfîrșit, Bathsheba dădu fuga la cabrioleta galbenă, cu care venise la oraș, căci acolo o aștepta Liddy. Calul fu înhămat și o porniră la trap, avînd la spate pachetele cu ceaiul, zahărul și pînzeturile cumpărate de Bathsheba și văzînd într-un fel care, prin culoare, formă și contururi scapă descrierii, că de azi înainte pachetele aparțineau acestei tinere domnișoare, nu băcanului sau negustorului de postavuri.

— Am scos-o la capăt, Liddy, și-acum s-a terminat. De-azi încolo n-o să mai însemne mare lucru, fiindcă se vor obișnui să mă vadă acolo ; dar azi-dimineață mă simțeam ca la nuntă : ochi și iar ochi.

— Știam eu că așa o să fie, spuse Liddy. Bărbații sînt un cîrd groaznic cînd măsoară din cap pînă-n picioare o femeie.

— Dar era și unul care a avut mai multă minte ca ei și nu și-a pierdut timpul cu mine. Lucrurile fură spuse în așa fel încît Liddy să nu bănuiască din prima clipă că stăpînă-sa se simțea jignită.

— Un bărbat foarte frumos, urmă Bathsheba ; drept ca bradul ; să tot aibă vreo patruzeci de ani, așa cred. Știi cumva cine-ar putea să fie ?

Liddy nu știa.

— Nu bănuiești cîtuși de puțin ? adăugă Bathsheba cu dezamăgire în glas.

— Habar n-am. Și-apoi la ce bun, de vreme ce nu v-a băgat în seamă, ca oricare altul ? Ei, dacă lucrurile stăteau altfel atunci da, ar fi avut mare însemnătate.

În clipa aceea, Bathsheba suferea, căci se simțea înfrîntă ; mînară mai departe în tăcere. O trăsurică joasă, care gonea și mai repede decît a lor, în urma unui cal de rasă, fără cusur, le ajunse din urmă și le-o luă înainte.

— A, uite-l, el e !

Liddy privi.

— Ia te uită ! Fermierul Boldwood, pe care n-ați putut să-l primiți mai deunăzi, cînd a venit să vă vadă.

— A, fermierul Boldwood, murmură Bathsheba și se uită la el în timp ce le depășea. Fermierul nu întorsese capul nici măcar o singură dată ; privirea îi era ațintită asupra unui punct cît se poate de depărtat, aflat drept în față ; își văzu de drum, fără să ia seama la nimic, la fel de desprins de tot ce era în jurul lui, ca și cum Bathsheba și farmecele ei n-ar fi fost altceva decît o dîră de aer.

— E un om interesant, nu ți se pare ? observă ea.

— Da, foarte. Toată lumea recunoaște, răspunse Liddy.

— Mă întreb de ce e atît de adîncit în gînduri și departe de tot ce vede în jur.

— Se spune, dar nu se știe sigur, că a fost dezamăgit pe vremea cînd era tînăr și vesel. Lumea zice că l-a părăsit o femeie.

— Asta se spune întotdeauna și totuși știm foarte bine că rar femeile părăsesc un bărbat ; bărbații ne părăsesc pe noi ; cred că numai firea lui îl face să fie atît de retras.

— Numai firea lui, așa cred și eu, domnișoară, și nimic altceva.

— Cu toate acestea, e mai romantic să crezi că a pătimit din pricina cuiva care s-a purtat fără milă, bietul de el ! Și poate că la urma urmei e și adevărat.

— Sigur că da. Da, domnișoară. Simt eu că așa e.

— Cu toate astea, prea înclinăm să vedem în oameni ori una ori alta. Nu m-ar mira să știu că e vorba de

cîte puțin din amîndouă, că adevărul e oarecum la mijloc, cu alte cuvinte că a fost și victima unei femei, dar că e și o fire cam retrasă.

— Vai de mine, nu, domnișoară, nu pot să cred că adevărul e oarecum la mijloc.

— Ba se prea poate.

— Da, așa este. Sînt încredințată că se prea poate. Credeți-mă pe cuvînt, domnișoară, asta-i cu el.

Capitolul XIII

Soarta sfinților. Valentina [1]

ERA DUMINICĂ DUPĂ-AMIAZĂ, ÎN treisprezece februarie. La fermă masa luase sfîrșit. Fiindcă nu avea pe altcineva care să-i țină tovărășie, Bathsheba o rugase pe Liddy să vină să stea cu ea. Pe timp de iarnă, seara, înainte de a se aprinde lumînările și a se închide obloanele, clădirea mucedă era îngrozitoare, iar aerul părea la fel de vechi ca și zidurile ; îndărătul mobilelor, fiece ungher își avea propria lui temperatură, căci în această aripă a casei focul nu se aprindea devreme în cursul zilei. Pianul cel nou, cumpărat de Bathsheba și care în istoria altor case fusese un pian vechi, părea că se înclină și e gata să salte pe podeaua hîrbuită, înainte ca umbrele nopții să-i învăluie părțile mai joase și să ascundă astfel priveliștea neplăcută. Liddy semăna cu un pîrîiaș nu prea adînc, dar care murmură întruna ; cînd se afla de față, înrîurirea ei nu era atît de puternică încît să te îndemne să-ți frămînți mintea și totuși era de ajuns ca să-ți învioreze gîndurile.

Pe masă se afla o veche *Biblie, în quarto,* legată în piele. Liddy o privi :

— V-ați folosit vreodată, domnișoară, de *Biblie* și de cheie ca să aflați cu cine o să vă măritați ?

[1] Răvaș sau obiect care servește drept chezășie a iubirii ; se trimite în ziua Sfîntului Valentin, la 14 februarie (n. tr.).

— Nu vorbi prostii, Liddy! Așa ceva nu se întîmplă.

— Și totuși se poate întîmpla.

— Prostii, fetițo.

— Și te face să-ți bată inima nebunește; unii cred, alții nu; eu cred.

— Atunci foarte bine, să încercăm, spuse Bathsheba, care sări de pe scaun fără să-i pese cîtuși de puțin de părerile ei de pînă atunci, așa cum îți poți îngădui față de un servitor, și pe dată spiritul prezicerii puse stăpînire pe ea.

— Du-te și adă cheia de la ușa din față.

Liddy se întoarse cu cheia.

— Măcar de n-ar fi fost duminică, spuse ea. Poate că nu-i bine.

— Ceea ce-i bine să faci în zilele săptămînii, e bine și duminică, răspunse stăpînă-sa cu o voce, care lăsa să se înțeleagă că lucrurile stau așa și nu altfel.

Deschiseră cartea — cu paginile cafenii, de vechi ce erau, și tare morfolite la versetele mai des citite, unde cititorii de pe vremuri, fără prea multă obișnuință întrale lecturii, urmăriseră rîndurile cu degetul arătător, ca și cum asta i-ar fi ajutat să vadă mai bine.

Bathsheba căută pînă ce găsi un anumit verset din *Cartea lui Ruth* și ochii îi căzură pe acele cuvinte sublime. Se simți ușor înfiorată și umilită. Înțelepciunea ideii abstracte stătea față în față cu nebunia lucrului concret. Nebunia concretului roșea, stăruia să-și împlinească țelurile și așeză cheia pe carte. O pată de rugină, chiar deasupra versetului cu pricina, făcută de alte mîini, care apăsaseră pe locul acela un obiect de metal, mărturisea că vechiul volum nu-și găsise pentru prima oară o asemenea întrebuințare.

— Acum nu te mișca și taci, spuse Bathsheba.

Repetă versetul, învîrti cartea.

Bathsheba roși, vinovată.

— Pe cine l-ați încercat? întrebă Liddy, curioasă.

— Nu-ți spun.

— Ați văzut ce făcea azi-dimineață-n biserică domnul Boldwood, domnișoară? urmă Liddy, care arăta prin această observație încotro o bătea gîndul.

— Nu, nicidecum.

— Strana lui e chiar față în față cu a dumneavoastră.
— Știu.
— Și n-ați văzut ce făcea ?
— Nici vorbă că nu, ți-am spus doar.
Liddy se prefăcu a fi dezamăgită și, hotărîtă, nu mai scoase o vorbă.
Jocul era neașteptat și în aceeași măsură îi încurca stăpîne-si planurile.
— Ce făcea ? fu nevoită să întrebe Bathsheba.
— N-a întors nici măcar o dată capul să vă privească, în tot timpul slujbei.
— Și de ce-ar fi întors ? întrebă din nou stăpînă-sa, și o privi înțepată. I-am cerut eu ?
— O, nu, dar toți ceilalți luau seama la dumneavoastră; și era ciudat din partea lui că făcea altfel. Ei, așa-i el. E bogat și e un domn, ce-i pasă ?
Bathsheba se cufundă într-o tăcere care voia să spună că avea propriile ei păreri în această privință, prea greu de înțeles pentru Liddy, și nu că n-are nimic de adăugat.
— O, aproape c-am uitat de valentina pe care am cumpărat-o alaltăieri, vorbi ea în cele din urmă.
— O valentină ? Pentru cine, domnișoară ? Pentru domnul Boldwood ?
Printre atîtea nume care ar fi putut fi spuse fără să se nimerească, Bathsheba găsi că tocmai în clipa aceea numele lui Boldwood se potrivește mai bine decît oricare altul.
— Ei bine, nu. E pentru micul Teddy Coggan și atîta tot. I-am făgăduit ceva și asta o să fie pentru el o surpriză, nu glumă. Liddy, ar fi bine să-mi aduci pupitrul și să i-o trimit numaidecît.
Bathsheba scoase din pupitrul ei o carte poștală ilustrată, împodobită minunat cu un desen în relief, pe care o cumpărase la cea mai mare librărie din Casterbridge, în ziua cînd fusese ultima oară la tîrg. În mijloc se vedea un mic cadru oval; înăuntrul acestuia, cartonul fusese lăsat alb, astfel încît cel care o trimitea să poată scrie acolo cuvinte duioase.
— Uite-un loc lăsat liber pentru scris. Ce să pun ?
— Cam așa ceva, răspunse numaidecît Liddy :

„Trandafirul mîndru
Roşu se făcu
Şi-are o mireasmă
Cum o ai şi tu.“

— E bine, se potriveşte întocmai unui copil cu o faţă dolofană ca el, spuse Bathsheba. Scrise cuvintele cu litere mărunte, dar citeţe, închise ilustrata într-un plic şi-şi muie tocul ca să scrie adresa.

— Ce caraghios ar fi s-o trimitem prostului ăluia de Boldwood ; ce s-ar mai mira ! spuse neastîmpărata de Liddy şi-şi ridică sprîncenele ; simţea bucurie şi frică, la gîndul că cel pe care-l avea ea în vedere era un om atît de însemnat prin virtutea şi rangul său.

Bathsheba tăcu un timp, atît cît să cerceteze pe îndelete ideea. Imaginea lui Boldwood începuse s-o tulbure ; în regatul ei, el apărea ca un fel de Daniel, care nu contenea să se închine spre răsărit, în timp ce raţiunea şi bunul simţ spuneau că ar putea la fel de bine să facă ce fac şi ceilalţi : să-i dăruiască şi el acea privire încîntată a întregii parohii, căci nu l-ar fi costat nimic. Nu-şi punea prea mult la inimă faptul că el se purta altfel decît ceilalţi. Totuşi o întrista gîndul că cel mai impunător şi mai preţuit om din parohie nu-şi arunca ochii asupra ei şi că o fată ca Liddy vorbea despre asta. La început, ideea fetei mai degrabă o necăji decît o înveseli.

— Nu, n-am să fac una ca asta. N-are să găsească că are haz.

— O să se supere de moarte, nu se lăsă Liddy.

— Ce-i drept, nu prea mă omor să i-o trimit lui Teddy, observă stăpînă-sa. Uneori e cam obraznic...

— Da, este.

— Hai să dăm cu banul, ca bărbaţii, spuse Bathsheba ca să-şi treacă vremea. Capul : Boldwood ; marca : Teddy. Nu, să nu dăm cu banul în zi de duminică, ar însemna să-l ademenim pe diavol.

Să aruncăm cu cartea asta de imnuri. Asta nu-i un păcat, domnişoară.

— Foarte bine. Dacă se deschide : Boldwood ; dacă nu : Teddy. Nu ; are mai mulţi sorţi să cadă deschisă.

Deschisă : Teddy ; închisă : Boldwood. Cartea zbură în aer şi coborî închisă.

Bathsheba căscă uşor în timp ce luă tocul şi cu o seninătate bruscă adresă misiva către domnul Boldwood.

— Aprinde o lumînare, Liddy. Ce pecete să-i punem ? Uite un cap de inorog ; asta nu spune nimic. Şi asta ? Două turturele ; nu. Ar trebui să fie ceva cu totul deosebit, nu Liddy ? Uite una cu un motto ; îmi amintesc că era ceva caraghios, dar nu văd să-l citesc. O să încercăm cu asta, şi dacă nu e bună punem alta.

O pecete mare, roşie, fu lipită aşa cum se cuvine. Bathsheba se aplecă peste ceara caldă ca să afle ce scria.

— Grozav, exclamă ea şi, nebunatică, lăsă să-i cadă scrisoarea.

Liddy privi ce era scris pe ceară şi citi : „Însoară-te cu mine".

Scrisoarea fu trimisă în aceeaşi seară şi în noaptea aceea fu cartată la timpul potrivit la oficiul poştal din Casterbridge, pentru ca dimineaţa să se întoarcă iarăşi la Weatherbury.

Şi astfel isprava aceasta fu înfăptuită, ca să treacă timpul şi cam pe negîndite. Despre dragoste, ca spectacol, Bathsheba ştia multe ; iar despre dragoste, ca un simţămînt al ei, nu ştia nimic.

Capitolul XIV

La ce-a dus scrisoarea. Răsărit de soare

PE ÎNSERAT, ÎN ZIUA DE SFÎNTUL Valentin, Boldwood şedea la cină ca de obicei, lîngă un foc strălucitor de buşteni uscaţi. În faţa lui, pe policioara din jurul căminului se afla un ceas încununat de un vultur cu aripile întinse, iar pe aripile vulturului, scrisoarea trimisă de Bathsheba. Într-acolo îşi aţintea necontenit pri-

virile becherul, pînă cînd pecetea cea mare şi roşie ajunse ca o pată de sînge pe retina ochilor săi. Şi în timp ce mînca şi bea, tot mai revedea în închipuire cuvintele scrise acolo, deşi erau la o distanţă prea mare ca să le poată citi :

„Însoară-te cu mine".

Porunca aceasta îndrăzneaţă semăna cu acele substanţe cristaline care, lipsite de culoare, o reflectă pe aceea a obiectelor înconjurătoare. În liniştea salonului, orice obiect care nu respira gravitate părea să nu-şi aibă locul, iar atmosfera era aceea a unei duminici puritane, prelungite o săptămînă întreagă ; aici scrisoarea şi sentinţa ei nu mai erau ceea ce fuseseră la început, căci în locul uşurinţei necugetate, aflată la obîrşia lor, dobîndise o adîncă seriozitate, împrumutată de la obiectele ce-i ţineau tovărăşie.

De cînd primise, în dimineaţa aceea, epistola, Boldwood simţea că viaţa lui, care pînă atunci îşi urmase calea împărţită între gînduri ce-l absorbeau deopotrivă, începea să se abată încet spre o pasiune hrănită de închipuirea lui. Tulburarea aceasta însemna ceea ce însemnase prima algă pentru Columb : ceva demn de dispreţuit prin micimea sa, dar care te făcea să te gîndeşti la posibilităţi infinit de mari.

Scrisoarea trebuie să fi pornit de la ceva, avea o anumită pricină. Că pricina aceasta nespus de puţin însemnată se mărginea la faptul de a fi fost scrisă şi nimic mai mult, asta Boldwood, firește, nu ştia. Şi nici măcar nu-i veni în gînd că o asemenea explicaţie ar fi cu putinţă. Dacă ţinem seama de rezultate, nu există nici o deosebire între un act inspirat de împrejurări şi unul dictat de imboldul lăuntric ; dar atunci cînd spiritul se înşală, nu poate să-şi dea seama de această deosebire, în privinţa celui vinovat de greşeala lui. Uriaşa deosebire dintre primul impuls dat desfăşurării şi gestul care îndrumă fapte gata puse în mişcare, pe un anumit făgaş, rar o vede cel buimăcit de rezultatul unuia din cele două gesturi.

Cînd se duse la culcare, Boldwood așeză valentina într-un colț al oglinzii. O simțea că e acolo, chiar cînd stătea cu spatele la ea. Pentru prima oară în viață i se întîmpla așa ceva. Aceeași vrajă care-i spunea că scrisoarea însemna un gest bine gîndit, îl împiedica să vadă în ea o obrăznicie. Privi din nou adresa. Misterioasa înrîurire a nopții învăluia scrisul cu prezența expeditoarei necunoscute. Mîna cuiva, mîna unei femei, migălise alene literele de pe hîrtia pe care se afla numele său. Ochii ei, pe care nu și-i dezvăluise, vegheaseră peste fiece buclă, în timp ce-o desena, și-n clipele acelea îl vedea cu ochii minții. De ce căutase să și-l închipuie ? Gura ei — avea buzele roșii sau palide, pline sau crestate ? — se rotunjise și urmărea ceva anumit în timp ce tocul își urma calea, iar colțurile îi erau cuprinse de vreun fior ? Ce se citea oare pe chipul ei ?

Imaginea femeii plecate asupra literelor, venea să întregească scrisul dar era lipsită de trăsături. Chipul plăsmuit se contura învăluit în ceață și poate că așa și era, dacă ne gîndim că originalul se afla la ora aceea cufundat în somn și că uitase de toată dragostea și scrisorîle din lumea aceasta. De cîte ori Boldwood ațipea, femeia se întruchipa și nu mai era doar o nălucire a minții lui, iar cînd se trezea, scrisoarea era la locul ei și îndreptățea visul.

Era o noapte cu lună și lumina nu era cea obișnuită. Prin fereastra lui nu pătrundeau decît razele răsfrînte de zăpadă și slaba lor strălucire, care venea de jos în sus, se înălța și lumina nefiresc tavanul ; umbre se așterneau în locuri unde părea bizar să le afli și lumini se iveau în unghere de obicei cufundate în întuneric.

Boldwood se gîndea mai puțin la ce cuprindea scrisoarea, decît la faptul că o primise. Deodată se întrebă dacă în plic nu se mai află și altceva decît ceea ce scosese din el. Sări din pat și, în lumina aceea stranie, luă scrisoarea, scoase foița, scuturâ plicul, îl cercetă. Înăuntru nu se afla nimic altceva. Așa cum făcuse de sute de ori cu o zi înainte, Boldwood privi stăruitoarea pecete roșie. *„Însoară-te cu mine“*, spuse el cu glas tare.

Gravul și retrasul *yeoman* închise din nou scrisoarea și o înfipse în rama oglinzii. Ceea ce-l făcu să-și vadă răsfrînt propriul său chip, sfîrșit și fantomatic. Văzu cît de strînsă îi era gura și-și privi ochii larg deschiși, goi. Stingherit și nemulțumit de el însuși din pricină că era atît de tulburat, se culcă din nou.

Apoi se făcu ziuă.

Cînd Boldwood se sculă și se îmbrăcă, lumina era aceea a unei zile cu cerul greu de nori. Coborî scările, ieși din casă și se îndreptă spre poarta unui ogor aflat în partea de răsărit a fermei ; ajuns acolo, se aplecă și-și roti privirea în jur.

Soarele răsărea încet, așa cum se întîmplă de obicei în acest anotimp ; cerul, de un violet clar la zenit, era plumburiu spre miazănoapte și întunecat la răsărit ; acolo, peste dealul acoperit de zăpadă, peste pășunea arendată pentru oi de pe cuprinsul lui Weatherbury Upper Farm și în părelnică odihnă peste creastă, singura jumătate a astrului solar înfățișată vederii ardea fără raze, asemeni unui jar roșu, fără flacără, care luminează piatra albă a vetrei. Priveliștea semăna cu un apus de soare, precum copilăria seamănă cu bătrînețea.

Iar dacă-ți îndreptai privirea spre alte puncte ale zării, în lumina zăpezii ogoarele și cerul aveau pînă-ntr-atît aceeași culoare, încît cine le-ar fi privit în grabă cu greu ar fi putut să știe unde se află orizontul ; în linii mari, se vedea și aici acea neobișnuită lumină în locul umbrei și umbra în locul luminii care învăluie un peisaj atunci cînd, altminteri ca de obicei, pămîntul e mai strălucitor luminat decît cerul, iar bolta cerească este învăluită în umbra proprie a pămîntului. Pe cerul dinspre apus atîrna o lună istovită, ștearsă la această oră și colorată în verde-galben, ca bronzul pălit.

Boldwood privea cu gîndul aiurea zăpada pe care gerul o întărise și o lustruise la suprafață ca sticla, încît acum, în lumina roșie a răsăritului, strălucea ca marmura; privea fără să vadă anumite locuri de pe pantă, unde iarba veștedă, îmbrăcată în țurțuri de gheață, se zbîrlea prin învelișul neted și palid, răsucită și arcuită ca vechea sticlă de Veneția ; sau urmele lăsate de picioarele cîtorva

păsări, care țopăiseră prin zăpada moale și afînată, și care înghețate, se bucurau acum de o scurtă dăinuire. Fu întrerupt din gîndurile lui de zgomotul aproape înăbușit al unor roți ușoare. Boldwood se întoarse pe șosea. Era căruța poștei, o căruță săltăreață, cu două roți, care abia dacă avea destulă putere ca să țină piept unei rafale de vînt. Poștașul întinse o scrisoare. Boldwood o luă și o deschise în așteptarea unei alte scrisori, nesemnate ; căci ideile oamenilor despre ceea ce este sau nu cu putință să se întîmple se bizuie în nespus de mare măsură doar pe un simț al lor, care le spune că ceea ce a fost înainte se va petrece din nou.

— Nu cred că e pentru dumneavoastră, spuse omul cînd văzu ce face Boldwood. Deși nu-i pe ea nici un nume, cred că e pentru păstorul dumneavoastră.

De astă dată Boldwood privi adresa :

„Pentru păstorul cel nou
Weatherbury Farm
Lîngă Casterbridge“.

— O, ce greșeală ! Nu e pentru mine. Nici pentru păstorul meu. E pentru păstorul domnișoarei Everdene. Ai face bine să i-o duci, îl cheamă Gabriel Oak, și să-i spui că am deschis-o din greșeală.

În acea clipă, sus, în vîrful dealului, sub cerul în flăcări, o siluetă se contură ca mucul negru în mijlocul flăcării de lumînare. Apoi silueta se puse în mișcare și, plină de energie începu să se grăbească spre alt loc, unde căra niște cadre patrate prin care se cerneau aceleași raze înflăcărate. Era urmat de o făptură pe patru picioare. Silueta cea înaltă era Gabriel Oak, iar cea mică George ; obiectele pe cale să fie transportate erau panouri de împrejmuire.

— Stai, spuse Boldwood. Ăsta-i omul, cel de pe deal. O să-i duc chiar eu scrisoarea.

Pentru Boldwood nu mai era vorba acum de o scrisoare adresată altcuiva. Scrisoarea însemna un prilej. Fața lui lăsa să se vadă că nutrește un gînd și Boldwood păși pe ogorul acoperit cu zăpadă.

În acea clipă Gabriel cobora în dreapta dealului. Lumina înainta şi ea într-acolo şi în depărtare razele atinseră acoperişul dughenei lui Warren, ţinta spre care s-ar fi zis că se îndreaptă păstorul. Boldwood îl urmă de la distanţă.

Capitolul XV

Întîlnire matinală. Tot despre scrisoare

LUMINA ROŞIE-PORTOCALIE DE afară nu părundea în dugheana lui Warren, unde din vatra încinsă se revărsa acelaşi roşu strălucitor care se lua la întrecere cu zorii.

După ce dormise cîteva ore fără să-şi scoată hainele de pe el, meşterul stătea acum lîngă o măsuţă cu trei picioare şi-şi lua masa de dimineaţă — pîine şi slănină. Mînca într-un fel care nu cere farfurii, şi anume : se pune pe masă o felie de pîine, peste care se aşază carnea şi se unge cu muştar, deasupra se presară un pic de sare, se taie vertical cu un briceag solid, pînă ce se ajunge la lemn, apoi bucata tăiată, înfiptă în cuţit, este ridicată şi ia drumul cuvenit al oricărei hrane. Lipsa dinţilor nu-l împiedica prea mult să mestece. Era ştirb de atîta vreme, încît lipsa dinţilor îl supăra mai puţin decît l-ar fi supărat o proteză nouă. De fapt, părea că se apropie de groapă, aşa cum hiperbola se apropie de linia dreaptă, adică pe măsură ce distanţa dintre ea şi el se micşora, o ocolea din ce în ce mai mult, aşa încît era îndoielnic că o să mai ajungă vreodată acolo.

În cenuşa din vatră se coceau o grămadă de cartofi şi fierbea un ulcior plin cu pîine arsă, căreia i se spunea „cafea", ca să se înfrupte din ea orice vizitator, căci dugheana lui Warren era un soi de club şi oamenii aveau de ales între ea şi han.

— Ziceam şi eu : Ce zi frumoasă, şi cînd colo, noaptea numai ce se lasă un ger de mama focului.

Observaţia răsună brusc în casă ; sunetele veneau dinspre uşa care se deschisese cu o clipă mai înainte. În prag se ivi făptura lui Henery Fray, care înaintă spre foc şi cam la jumătatea drumului începu să-şi scuture zăpada de pe ghete. Meşterul nu găsi deloc că omul intrase cam pe neaşteptate şi în casă, şi în vorbă, căci prin partea locului nu se prea ţine seama de început, nici la vorbă, nici la fapte, şi cum bătrînul avea putinţa să facă la fel, nu se grăbi cu răspunsul. Culese de pe masă o bucată de brînză, pe care o ciuguli cu cuţitul, aşa cum măcelarul ciuguleşte carnea.

Henery purta o manta cafenie de postav ţesut în casă, încheiată peste bluza sa de pînză groasă, ale cărei poale albe se vedeau de vreo palmă pe sub pulpanele mantalei ; totuşi, după ce te obişnuiai cu o asemenea îmbrăcăminte, amănuntul părea destul de firesc, ba chiar menit să înfrumuseţeze costumul, şi fără îndoială că te făcea să te simţi la largul tău.

Pe urmele lui intrară Matthev Moon, Joseph Poorgrass şi alţi cărăuşi ; în mîini li se bălăbăneau felinare mari, ceea ce dovedea că veneau de-a dreptul de la grajdul caraulelor, unde de dimineaţă de la patru nu-şi văzuseră capul de treburi.

— Şi cum se descurcă fără vechil ? întrebă meşterul.

Henery clătină din cap cu un zîmbet amar, care-i aduna toţi muşchii frunţii într-un nod încîlcit, drept deasupra sprîncenelor.

— O să se căiască, nici vorbă că o să se căiască. Benjy Pennyways nu era om deschis de felul lui, şi nici vechil cinstit, te vindea la fel de bine ca Iuda Iscariotul. Dar să-i treacă prin minte că o s-o scoată la capăt singură ! Henery îşi legănă tăcut capul, într-o parte şi-ntr-alta, de trei-patru ori. — Nu ţin minte să mai fi văzut aşa ceva, de cînd mă tot tîrăsc pe pămîntul ăsta.

Cu toţii văzură în aceste vorbe încheierea unei cuvîntări întunecate pe care-o ticluise în gînd, în timp ce clătina din cap ; faţa lui Henery mai păstra unele semne de deznădejde, care dădeau de înţeles că va fi nevoie de ele îndată ce va începe să vorbească din nou.

— Nu mă îndoiesc că toate vor fi sortite pieirii şi tot aşa şi noi ; sau n-o mai fi hrană în casele domnilor, spuse Mark Clark ca un om gata să sfărîme lanţurile tradiţiei.

— O fată încăpăţînată, asta-i, şi nu vrea să ştie de nici un fel de sfat. Mîndria şi deşertăciunea au dus de rîpă pe mulţi. Auleu, cînd mă gîndesc la asta, mă cuprinde jalea ca pe un om supus la chinuri.

— Ce-i drept, Henery, te-am auzit şi eu, spuse Poorgrass, cu temeinică mărturie în glas şi cu un surîs forţat care arăta cît suferă.

— Un ciocănar ar avea ce face cu ce e sub boneta ei, adăugă Billy Smallbury, care tocmai intra, arătîndu-şi singurul lui dinte ; vorbeşte ca toată lumea ş-o fi avînd pe undeva şi minte. Mă înţelegi ?

— Te înţeleg, te înţeleg. Dar să se lipsească de un vechil ! Locul ăsta mi se cuvenea, se tîngui Henery ca un geniu neînţeles ce se iroseşte în van, şi-şi aţinti privirea-i goală asupra viziunilor unui măreţ destin care păreau să i se arate pe bluza de pînză groasă a lui Billy Smallbury. Bănuiesc că aşa trebuia să fie. Soarta e soartă şi *Scriptura* nu-nseamnă nimic ; căci dacă faci bine, nu eşti răsplătit după faptă, ci o să fii înşelat în chip josnic, cînd va fi să primeşti ceea ce ţi se cuvine.

— Nu, nu, eu zic că nu-i aşa, spuse hotărît Mark Clark. Dumnezeu e un domn fără cusur cînd e vorba de asta.

— Cum s-ar zice, treabă bună, plată bună, adeveri Joseph Poorgrass.

Discuţia se frînse pentru scurt timp şi, în chip de antract, Henery se întoarse şi stinse felinarele, căci acum, cînd lumina zilei ajunsese mai puternică, nu mai era nevoie de ele, nici chiar în dugheana lui Warren, cea cu un singur ochi de geam.

— Mă-ntreb şi eu ce poate să facă o femeie la fermă cu un clavecin, timpanon, pian, sau cum i se mai spune, urmă bătrînul meşter berar. Liddy spune că şi-a luat unul nou.

— Şi-a luat un pian ?

— Da. Pare-se că lucrurile lui unchiu-su, bătrînul, nu sînt destul de bune pentru ea. A cumpărat numai lucruri

noi. Şi-a luat scaune grele pentru cei voinici, şi altele gingaşe pentru cei traşi prin inel; şi nişte ceasornice mari, unele cît nişte pendule, ca să stea pe marginea căminului.

— Şi-a adus tablouri, şi cele mai multe au rame minunate.

— Şi canapele lungi, din păr de cal, pentru cei băuţi, cu perne de păr de cal la amîndouă capetele, spuse Mark Clark. Şi tot aşa şi oglinzi, pentru cei frumoşi, şi cărţi mincinoase, pentru cei păcătoşi.

De afară se auzi zgomotul unor paşi apăsaţi; uşa se deschise pe o lăţime de vreo şase ţoli şi din partea cealaltă cineva strigă:

— Aveţi loc pentru cîţiva micuţi nou-născuţi, oameni buni?

— Firește, baciule, rosti conclavul.

Uşa fu trîntită de perete, şi se zgudui de sus pînă jos. În prag apăru Oak; avea faţa aburindă, gleznele îi erau înfăşurate în mănunchiuri de fîn, ca să-l ferească de zăpadă, iar mijlocul încins într-o curea de piele peste bluza de pînză groasă; arăta întrutotul ca o mostră de sănătate şi de putere omenească. Patru miei îi atîrnau pe umeri în diferite poziţii, stînjenindu-l fiecare în parte, iar în urma lui păşea grav cîinele George, pe care Gabriel făcuse ce făcuse şi-l adusese de la Norcombe.

— Ei, păstorule, ce-i cu mieii din anul ăsta, dacă mi-e îngăduit să întreb? vru să ştie Joseph Poorgrass.

— Tare grea treabă, răspunse Oak. În ultimele două săptămîni m-am udat pînă la piele de cîte două ori pe zi, prin ploaie sau prin zăpadă. Cainy şi cu mine n-am închis ochii azi-noapte.

— Aud că-s mulţi gemeni.

— Mai bine de jumate. Da. Tare ciudat mai e fătatul mieilor din anul ăsta. N-ar fi trebuit să facem treaba în ziua de Buna Vestire.

— Anul trecut era gata în ajun de Sexajessamine [1], observă Joseph.

— Adu şi restul, Cain, spuse Gabriel, şi după aceea întoarce-te fuga la oi. Vin şi eu numaidecît.

[1] A doua duminică. înainte de postul Paştelui.

Cain Ball, un flăcăiaș cu o față roșie ca o cireașă și cu o deschidere rotundă în chip de gură, înaintă și depuse încă doi miei, apoi se retrase după cum fusese poftit. Oak întinse mieii, ca să nu mai stea într-o poziție nefirească pentru ei, îi înveli în fîn și-i așeză lîngă foc.

— Aici n-am colibă pentru miei cum aveam la Norcombe, spuse Gabriel, și e o mare pacoste să-i aduci pe cei mai șubrezi într-o casă. Dacă nu te-aveam pe dumneata pe-aproape, nu știu ce mă făceam pe-o vreme aspră ca asta. Dumneata cum o mai duci, meștere ?

— O, nici bolnav, nici necăjit, ciobanule ; dar mai tînăr nu mă simt.

— Da, înțeleg.

— Stai jos, urmă bătrînul meșter orzar. Și ce spui că mai era pe la Norcombe cînd ai fost plecat după cîine ? Mi-ar place să văd locul acela, fiindcă-l știu bine ; da în ziua de azi n-aș mai cunoaște nici un suflet de om pe-acolo.

— Bănuiesc. E tare schimbat...

— E-adevărat că baraca de lemn unde Dicky Hill făcea cidru a fost dărîmată ?

— O, da, sînt ani de-atunci : și căsuța lui Dicky, care era chiar deasupra ei.

— Bineînțeles.

— Da. Și mărul acela bătrîn a lui Tompkin, care dădea două butoaie de cidru el singur, fără nici un adaos de la alți pomi, a fost dezrădăcinat.

— Dezrădăcinat ? Nu mai spune. O, ce vremuri tulburi !

— Și știi puțul acela vechi care era în mijlocul satului ? S-a schimbat ; în locul lui e o pompă solidă de fier, cu un jgheab mare de piatră și totul merge de minune.

— Doamne, Doamne, cum se schimbă fața lumii, și ce revoluții am ajuns să vedem în ziua de astăzi ! Același lucru și la noi. Chiar adineaori vorbeam despre isprăvile ciudate ale domnișoarei.

— Ce-ați spus de ea ? întrebă Oak, întorcîndu-se brusc și tare aprins spre restul adunării.

— Bărbații ăștia între două vîrste au forfecat-o, că cică-i mîndră și încrezută, spuse Mark Clark. Da eu unul zic : las-o să-și facă mendrele. Fața ei frumoasă și buzele ei roșii, ce mi-ar mai place... uite-așa. Și iubărețul Mark

Clark imită cu propriile lui buze un anumit sunet bine cunoscut.

— Mark, spuse Gabriel aspru, te rog să ţii minte : gata cu joaca şi obrăzniciile cînd e vorba de domnişoara Everdene.

— Te-ascult din toată inima, fiindcă n-am nici un fel de sorţi de izbîndă, răspunse prietenos Mark Clark.

— Bănuiesc că ai spus ceva împotriva ei, şi Gabriel se întoarse spre Joseph Poorgrass cu o privire necruţătoare.

— Nu, nu... nici măcar o vorbă... Ei zic că ar trebui să ne pară bine că nu-i mai rea decît este, asta zic eu, răspunse Joseph, care tremura şi schimba feţe-feţe de frică. Matthew tocmai spunea...

— Ce-ai avut de zis, Matthew Moon ? întrebă Oak.

— Eu ? Doar ştii că n-aş face rău nici unui vierme, nici măcar unui vierme de sub pămînt — şi Matthew Moon îl privi stînjenit.

— Bine, dar cineva a vorbit-o totuşi de rău ; băgaţi de seamă, oameni buni !

Gabriel era unul dintre cei mai paşnici şi mai blînzi oameni din lume, dar de astă dată, ager şi bătăios, se arătă la înălţimea momentului.

— Uite, vedeţi pumnul meu ? Cu aceste vorbe, îşi aşeză pumnul, ceva mai mic decît o pîine obişnuită, în mijlocul măsuţei la care stătea bătrînul ; apoi lovi cu el o dată sau de două ori, ca şi cînd ar fi vrut să fie sigur că ochii lor iau bine aminte ce va să zică un pumn, înainte de a apuca să spună tot ce-avea de spus. — Aşa ; primul om din parohie pe care-l aud că trăncăneşte despre stăpîna noastră, ei bine (pumnul fu ridicat şi-apoi lăsat să cadă, aşa cum ar fi făcut Thor [1] dacă şi-ar fi încercat ciocanul), să nu-mi ziceţi mie pe nume dacă n-o să-i simtă puterea şi gustul.

Pe chipurile tuturor se citea deschis că nu puneau nici o clipă la îndoială spusele lui, dar simţeau o amarnică părere de rău pentru neînţelegerea iscată. Mark Clark strigă :

— Ascultă, ascultă, chiar asta voiam să spun şi eu.

[1] Zeul tunetului, în mitologia scandinavă (n. tr.).

Ciinele George ridică privirea spre gestul amenințător al păstorului și, deși nu prea înțelegea bine limba engleză, începu să mîrîie.

— Ei, n-o mai lua și dumneata așa, și stai jos, baciule, adăugă Henery cu o voce care se lepăda de păcatul celorlalți și suna la fel de pașnică precum oricare alta de pe cuprinsul creștinătății.

— Am auzit că ești un om nemaipomenit de bun și de deștept, ciobanule, vorbi Joseph Poorgrass cu oarecare teamă, de după tăblia de lemn de la patul meșterului, unde se adăpostise. Mare lucru e să fii deștept, despre asta sînt încredințat, adăugă el. Toți am vrea să fim deștepți, nu-i așa, oameni buni ?

— Da, nici vorbă, întări Matthew Moon și se-ntoarse spre Oak cu un rîs forțat, ca să-i dovedească cum că nici el n-are nimic împotriva nimănui.

— Cine v-a spus că sînt deștept ? întrebă Oak.

— Umblă vorba așa, din poartă-n poartă, ca de obicei, răspunse Matthew. Am auzit că după stele poți să spui cît e ceasul, așa cum noi ne luăm după soare și după lună, ciobanule.

— Da, mă pricep oleacă, recunoscu Gabriel, de astă dată ca un om potolit.

— Și că poți să desenezi ceasornice după soare, și să scrii numele oamenilor pe căruțe, de parc-ar fi gravate în aramă, cu înfloriturî frumoase și cozi lungi. Mare lucru pentru dumneata, ciobanule, că ești așa deștept. Joseph Poorgrass scria pe căruțele fermierului Everdene, înainte de a fi venit dumneata și niciodată nu știa încotro să-l întoarcă pe J și pe E, nu-i așa, Joseph ? Joseph dădu din cap ca să arate cît era de adevărat. Așa că le făceai de-a-ndoaselea, uite-așa, e-adevărat, Joseph ? Mark desenă cu coada biciului în praful de pe podea : ꟻE. Iar fermierul James avea obiceiul să înjure și să spună că ești prost cînd își vedea numele așa, scris pe jumătate de-a-ndoaselea, stărui Matthew Moon, mișcat.

— Da, așa făceam, spuse Joseph blajin. Dar să vedeți, nu eram eu chiar atît de vinovat, pentru că J-urile și E-urile sînt niște drăcovenii grozav de afurisite cînd e

vorbă să-ți aduci aminte încotro sînt îndreptate, în față sau în spate ; și eu totdeauna uit repede.

Mare amărăciune pentru dumneata, care și-așa suferi atîtea neajunsuri.

— Ce-i drept ; dar Domnul fie lăudat că nu mi-a hărăzit altele mai rele. Cît despre păstorul aici de față, sînt încredințat că stăpîna noastră ar fi trebuit să te facă vechilul ei, căci ești tare potrivit pentru asta.

— Nu mă sfiesc să mărturisesc că mă așteptam la așa ceva, spuse Oak deschis. E drept că nădăjduiam să capăt locul acesta. Dar totodată domnișoara Everdene are dreptul să-și fie ea însăși vechil, dacă așa vrea, și pe mine să mă țină doar ca păstor.

Oak trase ușor aerul în piept, privi drept spre vatra încinsă și păru să se cufunde în gînduri, nu dintre cele mai trandafirii.

Căldura blîndă a focului prinse să dezmorțească mieii aproape neînsuflețiți, care începură să behăie, și să-și miște vioi picioarele în fîn ; își dădeau seama pentru prima oară că s-au născut. Zgomotul crescu pînă cînd ajunseră să behăie în cor și atunci Oak trase cana cu lapte din fața focului, scoase din buzunarul bluzei de pînză o linguriță de ceai, o umplu cu lapte și învăță aceste ființe neajutorate, care n-aveau să fie înapoiate mamelor, să bea din biberon ; iar ele dovediră o uimitoare înclinație pentru acest fel de a se hrăni.

— Și nu-ți dă, după cum am auzit, nici măcar pielea mieilor morți, o luă de la început Joseph Poorgrass în timp ce privirea lui, plină de tristețea cuvenită unor asemenea vorbe, zăbovea asupra îndeletnicirii din acel moment a lui Oak.

— Nu, nu mi le dă, spuse Oak.

— Se poartă tare rău cu dumneata, baciule, îndrăzni din nou Joseph, în nădejdea ca pînă la urmă Oak se va plînge împreună cu el. Socot că are ceva împotriva dumitale, eu așa zic.

— Oh, nu, cîtuși de puțin, răspunse iute Gabriel și lăsă să-i scape un suspin, care nu prea se datora faptului că fusese lipsit de pieile de miel.

Înainte ca vreunul din ei să apuce a spune ceva, o umbră întunecă ușa și Boldwood intră în încăpere, dînd din cap către fiecare în parte, salut aflat la mijloc între prietenie și superioară îngăduință.

— M-am gîndit eu că te găsesc aici, Oak. Acum zece minute am întîlnit căruța poștei și mi s-a înmînat o scrisoare : am deschis-o fără să mă uit la adresă. Cred că e pentru dumneata. Te rog să mă ierți.

— O, nu-i nici o supărare, domnule Boldwood, nicidecum, răspunse cu dragă inimă Gabriel. N-avea pe nimeni în lumea asta care să-i scrie, iar dacă i-ar fi sosit cumva vreo scrisoare, n-ar fi avut nimic împotrivă s-o răsfoiască toată parohia.

Oak se trase deoparte și citi cele ce urmează, fără să recunoască scrisul.

„Dragă prietene,

Nu știu cum te cheamă, dar cred că or să ajungă pînă la dumneata aceste cîteva cuvinte ale mele pe care le scriu ca să-ți mulțumesc pentru bunăvoința arătată față de mine, în noaptea cînd am plecat din Weatherbury în chip nesăbuit. Înapoiez totodată și banii pe care ți-i datorez și să mă ierți că nu-i păstrez în dar. Totul s-a sfîrșit cu bine și sînt fericită să spun că mă mărit cu tînărul cu care eram în vorbă de cîtva timp : sergentul Troy, din regimentul 11 dragoni de gardă, cantonat în acest oraș. N-ar încuviința să știe că am primit ceva, decît numai cu împrumut, căci e o persoană vrednică de mare prețuire și un om de mare cinste ; e într-adevăr de viță nobilă.

Ți-aș fi tare îndatorată dacă n-ai dezvălui deocamdată ce-ți spun în scrisoarea asta, dragă prietene. Avem de gînd să-i uluim pe cei din Weatherbury și să ne-ntoarcem în curînd acolo ca soț și soție, deși mi-e rușine să spun lucrul acesta cuiva pe care aproape că nu-l cunosc. Sergentul a copilărit la Weatherbury. Îți mulțumesc din nou pentru bunăvoință,

A dumitale, cu urări de bine,
Fanny Robin"

— Ați citit ce scrie-aici, domnule Boldwood ? întrebă Gabriel. Dacă nu, ar trebui să citiți. Știu că vă interesează soarta lui Fanny Robin.

Boldwood citi și păru amărît.

— Fanny, biata de ea. Faptul în care ea are atîta încredere nu s-a întîmplat încă, să ia aminte la asta, și s-ar putea să nu se întîmple niciodată. Văd că nu dă nici o adresă.

— Ce fel de om e sergentul Troy despre care vorbește ? întrebă Gabriel.

— Hm, mă tem că nu e omul în care să-ți pui mari nădejdi, mai ales într-o împrejurare ca asta, murmură fermierul, deși e deștept și gata la orice. De el se mai leagă și o altă istorie romantică. Maică-sa era guvernantă, franțuzoaică, și pare-se că o dragoste tainică se înfiripase între ea și răposatul lord Severn. S-a măritat cu un medic sărac și numaidecît după aceea a apărut un copil ; atîta timp cît banii curgeau, totul a mers bine. Dar, din nefericire pentru băiat, cei mai buni prieteni ai lui au murit și-atunci și-a făcut un rost ca secretar de rangul doi al unui avocat, la Casterbridge. A rămas acolo un timp și ar fi putut să ajungă la o situație frumoasă, dacă nu i s-ar fi năzărit să se înroleze. Mă îndoiesc că micuța Fanny o să ne uluiască vreodată în felul în care spune, mă îndoiesc foarte mult. Prostuță, prostuță fată...

Ușa se deschise iarăși furtunos și în cameră țîșni gîfîind Cainy Ball, cu gura roșie și deschisă, ca o trompetă de un penny, din care se revărsa o tuse strașnică și zgomotoasă, ce-i umfla toată fața.

— Ei, ei, Cainy Ball, îi spuse Oak sever, pentru ce alergi așa de nu mai poți să-ți tragi sufletul ? Ți-am spus de atîtea ori să nu mai faci asta.

— Eu... M-am înecat puținței cu aburii pe care i-am scos pe gură, domnu Oak, și asta m-a făcut să tușesc...

— Ei bine, ce te-aduce ?

— Am venit să vă spun, vorbi păstorul cel tînăr, sprijinindu-și de uscior trupu-i de adolescent istovit, că trebuie să veniți numaidecît. Alte două oi au fătat gemeni, de aceea am venit.

— A, așa stau lucrurile, spuse Oak care sări în sus și-și luă deocamdată gîndul de la biata Fanny. Ești un băiat bun, Cain, că ai venit fuga să-mi spui și într-o zi o să te ospătez cu o plăcintă mare de prune. Dar înainte de a pleca, adu-mi oala cu catran, Cain ca să-i însemnăm și pe ăștia și gata cu ei.

Oak scoase din buzunarele lui fără sfîrșit un fier de însemnat oile, îl cufundă în oală și imprimă pe pulpele mielușeilor inițialele care îi desfătau visurile : B. E., ceea ce era pentru toți cei din partea locului un semn că, de acum încolo, mieii aparțin Bathshebei Everdene și nu altcuiva.

— Și acum, Cainy, ăștia doi îi iei tu pe umeri și plecăm. Bună ziua, domnule Boldwood.

Păstorul ridică cele șaisprezece picioare, mari față de cele patru trupuri micuțe ale mielușeilor aduși de el, și dispăru cu ei spre strunga mieilor, aflată foarte aproape ; de astă dată trupurile lor mătăsoase erau într-o stare care inspira nădejde, lucru plăcut, dacă te gîndeai că, doar cu o jumătate de oră mai înainte, fuseseră la un pas de moarte.

Boldwood îl urmă cîțiva pași pe drumul care urca la deal, apoi șovăi, și se întoarse. După care porni din nou pe urmele lui, hotărîndu-se odată pentru totdeauna. Cînd ajunse la văgăuna unde se ridica țarcul oilor, fermierul își scoase portofelul, îl desfăcu și-l ținu astfel deschis în mînă. Din portofel ieși la iveală o scrisoare : era cea scrisă de Bathsheba.

— Voiam să te întreb, Oak, spuse Boldwood cu o falsă nepăsare, dacă știi al cui e scrisul acesta.

Oak aruncă o privire asupra portofelului și răspunse numaidecît, roșind :

— Al domnișoarei Everdene.

Oak se îmbujorase doar fiindcă glasul lui rostise numele ei. Un alt gînd îi trezi însă în chip ciudat tristețea unui regret. Scrisoarea nu putea fi decît nesemnată, căci altfel întrebarea ar fi fost fără rost.

Boldwood văzu cît e de tulburat, dar se înșelă : ființele simțitoare sînt întotdeauna gata să se întrebe : „E din

pricina mea ?“ mai degrabă decît să vadă cauze care nu țin de ei înșiși.

— Întrebarea a fost cît se poate de cinstită, reluă el, iar seriozitatea gravă care-l făcea să se bizuie pe mărturia unei valențe avea în ea ceva absurd. — Știi, întrebări în taină se pun întotdeauna, ăsta-i tot hazul.

Dacă în loc de „haz“ ar fi spus „tortură“ n-ar fi putut rosti cuvîntul mai forțat și cu mai multă neliniște decît i se citeau în clipa aceea pe față.

Curînd după ce se despărți de Gabriel, bărbatul singuratic și retras se înapoie acasă pentru masa de dimineață ; acum, după ce-și deschisese pînă într-atîta sufletul prin întrebările acelea pline de neliniște adresate unui străin îl chinuiau rușinea și părerile de rău. Puse din nou scrisoarea pe poliția căminului și se așeză să cugete asupra împrejurărilor, în lumina celor aflate de la Gabriel.

Capitolul XVI

All Saints și All Souls *

ÎNTR-O ZI DE LUCRU, ÎN NAVA mucedă a unei biserici închinate tuturor sfinților, din acel îndepărtat centru militar amintit mai înainte, tocmai luase sfîrșit o slujbă — fără nici o predică ; o mică congregație, alcătuită mai ales din femei și fete, care pînă atunci stătuseră îngenuncheate, se ridică în picioare. Erau pe cale să plece pe la casele lor, cînd niște pași vioi, care pătrunseseră în pridvor și se îndreptau acum spre intrarea principală a bisericii, le atraseră luarea-aminte. Pașii aceștia stîrneau un sunet neobișnuit într-o biserică : un zornăit de pinteni. Toată lumea privi într-acolo. Un tînăr ostaș de cavalerie, îmbrăcat într-o uniformă roșie, cu trei trese pe mînecă, străbătu nava cu un aer încurcat ; pasul său apăsat și hotărîrea ce i se citea pe față de a nu lăsa să se vadă nimic îl făceau să pară și mai stingherit.

* Biserica tuturor sfinților ; Biserica tuturor sufletelor (n. tr.).

O ușoară roșeață îi împurpura obrajii în timp ce înainta prin biserică, urmărit de-o parte și de alta de privirile cercetătoare ale femeilor ; dar tînărul trecu mai departe, pînă sub arcada altarului și nu se opri decît la ușa acestuia. Timp de o clipă rămase singur acolo.

Preotul care slujea și care nu-și scosese încă odăjdiile îl zări pe noul venit și-l urmă pînă la locul de împărtășanie. Îi vorbi în șoaptă ostașului și-apoi îi făcu semn paracliserului, care la rîndul său îi șopti ceva unei femei mai în vîrstă, pare-se nevastă-sa, și aceștia urcară și ei treptele altarului.

— O nuntă, murmurară femeile, iar fețele li se luminară. Să așteptăm.

Cele mai multe se așezară din nou. În spate se auzi scîrțîitul unei mașinării și cele tinere întoarseră capul. Din partea interioară a zidului dinspre apus al turnului ieși la iveală un mic baldachin, purtînd un manechin și dedesubtul acestuia un clopoțel, automatul fiind pus în mișcare de aceeași mașinărie care făcea să bată și clopotul cel mare din turn. Între turn și biserică se afla o tainiță, a cărei ușă rămînea încuiată în timpul slujbei și astfel, acest grotesc mecanism era ascuns vederii. În momentul de față ușa era însă deschisă așa încît apariția manechinului, bătăile de clopot, apoi retragerea mecanismului, care intră din nou în ascunzișul său, putură fi văzute de mulți ochi și auzite în întreaga biserică.

Clopotul bătuse unsprezece și jumătate.

— Unde-i femeia ? șopteau unii dintre spectatori.

Tînărul sergent rămăsese nemișcat, în aceeași nefirească încremenire ca și bătrînii stîlpi din jur. Cu chipul îndreptat spre sud-est, stătea pe cît de țeapăn, pe atît de tăcut. Minutele se scurgeau și nu apărea nimeni ; tăcerea începu să pară nefirească ; în biserică nu se auzea nici musca. Mecanismul zdrăngăni și ieși iarăși din cotlonul lui, din nou răsună clopoțelul care bătu trei sferturi de oră și automatul se retrase ; multe membre ale congregației tresăriră.

— Unde-o fi femeia ?

Apoi începu să se audă acel ușor zgomot de picioare care se mută dintr-un loc într-altul și cîțiva dintre cei de

față tușiră fals, semn că în aer plutea încordarea. În cele din urmă cineva rise înfundat. Dar ostașul stătea mai departe neclintit. Aștepta, cu fața spre sud-est, drept ca un pilastru, cu capela în mînă.

Ceasul își urma tic-tacul. Femeile se străduiră să scape de tulburarea care le stăpînea ; chicoteli și rîsete înfundate se auzeau din ce în ce mai des. Apoi se lăsă o tăcere de moarte. Toată lumea aștepta să vadă cum aveau să se termine lucrurile. V-ați dat poate seamă că bătăile sferturilor de oră fac să zboare timpul cu o iuțeală nemaipomenită. Abia-ți venea să crezi că ceasul merge bine, cînd scîrțîitul se auzi din nou, păpușa își făcu încă o dată apariția și cele patru sferturi de oră fură bătute cu aceleași mișcări zvîcnite, ca și pînă atunci. Pe chipul înspăimîntător al manechinului se putea ghici o privire piezișă, pizmașă, și plăcerea răutăcioasă pe care i-o prilejuiau aceste mișcări. Apoi urmară sunetele monotone și îndepărtate ale celor douăsprezece bătăi puternice din turnul de deasupra bisericii. Femeile erau mișcate, așa încît de astă dată nu se mai auzi nici un chiot.

Preotul se strecură în sacristie, iar paracliserul dispăru. Sergentul stătea la fel de nemișcat ; toate femeile din biserică așteptau să-i vadă fața și se părea că el știe lucrul acesta. În sfîrșit, se întoarse și străbătu țanțoș și hotărît biserica, ținîndu-și buzele strînse, semn că le disprețuia pe toate. Doi cerșetori gîrbovi și știrbi se priviră unul pe altul și chicotiră destul de nevinovat ; dar în locul acesta sunetul părea ciudat, ca de pe altă lume.

Peste drum de biserică se afla o piață pavată, în jurul căreia își aruncau pitoresc umbra cele cîteva clădiri de lemn aflate aici de strajă, din vremuri străvechi. Tînărul ieși din biserică și tocmai se pregătea să străbată piața, cînd în mijlocul ei îl întîmpină o femeie micuță. Pe fața femeii se citea neliniștea, dar cînd îl văzu, neliniștea i se preschimbă în groază.

— Ei bine, spuse tînărul cu o mînie înăbușită și o țintui cu privirea.

— O, Frank, am făcut o greșeală. Am crezut că biserica aceea cu turlă ascuțită era *All Saints* și am fost la ușa ei la unsprezece și jumătate, pe ceas, așa cum mi-ai

spus tu, dar cînd colo era *All Souls*. Am aşteptat pînă la douăsprezece fără un sfert, cînd mi-am dat seama că e vorba de altă biserică. Dar nu mi-a fost prea frică, fiindcă mi-am spus că am putea să facem lucrul acesta şi mîine.

— Proastă eşti, dacă-ţi închipui că poţi să mă prosteşti pe mine. Tăci din gură !

— Mîine, Frank ? întrebă ea cu o voce albă.

— Mîine ! tînărul lăsă să-i scape un rîs răguşit. N-am să mai trec aşa repede prin ce-am trecut, de asta te asigur...

— Dar la urma urmelor, îi reproşă ea cu o voce tremurîndă, n-a fost o greşeală atît de grozavă. Frank, dragul meu, spune, cînd ?

— Dumnezeu ştie cînd, răspunse el cu o uşoară bătaie de joc în glas, apoi îi întoarse spatele şi se depărtă grăbit.

Capitolul XVII

La piaţă

SÎMBĂTĂ BOLDWOOD SE AFLA CA de obicei la tîrgul de grîne din Casterbridge, cînd persoana care-i tulbura visele intră, aşa că el putu s-o vadă. Adam se trezise din somnul lui adînc şi iată, apăruse Eva. Fermierul prinse curaj şi, pentru prima oară, o privi cu atenţie.

Cauzele materiale şi urmările lor sufleteşti nu pot fi înscrise sub forma unei ecuaţii obişnuite. Ceea ce rezultă din capitalul învestit în producerea unei stări sufleteşti este uneori cu atît mai grozav, cu cît cauza însăşi a fost ridicol de neînsemnată.

Cînd femeile au toane, s-ar părea că neglijenţa, sau vreo meteahnă înnăscută, împiedică inteligenţa să le deschidă ochii. Prin urmare, în ziua aceea, Bathshebei îi fu dat să se mire.

Boldwood o privi : nu prefăcut, nici gata să-i afle cusururi, sau cu ochi de cunoscător, ci cu o privire care nu spunea nimic, aşa cum un secerător se uită la un tren în trecere, ca la ceva străin de mediul său şi pe care nu-l înţelege prea bine. Pentru Boldwood, femeile erau nişte fenomene îndepărtate, nu o întregire necesară a firii bărbatului ; nişte comete despre care nu puteai fi sigur cum arată, încotro se îndreaptă şi cît sînt de statornice ; nu socotise deci că e de datoria lui să se întrebe dacă drumul lor în viaţă urmează aceeaşi orînduire de neclintit, supusă legilor, ca şi propriul său drum, sau e cu desăvîrşire şovăielnic, aşa cum pare la prima vedere.

Îi văzu părul negru, trăsăturile desăvîrşite ale feţei, profilul perfect, bărbia şi gîtul rotund. Privi apoi dinţi-o parte pleoapele, ochii, genele şi forma urechii. După care îi observă silueta, fusta, ba pînă şi tălpile pantofilor.

Boldwood o găsea frumoasă, dar se întreba dacă părerea lui era îndreptăţită ; i se părea cu neputinţă ca această întruchipare de basm să fie într-adevăr atît de fermecătoare cum îşi închipuia el şi să nu fi trezit fiori de încîntare în inimile bărbaţilor, să nu fi stîrnit vîlvă. După părerea lui, nici natura, nici meşteşugul nu ar mai fi avut nimic de îndreptat la acest exemplar perfect printre atît de multe altele imperfecte. Inima îi tresări în piept. Trebuie spus că, deşi avea patruzeci de ani, Boldwood nu cercetase niciodată cu atîta foc o femeie ; simţurile lui luau cunoştinţă de ele doar de la mare distanţă.

Era într-adevăr frumoasă ? Nici măcar acum nu-şi dădea bine seama dacă părerea lui era sau nu îndreptăţită. Întrebă pe furiş un vecin :

— Lumea spune că domnişoara Everdene e frumoasă ?

— O, da, toată lumea se întoarce după ea ; e într-adevăr o fată frumoasă.

Un bărbat nu e niciodată mai încrezător decît atunci cînd lauzi frumuseţea femeii de care e aproape îndrăgostit sau pe care o iubeşte de-a binelea ; în asemenea împrejurări, pînă şi cuvintele unui copil i se par la fel de convingătoare ca aprecierile unui academician.

De astă dată Boldwood era mulţumit. Iar femeia aceasta fermecătoare îi spusese : „Însoară-te cu mine". De ce făcuse lucrul acesta bizar ?

Boldwood, orb cînd era vorba să facă deosebirea între o purtare după împrejurări și un act zămislit de imboldul lăuntric, își găsea perechea în Bathsheba, care habar n-avea că e posibil ca începuturile mici să ducă la rezultate mari.

În clipa de față, Bathsheba trata afaceri cu un tînăr fermier grozav de chipeș, dar se arăta netulburată, de parcă fața lui ar fi fost o pagină de registru. Era clar că felul de a fi al tînărului nu atrăgea o femeie ca Bathsheba. Dar Boldwood se aprinse de gelozia care începuse să-i dea tîrcoale ; pășea pentru întîia oară pragul acelui infern al „iubitului jignit". Primul său imbold fu să se bage între cei doi. Lucrul acesta ar fi fost cu putință, însă numai într-un singur fel : dacă i-ar fi cerut să-i arate o mostră din grîul ei. Boldwood renunță. Nu putea să-i ceară asta ; să pretinzi frumuseții să cumpere și să vîndă ar fi însemnat s-o înjoseşti și nu se potrivea cu felul în care o vedea el.

În tot acest timp, Bathsheba își dădea seama că, în sfîrșit izbutise să pătrundă cu forța în această impunătoare fortăreață. Știa că Boldwood n-o slăbește din ochi. Triumfase ; dar dacă această victorie ar fi fost cîștigată în chip firesc, ar fi încîntat-o cu atît mai mult, căci așteptarea fusese jignitoare. Izbînda nu era însă decît un șiretlic care țintea unde nu trebuie și prețuia în ochii ei cît o floare artificială sau cît un fruct de ceară.

Bathsheba se dovedea o femeie cu un anumit bun simț atunci cînd nu erau în joc propriile ei simțăminte ; se căi deci sincer că din pricina unei toane, pusă la cale de Liddy și de ea însăși, se apucase să tulbure liniștea senină a unui bărbat, pe care-l respecta prea mult ca să caute cu tot dinadinsul să-l sîcîie.

În ziua aceea aproape că avea de gînd să-i ceară iertare cu primul prilej. Dar, dacă Boldwood socotea cumva că ea și-a bătut joc de el, scuzele n-ar fi făcut decît să-l jignească și mai mult, fiindcă nu le-ar fi dat crezare — și aceasta era tot ce putea fi mai rău ; iar dacă socotea că dorința ei este ca el s-o ceară în căsătorie, scuzele ar fi sunat ca o nouă dovadă de necuviință.

Capitolul XVIII

Boldwood meditează. Regret

BOLDWOOD ERA ARENDAŞUL DOmeniului care purta numele de Little Weatherbury Farm şi persoana cea mai apropiată de rangul aristocratic cu care se putea lăuda această parte mai îndepărtată a parohiei. Să zicem că nişte străini sclivisiţi, Dumnezeu ştie de prin ce oraş, ar fi fost nevoiţi să zăbovească o zi în această văgăună ; ei ar fi auzit zgomotul făcut de roţile unei trăsurici şi s-ar fi rugat să le iasă în cale lume bună, vreun lord singuratic sau măcar un nobil de ţară, dar, ce să vezi, n-ar fi fost decît domnul Boldwood, care pleca de acasă în ziua aceea. Apoi ar fi auzit iarăşi zgomot de roţi şi nădejdile lor ar fi renăscut ; dar n-ar fi fost nimeni altul decît tot domnul Boldwood, care se întorcea acasă.

Casa lui se afla departe de şosea, iar grajdurile, care pentru o fermă înseamnă tot atît cît şi căminul într-o cameră, se ridicau în spatele clădirii, părţile lor mai scunde fiind ascunse îndărătul unor tufişuri de laur. Pe uşa albastră care se deschidea la mijlocul acaretului puteau fi văzute, în vremea aceea, spinările şi copitele a şase cai vioi şi sătui, instalaţi în boxele lor ; priviţi astfel se înfăţişau în nuanţe care mergeau de la un sur palid pînă la un roib roşcat, cu siluete ce aminteau de arcurile maure. Iar deasupra trupurilor, ascunse ochiului care venea din lumină de afară, boturile aceloraşi animale puteau fi auzite cum înfulecă dintr-un purcoi de ovăz şi fîn. La capătul grajdului, un mînz murg, neliniştit, se tot foia într-o boxă deschisă ; ceilalţi cai mestecau tacticos hrana ; în mijlocul zgomotului pe care-l făceau, zvîcneau din cînd în cînd un plesnet de funie sau o lovitură de picior.

Printre animale, Boldwood în persoană măsura grajdul în sus şi-n jos. Locul acesta era masa daniilor şi chilia lui mănăstirească. Aici, după ce supraveghea felul în care erau hrăniţi slujitorii lui patrupezi, holteiul avea

obiceiul să se plimbe şi să cugete o seară întreagă, pînă cînd pe ferestrele acoperite cu pînză de păianjen se revărsa lumina lunii sau toată scena se cufunda în beznă.

Statura lui dreaptă se vădea acum mai din plin decît în mijlocul mulţimii şi forfotei din tîrg. Se plimba adîncit în gînduri, iar picioarele lui loveau podeaua cu călcîiul şi cu vîrful în acelaşi timp ; faţa-i frumoasă, cu o carnaţie roşcovană, se pleca în jos atît cît era nevoie ca să învăluie în umbră gura calmă şi bărbia bine rotunjită, deşi cam puternică şi ieşită în afară. Cîteva cute care se desluşeau clar, orizontale, drepte ca firul de aţă, erau tot ce întrerupea netezimea frunţii sale înalte.

Viaţa lui Boldwood cunoscuse perioade destul de neobişnuite, dar firea lui nu era din cele obişnuite. Mai mult decît orice trăsătură de caracter, ceea ce izbea atunci cînd îl observai întîmplător era acel calm al lui, care aducea atît de bine cu liniştea unui om vlăguit de foame ; o linişte care ar fi putut să-şi aibă izvorul în cumpăna unor uriaşe forţe aflate într-un război necontenit, binele şi răul, şi din amîndouă avea atît cît trebuia pentru ca balanţa să nu se încline. Dar de îndată ce balanţa se pleca într-o parte sau în alta, Boldwood nu mai cunoştea margini. Dacă se lăsa cuprins de emoţie, aceasta îl copleşea ; dacă un simţămînt nu-l înrobea cu totul, însemna că acel sentiment încă nu se născuse ; simţămintele lui erau fie adormite, fie arzătoare, însă niciodată molcome. Era întotdeauna rănit de moarte, sau nici măcar atins. Firea sa nu cunoştea uşurinţa sau nepăsarea, nici la bine, nici la rău.

Neînduplecat cînd privea faptele în linii mari, blînd cînd ţinea seama de amănunte, Boldwood era un om care lua viaţa cu totul şi cu totul în serios. Nu vedea aspectele ridicole prilejuite de nebunia vieţii şi de aceea firile vesele, oamenii puşi pe zeflemea şi cei care priveau viaţa ca pe o glumă socoteau că nu e prea plăcut să te afli în tovărăşia lui ; în schimb, oamenii serioşi şi cei trecuţi prin necazuri nu găseau că e greu că-l suporţi. Privea cu un ochi grav comedia vieţii şi dacă din pricina asta nu izbutea să se facă plăcut în împrejurări comice, în schimb, nu puteai să-l învinuieşti că a do-

vedit ușurință, atunci cînd lucrurile se terminau în chip tragic.

Bathsheba nici nu visa că silueta întunecată și tăcută spre care aruncase ea cu atîta nepăsare o sămînță era o seră în care viața clocotea cu o furie tropicală. Dacă ar fi cunoscut starea sufletească a lui Boldwood, mustrările ei de conștiință ar fi fost înspăimîntătoare, iar întinarea din inima ei, de neșters. Ba mai mult, dacă ar fi știut cît de mare îi era acum puterea, în bine și în rău, asupra acestui om, ar fi tremurat la gîndul că are de dat seama de ceea ce se întîmplă cu el. Din fericire pentru clipa de față, din nenorocire pentru liniștea ei de mai tîrziu, înțelegerea nu-i spusese încă ce era cu Boldwood. Lucrul acesta nu-l știa nimeni pe deplin ; cine s-ar fi luat după urmele acum șterse, ale unor vechi revărsări de ape, ar fi putut să-și facă o părere despre pornirile lui năvalnice, dar nimeni nu-l văzuse vreodată în toiul viiturii care făcea rîul să-și iasă din matcă.

Fermierul Boldwood se opri în ușa grajdului și privi întinsul cîmpurilor. Dincolo de prima îngrăditură se afla un gard viu, iar de partea cealaltă a gardului o fîneață, care ținea de ferma Bathshebei.

De-abia se desprimăvărase, era vremea ca oile să fie duse la iarbă verde, cînd ele păşunează pentru prima oară, înainte ca pajiștea să fie cruțată, în așteptarea cositului. După ce cîteva săptămîni vîntul bătuse de la răsărit, suflarea se strămutase acum înspre miazăzi iar primăvara, care nici nu apucase bine să înceapă, era în toi.

Erau acele zile ale primăverii, cînd ne e îngăduit să credem că driadele se deșteaptă în întîmpinarea anotimpului. Lumea plantelor începe să se miște și să crească ; seva prinde a urca, pînă ce, în liniștea desăvîrșită a grădinilor singuratice și a ogoarelor fără urme de pași, unde domnește tristețea și tăcerea după cătușele și sclavia din timpul gerului, totul e numai forfotă, sforțare, creștere și opintire laolaltă ; clocot față de care, opintirea puternică a macaralelor și a scripeților dintr-un oraș zgomotos, pare doar silința unui pitic.

Boldwood privi păşunile din depărtare şi văzu acolo trei siluete. Erau domnişoara Everdene, păstorul Oak şi Cainy Ball.

Cînd făptura ei se oglindi în ochii fermierului, faţa i se lumină ca un turn înalt care străluceşte în bătaia lunii. Trupul unui bărbat seamănă cu o scoică, sau cu o tăbliţă, pe care-şi poartă înscris sufletul, aşa cum e : reţinut sau sincer, deschis sau închis în sine însuşi. Boldwood nu mai arăta nepăsător, ca pînă atunci ; iar pe faţă i se citea că ieşise pentru prima oară din cochilia lui şi că i se părea îngrozitor să se dea astfel în vileag. Este ceea ce simt de obicei oamenii tari din fire, atunci cînd iubesc.

În cele din urmă ajunse la o hotărîre : să străbată cîmpul şi să-i vorbească.

Sfiala făcuse din el omul de astăzi, de aceea inima lui rămăsese stingheră timp de atîţia ani, fără ca preaplinul simţămintelor să se poată revărsa. S-a spus nu o dată că iubirea are cauze care diferă de la om la om, şi Boldwood era o pildă vie a acestei afirmaţii. Nu avea mamă căreia să i se dăruiască, sau o soră către care să se îndrepte cu duioşie ; simţurile sale nu cunoscuseră legături uşuratice. Fu copleşit de acest buchet de simţăminte, care era iubirea curată a unui bărbat îndrăgostit.

Se apropie de poarta păşunii. Dincolo de ea pămîntul îngîna melodia pîraielor care susurau, iar cerul — muzica ciocîrliilor ; laolaltă cu amîndouă, turma behăia cu glas puternic. Stăpîna şi sluga erau cufundaţi în operaţia de „obişnuire a suptului la o altă oaie", care are loc ori de cîte ori o oaie şi-a pierdut mielul şi i se dă în schimb unul din cei doi gemeni ai unei alte mame. Gabriel jupuise pielea de pe mielul mort şi încerca s-o întindă pe mielul viu, aşa cum se face de obicei, pe cînd Bathsheba ţinea deschisă poarta unui mic ţarc alcătuit din patru bucăţi de gard împletite ; aici fuseseră băgaţi mama şi mielul dat pe furiş la alăptat, şi tot aici urmau să rămînă pînă cînd oaia matură avea să înceapă s-o iubească pe cea tînără.

În timp ce Bathsheba privea cum se îndeplineşte această treabă, îl văzu pe fermier lîngă gard, sub o salcie în floare. Pentru Gabriel, chipul ei semăna cu stră-

lucirea capricioasă a unei zile de aprilie (și de aceea stătea cu ochii la cele mai mici schimbări ce se oglindeau pe fața ei) ; descoperi deci că se petrecea ceva în jur și o înrîurea, căci, de fisticită ce era, se îmbujorase strașnic. Se întoarse și el și-l văzu pe Boldwood.

Gabriel, care făcu pe loc legătura între aceste semne și scrisoarea arătată de Boldwood, o bănui că începuse acest joc ca să-l atragă, dar n-ar fi putut să spună cum.

Pe chipurile celor doi vecini, Boldwood citi că-și dădeau seama ce-l aduce și această înțelegere se asemuia cu o lumină puternică îndreptată asupra simțămintelor sale. Era tot în fața porții, apoi trecu mai departe, în nădejdea că nici unul dintre ei nu-și va da seama că avusese de gînd să intre pe tarlaua Bathshebei. Își văzu de drum, dar gîndul că bîjbîie în întunerec, sfiala și îndoielile îl apăsau greu. Poate că purtarea ei arăta că dorea să-l vadă, — poate că nu — îi era cu neputință să înțeleagă o femeie. Complicația acestei filozofii a iubirii părea să fie alcătuită din înțelesuri anevoie de pătruns, întruchipate în purtări înșelătoare. Orice mișcare, privire, vorbă și accent cuprindeau o taină, ceva cu totul deosebit de ceea ce înseamnă ele pentru toată lumea, iar el nu se ostenise pînă atunci să pătrundă înțelesul vreuneia dintre ele.

Cît despre Bathsheba, ea nu se amăgea cu gîndul că Boldwood se abătuse pe acolo fiindcă avea treabă, sau ca să-și treacă vremea. Puse cap la cap tot ce putea să presupună în această împrejurare și ajunse să-și spună că ea era aceea care-l adusese acolo. Fu grozav de tulburată cînd văzu ce flacără puternică se poate aprinde de pe urma unei glume. Bathsheba nu urzea planuri să se mărite și nici nu-și pusese în minte să se joace cu inimile bărbaților ; totuși, un observator care ar fi văzut o femeie prinsă în jocul de-a dragostea, după ce ar fi luat aminte la ea, ar fi avut de ce să se simtă surprins : căci și-ar fi dat seama cît de mult se deosebea Bathsheba de o asemenea ființă și totuși, cît de bine semăna cu imaginea pe care lumea și-o face de obicei despre o femeie cochetă. Se hotărî să nu mai tulbure niciodată, cu vreo privire sau cu vreun semn, cursul așezat al vieții aces-

tui om. Dar arareori hotărîrea de a ocoli primejdia e luată înainte ca răul să fi ajuns atît de departe încît să nu mai poată fi ocolit.

Capitolul XIX

Baia oilor. Cerere în căsătorie

CÎND ÎN CELE DIN URMĂ BOLDwood îi făcu o vizită, Bathsheba nu era acasă. „Firește", murmură el. Pentru Boldwood, Bathsheba era o femeie și din pricina aceasta scăpase din vedere împrejurările neprevăzute legate de situația ei ; cu alte cuvinte uitase că era fermieră la fel ca și el, și, tot ca și el, o fermieră care cultiva mari suprafețe de pămînt, așadar la această vreme din an era de presupus că nu putea fi găsită în casă.

Această scăpare din vedere și alte greșeli de care Boldwood se făcea vinovat erau firești pentru starea lui sufletească și mai firești încă, în împrejurările de față. Se regăseau aici marile ajutoare pe care se sprijină idealizarea ființei iubite : faptul că aceasta este văzută doar din cînd în cînd și lipsa de legături în societate între cel ce iubește și idolul său ; ochii sînt obișnuiți s-o privească, dar schimbul de cuvinte cu femeia iubită rămîne un lucru străin. Factorii umani de mai mică însemnătate nu contau. Mărunțișurile care-și pun din plin pecetea asupra tuturor ființelor și faptelor omenești erau mascate de întîmplarea care făcea ca cel ce iubea și cea care era iubită să nu se vadă la ei acasă. Lui Boldwood nici nu-i trecea prin minte că Bathsheba era nevoită să facă față unor meschine treburi gospodărești ; că nu era altfel decît toată lumea și arăta uneori ca o femeie oarecare, iar atunci, cu cît o priveai mai puțin bine cu atît amintirea ți-o arăta mai frumoasă. Și astfel, o imagine scăldată în dulcea lumină a dumnezeirii puse stăpînire pe

închipuirea lui, deşi în tot acest timp Bathsheba răsufla acelaşi aer ca şi el, căci era o fiinţă la fel ca el însuşi.

La sfîrşitul lunii mai fermierul se hotărî să nu se mai lase împiedicat de fleacuri sau să îngăduie ca nesiguranţa să-l scoată din minţi. Se obişnuise pînă la vremea aceea cu gîndul că iubeşte. Acum pasiunea îl speria mai puţin, chiar atunci cînd îl chinuia mai tare şi simţea că poate să facă faţă împrejurării. O căută la ea acasă şi cînd i se spuse că e la spălatul oilor se îndreptă într-acolo.

Balta în care se spălau oile era un bazin perfect circular, clădit din cărămidă în mijlocul păşunii şi plin cu o apă de cleştar. Păsărilor, în zbor, suprafaţa cristalină a apei în care se oglindea lumina cerului trebuie să le fi apărut de la o depărtare de mai multe mile aidoma cu ochiul unui ciclop strălucind pe o faţă verde. Iarba de pe marginile bazinului alcătuia, în acel anotimp, o privelişte de neuitat, deşi era un amănunt mai puţin însemnat. Aproape că puteai să observi cu ochii liberi cum sorbea umezeala din brazda îmbibată cu apă. Marginile acestei netede pajişti inundabile arătau felurit, datorită păşunilor care se rotunjeau pe coline sau se afundau în văi, unde, la vremea asta, orice floare era fie piciorul cocoşului, fie o margaretă. Rîul luneca, tăcut ca o umbră, printre trestiile şi rogozul care alcătuiau un gard mlădios de-a lungul malurilor îmbibate cu apă. În partea de miazănoapte a fîneţei creşteau pomi ; frunzele lor tinere, fragede şi pline de sevă, nu apucaseră încă să se întărească şi să-şi întunece culoarea sub arşiţa şi seceta verii ; păreau galbene cînd le priveai alături de verde şi verzi alături de galben. Din adîncimea acestui labirint de verdeaţă, trei cuci făceau să răsune în liniştea din jur notele lor sonore.

Boldwood, adîncit în gînduri, cobora colinele cu ochii pironiţi spre vîrful ghetelor, pe care polenul scuturat de pe piciorul cocoşului le poleise cu felurite nuanţe de bronz. Un afluent al principalului rîu din partea locului intra şi ieşea din bazin în puncte opuse. Se aflau adunaţi aici păstorul Oak, Jan Coggan, Moon, Poorgrass, Cain Ball şi alţi cîţiva, toţi uzi leoarcă pînă la rădăcina părului, iar Bathsheba stătea pe lîngă ei, îmbrăcată într-un costum

de călărie nou — cel mai elegant pe care-l purtase vreodată — cu dîrlogii calului petrecuți în jurul brațului. Pe iarbă erau culcate niște sticle de cidru. Lîngă partea de jos a stăvilarului, Coggan și Matthew Moon, cufundați în apă pînă la brîu, mînau oile blînde în baltă ; apoi, în timp ce animalele înotau, Gabriel, care stătea pe mal, le împingea mai adînc, cu ajutorul unei unelte ce aducea cu o furcă ; unealta fusese făurită anume pentru această treabă și totodată pentru a veni în ajutorul celor istovite atunci cînd lîna, îmbibată de apă, le trăgea la fund. Oile erau scoase la mal împotriva curentului, prin deschiderea aflată mai sus, astfel încît toată murdăria se scurgea în josul apei. Cain Ball și Joseph, care scoteau oile din baltă, erau și mai uzi decît ceilalți — dacă lucrul acesta era cu putință ; arătau ca delfinii ce împodobesc postamentul unei fîntîni, căci din fiece umflătură sau cută a îmbrăcămintii lor se scurgea un mic șuvoi.

Boldwood se apropie de Bathsheba și-i dete bună dimineața ; rostise cuvintele atît de forțat, încît Bathsheba gîndi că se abătuse pe-acolo doar de dragul de a vedea baia oilor și fiind sigur că n-avea să dea ochi cu ea ; ba mai mult, își închipui că pe fruntea lui se citește o judecată aspră, iar în privirea lui lipsă de respect. Făcu deci în așa fel încît să poată pleca numaidecît și se strecură de-a lungul rîului, depărtîndu-se. Auzi pași care atingeau ușor iarba și atunci știu că iubirea o învăluia ca o boare parfumată. În loc să se întoarcă sau să aștepte, Bathsheba își văzu de drum printre trestiile înalte, dar Boldwood părea hotărît și grăbi pasul, pînă cînd lăsară cu totul în urmă cotul rîului. Aici, fără ca nimeni să-i vadă, auzeau cum cei care îmbăiau oile împroșcau apa și chiuiau.

— Domnișoară Everdene... începu fermierul.

Bathsheba se cutremură ; se întoarse și spuse : „Bună dimineața". Vorbele lui sunau într-un fel care se deosebea de tot ceea ce se așteptase ea să audă pentru început. Erau șoapta și tăcerea puse în cuvinte, grele de înțeles adînc și totodată abia rostite. Tăcerea are uneori un dar deosebit, care îi dă putința să apară ca duhul fără trup

al simțămintelor, un duh care rătăcește lipsit de învelișu-i pămîntesc, și atunci se implîntă în suflet mai adînc ca vorbele. Tot astfel, cîteva cuvinte spun adesea mai mult decît un noian de vorbe. Cu aceste două cuvinte, Boldwood spusese totul.

Simțurile se trezesc cînd îți dai seama că ceea ce luai drept huruit de roți e ecoul tunetului ; tot astfel se trezi și cugetul Bathshebei, cînd, fără să știe de ce, înțelese limpede că n-are scăpare.

— Aproape că mi-e inima prea plină ca să gîndesc, spuse el cu o simplitate gravă. Am venit să-ți vorbesc fără ocolișuri. Din clipa cînd te-am privit bine, nu mai sînt stăpîn pe viața mea, domnișoară Everdene. Vin să te întreb dacă vrei să te măriți cu mine.

Bathsheba se strădui să arate că spusele lui nu o tulbură și nu făcu altă mișcare decît să închidă gura care mai înainte era ușor întredeschisă.

— Am acum patruzeci și unu de ani, urmă el, și s-ar fi putut spune despre mine că sînt un holtei convins și chiar așa și eram. Pe vremea cînd eram mai tînăr nu mă vedeam vreodată în chip de soț, iar cînd am mai înaintat în vîrstă nu mi-am făcut nici un plan în această privință. Dar toți oamenii se schimbă și la mine schimbarea s-a petrecut cînd te-am văzut pe dumneata. Mi-am dat după aceea seama că viața pe care o duc eu acum nu e bună de nimic. Mai presus de orice doresc să fii soția mea...

— Vă port mult respect, domnule Boldwood, dar simțămintele mele... nu mă îndreptățesc... să spun da, bîigui ea.

Acest răspuns demn la o cerere demnă păru să deschidă zăgazul inimii. Boldwood îl ținuse pînă atunci închis..

— Fără dumneata, viața mi-e o povară, izbucni el cu o voce joasă. Vreau... vreau să mă lași să-ți spun de o mie de ori că te iubesc.

Bathsheba nu răspunse, iar calul priponit de brațul ei păru atît de mișcat, încît în loc să pască își ridică atent capul.

— Cred și trag nădejde că ți-ai îndreptat pașii la mine ca să asculți ce am să-ți spun.

Auzindu-l, Bathsheba simți numaidecît imboldul să-l întrebe ce-l face să creadă așa ceva ; își aminti însă că, departe de a fi o presupunere îngîmfată din partea lui Boldwood, aceste cuvinte erau doar urmarea firească a unor gînduri serioase, întemeiate pe un punct de plecare fals și anume, propria ei cerere în căsătorie.

— Aș vrea să-ți spun vorbe care să te măgulească, urmă mai puțin stingherit fermierul, și să dau un glas plăcut furtunii din inima mea ; dar nici nu pot, și nici n-am răbdare să învăț asemenea lucruri. Te vreau de nevastă... atît de amarnic, că nu mai sînt în stare să mă gîndesc la nimic altceva ; dar n-aș fi mărturisit dacă nu mi s-ar fi dat nădejde.

„Iar valentina ! Ah, valentina aceea !“ își spuse în gînd Bathsheba, dar lui Boldwood nu-i suflă o vorbă.

— Dacă poți să mă iubești, spune-mi, domnișoară Everdene. Și dacă nu, nu mă respinge.

— Domnule Boldwood, sînt surprinsă, deși îmi vine greu s-o spun ; aș vrea să vă răspund respectuos și așa cum se cuvine, dar tot ce pot eu să fac este să arăt deschis ce simt, adică să spun cum înțeleg eu lucrurile și anume : mă tem că nu mi-e cu putință să mă mărit cu dumneavoastră, deși vă respect mult. Sînteți prea demn ca eu să vă pot fi soție, domnule.

— Dar, domnișoară Everdene !

— Eu... eu nu... Știu că n-ar fi trebuit niciodată să-mi dea prin minte să vă trimit valentina aceea. Iertați-mă, domnule, a fost o idee năstrușnică, nici o femeie care se respectă nu s-ar fi gîndit la una ca asta. Dacă o să mă iertați că am fost atît de nesocotită, făgăduiesc că niciodată n-o să...

— Nu, nu, nu. Nu spune „nesocotită“. Lasă-mă să cred că a fost ceva mai mult, un fel de presentiment, un simțămînt care mijea și care îți spunea că o să-ți plac. Mă chinuiești dacă-mi spui că a fost din partea dumitale un gest necugetat. Niciciînd n-am privit astfel lucrurile și nu pot să îndur gîndul acesta. O ! Ce n-aș da să știu cum să te cuceresc ! Dar nu pot. Nu pot decît să te

întreb dacă vrei să-mi aparții. Dacă nu, și dacă nu e adevărat că te-ai simțit atrasă spre mine fără să-ți dai seama, așa cum m-am simțit eu atras de dumneata, altceva nu mai am de adăugat.

— Nu m-am îndrăgostit de dumneavoastră, domnule Boldwood... și fără îndoială că trebuie să v-o spun.

Odată cu aceste cuvinte, Bathsheba îngădui, pentru prima oară, ca umbra unui zîmbet să se furișeze pe fața ei gravă ; șiragul alb al dinților de sus, și linia tăioasă a buzelor, despre care am vorbit, aminteau de o ființă fără pic de inimă : dar ochii ei plăcuți tăgăduiau numaidecît.

— Te rog să te gîndești, să te gîndești cu blîndețe și îngăduință dacă n-ai putea să mă rabzi ca soț. Mă tem că sînt prea bătrîn pentru dumneata, dar crede-mă, am să-ți port mai multă grijă decît ți-ar purta mulți alții de vîrsta dumitale. Am să te ocrotesc, și am să te îngrijesc cu toată puterea mea, de asta poți fi sigură. N-are să te tulbure nimic, n-are să te plictisească nici o treabă din gospodărie și ai să trăiești nestingherită, domnișoară Everdene. De lăptărie are să vadă un bărbat ; îmi dă mîna să-l plătesc. Cînd va fi vremea de strîns fînul, n-ai să fii nevoită nici măcar să te uiți pe fereastră, iar la seceriș nici n-are să-ți treacă prin gînd că pe afară pîrjolește soarele. Eu țin șareta, fiindcă e cea cu care umblau mama și tata, dar dacă nu-ți place, am s-o vînd și ai să ai o trăsurică numai a dumitale trasă de un ponei. Îmi pari mai presus de orice pe lumea asta ; nimeni în afară de Dumnezeu nu știe ce însemni dumneata pentru mine.

Bathsheba era tînără și inima ei se umplu de milă pentru omul acesta cu o fire profundă, care vorbea atît de simplu.

— Nu, nu spuneți asta, nu pot să îndur ca dumneavoastră să iubiți atît și eu deloc. Și mă tem că sîntem văzuți, domnule Boldwood. Vreți să lăsați ca lucrurile să rămînă așa cum sînt ? Nu pot să-mi adun gîndurile. Nu știam ce vreți să-mi spuneți. Ah, mă simt o ticăloasă că v-am făcut să suferiți astfel...

Simțea și teamă și neliniște, fiindcă-l vedea atît de aprins.

— Atunci spune că nu mă respingi odată pentru totdeauna. Nu e un răspuns hotărît, nu-i așa ?

— Nu pot să fac nimic. Nu pot să vă dau un răspuns.

— Îmi îngădui să-ți mai vorbesc și altădată despre acest lucru ?

— Da.

— Și să mă gîndesc la dumneata ?

— Da, cred că puteți să vă gîndiți la mine.

— Și să sper că vei fi a mea ?

— Nu, să nu sperați. Să mergem...

— Am să vin din nou să te văd mîine.

— Nu, să nu veniți. Dați-mi un răgaz.

— Da, am să-ți las oricît timp dorești, spuse Boldwood, sincer și recunoscător. Mă simt mai fericit acum.

— Nu, vă rog să nu vă simțiți mai fericit la gîndul că o să spun „da". Nu vă faceți iluzii, domnule Boldwood. Trebuie să mai cuget...

— Am să aștept, spuse el.

Bathsheba se depărtă. Boldwood își lăsă privirea în pămînt și rămase astfel vreme îndelungată, ca un om care nu știe unde se află. Apoi își dădu seama de lumea înconjurătoare, ca de durerea unei răni pricinuită în toiul unei emoții care o făcuse să pălească ; și atunci se depărtă și el.

Capitolul XX

Uluire. Se ascute foarfecele. Cearta

„E ATÎT DE GENEROS ȘI DE BINEvoitor, încît îmi oferă tot ce doresc", își spuse Bathsheba, dusă pe gînduri.

Și totuși, fie că era sau nu binevoitor din fire, fermierul Boldwood nu dădea dovadă de bunăvoință în împrejurarea de față. Prinosul adus de cea mai pură iubire

nu e decît dragoste de sine însuți și nicidecum generozitate.

În cele din urmă, Bathsheba, care nu era cîtuși de puțin îndrăgostită de el, putu să se gîndească netulburată la ceea ce-i oferise. Era o cerere în căsătorie, pe care multe femei ca ea, din împrejurimi, și chiar unele cu un rang mai înalt s-ar fi dat în vînt s-o accepte și ar fi fost mîndre ca lumea s-o afle. Oricum ar fi privit lucrurile, începînd cu rațiunea și terminînd cu inima, era bine ca o fată singuratică să se mărite, iar pentru ea era de dorit să se mărite cu acest bărbat cinstit, destul de înstărit și respectat. Era vecinul ei, situația lui era mulțumitoare ; calități avea din belșug. Dacă ar fi dorit să fie căsătorită fără să-i pese cu cine și nici de nimic altceva — ceea ce nu-și dorea — judecata ei i-ar fi spus că nu-i cuminte să-l îndepărteze ; căci Bathsheba era o femeie care căuta adesea ajutorul rațiunii ca să scape de propriile ei toane. Dacă ar fi vrut să se mărite, Boldwood era un om fără cusur : îl prețuia și-i plăcea, totuși nu și-l dorea. S-ar părea că bărbații de rînd se însoară fiindcă altfel posesia fizică nu e cu putință și că femeile de rînd primesc să se mărite fiindcă măritișul nu e cu putință fără posesiunea fizică ; scopurile sînt total diferite, calea este aceeași pentru amîndouă părțile. Dar în împrejurarea de față, imboldul care dă a înțelege că femeia încuviințează, lipsea. Ba mai mult : situația de care Bathsheba se bucura în rîndul lumii, ca stăpînă deplină a unei ferme și a unei case, era o noutate și noutatea încă mai făcea vîlvă.

Se simțea totuși cuprinsă de neliniște, fapt care-i făcea oarecum cinste, căci puține femei ar fi fost tulburate astfel. În afară de pricinile amintite mai sus, cu care încerca să-și înfrîngă împotrivirea, înclina puternic să creadă că, întrucît ea începuse jocul, cinstit ar fi să încuviințeze și urmările. Cu toate acestea îi venea greu. Își spunea că dă dovadă de egoism dacă nu se mărită cu Boldwood, dar aproape în aceeași clipă își spunea că n-ar putea să-l ia de bărbat nici în ruptul capului.

Sub înfățișarea ei hotărîtă, Bathsheba era o fire năvalnică. Înzestrată cu un creier de Elisabetă și cu un

suflet de Mary Stuart, se deda adesea la faptele cele mai îndrăznețe, dar se purta cum nu se poate mai precaut. Multe dintre gîndurile ei alcătuiau silogisme perfecte ; dar din nefericire rămîneau doar gînduri. Puține erau de o îndrăzneală necugetată ; dar, din păcate, erau acelea care deveneau cel mai adesea fapte.

A doua zi după ce primise declarația, Bathsheba îl găsi în fundul grădinii ei pe Gabriel Oak, care-și ascuțea foarfecele pentru tunsul oilor. În toate căsuțele din jur se petrecea mai mult sau mai puțin aceeași scenă ; în sat văzduhul era plin de zgomotul tocilei, care se ridica de pretutindeni, ca dintr-o armurărie în ajunul unei bătălii. Pacea și războiul schimbă între ele sărutări în orele de pregătire ; seceri, coase, mașini de tuns și foarfeci de grădină stau cot la cot cu săbii, baionete și lănci, întrucît toate au nevoie de vîrfuri și muchii ascuțite.

Cainy Ball învîrtea manivela pietrei de tocilă la care lucra Gabriel, iar la fiecare mișcare a roții capul i se mișca melancolic în sus și-n jos, ca o cumpănă. Oak stătea cam așa cum e înfățișat Eros atunci cînd își ascute săgețile : cu fața ușor aplecată, prăvălit cu toată greutatea trupului peste foarfece ; capul înclinat într-o parte, buzele strînse, gata să descopere vreun neajuns, și pleoapele încordate întregeau această poză.

Stăpînă-sa se apropie și se uită o clipă la ceea ce făceau, apoi spuse :

— Cain, du-te la pășunea din vale și adă-mi iapa mea murgă. Am să învîrtesc eu manivela tocilei. Gabriel, vreau să-ți vorbesc.

Cain se îndepărtă și Bathsheba apucă manivela. Gabriel își ridică privirea, strașnic de mirat, se strădui să nu-și trădeze emoția și își lăsă iarăși ochii în jos. Bathsheba învîrtea manivela, iar Gabriel ascuțea foarfecele. Mișcarea pe care o cere învîrtirea unei manivele tinde în chip uimitor să amorțească mintea. Este o altă formă, mai blîndă, a pedepsei lui Ixion[1], care înscrie un capitol întunecat în istoria temnițelor. Creierul se învălmășește ;

[1] În mitologia greacă, rege al Tesaliei și tatăl Centaurilor ; fiindcă a căutat s-o cucerească pe zeița Hera, a fost pedepsit să învîrtească la nesfîrșit o roată în infern (n. tr.).

capul ţi se face greu ; centrul de greutate al trupului pare să se statornicească treptat într-un bulgăre de plumb, aflat undeva între sprîncene şi creştet. După vreo douăzeci-treizeci de mişcări, Bathsheba resimţi aceste semne neplăcute.

— Gabriel, vrei să te întorci şi să mă laşi să ţin eu foarfecele ? Mi se învîrteşte capul şi nu pot să vorbesc.

Gabriel se întoarse ; atunci Bathsheba deschise vorba, cam stînjenită, abătîndu-se din cînd în cînd de la cele ce avea de spus ca să vadă de foarfece care nu putea fi ascuţit decît cu ajutorul unor mişcări făcute numai într-un anumit fel.

— Voiam să te întreb dacă oamenii au spus ceva fiindcă m-am dus pe după trestii cu domnul Boldwood.

— Da, au spus, răspunse Gabriel. Nu ţineţi bine foarfecele, domnişoară, ştiam eu că n-o să vă pricepeţi. Uite-aşa trebuie.

Gabriel dădu drumul manivelei şi, cuprinzîndu-i amîndouă mîinile într-ale lui (i le luă pe fiecare în parte aşa cum luăm mîna unui copil cînd îl învăţăm să scrie), apucă şi foarfecele odată cu ele.

— Muchea se apleacă aşa.

Mîinile şi foarfecele se înclinară potrivit îndrumărilor, iar profesorul le ţinu deosebit de mult în această poziţie, în timp ce vorbea.

— O să meargă, strigă Bathsheba. Lasă-mi mîinile. Nu vreau să-mi fie ţinute. Învîrteşte manivela.

Gabriel îi eliberă calm mîinile, se întoarse la manivela lui şi-şi văzu mai departe de ascuţitul foarfecelui.

— Li s-a părut ciudat ? întrebă ea din nou.

— Ciudat nu e bine spus, domnişoară.

— Ce ziceau ?

— Că numele domnului Boldwood şi al dumneavoastră o să-şi ia pare-se, împreună, zborul din înaltul amvonului înainte de sfîrşitul anului.

— Mă gîndeam eu, după cum mă priveau ! Ei bine, nu-i cîtuşi de puţin adevărat. Nici că se poate o vorbă mai prostească şi aş vrea ca dumneata să-i contrazici ; de aceea am venit.

Gabriel părea trist și neîncrezător, dar chiar așa cum era, s-ar fi zis, totuși, că i s-a luat o piatră de pe inimă.

— Trebuie să ne fi auzit cînd vorbeam, urmă ea.

— Bine, Bathsheba... exclamă Oak, care încetase să mai învîrtească manivela și acum o privea cu uimire în față.

— Domnișoară Everdene, vrei să spui, îl întrerupse ea demnă.

— Vreau să spun că, dacă domnul Boldwood a vorbit într-adevăr despre căsătorie, n-am de gînd să născocesc istorii și să tăgăduiesc, ca să-ți fac voia. Mi-am dat și pînă acum prea multă osteneală ca să-ți fiu pe plac și asta numai spre paguba mea.

Bathsheba îl privi cu ochi mari de uimită ce era. Nu știa dacă să-i fie milă de el fiindcă fusese dezamăgit în dragoste, sau să se arate mînioasă pentru că uitase de această iubire, căci felul în care vorbise el lăsa să se înțeleagă și una și alta.

— Ziceam că am nevoie de dumneata doar ca să le spui oamenilor că nu-i adevărat că o să mă mărit cu el, murmură ea ceva mai puțin sigură de sine.

— Pot să le-o spun, dacă asta vă e voia, domnișoară Everdene. Și aș putea de asemenea să vă spun părerea mea despre ce-ați făcut.

— Cred. Dar n-am nevoie de părerea dumitale.

— Îmi închipui, spuse Gabriel amar, învîrtind mai departe manivela ; cuvintele urcau și coborau, crescînd și descrescînd ritmic, după cum se apleca sau se ridica odată cu manivela ; iar în tot acest timp ochii lui rămîneau pironiți pe-o frunză picată în brazdă.

Cînd Bathsheba se pripea, rezultatul era un gest nesăbuit ; dar, lucru care nu se întîmpla totdeauna, cînd izbutea să-și asigure un răgaz, gesturile ei dobîndeau prudență. Trebuie să adăugăm totuși că rareori cîștiga timp. În vremea asta, singura părere din cuprinsul parohiei cu privire la ea și la ceea ce făcea, pe care o socotea mai sănătoasă decît a ei însăși, era aceea a lui Gabriel Oak. Iar firea sa cinstită și deschisă mergea

pînă-ntr-acolo, încît în orice privință, chiar și atunci cînd era vorba de dragostea ei pentru un alt bărbat sau de faptul că se va mărita cu el, puteai să fii sigur că părerea lui e dezinteresată și n-aveai decît să i-o ceri. Adînc convins că propria sa cerere în căsătorie nu avea sorți de izbîndă, o nobilă hotărîre îl silea să nu stea în calea celei făcute de un alt bărbat. Printre virtuțile unui îndrăgostit nu se află una mai eroică, după cum lipsa ei este păcatul ce-i poate fi cel mai ușor iertat. Și fiindcă știa că va răspunde drept, Bathsheba îi puse întrebarea, oricît ar fi știut că-l doare. Iată ce înseamnă egoismul unor femei încîntătoare. Iar faptul că Bathsheba tortura astfel, pentru propriile ei țeluri, un om care era cinstea întruchipată putea fi oarecum trecut cu vederea, fiindcă nu avea la îndemînă o altă judecată sănătoasă.

— Ei bine, ce părere ai despre felul cum mă port? întrebă ea senină.

— Că e nedemn de o femeie cuminte și blîndă și minunată.

Într-o clipă, pe chipul ei se așternu purpura mînioasă a unui apus de soare în Danby. Dar se feri să dea glas celor ce simțea și această reținere te făcea să-i privești și mai bine fața pe care se citea un șuvoi de vorbe.

Primul lucru pe care Gabriel îl făcu fu o greșeală.

— Poate că nu-ți place că sînt mojic și te mustru, fiindcă știu că-i o mojicie; dar mă gîndeam că-i spre binele dumitale.

Bathsheba răspunse numaidecît, batjocoritor:

— Dimpotrivă, am despre dumneata o părere atît de proastă încît socot că ocara dumitale e o laudă adusă oamenilor cu mintea ageră.

— Îmi pare bine că nu te-ai supărat, fiindcă eu am vorbit deschis și foarte serios.

— Înțeleg. Dar din nefericire, cînd încerci să nu glumești izbutești să ai haz, după cum atunci cînd te ferești să fii serios spui uneori vorbe cu judecată.

Batjocura era greu de îndurat dar se vedea limpede că Bathsheba își ieșise din fire; de aceea Gabriel se stăpîni mai bine ca niciodată. Nu-i răspunse. Bathsheba izbucni:

— Cred că pot să te întreb care anume-i pricina că sînt atît de nevrednică ? Fiindcă nu m-am măritat cu dumneata ?

— Ferească Dumnezeu, spuse Gabriel liniştit. E mult de cînd nu mă mai gîndesc la aşa ceva.

— Ori de cînd n-o mai doreşti, după cum bănuiesc, şi era limpede că aştepta ca el să tăgăduiască, fără şovăire, această presupunere.

Dar în ciuda celor ce simţea, vorbele lui Gabriel răsunară reci, ca un ecou al propriilor ei cuvinte :

— Ori de cînd n-o mai doresc.

Poţi să fii tăios cu o femeie, cînd în această purtare ea vede iubire, sau să fii violent, fără s-o jigneşti. Bathsheba ar fi primit să fie pedepsită cu mînie pentru uşurinţa ei, dacă Gabriel s-ar fi împotrivit şi ar fi mărturisit că o iubeşte ; violenţa unei pasiuni neîmpărtăşite poate fi îndurată, chiar dacă se dezlănţuie cu înţepături şi blesteme, căci victoria e de partea celui umilit, iar cearta dovedeşte duioşia dragostei. Asta aştepta Bathsheba şi asta era ceea ce nu aflase. Faptul că i se făcea morală fiindcă predicatorul o vedea în lumina rece a dimineţii, cînd dezamăgirea dăduse în lături storurile pasiunii, o scotea din minţi. Şi măcar dacă Gabriel s-ar fi oprit aici. Dar vorbi mai departe, cu o voce şi mai netulburată :

— Părerea mea (de vreme ce mi-ai cerut-o) este că te-ai făcut tare vinovată în năzbîtiile acelea faţă de un om ca domnul Boldwood, aşa, ca să-ţi treci timpul. Să momeşti un bărbat la care nu ţii nu-i o treabă demnă de laudă. Şi chiar dacă simţeai că inima-ţi dă ghes, domnişoară Everdene, ai fi putut să-l faci s-o afle printr-o purtare iubitoare, izvorîtă din suflet, şi nu să-i trimiţi o valentină.

Bathsheba puse jos foarfecele.

— Nu îngădui nimănui să... să judece viaţa mea personală, strigă ea. Nici o clipă ! Aşa încît ai să fii bun să pleci de la fermă la sfîrşitul săptămînii.

Faptul era bizar, dar adevărat : întotdeauna cînd Bathsheba se afla sub înrîurirea unei emoţii ce n-avea nimic înălţător în ea, îi tremura buza de jos, iar atunci

cînd o simțire mai nobilă o însuflețea, îi tremura buza de sus. De astă dată îi tresări cea de jos.

— Foarte bine, așa am să fac, spuse Gabriel calm.

Se simțea legat de ea mai degrabă printr-un fir minunat, care acum era rupt în chip dureros, decît printr-un lanț greu pe care îi era cu neputință să-l sfărîme.

— Ba chiar mai bine să plec de îndată, adăugă el.

— Atunci pleacă numaidecît, pentru numele lui Dumnezeu ! Privirea ei scăpăra și căuta ochii lui Gabriel, dar zadarnic. — Să nu te mai văd !

— Foarte bine, domnișoară Everdene, cum spuneți dumneavoastră.

Își luă foarfecele și se depărtă de ea, senin în demnitatea lui, ca Moise cînd plecase de la faraon.

Capitolul XXI

Necazuri cu turma. Chemare

TRECUSERĂ CAM DOUĂZECI ȘI patru de ore de cînd Gabriel Oak încetase să mai hrănească turma de la Weatherbury, cînd, sîmbătă după-amiază, domnii mai în vîrstă — Joseph Poorgrass, Matthew Moon, Frank și alți vreo șase — urcară în goană spre casa stăpînei de la Upper Farm.

— Ce s-a întîmplat, oameni buni ? Bathsheba, gata să plece la biserică, dădu de ei la ușă ; într-o clipă încetă să-și mai strîngă cu toată puterea buzele roșii, gest care întovărășise efortul de a trage pe mînă o mănușă îngustă.

— Oile au spart țarcul, spuse Fray.

— Și-au intrat pe-o pajiște cu trifoi crud, vorbi Tall.

— Trifoi crud ! repetă Moon.

— Trifoi ! întări Poorgrass.

— Și-acum se umflă, lămuri Henery Fray.

— Chiar așa, îl susținu Joseph.

— Și-o să crape toate ca păduchii, dacă nu-s scoase afară și doftoricite, prezise Tall.

De absorbit ce era, fața lui Joseph se încreți̇se și se zbîrcise toată. Fray avea fruntea numai cute, unele de sus în jos și altele în cruciș, ca un porticullis [1], dovedind astfel că durerea lui este de două ori pe-atîta de mare.

Laban Tall își subțiase buzele, iar fața îi încremenise. Fălcile lui Matthew erau căzute, iar ochii săi căutau încotro îi îndrepta întîmplător vreun mușchi mai puternic.

— Da, spuse Joseph, stăteam acasă și voiam să deschid *Biblia*, cînd cine intră ? Nimeni altul decît Henery, aici de față : „Joseph, îmi spune el, oile s-au umflat..."

Bathsheba avea momente cînd gîndul era vorbă și vorba un strigăt. Pe deasupra, nu-și recăpătase încă nici liniștea sufletească după tulburarea pricinuită de spusele lui Oak.

— Destul, destul, neghiobilor ! strigă ea și, zvîrlind umbrela și cartea de rugăciuni în coridor, o luă la goană spre oile cu pricina. Veniți la mine în loc să vă duceți și să le scoateți de-acolo ! Uf, ce capete seci !

Ochii ei păreau mai negri și mai strălucitori ca niciodată. Bathsheba era o frumusețe mai mult demonică, decît angelică ; de aceea nu arăta niciodată atît de bine ca în clipele ei de mînie — și mai ales acum, cînd tulburarea o făcuse să-și iasă din fire iar farmecul era sporit de o rochie elegantă de catifea, pe care și-o pusese cu grijă în fața oglinzii.

Toți vîrstnicii alergară, îmbulzindu-se în neorînduială pe urmele ei, spre pajiștea cu trifoi, iar la jumătatea drumului Joseph se topi din mijlocul lor, ca un om care se ofilește într-o lume din ce în ce mai nesuferită. Acum, cînd începuseră să simtă imboldul pe care-l trezea întotdeauna în ei faptul că ea se afla de față, se apucară din toată inima de treabă pe lîngă oi. Cele mai multe dintre animalele bolnave zăceau la pămînt și nu se puteau urni. Fură ridicate și scoase de pe pajiște, iar celelalte fură mînate pe pășunea învecinată. Odată ajunse acolo, nu trecu mult și alte cîteva oi se lăsară la pămînt și rămaseră tot atît de neputincioase ca cele doborîte mai înainte.

[1] Poartă mobilă cu gratii din lemn sau fier făcînd parte din sistemul de apărare al locurilor fortificate din Evul Mediu (n. tr.).

Cu inima strînsă și gata să-și piardă cumpătul, Bathsheba privi acele strașnice exemplare ale înfloritoarei ei turme, care se rostogoleau acolo

„Umflate de vînt și de neguri fetide".

Multe dintre animale făceau spume la gură și gîfîiau ; trupurile lor erau înspăimîntător de umflate.

— O, ce să fac, ce să fac ! se tînguia Bathsheba. Oile sînt niște animale tare nefericite. Nu știu turmă peste care în răstimp de un an să nu fi dat vreo belea sau alta.

— Nu-i decît o cale de scăpare, spuse Tall.

— Care, spune-mi repede !

— Trebuie să fie străpunse în coastă cu ceva făcut anume pentru asta.

— Poți să faci dumneata asta ? Sau eu ?

— Nu, doamnă. Noi nu putem, și nici dumneavoastră. Oaia trebuie împunsă într-un anumit loc. Dacă nimerești doar cu un țol mai la stînga sau mai la dreapta, înjunghii oaia și o omori. Îndeobște, nici măcar un păstor de meserie nu poate să facă treaba asta.

— Atunci le e dat să moară, răspunse Bathsheba cu resemnare în glas.

— Un singur om din împrejurimi știe cum se face treaba asta, spuse Joseph, care tocmai îi ajunsese din urmă. Ar putea să le vindece dac-ar fi aici.

— Cine e ? Să-l aducem.

— Baciul Oak, spuse Matthew. E un om priceput și înzestrat.

— Așa e ! îl sprijini Joseph Poorgrass.

— Ce-i drept, el e omul, întări și Laban Tall.

— Cum de îndrăzniți să amintiți de el în fața mea ! strigă ea întărîtată. V-am spus să nu-i mai pomeniți numele dacă vreți să rămîneți pe lîngă mine. A, adăugă ea înseninîndu-se, domnul Boldwood se pricepe.

— O, nu, doamnă, spuse Matthew. Două din oile lui de soi au intrat deunăzi în măzăriște și au pățit la fel. A trimis un om călare trap-săltat pînă aici ca să-l aducă pe Gabriel ; Gabriel s-a dus și le-a scăpat. Fermierul

Boldwood nu are unealta cu care se face treaba asta. E un fluier care țipă și care are pe dinăuntru o țepușă ascuțită. Nu-i așa, Joseph ?

— Da, un fluier, asta-i, răspunse ca un ecou Joseph.

— Nu-ncape-ndoială, asta-i mașinăria, interveni în discuție și Henery Fray, dus pe gînduri, cu o nepăsare orientală față de scurgerea timpului.

— Ei bine, izbucni Bathsheba, ce tot stați aici să mă țineți de vorbă și-o dați cu „da" și cu „nu-ncape-ndoială" ? Aduceți pe cineva care să lecuiască numaidecît oile.

Se îndepărtară deci cu toții, moi și triști, ca să aducă pe cineva, așa cum li se poruncise, dar habar n-aveau pe cine. Într-o clipă dispărură prin gard și Bathsheba rămase singură cu oile care trăgeau să moară.

— Nu trimit după el, — spuse ea hotărît, — niciodată !

Una din oile care zăceau în fața ei se zgîrci înfiorător, se întinse și făcu un salt. Săritura fu uluitoare. Oaia căzu cu toată greutatea ei și rămase nemișcată.

Bathsheba se apropie. Oaia murise.

— O, ce să fac, ce să fac, strigă ea din nou, frîngîndu-și mîinile. Nu trimit după el. Nu, n-am să trimit...

Vorbele cele mai dîrze nu sînt totuna cu o hotărîre de neclintit. Cuvintele sînt adesea aruncate în chip de proptea în sprijinul unei convingeri care începe să șovăie ; în momentele cînd fusese puternică, nu avusese nevoie să fie arătată răspicat ca să-și dovedească tăria. Acel „Nu, n-am să trimit" al ei însemna de fapt : „Cred că trebuie".

Ieși pe poartă în urma argaților și ridică mîna ca să-i facă semn unuia dintre ei. La semnalul ei răspunse Laban.

— Unde stă Oak ?

— Peste vale, la Nest Cottage.

— Încalecă iute pe iapa murgă și du-te ; spune-i că trebuie să se întoarcă numaidecît, c-am spus eu.

Tall se căță pînă la pășune și în două secunde o încălecă pe Poll, iapa murgă, fără șa și cu un singur frîu în chip de dîrlogi. Călărețul se topi în josul dealului.

Bathsheba aștepta. Și la fel așteptară toți ceilalți. Tall o luă în galop mic pe poteca pentru călăreți, trecu

prin Sixteen Acres, Sheeplands, Middle Field, The Flats, Cappel's Piece, se văzu din ce în ce mai mic, pînă ajunse doar un punct, trecu podul şi se urcă, din vale, pe la Springmead şi Whitepits, pe cealaltă coastă a dealului. Căsuţa în care se adăpostise Gabriel înainte de a părăsi aceste locuri se zărea ca un semn alb încrustat în coasta dealului din faţă, pe un fundal albăstrui de brazi.

Bathsheba se plimba mai departe în sus şi-n jos. Calul începu să coboare dealul şi monotona înşiruire se repetă în sens invers : Whitepits, Springmead, Cappel's Piece, The Flats, Middle Field, Sheeplands, Sixteen Acres. Bathsheba spera că Tall avusese destulă minte ca să-i dea iapa lui Gabriel şi el însuşi să se întoarcă pe jos. Călăreţul se apropie. Era Tall.

— O, ce prostie, spuse ea.

Gabriel nu se vedea nicăieri.

— Poate că a şi plecat, urmă Bathsheba.

Tall intră în ţarcul oilor şi sări de pe cal cu o figură tragică, precum Morton după bătălia de la Shrewsbury.

— Ei, spuse Batsheba cărcia nu-i venea să creadă că *lettre-de-cachet* [1]-ul ei oral ar fi putut să se rătăcească.

— Zice că „cerşetorii n-au de ales", răspunse Laban.

— Ce ? spuse tînăra fermieră care făcu ochi mari şi trase aer în piept gata să izbucnească. Joseph Poorgrass se dădu îndărăt cu cîţiva paşi la adăpostul unei împletituri.

— Spune că nu vine, decît dacă i-o cereţi cu frumosul şi aşa cum se cuvine, precum stă bine unei femei care roagă să i se dea o mînă de ajutor.

— O, ăsta-i răspunsul ? De unde pînă unde atîtea ifose ? Dar cine sînt eu ca să se poarte în felul ăsta ? Să mă rog de unul care s-a rugat de mine ?

O altă oaie sări în aer şi căzu moartă.

Argaţii priveau aspru, ca şi cum s-ar fi ferit să arate ce gîndesc.

Bathsheba se dădu deoparte cu ochii plini de lacrimi. Mîndria şi răutatea o aduseseră în mare cumpănă ; nu

[1] Mandat de aducere, înscris al stăpînirii (fr.) (n. tr.).

se mai putea preface ; izbucni într-un plîns amarnic ; toți o vedeau ; nu încerca să se mai ascundă.

— Dac-aș fi în locul dumneavoastră, domnișoară, n-aș plînge, spuse William Smallbury, cu milă. De ce să nu-l chemați într-un fel mai blînd ? Nu mă-ndoiesc nicidecum că atunci ar veni. În privința asta Gabriel e un om adevărat.

Bathsheba își stăpîni necazul și-și șterse ochii.

— O, se poartă îngrozitor de crud cu mine ; da, da ! murmură ea. Și mă silește să fac ceea ce altfel n-aș face ; mă silește. Tall, vino în casă.

După această cădere, nu prea demnă pentru stăpîna unei gospodării, intră în casă, urmată de Tall. Se așeză și mîzgăli în grabă un bilet, printre micile suspine care zguduie în momentele cînd sufletul își recapătă treptat liniștea după o criză de lacrimi, așa cum furtuna, cînd se potolește, e urmată de hulă. Era un bilet politicos, deși fusese scris în grabă. Îl ridică și tocmai îl împăturea, cînd se gîndi să adauge la sfîrșit :

„Nu mă părăsi, Gabriel !“

Îl împături din nou, ceva mai aprinsă la față, și-și strînse buzele, gest care părea să amîne, pînă cînd va fi prea tîrziu, procesul de conștiință menit să cerceteze dacă o asemenea strategie era îndreptățită sau nu. Biletul fu trimis la fel ca și înștiințarea de mai înainte și Bathsheba aștepta în casă rezultatul.

De la plecarea trimisului ei și pînă cînd afară răsună din nou zgomotul copitelor se scurse un sfert de oră plin de îngrijorare. De astă dată nu putea să-l vadă, dar, aplecată peste vechea masă de lucru la care scrisese biletul, își închise ochii, ca și cum ar fi vrut să nu simtă nici speranță, nici teamă.

Împrejurările inspirau totuși nădejde. Gabriel nu era furios ; privea lucrurile fără patimă și atîta tot, deși primul ei ordin sunase atît de trufaș. O asemenea poruncă semeață i s-ar fi părut de neiertat dacă Bathsheba ar fi fost mai puțin frumoasă ; pe de altă parte, o frumusețe ca a ei ar fi răscumpărat această poruncă dacă ea ar fi fost ceva mai puțin semeață.

Cînd tropotul se făcu auzit, Bathsheba ieşi din casă şi-şi ridică privirea. Între ea şi cer trecu o siluetă călare care-şi urmă drumul înspre păşunea oilor şi, în timp ce se îndepărta, călăreţul întoarse capul. Gabriel o privea. Într-un moment ca acesta, ochii şi vorbele femeii spun două lucruri cu totul diferite. Bathsheba avea ochii plini de recunoştinţă şi vorbi :

— O, Gabriel, cum ai putut să-mi arăţi atît de puţină bunăvoinţă ?

Îl dojenea pentru întîrzierea lui de mai înainte, dar glasul ei era nespus de blînd ; numai şi numai fiindcă vorbise aşa putea el s-o ierte că nu-i lăuda graba cu care răspunsese de astă dată.

Gabriel murmură încurcat ceva şi trecu grăbit mai departe. Bathsheba citi în ochii lui care anume propoziţiune din biletul ei îl adusese. Îl urmă la păşunea oilor.

Gabriel se şi afla printre trupurile umflate, culcate la pămînt. Îşi azvîrlise haina, îşi suflecase mînecile cămăşii şi-şi scoase din buzunar fluierul acela ciudat. Era un tub scurt sau un stilet, străbătut în interior de o lanţetă. Gabriel începu să-l mînuiască cu o îndemînare care ar fi făcut cinste unui chirurg de spital. Cuprindea cu mîna partea stîngă a oii, alegea punctul potrivit şi străpungea cu lama aflată în tub pielea şi stomacul animalului ; apoi scotea brusc lama fără să mişte tubul. Odată cu aceasta se ridica un curent de aer destul de puternic ca să stingă o lumînare care s-ar fi aflat la capătul lui.

Se spune că uşurarea de chinuri înseamnă pentru un timp desfătare ; şi ochii acestor biete creaturi arătau acum că aşa este. Operaţia izbuti de patruzeci şi nouă de ori. Dat fiind graba cerută de starea îngrijorătoare a unora dintre animale, Gabriel greşi o singură dată şi numai o dată, cînd nu-şi nimeri ţinta ; lovitura pricinui pe loc moartea oii bolnave. Patru oi muriseră ; trei se însănătoşiseră fără să fie nevoie de operaţie. Întru totul, numărul oilor care se rătăciseră şi-şi făcuseră atîta rău era de cincizeci şi şapte.

Cînd omul călăuzit de dragoste îşi încetă truda, Bathsheba se apropie de el şi-l privi drept în faţă.

— Gabriel, vrei să rămîi la mine? îi zîmbi cuceritor şi nu se osteni să-şi strîngă colţurile buzelor, fiindcă era pe cale să surîdă iar.

— O să rămîn, spuse Gabriel.

Şi Bathsheba îi zîmbi din nou.

Capitolul XXII

Hambarul cel mare şi tunsul oilor

OAMENII SE PIERD DESTUL DE DES în nimicnicie şi uitare, fiindcă nu se folosesc atît cît pot de buna lor stare sufletească, atunci cînd o au, sau fiindcă le lipseşte cînd simt neapărată nevoie de ea. În ultima vreme, pentru prima oară de cînd nenorocirea îl doborîse la pămînt, Gabriel se simţea în mare măsură descătuşat de gînduri şi puternic în faptă; aceste condiţii, deşi sînt neputincioase fără împrejurări prielnice, după cum şi împrejurările rămîn sterpe atunci cînd ele lipsesc, ar fi putut să-i dea un ajutor sigur ca să se ridice la momentul potrivit. Dar faptul că nu se lecuia şi lîncezea în preajma Bathshebei Everdene îi răpea îngrozitor timpul. Apele primăverii se scurgeau pe lîngă el fără să-l ia cu ele şi s-ar fi putut să nu mai treacă mult pînă ce aveau să scadă pentru totdeauna.

Era întîi iunie; la această vreme din an, tunsul oilor se desfăşura din plin, iar peisajul, pînă la cea mai săracă păşune, colcăia de sevă, vigoare şi culori. Pretutindeni se răsfăţau, tinere, frunzişul şi iarba; toţi porii erau deschişi; şuvoaie de vlagă goneau prin toate tulpinele învoalte. Prezenţa lui Dumnezeu se făcea simţită la ţară, iar diavolul îşi făcea de lucru prin oraş. Mîţişorii dintr-o specie tîrzie, uşori ca borangicul, mugurii de ferigă, încovoiaţi ca o cîrje episcopală, moschatel[1]-ul cu cap patrat,

[1] *Adoxa moschatellina*, plantă ale cărei frunze şi flori galben-verzui au miros de mosc; face parte din familia caprifoiului (n. tr.).

bizara *arum maculatum* [1] aidoma unui sfînt apoplectic, într-o nișă de malachit [2], imaculata floare a cucului, *lathraea aquamaria* [3], umbra vrăjitorului în noapte [4] și clopoțeii plîngători cu petale negre se numărau printre cele mai nostime creații ale lumii vegetale întîlnite la Weatherbury și în împrejurimi ; iar în ce privește regnul animal, același lucru se poate spune despre acele figuri metamorfozate, care erau : primul, *Mister* Jan Coggan, șeful echipei ce se îndeletnicea cu tunsul oilor ; al doilea și al treilea „om din echipă", care călătoreau în îndeplinirea vocației lor (nu e nevoie să fie știuți după nume) ; al patrulea, Henery Fray ; al cincilea, bărbatul Susanei Tall ; al șaselea Joseph Poorgrass ; al șaptelea, tînărul Cain Ball în calitate de ajutor al coechipierilor, și Gabriel Oak, ca supraveghetor general. Nici unul dintre aceștia nu avea o îmbrăcăminte demnă să fie luată în seamă : fiecare din ei părea că a descoperit în această privință o cale de mijloc, destul de bună, între un hindus din casta de sus și unul din castele de jos. Trăsăturile ascuțite și toți mușchii feței înțepeniți în neclintirea lor arătau că munca temeinică e cuvîntul de ordine al zilei.

Echipa tundea în hambarul cel mare, denumit pentru moment și „hambarul de tuns oile", care privit din primplan semăna cu o biserică prevăzută cu transepți. Hambarul se lua la întrecere cu biserica învecinată prin forma sa, dar nu numai atît, căci se putea măsura cu ea și prin vechime.

Nimeni nu părea să aibă cunoștință dacă hambarul făcuse vreodată parte din grupul de clădiri al unei mănăstiri ; această vecinătate nu lăsase nici o urmă. Imensele portaluri laterale îngăduiau să treacă pe sub ele un car încărcat cu snopi de grîu ; erau legate prin arcade ascu-

[1] Plantă specifică florei britanice : frunzele ei în formă de glugă, divers colorate, se arcuiesc peste flori (n. tr.).

[2] Carbonat de cupru în stare nativă, minereu de culoare verde, în straturi concentrice, utilizat la fabricarea obiectelor decorative (n. tr.).

[3] Plantă cu rădăcina dentiformă și cu mănunchiuri de flori albe, roșii sau trandafirii (n. tr.).

[4] Plantă din regiunile nordice : crește în mlaștini și păduri umbroase (n. tr.).

țite, de piatră, largi și îndrăznețe, măreț prin simplitatea lor, așa cum nu se întîmplă cu acele ziduri la care preocuparea pentru decorație a fost mai susținută. Acoperișul întunecat, neguros, din lemn de castan, legat și prins între cosoroabe, arbaletrieri, coarde și contravînturi de dimensiuni uriașe, era alcătuit după un proiect mult mai generos, căci se bucurase de mai multă bogăție de materiale, decît nouă zecimi din acoperișurile bisericilor noastre moderne. De-a lungul fiecăruia dintre zidurile laterale se întindea un rînd de contraforturi, picioare cu pași enormi, ce aruncau o umbră adîncă asupra spațiilor cuprinse între ele ; erau străpunse prin deschideri ogivale, ale căror proporții corespundeau canoanelor precise ale frumuseții, dar și nevoii de aerisire.

Despre acest hambar se putea spune ceea ce cu greu se putea afirma fie despre biserică, fie despre castel, clădiri la fel de vechi și în același stil, și anume, că scopul pentru care fuseseră ridicate la începuturile lor rămăsese același pînă astăzi. Spre deosebire de ele, și superior fiecăruia din cele două relicve tipice ale Evului Mediu, vechiul hambar întruchipa obiceiurile care nu fuseseră niciodată știrbite de timp. Aici, cel puțin, se statornicea legătura între spiritul vechilor constructori și spectatorul modern ; în fața acestei clădiri jupuite de timp, ochiul privește cum este folosită astăzi, iar spiritul stăruie asupra trecutului ei istoric, satisfăcut să descopere continuitatea scopului ei de-a lungul timpului : un simțămînt vecin cu recunoștința și o deplină mîndrie pentru trăinicia ideii care ridicase această zidire piatră cu piatră îl însuflețește. Patru secole dovediseră că ea nu se întemeiază pe o greșeală ; faptul învestea această creație simplă, ninsă de ani, a spiritelor din secole apuse, cu o pace, dacă nu cu o măreție, pe care o meditație dornică să se cufunde în tainele trecutului o răpește vestigiilor-surori, militare și ecleziastice. Măcar o singură dată medievalii și modernii priveau la fel lucrurile. Ferestrele lanceolate, bolțarii și ancadramentele de piatră din care timpul mușcase, orientarea axelor planului, grinzile sculptate în lemn de castan, nu sugerau o arhitectură militară discreditată sau o credință religioasă demodată. Apărarea și salvarea trupului

prin pîinea zilnică este și în zilele noastre un obiect de studiu, o credință, o dorință.

În ziua aceea, masivele uși laterale ale hambarului erau deschise spre soare, pentru ca lumina să pătrundă din plin și cît mai aproape de locul unde se tundeau oile ; acest loc anumit se afla în mijlocul hambarului ; era platforma de treierat, făcută din lemn de stejar, înnegrită și lustruită în timpul mai multor generații, care mînuiseră pe ea îmblăciul, pînă ce ajunsese alunecoasă și bogată în nuanțe ca pardoselele camerei de consiliu dintr-un castel elisabetan. Aici stăteau în genunchi lucrătorii ; soarele le lumina pieziș cămășile înălbite, brațele arse de soare și foarfecii lustruiți, pe care-i mînuiau făcîndu-i să împrăștie o puzderie de raze, sclipiri ce ar fi putut orbi un om cu vederea slabă. La picioarele lor, o oaie captivă gîfiia tot mai repede, pe măsură ce presimțirea se contopea cu groaza, pînă ce ajunse să freamăte la fel de năvalnic ca și peisajul din afara zidurilor.

Acest tablou din zilele noastre, într-un cadru vechi de patru sute de ani, nu vădea acel izbitor contrast dintre vechi și nou pe care îl presupune un interval atît de îndelungat. Față de oraș, Weatherbury era un loc care rămînea neschimbat. Ceea ce pentru orășean este „atunci", pentru țăran este „astăzi". La Londra zece sau treizeci de ani înseamnă vremuri vechi ; la Paris, vremuri de demult înseamnă zece sau cinci ani ; la Weatherbury șaizeci de ani făceau parte din timpul prezent și era nevoie de un secol ca să schimbe înfățișarea și vorba oamenilor. Cincizeci de ani de-abia dacă schimbau pe ici-colo croiala unor ghete, broderia unei bluze. Zece generații nu izbuteau să schimbe felul de exprimare al unei singure fraze ; în aceste unghere din Wessex, timpuri care pentru cei fără astîmpăr de prin alte locuri sînt străvechi, aici sînt doar vremuri vechi, vremurile vechi ale acelora de aici sînt încă noi, după cum prezentul celor din afară aici e viitor.

Așadar, hambarul era cadrul firesc în care se desfășura tunsul oilor, iar cei care tundeau erau în armonie cu acest cadru creat de hambar.

La capetele clădirii, suprafețe întinse erau închise cu împletituri, iar oile fuseseră adunate în turmă înăuntrul

acestor două spații îngrădite ; într-un colț se ridicase un țarc, — o capcană în care trei sau patru oi stăteau întruna gata pregătite, pentru ca cei care tundeau să le poată lua fără a-și pierde timpul.

În fund, estompate în lumina pămîntie, se vedeau trei femei : Maryann Money, Temperance și Soberness Miller, care adunau lîna tunsă de pe oi și, cu ajutorul unei andrele, împleteau funii cu care s-o lege ; erau mai mult sau mai puțin ajutate de bătrînul meșter berar, căci, atunci cînd perioada prelucrării orzului înceta, adică în lunile care nu erau cuprinse între octombrie și aprilie, unchiașul își găsea de lucru pe la fermele din împrejurimi.

În spatele tuturor, Bathsheba supraveghea cu grijă pe lucrători, avînd grijă ca nu cumva, din nebăgare de seamă, să se pricinuiască vreo tăietură sau vreo rană și ca animalele să fie tunse scurt. Gabriel se afla într-un necontenit du-te-vino și tot dădea tîrcoale pe sub ochii ei luminoși, aidoma unui fluture de noapte ; nu tundea întruna, căci jumătate din timp i-l lua ajutorul dat celorlalți și alegerea oilor ce aveau să fie tunse de ei. În momentul de față se îndeletnicea să treacă din om în om un ulcior cu o băutură slabă, scoasă dintr-un butoi aflat într-un colț, și niște felii de pîine cu brînză.

Bathsheba arunca ici o privire, dincolo o vorbă ; atrăgea cuiva luarea-aminte asupra trebii și mustruluia pe cîte unul dintre lucrătorii mai tineri, fiindcă lăsase ultima oaie tunsă fără să-i imprime din nou inițialele stăpînei ; după care se apropie iar de Gabriel, în timp ce acesta tocmai punea deoparte prînzul, ca să care o oaie înfricoșată pînă în locul unde lucra el, răsturnînd-o pe spate printr-o răsucire îndemînatecă a brațului. Îndepărtă cîrlionții din jurul capului și descoperi cu foarfecele gîtul și greabănul animalului, în timp ce stăpînă-sa privea în liniște.

— Roșește fiindcă ai batjocorit-o, murmură Bathsheba, la vederea vălului trandafiriu ce se ivi și se întinse pe gîtul și pe spinarea oii, acolo unde clinchetul foarfecelui îi dezgolise pielea : roșeață ce-ar fi putut stîrni invidia multor demimondene și ar fi fost spre cinstea multor femei de lume pentru iuțeala cu care apăruse. Biata inimă a lui Gabriel se răsfăța de mulțumire s-o știe pe Bathsheba

acolo, lîngă el, pe cînd ochii ei urmăreau cu o privire căreia nimic nu-i scapă, cum foarfecele lui îndemînatec pătrundea întruna pînă la rădăcină, gata să ciupească din carne, ceea ce, totuşi, nu se întîmpla niciodată. Întocmai ca Guildenstern, Oak era fericit că nu era copleşit de prea multă fericire. Nu simţea dorinţa să stea de vorbă cu ea ; îi era de ajuns că strălucitoarea sa doamnă şi el însuşi alcătuiau un grup despărţit de ceilalţi, că erau împreună doar ei doi şi nimeni altul.

Aşadar Bathsheba vorbea numai ea ; există un fel de a spune multe şi nimic şi asta făcea şi Bathsheba ; după cum există tăceri care spun multe ; asta spunea şi tăcerea lui Gabriel. Plin de acea fericire nedesluşită şi molcomă, îşi văzu de lucru : zvîrli oaia pe partea cealaltă, îi prinse capul sub genunchiul său şi-i petrecu foarfecele, fîşie cu fîşie, în jurul guşii, apoi în jurul coastelor, şi pe spinare, terminînd cu coada.

— Bine făcut, şi repede, spuse Bathsheba şi-şi privi ceasul : clinchetul foarfecelui răsuna în ultima rămăşiţă de lînă.

— Cît a durat, domnişoară ? întrebă Gabriel şi-şi şterse fruntea.

— Douăzeci şi trei de minute şi jumătate de cînd i-ai tuns cel dintîi cîrlionţ. Pentru prima oară văd o oaie tunsă în mai puţin de o jumătate de oră.

Făptura curată şi lucioasă se ridică din mijlocul lînii ei tunse, cu o mişcare perfectă, ca Afrodita din spuma mării ; era surprinsă şi sfioasă că nu-şi mai află veşmintele, care zăceau pe podea, ca un vălătuc moale, ce lăsa să se vadă numai acea parte adîncă a lînii, acoperită mai înainte şi acum albă ca zăpada, fără pată sau cusur, nici cît negru sub unghie.

— Cain Ball !

— Da, domnu Oak. Aicea sînt.

Cainy se grăbeşte să aducă oala cu smoală. Pe pielea tunsă sînt imprimate din nou literele B.E. şi oaia cuminte, slabă, sare gîfîind peste platformă şi se amestecă în turma golaşă de afară. Apoi Maryann strînge buclele rătăcite şi le aruncă în mormîntul pe care îl învălătucește şi îl duce în fund : trei livre şi jumătate de căldură, spre bucuria

hibernală a unor persoane necunoscute, aflate în depărtări ; totuși, cei de-acolo nu vor simți niciodată mîngîierea fără de pereche a lînei în starea ei pură și curată, înainte să-și piardă, prin uscare, înăsprire și spălare, acea dulceață ce-o avea pe trupul oii : stare care o face în clipa aceasta superioară oricărui obiect făcut „din lînă", după cum smîntîna este superioară laptelui amestecat cu apă.

Dar împrejurări crude știrbiră fericirea de care Gabriel se bucura în dimineața aceea. Berbecii, oile mature, și oile de doi ani fuseseră despuiați așa cum se cuvine și acuma se trecuse la oile de un an și la cele sub un an ; Oak, încredințat că Bathsheba avea să stea alături, ca să-i facă lui plăcere și să urmărească, pe ceas, în cît timp, nemaipomenit de scurt, tunde el o oaie, se trezi în mod dureros din visul lui : în colțul cel mai depărtat al hambarului apăruse fermierul Boldwood. Nimeni nu părea să-l fi văzut cînd intrase și totuși, fără îndoială, era acolo. Boldwood aducea întotdeauna cu sine o atmosferă proprie lui ; oricine se apropia de el băga de seamă acest lucru ; iar oamenii, care se cam sfiau să vorbească, fiindcă Bathsheba se afla de față, acum tăcură de-a binelea.

Domnul Boldwood se îndreptă spre Bathsheba, iar ea, cu mișcări firești, se întoarse să-l salute. Fermierul îi vorbea cu voce joasă, pe cînd ea, fără să înțelcagă de ce, își potrivi glasul pînă ajunse să aibă aceeași intensitate și aceleași mlădieri ca al lui. Bathsheba nu dorea deloc ca cei din jur să creadă că între ei doi s-a înfiripat o legătură tainică ; dar femeia, la vîrsta impresiilor puternice, se învîrtește întotdeauna împrejurul celui mai mare trupește : nu numai fiindcă folosește cu precădere anumite cuvinte ale lui, fapt care se vădește zilnic, dar și pentru că sub înrîurirea celui mai tare vocea ei se adumbrește.

Despre ce vorbeau, Gabriel nu putea să audă, căci nu era chiar pînă-ntr-atîta subjugat de ea încît să se apropie cu tot dinadinsul, deși se simțea mult prea neliniștit ca să nu tragă cu coada ochiului. Rezultatul convorbirii fu că fermierul luă curtenitor mîna Bathshebei ca s-o ajute să coboare de pe platforma unde se aduna lîna și să iasă afară, în lumina strălucitoare a soarelui de iunie. În dreptul oilor gata tunse se opriră și începură din nou să

vorbească. Despre turmă ? Se părea că nu. Gabriel judecă, iar gîndul lui cuprindea un grăunte de adevăr, şi anume : atunci cînd oamenii discută în linişte despre ceva care se află sub ochii lor, privirea celui care vorbeşte este îndeobşte aţintită asupra obiectului cu pricina.

Privirea ei gravă, pironiţă asupra unui fleac de paie care zăcea pe pămînt, arăta într-un anumit fel că cei doi nu cîntăreau din ochi turma, ci că spuneau ceva care pe ea o stînjenea ca femeie. Roşea, ba mai mult, ba mai puţin, căci sîngele-i şovăia dacă să urce sau să fugă din obraz, în acel sensibil răstimp dintre bătăile inimii. Gabriel stăruia să tundă, silnic şi tăcut.

Bathsheba se depărtă de Boldwood şi se plimbă aproape un sfert de oră singură în sus şi-n jos. Apoi apăru iarăşi, în costumul ei nou de călărie, verde ca frunza de mirt, potrivit pe talie, ca o coajă pe fruct ; tînărul Bob Coggan îi ducea iapa, în timp ce Boldwood îşi lua calul de lîngă pomul sub care fusese priponit.

Oak nu izbutea să-şi ia ochii de la cei doi fermieri ; se străduia să tundă mai departe, fără să-i scape totuşi nimic din ce făcea Bathsheba, cînd foarfecele ciupi oaia de pîntec. Animalul se lăsă numaidecît la pămînt ; în aceeaşi clipă, Bathsheba îşi întoarse privirea într-acolo şi văzu sîngele.

— O, Gabriel, exclamă ea cu o aspră dojană în glas, dumneata, care eşti atît de sever cu alţii, uite ce-ai făcut !

Un străin n-ar fi avut să se plîngă cine ştie ce de această observaţie ; Oak nu se înşela însă : Bathsheba îşi dădea cît se poate de bine seama că biata oaie fusese rănită din pricina ei, fiindcă ea îl rănise mult mai rău pe cel care-o tundea. De aceea, observaţia îl ustura, cu atît mai mult cu cît îşi dădea seama că el nu se poate măsura nici cu ea, nici cu Boldwood. Dar o hotărîre bărbătească de a recunoaşte cu îndrăzneală că nu o mai privea cu ochi de îndrăgostit îi ajută, de astă dată, să ascundă ceea ce simţea.

— Sticla, strigă el şi vocea netulburată arăta un om obişnuit cu asemenea treburi. Cainy Ball veni fuga, rana fu unsă cu un unguent şi tunsul se desfăşură mai departe.

Boldwood o împinse ușurel în șa pe Bathsheba care, înainte de plecare, îi vorbi din nou lui Oak cu aceeași înaltă și chinuitoare bunăvoință.

— Eu mă duc să văd Leicesterii domnului Boldwood. Ține-mi locul în hambar, Gabriel, și ia seama cum lucrează oamenii. Capetele cailor fură îndreptate spre ținta amintită și cei doi fermieri se depărtară.

Faptul că Boldwood era adînc legat de ei trezea mult interes în rîndul celor din jur ; dar, după ce atîția ani fusese dat pildă ca un desăvîrșit holtei înfloritor, această cădere în mrejele iubirii era socotită o prăbușire : ceva ce aducea cu sfîrșitul Sfîntului Ion cel Lung, pe care tuberculoza îl doborîse, în timp ce se străduia să dovedească oamenilor că boala aceasta nu ucide.

— Asta-nseamnă măritiș, spuse Temperance Miller, și-i urmări cu privirea pînă cînd se pierdură în zare.

— Cam așa socot și eu, adăugă Coggan, care lucra mai departe fără să-și ridice privirea.

— Mai bine însoară-te în satul tău, adăugă Laban Tall, răsucindu-și oaia.

Henery Fray vorbi arătîndu-și ochii nefericiți :

— Nu văd la ce bun să-și ia bărbat o fată, cînd nu se teme să se descurce singură și cînd n-are nevoie de-o casă ; asta înseamnă să înlături altă femeie. Da, mă rog, ar fi păcat ca și el și ea să-și bată capul să țină două gospodării.

Așa cum se întîmplă întotdeauna cu oamenii hotărîți, Bathsheba era în chip statornic forfecată de unii ca Henery Fray. Greșeala ei, căreia i se dusese vestea, era aceea că se împotrivea prea hotărît, iar gusturile nu și le arăta destul de deschis. Știm că obiectele își capătă culoarea proprie lor nu de la razele absorbite, ci de la acelea pe care le resping ; în același fel, oamenii se deosebesc după antipatiile și dușmăniile lor, pe cînd bunăvoința nu e nicidecum privită ca o trăsătură aparte.

Henery Fray urmă mai îngăduitor :

— I-am dat odată a înțelege ce gîndesc și i-am spus-o de la obraz, atît cît îndrăznește o rablă ca mine să-i spună unei femei îndărătnice ca ea. Și doar știți, oameni buni, ce fel de om sînt și că vorbele mele nu iartă cînd mîndria

mă face să fierb de mînie. „Domnişoară Everdene, zic, mai sînt gospodării unde nu e nimeni şi oameni înzestraţi de felul lor care înclină... în ciuda... nu, n-am spus «în ciuda»... dar ticăloşia neamului opus, zic (adică, voiam să spun a neamului femeiesc), îi ţine departe.“ Ei, nu era cam tare pentru ea, ce ziceţi ?

— Destul de bine spus.

— Da ; şi i-aş fi spus-o chiar dacă trebuia să mă găsească moartea din pricina asta şi să-mi aflu mîntuirea sufletului. Asta sînt eu cînd îmi intră ceva în cap.

— Om adevărat şi mîndru ca un luceafăr.

— Vedeţi ce-nseamnă să fii isteţ ? Eram cît pe ce să ajung vechil ; da nu i-am spus-o chiar aşa, pe şleau ; i-am dat să înţeleagă unde băteam, aşa că am putut să trag tare. Aici e toată chichiţa !... Cu toate astea, las-o să se mărite, dacă asta vrea. Poate că e şi timpul. Cred că fermierul Boldwood a sărutat-o după trestii, acum cîteva zile, la spălatul oilor, uite, eu unul aşa cred...

— Minciună, sări Gabriel.

— Ei, vecine, şi de unde ştii că nu ? vorbi Henery cu blîndeţe.

— Fiindcă mi-a povestit tot ce s-a petrecut, urmă Oak, prefăcătorie ce dădea a înţelege că, în privinţa aceasta, nu era de-o seamă cu ceilalţi lucrători care tundeau oile.

— Ai tot dreptul s-o crezi, spuse Henery cu frică ; ai tot dreptul. Dar aş putea să văd lucrurile şi oarecum altfel. E adevărat că nu e mare lucru să fii destul de isteţ ca să poţi s-ajungi vechil, dar cu toate astea, e mai mult decît nimic. Şi totuşi, în viaţă eu nu mă înfierbînt. Mă ascultaţi, oameni buni ? Vorbele mele, care vor să fie pe înţelesul tuturor, ar putea să fie adînci pentru unele capete.

— Da, Henery, sîntem numai urechi.

— Sînt o rablă ciudată, oameni buni ; sînt sucit şi răsucit de colo pînă colo, ca un nimic ! Şi mai sînt şi cam stricat. Dar am gînduri adînci ; ha, ha, chiar foarte adînci ; aş putea să-mi bat joc de un anume cioban dacă ne-am lua la întrecere, minte la minte. Dar nu, vai, nu !

— Rablă ai spus ? intră în vorbă bătrînul meşter berar cu o voce de om pus pe ceartă. N-au de ce să-ţi spună

bătrîn, nu. Nu ți-au căzut nici jumătate din dinți : de ce să fie numit bătrîn un om care nu și-a pierdut măcar jumătate din dinți ? Oare n-aveam eu, de mult, nevastă, mai înainte ca dumneata să fi mers în picioare ? Nu e mare scofală să ai șaizeci de ani, cînd sînt unii trecuți de mult peste optzeci. Lauda-i apă chioară...

La Weatherbury era obiceiul să nu te contrazici pentru lucruri care n-au mare însemnătate, atunci cînd era în joc liniștea bătrînului Warren.

— Apă chioară ! repetă Jan Coggan. Meștere, știm că ești un veteran cum nu-i altul și nimeni nu poate să spună altfel.

— Nimeni, spuse Joseph Poorgrass. E mult de cînd oamenii se uită la dumneata ca la o comèdie, meștere, și cu toții te cinstim pentru darul ăsta.

— Da, și pe vremea cînd eram tînăr și verde, tot așa, nu erau puțini cei care mă știau și mă plăceau.

— Nici vorbă, nici vorbă.

Bătrînul, cărunt și-ncovoiat, se simțea mulțumit și tot așa Henery Fray. Iar pentru ca vorba să se desfășoare plăcut și mai departe, se auzi vocea Maryannei, care, cu pielea ei brună și cu halatul ruginiu, de lînă amestecată cu bumbac, avea acum nuanța blîndă a unei vechi schițe în ulei, nuanță întîlnită mai cu seamă în unele tablouri ale lui Nicolas Poussin [1].

— Știe cineva vreun cocoșat, sau vreun șchiop, sau vreun om așa, mai tocit, care-ar fi bun pentru mine ? întrebă Maryann. Fiindcă unul fără cusur nu mă aștept eu să găsesc cît oi trăi. Dac-aș auzi de așa ceva mi-ar prinde mai bine decît berea și piinea prăjită.

Coggan îi dădu un răspuns potrivit. Oak își văzu mai departe de treabă și nu mai scoase o vorbă. O stare sufletească tulbure îi spulberase liniștea. Bathsheba îi dăduse a înțelege că va fi „uns" peste tovarășii lui de muncă, fiindcă i se va da locul de vechil, omul de care ferma avea neapărată nevoie. Gabriel nu rîvnea locul acesta ; îl rîvnise de dragul ei înseși, iubita lui, nemăritată cu un altul. De astă dată nu putea s-o înțeleagă decît vag. Morala pe care i-o făcuse era, gîndea el, una din greșelile cele mai

[1] *Nicolas Poussin* (1594—1665), pictor francez (n. tr.)

prosteşti. Departe de a suci capul lui Boldwood, Bathsheba se purtase cu uşurinţă cu el însuşi, atunci cînd se prefăcea că s-a jucat cu inima altuia. În sinea lui era încredinţat că, aşa cum vedeau lucrurile nepăsătorii şi prost-crescuţii lui tovarăşi, pînă la sfîrşitul zilei Boldwood va fi omul cu care domnişoara Everdene va consimţi să se mărite. Gabriel ajunsese la vîrsta cînd lectura din *Biblie* nu-i mai era nesuferită ; acum o răsfoia foarte ades şi-şi spunea : „Mai amară ca moartea e femeia a cărei inimă e numai şerpi şi capcane". Dar era un strigăt şi atîta tot — spuma valurilor iscată de furtună. O iubea pe Bathsheba la fel ca întotdeauna.

— Pe noi ăştia care lucrăm, ne-aşteaptă deseară o petrecere ca la lorzi, spuse Cainy Ball, cu gîndul într-altă parte. Am văzut azi-dimineaţă cum făceau nişte coşcogeamitea cîrnaţi în găleţile de muls, cu bucăţi de slănină cît degetul dumitale gros, domnu Oak ! N-am văzut de cînd mă ştiu aşa bulgări mari şi minunaţi de grăsime, niciodată nu erau mai mari decît o boabă de fasole. Şi mai era pe grătar şi o oală mare, neagră, de lut, dar nu ştiu ce era înăuntru.

— Şi două baniţe de mere coapte pentru plăcintă, adăugă Maryann.

— Ei bine, trag nădejde c-am să-mi fac datoria la toate, vorbi Joseph Poorgrass, părînd că mestecă de pe-acum cu plăcere. Da, mîncarea şi băutura înseamnă veselie şi dau putere celor slabi, dacă mi-e îngăduit s-o spun. E *Evanghelia* trupului, fără de care pierim, cum s-ar spune.

Capitolul XXIII

Înserare. A doua declaraţie

LA CINA PRIN CARE SE SĂRBĂtorea tunsul oilor se aşternuse o masă lungă pe peluza din preajma casei, iar capătul mesei fusese adus peste pervazul ferestrei mari a salonului şi înainta cu vreo

cîteva palme înlăuntrul camerei. Acolo stătea domnișoara Everdene, avîndu-i sub ochi pe toți comesenii. Astfel, era așezată la loc de cinste, fără să se amestece cu argații.

În seara aceasta, Bathsheba era din cale-afară de tulburată ; obrajii și buzele ei roșii alcătuiau un strălucitor contrast cu părul întunecat ce unduia în bucle. Părea că așteaptă pe cineva care s-o ajute și, așa cum îi fusese voia, scaunul din capătul celălalt al mesei rămase gol, pînă ce începură cu toții să mănînce. Atunci îi ceru lui Gabriel să ia loc în partea aceea și să-și îndeplinească îndatoririle printre cei așezați acolo, lucru pe care el se grăbi să-l facă.

În clipa aceea, în poartă se ivi domnul Boldwood, care traversă peluza și se îndreptă spre fereastra unde se afla Bathsheba. Ceru iertare pentru întîrziere și era limpede că venise fiindcă așa fusese înțelegerea dintre ei doi.

— Gabriel, spuse Bathsheba, vrei să fii atît de bun să-ți schimbi din nou locul și să-l lași acolo pe domnul Boldwood ? Oak se mută în tăcere pe banca unde stătuse la început.

Fermierul era îmbrăcat cu un veston nou și cu o vestă albă, mai puțin sobru și în vădit contrast cu costumele simple, cenușii, pe care le purta de obicei. Se simțea voios și în sinea lui, ceea ce-l făcea să fie din cale-afară de vorbăreț.

Acum, cînd el venise, Bathsheba avea la rîndul ei inima ușoară, deși Pennyways, vechilul dat afară pentru furt, pe care nimeni nu-l poftise, se afla și el de față, ceea ce-i răpise un timp liniștea sufletească.

La sfîrșitul cinei, Coggan începu să cînte pentru el însuși fără să țină seamă de ascultători :

Mi-am pierdut iubirea și nu-mi pasă,
Mi-am pierdut iubirea mea frumoasă ;
Poate mîine alta voi avea,
Mai dulce decît cea care mă lasă ;
Mi-am pierdut iubirea și nu-mi pasă.

Cînd cîntecul luă sfîrșit, privirea celor din jurul mesei lăsă să se vadă o prețuire mută ; ceea ce dădea de înțeles

că execuția lui, ca și operele unor autori foarte cunoscuți, care pot să se lipsească de înștiințările din ziare, prilejuise încîntare fără să aibă nevoie de aplauze.

— Și-acum, jupîn Poorgrass, s-auzim cîntecul dumitale, spuse Coggan.

— Am cam băut și n-am darul cîntatului, spuse Joseph modest.

— Prostii ; nu mai fi atît de nerecunoscător, Joseph, vorbi Coggan cu o mlădiere a vocii care arăta că fusese jignit în simțămintele sale. Stăpîna se uită aspru la tine, de parcă ți-ar spune : „Să cînți numaidecît, Joseph Poorgrass".

— Ce-i drept, se uită ; ei bine, n-am încotro. Dar ia priviți-mă numai și spuneți-mi dacă povestea asta nu mă înfierbîntă prea tare, măi oameni buni.

— Nu, roșești atît cît se cuvine, răspunse Coggan.

— Încerc întotdeauna să nu roșesc cînd simt pironiți asupra mea ochii frumuseții, urmă Joseph sfios. Dar dacă așa se poruncește, așa trebuie.

— Hai, Joseph, cîntecul dumitale, te rog, spuse Bathsheba din fereastră.

— Da, doamnă, răspunse Joseph îndatoritor. Nu știu ce să cînt. Tot ce-aș cînta ar fi un biet cîntec de dans alcătuit de mine.

— Bravo ! Bravo ! aclamară cei de la masă.

Încurajat astfel, Poorgrass revărsă în triluri, cu o voce tremurîndă, dar totuși demnă de laudă, un cîntec sentimental, a cărei melodie era alcătuită din tonică și încă o notă ; asupra acesteia din urmă stăruia cîntărețul. Bucata fu atît de bine primită, încît, aproape în aceeași clipă, după cîteva începuturi greșite, Poorgrass cutează să se avînte din nou :

Am se-mănat...
Am se-mănat...
Se-min-țele iubirii
Pe-un cîmp al înverzirii :
Era-n aprilie, ma-ai și i-unie-nsorit,
Cînd pă-ăsările cîntă măiestrit."

— Frumos ai întors-o din condei, spuse Coggan la sfîrșitul versului „pă-ăsările cîntă" ; a fost un vers tare plăcut.

— Da ; și-a mai fost o parte drăguță, aceea cu „semințele iubirii", și bine cîntată. Deși cuvîntul „dragoste" te bagă urît la apă cînd vocea omului s-a cam spart. Zi versul care vine acum, jupîne Poorgrass...

Dar, pe cînd Poorgrass își urma cîntecul, tînărul Bob Coggan căzu pradă uneia din acele metehne, care se manifestă la cei mici, în vreme ce alții sînt deosebit de adînciți într-ale lor ; tot încercînd să-și înăbușe rîsul, își îndesă în gură o bucată, cît putu el să apuce, din fața de masă și, după ce fusese astfel închisă sub pecete cîtva timp, veselia îi țîșni pe nas. Joseph îl văzu și, cu obrajii încinși de supărare, își încetă pe loc cîntecul. Coggan îl trase numaidecît de urechi pe Bob.

— Zi-i înainte, zi-i înainte, Joseph, nu te uita la derbedeul ăsta mic, spuse Coggan. Muzica asta de dans te fură. Ia-o de la capăt, cu versul care vine. O să te ajut să urci la notele de sus, acolo unde-ți vine mai greu să răsufli :

„O, sal-cia se va frînge
Și se va răăsu-ci."

Dar cîntărețul nu se mai lăsă înduplecat. Bob Coggan fu trimis acasă pentru proasta lui purtare și lucrurile se liniștiră atunci cînd Iacob Smallbury primi bucuros să cînte o baladă : o bucată la fel de cuprinzătoare și de nesfîrșită ca melodia cu care vrednicul bețiv, bătrînul Silen, își înveselea în împrejurări asemănătoare porcii, Chromis și Mnasylus, și așijderi cîinii plini de voie bună din vremea sa. Seara era încă luminoasă, deși jos, pe pămînt, noaptea cobora pe nesimțite, căci razele apusului se înclinau spre sol, dar nu poposeau și nu-și răspîndeau deloc lumina în zonele întunecate. Cu o ultimă sforțare, înainte de moarte, soarele se strecurase în jurul copacului și apoi începu să scadă ; picioarele celor veniți de la tunsul oilor dispărură în clarobscurul tot mai întunecat ; dar capul și umerii se bucurau mai departe de lumina zilei, nuanțată într-un

galben, a cărui strălucire părea mai degrabă născută odată cu ea, în zori, decît dobîndită acum, cînd astrul își încheia crugul pe cer.

Curînd, lumina soarelui se topi într-un ocru înceţoşat ; dar oamenii zăboveau la masă, vorbeau, şi ajunseseră să se simtă veseli ca zeii din paradisul lui Homer. Bathsheba stătea tot la locul ei din capul mesei, înlăuntrul camerei, croşetînd ; doar din cînd în cînd își ridica ochii, ca să privească tabloul de-afară, care începuse să păleasca în umbra serii. Lumina domoală a apusului se întinse şi-i învălui cu totul, înainte ca oamenii să dea semne că ar avea de gînd să se urnească.

Deodată, Gabriel, aşezat la coada mesei, nu-l mai văzu pe fermierul Boldwood. Cît era de cînd nu se mai afla acolo, Oak n-ar fi putut să spună ; dar se părea că se retrăsese în umbra serii care se lăsase. În timp ce el se tot întreba cum se face că Boldwood dispăruse, Liddy aduse lumînări şi le aşeză în fundul odăii ; lumina vioaie a flăcărilor jucă pe masă, se înălță înspre cei din jur şi se răspîndi prin umbra verde de la spatele lor. Aşezată tot ca la început, Bathsheba apărea acum din nou clar în acea zonă aflată între ochii celor de afară şi luminile din fundul camerei ; Boldwood intrase în casă şi stătea lîngă ea.

Apoi urmă întrebarea cea mai arzătoare din seara aceea : Voia domnişoara Everdene să le cînte înainte de a pleca acasă, cîntecul pe care-l cînta ea atît de fermecător — *Malurile rîului Allan* ?

După ce stătu o clipă pe gînduri, Bathsheba încuviință şi-i făcu un semn cu capul lui Gabriel care se grăbi numaidecît să pătrundă în atmosfera mult rîvnită.

— Ai la dumneata fluierul ? şopti ea.

— Da, domnişoară.

— Atunci acompaniază-mă.

Bathsheba stătea în picioare, la fereastră, cu faţa spre lucrători, luminată din spate, iar în dreapta ei, dincolo de cadrul ferestrei, se afla Gabriel.

În cameră, pe partea stîngă, stătea Boldwood. La început glasul îi fu moale, coborît şi cam tremurat, dar în curînd vocea i se limpezi cu desăvîrşire. Întîmplările care

urmară făcură ca mulți dintre cei adunați acolo să țină minte luni întregi, ba chiar ani de zile, una din strofe :

„De soață-o vroia un oștean
Și vorba ei te cucerea ;
Pe malul gîrliței Allan
Nu fu om mai vesel ca ea.“

Ca o întregire a melodiosului cîntec din fluier al lui Gabriel, Boldwood ținea partea basului cu vocea lui joasă și profundă ; dar notele scoase de el erau atît de coborîte, încît se feri cît putu ca felul lui de a interpreta cîntecul să semene cu un duet obișnuit ; ele alcătuiau mai degrabă o bogată zonă de umbră nescrutată, care scotea și mai mult în evidență vocea Bathshebei. Cei care tunseseră oile se rezemau acum unul de altul, ca la cinele din primele timpuri ale omenirii și, de tăcuți și absorbiți ce erau, aproape că o puteau auzi cum răsuflă între măsuri ; iar la sfîrșitul baladei, cînd ultima notă zăbovi în căutarea unui sfîrșit, dar nu izbuti să-i dea glas, din rîndul ascultătorilor se ridică acel zumzet de plăcere, care este parfumul aplauzelor.

E de prisos să spunem că, împotriva voinței sale, Gabriel nu se putu împiedica să nu bage de seamă cum se purta în seara aceasta fermierul cu gazda lor. Totuși, ceea ce făcea Boldwood n-avea nimic neobișnuit, atîta doar că gesturile lui nu se potriveau cu purtarea celorlalți. Cînd ceilalți se uitau într-altă parte, Boldwood o privea ; dacă ei o priveau, el se întorcea ; cînd ceilalți îi mulțumeau, sau o lăudau, el tăcea ; iar dacă ei nu băgau de seamă, vocea lui îi murmura cuvinte de mulțumire. Nici unul dintre aceste gesturi n-avea înțeles prin el însuși, înțelesul zăcea ascuns în felul deosebit în care el și ceilalți făceau același lucru ; și fiindcă gelozia dă tîrcoale celor ce iubesc, Oak nu putea să nesocotească aceste semne.

Bathsheba le dori noapte bună tuturor, plecă de la fereastră și se retrase în fundul camerei ; Boldwood închise geamul și obloanele și rămase cu ea în odaie. Oak rătăcea pe sub pomii tăcuți și înmiresmați. Între timp, lucrătorii

se mai scuturaseră de acea dulce moliciune în care Bathsheba îi cufundase cu cîntecul ei şi acum se sculară să plece, cînd Coggan, dînd în lături banca pentru a putea ieşi, se întoarse spre Pennyways :

— Îmi place să aştern laude acolo unde ele se cuvin şi unde omul e îndreptăţit să le aştepte, observă el şi îl privi pe vrednicul hoţ, de parcă-ar fi fost o capodoperă a unui artist căruia i s-a dus vestea în lumea întreagă.

— N-aş fi crezut niciodată dacă nu s-ar fi dovedit, ca să spunem aşa, şopti Joseph Poorgrass, că fiece cupă, fiece cuţit şi furculiţă dintre cele bune şi fiece sticlă goală se află la locul lor, întocmai ca la început şi că nu s-a furat chiar nimic.

— Sînt sigur că laudele voastre nu mi se cuvin nici pe jumate, spuse aspru hoţul virtuos.

— Ei bine, uite ce zic eu de Pennyways, adăugă Coggan : întotdeauna cînd îşi pune într-adevăr în minte ceva ales, vreo faptă bună, aşa cum am citit pe faţa lui astă-seară, înainte de a se aşeza la masă, îşi duce treaba pînă la capăt. Da, oameni buni, sînt mîndru să spun că n-a furat nici un capăt de aţă.

— Cinstită faptă şi-ţi mulţumim pentru asta, Pennyways, spuse Joseph, părere pe care restul adunării o încuviinţă pînă la ultimul.

La această oră de plecare, cînd din interiorul salonului nu se mai vedea decît un fir de lumină care răzbea prin obloane, înăuntru se petrecea o scenă pasională.

Domnişoara Everdene şi Boldwood erau singuri. Din pricina gravităţii împrejurărilor cărora era obligată să le facă faţă, obrajii ei îşi pierduseră în bună parte strălucirea lor sănătoasă ; dar în ochi îi lucea flacăra triumfului, deşi era un triumf rîvnit mai degrabă cu mintea, decît din adîncul inimii.

Bathsheba stătea în spatele unui fotoliu scund, din care tocmai se ridicase, iar Boldwood îngenunchease acolo unde stătuse ea şi îi cuprinsese mîna în mîinile lui. Trupul său nu-şi găsea astîmpăr, frămîntat de ceea ce poetul Keats numeşte „o fericire prea fericită". Felul

neobișnuit în care dragostea pusese stăpînire pe demnitatea unui bărbat, demn mai presus de orice, era o nebunie dureroasă și însemna pentru Bathsheba o suferință ce umbrea mult plăcerea izvorîtă din această dovadă de adorație.

— Am să încerc să vă iubesc, spuse Bathsheba, cu un tremur în voce, care nu mai lăsa să se bănuie obișnuita ei încredere în sine. Și dacă am să cred într-un fel sau altul că pot să vă fiu o soție bună, am să primesc într-adevăr să mă mărit cu dumneavoastră. Dar, domnule Boldwood, e cinstit din partea unei femei să șovăie cînd e vorba de ceva atît de însemnat și nu doresc să vă fac o promisiune serioasă astă-seară. V-aș ruga mai degrabă să așteptați cîteva săptămîni, pînă cînd am să pot înțelege mai bine care e situația mea.

— Dar ai motive să crezi că atunci...

— Am motive să nădăjduiesc ; peste cinci-șase săptămîni, atîtea cîte mai sînt pînă la seceriș, timp în care spuneți că veți fi plecat de acasă, am să fiu, poate, în stare să-mi dau cuvîntul, răspunse ea cu glas hotărît. Dar țineți bine minte, deocamdată nu făgăduiesc nimic.

— E de ajuns ; nu mai cer nimic altceva. De astă dată pot să aștept. Și-acum, noapte bună, domnișoară Everdene.

— Noapte bună, spuse ea prietenoasă, aproape cu blîndețe, și Boldwood plecă zîmbind senin.

Acum Bathsheba îl cunoștea mai bine ; își deschisese într-atît inima în fața ei, încît ajunsese să-l asemene cu jalnica privelițte a unei păsări măreț jumulită de penele cărora le datorează măreția. Era înspăimîntată de nesăbuința ei din trecut și încerca să îndrepte ceea ce făcuse, fără să se gîndească dacă păcatul merita pe deplin pedeapsa la care se condamna ea însăși. Era cumplit că auzise asemenea cuvinte. Dar, după un timp, situația începu să aibă partea ei de plăcere, vecină cu frica. Ușurința cu care pînă și cele mai sfioase femei dobîndesc uneori gustul groazei, cînd aceasta se îmbină cu un mic triumf, ține de miracol.

Capitolul XXIV

Aceeași noapte. Plantația de pini

PRINTRE FELURITELE ÎNDATORIRI pe care Bathsheba se silea, cu dragă inimă, să le îndeplinească, fiindcă nu voia să aibă în slujba ei un vătaf, era îndeosebi una, și anume ca, înainte de a se duce la culcare, să facă ocolul fermei și să aibă grijă ca totul să fie în siguranță peste noapte. Seară de seară, aproape fără abatere, Gabriel i-o lua înainte cu acest înconjur și se îngrijea de treburile ei, prevăzător cum n-ar fi putut să fie nici un paznic tocmit anume ; dar stăpînă-sa nu cunoștea mare lucru din credința lui plină de delicatețe și chiar dacă știa cîte ceva despre ea, o primea cu oarecare lipsă de recunoștință. Femeile nu ostenesc niciodată să se vaiete de nestatornicia bărbatului în dragoste, dar credința lui pare-se că o disprețuiesc.

Și cum nu e paznic mai bun decît cel nevăzut, Bathsheba avea obiceiul să umble cu un felinar orb, iar din cînd în cînd îi descoperea lumina ca să cerceteze colțuri și unghere, cu sîngele rece al unui polițist dintr-o metropolă. Acest calm dovedea poate mai puțin curajul în fața presupusei primejdii, cît mai curînd că nu se gîndea la nici o primejdie ; cel mai prost lucru pe care se aștepta să-l descopere era acela că un cal nu-și are un loc bun de odihnă, că păsările nu au fost băgate toate la adăpost, sau că o ușă a rămas deschisă.

În noaptea aceea, clădirile fură cercetate ca de obicei și Bathsheba se îndreptă spre grajdul fermei. Aici, în liniștea deplină nu se auzeau decît sunetele a multe boturi care mestecau și răsuflarea de stentor a unor nări nevăzute, apoi fosăieli și gîfîieli, aidoma cu suflarea înceată a unor foale lenețe. După aceea, mestecatul începea din nou ; atunci, o imaginație vie ar fi putut să vină în ajutorul ochilor ca să-i facă să deosebească un grup de nări albe-trandafirii, mari cît o scorbură, cleioase și umede la suprafață, nu chiar plăcute la atingere dacă nu erai

obișnuit ; iar dedesubt, niște boturi grozav de ispitite să se închidă peste orice parte din îmbrăcămintea purtată de Bathsheba, pe care limba ar fi putut s-o apuce. Deasupra fiecăruia dintre ele, o vedere și mai pătrunzătoare te ajuta să deslușești o frunte întunecată și doi ochi care se holbau, dar nu cu dușmănie ; totul era încununat cu o pereche de coarne albicioase, în plină creștere — două seceri ale lunii noi, neobișnuit de bine conturate ; cele descrise mai sus și din cînd în cînd un muget netulburat de nimeni și de nimic vesteau fără cea mai mică îndoială că aceste fenomene aparțineau ființelor în carne și oase ale lui Daisy, Whitefoot, Bonny-lass, Jolly-O, Spot, Twinkle-eye [1] și așa mai departe, toată acea cinstită fermă de vaci din rasa Devonshire, proprietate a susnumitei Bathsheba.

Drumul ei spre casă ducea pe o cărare care străbătea o tînără plantație de pini subțiri, sădiți acolo mai înainte cu cîțiva ani, ca să apere locuințele anexe ale fermei, aflate în bătaia vîntului dinspre miazănoapte. Din pricina ramurilor unite deasupra capului, locul acesta era mohorît la amiază, pe timp senin, întunecat în amurg, negru ca noaptea după apusul soarelui și cufundat în beznă, precum a noua plagă a Egiptului, la miez de noapte. Dac-ar fi să descriem acest loc ar însemna să-i spunem o sală imensă și joasă, ctitorie a naturii, acoperită de un panaș sprijinit de pilaștri zvelți, alcătuiți din arbori vii ; pardoseala era acoperită de un covor cenușiu — ace de brad moarte și conuri ruginii — pe care creștea ici-colo cîte o tufă de iarbă.

Această bucată de cărare era totdeauna partea cea mai grea a drumului pe care Bathsheba îl străbătea pe timp de noapte, cu toate că înainte de a pleca nu se temea pînă într-atît de primejdie, încît să simtă nevoia să-și ia un însoțitor.

Nici o îndoială, era zgomot de pași ; ascunși ca timpul în zbor erau pașii pe care i se păru că-i aude cum se strecoară înspre ea, venind dinspre celălalt capăt al cărării. Pe dată păși ea însăși ușor, ca fulgii de zăpadă.

[1] Margarete, Picior-alb, Frumușica, Vesela, Pestrița, Clipiciul (n. tr.).

Se îmbărbătă în sinea ei cu gîndul că era o cărare deschisă tuturor şi călătorul nu putea să fie decît vreun sătean care se întorcea acasă ; în acelaşi timp, însă, îi displăcea că întîlnirea o să se petreacă în cel mai întunecat loc din drumul ce-l avea de străbătut, deşi locul era doar la doi paşi de casă.

Zgomotul se apropia tot mai mult, pînă ce fu chiar alături ; se părea că o siluetă omenească e gata să se strecoare pe lîngă ea şi să treacă mai departe, cînd omul o călcă pe fustă şi i-o pironi de pămînt. Bathsheba se împiedecă şi fu gata să cadă. Cînd îşi recăpătă echilibrul, dădu de nişte haine calde şi de nişte nasturi.

— Pe sufletul meu, prost început, se auzi o voce de bărbat, cam cu o palmă mai sus decît capul ei. Te-am lovit, camarade ?

— Nu, răspunse Bathsheba care se străduia să se retragă.

— Ne-am agăţat unul de altul.

— Da.

— Femeie ?

— Da.

— O doamnă, aş spune.

— N-are importanţă.

— Sînt bărbat.

— Oh !

Bathsheba se smuci din nou, dar degeaba.

— Aveţi un felinar orb ? întrebă vocea de bărbat.

— Da.

— Dacă-mi îngăduiţi, o să fac lumină şi o să vă dau drumul.

O mînă apucă felinarul, apărătoarea fu dată la o parte, razele năvăliră din închisoarea în care erau ferecate şi Bathsheba văzu cu uimire în ce situaţie se afla.

Omul de care rămăsese agăţată strălucea în haina lui roşie cu alămuri. Era militar. Înfăţişarea lui însemna pe întuneric ceea ce înseamnă în mijlocul tăcerii un sunet de trompetă. Mohoreala, acel *genius loci* [1] de pînă acum. era cu desăvîrşire detronată, nu atît din pricină că felinarul răspîndea lumină, cît de ceea ce apăru în bătaia

[1] Spiritul locului (lat.) (n. tr.).

ei. Contrastul dintre imaginea din fața ochilor și acel chip de rău augur pe care se așteptase să-l vadă depășea orice închipuire ; Bathsheba se credea strămutată în țara zînelor.

Se vădi numaidecît că dantela care-i împodobea fusta rochiei se încurcase în pintenul militarului. Acesta îi zări fața.

— O să vă desfac într-o clipă, domnișoară, spuse cu o curtenie ce nu-i stătea în fire.

Desprinsul nu era un lucru de nimic. În cele cîteva clipe, rotița cu dinții ascuțiți ai pintenului se înfășurase adînc în firele dantelei ; ca s-o desfaci, trebuia răbdare.

Se aplecă, la rîndu-i, în timp ce, aidoma unui uriaș licurici, felinarul așezat pe pămînt între ei doi arunca pe ferăstruica deschisă licăriri care scînteiau printre acele de brad și firele lungi, umede, ale ierbii. În sus, razele le luminau fețele și alungeau pînă la jumătatea plantației umbrele gigantice ale amîndorura, a bărbatului și a femeii : siluete întunecate într-atîta deformate și sfîșiate de trunchiurile copacilor, încît nu mai rămînea aproape nimic din ele.

O clipă Bathsheba își ridică privirea și atunci bărbatul căută drept în ochii ei ; apoi își lăsă iarăși ochii în jos, căci privirea lui era prea puternică pentru a i-o susține. Dar se uitase pieziș și băgase de seamă că e tînăr și tras prin inel și că pe mînecă avea trei trese.

Bathsheba încercă din nou să se elibereze.

— Sînteți prizonieră, domnișoară, n-are rost să nu priviți lucrurile așa cum sînt, spuse sec soldatul. Dacă vă grăbiți, o să trebuiască să vă tai rochia.

— Da, vă rog, spuse ea neajutorată.

— N-ar fi nevoie dacă ați mai aștepta o clipă — și desfăcu un fir de pe rotiță. Ea își feri propria-i mînă dar, fie din întîmplare, fie voit, el i-o atinse. Bathsheba se supără ; de ce, nu prea știa nici ea.

Soldatul desfăcea mai departe firele prinse, dar treaba părea totuși fără de sfîrșit. Bathsheba îl privi din nou.

— Mulțumesc pentru priveliștea unui chip atît de frumos, spuse simplu tînărul sergent. Bathsheba roși, încurcată.

— N-am vrut să-l arăt, răspunse ea înțepată, cu toată demnitatea pe care cuvintele puteau să o dea situației jalnice în care se afla, ceea ce nu însemna mare lucru.

— Cu nepolitețea asta îmi placeți și mai mult, domnișoară.

— Iar mie mi-ar fi plăcut, adică aș fi dorit, să nu-mi fi ieșit niciodată în cale, așa, pe nepoftite.

Trase din nou și atunci cutele rochiei începură să se împrăștie ca un corp de mușchetari liliputani.

— Merit să fiu pedepsit cu asemenea vorbe. Dar cum se face că o fată așa de frumoasă și de serioasă arată atîta silă față de partea bărbătească ?

— Vezi-ți de drum, te rog.

— Cum, frumusețe, să te tîrăsc după mine ? Ia te uită : de cînd sînt n-am văzut asemenea încîlceală.

— Mai mare rușinea pentru dumneata ; ai încurcat și mai rău dantela, ca să mă ții aici, da, asta ai făcut !

— Nu prea cred...

— Iar eu îți spun că da, strigă ea aprinsă. Îți cer să desfaci încîlceala. Ia lasă-mă pe mine...

— Firește, domnișoară, doar nu-s făcut din oțel. Și scoase un suspin cum nu se poate mai prefăcut, dar care aducea totuși a suspin. Sînt recunoscător pentru frumusețe, chiar atunci cînd mi se azvîrle precum cîinelui un os. Clipele acestea or să treacă prea repede.

Bathsheba își strînse buzele într-o tăcere încăpățînată. Mintea ei se tot frămînta : o mișcare iute, îndrăzneață și deznădăjduită, ar putea oare să o elibereze ? chiar de-ar fi să-și lase în urmă fusta. Gîndul o înspăimîntă prea tare. Rochia, cu care se îmbrăcase ca să fie cît mai arătoasă la cină, era floarea rochiilor ei ; nici una din toate cîte avea nu-i stătea atît de bine. Care altă femeie în locul ei, nicidecum sfioasă din fire și aflată într-un loc din care să-și poată striga servitorii, ar fi plătit un asemenea preț, numai ca să scape de un soldat îndrăzneț ?

— Fiece lucru la timpul său ; în curînd treaba e gata, după cîte văd, spuse netulburatul ei prieten.

— Fleacurile astea mă scot din fire și... și...

— Mai cu milă !

— ...și mă jignesc.

— Asta ca să am plăcerea să-mi cer scuze unei femei atît de încîntătoare și o fac, chiar acum, cum nu se poate mai umil, doamnă, spuse el și se înclină adînc.

Bathsheba nu știa într-adevăr ce să spună.

— Am văzut destule femei în viața mea, urmă în șoaptă tînărul, mai serios decît pînă acum, în timp ce privirea lui scruta capul ei înclinat, însă niciodată n-am văzut o femeie atît de frumoasă ca dumneata. Puțin îmi pasă dacă mă asculți sau nu, dacă te superi din pricina celor ce-ți spun eu sau dacă vorbele mele îți fac plăcere.

— Cine ești dumneata, care-ți îngădui pînă-ntr-atît să nu ții seama de părerea altora ?

— Nu sînt un străin. Sînt sergentul Troy. Locuiesc aici. Uite, s-a desfăcut în cele din urmă. Degetele dumitale delicate ardeau de nerăbdare mai rău decît ale mele. Aș fi vrut să fie un nod între noduri care să nu se mai desfacă.

Era din ce în ce mai rău. Bathsheba se ridică în picioare și el la fel. Și acum întrebarea pe care și-o punea era cum să-l părăsească în chip cuviincios. Se depărtă strecurîndu-se puțin cîte puțin, cu felinarul în mînă, pînă cînd tunica lui roșie se făcu nevăzută.

— O, la revedere, Frumusețe !

Bathsheba nu-i răspunse, dar ajunsă ceva mai departe se întoarse, apoi intră în casă.

Liddy tocmai se dusese la culcare. În drum spre propria ei cameră, Bathsheba crăpă ușa fetei și spuse cu glas întretăiat :

— Liddy, e vreun soldat aici, prin sat, un sergent, nu știu cum îi spune... cam prea domn pentru un sergent și arată bine ; poartă o tunică roșie cu ceaprazuri albastre.

— Nu, domnișoară... vă spun că nu. Dar s-ar putea să fie sergentul Troy, care-a venit acasă în permisie, deși eu nu l-am văzut. A fost odată pe aici ca sergent, cînd regimentul lui era la Casterbridge.

— Da, așa-l cheamă. Avea cumva mustață, fără favoriți și fără barbă ?

— Avea.

— Ce fel de om e ?

— O, domnișoară, mi-e rușine să spun, e un desfrînat. E isteț și ferchez și-ar fi putut s-adune bani mulți

ca un *squire*. Un filfizon deştept ca el ! Cu numele e fiu de doctor şi asta înseamnă ceva ; dar tatăl lui adevărat a fost conte.

— Ceea ce e mult mai mult. Nu mai spune ! E-adevărat ?

— Da. A fost tare binecrescut, l-au trimis la liceu, la Casterbridge, ani în şir. Cît a stat acolo a învăţat o mulţime de limbi ; se spune că a ajuns să ştie atîtea că putea să scrie prescurtat în chineză ; dar pentru asta n-aş pune mîna în foc, fiindcă am aflat-o de la alţii. Cu toate astea a irosit tot ce i-a dăruit soarta şi s-a înrolat ca soldat ; dar chiar şi acolo s-a ridicat la rangul de sergent, fără să fie supus la probe. Ah, mare lucru să fii de neam nobil ! Un sînge nobil străluceşte pînă şi printre soldaţii de rînd. Şi e-adevărat că s-a întors acasă, domnişoară... ?

— Cred că da. Noapte bună, Liddy.

Şi mai la urma urmei, cum ar putea o femeie, voioasă din fire, să fie supărată pe acest bărbat ? Există împrejurări cînd fete ca Bathsheba îngăduie multe purtări care încalcă regulile : cînd vor să li se aducă laude, adică destul de des ; cînd vor să fie dominate, adică uneori, şi cînd nu-şi doresc lucruri fără rost, adică arareori. Tocmai la vremea aceasta, Bathsheba simţea mai puternic dorinţa de a fi lăudată şi, niţeluş, dorinţa să ştie că are un stăpîn. Ba mai mult : întîmplarea făcea ca cel care ar fi putut îndeplini acest rol să fie socotit mai dinainte o persoană interesantă, fiindcă era un străin frumos şi se vedea limpede că apucase şi vremuri mai bune.

Astfel, Bathsheba nu putea să se hotărască dacă, în ceea ce o privea, credea sau nu că o insultase.

„Cine a mai văzut ceva atît de ciudat ! izbucni în sfîrşit, către ea însăşi, cînd ajunse în camera ei. Şi cine a mai văzut ca cineva să se poarte atît de josnic cum m-am purtat eu ; s-o ştergi aşa, de lîngă un bărbat care n-a fost decît politicos şi binevoitor.“ Era vădit că de astă dată nu mai socotea o jignire complimentele pe care i le făcuse.

Din nefericire pentru el, Boldwood scăpase din vedere să-i spună măcar o dată că e frumoasă.

Portretul. Noi cunoştinţe

PORNIRILE LUI FIREŞTI ŞI NEajunsurile vieţii îşi dăduseră mîna ca să facă din sergentul Troy o altfel de fiinţă decît cei mulţi.

Era un om pentru care amintirile alcătuiau o povară şi prevederea un lucru de prisos. Fiindcă reţinea, ţinea seama şi se îngrijea doar de ceea ce avea sub ochi, punctul lui slab era numai prezentul. Felul cum privea el timpul se asemăna cu o fugară scăpărare a ochilor. Lumina conştiinţei îndreptată asupra a ceea ce a fost şi a ceea ce va să fie, care face ca trecutul să însemne îndoioşare, iar viitorul un alt cuvînt în loc de precauţie, îi era străină. Pentru Troy, trecutul era ieri, viitorul mîine, niciodată — ziua de poimîine.

Iată de ce, din anumite puncte de vedere ar fi putut să fie socotit unul dintre cei mai fericiţi din tagma sa. Fiindcă se poate demonstra ca fiind ceva demn de mare crezare că amintirea e mai puţin un dar decît o boală a spiritului ; iar aşteptarea, în singura ei formă plăcută, şi anume, credinţa neclintită, este în fapt cu neputinţă ; în timp ce aşteptarea, care ia chipul speranţei şi a celor zămislite odată cu ea, răbdarea, nerăbdătoare, hotărîrea, curiozitatea, e ba plăcere, ba durere.

Sergentul Troy, pentru care aşteptarea era un obicei cu totul străin, nu era niciodată dezamăgit. Acestui cîştig, ce nu-i aducea nici un folos, i s-ar fi putut opune pierderea unor lucruri de preţ, deoarece el nu se putea ridica pînă la gusturile şi simţămintele mai înalte, pe care aşteptarea le aduce cu sine.

Dar mărginirea simţirii nu este niciodată recunoscută de către păgubaş ca o pierdere ; astfel devine foarte posibil ca sărăcia ideilor morale sau a ideilor de frumos să se afle în vădit contrast cu lipsurile materiale, căci cei care suferă din cauza acestei sărăcii nu se sinchisesc, iar dacă se sinchisesc încetează curînd să sufere.

Nu simți că ți se refuză ceva, atunci cînd acest lucru ți-a lipsit întotdeauna, iar Troy nu ducea lipsa lucrului pe care nu-l cunoscuse niciodată ; fiindcă-și dădea foarte bine seama că se bucură de ceea ce oamenilor cumpătați le lipsește, simțirea lui, deși într-adevăr ciuntită, părea totuși mai cuprinzătoare decît a altora. Cu bărbații se purta mai mult sau mai puțin cinstit, dar pe femei le mințea ca un cretan ; acest sistem moral avea mai presus de orice menirea să-l facă pe loc simpatic tuturor, atunci cînd era primit într-o societate veselă, și întrucît bunăvoința dobîndită putea fi trecătoare, sistemul avea în vedere numai viitorul.

Nu depășea niciodată hotarul dintre viciile elegante și cele urîte ; așadar, deși moravurile lui nu prea găseau încuviințare, cei care le condamnau își îndulceau adesea părerea cu un surîs. Felul în care lumea se purta cu el îl făcuse să ajungă un soi de precupeț : repovestea isprăvile galante ale altor bărbați, mai degrabă ca să-și sporească propria lui faimă de desfrînat, decît spre folosul moral al celor ce-l ascultau.

Rar se întîmpla ca rațiunea și înclinațiile lui să se înrîurească una pe alta, căci era mult de cînd cele două părți căzuseră la învoială să se despartă ; așadar, se întîmpla uneori ca intențiile sale, fără să lase nimic de dorit în ce privește cinstea, să se contureze pe fundalul întunecat al vreunei fapte cu care alcătuiau un izbitor constrast.

Faptele lui rele erau rodul imboldurilor necugetate, izvorîte din adîncul firii lui, în timp ce faptele lui de virtute își aveau obîrșia în meditația la rece ; de aceea, acestea din urmă înclinau cu modestie să se lase cunoscute mai degrabă din auzite, decît să dea prilejul ca cei din jur să le vadă cu ochii lor. Troy era plin de energie, dar această vioiciune care-i stătea în fire nu ducea la nimic ; și fiindcă acțiunile lui nu se întemeiau niciodată pe o anumită bază și nu urmau un anumit curs, se mulțumea cu orice-i scotea în cale întîmplarea. Deci, în timp ce strălucea în vorbire, fiindcă lucrul acesta îi

venea lesne, faptele lui erau mai mult decît banale, din neputința de a îndruma efortul inițial. Avea o minte isteață și un caracter dîrz ; dar fiindcă-i lipsea putința să le îmbine pe amîndouă, mintea i se lăsa absorbită în lucruri de nimic ; tot așteptînd ca voința să vină s-o călăuzească spre un țel anume, energia i se irosea pe făgașuri zadarnice, fără să țină seama de ce putea cuprinde mintea lui ageră.

Era un bărbat destul de instruit față de alții din clasa mijlocie și neobișnuit de instruit pentru un soldat de rînd. Vorbea curgător și fără încetare. În felul acesta putea să pară altul decît cel care era, de pildă : putea să vorbească despre iubire și să se gîndească la masa de seară, să facă o vizită soțului și să n-o slăbească din ochi pe nevastă-sa, să se arate gata de plată și să fie pornit pe împrumuturi.

Un compliment făcut în treacăt are o putere uluitoare asupra femeilor ; lucrul este atît de cunoscut încît mulți îl repetă aproape pe negîndite ; afirmă lucrul acesta cum ar repeta un proverb sau cum ar spune că sînt creștini și așa mai departe, fără să dea mare însemnătate urmărilor nemaipomenite care izvorăsc din astfel de cuvinte.

Complimentul este încă și mai puțin în favoarea ființei astfel măgulite. De cele mai multe ori, o asemenea părere este îngropată împreună cu toate acele aforisme banale de al căror teribil înțeles nu te poți pătrunde decît în urma unei catastrofe. Cînd este mai mult sau mai puțin gîndit, complimentul pare în armonie cu credința că măgulirea trebuie să vădească judecată, ca să aibă urmări bune. Puțini dintre bărbați, și asta spre buna lor faimă, încearcă să hotărască din fapte cum stau lucrurile ; din fericire pentru ei, însă, întîmplarea nu a dezlegat niciodată problema în locul lor. Cu toate acestea, un mascul perfid, care farmecă cu meșteșug femela printr-un șuvoi de născociri nevrednice să li se dea crezare, poate să dobîndească asupra ei o putere care o duce la un pas de pierzanie ; este un adevăr pe care mulți îl învață,

fără să-l caute cu tot dinadinsul, atunci cînd sînt nevoiți să și-l însușească. Iar mulți susțin că-l știu din experiență, așa cum am spus mai sus și, încrezuți, își îngăduie mai departe asemenea experiențe cu urmări groaznice. Sergentul Troy era unul dintre aceștia.

Observase întîmplător că, în legăturile cu femeile, în afară de lingușeală, singura cale erau blestemele și înjurăturile. O a treia cale nu vedea.

„Poartă-te frumos cu ele și ești pierdut", avea el obiceiul să spună.

Numaidecît după ce se întoarse la Weatherbury, fu văzut în societate. La o săptămînă sau două după tunsul oilor, Bathsheba, care în adîncul inimii simțea o nespusă ușurare fiindcă Boldwood lipsea, se îndrepta spre pajiștile ei; privirea îi aluneca dincolo de gardul viu ce le îngrădea, într-acolo unde cosașii răsturnau fînul. Se vedeau grupuri egale : siluete noduroase — bărbații — și altele mlădii — femeile —, care purtau bonete ascuțite, acoperite cu nanghin atîrnat peste umeri ca o draperie. Coggan și Mark Clark coseau într-o pășune mai apropiată. Clark fredona o melodie în ritmul mișcărilor coasei, iar Jan, care fredona și el o melodie, nu încerca nicidecum să țină tactul cu acest refren. Cei de pe prima fîneață se și apucaseră să încarce fînul, pe care femeile îl întindeau șirag, sau îl strîngeau în căpițe, iar oamenii îl aruncau în car.

Din spatele carului apăru o siluetă ce se zărea ca o pată roșie ; încărca întruna fînul împreună cu ceilalți, fără să-i pese de ce făcea. Era sergentul cel curtenitor, care venise de plăcere la strîns fînul ; nimeni n-ar fi putut tăgădui că-i făcea stăpînei un adevărat serviciu cavaleresc alăturîndu-se bucuros celor ce munceau la ferma ei, într-o vreme cînd oamenii aveau atîta zor.

Bathsheba păși pe pajiște și, în aceeași clipă, Troy o zări, își înfipse furca în pămînt și, luîndu-și bastonul, se îndreptă spre ea. Roși stînjenită și cam mînioasă, iar ochii ei, la fel ca și pașii, căutau drept înainte, aidoma cu poteca pe care pășea.

Scenă la marginea fîneții

— A, DOMNIȘOARA EVERDENE, spuse sergentul, și-și atinse ușor capela. Nu m-aș fi gîndit că dumneata erai aceea cu care-am vorbit noaptea trecută. Și totuși, dac-aș fi stat să mă gîndesc, „regina tîrgului de grîne“ (fiindcă adevăru-i adevăr la orice oră din zi sau din noapte, și ieri, la Casterbridge, așa am auzit că ți se spunea), „regina tîrgului de grîne“, zic, nu putea să fie altă femeie. Vin acum în fața dumitale să cer de-o mie de ori iertare că m-am lăsat tîrît de ceea ce simțeam și m-am exprimat cam îndrăzneț pentru un străin. Trebuie să știi că nu sînt chiar străin prin partea locului ; sînt sergentul Troy, și după cum spuneam, cînd eram băiețandru i-am dat ades o mînă de ajutor unchiului dumitale pe pajiștile astea. Astăzi am făcut același lucru pentru dumneata.

— Cred că trebuie să-ți mulțumesc pentru ajutorul dat, domnule sergent Troy, spuse „regina tîrgului de grîne“, pe un ton de recunoștință politicoasă.

Sergentul păru jignit și trist.

— Nu, domnișoară Everdene. De ce-ar trebui ?

— Mă bucur că nu.

— De ce ? Dacă pot să întreb fără supărare...

— Fiindcă nu prea am chef să-ți mulțumesc pentru nimic.

— Mă tem că vorbele mele au pricinuit o stricăciune pe care inima mea n-are s-o mai dreagă niciodată. O, ce vremuri nesuferite trăim, ca un bărbat să fie urmărit de ghinion fiindcă i-a spus cinstit unei femei că e frumoasă. Mai mult n-am spus, trebuie să recunoști, și mai puțin n-aș fi putut spune, asta o recunosc eu însumi.

— De unele vorbe m-aș lipsi mai curînd decît de bani.

— Într-adevăr. E un fel de a abate discuția pe alt făgaș.

— Nu. Vreau să spun că mi-aș dori mai degrabă să nu-mi stai în cale decît să-mi ții tovărășie.

— Iar eu aș prefera să mă blestemi dumneata decît să mă sărute altă femeie ; așadar o să rămîn aici.

Bathsheba amuțise cu desăvîrșire. Și totuși, fără să vrea simțea că ajutorul pe care sergentul îl dădea nu îngăduia un refuz jignitor.

— Ei bine, urmă Troy, cred că există laude care sînt o mojicie, și s-ar putea ca ale mele să fie la fel. Dar totodată există purtări care sînt o nedreptate și s-ar putea ca a dumitale să fie astfel. Fiindcă un om fără farmec, cu un suflet sincer, care n-a fost niciodată deprins să se prefacă, își spune deschis gîndul, deși nu prea îi vine la socoteală, trebuie să fie închis ca un răufăcător.

— De fapt nu așa stau lucrurile între noi doi, răspunse ea și se întoarse. Nu-mi place ca un străin să fie îndrăzneț și obraznic, chiar cînd mă laudă.

— A, nu ce-am spus, ci felul cum am vorbit jignește, i-o întoarse el fără să se sinchisească. Dar eu am trista mulțumire să știu că vorbele mele, fie că sînt primite cu plăcere sau socotite o ofensă, sînt un adevăr neîndoielnic. Ai fi vrut să te privesc și să spun celor pe care-i cunosc că, ești o femeie oarecare, ca să te scutesc să fii stînjenită de privirile lor cînd se vor apropia de dumneata ? Nu fac eu așa ceva. N-aș putea să spun o minciună atît de ridicolă despre o frumusețe ; n-aș putea să îndemn măcar o singură femeie din Anglia să fie din cale-afară de modestă.

— Vorbe prefăcute și atîta tot, exclamă Bathsheba, rîzînd fără să vrea de șiretlicul pe care-l folosea sergentul. Ai o imaginație rară, domnule sergent Troy. De ce oare n-ai trecut pe lîngă mine în seara aceea, fără să spui nimic ? Asta e toată vina pe care ți-o aduc.

— Fiindcă nu mi-ar fi dat prin minte așa ceva. Jumătate din toată plăcerea unui simțămînt ți-o dă putința de a vorbi despre ceea ce simți atunci cînd inima-ți dă ghes. Același lucru s-ar fi întîmplat și dacă ai fi fost urîtă și bătrînă : aș fi izbucnit la fel.

— Atunci, cît e de cînd te supără simțirea aceasta puternică ?

— O, de cum am ajuns la vîrsta la care am putut să-mi dau seama ce-i frumos și ce-i urît.

— Să sperăm că simțul care îți dă posibilitatea să faci deosebirea despre care vorbești nu se mărginește numai la înfățișare, ci se referă la fel de bine și la moravuri.

— N-am să vorbesc despre moravuri sau despre religie. Deși aș fi fost un creștin foarte bun dacă voi, femeile frumoase, n-ați fi făcut din mine un idolatru.

Bathsheba se mișcă pentru a-și ascunde gropițele care-i apăruseră, fiindcă-i venea să rîdă. Troy o urmă, învîrtindu-și bastonul.

— Dar o să mă ierți, domnișoară Everdene ?

— Nu prea.

— De ce ?

— Spui niște lucruri...

— Am spus că ești frumoasă și o repet, fiindcă... așa și este. Cea mai frumoasă din cîte am văzut, să mă trăznească Dumnezeu dacă mint. O spun pe...

— Taci, taci. N-o să te ascult, necuviința dumitale e groaznică, spuse ea, frămîntîndu-se, deznădăjduită că stătea să-l asculte ; dar pe de altă parte, ar fi dorit să-l asculte întruna.

— Îți repet că ești o femeie cît se poate de tulburătoare. Nu spun nimic deosebit cu asta, nu-i așa ? Sînt sigur că faptul e destul de limpede. Domnișoară Everdene, poate că mă exprim prea violent și asta îți displace ; în privința aceasta, părerea mea e prea neînsemnată ca să te convingă, dar e fără îndoială cinstită și atunci de ce să nu mi-o ierți ?

— Fiindcă... fiindcă nu e adevărat, murmură ea cu feminitate.

— Uf, uf ! Cine păcătuiește mai rău dintre noi doi, eu care încalc porunca a treia sau dumneata care-o încalci pe-a noua ?

— Ei bine, nu mi se pare adevărat că aș fi tulburătoare, ocoli ea întrebarea.

— Dimpotrivă ; și dacă e într-adevăr așa, apoi îți spun cu tot respectul că pricina e modestia dumitale, domnișoară Everdene. Nu încape însă îndoială că toată lumea ți-a spus un lucru care nu scapă nimănui ; ar trebui să-i crezi pe toți pe cuvînt.

— Nu spun ei chiar așa...

— Ba da, trebuie să spună.

— Adică nu mi-o spun în față, cum faci dumneata, urmă ea, lăsîndu-se mai departe atrasă într-o discuție pe care avusese de gînd să n-o îngăduie cu nici un chip.

— Dar știi că asta gîndesc ?

— Nu... adică... firește, am auzit-o pe Liddy cum spunea așa, dar... Bathsheba tăcu.

Acest răspuns sincer însemna că se dădea bătută, oricît ar fi căutat să-i ascundă adevăratul înțeles ; se dădea bătută, lucru pe care ea nu-l cunoscuse pînă atunci. Nicicînd o propoziție neterminată nu avusese un înțeles atît de limpede. Nepăsătorul sergent zîmbi în sinea lui și poate că și diavolul surîdea privind printr-o gaură a iadului, căci era o clipă de răspîntie pe drumul unei vieți. Tonul și figura ei dovedeau fără îndoială că sămînța care avea să arunce în aer temelia prinsese rădăcină într-o crăpătură a zidului ; restul însemna timp și schimbări firești.

— Ei, vezi că adevărul iese la lumină ? răspunse militarul. Să nu-mi spui că o domnișoară poate să trăiască în mijlocul unor zumzete de admirație și să nu aibă habar că le aude. Ei bine, domnișoară Everdene, te rog să mă ierți că mă port ca un necioplit, dar dumneata aduci omenirii mai multă pagubă decît foloase.

— Nu zău ! Și cum ? spuse ea și făcu ochii mari.

— O, e destul de adevărat. Mai bine spînzurat fără milă decît mincinos (un vechi proverb, obișnuit la țară, pe care lumea nu pune mare preț, dar pentru un soldat grosolan e îndeajuns de bun) : așadar o să spun ce gîndesc, fie că-ți place, fie că nu, și fără să trag nădejde să fiu iertat. Ei bine, domnișoară Everdene, în felul acesta frumusețea dumitale poate să facă în lume mai mult rău decît bine... Sergentul privi disprețuitor livada, desprins de lumea din jur, care-l nemulțumea. Probabil că de fiece femeie obișnuită se îndrăgostește cîte un bărbat : ea poate să se mărite cu el, iar el e mulțumit și duce o viață folositoare. La o femeie ca dumneata rîvnesc însă o sută de bărbați ; ochii dumitale îi vor vrăji cu zecile și îi vor face să nutrească o dragoste zadarnică, fiindcă dumneata nu vei putea să te măriți decît cu unul. Dintre cei care vor suferi fiindcă iubirea lor a fost disprețuită,

să zicem că douăzeci vor încerca să-şi înece oful în băutură, alţi douăzeci vor lîncezi o viaţă întreagă fără a dori să lase în urma lor vreun semn că au trăit, fiindcă în afară de dragostea pe care ţi-o poartă, nu nutresc nici o altă ambiţie ; şi alţi douăzeci, cei sensibili (printre aceştia mă număr poate şi eu), se vor tîrî veşnic în urma dumitale, vor fi veşnic acolo de unde să poată doar să te privească şi se vor deda la acte deznădăjduite. Prostia bărbaţilor n-are leac. Restul s-ar putea să încerce să-şi înfrîneze patima. Dar toţi vor fi amăriţi. Şi nu numai cei nouăzeci şi nouă de bărbaţi, dar şi cele nouăzeci şi nouă de femei pe care ei ar fi putut să le ia de neveste vor fi amărîte odată cu ei. Asta-i toată povestea. De aceea spun că o femeie atît de fermecătoare ca dumneata, domnişoară Everdene, nu prea e o binefacere pentru rasa umană.

În tot timpul acestui discurs, figura frumosului sergent arăta la fel de încremenită şi de aspră ca fata lui John Knox în clipele cînd vorbea cu vesela şi tînăra sa regină. Şi cum ea nu-i răspunse, o întrebă :

— Citeşti în franceză ?

— Nu, începusem să învăţ, dar cînd am ajuns la verbe tata a murit, spuse ea simplu.

— Eu, da, atunci cînd am prilejul, ceea ce în ultima vreme nu mi s-a întîmplat adesea (maică-mea era pariziană), iar francezii au un proverb : *„Qui aime bien châtie bien“*, „Cine iubeşte mult, pedepseşte aspru“. Pricepi ce vreau să spun ?

— A, răspunse Bathsheba, iar vocea ei, îndeobşte stăpînită, tremura uşor, dacă şi în luptă îţi farmeci pe jumătate atît de bine duşmanul, cum farmeci cu vorba, eşti în stare să-l faci să simtă plăcere cînd îţi înfigi baioneta în el.

Şi pe dată sărmana Bathsheba îşi dădu seama că făcuse o greşeală recunoscînd acest lucru ; încercă s-o dreagă, dar se încurcă din ce în ce mai rău.

— Să nu crezi totuşi că eu găsesc vreo plăcere în ce-mi spui.

— Ştiu, ştiu cît se poate de bine, răspunse Troy şi pe faţă i se citi o convingere sinceră ; apoi chipul i se posomorî. Cînd vreo zece bărbaţi sînt gata să-ţi spună

vorbe dulci și să-ți ofere omagiile pe care le meriți, fără să-ți atragă luarea-aminte asupra celor ce se pot întîmpla, așa cum ai nevoie, e la mintea omului că bietul meu amestec necioplit, de laudă și de dojană, nu poate să facă mare plăcere. Oi fi eu neghiob, dar nu sînt atît de încrezut încît să-mi închipui una ca asta.

— Socot că încrezut ești, totuși, șovăi Bathsheba și privi cu coada ochiului o trestie de care tot trăgea cu mișcări zvîcnite ; purtarea ostașului o făcuse ca în ultimele clipe să se simtă neliniștită ; nu fiindcă nu-și dădea seama ce însemnau într-adevăr vorbele lui dulci, ci fiindcă nu era în stare să le pună stavilă.

— N-aș mărturisi-o nimănui altuia, și nici dumitale nu ți-o spun întocmai. Și totuși, s-ar putea ca noaptea trecută să fi fost cam plin de mine însumi, atunci cînd am presupus prostește ceea ce am presupus. Știu că ai fost nevoită să auzi prea des vorbe de admirație la fel cu ale mele și de aceea ele nu-ți mai fac nici o plăcere ; dar am socotit că blîndețea, care-ți stă în fire, o să te împiedice să judeci aspru niște cuvinte nestăpînite, așa cum ai făcut, și să mă condamni, și să mă rănești, așa cum faci în dimineața asta, cînd muncesc din greu ca să-ți salvez finul.

— Ei bine, nu te mai gîndi la ce s-a întîmplat, poate că n-ai vrut să fii prost-crescut cînd ai spus ce gîndeai ; într-adevăr, nu cred că asta ai vrut, spuse femeia cea ascuțită la minte, cu o bună-credință dureros de naivă. Și-ți mulțumesc pentru că ai dat o mînă de ajutor aici. Dar ia seama : să nu-mi mai vorbești astfel și nici altfel, decît dacă-ți vorbesc eu mai întîi.

— O, domnișoară Bathsheba, ești prea aspră.

— Nu sînt. De ce ?

— N-o să-mi mai vorbești. O să lipsesc multă vreme. În curînd mă întorc la monotonia jalnică a instrucției militare și s-ar putea ca peste puțin timp să primim ordinul să plecăm din oraș. Și totuși îmi răpești singura bucurie pe care o am în viața asta plicticoasă a mea. Ei bine, poate că generozitatea nu e chiar cea mai vădită dintre trăsăturile femeii.

— Cînd pleci ? întrebă ea cu oarecare interes.

— Peste o lună.

— Dar cum de-ți face plăcere să stai de vorbă cu mine ?

— Mă mai întrebi, domnișoară Everdene, cînd știi doar foarte bine de unde vine jignirea de care m-am făcut vinovat.

— Dacă ți se pare mare lucru un asemenea fleac, atunci n-am nimic împotrivă să-ți vorbesc, răspunse ea cu inima îndoită, plină de neîncredere. Dar nu cred că ții într-adevăr să auzi o vorbă de-a mea ; nu-i așa ? O spui și dumneata așa, într-o doară...

— Ești nedreaptă, dar n-am să repet această observație. Acum cînd am primit din partea dumitale acest semn de prietenie, și n-are a face cu ce preț, sînt mult prea mulțumit ca să mai caut pricină tonului cu care mi-ai vorbit. Țin, domnișoară Everdene, la o vorbă de-a dumitale. Poate că socotești prostie din partea unui bărbat să vrea o vorbă, și atîta tot, un simplu „bună-dimineața". Și poate că așa și este ; nu știu. Dar n-ai fost niciodată în situația unui bărbat care adoră o femeie ; iar femeia aceea ești chiar dumneata.

— Într-adevăr...

— Atunci nu știi nimic despre ceea ce înseamnă o asemenea experiență, și să te ferească Dumnezeu s-o știi vreodată.

— Prostii ; lingușitorule ! Ce înseamnă toate astea ? Aș vrea să știu...

— Pe scurt, înseamnă să nu fi în stare să gîndești, să asculți sau să privești decît într-un singur loc, și într-acolo să privești în chinuri...

— Ah, sergentule, nu merge, te prefaci, spuse ea și clătină neîncrezătoare din cap. Ești prea îndrăzneț ca să spui adevărul.

— Nu, pe onoarea mea de soldat.

— Dar de ce ar fi astfel ? Firește, te întreb așa, în joacă.

— Fiindcă ești o femeie atît de tulburătoare, iar eu sînt atît de înnebunit.

— Așa și arăți.

— Chiar sînt.

— Vai, dar m-ai văzut prima oară abia noaptea trecută.

— N-are nici o importanță. Fulgerul lovește pe loc. Te-am iubit de-atunci, din prima clipă, cum te iubesc și-acum.

Bathsheba îl măsură curioasă de jos în sus, pînă unde îndrăznea să se încumete cu privirea, ceea ce nu însemna chiar pînă la ochi.

— Nici nu poți, și nici nu-i așa, spuse ea grav. Nu există asemenea sentimente fulgerătoare; nu te mai ascult. Vai, Doamne, cît e ceasul? Plec... Am pierdut o mulțime de timp de cînd tot stau aici.

Sergentul se uită la ceasul lui.

— Cum, n-ai ceas, domnișoară?

— N-am în clipa asta; dar o să am în curînd unul nou.

— Nu. Trebuie să ți se dăruiască unul. Da, să ți se dăruiască. E un cadou, domnișoară Everdene, un cadou.

Și înainte să apuce să-și dea seama de înțelesul acestor vorbe, Bathsheba se trezi în mînă cu un ceas masiv de aur.

— E prea bun pentru un om ca mine, spuse el calm. Ceasul are un trecut. Apasă pe buton și deschide-i capacul.

Bathsheba îl ascultă.

— Ce vezi?

— Un panaș și un motto.

— O coroană cu cinci vîrfuri și dedesubt e scris *Cedit amor rebus*, „Dragostea se supune împrejurărilor". Este mottoul contelui de Severn. Ceasul a aparținut ultimului lord din această casă și a fost dăruit tatălui meu vitreg, care a fost medic, ca să-l folosească pînă la majoratul meu și atunci să-mi fie dat mie. E tot ce-am moștenit vreodată. Ceasul a bătut la vremea lui ora unor interese auguste, ceremonial de stat, întîlniri amoroase de la curte, căsătorii cu fast, somn domnesc. Acum e al dumitale.

— Dar, sergentule Troy, nu pot să-l primesc, nu pot! exclamă ea cu ochi mari de uimire. Un ceas de aur! Dă-ți seama ce faci! Nu fi atît de perfid!

Sergentul se dădu îndărăt și se feri să-și ia înapoi darul pe care ea i-l tot întindea. Bathsheba îl urma pas cu pas.

— Ține-l..., te rog, domnișoară Everdene, spuse capriciosul copil al imboldurilor firești. Acum, cînd e al dumitale, îl prețuiesc de zece ori pe-atît. Unul mai de rînd o să-mi prindă la fel de bine și plăcerea să știu pe-a cui inimă bate vechiul meu ceas... bine, nu mai vorbesc despre asta. E pe mîini mult mai bune decît a fost vreodată.

— Dar nu pot să-l primesc, spuse ea cu un freamăt de suferință. Cum poți să faci așa ceva ? Să-mi dai ceasul răposatului dumitale tată și încă un ceas de o asemenea valoare ! N-ar trebui să fii atît de nesăbuit, sergentule Troy !

— L-am iubit pe tatăl meu ; asta-i bine ; dar e și mai bine că te iubesc pe dumneata mai mult decît pe el. Iată de ce pot să ți-l dăruiesc, spuse sergentul, iar glasul său avea o mlădiere minunat de firească, încît era limpede că în clipa aceea nu mai juca teatru. Atîta timp cît Bathsheba rămăsese netulburată, el îi slăvise frumusețea doar ca să facă haz ; dar acum, cînd o văzuse cum se însuflețește, se simțea răscolit de-a binelea ; și deși nu lua lucrurile chiar atît de serios cum își închipuia ea, le lua poate mai în serios decît credea el însuși.

Bathsheba, frămîntîndu-se pradă unei uluiri fără de margini, spuse cu un glas în care se strecura neîncrederea :

— Cum se poate ! Cum se poate să ții la mine și încă atît de brusc ! M-ai văzut foarte puțin ; s-ar putea să nu fiu atît... atît de frumoasă cît îți par dumitale. Te rog, ia-l înapoi. Nu pot și nu vreau să fie al meu ! Crede-mă, ești prea generos ! Nu ți-am arătat niciodată bunăvoință ; atunci pentru ce-ai fi dumneata atît de binevoitor cu mine ?

Buzele lui erau din nou gata să dea un răspuns prefăcut, dar își înghiți vorbele.

Așa cum arăta acum, tulburată, aprinsă și cu sufletul deschis ca lumina zilei, frumusețea ei ademenitoare îndreptățea din plin laudele lui ; Troy era într-adevăr cu

totul uimit de îndrăzneala pe care o avusese cînd vorbise ca şi cum şi-ar fi ticluit cuvintele. Spuse fără să se gîndească :

— A, de ce ? Şi o privi mai departe.

— Şi cînd te gîndeşti că muncitorii mei mă văd cum o iau pe cîmp după dumneata şi se miră ! O, ce groaznic ! continuă ea fără să-şi dea seama de schimbarea pe care o pricinuia.

— La început nu ţi l-am oferit cu intenţia să-l primeşti, izbucni el sincer, fiindcă era singurul meu semn de noblеţe, dar ţi-o jur că-n clipa asta îmi doresc să spui da. Hai, fără să ne mai prefacem... Nu-mi refuza fericirea de a şti că-l porţi pentru plăcerea mea. Eşti prea încîntătoare, de aceea nici măcar nu-ţi pasă dacă te porţi sau nu drăguţ, aşa cum fac altele.

— Nu, nu, nu spune asta. Am pricină de îndoială, dar n-aş putea să spun care.

— Fie, fie şi-aşa, zise el şi în cele din urmă primi îndărăt ceasul. Acum trebuie să te părăsesc. O să vrei să-mi mai vorbeşti în cele cîteva săptămîni cît mai stau aici ?

— Da, sigur. Şi totuşi nu ştiu. O, de ce mi-ai ieşit în cale ca să mă tulburi ?

— Poate că am căzut eu singur în cursa pe care am întins-o. Se mai întîmplă. Ei bine, îmi dai voie să lucrez la dumneata, la cîmp ? încercă el s-o momească.

— Da, cred că da ; dacă asta îţi face plăcere...

— Mulţumesc, domnişoară Everdene.

— Nu, nu-mi mulţumi.

— La revedere.

Sergentul duse mîna la chipiul pus pe-o ureche, o salută şi se întoarse în grupul de cosaşi care se vedeau în depărtare.

Bathsheba simţi că în clipa aceea nu putea să dea ochi cu cosaşii ei. De uluire şi emoţie inima i se zbătea nebună în piept. Cu faţa încinsă şi cu ochii aproape în lacrimi, se îndreptă spre casă. „O, ce-am făcut, murmură ea. Ce înseamnă asta ? Aş vrea să ştiu ce era adevărat din tot ce-a spus."

Capitolul XXVII

Roiesc albinele

IN ANUL DESPRE CARE VORBIM, albinele din Weatherbury au roit tîrziu. Era a doua jumătate a lunii iunie şi a doua zi după întîlnirea cu Troy, la marginea fîneţii; Bathsheba stătea în grădină, privind un roi de albine care se învîrtea prin aer, şi încerca să ghicească unde se vor aşeza. Anul acesta albinele nu numai că roiau tîrziu, dar mai erau şi tare nesupuse. Uneori, un anotimp întreg, toate roiurile poposeau pe crăcile cele mai joase ale unui tufiş de coacăze sau într-un măr, pe spalier; în anul următor, aveau să-şi ia zborul, pînă la ultima albină, drept spre ramura cea mai de sus a unui măr înalt şi subţire, cu crengi costelive, şi de acolo înfruntau pe oricine ar fi tăbărît asupra lor fără să fie înarmat cu scări şi cu bastoane.

Aşa se întîmpla şi acum. Cu mîna streaşină la ochi, Bathsheba urmărea puzderia de albine care se înălţa în zbor pînă acolo unde văzduhul albastru nu mai putea fi scrutat, ca în cele din urmă să se oprească într-unul din pomii amintiţi mai sus, pe-o ramură greu de ajuns. Se putea observa un proces aidoma cu ceea ce se spune că s-a petrecut cu mii şi mii de ani în urmă la formarea universului. Roiul în forfotă proiectase pe cer o ceaţă subţire şi uniformă care acum începu să se îngroaşe în jurul unui centru întunecat: nebuloasa lunecă spre o creangă şi se făcu şi mai deasă, pînă cînd apăru în lumină ca o pată neagră şi solidă.

Fiindcă bărbaţii şi femeile dădeau zor să pună la adăpost recolta de fîn — chiar şi Liddy plecase la cîmp ca să dea o mînă de ajutor — Bathsheba hotărî să bage ea însăşi albinele în stup; adusese o scară, o perie şi un baston cu capătul încovoiat, şi pentru ca albinele să n-o poată ataca, îşi puse pe ea o armură: mănuşi de piele, pălărie de paie şi un văl mare, care pe vremuri fusese verde, dar acum ajunsese să aibă culoarea tutunului de decolorat ce era, şi astfel înarmată sui vreo douăsprezece trepte ale scării. Numaidecît, la mai puţin de

zece metri depărtare, auzi o voce care începuse s-o tulbure în chip straniu.

— Îngăduie-mi să te ajut, domnişoară Everdene; n-ar trebui să încerci să faci singură treaba asta.

În clipa aceea, Troy deschidea portiţa grădinii.

Bathsheba zvîrli jos peria, bastonul cu capătul încovoiat şi stupul gol, îşi adună strîns rochia în jurul gleznelor, toată numai fior, şi coborî scările uşor, de parc-ar fi alunecat în jos. Cînd ajunse la piciorul scării, Troy era şi el acolo şi se aplecă să ridice stupul.

— Norocos mai sînt că am picat tocmai acum, exclamă sergentul.

Bathsheba îşi regăsi numaidecît glasul.

— Ce spui? Vrei să fii atît de bun să le dai jos în locul meu? îl întrebă ea cu o voce cam tremurîndă pentru o fată atît de îndrăzneaţă, deşi pentru o fată sfioasă aceste cuvinte ar fi însemnat o întrebare destul de curajoasă.

— Dacă vreau? Firește că vreau! Eşti înfloritoare. Troy îşi aruncă bastonul şi-şi puse piciorul pe o treaptă, gata să urce scara.

— Trebuie însă să-ţi pui vălul şi mănuşile, fiindcă altfel au să te înţepe îngrozitor.

— Ah, da. Vălul şi mănuşile. Vrei să-mi arăţi cum să le potrivesc, ca să stea ca lumea?

— Şi mai ai nevoie şi de pălăria asta cu borul lat, deoarece chipiul dumitale n-are bor care să ţină vălul departe de faţă şi te pot înţepa.

— Şi pălăria cu borul lat, asta în tot cazul.

Şi astfel, o soartă capricioasă hotărî ca pălăria ei să fie scoasă — cu vălul şi cu tot ce mai avea pe ea — şi pusă pe capul sergentului, în timp ce acesta îşi arunca chipiul într-un tufiş de agrişe. După aceea fu nevoie ca ea să lege marginea de jos a vălului în jurul lui Troy şi să-i pună mănuşile.

Deghizat astfel, sergentul părea o adevărată arătare; oricît de mare îi era tulburarea, Bathsheba n-avu încotro şi rîse deschis. Din gardul manierelor reci, care-l ţinea la distanţă, mai picase un par.

Bathsheba privea de jos, în timp ce Troy, cu o mînă dădea zor să curețe pomul şi să scuture albinele, iar

cu cealaltă ținea stupul, pentru ca ele să intre înăuntru. Și cînd fu sigură că e prins de treabă și nu poate s-o observe, folosi clipa și-și potrivi nițeluș veșmintele. Sergentul coborî scara, ținînd în mîna întinsă stupul, în urma căruia se prelingea un nor de albine.

— Pe viața mea, spuse el prin vălul de pe față, cu stupul ăsta în mînă te doare mai rău brațul decît după o săptămînă de scrimă.

Cînd treaba fu dusă la bun sfîrșit, se apropie de ea :

— Vrei să fii atît de bună să mă dezlegi și să mă scapi de boarfele astea ? M-am cam sufocat în colivia asta de mătase.

În timp ce-i desfăcea legăturile din jurul gîtului, gest cu care nu era obișnuită, spuse, ca să-și ascundă stînjeneala :

— N-am văzut niciodată lucrul despre care vorbeai.

— Ce anume ?

— Exercițiile de scrimă.

— A, ți-ar plăcea ?

Bathsheba șovăi.

Auzise din cînd în cînd că locuitorii din Weatherbury, pe care întîmplarea îi făcuse să stea cîtăva vreme la Casterbridge, în apropierea cazărmilor, vorbeau despre aceste bizare și strălucite isprăvi, exercițiile de scrimă. Bărbații și băieții, care se uitaseră pe furiș printr-o crăpătură sau priviseră peste ziduri, în curtea cazărmilor, vorbeau la întoarcere despre cele văzute ca despre cea mai strălucită înfruntare de arme ce se poate închipui : costume și arme scapără ca stelele nestatornice ; se-avîntă ici, colo, pretutindeni ; dar se supun totuși unei anumite reguli, sînt îngrădite într-un anumit loc. Spuse așadar cu glas moale ceea ce dorea din toată inima :

— Da, mi-ar plăcea foarte mult.

— Bun ! ai să mă vezi pe mine executîndu-le.

— Nu mai spune ! Cum ?

— Lasă-mă să mă gîndesc.

— Nu cu bastonul ; nu asta mă interesează. Cu o sabie adevărată.

— Știu ; n-am nici o sabie aici ; dar cred că deseară aș putea să fac rost de una. Acum vrei...

Troy se aplecă spre ea și cu voce joasă îi șopti un îndemn.

— O, nu, nu! și Bathsheba roși. Mulțumesc foarte mult, dar n-aș putea ; pentru nimic în lume.

— Ba sînt sigur c-ai putea. N-ar ști nimeni.

Ea clătină din cap, dar împotrivirea-i slăbea.

— Dacă viu, trebuie să o aduc și pe Liddy. Nu pot altfel.

Troy își cufundă privirea în depărtări.

— Nu văd de ce vrei să vii cu ea, spuse el cu răceală.

Ochii o trădară, căci încuviințau fără voia ei că mai era ceva, nu numai răceala lui, care-o făcea să simtă la rîndul ei că Liddy ar fi de prisos. Știuse chiar în timp ce făcea propunerea.

— Ei bine, n-am s-o aduc pe Liddy, și am să viu. Dar numai pentru scurt timp, pentru foarte scurt timp.

— Nu durează nici cinci minute, spuse Troy.

Capitolul XXVIII

Groapa dintre ferigi

CASA BATHSHEBEI PRIVEA SPRE un deal care se prelungea, pe o milă, cu un teren necultivat, presărat în acest anotimp cu tufișuri înalte de ferigi invoalte și luminoase ; în ultima vreme crescuseră năvalnic, iar acum verdele lor schimbător strălucea limpede și neîntinat.

La ora opt, în acea seară din toiul verii, pe cînd mingea de aur cu sulițele apusului înfipte în ea își perinda încă, printre vîrfurile ferigilor, razele lungi și luxuriante, desișul foșni ușor sub atingerea unor veșminte ; în mijlocul ferigilor se ivi Bathsheba, mîngîiată pînă la umeri de ramurile lor, brațe moi de pene. Se opri, se întoarse, și o luă îndărăt peste deal pînă la jumătatea drumului spre casă ; cătă către locul de unde tocmai plecase, ca și cum și-ar fi luat rămas bun, și hotărî să nu mai zăbovească prin apropiere.

Zări un punct întunecat, de un roşu artificial, care se mişca pe coama dealului. Punctul dispăru pe versantul celălalt.

Bathsheba aşteptă un minut, şi încă unul, tot cu gîndul la Troy, care avea să fie dezamăgit dacă ea nu se ţinea de cuvînt; pînă la urmă o luă din nou la goană peste cîmp, se căţără pe coasta abruptă şi se îndreptă iarăşi într-acolo unde pornise la început. De data aceasta tremura şi gîfîia de-a binelea; îşi spunea că e o cutezanţă să se dedea la o asemenea faptă, pe care lumea n-o vede cu ochi buni; răsuflarea îi era întretăiată, în ochi îi lucea o lumină neobişnuită. Şi totuşi, n-avea încotro. Ajunse la marginea unei gropi din mijlocul cîmpului cu ferigi. Jos, în groapă, se găsea Troy, care-şi înălţă privirea spre ea.

— Am auzit un foşnet prin frunze înainte de a te vedea, spuse el şi se ridică, întinzîndu-i mîna ca s-o ajute să coboare panta.

Groapa era o scobitură de forma unei farfurioare, formată pe cale naturală, largă de vreo nouă metri la gură şi nu prea adîncă, ceea ce îngăduia ca soarele să le lumineze capul. Cînd te aflai în mijlocul ei, cerul de deasupra se întîlnea cu un orizont rotund de ferigi: acest front verde creştea pînă la capătul pantei şi apoi înceta brusc. Pe fundul gropii, încins cu acest brîu de verdeaţă, se întindea un covor adînc şi mătăsos, de muşchi întreţesut cu iarbă, atît de moale, încît piciorul aproape că se cufunda în el.

— Uite, spuse Troy, şi-şi scoase sabia, care acum, ridicată în bătaia soarelui, scînteia şi aducea un salut, ca şi cum ar fi fost vie, — mai întîi sînt cele patru lovituri de stînga şi cele patru lovituri de dreapta, patru împunsături de dreapta şi patru de stînga. După părerea mea, loviturile şi apărările infanteriei sînt mai interesante, dar ale noastre au mai multă strălucire. Ei au şapte lovituri şi trei împunsături. Asta, ca să te pregătesc. Şi-acum, lovitura noastră numărul unu seamănă cu mişcarea pe care o faci cînd semeni grîu: uite-aşa. Bathsheba văzu un fel de curcubeu răsturnat în aer şi-apoi braţul lui Troy rămase iarăşi pe loc. Lovitura numărul doi se execută ca şi cum ai tăia un gard viu. A treia, ca şi cînd

ai secera ; a patra, de parcă ai treiera : așa. Apoi aceleași, pe stînga. Împunsăturile sînt acestea : unu, doi, trei, patru, la dreapta ; unu, doi, trei, patru, la stînga. Troy le repetă. — Mai vrei o dată ? Unu, doi...

Bathsheba îl întrerupse în grabă :

— Mai bine nu. Doi și patru mă lasă rece, dar unu și trei sînt grozave.

— Foarte bine. Te scutesc de unu și trei. Și-acum, lovituri, împunsături, apărări și poante laolaltă. Troy le arătă așa cum se cuvine. Și-apoi mai e și exercițiul de urmărire, uite-așa... Și-i arată mișcările, la fel cum făcuse mai înainte. — Iată, acestea sînt mișcările care rămîn totdeauna aceleași. Infanteria are două lovituri infernale, îndreptate în sus, pe care noi sîntem prea omenoși ca să le folosim. Așa : trei, patru.

— Asta-i crimă ; e o cruzime !

— Loviturile acestea sînt mortale. Acum e-acum : o să-ți arăt un joc firesc, o să-ți prezint toate loviturile și poantele, ale infanteriei și ale cavaleriei, mai iuți ca fulgerul și toate de-a valma, urmînd regula doar atît cît să stăpînească instinctul și totuși să nu-l ferece în lanțuri. Dumneata ești adversarul meu, însă te deosebești de un inamic adevărat prin aceea că o să fiu întruna gata să te ating, dar o să-mi greșesc ținta cu un fir de păr, sau poate două. Ia seama, nu te da îndărăt, orice-aș face.

— Nici vorbă că nu, spuse ea dîrză.

Troy îi arătă locul unde să stea, cam la un metru în fața lui.

Spiritul ei aventuros începuse să simtă gust pentru aceste fapte romantice. Trecu pe locul care-i fusese arătat, față în față cu Troy.

— Și-acum, doar așa, ca să aflu dacă ești destul de curajoasă pentru ca să-mi îngădui să fac ceea ce doresc, o să te supun la o probă pregătitoare.

Troy își flutură sabia pentru a doua introducere și următorul lucru de care ea putu să-și dea seama fu că lama și vîrful armei străfulgerară în stînga ei, deasupra șoldului ; și apoi că vîrful și lama reapărură în dreapta, ieșindu-i parcă dintre coaste, după ce pare-se că-i străf-

punseseră trupul. Al treilea amănunt pe care mintea ei îl prinse fu că aceeași sabie era cum nu se poate mai curată, fără strop de sînge pe ea și că Troy o ținea drept în mînă (în poziția denumită din punct de vedere tehnic „recuperarea săbiei"). Totul se petrecuse cu o repeziciune uluitoare.

— O, strigă ea îngrozită și-și apăsă coastele cu mîna. M-ai străpuns ? Nu, nu m-ai străpuns. Atunci ce-ai făcut ?

— Nu te-am atins, spuse Troy liniștit. N-a fost decît o probă de ușurință a mîinii. Sabia ți-a trecut pe la spate. Nu ți-e frică, nu-i așa ? Fiindcă dacă-ți este nu pot să execut mișcările. Îți dau cuvîntul, nu numai că n-am să te rănesc, dar nici măcar n-am să te ating.

— N-aș spune că nu mi-e frică. Ești cît se poate de sigur că n-ai să mă rănești ?

— Mai mult decît sigur.

— Sabia e foarte ascuțită ?

— O, nu, numai să stai nemișcată, ca o statuie. Acum !

Într-o clipă, în ochii ei văzduhul își schimbă înfățișarea. Raze desprinse din razele joase ale soarelui îi jucau deasupra capului, în jur, în față, cerul și pămîntul aproape că nu se mai vedeau și toate izvorau din minunatele mișcări ale sabiei lui Troy ; lama acesteia oglindea lumina și se năpustea de pretutindeni în aceeași clipă, dar totodată de nicăieri. Un fosnet ascuțit, ca un șuier, țîșnit și el de pretutindeni în același timp întovărășea aceste vîrtejuri sclipitoare. Pe scurt, o înconjurase un firmament de lumini și de zgomote ascuțite, ca și cum s-ar fi aflat în preajma unui cer bogat în meteoriți.

Niciodată, din vremea cînd a devenit armă națională a englezilor, sabia nu încăpuse pe mîini mai pricepute decît ale sergentului Troy ; iar acesta nu se aflase niciodată într-o stare sufletească mai grozavă pentru o asemenea izbîndă, decît la apusul soarelui, printre ferigi, alături de Bathsheba. Se poate susține fără șovăire că loviturile lui picau atît de aproape, încît, dacă ar fi fost cu putință ca marginea sabiei să lase, în zborul ei prin aer, o urmă neștearsă, spațiul pe care arma îl îm-

brățișa, fără să-l atingă însă, ar fi înfățișat aproape un mulaj : silueta Bathshebei.

Îndărătul șuvoaielor de lumină ale acestei *aurora militaris*, ea putu să vadă culoarea brațului lui drept, desfășurat într-o ceață roșie, peste spațiul cuprins între mișcări, aidoma unei coarde de harpă ce zbîrnîie de întinsă ce e ; iar mai încolo, pe Troy însuși, care aproape fără încetare o privea drept în față ; uneori, cînd se răsucea ca să execute loviturile din spate, ochii lui îi măsurau pătrunzător volumul și conturul trupului, în timp ce buzele îi rămîneau strîns lipite din pricina sforțării. Apoi mișcările i se domoliră, așa încît Bathsheba putu să le urmărească pe fiecare în parte. Șuieratul care le însoțea contenise și iureșul se opri cu totul.

— Bucla asta rebelă de la margine trebuie potrivită, spuse Troy, înainte ca ea să apuce să se miște sau să scoată o vorbă. — O clipă, fac eu treaba în locul dumitale.

Un arc de argint străluci în stînga ei ; sabia coborîse. Bucla pică la pămînt.

— Ești vitează ; nu te-ai clintit nici o iotă. Strașnic pentru o femeie.

— Fiindcă m-ai luat pe neașteptate. O, mi-ai stricat părul.

— Încă o dată.

— Nu, nu ! Mi-e frică de dumneata. Acum mi-e frică, strigă ea.

— Nu te mai ating cîtuși de puțin, nici măcar părul. Atîta că o să omor omida asta care s-a așezat pe dumneata. Nu mișca !

Se părea că o omidă venită de pe ferigi găsise cu cale să se odihnească în partea din față a corsajului ei. Bathsheba văzu cum vîrful sabiei scînteiază înspre pieptul ei și i se păru că o străpunge. Închise ochii, adînc încredințată că de astă dată va fi ucisă. Totuși, fiindcă se simțea întreagă, îi deschise din nou.

— Uite-o, spuse sergentul și întinse sabia sub ochii ei. Omida fusese trasă în țeapă.

— Asta-i treabă drăcească, spuse Bathsheba uluită.

— Nu, doar îndemînare. N-am făcut altceva decît

să-mi îndrept vîrful sabiei spre pieptul dumitale, unde se vedea omida, şi în loc să te străpung, ţi-am ferit pielea la o miime de ţol.

— Dar cum de-ai putut să-mi tai o buclă cu sabia neascuţită ?

— Neascuţită ! Sabia asta rade ca un brici ! Priveşte !

Îşi trecu sabia peste palmă apoi ridică mîna şi-i arătă o coajă subţire de piele desprinsă din epidermă.

— Dar la început spuneai că e tocită şi n-ar putea să mă taie.

— Asta ca să te fac să stai nemişcată şi să te feresc de primejdie. Dacă te-ai fi mişcat, s-ar fi putut să te rănesc ; a trebuit deci să mint ca să ocolesc primejdia.

Bathsheba se înfioră.

— Am fost la un pas de moarte şi nu mi-am dat seama.

— Mai bine spus nu mai aveai decît o jumătate de ţol şi ai fi fost tăiată, bucată cu bucată, de două sute nouăzeci şi cinci de ori.

— Ce cruzime, ce cruzime !

— Totuşi, nu puteai să păţeşti nimic rău. Sabia mea nu dă greş. Şi Troy îşi vîrî sabia la loc în teacă.

Scena o copleşise ; Bathsheba, pradă simţămintelor ei învolburate, se aşeză cufundată în gînduri, pe o tufă de buruieni.

— Acum trebuie să te părăsesc, spuse Troy. O să-mi iau îndrăzneala să păstrez asta ca amintire din partea dumitale.

Îl văzu că se apleacă şi culege din iarbă o buclă răsucită, pe care el i-o desprinsese dintre multe altele împletite în cozile ei ; îl văzu cum o înfăşoară pe după deget, cum îşi desface un buton de la pieptul tunicii şi o închide cu grijă.

Simţea că nu e în stare să i se împotrivească şi nici să-l refuze. Nu stătea în puterea ei ; Bathsheba semăna cu un om care merge împotriva unui vînt din ce în ce mai puternic şi descoperă că vîntul e atît de aprig, încît îi taie răsuflarea.

— Trebuie să te părăsesc, spuse sergentul şi se apropie de ea.

Apoi se apropie mai mult. În clipa următoare, Bathsheba văzu cum silueta lui de purpură se pierde printre ferigi, fulgerător, ca o sabie fluturată cu repeziciune.

Acea clipă fugară făcuse să-i năvălească sîngele în obraz, o furnicase din creştet pînă-n tălpi de parcă i s-ar fi dat foc şi-o tulburase într-atît, încît îi întunecase gîndirea. Primise o lovitură, care, aidoma cu aceea a lui Moise în Horeb [1], avu ca urmare un şuvoi de apă, iar în cazul ei, un şuvoi de lacrimi. Se simţea ca un om care a păcătuit greu, şi asta pentru că Troy îşi aplecase uşor gura spre gura ei şi o sărutase.

Capitolul XXIX

Amănunte ale unei plimbări în amurg

DE ASTĂ DATĂ, ABSURDUL SE contopeşte cu multele amănunte în necontenită schimbare din care era alcătuit caracterul Bathshebei Everdene. Firea ei adevărată aproape că nu cunoştea acest element. Adus în chip de limfă pe săgeţile lui Eros, el o pătrunse şi-i înrîuri în cele din urmă întreaga făptură. Deşi Bathsheba avea prea multă minte ca să se lase cu totul subjugată de îmboldurile lăuntrice ale femeii, era totodată prea femeie ca să tragă foloase de pe urma minţii ei. Poate că nu există o problemă măruntă, în care femeia să-şi uimească mai mult bărbatul, decît bizara ei putinţă de a crede anumite vorbe dulci, deşi e sigură că sînt mincinoase; firește, în afară de faptul că priveşte cu cea mai mare îndoială adevărul cuprins în anumite observaţii, atunci cînd le ştie pe deplin întemeiate.

Bathsheba îl iubea pe Troy, aşa cum numai femeile foarte sigure pe sine iubesc atunci cînd nu mai vor să ştie de încrederea în ele însele. Cînd o femeie tare se

[1] Deşert biblic (n. tr.).

leapădă, cu nesăbuință, de tărie, ea se dovedește mai slabă decît o femeie slabă din fire, care nu are ce să lepede. Una din pricinile pentru care ea nu poate să facă față acestor împrejurări este noutatea lor. Nu este obișnuită să se descurce în asemenea condiții. Slăbiciunea este de două ori slăbiciune prin noutatea ei.

Bathsheba nu-și dădea seama că cine iubește poate fi înșelat. Deși s-ar putea spune că era o femeie obișnuită cu lumea, lumea ei era la urma urmei aceea a grupurilor alcătuite la lumina zilei și a covoarelor verzi, pe care se scurge șuvoiul turmelor, iar dacă se aude ceva care murmură întruna, acela e vîntul ; o lume în care trăiești perete în perete cu familia unor iepuri de casă sau de cîmp, unde vecin ți-e orice om din cele zece gospodării apropiate și unde faci socoteli numai cînd te duci la tîrg. Despre gusturile false ale lumii distinse nu știa prea multe, iar despre cugetarea care spune că trebuie să fii îngăduitor cu propriile tale fapte rele, nu știa chiar nimic. Dacă gîndurile ei cele mai adînci ar fi fost spuse limpede (dar singură nu făcuse niciodată acest lucru), tot ce-ar fi putut să afirme în această privință ar fi fost că, după cum simțea ea, imboldul lăuntric e o călăuză mai bună decît prudența. Dragostea ei semăna pe deplin cu iubirea unui copil și, cu toate că dogorea ca zilele de vară, răspîndea în jur prospețimea primăverii. N-avea altă vină decît aceea că nu încerca să-și înfrîneze simțămintele, să scruteze adînc și cu grijă ca să întrevadă unde pot s-o ducă. Era în stare să arate altora că drumul e prăpăstios și acoperit cu spini, dar nu se sinchisea de sfaturile pe care ar fi trebuit să și le dea ei înseși.

Iar urîciunea lui Troy era adînc ascunsă, acolo unde privirile femeii nu o puteau ajunge, pe cînd podoabele lui se aflau la suprafață ; nimic mai diferit deci de Oak, om simplu, cu cusururi bătătoare la ochi și cu virtuți îngropate tainic, ca metalele din mină. Purtarea ei arăta deslușit deosebirea dintre dragoste și respect. Bathsheba vorbise cît se poate de liber cu Liddy despre interesul pe care i-l trezea Boldwood, dar în ce-l privea pe Troy își împărtășise gîndurile numai inimii ei. Gabriel vedea

această dragoste care o orbise și ca urmare se frămînta zi de zi, din clipa cînd pornea la cîmp și pînă cînd se înapoia, și nu arareori noaptea, înaintea zorilor. Pînă acum, marea lui suferință fusese că nu era iubit ; dar de astă dată Bathsheba picase în plasă și aceasta era pentru el o suferință mai mare, care aproape că o întuneca pe cea dintîi. Rezultatul semăna cu observația atît de des citată a lui Hipocrat, cu privire la durerea fizică.

Dragostea care nu cunoaște teama că va isca silă în inima ființei iubite și luptă împotriva greșelilor făcute de acea ființă e o dragoste nobilă, deși, poate, fără speranță. Oak luă hotărîrea să-i vorbească stăpînei sale. Avea să-și întemeieze spusele pe ceea ce socotea el drept purtare necinstită din partea ei față de Boldwood, care acum era plecat de-acasă.

Prilejul se ivi într-o seară, cînd Bathsheba ieșise să se plimbe puțin pe o potecă, printre lanurile de grîu din apropierea casei. Se înserase, iar Oak, care în ziua aceea nu fusese departe, pe cîmp, o luă pe aceeași potecă și o întîlni, tocmai cînd ea se întorcea, tare abătută, după cum socotea el.

Grîul crescuse înalt și poteca îngustă ajunsese un făgaș scobit adînc în desișul care unduia de-o parte și de alta. Doi oameni n-ar fi putut să meargă unul lîngă altul fără să strice grîul, așa încît Oak se dădu în lături ca s-o lase să treacă.

— A, dumneata ești, Gabriel ? spuse ea. Văd că te plimbi și dumneata. Noapte bună.

— Mă gîndeam să vă ies în cale, fiindcă-i cam tîrziu, spuse Oak. Iar cînd o văzu că trece oarecum grăbită pe lîngă el, se întoarse și o porni în urma ei.

— Mulțumesc, ce-i drept, dar nu prea sînt fricoasă.

— O, nu, dar sînt pe-aici unii cu năravuri rele.

— Eu nu-i întîlnesc niciodată.

Și-acum, pe drumul deschis de cuvintele „năravuri rele", Oak avea de gînd să aducă vorba, cu multă iscusință, despre curtenitorul sergent. Dar planul i se năruí brusc, căci dintr-o dată își dădu seama că era un început cam stîngaci și prea fățiș. Încercă să deschidă altfel vorba.

— Fiindcă omul care ar fi venit, firește, să vă întîlnească e și el plecat de acasă, vreau să spun domnul Boldwood, ce m-am gîndit ? Am să mă duc eu, zic.

— A, da.

Bathsheba își văzu de drum, fără să se întoarcă, și pe o distanță de cîțiva pași Oak nu mai auzi nimic din față decît foșnetul rochiei ei printre spice. Apoi, reluă, cam tăioasă :

— Nu prea pricep la ce te gîndești cînd spui că domnul Boldwood ar fi venit, firește, să mă întîlnească.

— Vreau să spun c-o s-avem nuntă, fiindcă așa cred oamenii, că vă luați amîndoi, domnișoară. Vă rog să mă iertați dacă vorbesc pe șleau.

— Ce spun ei nu-i adevărat, îl repezi ea. N-o să aibă loc nici o căsătorie între noi doi...

De astă dată, Gabriel își spuse clar părerea, fiindcă era momentul.

— Ei bine, domnișoară Everdene, lăsînd de-o parte ce spun oamenii, dacă nici el nu mai stăruie pe lîngă dumneavoastră, atunci nu mai înțeleg nimic.

Poate că Bathsheba ar fi pus pe loc capăt discuției și ar fi oprit, cu hotărîre, ca asemenea cuvinte să mai fie rostite vreodată, dacă nu și-ar fi dat seama de slăbiciunea ei ; tot străduindu-se să dreagă lucrurile, se simți ademenită să-i răspundă cu două înțelesuri, ca să-l contrazică :

— De vreme ce s-a amintit despre acest lucru, spuse ea răspicat, îmi pare bine că am prilejul să lămuresc o greșeală care se face adesea și care e foarte supărătoare. Nu i-am făgăduit domnului Boldwood nimic sigur. N-am ținut niciodată la el. Îl respect, iar el îmi tot dă ghes să-l iau de bărbat. Dar nu i-am dat un răspuns clar. Am să i-l dau, de îndată ce se întoarce ; și răspunsul va fi că nu pot să mă mărit cu el.

— S-ar zice că oamenii fac o sumedenie de greșeli.

— Fac.

— Deunăzi spuneau că vă jucați cu el și mai-mai că i-ați dovedit a fi mincinoși ; după aceea au spus că nu vă jucați și acum începeți să dovediți că...

— ...Că totuşi m-am jucat, cum zic ei, bănui că asta crezi...

— Ei bine, trag nădejde că ce spun ei e adevărat.

— Este, dar nu se potriveşte. Nu mă joc cu el ; dar nici n-am nimic cu el.

În cele din urmă, Oak se văzu nevoit, din nefericire, să vorbească într-un fel nu tocmai nimerit, despre rivalul lui Boldwood.

— Măcar de nu l-aţi fi întîlnit niciodată pe tînărul acela, pe sergentul Troy, domnişoară, suspină el.

Paşii ei trădară un uşor tremur.

— De ce ?

— Nu prea face de dumneavoastră.

— Cine te-a pus să-mi spui asta ?

— Nimeni, chiar nimeni.

— Atunci mi se pare că n-avem nici un motiv să vorbim acum despre sergentul Troy. Totuşi, trebuie să spun, se împotrivi ea, că sergentul Troy e un om cu carte şi cum nu se poate mai demn de orice femeie. Se trage dintr-un neam bun.

— Faptul că are mai multă carte şi e de neam mai bun decît cei mai mulţi soldaţi, asta nu dovedeşte că e mare lucru de capul lui. Arată că a luat-o de sus în jos.

— Nu văd ce legătură are. asta cu ce vorbim noi acum. Domnul Troy n-a decăzut, în nici un caz ; şi faptul că e superior dovedeşte că e un om de valoare.

— Cred că e un om fără pic de suflet. Şi n-am încotro, trebuie să vă rog, domnişoară, să nu-l luaţi în seamă. Ascultaţi-mă de astă dată, măcar o singură dată. Nu spun că e atît de rău cum mi l-am închipuit eu ! Să dea Dumnezeu să nu fie ! Da de vreme ce nu ştim prea bine cum e, de ce să nu vă purtaţi ca şi cînd s-ar putea să fie rău, numai ca să vă puneţi la adăpost ? Să n-aveţi încredere în el, stăpînă ; vă cer să nu vă încredeţi în el.

— Şi de ce mă rog ?

— Îmi plac soldaţii, dar ei nu-mi place, spuse Gabriel îndrăzneţ. Se prea poate ca meseria lui să-l fi ispitit să greşească, dar ceea ce-i înveseleşte pe vecini, necinsteşte femeia. Cînd încearcă din nou să vă vorbească, de ce să nu-l îndepărtaţi şi să i-o retezaţi scurt :

„Bună ziua“ și atît ; și cînd îl vedeți că vine pe un drum, luați-o pe altul. Cînd spune ceva care vă face să rîdeți, să vă prefaceți că n-ați înțeles care e hazul, și să nu zîmbiți ; iar cînd vorbiți despre el de față cu unii care se vor duce și vor povesti ce-au auzit, spuneți : „omul acela ciudat“ sau : „sergentul... cum îi spune“, „bărbatul acela de neam bun care a ajuns rău“. Nu fiți necuviincioasă cu el, dar fiți prost-crescută atît cît să nu vă poată dăuna și descotorosiți-vă de el.

Nicicînd un prihor întemnițat în fereastră n-a zvîcnit cum zvîcni acum Bathsheba.

— Ți-o spun și ți-o repet că nu-ți stă bine să-l vorbești de rău. Nu înțeleg de ce aduci vorba despre el, strigă ea deznădăjduită. Știu un lucru și anume că... că e un om foarte drept, uneori sincer pînă la mojicie, dar că-ți spune totdeauna în față ce gîndește.

— O !

— E la fel de bun ca oricare altul din parohia asta și nici nu uită să se ducă la biserică, da, dacă vrei să știi.

— Mi-e teamă că nimeni nu l-a văzut pe-acolo. Eu, cel puțin, nu l-am văzut niciodată.

— Asta din pricină că intră fără să fie văzut, pe ușa din turnul cel vechi, de îndată ce începe slujba și stă în fundul galeriei, răspunse ea aprins. El mi-a spus asta.

Acest înalt exemplu, menit să arate cît de bun era Troy, răsună în urechile lui Gabriel ca a treisprezecea bătaie a unui orologiu stricat. Nu numai că fu privit el cu cea mai mare neîncredere, dar făcu să pară îndoielnice toate asigurările date mai înainte.

Oak era mîhnit să afle că Bathsheba avea o încredere nemărginită în Troy. Din inimă i se revărsă un val de simțăminte adînci, în timp ce-i răspunse cu voce hotărîtă, deși nu izbutea să-și ascundă zbuciumul :

— Stăpînă, știți că-mi sînteți dragă și o să-mi fiți întotdeauna. Vă spun asta numai ca să vă reamintesc că n-aș dori să vă fac vreun rău ; da las deoparte ce simt eu. Am pierdut, în goana după bani și după alte bunuri, și nu sînt atît de neghiob încît să rîvnesc la mîna dumneavoastră, acum cînd sînt sărac și ați ajuns întru totul mai presus ca mine. Dar, Bathsheba, stăpînă dragă, te rog să

te gîndeşti la un lucru şi anume : ca să te bucuri de cinste printre muncitori şi să fii mărinimoasă, aşa cum se obişnuieşte, faţă de un om cinstit, care te iubeşte la fel ca mine, ar trebui să fii mai socotită în felul cum te porţi cu acel bărbat.

— Taci, taci, taci ! strigă ea cu o voce sugrumată.

— Pentru mine însemni mai mult decît tot ce mă priveşte şi chiar mai mult ca viaţa, urmă el. Ascultă-mă ! Sînt cu cîţiva ani mai în vîrstă ca dumneata, iar domnul Boldwood este cu zece ani mai în vîrstă ca mine şi gîndeşte-te, te rog fierbinte să te gîndeşti cît nu e prea tîrziu, cum te-ar putea feri de orice rele.

Faptul că Oak amintise despre dragostea pe care i-o purta el însuşi îi mai potoli mînia stîrnită de amestecul lui ; dar nu putea să-l ierte fiindcă acum îi dorea binele şi uitase că năzuise să-i fie bărbat ; după cum nu putea să-i ierte nici cele spuse despre Troy.

— Îţi poruncesc să pleci, îi răspunse ea, şi tremurul din glasul ei dădea de bănuit că faţa, pe care el n-o vedea, îi pălise. Să pleci de la fermă. Nu mai am nevoie de dumneata, te rog să pleci !

— Prostii, spuse Oak netulburat. Asta e pentru a doua oară cînd te prefaci că mă dai afară, şi ce folos ?

— Mă prefac ? Să pleci de aici, domnule ! N-o să stau să te ascult cum îmi faci morală. Eu poruncesc aici !

— Să plec ; ei aş ! Ce prostie ai să mai spui acum ? Te porţi cu mine ca şi cum ai vorbi cu Dick, cu Tom sau cu Harry, cînd ştii că nu e mult de cînd aveam o situaţie la fel cu a dumitale. Pe viaţa mea, Bathsheba, asta e prea de tot. Doar ştii şi dumneata că dacă plec las în urma mea o încurcătură de n-ai mai ieşi la lumină decît abia cine ştie cînd. Da dacă făgăduieşti să-ţi iei un vechil care să priceapă cum stau lucrurile, sau un administrator, sau ce-o fi, atunci plec numaidecît.

— Nu-mi iau nici un vechil ; administrator am să fiu eu însămi, ca şi pînă acum.

— Atunci, foarte bine ; ar trebui să-mi fii recunoscătoare că rămîn. Cum are să meargă ferma fără un om care să ia seama la treburile ei ? Da ia aminte la ce spun, nu doresc să simţi că-mi datorezi ceva. Nu sînt eu omul acela. Ce fac, fac. Uneori îmi spun că aş pleca

de-aici bucuros, ca pasărea în zbor ; să nu-ți închipui că mă mulțumesc să rămîn un om de rînd. Am fost făcut pentru ceva mai bun. Totuși, nu-mi place să văd că treburile dumitale se duc de rîpă, așa cum are să se întîmple neapărat, dacă stărui în asemenea gînduri. Nu-mi place deloc să vorbesc deschis despre cine sînt și ce pot eu însumi ; da, pe viața mea, îl faci pe om să spună ce nici n-ar fi visat. Recunosc că m-am cam băgat în treburile dumitale. Da știi bine cum stau lucrurile ; și știi cine e aceea după care mă dau în vînt și la care prea țin ca un nebun, ca să mă port cu ea așa cum se cuvine.

Se prea poate că, în sinea ei și fără să-și dea seama, Bathsheba începuse să-l respecte pentru această credință aspră, vădită nu atît în cuvintele lui, cît în felul cum fuseseră rostite. Oricum, murmură ceva care voia să spună că poate să rămînă, dacă dorește. Îi vorbi mai clar :

— Și-acum vrei să mă lași singură ? Nu-ți poruncesc ca stăpînă, ți-o cer ca femeie ; cred că n-ai să fii atît de nepoliticos încît să mi te împotrivești.

— De bună seamă, domnișoară Everdene, spuse Gabriel cu blîndețe.

Se întreba de ce oare-i cerea așa ceva în clipa aceea, căci cearta se terminase ; dealul pe care se aflau era tare pustiu, departe de orice așezare omenească și se făcuse tîrziu. Rămase nemișcat pînă cînd Bathsheba se depărtă mult de el, și nu-i mai zări decît silueta, profilată în înaltul dealului, sub cer.

Apoi se lămuri în chip dureros de ce era atît de nerăbdătoare să-l vadă plecat cînd ajunseseră în locul acela. O altă siluetă părea să fi răsărit din pămînt alături de ea. Era, fără îndoială, Troy. Oak nu se gîndea să tragă cu urechea și făcu numaidecît cale întoarsă, pînă cînd între el și cei doi îndrăgostiți se așternură vreo două sute de metri.

Gabriel se îndreptă spre casă pe drumul care ducea prin curtea bisericii. În timp ce trecea pe lîngă turn, se gîndea la cele spuse de Bathsheba despre acel virtuos obicei al sergentului, și anume că intra în biserică fără să fie văzut, la începutul slujbei. Încredințat că ușița amintită de ea, prin care se intra în galerie, nu mai era folosită, Gabriel urcă treptele exterioare care duceau

într-acolo și o cercetă. Lumina palidă a soarelui mai strălucea de ajuns ca să se vadă că un vrej de viță se întinsese dinspre perete de-a curmezișul intrării, cu mai bine de trei palme, unind delicat panoul ușii cu pervazul de piatră. Era o dovadă hotărîtoare că ușa nu fusese deschisă cel puțin de cînd Troy se întorsese la Weatherbury.

Capitolul XXX

Obrajii încinși și ochi înlăcrimați

DUPĂ O JUMĂTATE DE ORĂ, Bathsheba intra la ea acasă. La lumina lumînărilor, fața îi ardea, roșie de tulburare și de emoție, așa cum i se întîmpla în ultima vreme mai tot timpul. Troy o însoțise pînă în fața ușii, iar cuvintele cu care se despărțise de ea îi mai sunau în urechi. Își luase rămas bun pentru două zile pe care, spunea el, urma să le petreacă la Bath, în vizită la niște prieteni. Și o sărutase pentru a doua oară.

Ca să fim drepți cu Bathsheba trebuie să lămurim aici un mic fapt care nu avea să iasă la lumină decît mult mai tîrziu : sergentul Troy stătea în seara aceea gata să-i iasă în cale, nu fiindcă așa ar fi rămas hotărît între ei. El dăduse a înțelege că va veni, iar ea îl oprise să facă lucrul acesta ; și numai fiindcă se gîndise că, din întîmplare, s-ar putea să vină totuși, îl îndepărtase pe Oak, de teamă ca cei doi bărbați să nu se întîlnească tocmai atunci.

Se lăsă să cadă pe un scaun, năucită și tulburată după cele petrecute în chip neprevăzut, cu o grabă atît de înfrigurată. Apoi sări în picioare, hotărîtă, și-și luă planșeta de scris, aflată pe măsuța de lîngă perete.

În trei minute, fără să se oprească sau să schimbe ceva, alcătui o scrisoare către domnul Boldwood, cu gîndul să i-o trimeată acolo unde se afla acum, dincolo de Casterbridge ; în cuvinte blînde, dar fără șovăire, îi scrise că

se gîndise bine la propunerea lui, pentru care el avusese bunăvoința să-i dea timp de gîndire ; că hotărîrea ei, luată odată pentru totdeauna, era că nu se poate căsători cu el. Îi spusese lui Oak că va aștepta întoarcerea lui Boldwood ca să-i aducă la cunoștință răspunsul ei. Dar acum Bathsheba găsi că pînă atunci e prea mult.

Era cu neputință ca scrisoarea să fie trimisă chiar în seara aceea ; totuși, ca să nu mai poată schimba nimic și să pună astfel capăt neliniștii ei, preschimbînd, cum s-ar spune, pe loc, hotărîrea în faptă, se sculă de pe scaun ca s-o înmîneze unei femei de la bucătărie. Se opri pe coridor. Din bucătărie se auzea o discuție ; se vorbea despre ea și Troy.

— Dacă se mărită cu el o să se lase de fermă.

— O să fie o viață veselă, dar bucuria poate fi pe ici-colo cu necaz, eu așa zic.

— Ei, aș vrea să am un bărbat măcar pe jumătate ca el.

Bathsheba avea prea multă minte ca să-i pese că servitorii trăncăneau pe seama ei ; dar totodată, ca orice femeie, avea prea multe de spus ca să nu dea pe loc răspuns acestor vorbe, fără să aștepte ca ele să se stingă, de la sine, ca toate lucrurile neluate în seamă. Dădu buzna în bucătărie, peste femeile pe care le auzise.

— Despre cine vorbiți ? întrebă ea.

Tăcerea se lăsă înainte ca vreuna din ele să apuce a deschide gura. În cele din urmă, Liddy vorbi deschis :

— Spuneam cîte ceva chiar despre dumneavoastră, domnișoară.

— Mi-am închipuit eu. Maryann, și Liddy, și Temperance, vă opresc să vă mai dați părerea despre asemenea lucruri. Știți că nu țin cîtuși de puțin la domnul Troy. Știe oricine că îl urăsc. Da, repetă tînăra și încăpățînata persoană, îl urăsc !

— Știm că-l urîți, domnișoară. Și noi așijderi.

— Și eu, spuse Maryann.

— Maryann ! O, tu, femeie nelegiuită ! Cum poți să înșiri asemenea răutăți ? spuse Bathsheba aprinsă. Nu mai departe decît azi-dimineață te prăpădeai după el, în toate și pentru totdeauna. Nu-i așa, Maryann ?

— Da, domnișoară, da și dumneavoastră la fel. Acum spuneam că e un desfrînat netrebnic.

— Nu e un desfrînat netrebnic ! Cum îndrăznești să spui asta de față cu mine ? N-am nici un drept să-l urăsc, și tu la fel, și nimeni altul. Femeie fără minte ce sînt ! Ce-mi pasă mie de ce-i el ? Știți doar bine că nu-mi pasă. Nu țin la el ; nu mă gîndesc cîtuși de puțin să-i apăr reputația ; nicidecum. Luați seama, dacă vreuna din voi îl mai vorbește de rău, își pierde pe loc slujba !

Zvîrli scrisoarea și se întoarse furioasă în salon, cu inima grea și cu ochii în lacrimi. Liddy veni după ea :

— O, domnișoară, spuse blînd Liddy și o privi cu milă pe Bathsheba, drept în față. Îmi pare tare rău că nu v-am înțeles. Am crezut că țineți la el, dar acum văd că nu-i așa.

— Închide ușa, Liddy.

Liddy închise ușa și urmă :

— Oamenii spun întotdeauna prostii cît capul lor de mari, domnișoară. De-acum încolo o să le răspund : „Firește, o *lady* ca domnișoara Everdene nu poate să-l iubească". Chiar așa, negru pe alb.

Bathsheba izbucni :

— O, Liddy, ești chiar atît de proastă ? Nu știi să ghicești adevărul ? Nu-ți dai seama ? Nu ești și tu femeie ?

Fata o privi cu ochii ei limpezi, mari și uluiți.

— Da. Trebuie să fii oarbă, Liddy ! spuse ea, uitîndu-și de sine și copleșită de durerea ei nu mai ține seama de nimic. O, îl iubesc și sînt înnebunită, sufăr și mă chinuiesc ! Să nu-ți fie frică, deși poate că orice femeie nevinovată are de ce să se teamă de mine. Vino mai aproape... Își încolăci brațele pe după gîtul lui Liddy. — Trebuie să mă destăinuiesc cuiva ; mă roade. Nici acum nu știi destule despre mine ca să-ți dai seama care-i adevărul cînd îl tăgăduiesc în chip atît de jalnic ? Doamne, ce minciună am spus ! Să mă ierte Cel de Sus și dragostea mea. Nu știi oare că o femeie cînd iubește cîtuși de puțin socoate că trădarea nu e mare lucru, atunci cînd este pusă în cumpănă cu dragostea ei ? Hai, du-te, vreau să rămîn singură. — Liddy se îndreptă spre ușă. — Liddy vino-ncoace.

Jură-mi pe ce ai mai sfînt că nu e om rău ; că toate cîte i se pun în seamă nu-s decît minciuni.

— Dar, domnişoară, cum pot să spun că nu, cînd...

— Nemernico ! Cum poţi să n-ai pic de inimă şi să repeţi ce spun ei ? Fiinţă nesimţitoare ce eşti... Dar am să văd eu dacă tu sau oricine altul din sat sau din oraş îndrăzneşte aşa ceva. Şi se porni să măsoare camera în sus şi-n jos, de la cămin la uşă, apoi altminteri şi tot aşa întruna.

— Nu, domnişoară, eu nu... eu ştiu că nu-i adevărat, spuse Liddy, înspăimîntată că o vedea pe Bathsheba pradă unei patimi pe care nu i-o cunoscuse pînă atunci.

— Cred că-mi dai dreptate numai ca să-mi fii pe plac. Dar, Liddy, nu se poate să fie atît de stricat cum se spune. Mă auzi ?

— Da, domnişoară.

— Şi nu crezi ?

— Nu ştiu ce să spun, domnişoară, şi Liddy izbucni în plîns. Dacă spun „nu", nu mă credeţi, dacă spun „da", sînteţi furioasă pe mine.

— Spune că nu crezi, spune că nu.

— Cred că nu-i atît de stricat cum îl încondeiază lumea.

— Nu e deloc stricat... Vai de viaţa şi de inima mea, tare mai sînt slabă, gemu ea liniştit şi vorbind fără şir, ca şi cum Liddy n-ar fi fost acolo. O, de nu l-aş fi văzut vreodată ! Pentru femei, dragostea nu înseamnă decît suferinţă. O să fiu totdeauna supărată pe Dumnezeu fiindcă m-a făcut femeie şi încep să plătesc acum pentru norocul că posed o faţă drăguţă. Îşi reveni şi se întoarse brusc spre Liddy : — Ia seama, Liddy Smallbury, dacă repeţi pe undeva un singur cuvînt din ce ţi-am spus între aceşti patru pereţi, n-o să mai am niciodată încredere în tine, n-o să-mi mai fii dragă şi n-o să te mai rabd alături de mine nici o clipă, nici una.

— N-am de gînd să repet nimic, spuse Liddy, cu o modestă demnitate, dar nu mai doresc să rămîn cu dumneavoastră. Şi dacă nu vă supăraţi, la sfîrşitul treierişului, săptămîna asta, sau chiar astăzi, eu plec. Nu văd de ce mi se cuvine să fiu învinuită şi să cadă pe capul

meu tunete și fulgere, cînd n-am făcut nimic rău, se grozăvi în încheiere Liddy.

— Nu, nu Liddy ; trebuie să rămîi, spuse Bathsheba care lăsase deoparte trufia și acum, ciudat de schimbată, se ruga. Nu lua în seamă tulburarea mea din clipa asta. Nu ești o servitoare ; pentru mine ești tovarășa mea. Doamne, Doamne, nici nu mai știu ce fac de cînd durerea asta nenorocită pe care-o simt în inimă mă apasă și mă tot roade. Ce are să se aleagă de mine ? Cred că o să dau din necaz în necaz. Uneori mă întreb dacă am fost sortită să mor la azil. Dumnezeu mi-e martor că n-am suflet de om care să-mi fie prieten pe lumea asta.

— N-am să țin seama de nimic și nici n-am să vă părăsesc ; Liddy suspină, își țuguie buzele, le lipi de buzele Bathshebei și o sărută năvalnic.

După care Bathsheba o sărută pe Liddy și domni din nou pacea.

— Nu plîng des, nu-i așa, Liddy ? Dar m-ai făcut să-mi dea lacrimile, spuse ea și un zîmbet îi străluci pe obrajii umezi. Încearcă să te gîndești la el ca la un om bun, vrei, Liddy dragă ?

— O să-ncerc, domnișoară, bineînțeles c-o să-ncerc.

— Știi, e statornic, dar în felul lui nesăbuit. E mai bine decît să fii așa cum sînt unii, nesăbuiți în chip statornic. Tare mi-e teamă că așa sînt și eu. Făgăduiește-mi că n-o să dezvălui nimănui taina mea, făgăduiește-mi, Liddy ! Și nu le spune că am plîns din cauza lui, fiindcă pentru mine ar fi groaznic, iar lui, sărmanul, nu-i folosește la nimic.

— Nici moartea n-are să scoată nimic din gura mea, domnișoară, atîta timp cît am minte ca să țin în ea ceva ; și o să vă fiu totdeauna prietenă, domnișoară, răspunse apăsat Liddy ; între timp, își mai stoarse cîteva lacrimi, nu pentru că era neapărat nevoie, ci fiindcă un anumit simț artistic îi cerea să fie în concordanță cu restul tabloului, fapt la care femeile nu rămîn nesimțitoare în asemenea momente. Cred că Dumnezeu vrea să fim prietene, nu-i așa, domnișoară ?

— Așa cred și eu.

— Și n-o să mă mai hărțuiți, n-o să mai țipați la mine, nu-i așa, domnișoară dragă, fiindcă atunci păreți fioroasă

cît coşcogeamite leul şi mi-e frică. Ştiţi, cred că vă puteţi măsura cu orice bărbat cînd vă cuprinde tulburarea.

— Nici vorbă ! Găseşti ? şi Bathsheba rise uşor, îngrijorată din toată inima că se vedea astfel înfăţişată în chip de amazoană. — Trag nădejde că nu sînt una din fetele acelea îndrăzneţe şi băieţoase ? urmă ea cam neliniştită.

— O nu, băieţoasă nu ; dar straşnic de femeie şi asta uneori se potriveşte cu felul de a fi al unui bărbat. O, domnişoară, spuse ea şi trase cu mare tristeţe aer în piept, apoi răsuflă la fel de trist, ce n-aş da să am eu jumătate din cusurul ăsta al dumneavoastră... În vremuri ca ale noastre e de mare ajutor pentru o biată fată.

Capitolul XXXI

Mustrare. Înverşunare

ÎN SEARA URMĂTOARE, BATHsheba, cu gîndul să-i ocolească pe domnul Boldwood, în cazul cînd acesta s-ar fi întors ca să-i răspundă prin viu grai la cele scrise de ea, se porni să-şi îndeplinească o îndatorire pe care şi-o luase faţă de Liddy cu cîteva ore mai devreme. În semn că se împăcaseră, tovarăşa ei căpătase o săptămînă liberă ca să se ducă să-şi viziteze sora, măritată cu un specialist în ţarcuri şi iesle pentru vite, căruia treburile îi mergeau minunat şi care locuia într-o pădurice de aluni, un încîntător labirint, undeva pe lîngă Yalbury. Înţelegerea era ca domnişoara Everdene să le facă cinstea de a veni şi ea acolo pentru o zi sau două, ca să cerceteze unele îmbunătăţiri pe care iscusinţa acestui om al pădurii le adusese produselor sale.

Le porunci lui Gabriel şi Maryannei să închidă cu grijă totul pentru noapte şi ieşi din casă ; tocmai luase sfîrşit o vijelie, care limpezise aerul şi îmbăiase cu gingăşie stratul de la suprafaţa ţarinelor, deşi dedesubt totul era uscat ca mai înainte. Valea şi malul apei îşi desenau fiecare conturul, răspîndind în aer o mireasmă proaspătă, ce aducea

cu întîia răsuflare a pămîntului ; în bucuria lor, păsările își înălțau glasul întru slava acestui tablou. Dinaintea ei, printre nori, se înfățișa un contrast : scorburi de lumină crudă, profilate alături de un soare voalat, ce zăbovea la marginea cerului dintre apus și miazănoapte, care, acum, în miezul verii, se dăruia vederii.

După ce străbătuse aproape două mile din drumul ei, Bathsheba privea acum ziua ce se stingea ; se gîndea cum se topea de liniștită vremea faptelor în ora gîndurilor și cum aceasta la rîndul ei făcea loc orelor de rugă și de somn, cînd peste deal se zări omul pe care dorea fierbinte să-l ocolească. Boldwood nu pășea cu pasul calm al unui bărbat plin de o forță stăpînită, așa cum îi era de obicei mersul, care întotdeauna părea să pună în cumpănă două gînduri. De astă dată umbla buimăcit și nepăsător. Boldwood făcea pentru prima oară cunoștință cu privilegiul femeii de a tărăgăna lucrurile, chiar atunci cînd prin aceasta poate să nimicească planurile și nădejdile altuia. Faptul că Bathsheba era o fată hotărîtă, cu spirit practic, mult mai puțin nestatornică decît semenele ei, îl încuraja să spere ; căci socotea că asemenea însușiri o vor face să ia drumul drept, potrivit firii ei, și că va primi să se mărite cu el, deși se putea ca imaginația ei să nu-l scalde în lumina de vis a unei iubiri oarbe. Dar acum argumentul se întorcea împotriva nădejdilor sale, așa cum o oglindă spartă reflectă mîhnirea. Descoperirea îl uimea și-l tortura deopotrivă.

Boldwood înainta cu privirea ațintită în pămînt și nu o văzu pe Bathsheba pînă cînd nu-i ieși în față. Îi auzi răsuflarea întretăiată de emoție și-și ridică ochii spre ea ; după cum arăta de schimbat, Bathsheba înțelese ce adînci și puternice erau simțămintele pe care scrisoarea ei le încremenise în desperarea lor.

— O, dumneavoastră sînteți, domnule Boldwood ? bîigui ea ; de vinovată ce se simțea, un val de căldură i se urcă în obraji.

Cei care au puterea să dojenească în tăcere, au la îndemînă un mijloc mai bun decît cuvintele. În ochi există accente pe care graiul nu le are și buzele palide spun mai multe decît e în stare urechea să audă. Stările sufletești primare sînt mărețe și tragice totodată, fiindcă se

feresc să ia calea sunetelor. Boldwood avea o privire la care nu puteai da un răspuns.

Şi cum Bathsheba se dădu puţin în lături, o întrebă :

— Ţi-e frică de mine ?

— De ce spuneţi asta ?

— Aşa mi s-a părut. Şi e ciudat, fiindcă nu se potriveşte cu ceea ce simt eu pentru dumneata.

Bathsheba îşi recăpătă stăpînirea de sine, îl privi liniştită, fără să şovăie, şi aşteptă.

— Ştii ce înseamnă un asemenea simţămînt ? urmă Boldwood. E un lucru pe care nici moartea nu-l poate înfrînge. Un refuz cuprins într-o scrisoare trimeasă în pripă nu poate să-l atingă.

— Îmi doresc să nu fi ţinut la mine, murmură ea. E nobil din partea dumneavoastră şi e mai mult decît merit eu, dar de astă dată nu pot să ascult ce-mi veţi spune.

— Să asculţi ? Dar ce crezi că am de spus ? N-ai să fii soţia mea şi asta-i de ajuns. Scrisoarea dumitale era straşnic de limpede. Nu-ţi cer să asculţi nimic.

Bathsheba nu era în stare să-şi îndrepte voinţa pe un făgaş bine hotărît, ca să scape de acest moment greu. Spuse încurcată „bună seara“ şi o porni. Boldwood se apropie de ea, greoi şi descurajat.

— Bathsheba... iubito... e ultimul tău cuvînt ?

— Da, este.

— O, Bathsheba, fie-ţi milă de mine !, izbucni el. Doamne, am ajuns cum nici că se poate mai rău ; am ajuns să cerşesc mila unei femei. Şi totuşi, femeia aceasta eşti dumneata... dumneata.

Bathsheba se stăpîni. Dar nu prea izbuti să articuleze clar cuvintele care-i veneau fără să vrea pe buze : „Pentru o femeie asemenea vorbe înseamnă prea puţină cinste“. Le murmură doar, căci priveliştea acestui bărbat, care se lăsa cu totul în voia pasiunii, avea ceva groaznic, pe cît de jalnic, pe atît de dureros ; ea secătuia instinctul femeii pentru bunele purtări.

— Mi-am ieşit din fire din pricina asta şi sînt nebun, spuse el. Nu sînt deloc stoic prin felul cum stau în faţa dumitale şi te implor ; dar te implor pe dumneata, pe nimeni altul. Doresc să ştii cîtă dragoste îţi port în inima mea ; dar e cu neputinţă s-o afli. Din simplă milă ome-

neasca pentru un om singuratic, nu mă goni în felul acesta.

— Nu vă gonesc. Cum aş putea ? Dar nu v-am acceptat niciodată.

Spunînd aceste cuvinte, care arătau clar ca lumina zilei că nu-l iubise niciclnd, uita pentru o clipă cum îl ademenise cu nesăbuinţă în ziua aceea de februarie.

— Dar a fost un timp cînd m-ai chemat, înainte să mă fi gîndit eu la dumneata. Nu te învinuiesc, căci pînă şi-n clipa asta îmi dau seama că întunericul gol şi rece în care aş fi trăit dacă nu m-ai fi atras cu scrisoarea aceea, ... valentină, cum spui dumneata ... ar fi fost mai rău decît faptul că te cunosc, deşi a adus asupră-mi acest chin. Dar, repet, a fost o vreme cînd nu te ştiam şi nu mă sinchiseam de dumneata şi totuşi m-ai ademenit. Şi dacă spui că nu mi-ai dat nici o speranţă, nu-mi rămîne decît să te contrazic.

— Ceea ce numiţi speranţă a fost doar un joc copilăresc într-o clipă cînd nu aveam nimic altceva de făcut. M-am căit amarnic pentru ceea ce am făcut şi am vărsat destule lacrimi. Şi mai puteţi să mi-o reamintiţi ?

— Nu te învinuiesc, ci deplîng ce ai făcut. Am luat în serios ceea ce dumneata spui că a fost o glumă şi acum un lucru despre care dumneata spui că e îngrozitor de adevărat, eu mă rog să fie o glumă. Stările noastre de spirit se întîlnesc în momente nepotrivite. Aş dori să simţi ce simt eu, sau eu să simt ca dumneata. O, dacă aş fi putut să prevăd chinul la care o să mă ducă această strengărie, cum te-aş mai fi blestemat ; dar fiindcă n-am fost în stare să-mi dau seama decît de atunci încolo, acum e zadarnic, fiindcă te iubesc prea mult. Dar asta înseamnă să trăncănim fără rost. Bathsheba, eşti singura femeie spre care mi-am ridicat ochii şi pe care am iubit-o şi, pentru că am fost cît pe ce să cred că eşti a mea, îmi vine atît de greu să ştiu că am fost respins... Erai la un pas de a-mi făgădui. Dar nu-ţi vorbesc ca să-ţi înmoi inima şi să te întristez din cauza suferinţei mele ; la ce bun ? Nu-mi rămîne decît să rabd ; n-aş suferi mai puţin dacă te-aş vedea îndurerată.

— Mi-e milă... mi-e tare milă... O, ce milă mi-e de dumneavoastră.

— Să nu faci asta, nu, nu. Dragostea dumitale înseamnă pentru mine mult mai mult decît mila, în așa măsură, încît, dacă ți-aș pierde mila, așa cum ți-am pierdut dragostea, n-aș suferi mai mult, iar dacă aș dobîndi-o, nu mi-aș putea da seama că sufăr mai puțin. O, iubita mea, ce duios mi-ai vorbit atunci, pe după trestii, la bazinul de spălat, și în hambar, la tunsul oilor, și ultima dată, la care mi-e și mai drag să mă gîndesc, în seara aceea, la dumneata acasă. Unde sînt toate acele cuvinte plăcute, pe care le-ai spus, unde e nădejdea dumitale sinceră că ai să ajungi să ții la mine mult, foarte mult ? Chiar le-ai uitat ? Adevărat ?

Bathsheba își înăbuși tulburarea, îl privi calm și limpede, drept în față, și spuse cu vocea ei joasă, hotărîtă :

— Nu v-am făgăduit nimic, domnule Boldwood. Ați fi vrut să stau ca de lut cînd mi-ați făcut cel mai mare și mai nobil compliment pe care un bărbat poate să-l facă unei femei și anume să-i spună că o iubește ? Aveam datoria să mă arăt simțitoare, dacă nu voiam să trec drept o scorpie necuviincioasă. Totuși, fiecare lucru la timpul său. De unde era eu să știu că ceea ce e o distracție pentru oricare alt bărbat, are să fie pentru dumneavoastră o suferință de moarte ? Judecați, da, judecați, și fiți mai binevoitor cu mine.

— Nu te supăra că te-am contrazis, nu te supăra. Un lucru e sigur : erai numai a mea și acum nu-mi mai aparții cîtuși de puțin. Totul s-a schimbat și numai din pricina dumitale ; ține minte lucrul acesta. A fost o vreme cînd nu era nimic între noi, cînd nu însemnai nimic pentru mine și eram mulțumit ; acum din nou nu e nimic, dar ce deosebire între ce era atunci și ce e acum ! Măcar de-ar fi dat Domnul să nu fi fost niciodată bună cu mine, de vreme ce ai făcut-o numai cu gîndul ca apoi să te descotorosești...

Deși se arăta atît de curajoasă, Bathsheba începu să simtă clar că ea e cea slabă. Se zbătea, ca orice femeie, să nu se lase copleșită de emoții nedorite, din ce în ce mai puternice. Încercă să se ferească de tulburare ; își pironi gîndul asupra copacilor, a cerului sau a altui obiect fără nici o însemnătate, aflat în jur, în timp ce

învinuirile lui cădeau asupra ei ; dar de astă dată iscusința nu mai putu s-o salveze.

— N-am fost niciodată bună cu dumneavoastră, asta-i sigur, n-am fost, răspunse ea cît putu de curajos. Dar nu vă mîniați pe mine. Rabd să mi se spună că am greșit, numai să mi se spună cu blîndețe. Oh, domnule, nu vreți să fiți bun să mă iertați și să priviți totul cu inima ușoară ?

— Cu inima ușoară ? Poate oare un om, care e înșelat pînă ce ajunge gelos ca un nebun, să aibă pricină de veselie ? Dacă am pierdut, cum să am aceeași inimă de parcă aș fi cîștigat ? Doamne, cred că dumneata n-ai pic de suflet. Dacă aș fi știut ce îngrozitor de amară avea să fie această dulceață, cum m-aș fi ferit ; nu te-aș fi privit și nu mi-aș fi plecat urechea la vorbele dumitale ! Îți spun toate astea, dar ce-ți pasă ? Nici nu te sinchisești !

Bathsheba tăgăduia slab, fără cuvinte, învinuirile ce i se aduceau ; clătina deznădăjduită din cap, ca și cum ar fi vrut să arunce cît colo vorbele revărsate în urechile ei de pe buzele acestui bărbat ajuns la punctul culminant al vieții ; care acum, cu figura lui bronzată, cu trăsături romane, și cu statura-i frumoasă stătea în fața ei aici și tremura tot.

— Iubita mea, iubita mea, pînă și-n clipa asta șovăi între cele două căi potrivnice : să renunț la dumneata fără să-mi pese, sau să iau cu umilință truda de la început ca să te cîștig. Uită că ai spus „nu" și lasă lucrurile așa cum erau. Spune-mi, Bathsheba, că mi-ai trimis acel refuz doar ca să faci haz, hai, spune-mi !

— Ar fi o minciună dureroasă pentru amîndoi. Nu sînt nici pe jumătate o fire atît de duioasă cum mă credeți. Am fost un copil lipsit de apărare într-o lume aspră, neprietenoasă și asta m-a făcut să nu știu ce-i blîndețea.

Boldwood îi răspunse pe loc, mai supărat decît înainte:

— Poate să fie adevărat ; dar, domnișoară Everdene, lucrul acesta nu spune totul. Nu ești o femeie rece, cum ai vrea să te cred. Nu, nu ! Nu din cauză că ești insensibilă nu ții la mine. E firesc să vrei ca eu să gîndesc asta despre dumneata. Ai vrea să-mi ascunzi că ai o inimă la fel de înfocată ca și a mea. Iubești îndeajuns, dar dragostea dumitale se-ndreaptă într-altă parte. Știu încotro.

De astă dată, inima ei bătu gata să-i spargă pieptul. Bathsheba începu să tremure în culmea tulburării. Boldwood vorbea despre Troy. Aşadar, ştia ce se petrecuse şi în clipa următoare lăsă să-i scape numele.

— Ce-a avut Troy cu comoara mea de n-a lăsat-o în pace ? întrebă el furios. Nici prin gînd nu-mi trecea să-i fac vreun rău ; atunci de ce a căutat el cu tot dinadinsul ca dumneata să-l bagi în seamă ? Pînă a nu te tulbura, înclinai să mă cucereşti pe mine ; cînd urma să te revăd, răspunsul dumitale ar fi fost „da". Poţi să tăgăduieşti ? Te întreb : poţi ?

Bathsheba zăbovi cu răspunsul, dar era prea cinstită ca să nu i-l dea.

— Nu pot.

— Ştiu că nu. Dar în lipsa mea, Troy s-a furişat şi m-a jefuit. De ce nu te-a cucerit cînd lucrul acesta n-ar fi necăjit pe nimeni, cînd lumea n-avea pe seama cui să trăncănească ? Acum oamenii rînjesc cînd mă văd ; pînă şi dealurile, şi cerul par să-şi bată joc de mine şi roşesc ruşinat de nebunia mea. Am pierdut respectul oamenilor, bunul meu nume, situaţia mea ; le-am pierdut pentru totdeauna. Du-te şi mărită-te cu omul tău, du-te.

— Oh, *sir*, domnule Boldwood !

— Poţi să te măriţi ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Nu mai am nici o pretenţie în ce te priveşte. Cît despre mine, mai bine m-aş duce într-un loc unde să fiu singur, să mă ascund şi să mă rog. Am iubit odată o femeie. Acum mi-e ruşine. Şi cînd am să mor, lumea are să spună : „Nefericitul, a fost bolnav de dragoste". Doamne, Doamne, măcar dacă aş fi fost înşelat în taină, dacă ruşinea n-ar fi fost cunoscută, dacă mi-aş fi păstrat cinstea în lume ! Dar ce rost mai are, totul s-a dus, şi am pierdut şi femeia. Ruşine, ruşine !

Această furie nebună o îngrozi. Cu un gest care nu putea fi observat, Bathsheba se strecură ceva mai încolo, în timp ce-i răspundea :

— Sînt o biată fată, nu-mi vorbiţi aşa !

— Ai ştiut tot timpul, şi încă ce bine ai ştiut, că această nouă toană a dumitale însemna pentru mine un chin. Te-au dat gata purpura şi alămurile. O, Bathsheba, asta-i într-adevăr o nebunie de femeie.

Ea se aprinse numaidecît.

— Prea v-aţi pornit, spuse ea cu mînie. Toată lumea e împotriva mea, toată lumea. Nu-i demn pentru un bărbat să atace o femeie în felul ăsta. N-am pe nimeni în lumea asta care să mă apere ; nimeni nu-mi arată milă. Şi totuşi chiar dacă aţi fi o mie care să vă bateţi joc de mine şi să vorbiţi împotriva mea, tot n-am să mă dau bătută.

— Acum fără îndoială c-ai să flecăreşti cu el pe seama mea. Spune-i : „Boldwood şi-ar fi dat viaţa pentru mine". Da, şi i-ai îngăduit o seamă de lucruri deşi ştiai că nu e omul potrivit pentru dumneata. Te-a sărutat ; a pretins că eşti a lui. Mă asculţi ? Te-a sărutat !

O femeie în situaţia cea mai tragică este copleşită de durerea unui bărbat. Spuse cu glas stins :

— Daţi-mi pace, *sir*, daţi-mi pace. Nu e nimic între noi. Lăsaţi-mă să-mi văd de drum !

— Spune că nu te-a sărutat.

— N-am să spun.

— Ha, atunci e-adevărat. Boldwood rîse răguşit.

— M-a sărutat, vorbi ea rar şi deşi îi era frică, îl înfruntă din glas. Nu mi-e ruşine să spun adevărul.

— Atunci blestemat să fie, în vecii vecilor, spuse Boldwood într-o şoaptă grea de mînie. Pe cînd eu aş fi dat orice ca să-ţi ating mîna, ai îngăduit ca un desfrînat să vină, fără nici un drept, aşa, pe nepoftite, şi să te sărute. Să te sărute ! Ai milă, Dumnezeule... Va veni o zi cînd are să se căiască, şi are să simtă cît e de ticălos, din pricina durerii pe care a pricinuit-o altui bărbat ; şi atunci poate că are să-l doară, şi are să blesteme, şi are să tînjească, aşa cum fac eu azi.

— O, nu, nu vă rugaţi pentru răul lui, îl imploră ea strigîndu-şi nefericirea. Orice, în afară de asta... orice. Oh, arătaţi-i bunăvoinţă, fiţi blînd cu el, *sir*, fiindcă-l iubesc din toată inima.

În mintea lui Boldwood, ideile învălmăşite se înălecau nebuneşte una peste alta. În ochii săi părea să se fi adunat o noapte ameninţătoare.

— Am să-l pedepsesc, pe sufletul meu că aşa am să fac. Soldat, nesoldat, am să-l întîlnesc eu şi am să-l biciuiesc pe mucosul ăsta cu mintea necoaptă, care nu ştie să stea la locul lui, fiindcă mi-a furat, ca un nesăbuit,

singura mea bucurie. Chiar de-ar fi cît o sută de bărbați, tot am să-l biciuiesc... Vocea-i cobirî brusc și nefiresc. — Bathsheba, iubito, cocheto care ți-ai pierdut mintea, iartă-mă! Te-am condamnat, te-am amenințat, m-am purtat ca un bădăran cu dumneata, pe cînd ticălosul fără de pereche e el. Ți-a furat inima cu minciunile lui, pe care mintea dumitale n-avea cum să știe pînă unde merg. Are noroc că s-a întors la regiment, că e undeva departe, prin țară, și nu aici! Nădăjduiesc să nu se întoarcă tocmai acum. Mă rog lui Dumnezeu să nu-mi iasă în cale, fiindcă s-ar putea să mă las ispitit și să-mi ies din fire. O, Bathsheba, ține-l departe... da, ține-l departe de mine!

Apoi, rămase o clipă ca încremenit, de parcă și-ar fi dat ultima suflare odată cu aceste cuvinte pline de foc. Își întoarse fața și se depărtă; silueta i se topi în umbra serii, iar copacii foșniră ușor din frunze, acoperindu-i pașii.

Bathsheba stătuse în ultimele clipe ca o stană de piatră; își cuprinse brusc fața între mîini și, înnebunită, începu să se gîndească la scena care abia luase sfîrșit. Faptul că un om liniștit ca domnul Boldwood putuse să-i dezvăluie simțăminte uluitoare în adîncimea și înfrigurarea lor i se părea de neînțeles, groaznic. În locul unui om obișnuit, stăpînit, era... cel pe care-l văzuse. Cuvintele fermierului aminteau o anume împrejurare pe care în clipa de față nu o cunoștea decît ea: iubitul ei avea să se întoarcă la Weatherbury peste o zi sau două și asta era tot ce putea fi mai rău în amenințările domnului Boldwood.

Troy nu se întorsese la cazarma lui aflată departe, așa cum bănuiau Boldwood și alții, ci se dusese doar să-și viziteze niște cunoștințe din Bath, iar permisia lui avea să mai dureze o săptămînă sau mai mult.

În mintea ei se înfiripă nefericita convingere că, dacă Troy venea din nou să o vadă tocmai în acest timp și dacă se întîlnea față în față cu Boldwood, urmarea ar fi fost o ceartă cumplită. Tremura la gîndul că Troy ar putea să pățească vreun rău. Cea mai mică scînteie ar fi fost de ajuns ca să ațîțe mînia și gelozia fermierului, care și așa era gata oricînd să izbucnească. Boldwood avea să-și piardă stăpînirea de sine, așa cum se întîmplase în seara asta. S-ar putea ca Troy să-l stîrnească cu veselia

lui : s-ar putea să-şi bată joc de el şi atunci Boldwood, în mînia lui, va căuta răzbunare.

Bathsheba nutrea o teamă aproape bolnăvicioasă ca nu cumva să treacă drept o fată care dă pe faţă tot ceea ce e în inima ei ; această femeie, lipsită de un sfetnic în viaţă, ascundea prea bine de ochii lumii, sub masca nepăsării, simţămintele ei adînci şi mistuitoare. Dar acum nu mai era vorba să se ascundă. Înnebunită cum era, în loc să-şi urmeze drumul, se învîrtea de colo pînă colo ; degetele nu-şi găseau astîmpăr prin aer şi-şi apăsa, cu suspine întretăiate, fruntea. Apoi se aşeză pe-o grămadă de pietre, la marginea drumului, ca să-şi adune gîndurile. Rămase îndelung acolo. Peste zarea întunecată a pămîntului, norii arămii desenau ţărmuri şi promontorii la marginea cerului verde şi diafan al apusului. Apoi luciri de purpură se abătură asupra lor, şi pămîntul, în mişcarea-i neobosită, se roti împreună cu ea spre o priveliştе cu totul alta, ce se înfăţişa la răsărit, unde, şovăitoare şi tremurînde, începură să apară stelele.

Bathsheba le privi ţintă cum se zbat prin universul cufundat în umbră, dar nu le vedea pe nici una. Mintea ei tulburată era tare departe : alături de Troy.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Noaptea. Cai hoinari

SATUL WEATHERBURY ERA CUfundat în tăcere, asemeni cimitirului din mijlocul lui, și oamenii zăceau nemișcați, ca duși pe cealaltă lume. Orologiul bisericii bătu ceasurile unsprezece. Aerul era atît de golit de sunete încît pînă și huruitul orologiului dinaintea fiecărei bătăi se auzea limpede, la fel ca și clinchetul care urma. Notele pluteau cu obișnuita oarbă mărginire a tot ce-i neinsuflețit, izbindu-se de pereți și proiectîndu-se iar înapoi, unduind în jurul norilor împrăștiați pe cer, strecurîndu-se prin spărturile lor, ca să se răspîndească pe întinderile necercetate ale spațiului.

În încăperile mari din casa Bathshebei, cu pereții scorojiți și cu iz de mucegai, nu mai rămăsese nimeni în afară de Maryann, Liddy fiind, după cum se știe, plecată la sora ei, unde ceva mai tîrziu, o urmase și Bathsheba care fusese poftită acolo în vizită. La scurt timp

după bătaia de unsprezece, Maryann se răsuci în pat cu o senzație de stînjeneală. Nu reuși însă să-și dea seama ce anume îi tulburase somnul. Un nou vis se înseilă în mintea ei, din care se trezi cu senzația neplăcută că se întîmplase ceva. Se dădu jos din pat și-și aruncă ochii pe fereastră. În mijlocul pășunii care începea din aripa aceea a clădirii, zări, în fumuriul nelămurit al nopții, ceva în mișcare, un om apropiindu-se de calul care păștea. Omul apucă iute calul de smocul de păr din frunte și-l trase pînă la celălalt capăt al pășunii. Acolo Maryann zări ceva care se dovedi, curînd, a fi un fel de gabrioletă, căci, după cîteva minute petrecute, pare-se, cu înhămatul, auzi trapul calului pe drum, amestecat cu huruitul unor roți ușoare.

Două doar, din toate soiurile neamului omenesc ar fi putut să se ivească în mijlocul pășunii, cu lunecarea de stafie a acelei ființe ciudate. O femeie sau un țigan. Despre o femeie nu putea fi vorba căci nu se apuca o femeie de o asemenea treabă la un asemenea ceas, deci cel ce apăruse nu putea fi decît un hoț care știa, se vede, că în noaptea cu pricina casa nu era bine păzită și de aceea se hotărîse să-și ducă planul îndrăzneț la îndeplinire tocmai atunci. De fapt, își zise Maryann, trecînd de la bănuială la certitudine, la Weatherbury Bottom își avea sălașul o șatră de țigani.

Maryann care se temuse să țipe cît timp hoțul mai era încă pe pajiște, văzîndu-l că pleacă, se liniști. Își trase la iuțeală hainele pe ea, coborî cu pași greoi scara hodorogită care scîrțîia din toate încheieturile, alergă la Coggan, vecinul cel mai apropiat, și dădu alarma. Coggan îl strigă pe Gabriel care locuia din nou în casa lui, ca la început, și dădură fuga amîndoi la pășune. Acolo, nici urmă de cal.

— Ia ascultă, spuse Gabriel.

Rămaseră o clipă tăcuți, ciulind urechea. Prin aerul nemișcat se deslușea limpede zgomotul unor copite de cal străbătînd la trap dealul din Weatherbury, drept prin spatele sălașului țiganilor de la Weatherbury Bottom.

— Asta-i Dainty a noastră. Îi cunosc trapul dintr-o mie, spuse Jan.

— Of, Doamne ! Ce-o să ne facă domnișoara cînd o veni ! O să zică că sîntem niște neghiobi ! se văita Maryann. Bine-ar fi fost dacă se-ntîmpla asta cînd era și ea acasă că atunci nu putea să ne mai facă vinovați pe noi.

— E musai să ne luăm după ei, spuse Gabriel, pe un ton hotărît. Răspund eu de asta în fața domnișoarei Everdene. Așa facem, pornim după ei !

— De pornit pornim noi, dar cum ? zise Coggan. Caii noștri sînt prea greoi pentru o ispravă ca asta, afară de iepșoara Poppet, dar ce facem amîndoi numai cu ea ? Ei, să-i fi avut pe ăia doi de colo, de peste uluci, era altă treabă...

— Care ăia doi ?

— Tidy și Moll ai lui domnu Boldwood.

— Știi ce ? Stai pe loc că viu acu, spuse Gabriel, și o rupse la fugă peste deal, spre ferma domnului Boldwood.

— Nu-i acasă domnul Boldwood, strigă Maryann.

— Cu atît mai bine, zise Coggan. Am priceput eu ce gînd are Gabriel.

Nu trecură nici cinci minute și Oak se întoarse, tot în goană, cu două căpestre atîrnîndu-i în mînă.

— Unde le-ai găsit ? întrebă Coggan și, fără să aștepte răspunsul făcu stînga-mprejur și sări peste gardul de nuiele.

— Sub streașină. Știam că acolo-i locul lor, răspunse Gabriel, luîndu-se după Coggan. Ia zi, poți să călărești pe deșelate ? N-avem vreme să mai umblăm și după șei.

— Ca voinicu din poveste ! răspunse Jan.

— Tu, Maryann, du-te la culcare, îi strigă Gabriel, din vîrful gardului.

Sărind pe pășunile lui Boldwood, își vîrî fiecare căpăstrul în buzunar, să nu bage de seamă caii care, văzîndu-i cu mîna goală, se lăsară apucați de coamă fără împotrivire, în timp ce Oak și Coggan le trecură căpestrele, cu dibăcie, peste cap. Neavînd nici zăbală și nici frîu, născociră ceva în loc ; trecură frînghia prin gura calului, și o legară la spate. Oak încălecă dintr-o săritură, iar Coggan după ce merse pe jos pînă la poartă, sări și el pe cal, din vîrful terasamentului, apoi o porniră în galop pe urma bidiviului Bathshebei și a hoțului.

Cît despre gabrioleta la care fusese înhămat calul, nu se putea şti încă a cui era.

Peste vreo trei, patru minute ajunseră la Weatherbury Bottom. Cercetară cu privirea peticul de pămînt acoperit cu iarbă, de lîngă drum, împresurat de umbrele nopţii. Nu se zărea nici picior de ţigan.

— Nemernicii ! Pe unde-or fi luat-o ?

— Drept înainte. Asta-i sigur ca lumina zilei, spuse Jan.

— Foarte bine. Caii noştri sînt mai iuţi de picior, şi-i prindem noi din urmă, răspunse Oak. Ei, acu dă-i bătaie.

Cel ce gonea înaintea lor nu se mai auzea deloc. Pe măsură ce se depărtau mai mult de Weatherbury, suprafaţa drumului devenea mai moale şi mai lipicioasă, căci ploaia ce căzuse de curînd afînase pămîntul făcîndu-l clisos, fără să-l prefacă, însă, în noroi. Dădură de o răscruce. Coggan îl opri brusc pe Moll şi sări jos.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Gabriel.

— Trebuie să le luăm urmele că de auzit nu-i mai putem auzi, răspunse Jan, scotocind prin buzunare. Aprinse un chibrit şi apropie flacăra de pămînt. Pe-aici turnase cu găleata şi picăturile de ploaie adînciseră urmele lăsate de picioarele oamenilor şi de copitele cailor înainte de furtună, ştergîndu-le contururile şi prefăcîndu-le în căuşe de apă ce reflectau flacăra chibritului asemenea unor ochi. Un rînd de urme, însă, erau proaspete, fără apă în ele şi un rînd de făgaşe noi, goale şi ele, se aşterneau lîngă cele vechi, care ajunseseră, acum, nişte pîraie. După aceste urme proaspete de potcoave se putea ghici pasul în care mersese calul ; erau aşezate în perechi, la distanţe egale de patru-cinci picioare, piciorul drept şi cel stîng al fiecărei perechi fiind unul în dreptul celuilalt.

— Tot înainte, strigă Jan. După cum arată urmele astea, calul a gonit în galop întins. Nici nu-i de mirare că n-auzim nimic. Calu-i înhămat, se vede după făgaşe. Ce mai, asta-i iapa noastră, pot să jur.

— De unde ştii ?

— Abia-i o săptămînă de cînd a potcovit-o moş Jimmy Harris, şi mîna lui o recunosc dintr-o mie.

— Ceilalți țigani se vede c-au plecat mai devreme ori au luat-o pe alt drum, spuse Oak. Ai văzut că alte urme nu erau.

— Așa-i. Merseră în tăcere o vreme care li se păru lungă și apăsătoare. Coggan avea cu el un ceas vechi cu sonerie, din metal grosolan, pe care-l moștenise de la cine știe ce neam mai procopsit; îl auziră bătînd ora unu. Coggan mai aprinse un chibrit și se uită iar la drum.

— Acu au luat-o la galop ușor, spuse azvîrlind chibritul. Unde s-a mai pomenit gabrioletă să meargă la un pas așa de chinuit și-mpleticit! Au obosit-o prea tare pe Dainty la început, asta e. Da' las că-i ajungem noi.

Grăbiră din nou pasul. Ceasul lui Coggan bătu ora două. Cînd se uitară iar, urmele copitelor erau dispuse în așa fel încît dacă le-ai fi unit, ar fi format un fel de zig-zag, asemeni felinarelor de stradă.

— Asta nu poate fi decît trap, sînt sigur, spuse Gabriel.

— Așa-i, au lăsat-o la trap, spuse Coggan, înviorat. Îi prindem din urmă la timp.

Dădură pinteni cailor și mai parcurseră vreo două mile.

— Ia stai un pic, zise Jan. Să vedem cum a urcat dealul. Ne mai lămurim și cu asta! Scăpără iar un chibrit frecîndu-l de ghetre, cum făcuse și mai înainte, și cercetă locul.

— Ura! strigă Coggan. Pe-aici a luat-o, și bine-a făcut. Dacă nici peste două mile nu-i ajungem, să nu-mi spui mie Coggan.

Mai merseră trei mile și se opriră iar să asculte. Nu se auzea nimic, doar apa din scocul morii șiroind răgușit prin zăgaz, și dîndu-ți fiori la gîndul c-ai putea să cazi în vîrtej și să te înec. Ajunseră la o cotitură și Gabriel descălecă. Urmele erau singurele semne ale direcției în care o apucaseră cei din față și era nevoie de multă băgare de seamă ca să nu le încurce cu altele, ivite pe ultima bucată de drum.

— Ei, da asta ce mai e? Stai, cred c-am ghicit, spuse Gabriel, uitîndu-se la Coggan care tocmai plimba chibritul deasupra pămîntului, la cotitura drumului. Coggan, care, asemeni cailor scăldați de sudoare, începuse

să dea semne de oboseală, cercetă din nou tainicele urme. De data asta numai trei aveau forma obișnuită de potcoavă. A patra era ca un punct.

Coggan ridică iute capul și scoase un „aoleu" prelung.

— E șchioapă, exclamă Oak.

— Da, Dainty a șchiopătat de piciorul stîng din față, spuse Coggan, și rămase pironit locului, cu ochii la urmele de potcoave.

— Dă-i bătaie, strigă Gabriel, și sări pe calul în spume. Drumul pe care merseseră pînă atunci fusese, în cea mai mare parte, la fel de bun ca oricare alt drum cu bariere de prin partea locului, dar nu era decît o scurtătură. Abia la ultima cotitură ieșiră la drumul mare care ducea spre Bath. Coggan își mai veni în fire.

— Aici îi încolțim sigur, exclamă el.

— Unde ?

— La bariera Pettiton. Paznicul barierei e un mocăit fără pereche ! Nici dacă bați cale de-aici pînă la Londra nu dai de unul ca el ! Dan Randall — așa-l cheamă — îl știu de ani de zile, de pe vremea cînd păzea bariera de la Casterbridge. Ce mai, iapa-i șchioapă, bariera-i la doi pași, treaba noastră-i ca și făcută !

Înaintau acum cu mare grijă. Nici unul nu mai scoase o vorbă, pînă ce, puțin mai încolo, pe un fundal de frunze cotropite de umbre, zăriră cinci scînduri albe de-a curmezișul drumului.

— Șșșt... umblă-ncet... Sînt la cîțiva pași... spuse Gabriel.

— Descalecă și ia-o prin iarbă, șopti, la rîndul său, Coggan.

Gardul alb de scînduri era întrerupt la mijloc de o formă întunecată care se ridica în fața lor. Un strigăt pornit din locul acela tulbură pacea ceasului pustiu.

— Hei ! Bariera !

Se vede că mai strigase o dată, dar nu auziseră ei, căci în timp ce se apropiau, ușa căsuței se deschise și paznicul ieși pe jumătate îmbrăcat, cu o luminare în mînă. Razele ei îmbrățișau întregul grup.

— Nu ridica bariera ! urlă Gabriel. A furat calul !

— Cine ? întrebă paznicul.

Gabriel se uită să vadă cine era sus pe capra gabrioletei și dădu cu ochii de o femeie. Bathsheba! Stăpîna lui...

Auzindu-i vocea, Bathsheba își feri fața de lumină. Dar, între timp, Coggan o zărise și el.

— Asta-i stăpîna noastră, pot să jur că-i ea! exclamă el uluit.

Era, fără îndoială, Bathsheba, care se grăbi să recurgă la șiretlicul de care se folosea cu dibăcie în clipele de cumpănă — nu însă în cumpenele dragostei — își ascunse uimirea sub o purtare rece și stăpînită.

— Ei, Gabriel? îl întrebă ea pe un ton liniștit, unde-ai pornit?

— Ne-am gîndit că... începu Gabriel.

— Eu am plecat la Bath, spuse ea, cu o siguranță de sine de care Gabriel nu se arătase în stare. S-a ivit ceva important așa că a trebuit să las baltă vizita la Liddy și să plec imediat. Voi ce făceați? Mă urmăreați?

— Credeam c-a furat cineva calul.

— Ei, asta-i acum! Ce prostie! Cum de nu v-ați dat seama că eu am luat calul și gabrioleta? N-am putut s-o scol pe Maryann și nici să intru în casă n-am reușit, cu toate c-am ciocănit la geamul ei vreo zece minute. Noroc c-am făcut rost de cheia de la șopron, așa că n-a fost nevoie să mai supăr pe nimeni. Cum de nu v-a dat prin cap c-aș fi putut să iau eu calul?

— Păi, n-aveam cum, domnișoară...

— Ei, se poate... Dar ce văd, nu cumva ăștia-s caii domnului Boldwood? Ce-ați făcut? În ce încurcătură m-ați băgat! Cum vine asta? Nu poate o femeie să facă un pas afară din casă că vă și apucați s-o hăituiți ca pe un tîlhar!

— De unde era să știm noi dacă n-ați lăsat vorbă ce-aveați de gînd să faceți? ripostă Coggan. Eu n-am pomenit femeie să pornească pe drumuri cu trăsura la ora asta. Unde s-a mai văzut una ca asta? În general așa ceva nu prea se face...

— Bine, dar am lăsat cîteva rînduri. Dimineața le-ați fi găsit. Am scris cu creta pe ușile de la șură că m-am întors să iau calul cu trăsura și-am plecat din nou, că n-am putut să scol pe nimeni și că vin curînd.

— Da, da n-aveam cum să vedem ce-ați scris pînă nu se lumina de ziuă.

— Ai dreptate, spuse Bathsheba care, deși la început se supărase, avea destul cap ca să nu se apuce să le facă o morală serioasă pentru credința pe care i-o arătau și care era tot atît de prețioasă pe cît era de rară. Și adăugă, cu o drăgălășenie care te cucerea : — Vă foarte mulțumesc pentru osteneală. Dar bine ar fi fost să fi luat caii de la altcineva, oricine altcineva, dar nu de la domnul Boldwood.

— Dainty șchiopătează, domnișoară, spuse Coggan. Puteți să mergeți cu ea așa ?

— A, cum să nu ! I-a intrat o piatră în potcoavă. M-am dat jos și i-am scos-o cînd eram la vreo sută de metri de barieră. Mă descurc eu, n-aveți nici o grijă. Cînd se luminează de ziuă sînt la Bath. Ei, și-acum ar fi timpul s-o porniți îndărăt.

Întoarse capul, lumînarea paznicului aprinzîndu-i ochii limpezi, plini de viață, trecu bariera, și într-o clipă fu împresurată și ea de umbrele ce învăluiau frunzișurile tainice ale verii. Coggan și Gabriel își întoarseră caii și, mîngîiați de adierile catifelate ale nopții de iulie, porniră îndărăt pe același drum.

— Curioasă toană a mai apucat-o, ce zici Oak ? spuse Coggan plin de mirare.

— Da, răspunse Gabriel, scurt. Eu zic că întîmplarea din noaptea asta ar fi bine să rămînă între noi, tu ce părere ai ?

— Așa gîndeam și eu.

— Atunci e bine. Ei, pe la trei, trei și ceva sîntem la Weatherbury, și ne strecurăm în sat pe nesimțite, ca niște mieluși.

Gîndurile care o frămîntaseră pe Bathsheba, pe cînd stătea la marginea drumului, o duseseră, în cele din urmă, la concluzia că în situația desperată în care se afla erau de ales doar două căi. Prima ar fi fost să-l țină pe Troy departe de Weatherbury pînă ce Boldwood își mai potolea mînia ; cea de-a doua, să dea ascultare rugăminților lui Oak și învinuirilor aduse de Boldwood și să-l alunge pe Troy din inima ei, pentru vecie.

Dar, vai ! Era ea oare în stare să se smulgă din mrejele acestei iubiri, abia începută, avea ea puterea să-l convingă s-o lase în pace, spunîndu-i că nu-l iubește și că nu voia să-l mai vadă, putea ea să-l roage să-și încheie, de hatîrul ei, permisia la Bath, să nu mai calce pe la Weatherbury și să nu mai dea ochii cu ea în viața lui ?

Era o imagine cît se poate de tristă și totuși Bathsheba o privi cîteva clipe cu curaj, îngăduindu-și totuși, și care fată n-ar fi făcut la fel, să se gîndească la viața fericită de care ar fi avut parte dacă în locul lui Boldwood ar fi fost Troy, dacă drumul datoriei ar fi fost cel al dragostei, și supunîndu-se apoi fără rost, chinului de a și-l închipui dînd-o uitării și iubind altă femeie ; căci Bathsheba pătrunsese îndeajuns de bine firea lui Troy ca să-și dea seama destul de limpede de ce era în stare, dar, din nenorocire, gîndul că dragostea lui pentru ea ar fi putut să ia sfîrșit n-o făcea să-l iubească mai puțin, ci, dimpotrivă, cu mult mai mult.

Sări drept în picioare. Trebuia să-l vadă fără întîrziere. Da, o să se ducă la el să-l roage din tot sufletul să n-o lase fără sprijin în cumpăna în care se afla. Dacă i-ar fi trimis o scrisoare să-l înștiințeze că nu vrea să-l mai vadă, n-ar fi primit-o la timp și, pe urmă, s-ar fi învoit el să-i asculte rugămintea ?

Era, oare, Bathsheba atît de oarbă încît să nu-și dea seama de un lucru atît de limpede, anume că sprijinul pe care-l afli în brațul iubitului nu e mijlocul cel mai potrivit de a-ți păstra neclintită hotărîrea să renunți la dragostea lui ? Ori avea o minte atît de complicată încît să poată gîndi, cu un fior de plăcere, că alegînd calea aceasta, lepădîndu-se de el, căuta, de fapt, prilejul de a-l întîlni, oricum, încă o dată ?

Se întunecase și trebuia să se fi făcut ceasurile aproape zece. Singurul mijloc de a-și atinge țelul era să amîne pe altă dată vizita la Yalbury, la Liddy, și să se întoarcă la fermă, la Weatherbury, să înhame calul la gabrioletă și să pornească la Bath fără zăbavă. La început, planul acesta i se păru cu neputință de îndeplinit ; chiar cu un cal voinic drumul era cumplit de greu, și însemna o adevărată aventură pentru o femeie să pornească așa, de una singură, la vreme de noapte.

Să se ducă totuși la Liddy și să lase totul în voia soartei ? Nu, nu, orice, dar asta nu ! Bathsheba simțea în ea un clocot care nu-i dădea pace, înăbușind vocea cumpătării care cerea în zadar să fie ascultată. Se întoarse din drum și porni înapoi spre sat.

Mergea încet căci nu ținea să ajungă la Weatherbury pînă ce sătenii nu se liniștea pe la casele lor și, mai ales pînă nu era sigură că nu mai dă de Boldwood. Planul ei era să facă drumul spre Bath în noaptea aceea, să se întîlnească cu sergentul Troy dimineața, pînă nu apuca el să pornească spre ea, și să-și ia adio de la el pentru totdeauna ; apoi să lase calul să se odihnească în tihnă (în timp ce ea, desigur, o să plîngă) și să plece înapoi spre casă a doua zi, dis-de-dimineață. Se gîndea că dac-o mîna pe Dainty ușurel, la trap, toată ziua, seara era la Yalbury, la Liddy, și se întorcea cu ea la Weatherbury cînd socotea de cuviință, astfel ca nimeni să nu bănuiască nimic de călătoria ei la Bath.

Acesta era gîndul pe care pornise să-l ducă la îndeplinire și cum i-a izbutit, s-a și văzut.

Capitolul II

La lumina zilei. Vestitorul

TRECU O SĂPTĂMÎNĂ ȘI DE LA Bathsheba nici o veste ; nici urmă de echipajul cu care fugise în lume asemeni lui John Gilpin [1].

Apoi sosi o scrisorică pentru Maryann prin care i se aducea la cunoștință că treburile care-o chemaseră pe stăpînă-sa la Bath o sileau să mai rămînă un timp acolo, dar că în decurs de o săptămînă nădăjduia să fie iar acasă.

Mai trecu o săptămînă. Începu culesul ovăzului și toți oamenii erau la cîmp, sub cerul lipsit de nuanțe al zilelor de Lammas [2], împresurați de aerul tremurător și de

[1] *John Gilpin*, personaj de baladă (n. tr.).

[2] *Lammas*, 1 August, în trecut sărbătoarea recoltei (n. tr.).

umbrele micșorate ale amiezii. În casă nu se auzea decît bîzîitul muștelor verzi, afară, doar ascuțitul coaselor și hîrșîitul spicelor de ovăz, ca niște plete strînse-n cozi ce se frecau între ele, pe cînd tulpinile lor drepte, galbene ca chihlimbarul cădeau grele în polog. Fiecare picătură de lichid care nu se afla în sticlele sau carafele bărbaților, sub formă de cidru, li se prelingea pe frunte și pe obraji, prefăcută-n nădușeală. Încolo, peste tot, numai uscăciune.

Tocmai se pregăteau să se tragă puțin la umbra binefăcătoare a unuì pom din îngrăditura de tufișuri cînd Coggan zări un om într-o haină albastră cu nasturi de alamă venind spre ei, în goană, peste cîmp.

— Cine-o mai fi și ăsta ? se miră el.

— Numai să nu se fi întîmplat ceva cu domnișoara, zise Maryann care, ajutată de alte cîteva femei, lega mănunchiurile (la ferma aceea ovăzul se lega în snopi). Azi-dimineață, acasă, am avut un semn rău. Cînd să dau să descui ușa am scăpat cheia din mînă. A căzut pe pardoseala de piatră și a plesnit drept în două. Cînd ți se rupe cheia e semn că te pîndește o mare nenorocire. Bine era să fi fost stăpîna acasă.

— Asta-i Cain Ball, spuse Gabriel, oprindu-se din ascuțit secera.

Oak nu era obligat, prin învoială, să ia parte la muncile cîmpului, dar cum strînsul recoltei e o mare bătaie de cap pentru orice fermier și cum bucatele erau ale Bathshebei, se hotărîse să dea și el o mînă de ajutor.

— Și-a pus hainele de sărbătoare, spuse Matthew Moon. I-a copt un deget și-a fost plecat de-acasă cîteva zile. „Dacă tot nu sînt în stare să fac nimic, zicea, măcar să mă mai hodinesc și eu un pic.“

— Da, da, așa ceva pică bine, pică grozav de bine, spuse Joseph Poorgrass, îndreptîndu-și spinarea ; căci și el, ca și alții, avea obiceiul, în zilele de căldură mare, să-și îngăduie cîte un scurt răgaz, de cîte ori se ivea un prilej cît de mic, și sosirea lui Cain Ball îmbrăcat în haine de duminică într-o zi de lucru era unul cum nu se putea mai bun. — Odată mi-am betegit un picior și așa

am ajuns să citesc și eu *Călătoria Pelerinului*, iar Mark Clark a învățat jocul de cărți cînd a avut un abces.

— Taica și-a sucit o mînă ca să aibă timp să umble după fete, spuse Jan Coggan, cu o voce pierită, ștergîndu-și fața cu mineca soioasă a cămășii și împingîndu-și pălăria pe ceafă.

Între timp Cainy se apropia de grupul de secerători. Într-o mînă ținea o bucată mare de pîine cu slănină din care mușca zdravăn în timp ce alerga, cealaltă mînă fiindu-i înfășurată într-un bandaj. Cînd ajunse lîngă grupul de oameni, gura i se rotunji ca un clopot și se porni să tușească mai, mai să-și spargă pieptul.

— Ei, Cainy, spuse aspru Gabriel. De cîte ori să-ți mai spun să nu gonești așa cînd ai ceva în gură ? O să te înec într-o bună zi, asta o să faci, Cain Ball.

— Uhu, uhu, uhu ! răspunse Cain. Mi-a nimerit o fărîmitură pe partea cealaltă. Uhu, uhu ! Așa, domnu Oak. Am fost și eu pe la Bath, că-mi copsese degetul mare, și am văzut... Uhu ! Uhu !

Cînd îl auziră pe Cain pomenind de Bath aruncară toți furcile la pămînt și făcură roată în jurul lui. Din păcate, fărîmitura care i se rătăcise pe gît nu-l lăsa deloc să povestească și, colac peste pupăză, un strănut cumplit făcu să-i sară din buzunar ceasul cît o ceapă care se porni să i se bălăngăne în față, ca un pendul.

— Ei, cum vă spuneam, continuă el, cu gîndul la Bath și cu ochii pe urmele gîndului. Am ajuns să văd și eu lumea și-am văzut-o și pe stăpîna noastră... Uhu ! Hu ! Hu !

— Fire-ai să fii, izbucni Gabriel. Mereu îți nimerește ceva greșit pe gît și nu mai ești în stare să spui ce-ai de spus.

— Uhu ! Of ! Să-mi fie cu iertare, domnu Oak, da mi-a nimerit un țînțar pe beregată și iar mi s-a zgîndărit tusea.

— Alta acum ! Cine te pune să stai tot timpul cu gura căscată ? Neisprăvitule !

— Aoleu, tare-i rău cînd îți nimerește un țînțar pe beregată ! Bietul băiat ! spuse Mathew Moon.

— Ei, la Bath a! văzut... îi suflă Gabriel.

— Am văzut-o pe stăpînă, urmă ciobanul cel tînăr. Se plimba cu un militar. Mergeau și se tot strîngeau unul într-altul, pe urmă a luat-o la brațetă, și umblau ca amorezii... Uhu ! Uhu ! ca amorezii... Uhu !... ca amorezii...

Pierzînd firul povestirii în acel punct, odată cu răsuflarea, povestitorul își aruncă ochii pe cîmp de parcă acolo nădăjduia să afle dezlegarea. — Ei, ce mai, am văzut-o pe stăpîna cu un militar... Uhu ! Uhu !

— Lua-te-ar... ! izbucni Gabriel.

— Ce să fac, domnu Oak, așa sînt eu, spuse Cain Ball uitîndu-se la Oak, plin de mustrare, cu ochii scăldați în propria lor rouă.

— Să-i dăm un pic de cidru, să-și mai limpezească gîtlejul, zise Jan Coggan, ridicînd bidonul de cidru, trăgîndu-i dopul și punînd capătul la gura lui Cainy. Între timp, Joseph Poorgrass începuse să-și facă griji în privința urmărilor nefaste ale tusei lui Cainy Ball, zicîndu-și că dacă se îneca, istoria peripețiilor lui la Bath pierea odată cu el.

— Eu, bietul de mine, nu m-apuc de nimic pînă nu spun Doamne ajută — zise Joseph cu voce smerită. Așa să faci și tu, Cain Ball. Asta-i cea mai bună pavăză, să știi, te scapă de la pieire, dacă-ntr-o bună zi, te înec mai tare cu tusea.

Domnul Coggan turnă zdravăn din băutură, fără să se zgîrcească, în gura rotunjită a lui Cain ; jumătate curgea pe dinafară, jumătate din ceea ce-i nimerea în gură i se prelingea pe la colțul buzelor, iar jumătate din ce-i ajungea pe gît pornea greșit și lichidul era împroșcat din nou peste grupul de secerători, în chip de pulbere de cidru care rămînea o clipă suspendată în aerul însorit sub formă de vapori străvezii.

— Ce mai strănut prostesc ! Mai frumos nu știi să te porți, potaie neisprăvită ? răcni Coggan, smulgîndu-i bidonul de la gură.

— Mi-a nimerit cidrul în nas, spuse Cainy, cînd izbuti să-și recapete graiul. Și uite, mi s-a scurs pe gît și pe degetul ăla copt și pe nasturii mei sclipicioși, și pe hainele astea bune.

— Bietul băiat, mare pacoste şi tusea asta a lui, spuse Mathew Moon. Tocmai acum cînd avea ceva aşa de grozav de povestit. Ia bate-l niţel pe spinare, baciule !

— Aşa e felul meu, se văită Cain. Maică-mea zice că aşa am fost eu de mic, cînd m-atinge ceva la suflet, mă pierd cu firea.

— Asta cam aşa e, spuse Joseph Poorgrass. Ăştia din neamul lui Ball au fost, de cînd îi ştiu, oameni simţitori. L-am apucat pe bunicul flăcăului ăstuia. Era un om cu mult suflet şi tare la locul lui, pot să spun chiar cu purtări alese, domneşti. Din te miri ce se roşea la faţă, taman ca mine, şi eu zic că ăsta nu-i un cusur.

— Nici vorbă, domnule Poorgrass, spuse Coggan. Ăsta-i la dumneata, un dar de preţ.

— Ehe ! Mie nu-mi place să trăncănesc, deloc nu-mi place... spuse Poorgrass, cu un aer smerit. Am fost hărăziţi să facem cîte ceva pe pămînt, asta aşa-i. Măcar că eu zic că-i mai bine să nu dăm totul la iveală. E drept că un om cu fire deschisă prea dă totul pe faţă, da şi cînd m-a adus pe mine pe lume, Ziditorul era atotputernic şi poate că nu şi-a precupeţit darurile... Dar, ascunde-te Iosife, ţine-te ascuns ! Curioasă nevoie, oameni buni şi nevoia asta să te tot ascunzi, şi nu te-alegi cu nici o procopseală. Ei, da vezi că între *Predicile de pe Munte* e una care începe cu un calendar al preafericiţilor printre care-i pomeneşte şi pe cei smeriţi.

— Bunicul lui Cainy era un om tare isteţ, spuse Mathew Moon. A scornit aşa, din capul lui, soi de măr care-i poartă numele pînă-n ziua de azi. Mărul Ball văratic. Ştii cum sînt merele astea, Jan ? Măr Quarrington altoit pe Tom Putt, pe care s-a altoit din nou soiul Ratheripe. E drept că tare-i mai plăcea să zacă-n cîrciumă şi asta nu era bine... Dar de isteţ, era isteţ, ce mai !

— Ei, interveni Gabriel, nerăbdător, şi ce-ai mai făcut pe acolo, Cain ?

— Am văzut-o pe stăpîna cum intra într-un fel de parc cu scaune şi tufişuri cu flori, la braţetă cu un militar, urmă Cainy răspicat, simţind că vorbele lui nu-l lăsau pe Gabriel nesimţitor. Şi pare-mi-se că militarul

era sergentul Troy. Au stat acolo peste juma de ceas și nu știu ce tot ziceau da ceva vesel nu era că deodată ea s-a pus pe plîns și plîngea de se rupea, nu alta. Cînd au ieșit de-acolo, stăpînei îi luceau ochii și era albă la față ca floarea de crin ; și se sorbeau din ochi, de, ca bărbatu cu femeia.

Gabriel parcă se lungise la față.

— Și pe urmă ce-ai mai văzut ?

— Ei, tot felul de lucruri...

— Albă, zici, ca floarea de crin ? Ești sigur că ea era ?

— Sigur !

— Ei, și ce-ai mai văzut ?

— Ferestre mari de geam la prăvălii și nori mari pe cer, gata să verse ploaie, și copaci bătrîni ca în codru peste tot.

— Cap sec ! Și altceva ce mai era ? îl întrebă Coggan.

— Ia lasă-l în pace, sări Joseph Poorgrass. Băiatu vrea să spună că în regatul Bath cerul și pămîntul sînt cam tot ca pe-aici, pe la noi. Nu strică să mai aflăm și noi cum e prin alte orașe și de asta trebuie să-i îngăduim băiatului să vorbească așa cum îl taie capu, ca să zic așa !

— Și la Bath oamenii, urmă Cain, n-au nevoie să facă focul, ori îl fac numa așa, de plăcere, că acolo apa țîșnește din pămînt fiartă gata, numa bună de folosit.

— Asta nu-i minciună, confirmă Mathew Moon. Am auzit și alți călători spunînd același lucru.

— Altceva nici nu beau acolo, adăugă Cain. Și le și place ! Să-i vezi, numa, cum o dau pe gît.

— Pentru noi astea-s apucături de sălbatici, da pe-acolo nu se miră nimeni de-așa ceva, spuse Mathew.

— Și cu mîncarea cum e ? Și ea răsare din pămînt, ca băutura ? întrebă Coggan, uitîndu-se într-o parte.

— Nu... Asta-i, că are și tîrgul Bath un cusur, un cusur mare. Dumnezeu nu i-a blagoslovit și cu de-ale gurii cum i-a blagoslovit cu băutură și asta-i o lipsă cu care nu m-am împăcat defel.

— Ei, e un loc cam anapoda, că altfel nu știu cum să-i zic, remarcă Moon, și oamenii care trăiesc pe acolo n-aș crede să fie altfel.

— Şi zici că domnişoara Everdene şi soldatul se plimbau împreună ? întrebă Gabriel, întorcîndu-se spre grupul de oameni.

— Da, şi ea avea o minunăţie de rochie din mătase de culoarea aurului, tivită cu dantelă neagră, aşa de ţeapănă că putea să stea singură, chiar de n-ar fi avut o pereche de picioare înăuntru. O mîndreţe. Şi părul l-avea periat, o splendoare ! Şi cînd cădea o rază de soare pe rochia aia sclipicioasă şi pe tunica lui roşie... Doamne ! Mîndri mai erau ! Îţi săreau în ochi din capul uliţei !

— Şi pe urmă, ce-a mai fost ? întrebă Gabriel, cu vocea stinsă.

— Pe urmă m-am dus la dugheana lui Griffin să-mi dau ghetele la pingelit, şi după aia am trecut pe la cofetăria lui Riggs şi-am cerut o litră de cofeturi uscate, dintre cele mai bune şi mai ieftine, numa cu vreo cîteva pete albastre de mucegai, nu prea multe. Şi tot ronţăind la cofeturi m-am plimbat un pic şi ce credeţi c-am văzut ? Un ceas mare cît o tingire...

— Dar ce-are a face asta cu domnişoara noastră ?

— Stai, dă-mi pace, domnu Oak, c-ajung eu şi la ea... protestă Cainy. Dacă mă-ntărîţi aşa, poate mă pornesc iar să tuşesc şi nu mai sînt în stare să povestesc nimic.

— Da, aşa e, lasă-l să povestească aşa cum îl taie capul, spuse Coggan.

Gabriel se resemnă la o răbdare fără nădejde şi Cainy continuă.

— Şi erau nişte căsoaie mari şi în orice zi de lucru oameni buluc, cum nu vezi la noi nici la procesiunea din prima Marţi după Rusalii. Şi m-am dus şi eu să văd bisericile alea mari şi capelele. Doamne, Dumnezeule, cum se mai ruga preotul ! Zău, se punea-n genunchi şi-şi împreuna mîinile şi să fi văzut inelele sfinte de aur, agonisite cu rugăciunile alea de le rosteşte el aşa grozav, cum îi sclipeau pe degete şi aruncau scîntei de-ţi luau ochii ! Da, zău, tare mi-ar fi plăcut să trăiesc şi eu acolo !

— Bietul părinte Thirdly al nostru de unde să cîştige el atîta bănet să-şi cumpere inele ca alea ? spuse Mathew Moon dus pe gînduri. Şi unde mai găseşti om bun ca el ? Săracu Thirdly nu cred să aibă nici măcar un inel de

ăla ieftin, de tinichea, ori de aramă. Cînd stă sus, în amvon, în după-amiezile mohorîte, în lumina lumînărilor de ceară, ce podoabă rară ar fi pentru el ! Dar nici nu poate să viseze, măcar, la așa ceva, bietul om ! Ah, cînd te gîndești cîtă nedreptate e pe lumea asta !

— Poate că nu i-a fost lui dat să poarte așa ceva, spuse Gabriel, posomorît. Ei, asta-i altă poveste ! Hai, Cainy, dă-i înainte, ce stai ?

— Aha, da... și preoții ăștia de modă nouă poartă mustăți și bărbi pînă-n pămînt, continuă ilustrul călător, și arată taman ca Moise și Aaron, și noi ăștia din turma de credincioși cînd dăm cu ochii de ei, ne simțim ca fiii lui Israel...

— Ei, dacă ne simțim așa e foarte bine ! Foarte bine ! spuse Joseph Poorgrass.

— Acuma în țară sînt două religii — High Church și High Chapel. Eu, ce mi-am zis, hai să mă port cu dreptate : m-am dus la High Church înainte de prînz și la High Chapel după prînz.

— Uite un băiat cuviincios și de treabă, spuse Joseph Poorgrass.

— Ce să vă mai spun, la High Church lumea se roagă cîntînd și se închină la toate culorile curcubeului ; și la High Chapel se roagă și țin predici, și nu se închină decît la pereții văruiți și vopsiți în cafeniu. Și pe urmă... pe domnișoara Everdene n-am mai zărit-o !

— Atunci de ce n-ai spus de la-nceput ? izbucni Oak, profund dezamăgit.

— Ah, spuse Mathew Moon, dac-o fi adevărat că s-a încurcat așa de tare cu omul ăsta, o să-și muște degetele.

— Nu s-a încurcat deloc, răspunse Gabriel, scos din sărite.

— Lasă că știe ea ce face, zise Coggan. Are domnișoara noastră destulă minte în capul ăla acoperit cu plete negre, răsucite. Nu e ea în stare să facă o nebunie ca asta.

— Da vezi că el nu-i om din topor și fără carte, dimpotrivă, are creștere aleasă, spuse la rîndul lui Mathew, pe un ton cam șovăielnic. Numai mintea lui nesăbuită l-a împins la meseria asta de soldat, și știți că fetelor le plac mai mult ăștia, păcătoșii.

— Uite ce e, Cain Ball, spuse Gabriel, pierzîndu-şi răbdarea. Poţi să juri pe ce-ai tu mai sfînt că femeia pe care ai văzut-o era domnişoara Everdene ?

— Cain Ball, nu mai eşti copil de ţîţă, spuse Joseph adoptînd tonul solemn cerut de împrejurare, şi cred că-ţi dai seama ce-nseamnă să faci un jurămînt. Ia aminte, ăsta-i un testament cumplit pe care-l rosteşti şi-l pecetluieşti cu piatra de hematit şi, precum grăit-a proorocul Matei, puterea lui pe cine pică în pulbere-l preface. Ei, eşti în stare să juri în faţa adunării ăsteia, cum zice baciul Oak, că vorbele ce le-ai rostit au fost adevărate ?

— Rogu-vă nu-mi cereţi una ca asta, domnu Oak, spuse Cainy cu ochii cînd la unul, cînd la altul, pus la grea încercare de sacra măreţie a situaţiei în care se afla. Nu că n-aş putea să zic că-i adevărat, dar n-aş vrea să spun că-i al dra... de adevărat, dacă asta-i ce vreţi de la mine !

— Cain, Cain, cum poţi să faci una ca asta ? strigă Joseph pe un ton aspru. Omul îţi cere un jurămînt sfînt, şi tu juri ca Simei cel hain, fiul Gherei, care venit-a încărcat de blesteme. Vai de capul tău, băiete !

— Am făcut eu aşa ceva ? Dumneata, Joseph Poorgrass, cauţi să duci sufletul unui biet băiat la pierzanie, asta cauţi, strigă Cain, izbucnind în hohote de plîns. Eu atîta am avut de spus, şi ăsta-i adevăru-adevărat, că domnişoara Everdene era cu sergentul Troy, dar dacă ziceţi că asta-i ceva aşa de cumplit, Doamne iartă-mă, atunci poate nu erau ei, poate-am văzut pe altcineva.

— Ne-am lămurit buştean, spuse Gabriel, apucîndu-se iar de treabă.

— Cain Ball, vino şi tu să îmbuci o bucăţică de pîine, mormăi Joseph Poorgrass.

Secerile începură iar să se rotească în aer şi vechile sunete se treziră din nou. Gabriel, fără să se străduiască să pară vesel, nu arăta, în nici un fel, cît era de abătut. Cu toate astea, Coggan pricepuse prea bine cum stăteau lucrurile, şi cînd rămaseră singuri, spuse :

— Nu le mai pune şi tu aşa la inimă, Gabriel. Ce are a face cine-i iubitul ei, dacă tot nu poţi fi tu în locul lui?

— Aşa gîndesc şi eu, răspunse Gabriel.

Capitolul III

Din nou acasă. Șarlatanul

ÎN ACEEAȘI ZI, LA LĂSAREA SERII, Gabriel stătea sprijinit de gardul grădinii lui Coggan, aruncînd o ultimă privire prin preajmă, înainte de a se duce la culcare.

O trăsurică venea alunecînd ușor pe lîngă fișia de iarbă de la marginea drumului. Tot dintr-acolo se auzeau două voci de femei care stăteau de vorbă. Tonul lor era firesc și nicidecum șoptit. Oak recunoscu îndată vocea Bathshebei și pe cea a lui Liddy.

Trăsura veni din față și trecu pe lîngă el. Era gabrioleta domnișoarei Everdene. Pe bancă nu erau decît Liddy și stăpîna ei. Liddy o tot întreba ce mai era pe la Bath și tovarășa ei de drum îi răspundea fără să-și dea seama ce spune, cu gîndul în altă parte. Și Bathsheba și calul păreau osteniți.

Sentimentul de adîncă ușurare că era iar aici, teafără și sănătoasă, înăbuși orice alt gînd și ce altceva putea face Oak decît să se bucure din plin de acest lucru ? Zvonurile îngrijorătoare fuseseră date uitării.

Oak nu se urni din loc pînă cînd lumina ce deosebea răsăritul de apus nu se șterse de pe cer și iepurii cei sperioși, prinzînd curaj, începură să țopăie în jurul movilelor învăluite în umbre. Peste vreo jumătate de ceas Gabriel era tot acolo ; o siluetă întunecată trecu încet prin fața lui.

— Noapte bună, Gabriel, spuse trecătorul.

Era Boldwood.

— Noapte bună, domnule, răspunse Gabriel.

Boldwood se pierdu în susul drumului și, nu mult după aceea, Oak intră în casă să se culce.

Fermierul Boldwood merse înainte spre casa domnișoarei Everdene. Ajunse în fața casei, și apropiindu-se de intrare, zări lumină în salon. Storurile nu fuseseră lăsate și înăuntru o văzu pe Bathsheba răsfoind ceva, niște hîrtii sau niște scrisori. Sta cu spatele spre el ;

Boldwood merse spre uşă, bătu şi aşteptă cu muşchii încordaţi şi tîmplele zvîcnind.

Din ziua cînd o întîlnise pe Bathsheba în drumul către Yalbury, fermierul nu mai făcuse un pas dincolo de grădina lui. Zăvorît şi mut, se lăsase năpădit de gînduri negre despre purtarea femeilor, atribuind întregului gen ciudăţeniile unei singure reprezentante a lui, pe care avusese prilejul s-o cunoască mai îndeaproape. Încetul cu încetul, însă, se simţi cuprins de porniri mai mărinimoase şi aceasta era şi explicaţia vizitei lui din seara aceea. Venise să-i prezinte scuze Bathshebei şi să-i ceară iertare ruşinat, oarecum, de furia de care fusese în stare, căci tocmai aflase de întoarcerea ei dintr-o vizită, la Liddy, după cum credea el, neavînd cunoştinţă de escapada ei la Bath.

Întrebă de domnişoara Everdene. Liddy se purtă cam ciudat, dar el nici nu băgă de seamă. Fata intră în casă şi-l lăsă să aştepte la uşă, şi pînă să se întoarcă ea, storul de la odaia unde se afla Bathsheba se lăsă în jos. Asta i se păru lui Boldwood de rău augur. Liddy apăru din nou afară.

— Stăpîna nu poate să vă primească, domnule, spuse ea.

Fără să zăbovească o clipă, fermierul ieşi pe poartă afară. Era limpede, nu-l iertase. O văzuse pe Bathsheba, această încîntare şi tortură, stînd în odaia în care nu de mult, în aceeaşi vară îl primise ca pe un oaspete binevenit, şi iată că acum, intrarea nu-i fusese îngăduită.

Boldwood nu se grăbi să ajungă acasă. Erau cel puţin ceasurile zece cînd, plimbîndu-se agale prin vîlceaua din capul satului, auzi căruţa cu coviltir a cărăuşului intrînd în sat. Căruţa aceasta, care făcea curse între Weatherbury şi un oraş din Nord, era a unui om din sat care îndeplinea şi rolul de vizitiu şi care tocmai oprea caii la poarta casei lui. Felinarul agăţat de capătul coviltirului lumina un om îmbrăcat în roşu şi auriu, care coborî primul.

— A, îşi spuse Boldwood. Iar a venit s-o vadă.

Troy intră în casa cărăuşului unde trăsese şi ultima oară cînd venise să-şi revadă locurile natale. O hotărîre neaşteptată încolţi în mintea lui Boldwood. Porni în

fugă spre casă. Zece minute mai tîrziu era iar înapoi și, după direcția în care mergea, ai fi zis că avea de gînd să-i facă o vizită lui Troy, la cărăuș acasă. Dar cînd ajunse aproape de casă, cineva deschise ușa și ieși afară, spunînd „noapte bună" celor dinăuntru. Era vocea lui Troy. Lui Boldwood i se păru ciudat să-l vadă ieșind cînd abia sosise. Grăbi totuși pasul să-l ajungă. Troy avea în mînă ceva care se dovedi a fi o geantă făcută dintr-un capăt de covoraș, aceeași cu care venise. Asta însemna că avea de gînd să plece înapoi chiar în noaptea aceea.

Troy coti spre deal și iuți pasul. Boldwood îl ajunse din urmă și păși alături de el.

— Sergentul Troy ?

— Da. Sînt sergentul Troy.

— Ați sosit chiar acum din Melchester, nu ?

— Am sosit chiar acum din Bath.

— Numele meu e William Boldwood.

— Ia te uită !

Tonul cu care fuseseră rostite aceste cuvinte era tocmai ceea ce trebuia ca să-l hotărască pe Boldwood să treacă la subiect.

— Aș vrea să vă spun ceva, zise el.

— În legătură cu ce ?

— Cu o persoană care locuiește acolo și cu o femeie pe care ați nedreptățit-o.

— Neobrăzarea dumitale mă uimește, spuse Troy, pornind mai departe.

— Uite ce e, zise Boldwood, tăindu-i calea. Te uimește ori nu te uimește, cu mine trebuie să stai de vorbă !

Troy băgă de seamă hotărîrea posomorîtă din tonul lui Boldwood, privirea îi alunecă pe trupul lui zdravăn și pe ciomagul gros pe care-l ținea în mînă. Își aminti că trecuse de ceasurile zece. Așa stînd lucrurile, nu strica să se poarte cuviincios.

— E-n regulă, ascult cu plăcere, spuse Troy, lăsîndu-și geanta jos pe pămînt. Vă rog, însă, să vorbiți în șoaptă să n-audă careva de la ferma de-alături.

— Uite ce e... am aflat multe despre dragostea dumitale... adică despre dragostea lui Fanny Robin pentru

dumneata. Şi mai pot spune că, după cîte ştiu, sînt singurul om din sat, în afară de Gabriel Oak, care a aflat de povestea asta. Trebuie s-o iei de nevastă.

— Asta-i şi părerea mea. De fapt, chiar doresc să fac asta, dar nu pot.

— De ce ?

Troy fu cît pe-aci să scape o vorbă necugetată, dar se stăpîni şi zise :

— Sînt prea sărac. Schimbase tonul. Înainte avusese un ton de zeflemea. Acum avea vocea unui şarlatan.

În starea în care se afla, Boldwood nu mai avea simţul critic necesar ca să observe deosebirile de ton.

— De fapt, nu văd de ce n-aş vorbi deschis ! continuă el. Să fie clar, n-am intenţia să te-nvăţ ce e bine şi ce e rău, ce-nseamnă onoarea şi decăderea femeii, şi nici n-am de gînd să-ţi spun părerea mea despre felul cum te-ai purtat. Dorinţa mea e să închei un tîrg cu dumneata.

— Înţeleg, spuse Troy. Ce-ar fi să stăm jos, aici ?

Lîngă gardul viu din faţa lor era un trunchi uscat de copac. Se aşezară pe el.

— Eram logodit cu domnişoara Everdene, spuse Boldwood. Dar ai venit dumneata şi...

— Ei, nu chiar logodit... spuse Troy.

— Aproape logodit.

— Dacă nu apăream eu, poate că se logodea cu dumneata.

— Ce vorbă-i asta, „poate“ ?

— Atunci să zicem „s-ar fi logodit“.

— Dacă nu veneai dumneata, sigur că s-ar fi logodit, ar fi consimţit pînă acum, cu siguranţă. Şi dumneata, dacă nu dădeai ochii cu ea, ai fi luat-o, poate, pe Fanny de nevastă. Prea e mare deosebirea între situaţia domnişoarei Everdene şi a dumitale, aşa că fleacurile astea sentimentale nu pot să se termine spre folosul dumitale, cu o căsătorie. Eu atîta-ţi cer, să n-o mai chinui. Însoară-te cu Fanny. Am eu grijă să nu-ţi pară rău.

— Şi ce anume ai de gînd să faci ?

— Îţi dau o sumă bunicică chiar acum, pun nişte bani pe numele ei, şi fac în aşa fel încît, de acum încolo, să nu mai ştii ce-i sărăcia. Uite, îţi vorbesc deschis. Bathsheba se joacă doar cu dumneata ; eşti prea sărac

pentru ea, ți-am mai spus ; așa că nu-ți mai pierde vremea alergînd să dai lovitura, fiindcă n-ai să reușești. Hotărăște-te, mai bine, la o căsătorie mai modestă, mai pe potriva dumitale, pe care poți s-o încheie chiar mîine, dacă vrei. Pune mîna pe geantă, fă stînga-mprejur, ia-ți rămas bun de la Weatherbury chiar acum, în noaptea asta, și la plecare o să ai cincizeci de lire în buzunar. Lui Fanny îi dau tot cincizeci pentru pregătirile de nuntă, numai să-mi spui unde pot s-o găsesc, iar în ziua nunții îi pun în mînă cinci sute de lire.

Din tonul lui Boldwood se simțea cît se poate de limpede că-și dădea seama ce șubrede îi erau situația și țelul ca și mijloacele pe care le folosea. În toată purtarea lui se vedea un fel de delăsare ; nu mai era Boldwood cel de altădată, hotărît și plin de demnitate. Cît despre planul la care se angajase, doar cu cîteva luni în urmă, l-ar fi condamnat chiar el, socotindu-l copilăresc și prostesc. La omul ce iubește se vede o forță care, atîta timp cît e liber, îi lipsește. În schimb, omul liber are clipe de luciditate pe care în zadar le-ai căuta la cel îndrăgostit. Acolo unde există o înclinație puternică nu se poate să nu existe și o anume limitare, iar dragostea, deși emoție sporită, înseamnă în același timp, receptivitate scăzută. Boldwood demonstra toate acestea într-o măsură de-a dreptul nefirească ; nu știa în ce stare se afla Fanny Robin sau măcar unde trăia, nu avea habar de posibilitățile lui Troy și totuși se apucase să spună tot ceea ce spusese.

— Fanny îmi place mai mult, spuse Troy, și dacă, așa cum spui, tot nu mă pot ridica pînă la domnișoara Everdene, nu am decît de cîștigat dacă primesc banii dumitale și mă însor cu Fanny. Numai că ea e doar o biată slujnică.

— Ce are a face ? Ești de acord cu planul meu ?

— Da.

— Bine, spuse Boldwood pe un ton mai puțin încordat. Ah, Troy, dacă Fanny îți plăcea mai mult, atunci de ce ai venit aici să-mi întuneci fericirea ?

— Acum o iubesc mai mult pe Fanny, spuse Troy. Dar Bathsheba... domnișoara Everdene m-a amețit și

i-a luat, o vreme, locul lui Fanny. Acum gata, s-a terminat!

— Dar de ce s-a terminat atît de repede? Și-atunci, de ce ai mai venit iar pe-aici?

— Am motive bine întemeiate. Cincizeci de lire pe loc, parc-așa ai zis, nu?

— Da, răspunse Boldwood. Uite cincizeci de monezi. Și Boldwood îi întinse lui Troy un pachețel.

— Văd că aveai totul pregătit... După cît se vede îți și făcuseși socoteala că o să mă-nvoiesc, spuse sergentul luînd pachetul.

— Mă gîndeam că s-ar putea să primești — răspunse Boldwood.

— Dar vezi că dumneata n-ai decît cuvîntul meu că o să mă țin de învoială, în timp ce eu am în mînă cincizeci de lire.

— Da, la asta m-am gîndit și eu și mi-am spus că dacă nu pot face apel la onoarea dumitale, pot să mă bizui pe... cum să-i spun.. pe istețimea dumitale. Doar nu vrei să pierzi cinci sute de lire, bani peșin și să-ți faci un dușman de moarte dintr-un om care nu vrea altceva decît să-ți fie prieten de nădejde?

— Șșșt! I-auzi! spuse Troy în șoaptă.

Pe drumul de pe deal se auzi un pas ușor.

— Doamne, ea e! adăugă el. Trebuie să mă grăbesc la întîlnire.

— Ea? Care ea?

— Bathsheba.

— Bathsheba! Singură? Singură, noaptea la ora asta? zise Boldwood, uluit, ridicîndu-se. Și de ce să te întîlnești cu ea?

— Mă așteptă în noaptea asta... aveam ceva de vorbit cu ea... trebuie să ne luăm rămas bun, așa cum vrei dumneata...

— Nu văd de ce-ați mai sta de vorbă!

— Las' că nu fac nimic rău. Dacă nu mă duc eu la ea o s-alerge ea după mine, să mă caute peste tot. O să auzi tot ce-i spun. Înveți și dumneata vreo două vorbe dulci să știi cum s-o iei cînd n-oi mai fi eu aici.

— Văd că-ți cam bați joc de mine.

— Nici prin gînd nu-mi trece. Şi, ţine minte, dacă Bathsheba nu ştie ce mi s-a întîmplat o să se gîndească mai mult la mine decît dacă-i spun limpede şi răspicat c-am venit să-mi iau adio de la ea.

— Şi-o să-i vorbeşti numai de despărţire ? Nu s-ar putea s-aud şi eu ce spuneţi ? Aş vrea s-aud tot, cuvînt cu cuvînt.

— Cum să nu. Cuvînt cu cuvînt. Uite, stai aici şi nu mişca, ţine-mi geanta şi fii atent la ce vorbim.

Paşii uşori se apropiară, oprindu-se din loc în loc, ca şi cum cel care venea ciulea mereu urechea la sunetele dimprejur. Troy fluieră două note pe tonuri melodioase ca de flaut.

— Departe aţi mai ajuns ! şopti Boldwood, stînjenit.

— Parcă ziceai c-o să taci.

— Da, ai dreptate, tac.

Troy făcu un pas înainte.

— Tu eşti, Frank, iubitule ? se auzi vocea Bathshebei.

— Oh, Dumnezeule ! exclamă Boldwood.

— Da, răspunse Troy, adresîndu-se fetei.

— Ce mult ai întîrziat, continuă ea, drăgăstos. Căruşul te-a adus ? Am tot ascultat şi am auzit huruitul roţilor cînd intra căruţa în sat, dar asta a fost cam demult şi aproape îmi pierdusem nădejdea că ai să mai vii.

— Cum să nu vin, răspunse Frank. Ştiai doar bine că trebuia să vin.

— Da, aşa mi-am zis şi eu, spuse ea pe un ton voios. Ştii, Frank, ce noroc ! În noaptea asta nu mai e nimeni în casă. Le-am făcut vînt la toţi să nu ştie nimeni că ai pătruns în iatacul doamnei tale. Liddy zicea că ar fi vrut să se ducă pe la bunicii ei să le spună cînd are zi liberă şi l-am dat voie să rămînă la ei pînă mîine dimineaţă, cînd pleci tu.

— Grozav ! exclamă Troy. Dar, draga mea, ar fi mai bine să mă duc să-mi iau geanta cu papucii, peria şi pieptenele. Pînă o aduc, tu dă fuga acasă şi-ţi făgăduiesc că în zece minute sînt şi eu la tine.

— Bine. Şi Bathsheba porni iar îndărăt, peste deal.

Cît timp durase acest dialog, Boldwood stătuse împietrit, cu buzele strînse, crispate şi cu faţa scăldată de o

sudoare lipicioasă. Se ridică și porni spre Troy. Troy se apropie de el și-i luă geanta.

— Ce zici, să-i spun că am de gînd s-o părăsesc? Că nu mai pot să mă-nsor cu ea? îl întrebă militarul, în bătaie de joc.

— Nu, nu, stai o clipă. Mai am ceva să-ți spun... am ceva să-ți spun, zise Boldwood în șoaptă, cu vocea răgușită.

— Ei, spuse Troy, acum vezi în ce cumpănă mă aflu! Poate sînt un om rău... poate mă las dus de tot felul de porniri și simt nevoia să fac lucruri pe care n-ar trebui să le fac. Oricum, cu amîndouă nu pot să mă-nsor. Și am două motive s-o aleg pe Fanny. În primul rînd, una peste alta, Fanny îmi place mai mult și, în al doilea rînd, datorită dumitale, o să fie o afacere bănoasă.

În clipa aceea Boldwood sări la el și-l înhăță de gît. Troy simți mîinile lui Boldwood strîngîndu-l din ce în ce mai tare. Fusese un gest cu totul neașteptat.

— Stai o clipă, spuse Troy, trăgînd aer în piept. Vrei s-o nenorocești pe femeia pe care o iubești?

— Ce vrei să spui cu asta? întrebă fermierul.

— Lasă-mă să răsuflu.

Boldwood slăbi strînsoarea, spunînd:

— Ah, Doamne, îmi vine să te ucid!

— Și s-o nenorocești pe ea!

— Adică s-o salvez!

— Dacă nu o iau eu de nevastă, nimic n-o mai poate salva!

Boldwood scoase un geamăt. Cu un gest de silă, dădu drumul militarului și-i făcu vînt peste gardul de nuiele.

— Diavole, de ce mă chinuiești? izbucni el.

Troy sări îndărăt, ca o minge, și fu cît pe-aci să se repeadă la fermier, dar se stăpîni și spuse pe un ton liniștit:

— Nu face să-mi măsor puterile cu dumneata. E o barbarie să pui capăt unei neînțelegeri în felul ăsta. Tocmai de asta am de gînd să părăsesc armata cît mai repede. Ei, acum că ți-ai dat seama cum stă treaba cu Bathsheba, nu-i așa că ar fi o greșeală să mă omori, ce zici?

— Ar fi o greșeală să te omor, repetă Boldwood, mecanic, cu fruntea plecată.

— Mai bine omoară-te dumneata !

— Mult mai bine !

— Mă bucur că-ți dai seama.

— Troy, însoară-te cu ea, uită tot ce-am spus adineauri. E o cale îngrozitoare, totuși ia-o pe Bathsheba. Eu renunț la ea. Înseamnă că te iubește cu adevărat dacă e în stare să se aștearnă la picioarele tale așa, cu trup și suflet. Ah, Bathsheba, femeie nenorocită și înșelată !

— Dar cu Fanny cum rămîne ?

— Bathsheba e o femeie cu stare, continuă Boldwood, agitat. Și o să fie o soție bună, Troy. Ascultă-mă pe mine, face să te grăbești s-o iei de nevastă.

— Da, dar e cam încăpățînată... are prea multe toane și ar însemna să ajung sclavul ei. Cu biata Fanny făceam tot ce pofteam.

— Troy, spuse Boldwood pe un ton plin de rugă. Fac tot ce vrei pentru tine, numai n-o părăsi. Te rog, n-o părăsi, Troy !

— Pe cine ? Pe biata Fanny ?

— Nu, pe Bathsheba Everdene. Iubește-o din toată inima. Iubește-o și fii bun cu ea. Cum aș putea să te conving că-i spre binele tău să-i obții pe loc consimțămîntul ?

— Nu țin să obțin nimic în alt fel decît pînă acum.

Cu o mișcare smucită, Boldwood se repezi iar spre Troy. Dar se stăpîni și trupul i se frînse, copleșit parcă de durere.

Troy continuă : — În curînd o să plătesc taxa de retragere din armată și atunci...

— Dar, te rog, grăbește-te cu căsătoria. E mai bine pentru amîndoi. Vă iubiți și te rog să-mi îngădui să vă ajut.

— Cum ?

— Foarte simplu. Depun o sumă de cinci sute de lire pentru Bathsheba, în loc s-o depun pentru Fanny, ca să poți să te căsătorești fără întîrziere. Sigur că n-o să i-o dau direct ei. Ți-o înmînez dumitale în ziua nunții.

Troy rămase fără grai, uimit în sinea lui de patima nesăbuită care pusese stăpînire pe Boldwood. Spuse, pe un ton de nepăsare :

— Îmi dai ceva de-acum ?

— Dacă vrei, îți dau. Nu prea am cine știe ce bani la mine. Nu eram pregătit. Dar îți dau tot ce am.

Boldwood cu gesturi mai degrabă de somnambul decît de om treaz, își scoase punga de pînză care îi servea drept portofel și scotoci în ea.

— Mai am la mine douăzeci de lire, spuse el. Două hîrtii și o monedă de douăzeci de șilingi. Dar mai întîi aș vrea să-mi dai o semnătură...

— Dă-mi banii, mergem imediat la ea acasă și încheiem învoiala după cum dorești, ca să te încredințezi că fac întocmai cum vrei dumneata. Dar ei să nu-i pomenești nimic de bani.

— Nimic, nimic, se grăbi Boldwood să răspundă. Uite banii și dacă vrei să vii la mine acasă scriem împreună hîrtia de învoială pentru rest și, bineînțeles, ne înțelegem și în privința condițiilor.

— Întîi mergem la ea.

— Dar de ce ? Hai cu mine astă-seară și mîine dimineață mergem împreună la notar.

— Bine, dar trebuie să vedem ce are de zis și Bathsheba. Oricum, se cade s-o înștiințăm și pe ea.

— Foarte bine. Haidem !

Și porniră peste deal, spre casa Bathshebei. Cînd ajunseră la intrare, Troy spuse :

— Așteaptă-mă aici o clipă. Deschise și se strecură înăuntru, lăsînd ușa crăpată.

Boldwood rămase să aștepte. Peste vreo două minute zări lumină pe coridor. Atunci observă că la ușă fusese pus lanțul. De partea cealaltă a pragului apăru Troy, ținînd în mînă o lumînare dintr-acelea cu care se merge la culcare.

— Ce, te temeai să nu dau năvală în casă ? spuse Boldwood cu dispreț.

— Ah, nu, dar mie-mi place să-mi păzesc pielea. Nu vrei să-ți arunci un pic ochii pe hîrtia asta ? Stai, să-ți țiu eu lumînarea...

Prin crăpătura ușii Troy îi întinse un ziar împăturit și apropie lumînarea. — Uite, ăsta-i paragraful, spuse el, punînd degetul pe un rînd.

Boldwood se uită și citi :

CĂSĂTORII

„Pe 17 ale lunii curente la biserica Sfîntul Ambrozie din Bath, sfinția sa G.- Mincing B. A. a oficiat căsătoria dintre Francis Troy, fiu unic al răposatului Edward Troy, Esquire, doctor în medicină din Weatherbury, sergent gradul II în Gărzile de Dragoni și unica fiică în viață a răposatului domn John Everdene din Casterbridge.“

— Asta s-ar putea numi înfruntarea Armăsarului cu Mîrțoaga, ei, ce-ai de zis, Boldwood ? întrebă Troy. Vorbele îi fură urmate de un gîlgîit înăbușit de hohote pline de batjocură.

Boldwood lăsă ziarul să-i cadă din mînă. Troy urmă :

— Cincizeci de lire ca să mă căsătoresc cu Fanny. Bun ! Douăzeci și una de lire ca să nu mă căsătoresc cu Fanny, ci cu Bathsheba. Bun ! Rezultat : sînt, de pe acum, bărbatul Bathshebei. Boldwood, dumneata nu poți avea decît soarta demnă de batjocură a omului care se amestecă între bărbat și femeia lui. Și, încă ceva. Oi fi eu păcătos, dar nici chiar așa de nemernic nu sînt încît să fac din căsătoria cu o femeie sau din nenorocirea ei o treabă de tocmeală și de vînzare. Fanny m-a părăsit de mult. Nu mai știu pe unde o fi. Am căutat-o peste tot. Și stai, că mai am ceva să-ți spun. Zici că o iubești pe Bathsheba. Cu toate astea, nu-ți trebuie decît o dovadă cît de mică și ești gata să crezi în dezonoarea ei. Doi bani nu dau pe o dragoste ca asta ! Și acum, că ți-ai primit lecția care ți se cuvenea, poftim, ia-ți banii înapoi!

— Nu, nu ! Nu-i iau, nu-i iau ! spuse Boldwood cu vocea sugrumată.

— Oricum, eu n-am de gînd să-i păstrez, spuse Troy, plin de dispreț. Împachetă monedele de aur în bancnote și le zvîrli în mijlocul drumului.

Boldwood îl amenință cu pumnul :

— Diavole ! Șarlatanule ! Potaie spurcată ! Las'că ți-arăt eu ție ! Ți-arăt eu ție !

Noaptea întreagă silueta sumbră a lui Boldwood bîntui colinele şi ripele din Weatherbury, ca un duh blestemat rătăcind prin Valea Plîngerii, pe malul Acheronului.

Capitolul IV

La fereastra de sus

A DOUA ZI, DIS-DE-DIMINEAŢĂ, era o vreme cu soare şi cu rouă. Ciripiturile dintîi, nelămurite, ale păsărilor, se risipeau în aerul proaspăt, iar albastrul palid al cerului era, ici, colo, tivit de pînzele subţiri ale norilor diafani ce nu izbuteau nicidecum să întunece lumina zilei. În peisajul ce ţi se înfăţişa dinaintea ochilor luminile erau toate galbene, în timp ce umbrele aveau contururile estompate. Plantele agăţătoare de pe zidurile bătrînului conac se aplecau sub povara şiragurilor de picături grele de rouă care aveau asupra obiectelor din spatele lor, efectul unor minuscule lentile cu o deosebită putere de mărire.

Cu puţine clipe înainte ca pendula să bată ceasurile cinci, Gabriel Oak şi Coggan trecură de troiţa din sat şi o luară spre cîmp împreună. Casa stăpînei lor abia începuse să se vadă, cînd lui Oak i se păru că zăreşte un canat deschis la una din ferestrele de sus. Cei doi bărbaţi erau pe jumătate ascunşi în spatele unui tufiş mai înalt, care se împodobise de pe acum cu ciorchini negri de fructe, şi pînă să iasă din umbra lui, se opriră cîteva clipe pe loc.

Peste canatul ferestrei zăbrelite sta aplecat, într-o atitudine leneşă, un bărbat frumos. Îşi roti ochii de la răsărit la apus, cu aerul omului care face prima inspecţie de dimineaţă. Bărbatul era sergentul Troy. Îşi aruncase neglijent, pe el, tunica roşie, lăsînd-o descheiată şi avea, în totul, aerul fără griji al militarului în stare de repaus.

Coggan fu primul care vorbi, privind nepăsător spre fereastră.

— L-a luat de bărbat, spuse el.

Gabriel privise scena înaintea lui și stătea acum întors cu spatele, fără să scoată o vorbă.

— Mi-am închipuit eu că astăzi aflăm vreo noutate, continuă Coggan. Am auzit huruit de roți pe lîngă casa mea, îndată după lăsarea serii... Tu plecaseși nu știu pe unde... Se întoarse și-l privi pe Gabriel. Doamne sfinte, Oak, te-ai făcut alb ca varul la față. Arăți ca un mort.

— Nu mai spune... zise Oak, cu un zîmbet pierit.

— Reazemă-te un pic de barieră. Eu stau să te aștept.

— Bine, bine.

Rămaseră un timp lîngă barieră, Gabriel cu ochii pironiți în pămînt. Gîndurile îi zburară peste ani la zilele de tihnă ce aveau să vină și își închipui scenele de căință care trebuiau să urmeze faptei pripite ce se săvîrșise acum. Troy hotărîse pe loc să se căsătorească. De ce făcuseră totul așa, pe ascuns ? Nu stătea în firea Bathshebei să se poarte în felul acesta. Cu toate cusururile ei, Bathsheba era nevinovăția întruchipată. Căzuse oare într-o cursă ? Această însoțire prin căsătorie nu însemna pentru Gabriel doar o negrăită durere, ci și o mare uimire, deși toată săptămîna din urmă avusese bănuieli că întîlnirea ei cu Troy, departe de casă, ar fi putut avea un astfel de sfîrșit. Spaima i se mai risipise văzînd-o că se întoarce acasă liniștită, însoțită de Liddy. Așa cum o mișcare imperceptibilă pare a fi neclintire, dar, în amănuntele ei este infinit deosebită de neclintirea însăși, tot astfel, speranța lui, atît de aproape de deznădejde, nu era totuna cu deznădejdea însăși.

După cîteva minute porniră iar înapoi spre casă. Sergentul era tot la fereastră și privea afară.

— Bună dimineața, camarazi, strigă el, pe un ton vesel, cînd cei doi se apropiară.

Coggan răspunse la salut.

— N-ai de gînd să-i răspunzi omului ? îl întrebă el pe Gabriel. Eu, în locul tău i-aș spune bună dimineața. Nu te pune nimeni să dai cuvintelor cine știe ce înțeles, dar măcar poartă-te cuviincios.

Gabriel își zise și el că, de vreme ce treaba tot se făcuse n-avea rost să se arate supărat, mai ales că, în felul acesta făcea și un gest frumos față de cea pe care o iubea.

— Bună dimineața, sergent Troy, îi răspunse el, cu vocea sugrumată.

— Ce mai casă deșirată și mohorîtă, spuse Troy zîmbind.

— Stai un pic... poate că nici nu s-au căsătorit, fu de părere Coggan. Poate că ea nici nu-i aici.

Gabriel scutură din cap. Soldatul se întoarse puțin spre răsărit, și soarele-i aprinse tunica purpurie, împrumutîndu-i strălucirl portocalii.

— Cum adică ? E o casă frumoasă, bătrînească, răspunse Gabriel.

— Da, se poate. Dar eu mă simt aici ca vinul nou într-o sticlă veche. Părerea mea este că ar fi bine să punem peste tot ferestre-ghilotină și să mai înveselim un pic lambriurile astea vechi, sau să scoatem stejarul ăsta afară și să acoperim pereții cu tapet.

— Eu cred c-ar fi păcat.

— N-aș zice. Am auzit un filozof spunînd că maeștrii din vechime care lucrau pe vremea cînd arta era ceva viu nu dădeau doi bani pe opera înaintașilor lor. Dărîmau și prefăceau tot, cum socoteau ei de cuviință. De ce n-am face și noi la fel ? Creația și conservarea nu fac casă bună împreună, spunea el, și un milion de anticari nu pot născoci un stil. Asta-i și părerea mea. Eu aș fi pentru modernizarea acestei case, să arate mai veselă, atîta timp cît mai putem să ne bucurăm și noi de viață.

Și, spunînd asta, militarul întoarse capul și aruncă o privire prin încăpere, căutînd parcă un argument în sprijinul ideilor de înfrumusețare care-i veniseră. Gabriel și Coggan dădură să plece.

— Stai un pic, Coggan, spuse Troy, ca și cum își adusese, deodată, aminte de ceva. Nu știți cumva dacă a fost vreunul cam sărit în familia domnului Boldwood ?

Jan stătu o clipă pe gînduri.

— Mi-a zis cineva, odată, că un unchi de-al dumnealui era cam țicnit, dar n-aș putea spune ce și cum, zise el.

— De fapt, n-are a face, spuse Troy cu un aer nepăsător. O să trec și eu într-o zi, săptămîna asta, pe la voi, pe la cîmp. Dar mai întîi am niște treburi de aranjat. Pînă atunci, cu bine. O să rămînem, se-nțelege, prieteni, ca și pînă acum. Să știți că eu nu umblu cu nasul pe sus. N-o să auziți pe nimeni spunînd așa ceva despre sergentul Troy. Și, oricum, asta-i situația, și pace ! Luați jumătatea asta de coroană să beți ceva în sănătatea mea.

Troy aruncă cu dibăcie moneda peste pajiștea din fața casei, în direcția lui Gabriel, care se feri în lături, făcîndu-se roșu la față de furie. Coggan roti ochii, se repezi și prinse moneda care ricoșă pe iarbă.

— Foarte bine, păstreaz-o, Coggan, spuse Gabriel cu dispreț, aproape cu înverșunare. Eu unul, n-am nevoie de daruri din partea lui.

— Vezi că te cam dai de gol, zise Coggan, cu aerul omului care cugetă adînc. Ascultă-mă pe mine, dac-a luat-o de nevastă, o să plătească taxa aia ca să se retragă din armată și o să se facă stăpîn aici, peste noi. Așa că, spune-i mai bine „prieten" în față și în sinea ta n-ai decît să-i spui „pacostea casei".

— Ai dreptate. Poate-i mai bine să-mi țin gura. Dar mai mult nu pot să fac. Mie nu-mi place să lingușesc pe nimeni ; dacă-i vorba să-l perii ca să-mi păstrez slujba, atunci slujba mea e ca și pierdută.

Călărețul pe care, cu cîteva minute în urmă îl zăriseră în depărtare, apăru acum lîngă ei.

— Uite-l pe domnul Boldwood, spuse Oak. Ce-o fi vrut să spună Troy cu întrebarea aia ?

Coggan și Oak îl salutară respectuos pe fermier, se opriră să vadă dacă avea vreo treabă cu ei, și, văzînd că Boldwood nu voia nimic, se dădură la o parte să-l lase să treacă.

Singurele semne ale chinurilor cumplite în care Boldwood se zbătuse toată noaptea și în care se mai zbătea încă și acum, erau paloarea de pe chipul lui cu trăsături hotărîte, vinele umflate de pe frunte și de la tîmple și brazdele adîncite din jurul gurii. Calul îl duse mai departe și chiar și pasul animalului îți umplea sufletul de o nemărginită deznădejde. O clipă, Gabriel, văzînd durerea lui Boldwood uită de propria lui durere. Urmări cu

privirea trupul lui zdravăn, înfipt pe cal, capul neclintit, coatele lipite de şolduri, marginea pălăriei, dreaptă, nemişcată în alunecarea ei lină, pînă ce contururile colţuroase ale siluetei lui Boldwood se cufundară încetul cu încetul în vale. Dacă cunoşteai omul şi viaţa lui, această împietrire ţi se părea mai izbitoare decît prăbuşirea. Ciocnirea, dezbinarea dintre suflet şi materie te dureau pînă în fundul sufletului ; şi, după cum rîsul poate fi uneori mai cumplit decît lacrimile, tot astfel, în neclintirea acestui om chinuit deslueai ceva mai pătrunzător chiar decît un ţipăt.

Capitolul V

Averea în primejdie. Petrecerea

INTR-O NOAPTE, PE LA SFÎRŞITUL lui august cînd Bathsheba abia începuse să vadă ce însemna viaţa de femeie măritată şi cînd vremea continua să fie secetoasă şi apăsătoare, în curtea plină de căpiţe a fermei de pe coama dealului din Weatherbury, puteai vedea un om stînd neclintit şi privind în sus la lună şi la cer.

Era o noapte ciudată. O boare călduţă dinspre miazăzi mişca încet vîrfurile copacilor mai înalţi, iar pe cer cîrduri de nori plutitori se scurgeau în unghi drept spre un alt strat de nori, nici unul însă în direcţia palelor de vînt de dedesubt. Luna, întrezărită prin vălurile acestea avea o înfăţişare nefirească, metalică. Sub lumina impură, cîmpurile se aşterneau cenuşii, întreaga privelişte fiind scăldată într-o nuanţă monocromă, de parcă totul se vedea printr-un vitraliu. În seara aceea oile se întoarseră de la păşune bulucite una într-alta, ciorile erau mai speriate, iar caii mergeau cu pas ferit de parcă simţeau că-i pîndeşte ceva.

Tunetele puteau să izbucnească dintr-o clipă în alta şi, judecînd după cîteva semne mai mărunte, te puteai

aştepta să fie urmate de una din acele ploi fără sfîrşit care pun capăt unei toamne frumoase. După douăsprezece ore, atmosfera recoltei avea să facă parte din trecut.

Oak se uită cu îngrijorare la cele opt stoguri neacoperite, masive şi grele de recolta îmbelşugată, jumătate din agoniseala fermei pe anul acela, şi intră în hambar. Şi tocmai noaptea aceea fusese aleasă de sergentul Troy, stăpîn deplin acum în iatacul soţiei sale, pentru ospăţul şi dansul de sărbătoarea recoltei. Pe măsură ce Oak se apropia de clădire, sunetul viorilor şi al tamburinei şi ţopăiala ritmată a unui mare număr de picioare se desluşeau din ce în ce mai limpede. Oak ajunse în faţa uşilor înalte, dintre care una era uşor crăpată, şi aruncă o privire înăuntru.

Partea din mijloc, ca şi nişa din capăt, fuseseră golite de tot ce ar fi putut stînjeni oaspeţii şi spaţiul acesta, acoperind cam două treimi din întreaga suprafaţă, fusese amenajat pentru petrecere, celălalt capăt, plin cu ovăz pînă-n tavan, fiind ascuns sub o pînză de cort. Mănunchiuri şi ghirlande de verdeaţă împodobeau pereţii şi grinzile, închipuind candelabre şi, drept în faţa lui Oak, fusese ridicată o tribună pe care se aflau o masă şi cîteva scaune. Acolo stăteau trei viorişti, şi lîngă ei, în picioare, un bărbat cu o înfăţişare de smintit, cu părul zburlit, cu chipul scăldat de năduşeală şi cu o tamburină în mînă, pe care o tot scutura.

Dansul se sfîrşi şi pe podeaua de stejar negru, din mijloc, se alcătui un nou şir de perechi pentru dansul următor.

— Să nu vă fie cu supărare, doamnă, v-aş pune o întrebare. Ce dans aţi mai dori ? întrebă primul violonist.

— Oricare. N-are a face, se auzi vocea limpede a Bathshebei, care stătea la capătul cel mai îndepărtat al încăperii, la o masă încărcată cu căni şi gustări, şi privea în jurul ei. Troy stătea lîngă ea, răsturnat pe un scaun.

— Atunci, spuse violonistul, aş îndrăzni să spun că cel mai potrivit ar fi *Bucuria soldatului,* fiindcă avem printre noi un militar chipeş care s-a însurat aici, la ferma noastră. Ei, ce spuneţi fraţilor, şi dumneavoastră domnilor ?

— Să auzim din nou *Bucuria soldatului*, exclamară toți în cor.

— Mulțumesc pentru compliment, spuse vesel sergentul, luînd-o pe Bathsheba de mînă și conducînd-o în fruntea șirului de dansatori. Cu toate că am plătit taxa Mult Prea Grațioasei Sale Majestăți, ca să mă retrag din regimentul de cavalerie al Gărzii de Dragoni nr. 11 fiindcă trebuie să-mi văd de noile mele îndatoriri, voi fi, în cuget și simțire, soldat pînă la moarte.

Și astfel, dansul începu. Cît despre meritele *Bucuriei soldatului* părerile nu pot fi, și nici n-au fost vreodată, împărțite. În cercurile muzicale din Weatherbury și din satele învecinate se socotea că după trei sferturi de ceas de tropăială îndrăcită, această melodie oferă mai multe posibilități de stimulare a călcîielor și degetelor decît oricare alt dans la primele lui acorduri. *Bucuria soldatului* avea, pe lîngă toate astea, un farmec în plus, prin faptul că era atît de bine adaptată la tamburina mai-sus pomenită, un instrument nicidecum meschin în mîna interpretului care știa ce însemnau adevăratele spasme și convulsii, dansurile Sfîntului Vitus și frenezia nemaipomenită de care e nevoie pentru a-i reda tonurile la cel mai înalt nivel de desăvîrșire.

Nemuritoarea melodie luă sfîrșit, un minunat *re* prelingîndu-se din viola-bas, cu sonoritatea unei canonade, și Gabriel se hotărî să nu-și mai amîne intrarea. O ocoli pe Bathsheba și se apropie cît putu mai mult de postamentul unde sergentul Troy stătea pe un scaun, bînd rachiu îndoit cu apă, în timp ce toți ceilalți nu beau altceva decît cidru și bere. Gabriel își dădu seama că nu va reuși să ajungă atît de aproape de sergent ca să se poată face auzit, așa că trimise pe cineva să-l roage să coboare pentru o clipă. Sergentul răspunse că nu putea să vină.

— Atunci, te rog să-i spui, zise Gabriel, că am vrut doar să-l înștiințez că vine o ploaie mare și că trebuie să facem ceva să acoperim stogurile.

— Domnul Troy spune că n-o să plouă, veni răspunsul și că n-o să-și întrerupă petrecerea să vorbească cu dumneata despre mărunțișurile astea.

Lîngă Troy, Oak avea jalnica tendință de a părea o lumînare lîngă o lampă cu gaz; simțindu-se nelalocul

lui, ieși iar afară, cu gînd să se ducă acasă, căci în împrejurarea de față, nu mai avea inima să stea să privească ce se petrecea în hambar. Dar, ajungînd la ușă, se opri o clipă locului : Troy vorbea.

— Prieteni, în noaptea asta nu sărbătorim doar sfîrșitul recoltei. Acesta este și un ospăț de nuntă. Cu puțin timp în urmă am avut fericirea s-o conduc pe această doamnă, stăpîna voastră, la altar și pînă acum nu s-a ivit prilejul să cinstim evenimentul, în public, la Weatherbury. Ca să facem treaba asta cum se cuvine și ca să plece fiecare la culcare mulțumit, am poruncit să se aducă aici cîteva sticle de rachiu și cîteva ceainice cu apă fierbinte. Fiecare oaspete va fi servit cu un păhărel de băutură de tăria întîia.

Bathsheba îi atinse brațul și, înălțîndu-și fața palidă spre el spuse rugător :

— Nu, nu le da rachiu... te rog nu le da, Frank. Nu poate să le facă decît rău. Au mîncat și au băut destul.

— Așa-i... nu mai e nevoie, vă mulțumim.

— Pfiu, exclamă sergentul cu dispreț, și, străfulgerat parcă de o nouă idee, ridică glasul. — Prieteni, spuse el, pe femei le trimitem acasă. La ora asta ar trebui să fie la culcare. Pe urmă, noi cocoșii, tragem un chef pe cinste, așa, ca între noi. Și dacă e vreun iepure fricos printre voi, atunci să-și caute de lucru în iarna asta în altă parte.

Indignată, Bathsheba părăsi hambarul urmată de celelalte femei și de copii. Muzicanții, care nu se socoteau vrednici de o asemenea adunare, se strecurară afară, pe tăcute, se duseră la căruța lor și se puseră să înhame calul. Troy și ceilalți bărbați de la fermă rămaseră singuri în hambar. Zicîndu-și că n-avea rost să facă pe ursuzul, Oak rămase și el puțin. Apoi se ridică și se retrase în tăcere, petrecut de o înjurătură hazoasă din partea sergentului care îl ocăra că nu rămîne cu ei să bea al doilea rînd de groguri.

Gabriel porni spre casă. Apropiindu-se de ușă izbi cu vîrful ghetei ceva care, după atingere și fișiit, părea moale ca o piele și umflat ca o mănușe de box. Era o broască mare care trecea liniștită poteca. Oak o luă în mînă zicîndu-și că ar fi fost mai bine să omoare biata

făptură ca s-o scutească de chinuri, dar văzînd că nu păţise nimic, o puse iar jos, pe iarbă. Oak ştia ce însemna această prevestire din partea Mamei noastre a tuturor. Nu trecu mult, şi se ivi alta.

Intrînd în casă şi aprinzînd lumina, văzu pe masă o dîră subţire, strălucitoare, de parcă cineva trăsese uşurel cu pensula un smalţ. Oak urmări cu privirea serpentina sclipitoare pînă la capătul celălalt unde zări un melc fără casă, din cei de grădină, mare şi cafeniu, ce venise de afară în noaptea aceea cu un rost ştiut numai de el. Era cel de al doilea semn prin care natura îl înştiinţa să se pregătească pentru o vreme de urgie.

Oak rămase jos şi stătu aşa, pe gînduri, aproape un ceas. În tot acest răstimp, doi păianjeni negri, din cei care se pripăşesc prin casele cu acoperişuri de paie, se plimbară pe tavan, căzînd, în cele din urmă, pe podea. Aceasta-i aminti lui Oak că dintre toate formele de manifestare, pe care le îmbracă astfel de fenomene cel mai cunoscut îi era instinctul oilor. Ieşi din casă, străbătu în goană două, trei tarlale spre locul unde se afla turma, ajunse la ocol şi se uită să vadă ce făceau oile.

Se buluciseră toate în acelaşi loc, la celălalt capăt al ţarcului, în jurul unor tufe de răchită şi primul lucru neobişnuit fu acela că, văzînd capul lui Oak cum apare deodată peste uluci, oile nu se mişcară şi nu dădură să fugă. Spaima lor de om fusese acum înlocuită de ceva mai puternic. Dar mai era ceva şi mai de seamă : se strînseseră laolaltă în aşa fel încît toate, fără deosebire, îşi îndreptaseră cozile către acea jumătate a orizontului de unde ameninţa să vină furtuna. Alcătuiau un cerc interior foarte strîns în jurul căruia se desfăceau radiaţii mai largi, forma închipuită de întreaga turmă fiind asemănătoare cu un guler de dantelă în colţuri, la capătul căruia tufele de răchită păreau gîtul persoanei care îl purta.

Asta fu de ajuns ca să-l facă pe Oak să revină la părerea lui iniţială. Îşi dădu acum seama că el avusese dreptate, iar Troy se înşelase. Toate vocile din natură se înălţaseră în cor să vestească o schimbare. Două tălmăciri limpezi se desprindeau din aceste semne mute. Se părea că avea să vină o furtună urmată de o ploaie rece fără sfîrşit. Făpturile tîrîtoare păreau să ştie totul despre

ploaia ce avea să urmeze, dar prea puțin despre furtuna dinainte, în timp ce oile știau totul despre furtună și nimic despre ploaia de mai apoi.

Această tulburare a vremii era cu atît mai de temut cu cît era mai neobișnuită. Domnea o liniște deplină, iar vîrfurile conice ale stogurilor se înălțau întunecate spre cer. În îngrăditura aceea erau cinci stoguri de grîu și trei de orz. După treierat grîul avea să se ridice cam la treizeci de sferturi [1] de fiecare stog, iar orzul la cel puțin patruzeci. Oak făcu în gînd următoarea socoteală simplă a valorii pe care toate acestea o reprezentau pentru Bathsheba și, de fapt, pentru toată lumea :

5 × 30 = 150 sferturi = 500 lire
4 × 30 = 120 sferturi = 250 lire
Total 750 lire

750 de lire sub forma cea mai dumnezeiască pe care o pot îmbrăca banii — hrana necesară oamenilor și animalelor. Merita oare să-ți iei riscul de a reduce această cantitate de grîu la mai mult de jumătate din valoarea ei, din pricina nestatorniciei unei femei ? „Nici vorbă că nu, dacă sînt în stare să împiedic asta", își spuse Gabriel.

Acesta era motivul pe care Oak îl invoca față de sine. Dar omul, chiar pentru el însuși e asemeni unei pagini plină de criptograme, care pe lîngă scrisul vizibil mai ascunde altul printre rînduri. Poate că pe lîngă literele cu înțeles practic sta scris cu slove de aur : „Voi ajuta femeia care mi-a fost dragă, pînă la ultimele mele puteri".

Și Oak se întoarse în hambar să încerce să facă rost de ajutoare ca să poată acoperi stogurile chiar în noaptea aceea. Dinăuntru nu răzbătea nici un zgomot și ar fi plecat încredințat că adunarea se risipise dacă printr-o gaură din ușile duble n-ar fi văzut prelingîndu-se o lumină plăpîndă, galbenă ca șofranul, în albul-verzui de afară.

[1] În original *„quarter"* — măsură de greutate pentru cereale, echivalentă cu a opta parte dintr-o tonă.

Gabriel se uită înăuntru. Scena ce i se înfăţişă dinaintea ochilor i se păru dezgustătoare.

Lumînările agăţate printre plantele verzi arseseră pînă la capăt şi, ici colo, frunzele înfăşurate în jurul lor se prefăcuseră în scrum. Dintre lumini, cele mai multe se stinseseră, altele scoteau fum şi răspîndeau un miros greu, grăsimea picurînd din ele pe podea. Pe sub masă, sau rezemaţi de scaune şi alte obiecte, în orice atitudine ce se poate închipui în afară de cea perpendiculară, zăceau prăpădiţii de lucrători ale căror capete zburlite, prăbuşite la un nivel atît de jos arătau ca nişte mături de cîrpe sau ca nişte perii de pardoseli. În mijlocul lor strălucea, purpuriu şi bine conturat, trupul sergentului Troy, tolănit pe un scaun. Coggan zăcea pe spate, cu gura căscată, sforăind ca mulţi alţii, răsuflările unite ale adunării întinse la orizontală iscînd o huruială înăbuşită, ca cea a oraşului Londra cînd o auzi din depărtare. Joseph Poorgrass se încolăcise ca un arici, de parcă s-ar fi străduit să scoată la iveală o porţiune cît mai redusă din trupul său, iar în spatele lui abia se mai zărea o rămăşiţă neînsemnată din William Smallbury. Paharele şi cănile erau încă pe masă, o carafă cu apă se răsturnase, un pîrîiaş făcîndu-şi drum, cu o precizie uimitoare, prin mijlocul mesei lungi, prelingîndu-se pe gîtul lui Marc Clark printr-o scurgere continuă, monotonă, ca picurarea unei stalactite într-o peşteră.

Gabriel privi deznădăjduit la toţi cei adunaţi acolo, care, cu vreo cîteva excepţii, erau oamenii de nădejde ai fermei. Şi nu-i trebui mult să-şi dea seama că, dacă era vorba să fie salvate stogurile în noaptea aceea sau măcar în dimineaţa următoare, nu-i rămînea decît să le salveze el, cu mîna lui. De sub vesta lui Coggan se auzi un tic-tac stins. Era ceasul lui care bătea orele două.

Oak se îndreptă spre trupul răsturnat al lui Mathew Moon, omul care se îngrijea îndeobşte de repararea acoperişurilor de paie de la fermă şi începu să-l zgîlţîie. Dar tot zgîlţîitul fu în zadar.

Gabriel îi ţipă în ureche :

— Unde ţii maiul pentru paie, furca şi vergile ?

— Sub talpa grînarului, răspunse Moon, mecanic, cu repeziciunea inconştientă a unui medium.

Gabriel îi lăsă capul să cadă la loc, şi ţeasta i se pocni de podea ca un castron. Se duse, după aceea, la bărbatul lui Susan Tall.

— Unde-i cheia de la grînar ?

Nici un răspuns. Repetă întrebarea, dar rezultatul fu acelaşi. Pentru bărbatul lui Susan Tall nu era, ca pentru Mathew Moon, o noutate să audă pe cineva ţipînd la el în puterea nopţii. Dădu drumul strînsorii, capul lui Tall căzu la locul lui, într-un ungher al hambarului şi Oak se ridică să plece.

Ca să fim drepţi, oamenii nu prea erau vinovaţi că petrecerea din seara aceea se sfîrşise atît de prost, atît de jalnic. Sergentul Troy stăruise cu atîta înfocare şi cu paharul în mînă că băutura avea să fie un legămînt de frăţie, încît cei care ar fi vrut să se împotrivească îşi zisesră că nu se cădea să se poarte necuviincios într-o împrejurare ca aceea. Şi, cum, din tinereţe, fuseseră obişnuiţi să nu pună în gură băutură mai tare decît cidrul şi berea slabă, nu era de mirare că, după vreun ceas de chefuială se prăbuşiseră toţi, de la mic la mare, cu o uniformitate uimitoare.

Gabriel se simţi grozav de abătut. Acest dezmăţ prevestea numai rău pentru stăpîna lui atît de dîrză şi de fermecătoare, pe care omul acesta credincios o mai păstra încă în inimă ca pe o întruchipare a tot ce putea fi mai drăgălaş, mai senin şi mai blînd.

Oak stinsese lumînările care abia mai fumegau, ca să nu se aprindă hambarul, închise uşa, lăsînd oamenii cufundaţi într-un somn adînc care-i făcea să uite de toate şi ieşi iar afară, în singurătatea nopţii. O boare fierbinte, strecurată, parcă, printre buzele întredeschise ale unui zmeu gata să înghită pămîntul, venea dinspre miazăzi, în timp ce, dincolo, spre miazănoapte, se înălţa, drept în faţa vîntului, un nor mătăhălos, încruntat şi prevestitor de rele. Şi atît de ciudat se înălţa de parcă l-ar fi ridicat, de dedesubt, vreo maşinărie. Între timp, norii, mai mărunţi, speriaţi parcă de norul cel mare, se retrăseseră în colţul de miazăzi şi răsărit al cerului, ca nişte puişori sub privirea sfredelitoare a unei dihănii.

Oak porni spre sat, zvîrli o pietricică în fereastra de la odaia de dormit a lui Laban Tall, şi aşteptă să iasă

Susan ; dar nu auzi nici o mișcare. Atunci dădu ocol casei spre ușa din dos, care fusese lăsată deschisă să poată intra Laban și merse pînă la capătul scării.

— Doamnă Tall, am venit pentru cheia de la grînar, să iau pînza de acoperit stogurile, spuse Oak, cu voce tunătoare.

— Tu ești ? întrebă Susan Tall, pe jumătate adormită.

— Da, răspunse Gabriel.

— Hai la culcare, pungaș ticălos ! Nu ți-e rușine să ții o femeie trează toată noaptea ?

— Nu e Laban... sînt eu, Gabriel Oak. Aș vrea cheia de la grînar.

— Gabriel ? Atunci de ce, Doamne iartă-mă, ziceai că ești Laban ?

— Eu n-am zis că-s Laban. Credeam că spui...

— Ba ai zis. Ce cauți aici ?

— Cheia de la grînar.

— Ia-o. E agățată colo-n cui. Bărbații ăștia care năvălesc în puterea nopții să tulbure o femeie ar merita să...

Gabriel luă cheia fără să mai aștepte concluzia tiradei. Zece minute mai tîrziu, umbra lui singuratică putea fi văzută tîrînd prin curte patru pînze mari, impermeabile, și, scurt timp după aceea, două dintre maldărele de bogăție întruchipată în cereale erau acoperite bine cu cîte două pînze fiecare. Două sute de lire fuseseră salvate. Trei stoguri de grîu rămăseseră însă neacoperite și pînze nu mai erau. Oak se uită sub talpa grînarului și găsi o furcă. Se cățără pe cel de-al treilea morman de bogăție și începu treaba folosind metoda movilirii cu snopi aruncați deasupra, unul peste altul și acoperind, în același timp, găurile, cu snopi nelegați.

Pînă acum toate merseseră strună. Prin această soluție, născocită la repezeală, avutul Bathshebei în grîu era, oricum, în siguranță o săptămînă, două, dacă vîntul nu se pornea să bată prea tare.

Acum venea rîndul orzului. Stogurile de orz nu puteau fi ocrotite decît dacă erau acoperite sistematic cu paie. Vremea trecea, luna dispăru și nu se mai arătă. Era ultimul cuvînt rostit de crainicul bătăliei, înainte de dezlănțuirea ei. Noaptea căpătase înfățișarea rătăcită a unei ființe suferinde ; și, în cele din urmă se auzi o ex-

pirare profundă a aerului din tot cerul, sub forma unei adieri ușoare, ce putea fi asemuită suflului morții. Acum, nu mai auzeau în întreaga ogradă decît hîrșîitul monoton al gîndacului care-și croia drum în lemnul căpriorilor și foșnetul paielor din golurile stogurilor.

—

Capitolul VI

Furtuna. Cei doi împreună

O LUMINĂ SE PRELINSE PESTE ÎNtreaga scenă reflectată parcă, de niște aripi fosforescente ce străbăteau cerul și aerul se umplu de un fel de uruit. Era prima mișcare a furtunii care se apropia.

Al doilea tunet fu zgomotos, iar fulgerul care-l urmă, ceva mai slab. Gabriel zări o lumină în odaia de dormit a Bathshebei și, curînd după aceea, o umbră trecînd dintr-o parte în alta, în dosul storului.

Apoi cerul se lumină pentru a treia oară. Manevre nemaipomenite se desfășurau acolo sus, în vastele văgăuni ale firmamentului. Fulgerul, acum de nuanța argintului, străluci în ceruri ca un războinic în zale. Huruitul se prefăcu în bubuit. Gabriel, de la înălțimea postului pe care-l ocupa, avea în față o perspectivă a peisajului de cel puțin șase mile. Fiecare gard viu, fiecare tufiș, fiecare pom se vedea limpede ca într-o gravură. Pe o pajiște, în aceeași direcție, se zărea o cireadă de juncani care, în clipa aceea, alergau într-o învălmășeală sălbatică, smintită, zvîrlindu-și copitele și cozile în aer și plecîndu-și capetele în pămînt. Un plop, în planul cel mai apropiat, apărea ca o trăsătură de cerneală pe o tablă lustruită. Apoi priveliștea se șterse, făcînd loc unui întuneric atît de adînc încît Gabriel își continuă treaba pe pipăite.

Oak înfipsese în stog vergeaua, țesala sau pumnalul, cum i se mai spunea, o lance lungă de fier, ascuțită la capete și lustruită de mult ce se umblase cu ea, ca să nu

se răspîndească snopii. La zenit se ivi o lumină albastră şi, într-un fel cu totul inexplicabil, scăpără aproape de vîrful vergelei. Era al patrulea fulger mai puternic. O clipă mai tîrziu se auzi limpede un trosnet scurt şi răsunător. Gabriel îşi dădu seama că era în primejdie în locul acela, aşa că se hotărî să coboare.

Nu căzuse încă nici un strop de ploaie. Gabriel îşi şterse fruntea ostenit şi privi din nou la contururile întunecate ale stogurilor neacoperite. În definitiv, preţuia viaţa lui chiar atît de mult? Ce mare lucru îl aştepta în viitor de nu se îndura să înfrunte primejdia, cînd fără o asemenea înfruntare nu se putea înfăptui o treabă însemnată ce nu îngăduia zăbavă? Se hotărî să stea pe stog. Cu toate astea, îşi luă o măsură de prevedere. Sub talpa grînarului era un lanţ de priponit, pe care îl foloseau ca să nu le scape caii. Îl luă, se sui cu el pe scară şi trecînd vergeaua printr-un ochi de la capătul lui, lăsă celălalt capăt al lanţului să atîrne pînă la pămînt. Pironul de la capăt îl îngropă în pămînt. La adăpostul acestui paratrăznet improvizat se simţi destul de liniştit.

Nici nu apucă Oak să pună iar mîna pe uneltele lui, că al cincilea fulger izbucni cu zvîcnirea şarpelui şi urletul vrăjmaşului. Era verde ca o piatră de smarald, cu reflexe nemaivăzute. Dar ce se deslușea oare în lumina sa? Pe peticul de pămînt fără pomi din faţa lui, cum privea peste coama şirei, văzu o siluetă întunecată, ce părea a unei femei. Nu cumva era Bathsheba, femeia cea mai îndrăzneaţă din parohie? Umbra făcu un pas... apoi Oak nu mai văzu nimic.

— Dumneata eşti, stăpînă? întrebă Gabriel adresîndu-se întunericului.

— Cine-i acolo? se auzi vocea Bathshebei.

— Eu, Gabriel. Sînt pe stog, îl acopăr cu paie.

— Vai, Gabriel! Nu mai spune! De asta am venit şi eu. M-a trezit furtuna şi m-am gîndit la grîne. Sînt aşa de necăjită... Ce putem face să le salvăm? Nu pot să dau de bărbatu-meu. Nu-i cumva cu tine?

— Nu, nu-i aici.

— Nu ştii unde e?

— Doarme în hambar.

— Mi-a făgăduit să aibă grijă de stoguri, și uite cum le-a lăsat ! Cum aș putea să-ți fiu de ajutor ? Liddy se teme să iasă din casă. Nici nu mă gîndeam să te găsesc aici la ora asta. Spune, n-aș putea să fac și eu ceva ?

— Ai putea să-mi aduci aici, sus, cîțiva snopi de trestie, unul cîte unul. Numai dacă nu te temi să te sui pe scară pe întuneric, răspunse Gabriel. Acum fiecare clipă e prețioasă. Și în felul ăsta scutim o grămadă de timp. Cînd mai trece fulgerul, nu e chiar atît de întuneric.

— Fac orice ! răspunse Bathsheba hotărîtă. Și fără să întîrzie o clipă își zvîrli un snop pe umăr, se cățără pe scară pînă la picioarele lui Oak, îl aruncă lîngă vergea și începu să coboare să ia altul. Cînd urcă pentru a treia oară, stogul se lumină deodată de scăpărări de bronz de culoarea majolicii, atît de sclipitoare încît puteai desluși fiecare nod din firele de paie. Pe colina din fața lor apărură două forme omenești, negre ca lignitul. Stogul își pierdu strălucirea și formele se făcură nevăzute. Gabriel întoarse capul. Fusese al șaselea fulger izbucnit în spatele lor, dinspre răsărit. Cele două siluete întunecate de pe colină nu fuseseră altceva decît umbra lui și a Bathshebei.

Apoi veni tunetul. Era de necrezut că o asemenea lumină cerească să dea naștere unui sunet atît de diabolic.

— Ce groaznic, exclamă ea, apucîndu-l pe Gabriel de mînecă. Gabriel se întoarse spre Bathsheba care sta cocoțată, gata să cadă și o apucă de braț, ajutînd-o să-și recapete echilibrul. În aceeași clipă, în timp ce Gabriel stătea încă întors, lumina se înteți și pe peretele hambarului se ivi, ca desenată în cărbune, imaginea plopului înalt de pe deal. Era umbra copacului, proiectată de cel de-al doilea fulger dinspre apus.

Alt fulger apăru pe cer. Bathsheba era acum jos, pe pămînt, și tocmai își arunca un snop pe umăr. Nu tresări la lumina lui orbitoare și nici la tunetul care urmă și începu iar să urce cu povara în spinare. Timp de patru, cinci minute se așternu pretutindeni o tăcere desăvîrșită și scrîșnetul vergilor pe care Gabriel le înfigea de zor în snopi se auzi din nou, limpede. Gabriel se gîndi că momentul culminant al furtunii trecuse. Dar lumina izbucni din nou.

— Ţin-te bine ! strigă Gabriel, smulgîndu-i snopul de pe umăr şi apucînd-o iar de braţ.

În clipa aceea cerul se despică de-a binelea. Fulgerul veni prea pe neaşteptate pentru ca cei doi să aibă timp să se gîndească la pericolul nespus de mare pe care-l ascundea ; nu-şi dădură seama decît de frumuseţea lui. Izbucni de la răsărit şi de la apus, de la miazănoapte şi de la miazăzi. Era un dans desăvîrşit al morţii. În văzduh apărură contururi de schelete, cu oase închipuite din flăcări albastre, care jucau şi făceau salturi, alergau cu paşi uriaşi, gonindu-se şi amestecîndu-se, într-o învălmăşeală nemaipomenită. Printre ele se încolăceau şerpi verzui. Pe largi întinderi, în spatele lor, se aşternea o lumină mai scăzută. Din toate colţurile cerului ce părea că se prăbuşeşte, se înălţa, în acest timp, ceva ce aducea cu un strigăt ; căci, deşi nicicînd un strigăt nu se auzise într-o astfel de vecinătate, semăna mai mult cu un strigăt decît cu oricare alt sunet omenesc. Între timp, una din acele închipuiri înfricoşătoare se lipise de capătul vergelei pe care o mînuia Gabriel, trecuse nevăzută prin ea, apoi prin lanţ şi se prelinsese în pămînt. Gabriel fu aproape orbit. Simţea braţul cald al Bathshebei tremurînd în mîna lui, o senzaţie nouă şi destul de tulburătoare. Dar dragostea, viaţa, tot ceea ce era omenesc, părea mărunt şi neînsemnat într-o apropiere atît de strînsă cu universul dezlănţuit.

Oak abia avu vreme să adune aceste impresii într-un gînd şi să-şi dea seama cît de ciudat strălucea în lumină pana roşie de la pălăria Bathshebei, cînd copacul înalt de pe deal pe care-l zărise mai înainte, apăru deodată de un alb dogorîtor, de parcă luase foc, şi încă una din acele voci înspăimîntătoare se amestecă cu ultimul bubuit al celor dinainte. Detunătura fu năucitoare, aspră şi de neîndurat şi se prăbuşi peste urechile lor într-un trosnet surd, monoton, fără acel ecou care împrumută tunetului mai îndepărtat tonurile tobei. Prin lumina care se răsfrîngea din fiecare ungher al pămîntului şi din largul căuş al cupolei de deasupra, Gabriel văzu copacul spintecat pe toată lungimea trunchiului înalt şi drept, zvîrlind la pămînt, ceva ce părea a fi o panglică uriaşă de coajă. Restul rămase în picioare, dînd la iveală, pe partea din

față, o fișie albă, dezgolită. Copacul fusese trăsnit. Văzduhul se umplu de miros de pucioasă. Apoi tăcerea și întunericul se așternură pretutindeni, ca într-o peșteră din Hinnom.

— Am scăpat ca prin urechile acului, spuse Gabriel cu sufletul la gură. Ar fi mai bine să te dai jos.

Bathsheba nu răspunse. Dar Gabriel auzea limpede gîfîitul ei ritmic și foșnetul cadențat al snopului din spatele ei, răspunzînd palpitației trupului scuturat de spaimă. Bathsheba se dădu jos de pe scară, iar Gabriel, răzgîndindu-se, o urmă și el. Întunericul era acum de nepătruns, nici ochiul cel mai ager n-ar fi deslușit nimic. Rămaseră neclintiți la poalele stogului, unul alături de celălalt. Bathsheba părea că nu se gîndește decît la vreme, Oak, în clipa aceea, nu se gîndea decît la ea. În cele din urmă, spuse :

— Cred că, în sfîrșit, furtuna a trecut.

— Așa mi se pare și mie, răspunse Bathsheba. Cu toate că cerul se tot aprinde mereu, ia te uită.

Acum cerul se acoperea necontenit de lumini, această repetare neîncetată transformîndu-se în continuitate, după cum un sunet neîntrerupt e urmarea loviturilor succesive ale unui gong.

— Nimic serios, spuse Gabriel. Dar nu pricep de ce nu plouă. Slavă Domnului, pentru noi e mai bine așa. Mă duc să mă urc iar pe stog.

— Gabriel, nu merit să te porți atît de frumos cu mine. Rămîn să te ajut și eu. Ah, de ce n-a venit nici unul din bărbații ceilalți ?

— Ar fi venit dacă ar fi putut ! spuse Gabriel, cu oarecare nehotărîre în glas.

— Ah, înțeleg... înțeleg tot, spuse ea, adăugînd ceva mai încet : — Au adormit toți în hambar. Dorm somnul beților și bărbatul meu doarme alături de ei. Așa e, nu ? Să nu-ți închipui că sînt o femeie slabă și nu pot îndura să aflu adevărul.

— Nu știu sigur, spuse Gabriel. Mă duc să văd.

Și Gabriel porni spre hambar, lăsînd-o pe Bathsheba singură. Se uită prin crăpăturile ușii. Totul era cufundat în întuneric, așa cum fusese la plecarea lui, și, ca și atunci, se auzea horcăitul neîntrerupt al zecilor de sforăituri.

Simți o boare încolăcindu-i-se în jurul obrazului și întoarse capul. Era răsuflarea Bathshebei care venise după el și privea înăuntru prin aceeași crăpătură.

Gabriel se sili să alunge gîndul supărător care îi apăsa pe amîndoi, spunînd cu blîndețe :

— Nu vrei să vii la stog, domnișoară... doamnă... să-mi mai dai cîțiva snopi ? În felul ăsta mai cîștigăm timp.

Oak se întoarse iar, se urcă pînă-n vîrf, păși dincolo de scară ca să poată lucra mai cu spor, și-și continuă treaba. Bathsheba îl urmă, dar fără să ia vreun snop cu ea.

— Gabriel, spuse ea, pe un ton ciudat, mișcător.

Oak ridică ochii spre ea. De cînd plecaseră de la hambar, Bathsheba nu mai scosese o vorbă. Lumina blîndă și neîntreruptă a fulgerului care se stingea contura un chip de marmoră pe fundalul întunecat al cerului, Bathsheba stătea aproape de culmea stogului, cu picioarele proptite pe ultima treaptă a scării.

— Da, stăpînă, răspunse el.

— Cred că în noaptea aceea, cînd am pornit cu trăsura la Bath ai crezut că plecasem cu gînd să mă mărit.

— Așa am crezut, dar mai la urmă, nu la început, răspunse Gabriel, cam mirat că Bathsheba adusese vorba de întîmplarea aceea așa, fără ocol.

— Și ceilalți tot așa credeau ?

— Da... tot cam așa.

— Mi-am închipuit eu. Uite ce e, eu țin la părerea ta și aș vrea să-ți dau o lămurire... Am vrut să vorbesc cu tine cînd m-am întors, fiindcă prea te uitai lung la mine. Dac-o fi să mor... și s-ar putea să mor destul de curînd, ar fi groaznic să mă judeci greșit toată viața. Acum, ascultă-mă...

Gabriel se opri din lucru.

— În noaptea aceea plecasem la Bath hotărîtă să rup logodna cu domnul Troy. Numai din pricina unor împrejurări care s-au ivit acolo, la Bath... ne-am căsătorit. Nu-i așa că acum vezi altfel lucrurile ?

— Da... oarecum.

— Ei, și dacă tot am început, o să-ți mai spun ceva. Poate că nu-i rău să-ți spun, fiindcă sînt sigură că nu ți-ai făcut gînduri că te iubesc și nu-ți închipui că am

adus vorba de asta cu alt scop decît cel de care ți-am pomenit. Eram singură într-un oraș străin unde n-aveam pe nimeni și calul începuse să șchioapete. Nu știam ce să fac. Mi-am dat seama, de fapt, prea tîrziu, că lumea o să-nceapă să bîrfească fiindcă mă întîlnisem cu el singură, la Bath. Tocmai voiam să plec cînd, așa, din senin, el mi-a spus că în aceeași zi întîlnise o femeie mai frumoasă decît mine și că dacă nu consimțeam să fiu a lui chiar atunci, să n-am pretenția să-mi fie credincios... M-am necăjit și m-am frămîntat... Bathsheba își drese glasul și se opri o clipă de parcă își pierduse răsuflarea.

— Și atunci, înnebunită de gelozie l-am luat de bărbat, șopti ea cu patimă și deznădejde.

Gabriel nu răspunse.

— El n-avea nici o vină, era foarte adevărat că... că întîlnise pe altcineva, se grăbi ea să adauge. Nu vreau să-mi spui nimic în legătură cu toate astea... Nu-ți îngădui, să știi ! Voiam doar să afli acea parte din povestea vieții mele pe care o înțeleseseși greșit, fiindcă mai tîrziu poate n-aveai cum s-o afli. Mai vrei cîțiva snopi ?

Bathsheba coborî scara și se puse iar pe treabă. Gabriel își dădu curînd seama că stăpîna lui se mișca, parcă, mai încet și-i spuse, duios ca o mamă :

— Cred că ar fi timpul să intri în casă, ești obosită. Termin eu singur ce-a mai rămas. Dacă nu se schimbă vîntul, s-ar putea să nu mai plouă.

— Dacă zici că nu sînt de folos, mă duc, spuse Bathsheba, cu vocea stinsă. Ah, dar vezi să nu pățești ceva !

— N-am zis că nu ești de folos, dar n-are rost să te obosești mai mult. Ai făcut treabă bună.

— Iar tu, și mai bună, spuse ea, plină de recunoștință. Îți mulțumesc pentru credința ta, îți mulțumesc de o mie de ori, Gabriel. Noapte bună... Îmi dau seama că faci tot ce-ți stă în putință pentru mine.

Bathsheba plecă și se pierdu în întuneric. Cînd intră pe poartă, Gabriel auzi cum cade ivărul. Lucra acum dus pe gînduri, cugetînd la povestea ei, și la ciudățenia sufletului ei de femeie care o făcuse să-i vorbească în noaptea aceea mai apropiat decît înainte de căsătorie, cînd nimic n-o împiedicase să-i vorbească oricît de apropiat ar fi dorit.

Gîndurile îi fură tulburate de un fîşiit care se auzea dinspre şopron. Era morişca de pe acoperiş, care începuse să se învîrtească, şi această schimbare a vîntului fu semnul unei ploi cumplite.

Capitolul VII

Ploaia. O întîlnire între doi singuratici

ERAU CEASURILE CINCI ŞI ZORILE făgăduiau să se ivească în nuanţe de praf şi de cenuşă.

Aerul îşi schimbă temperatura şi se porni să vibreze cu mai multă putere. Oak simţi adieri răcoroase învolburîndu-i-se în jurul obrazului, în vîrtejuri nevăzute. Vîntul îşi mută puţin direcţia şi începu să bată şi mai tare. După vreo zece minute, toate vîrtejurile cerului păreau că se porniseră să cutreiere văzduhul. O parte din acoperămîntul de pe stogurile de grîu fu smuls ca prin minune şi Oak trebui să-l înlocuiască şi să pună deasupra cîteva vergele pe care le găsi la îndemînă. Cum dădu gata treaba asta începu să trudească la orz. O picătură mare de ploaie îl izbi în faţă, vîntul mîriia prin toate ungherele, pomii se plecau pînă la pămînt, iar ramurile se izbeau între ele, învrăjbite. Vîrînd vergelele în stog peste tot şi în tot felul, îl acoperi cît putu mai bine, salvînd de distrugere această înnebunitoare întruchipare a şapte sute de lire. Ploaia se năpusti cu putere şi Oak simţi apa croindu-şi poteci umede şi reci pe spinarea lui. În cele din urmă ajunse ca un miez de pîine îmbibat cu apă, iar vopselele din hainele de pe el se prelinseră formînd o băltoacă la capătul de jos al scării. Ploaia bătea pieziş prin aerul mohorît, cu ţepii ei lichizi, în şiruri care nu se întrerupeau din clipa cînd porneau din nori şi pînă se înfigeau în trupul lui.

Şi, deodată, Oak îşi aminti că, cu opt luni mai înainte, chiar în locul acela, se luptase cu focul, cu aceeaşi înverşunare cu care se lupta acum cu apa — şi tot din pricina dragostei fără rost pe care o purta acestei femei. Cît despre ea... Dar Oak era mărinimos şi drept, aşa că alungă orice gînd de învinuire.

Să fi fost ceasurile şapte ale acelei dimineţi întunecate, plumburii, cînd Gabriel coborî de pe ultimul stog şi exclamă cu mulţumire : „Gata !“ Era ud leoarcă, trudit şi abătut ; şi totuşi nu atît de abătut pe cît era de ud şi de trudit, căci simţămîntul reuşitei unei cauze bune îl mai înveselea.

Din hambar se auzeau zgomote înăbuşite şi Gabriel întoarse capul într-acolo. Pe poartă începuseră să iasă bărbaţii, cîte unul, cîte doi, păşind cu toţii stîngaci şi stingheri, în afară de cel din frunte, cu tunica roşie, care mergea fluierînd, cu mîinile în buzunare. Ceilalţi mătăcăiau în urma lui cu aerul unor oameni cu conştiinţa încărcată, întregul alai amintind de grupul de reclamanţi din acea operă a lui Flaxman [1], bălăbănindu-se către tărîmurile iadului, avîndu-l pe Mercur drept călăuză. Trupurile butucănoase se tîrîră spre sat, în timp ce Troy, căpetenia lor, intră în curtea fermei. Nici măcar unul nu-şi întorsese capul către stoguri, nici unul nu făcuse un gest care să arate că se sinchisea de starea în care se aflau.

Puţin timp după aceea, Oak plecă şi el acasă, dar pe alt drum. În faţa lui, pe uliţa lucind de umbrele ploii, văzu un om cu o umbrelă în mînă, păşind şi mai încet decît el. Omul întoarse capul şi Oak îi surprinse o tresărire ; era Boldwood.

— Cum te simţi în dimineaţa asta, domnule ? îl întrebă Oak.

— A, da... e o dimineaţă ploioasă... Ah, mulţumesc, mă simt bine, foarte bine... destul de bine.

— Mă bucur, domnule.

Boldwood părea că se trezeşte, încetul cu încetul, la clipa de faţă.

[1] *Jean Flaxman* — sculptor englez născut la York (1755—1826) (n. tr.).

— Arăți ostenit și suferind, Oak, adăugă el, cercetîndu-l pe Gabriel cu privirea lui rătăcită.

— Sînt ostenit. Și dumneata, domnule Boldwood, arăți tare schimbat.

— Eu ? Da de unde ! mă simt destul de bine. Ce ți-a venit să-mi spui așa ceva ?

— Mi s-a părut că nu arăți așa de înfloritor ca altădată. Atîta tot !

— Nu mai spune ! Află că te înșeli, i-o întoarse Boldwood, tăios. Nu mă doare nimic. Am o sănătate de fier.

— Eu am trudit din greu să acopăr stogurile noastre și abia am izbutit să termin treaba la timp. De cînd sînt n-am dus o luptă ca asta... Ale dumitale sînt, bineînțeles, în siguranță, nu-i așa, domnule Boldwood ?

— Ah, da, spuse Boldwood, după o scurtă tăcere. Ce spuneai, Oak ?

— Stogurile dumitale sînt acoperite ?

— Nu.

— Alea mari puse pe tălpi de piatră ?

— Nu, nu sînt acoperite.

— Nici alea de lîngă gardul de nuiele ?

— Nu, am uitat să-i spun argatului să se îngrijească de ele.

— Nici de stogul ăla de lîngă pîrleaz ?

— Nici de cel de lîngă pîrleaz. Anul ăsta am uitat de stoguri.

— Dacă-i așa, n-o să te-alegi nici măcar cu a zecea parte din recoltă.

— Tot ce se poate.

— A uitat de ele ! repetă Gabriel cu vocea scăzută, ca pentru sine. E greu de descris efectul deosebit de puternic produs de vorbele lui Boldwood asupra lui Oak, într-un moment ca acela. Toată noaptea îl urmărise gîndul că nepăsarea pe care se trudise s-o îndrepte era ceva nefiresc, fără pereche, că în tot ținutul nu se mai întîmplase ceva asemănător. Și totuși, în același timp și în aceeași parohie se producea o pagubă mai mare, care era trecută cu vederea și de care nimeni nu se plîngea. Cu cîteva luni mai înainte, gîndul că Boldwood putea să-și uite de gospodărie ar fi fost tot atît de lipsit de noimă ca și gîndul că un marinar poate uita că se află

pe vas. Oak își zise că dacă el însuși suferise din pricina căsătoriei Bathshebei, omul pe care-l avea în față suferise și mai mult ; tocmai atunci Boldwood spuse, cu acel glas schimbat care trădează nevoia de mărturisire a omului, nevoia de a-și ușura sufletul, vărsîndu-și durerea.

— Oak, știi la fel de bine ca și mine că în ultima vreme treburile nu mi-au mers prea grozav. Cred că e mai bine s-o recunosc singur. Aveam de gînd să-mi întemeiez un cămin, dar uite că planurile mele s-au prăbușit.

— Și eu gîndeam că stăpîna o să te ia pe dumneata, spuse Gabriel, îngăduindu-și să pomenească de sentimentele lui Boldwood, căci nu știa cît de adîncă îi era dragostea, dar hotărît să nu se abată de la principiile lui, păstrîndu-și propriile-i sentimente sub tăcere. — Ce să-i faci, așa se întîmplă uneori, tocmai ce așteptăm noi nu se împlinește !, adăugă el, cu liniștea omului care se deprinsese cu nenorocirea, fără însă să se lase îngenuncheat de ea.

— Cred că am ajuns de rîsul lumii, zise Boldwood, de parcă nu-și putea opri gura să vorbească despre asta, și cu o voioșie jalnică prin care încerca să-și arate nepăsarea.

— A, nu... asta nu cred.

— Dar, adevărul adevărat este că nu ea m-a părăsit, așa cum își închipuie unii. Eu n-am fost logodit cu domnișoara Everdene. Lumea așa vorbește, dar nu e adevărat. Niciodată domnișoara Everdene nu mi-a făgăduit mîna ei. Boldwood rămase nemișcat, întorcîndu-și doar chipul răvășit către Oak. — Oh, Gabriel, urmă el, sînt slab și nesăbuit, nu mai știu nici eu cum sînt, și nu pot să uit durerea asta blestemată. Pînă în clipa cînd am pierdut-o pe femeia asta, mai păstram o umbră de încredere în mila Domnului. Da, Domnul îmi scosese în cale un tîlv să mă răcoresc la umbra lui și, asemeni profetului, i-am adus mulțumiri și m-am bucurat. Dar a doua zi a trimis un vierme să roadă tîlvul și să-l usuce. Ah, decît așa viață mai bine aș fi mort.

Nici unul nu mai zise nimic. Boldwood se dezmetici din starea în care alunecase pentru o clipă și care-l făcuse să-și descarce sufletul și se urni din loc, reluîndu-și aerul rezervat care-i era obișnuit.

— Nu, Gabriel, continuă el, cu o nepăsare care era ca un zîmbet pe chipul unui mort, lumea a scornit cu mult mai mult decît a fost între noi. Mă încearcă uneori un fel de părere de rău, dar să știi că niciodată o femeie nu mi-a stăpînit gîndurile multă vreme. Și acum, îți spun la revedere-și mă bizui pe tine că n-o să sufli o vorbă nimănui despre ce-am vorbit acum.

Capitolul VIII

Drumul spre casă. Lacrimi

PE DRUMUL CU BARIERE DE LA Casterbridge la Weatherbury și cam la o milă depărtare de acesta din urmă se afla unul din acele lungi urcușuri pe care le străbat drumurile acestei regiuni vălurite din Wessex. Venind de la tîrg, fermierii sau alți călători obișnuiesc să coboare din gabrioletă la poalele povîrnișului și să urce pînă în vîrf pe jos.

Într-o sîmbătă seară, în luna octombrie, trăsurica Bathshebei suia încet urcușul cu pricina. Bathsheba sta nepăsătoare pe locul de lîngă vizitiu, în timp ce un bărbat tînăr, bine făcut, avînd pe el costumul pe care-l poartă fermierii la tîrg, dar cu o croială neobișnuit de modernă, mergea pe jos. Deși umbla pe jos avea frîul și biciul în mînă, și, din cînd în cînd, șfichiuia ușor calul peste urechi, ca să-i mai treacă vremea. Omul acesta era bărbatul ei, fostul sergent Troy care, plătind taxa de retragere din armată cu banii Bathshebei, devenea, încetul cu încetul, un fermier isteț de modă nouă. Oamenii mai tradiționaliști stăruiau în a i se adresa, ori de cîte ori îl întîlneau, cu apelativul de „sergent", aceasta datorîndu-se, într-o oarecare măsură faptului că-și păstrase mustața bine tăiată de pe vremea cînd slujea în armată și ținuta militărească de care trupul lui nu se mai putea dezbăra.

— Asta-i... Dacă n-ar fi fost ploaia aia blestemată, aș fi pus mîna pe două sute, draga mea, cum mă vezi

și cum te văd. Îți dai seama că asta a întors pe dos tot norocul. Am citit eu odată o carte în care se spunea că în istoria țării noastre, vremea ploioasă e povestirea, iar zilele frumoase sînt întîmplările. Ce zici, nu-i așa că se potrivește ?

— Da, dar în anotimpul ăsta vremea e schimbătoare.

— Asta așa-i. De fapt, cursele astea de toamnă sînt o belea pentru toată lumea. În viața mea n-am mai pomenit o zi ca asta. Închipuie-ți un loc viran, fără nici o îngrăditură, aproape de plajă, și marea aia plumburie, care se rostogolea asupra noastră ca o pacoste cu chip de apă ! Ploaie și vînt, Doamne, Dumnezeule ! Și ce mai beznă ! Păi nici n-apucase să se țină ultima cursă că totul se făcuse negru ca pălăria mea. Ceasul n-arăta mai mult de cinci și abia reușeai să vezi caii la linia de sosire, iar de culori ce să mai vorbim ! Pămîntul era tare ca plumbul, și de pomană te mai pricepeai la treaba asta, că părerea ta tot nu mai servea la nimic. Caii, călăreții, lumea toată era zvîrliță de colo-colo, ca corăbiile în largul mării. Trei barăci s-au prăbușit și nenorociții care erau înăuntru au început să se tîrască afară în patru labe. Iar pe terenul de alături zburau, în același timp, vreo duzină de pălării. Ah, și Scînteiță începuse să tragă tare la vreo șaizeci de metri de sosire, și cînd l-am văzut pe Dibaciu că ajunge primul, am simțit, zău, draga mea, că inima-mi bate să-mi sară din piept.

— Va să zică, Frank, spuse Bathsheba mîhnită, vocea ei plină și vioaie din vara trecută avînd acum un timbru scăzut care te-ntrista, ai pierdut peste o sută de lire într-o lună cu cursele astea nenorocite ? Ah, Frank, e o barbarie, o nebunie să-mi prăpădești banii în felul ăsta ! O să trebuiască să plecăm de la fermă. O să ajungem pe drumuri !

— Ia mai slăbește-mă cu barbaria ta. Iar ai pornit moara. Se putea să nu începi tu ?

— Bine, dar îmi făgăduiești că nu te mai duci la cursele de la Budmouth, săptămîna viitoare ? Spune, îmi făgăduiești ? îl imploră ea. Bathsheba simți c-o podidește plînsul, dar își înghiți lacrimile.

— Nu văd ce rost ar avea o făgăduială ca asta. De fapt, dacă s-o nimeri să fie o zi frumoasă, mă gîndeam să te iau şi pe tine.

— Nici prin gînd nu-mi trece ! Sînt în stare să fug o sută de mile să nu văd un loc ca ăsta. Nu pot suferi nici măcar să te-aud vorbind despre aşa ceva.

— Bine, că vrei să mergi sau nu la curse, asta n-are prea multă legătură cu chestiunea... Pariurile s-au făcut şi s-au pus clar pe hîrtie, înainte de curse, de asta poţi fi sigură. Nu văd ce legătură are norocul sau ghinionul meu la cursa asta cu drumul meu la Budmouth, lunea viitoare.

— Nu cumva ai mai azvîrlit bani şi pe cursa asta ? exclamă Bathsheba, privindu-l îngrozită.

— Stai, stai, bleguţo. Nu vorbi pînă nu ştii despre ce e vorba. Bathsheba, nu ţi-a mai rămas nici un pic din curajul şi îndrăzneala ta de altădată ? Crede-mă, dacă ştiam ce suflet de pui de curcă se ascunde sub aerul tău bătăios, niciodată n-aş fi... ştiu eu ce...

La vorbele lui Troy, un fulger de indignare scăpără în ochii întunecaţi ai Bathshebei, care priveau drept înainte, cu înverşunare. Merseră mai departe fără să schimbe o vorbă. Din cînd în cînd, din coroanele fagilor care se bolteau deasupra drumului în locul acela, pica încet cîte o frunză îngălbenită de timpuriu, aşternîndu-se la pămînt.

Pe coama dealului se ivi o femeie. Culmea era atît de abruptă încît dădură cu ochii de ea abia cînd aceasta ajunsese la doi paşi de ei. Troy se apropiase de gabrioletă ca să se suie iar pe capră şi tocmai cînd punea piciorul pe scară, femeia apăru în spatele lui.

Deşi umbrele copacilor şi apropierea amurgului îi învăluia într-o lumină din ce în ce mai stinsă, Bathsheba distingea încă destul de limpede ceea ce se afla în jurul ei ca să observe sărăcia cumplită a hainelor femeii şi tristeţea de pe chipul ei.

— Nu vă supăraţi, domnule, nu cumva ştiţi la ce oră se închide, seara, Azilul Săracilor din Casterbridge ?

Femeia îi adresase aceste vorbe lui Troy, peste umăr.

Auzindu-i vocea, Troy tresări puternic, dar reuşi totuşi să-şi recapete stăpînirea de sine şi să-şi înfrîngă dorinţa

de a se întoarce și de a o privi pe femeie în față. Spuse, încet :

— Nu știu.

Femeia, auzindu-i vocea, ridică repede ochii la el, îi cercetă profilul cu luare-aminte și, sub veșmintele micului proprietar de pămînt, recunoscu soldatul. Chipul ei căpătă o expresie în care bucuria se împletea cu o suferință fără margini.

Izbucni în hohote nestăpînite de plîns și căzu la pămînt.

— Ah, biata de ea ! exclamă Bathsheba, dînd să sară jos.

— Stai pe loc și vezi de cal, spuse Troy, pe un ton poruncitor, aruncîndu-i frîul și biciul. Așteaptă-mă pe culmea dealului, eu rămîn să văd ce-i cu femeia asta.

— Bine, dar eu...

— N-auzi ? Dii, Poppet...

Calul, trăsurica și Bathsheba o porniră din loc.

— Cum Dumnezeu de ești aici ? Credeam că ai ajuns cine știe pe unde sau că te-ai prăpădit ! De ce nu mi-ai scris ? o întrebă Troy pe femeie, pe un ton de o blîndețe ciudată, deși cam repezit, ridicînd-o de jos.

— N-am îndrăznit.

— Bani ai ?

— Nu, nici o lețcaie.

— Sfinte Dumnezeule... Îmi pare rău că n-am mai mult la mine să-ți dau. Uite... fire-ar să fie... cîțiva bănuți. Asta-i tot ce mi-a rămas. Eu n-am decît ce-mi dă nevastă-mea, știi, și nu pot să-i cer tocmai acum.

Femeia nu-i dădu nici un răspuns.

— Nu mai pot sta decît o clipă, urmă Troy. Fii atentă ! Unde ai de gînd să stai peste noapte ? La Azilul Săracilor din Casterbridge ?

— Da, acolo mă gîndeam să mă duc.

— Ah, nu acolo ! Nu se poate să te duci acolo ! Dar, stai un pic. Poate, doar pentru noaptea asta. N-am cum să-ți fac rost de ceva mai bun... Ce ghinion... Uite, dormi acolo la noapte și rămîi acolo și mîine. Luni e prima mea zi liberă. Luni dimineața, la zece fix, ne întîlnim la Podul de la Casterbridge. Fac rost de bani și ți-i aduc pe toți. N-o să duci lipsă de nimic, Fanny, am eu grijă !

Pe urmă îți găsesc o locuință, undeva. Pînă atunci, la revedere. Știu... sînt un animal... dar... la revedere.

După ce urcă pînă în vîrful dealului, Bathsheba întoarse capul. Femeia era acum în picioare și Bathsheba o văzu cum se îndepărtează de Troy și pornește la vale, cu pași șovăielnici. Troy se apropie de nevastă-sa, sări în trăsurică, luă hățurile din mîna ei și, fără o vorbă, șfichiui calul, care porni la trap. Troy se făcuse cam galben la față.

— Cine e femeia ? O cunoști ? întrebă Bathsheba, scrutîndu-l cu privirea.

— Da, răspunse el, privind-o drept în față, cu îndrăzneală.

— Mi-am închipuit, răspunse ea, cu o furie semeață, fără să-l slăbească din ochi.

Troy păru că-și face pe loc socoteala că nici una din ele n-avea nimic de cîștigat dacă el spunea adevărul.

— N-are nici o legătură cu mine sau cu tine, răspunse el. O cunosc din vedere.

— Cum o cheamă ?

— De unde să știu eu cum o cheamă ?

— Eu cred că știi.

— N-ai decît să crezi ce vrei, și să te duci... Fraza se sfîrși cu o plesnitură puternică de bici peste crupa lui Poppet, care zvîcni brusc într-un galop îndrăcit. Și asta puse capăt discuției.

Capitolul IX

Pe drumul mare de la Casterbridge

FEMEIA MERSE MULT TIMP FĂRĂ să se oprească. Pașii îi erau din ce în ce mai șovăielnici, privirile încordate, ca să poată vedea cît mai departe, de-a lungul drumului pustiu care, învelmîntat în penumbrele nopții, se făcea din ce în ce mai întunecat. În cele din urmă, mersul ei se prefăcu într-un fel de bălăbă-

neală ; atunci, femeia ridică o barieră și intră într-un cîmp unde zărise o căpiță de fîn. Se trînti la marginea ei și adormi pe loc.

Cînd se trezi, se pomeni cufundată în adîncurile unei nopți fără lună și fără stele. Peste cer se așternea coaja groasă, fără spărturi, a unui nor, acoperind bolta de la un capăt la celălalt ; lumina, care plutea în depărtare, peste orașul Casterbridge apărea limpede pe fondul acestei forme negre, concave, luminozitatea devenind mai strălucitoare în contrast izbitor cu întunericul din jur. Femeia își îndreptă privirea spre această blîndă, firavă licărire.

— Ah, dacă aș putea să ajung pînă acolo ! spuse ea. Să mă întîlnesc cu el poimîine. Doamne, ajută-mă ! Pînă atunci poate sînt și moartă !

Din adîncurile îndepărtate ale umbrelor, un orologiu bătu ceasurile unu, pe un ton potolit și înfundat. După miezul nopții, glasul orologiului părea că-și reduce din amploare, sonoritatea scăzîndu-i la un slab *falsetto*.

După aceea, o lumină, și încă una, se înălțară din umbrele îndepărtate, făcîndu-se din ce în ce mai mari. Pe drum se auzi huruitul unei trăsuri care trecea prin dreptul barierei. Erau, pesemne, niște oameni care întîrziaseră la vreo petrecere. Razele unui felinar se prelinseră o clipă peste trupul ghemuit al femeii, luminîndu-i viu chipul, un chip tînăr, în trăsăturile lui principale, dar îmbătrînit în amănunte, contururile mari fiind flexibile și copilărești, detaliile însă începînd să se aspreascâ și să se subțieze.

Femeia se ridică de parcă în suflet i se redeșteptase o hotărîre și privi în jur. Drumul părea să-i fie cunoscut și în timp ce înainta încet cerceta cu atenție gardul de nuiele. Curînd, întrezări o formă de un alb nedeslușit ; era o piatră de hotar. O pipăi cu degetele ca să-și dea seama ce scria pe ea.

„Trei“ își spuse ea.

Se sprijini de piatră să-și mai tragă, o clipă, sufletul, apoi se ridică din nou și-și urmă drumul. Cale destul de lungă se ținu tare, apoi simți cum vlaga îi piere din nou. Asta se petrecu în dreptul unui aluniș pustiu, unde grămezi de așchii albe, presărate pe pămîntul acoperit cu

frunze arătau că în ziua aceea pădurarii tăiaseră nuiele şi făcuseră legături. Nu se auzea nici un foşnet, nici o adiere, nici măcar sunetul slab al unei crăci izbindu-se de alta, care să-i mai ţină de urît. Femeia privi peste barieră, o ridică şi intră în aluniş. Aproape de intrare era un şir de beţe, unele legate, altele nelegate, şi cîţiva ţăruşi, mai lungi sau mai scurţi.

Cîteva secunde, călătoarea rămase în starea aceea de nemişcare încordată care înseamnă, nu sfîrşitul, ci doar întreruperea unei mişcări anterioare. Atitudinea ei era aceea a unui om care ascultă, fie lumea sunetelor din afară, fie vocea închipuită a gîndurilor. Dacă te-ai fi uitat mai bine la ea ai fi observat că femeia se concentrase asupra celei de-a doua alternative. Oricum, după cum se va vedea din cele ce urmează, îşi aplică într-un mod neobişnuit inventivitatea, în specialitatea lui Jacques Droz, dibaciul născocitor de proteze ale membrelor omeneşti.

În lumina zorilor care mijeau dinspre Casterbridge, pipăind cu mîinile, femeia alese două beţe din morman. Erau aproape drepte, pînă la înălţimea de trei, patru picioare, de unde se bifurcau în forma literei X. Se aşeză jos, smulse crenguţele de la capete, luă beţele astfel curăţate şi ieşi în drum cu ele. Îşi propti aceste furci, una sub un braţ, cealaltă sub celălalt braţ, ca pe nişte cîrje, le făcu proba, se lăsă pe ele cu toată greutatea trupului ei firav şi se opinti înainte. Femeia îşi meşterise un reazem material cu propriile ei mîini.

Cîrjele se dovediră bune. Acum nu se mai auzea decît clămpănitul paşilor ei şi bocănitul beţelor. Lăsase mult în urmă a doua piatră de hotar şi ochii nu i se mai dezlipeau de marginea drumului, de parcă aştepta să zărească, curînd, o alta. Cîrjele, deşi atît de folositoare, aveau şi ele posibilităţi limitate. Mecanismul nu face decît să deplaseze efortul, fiind incapabil de a-l suprima ; sforţarea iniţială nu fusese înlăturată, o preluaseră trunchiul şi braţele. Se simţea sfîrşită de oboseală, fiecare opintire fiind mai slabă decît cea dinainte. În cele din urmă, se lăsă pe o parte şi se prăbuşi.

Rămase aşa, doborîtă la pămînt, ca un morman informe, zece minute sau mai mult. Vîntul dimineţii se porni să

vîjîie înfundat, pe șesuri, răscolind iar frunzele moarte care, în urmă cu o zi, zăcuseră nemișcate la pămînt. Femeia se căzni să se salte în genunchi, apoi să se ridice în picioare. Reușind să se țină pe picioare cu ajutorul unei cîrje, îndrăzni să facă întîi un pas, apoi încă unul și încă unul, folosindu-se, de data asta de cîrje, ca de niște bastoane. Se tîrî așa pînă ce dădu cu ochii de capătul unui gard lung cu zăbrele. Tot poticnindu-se, ajunse pînă la primul stîlp, se agăță de el și privi în jur. Peste drum se zărea o nouă piatră de hotar.

Luminile din Casterbridge se deslușeau limpede acum, una cîte una. În curînd avea să se lumineze de-a binelea și dacă nu era chiar de așteptat, se putea, oricum, spera să apară pe drum, în curînd, căruțe și trăsuri. Femeia ciuli urechile. Nimic din zgomotele vieții, doar unele sunete înspăimîntătoare, cînd mai tari, cînd mai stinse, cum era lătratul unei vulpi alcătuit din trei note sparte, repetate la intervale de un minut, cu precizia unui clopot de înmormîntare.

— Doar o milă, șopti femeia. Ba chiar mai puțin, adăuga ea, după o pauză. Pînă la primărie e o milă și locul meu de tihnă e la capătul de dincoace al orașului. Trei sferturi de milă și am ajuns. După o vreme, își spuse : — Cinci, șase pași pe metru... mai degrabă șase. Mai am de mers o mie două sute de metri. De o sută ori șase fac șase sute. De douăsprezece ori pe atît ! Ah, ai milă de mine, Doamne !

Merse înainte, ținîndu-se de zăbrele. Întindea întîi o mînă și apuca o zăbrea, apoi întindea și cealaltă mînă și, proptindu-se de gard, își trăgea picioarele după ea.

Femeia nu era deprinsă să vorbească singură, dar un simțămînt copleșitor slăbește personalitatea celui neputincios, făcînd-o mai puternică pe cea a omului plin de forță. Continuă pe același ton : — Să zicem că mai am cinci stîlpi și gata. Așa o să găsesc puterea să ajung pînă la capăt.

Era o aplicare a principiului că mai mult ajută o credință pe jumătate prefăcută sau închipuită, decît lipsa oricărei credințe.

Mai merse cinci stîlpi și o porni, cu aceeași îndîrjire, către al șaselea.

— O să mai merg cinci stîlpi și o să-mi închipui că peste încă cinci sînt la liman. Mă simt în stare !

Și mai trecu de cinci stîlpi.

— Doar cinci și am ajuns.

Mai merse cinci.

— Dar mai sînt încă cinci.

Trecu și de ei.

— La capătul zăbrelelor sînt și eu la capătul drumului, își spuse ea, dînd cu ochii de capătul gardului.

Și se tîrî spre capăt. În timp ce se căznea astfel să meargă, fiecare răsuflare care îi ieșea din piept părea că n-avea să i se mai întoarcă în trup, nicicînd.

— Să judecăm cinstit, zise ea, așezîndu-se jos. De fapt, am mai puțin de jumătate de milă. Numai menținîndu-se singură, deși știa bine că nimic din ceea ce se silea să creadă nu era adevărat, avusese puterea să facă un sfert de milă, distanță la care, dacă s-ar fi gîndit de la început, nu s-ar fi încumetat. Șiretlicul acesta dovedea că femeia înțelesese printr-o misterioasă intuiție, adevărul paradoxal că lipsa de vedere poate avea efecte mai puternice decît previziunea, că e mai bine să vezi doar la o aruncătură de băț decît să vezi prea departe, că pentru ca s-o scoți la capăt, nu de înțelepciune e nevoie, ci de mărginire.

În fața acestei femei chinuite și sleite de puteri, jumătatea de milă se întindea ca un Moloch nepăsător, ca un despot al lumii în care trăia. În locul acela drumul trecea peste un platou neted, străjuit doar de cîte un mal pe fiecare parte. Femeia se uită la priveliștea larg desfășurată, la lumini, își plecă ochii la trupul ei, scoase un suspin și se așeză jos, la marginea drumului.

Niciodată inventivitatea unui om nu fusese pusă la o asemenea grea încercare. În creierul ei neobosit începu să se învîrtească tot ce se putea închipui ca sprijin, metodă, vicleșug, mașinărie, prin care o ființă omenească ar fi parcurs, pe nesimțite, acești cumpliți opt sute de metri de la capăt, pentru ca mai apoi mintea ei să alunge toate aceste soluții, considerînd că nu puteau fi folosite. La ce n-o duse capul ? La bastoane, la roți, ba se gîndi chiar să

se tîrască sau să se dea de-a rostogolul. Dar dacă se tîra sau se rostogolea însemna să se oboseàscă mai mult decît dacă mergea pe picioare. Nu mai știu ce să născocească. Și, în cele din urmă, o cuprinse deznădejdea.

— Mai departe nu mai pot, șopti ea, închizînd ochii.

Din fîșia mai întunecată de peste drum se desfăcu, parcă, o bucată de umbră care se mișcă ceva mai încolo, alcătuind o pată stingheră pe albul șters al drumului. Aluneca, fără zgomot, spre ființa prăbușită la pămînt.

Femeia simți ceva moale și cald atingîndu-i mîna. Deschise ochii și primi aceeași atingere pe față. Un cîine o lingea pe obraz.

Era o făptură mare, greoaie și pașnică, ce se proiecta întunecată pe linia joasă a orizontului, ridicîndu-se cu cel puțin două picioare peste nivelul ochilor femeii. Era greu să-ți dai seama ce soi de animal era, dacă era cîine canadian, buldog sau copoi. După apucăturile atît de ciudate și misterioase pe care le avea, nu părea să aparțină nici uneia din speciile incluse în nomenclatura cunoscută. Neputînd fi atribuit nici unei rase, apărea ca întruchiparea ideală a forței canine, ca o sumă a trăsăturilor comune tuturor semenilor lui. Părea o personificare a nopții, noaptea în ipostaza ei tristă, blîndă și gravă, nu în aceea crudă și vicleană. Întunericul inspiră forță poetică omului mărunt, de rînd, și pînă și femeia aceasta chinuită simți nevoia să-și îmbrace gîndul în imagini.

Stînd așa, culcată la pămînt, ridică ochii spre cîine, așa cum, altădată, în picioare, își înălțase privirea spre un chip de bărbat. Animalul, care era și el o făptură rătăcitoare, se trase, cuviincios, cîțiva pași mai încolo, cînd femeia făcu o mișcare, dar văzînd că nu-l alungă, se apucă să-i lingă mîna.

În mintea femeii scăpără ca un fulger, un gînd. „Ce-ar fi să mă ajut cu el ?... Așa, poate aș reuși.“

Întinse mîna și făcu semn spre Casterbridge, dar cîinele pricepu altceva ; porni în direcția care-i fusese indicată. Văzînd însă că femeia nu era în stare să-l urmeze, se întoarse și scoase un schelălăit.

Cea din urmă și cea mai jalnică ciudățenie pe care o născoci, în strădania ei, femeia, fu să se ridice, gîfîind, și, aplecîndu-se, să-și reazeme brațele vlăguite pe umerii

ciinelui, pe care se propti zdravăn în timp ce-i tot șoptea vorbe de încurajare. În vreme ce inima îi sîngera, glasul ei insufla curaj, și mai ciudat decît faptul că cel puternic avea nevoie de încurajare din partea celui slab, era că un om în culmea deznădejdii putea imita atît de bine voioșia. Tovarășul ei înainta încet și ea venea după el, cu pași mărunți, lăsîndu-și jumătate din greutate pe trupul animalului. Din cînd în cînd se prăbușea așa cum se prăbușise și cînd mersese pe picioarele ei, cînd se sprijinise în cîrje sau se ținuse de gratiile gardului. Ciinele, care, între timp, pricepuse prea bine ce dorea ea de la el și cît era de neputincioasă, parcă își ieșea din minți de durere ori de cîte ori o vedea căzînd ; o smucea cu dinții de rochie și se repezea înainte, de unul singur. Ea îl chema îndărăt și se vedea clar că, dacă mai ciulea, din cînd în cînd, urechea, să audă vreun sunet omenesc, nu făcea asta decît ca să se ascundă de oameni. Era limpede că ținea să n-o vadă nimeni trecînd pe drum în halul în care se afla.

Înaintau, se înțelege, cu multă încetineală. Atinseră culmea dealului și, în timp ce coborau coasta, luminile din Casterbridge se așternură la picioarele lor ca niște Pleiade prăbușite. Și astfel, femeia ajunse la capătul drumului și-și atinse țelul. Pe locul acela multdorit, de la marginea orașului, se ridica o clădire pitorească. La început arătase ca o simplă cușcă de adăpostit oameni. Învelișul fiind atît de subțire, atît de sărac în ornamente exterioare, servind drept strîmt veșmînt găzduirii pe care o oferea, înfățișarea jalnică a ceea ce ascundea înăuntru părea să transpară ca forma unui trup prin giulgiul care îl înfășoară.

Mai tîrziu, Natura, simțindu-se parcă jignită, întinse o mînă de ajutor. Iedera răsări și crescu din belșug, năpădind zidurile, pînă ce clădirea începu să arate ca o mănăstire ; și se dovedi că de la ușa din față aveai, pe deasupra coșurilor din Casterbridge, o priveliște cum rar puteai să vezi în tot ținutul. Un conte din vecinătate spusese odată că ar fi fost gata să-și doneze renta funciară pe un an întreg ca să poată vedea, de la ușa lui, priveliștea de care se bucurau pensionarii Azilului, și,

mai mult ca sigur, că acești pensionari ar fi fost gata să dea priveliștea în schimbul rentei lui pe un an.

Această construcție verde era alcătuită dintr-un corp central și două aripi deasupra cărora se înălțau, ca niște sentinele, cîteva coșuri subțiri care acum, în adierea vîntului, scoteau un huruit plin de jale. La mijloc era o poartă și lîngă poartă atîrna o sîrmă de care se trăgea clopotul. Stînd în genunchi, femeia se căzni să se ridice cît mai sus și, cu greu, reuși să atingă mînerul. Trase de el și căzu cu capul în piept, ca la o plecăciune.

Se făcuse aproape șase și se auzeau oamenii foindu-se înăuntrul clădirii care, pentru sufletul acesta ostenit, însemna un adevărat liman al tihnei. Din ușa cea mare se desprinse o ușiță și în cadrul ei se ivi un om. Zărind mormanul de haine din care se înălța un gîfîit, omul dispăru o clipă și se întoarse cu o luminare. Intră iar înăuntru și cînd se ivi din nou, era urmat de două femei.

Acestea ridicară trupul prăbușit și ajutară femeia să intre înăuntru. Apoi omul închise ușa.

— Cum o fi ajuns pînă aici ? întrebă una dintre femei.

— Dumnezeu știe, răspunse cealaltă.

— Afară e un cîine, șopti călătoarea, biruită de oboseală. Unde s-o fi dus ? Mi-a fost de mare ajutor.

— L-am alungat cu pietre, zise bărbatul.

Micul alai se urni iar din loc, bărbatul în față, cu luminarea în mînă, cele două femei ciolănoase în urma lui, sprijinind între ele pe cea măruntă și firavă. Astfel intrară pe ușă cu toții și se făcură nevăzuți înăuntru.

Capitolul X

Bănuieli. Fanny e căutată

ÎN SEARA ÎNTOARCERII LOR DE LA tîrg, Bathsheba abia dacă-i adresă cîteva cuvinte bărbatului ei, și nici el nu prea avu chef de vorbă. În purtarea lui se vedea acel nesuferit amestec de neastîmpăr și de mutenie. A doua zi, duminică, o petrecură aproape la fel,

fără să-şi iasă din acea stare taciturnă. Bathsheba se duse la biserică şi înainte şi după prînz. Era tocmai ziua din ajunul curselor de la Budmouth. Seara Troy spuse, pe neaşteptate :

— Bathsheba, poţi să-mi dai douăzeci de lire ?

Bathsheba se trase deodată la faţă.

— Douăzeci de lire ? întrebă ea.

— Ştii, am o nevoie grozavă de banii ăştia. Chipul lui Troy căpătă o expresie de vădită nelinişte, care nu-i era obişnuită.

Starea proastă care nu-l părăsise toată ziua părea să fi atins punctul culminant.

— Da, am priceput. Pentru cursele de mîine.

Troy nu se grăbi să răspundă. Pentru un om în situaţia lui, care nu avea chef să fie luat la întrebări, confuzia ei era binevenită.

— Ei bine, şi ce-i dacă îmi trebuie pentru curse ?

— Ah, Frank ! exclamă Bathsheba, punînd în vorbele ei o rugă fierbinte. Acum cîteva săptămîni spuneai că ţii la mine mai mult decît la toate plăcerile tale la un loc şi că eşti gata să te lipseşti de orice pentru mine ; şi acum nu vrei să renunţi la una singură care e mai mult o pacoste decît o plăcere. Te rog, Frank ! Lasă-mă să te farmec cum ştiu eu... să-ţi spun vorbe dulci, să fiu drăguţă cu tine... să născocesc ceva pe placul tău... şi să rămîi acasă. Hai, spune-mi da, spune da nevestei tale !

În clipa aceea ieşi la iveală, pornind năvalnic în întîmpinarea unei încuviinţări din partea lui, toată căldura şi blîndeţea firii ei, eliberate de acele măşti şi paveze sub care se ascundeau atît de des, cînd Bathsheba reuşea să fie stăpînă pe sine. Care bărbat ar fi putut să reziste expresiei de rugă atît de galeşă şi de mîndră în acelaşi timp, de pe chipul ei frumos, lăsat uşor pe spate şi înclinat pe-o parte, în binecunoscuta atitudine care spune mai mult decît vorbele ce-o însoţesc şi care pare să fi fost născocită anume pentru asemenea împrejurări ? Dacă femeia pe care o avea acum în faţă n-ar fi fost soţia lui, Troy ar fi cedat pe loc ; dar de vreme ce-i era soţie se gîndi că n-avea nici un rost să se mai prefacă.

— Nu pentru datoriile de la curse am nevoie de bani, spuse el.

— Atunci pentru ce ? întrebă Bathsheba. Frank, mă îngrozești cu răspunsurile astea misterioase ale tale.

Troy stătu în cumpănă. Acum n-o mai iubea chiar atît de mult ca s-o lase să facă ce voia din el. Cu toate astea, trebuia să se poarte cuviincios, avea tot interesul.

— Mă nedreptățești cu bănuielile tale, spuse el. Cam prea devreme ai început să pui șaua pe mine.

— Dacă-ți dau banii cred că am și eu dreptul să bombăn un pic, spuse ea, neștiind dacă să zîmbească sau să stea bosumflată.

— Perfect ! Și fiindcă cu prima treabă ai terminat, ce-ar fi să treci la cea de-a doua ? Bathsheba, știi, mie-mi place gluma dar, vezi, n-o întinde prea mult că s-ar putea să-ți pară rău.

Bathsheba se făcu roșie la față.

— Las' că-mi pare rău de pe acum ! se repezi ea să spună.

— Și de ce-ți pare rău ?

— Îmi pare rău că povestea noastră de dragoste s-a sfîrșit !

— Toate poveștile de dragoste se sfîrșesc odată cu căsătoria.

— Frank, nu vorbi așa ! Mă doare pînă în fundul sufletului să te-aud cum faci haz pe socoteala mea.

— Las' că în schimb, ești tu destul de ursuză cu mine. Văd că nu poți să mă mai suferi.

— Nu pe tine... cusururile tale. Da, așa e, nu pot să le sufăr.

— Ai face mai bine să cauți să mă-ndrepți. Hai să încheiem socotelile cu cele douăzeci de lire și să nu ne mai ciondănim atît.

Bathsheba scoase un suspin de resemnare.

— Știa-s aproape toți banii pe care-i aveam pentru cheltuielile casei. Dacă-ți trebuie neapărat ia-i !

— Perfect ! Mulțumesc ! Cred că mîine dimineață, pînă vii tu la masă, eu am și plecat.

— Și nu s-ar putea să nu pleci ? Ah, era o vreme, Frank, cînd ar fi trebuit să fi făcut nu știu cîte făgăduieli altor femei ca să te poți smulge de lîngă mine. Pe-atunci îmi ziceai „iubito". Dar acum nici nu-ți pasă cum îmi petrec eu zilele.

— Orice mi-ar spune inima, de plecat tot trebuie să plec. Şi în timp ce vorbea, Troy îşi scoase ceasul să se uite la el şi, împins, parcă, de un gînd *non lucendo*, deschizînd capacul din spate, lăsă să se vadă o şuviţă subţire de păr, care sta frumos presată înăuntru.

Bathsheba care tocmai ridicase privirea, observă gestul lui Troy şi văzu şi părul. De durere şi uimire se făcu roşie la faţă şi, înainte de a avea timp să se gîndească dacă era bine să vorbească sau era mai cuminte să tacă, se trezi spunînd :

— O şuviţă de păr de femeie ? Ah, Frank, de la cine o ai ?

Troy închise brusc capacul ceasului. Răspunse cu nepăsare, încercînd parcă să ascundă ceva, ceva ce i se trezise în suflet la vederea şuviţei de păr.

— De la tine, de la cine vrei s-o am ? Aproape că şi uitasem de ea.

— Ah, Frank, ce minciună grosolană !

— Ţi-am spus doar că uitasem de ea, strigă el, ridicînd tonul.

— Nu-i vorba dac-ai uitat sau nu, dar părul ăsta era blond.

— Ia mai termină cu prostiile !

— Frank, nu-ţi bate joc de mine. Am văzut clar că era blond. A cui era şuviţa ? Vreau să ştiu a cui era !

— Foarte bine ! Am să-ţi spun, nu mai face atîta tărăboi. E o şuviţă din părul fetei cu care era să mă însor înainte de a te cunoaşte pe tine.

— Cum o chema ? Spune-mi, trebuie să-mi spui !

— Asta nu se poate.

— Ce face acum, e măritată ?

— Nu.

— Trăieşte ?

— Da.

— E drăguţă ?

— Da.

— E de mirare cum poate fi drăguţă, biata fată, cu o asemenea pacoste pe cap !

— Pacoste ? Ce pacoste ? se grăbi Troy să-ntrebe.

— Culoarea asta groaznică de păr !

— De ce ? Mie mi se pare foarte frumos ! răspunse Troy, venindu-şi în fire. Toată lumea care-o ştia în ultima vreme cînd purta părul despletit, pe spate, o admira. Are un păr minunat. Toţi întorceau capul să se uite la părul ei, biata fată.

— Phiu, mare scofală ! pufni Bathsheba, cu un început de pizmă în voce. Dacă aş ţine să mă iubeşti aşa cum ţineam odată, ţi-aş spune că şi după mine întorcea lumea capul să se uite la părul meu.

— Ia potoleşte-te şi nu mai fi aşa geloasă. Ştiai ce înseamnă viaţa în doi şi nu trebuia să te măriţi dacă n-aveai curajul să-nfrunţi o împrejurare ca asta.

Troy reuşise s-o umple de amărăciune ; Bathsheba avea inima grea, simţea un nod în gît şi abia-şi stăpînea lacrimile. Oricît îi era de ruşine s-arate ce simţea, în cele din urmă izbucni :

— Va să zică asta merit pentru toată dragostea pe care ţi-o port. Ah, cînd te-am luat de bărbat ţineam la tine mai mult decît la viaţa mea. Eram în stare să mor pentru tine... da, ăsta-i adevărul... eram în stare să mor pentru tine ! Şi acum rîzi de mine că am fost atît de proastă să mă mărit cu tine. Ţi se pare că-i frumos să-mi arunci greşeala asta în faţă ? Chiar dacă mă crezi o femeie fără minte n-ar trebui să-mi spui toate astea aşa, cu cruzime, acum cînd sînt la cheremul tău.

— Ăsta-i viaţa. Ce vină am eu ? spuse Troy. Ah, Doamne, de la femeile astea mi se trag toate !

— De fapt, ce rost are să păstrezi şuviţa de păr ? O s-o arzi, nu-i aşa, Frank ?

Frank continuă, de parcă nici n-ar fi auzit-o :

— Există şi alte lucruri de care trebuie să ţin seama mai presus de tine ; greşeli care trebuiesc îndreptate, legături de care tu habar n-ai. Şi să nu-ţi închipui că numai tu te căieşti că te-ai măritat ; şi eu mă căiesc.

Tremurînd toată, Bathsheba îi puse mîna pe braţ spunînd pe un ton în care amărăciunea se împletea cu ruga :

— Nu m-aş căi, Frank, dacă aş şti că-ţi sînt mai dragă decît orice femeie de pe lume. Altfel, da, mă căiesc. Tu nu te căieşti fiindcă de pe acum iubeşti pe alta mai mult decît pe mine, spune, Frank, nu-i aşa ?

— Nu ştiu. Ce-ţi veni să spui asta ?

— Fiindcă nu vrei să arzi șuvița aia de păr. Ții la femeia care are un păr așa de frumos, da, e frumos, mai frumos decît coama asta neagră, prăpădită, a mea. Asta e, ce să fac dacă sînt urîtă ? Iubește-o mai mult pe ea, dacă așa ți-e voia.

— Pînă azi, cînd am scos-o din sertar, nu m-am mai uitat la șuvița asta de păr luni de zile... Pot să jur.

— Dar chiar acum ai pomenit de niște „legături"... Și cu femeia aia de pe drum ce era ?

— Tocmai întîlnirea cu ea mi-a amintit de șuvița asta de păr.

— Asta înseamnă că-i a ei. A ei e, nu-i așa ?

— Da. Acum că m-ai descusut pînă-ai aflat, sper că ești mulțumită.

— Și despre ce legături era vorba ?

— Ah, nimic, o simplă glumă.

— O simplă glumă ? exclamă Bathsheba, cu uimire și amărăciune. Cum poți să glumești cînd eu vorbesc serios și mă vezi că pun totul la inimă ? Spune-mi adevărul, Frank. Știi doar că deși sînt femeie și, uneori, mă port ca orice femeie, nu sînt proastă. Hai, fii cinstit cu mine, spuse ea, uitîndu-se deschis și fără teamă în ochii lui. Nu-ți cer cine știe ce. Doar să nu mă-nșeli, atîta tot. Ah, era o vreme cînd îmi închipuiam că n-o să mă mulțumesc decît cu o adevărată venerație din partea bărbatului care avea să fie alesul meu. Acum mă împac cu orice, numai răutatea n-o pot îndura. Da, uite la ce-a ajuns Bathsheba, cu toată firea ei liberă și tot curajul ei.

— Pentru Dumnezeu, nu fi atît de desperată, izbucni Troy, ridicîndu-se și ieșind din cameră.

Cum plecă el, Bathsheba izbucni în hohote cumplite care-i rupeau pieptul, lăsîndu-i ochii seci, lipsiți de ușurarea lacrimilor. Se hotărî, totuși, să-și înăbușe orice urmă de sentiment. Fusese înfrîntă, dar n-avea de gînd s-o recunoască pînă la capătul zilelor ei. Se simțise adînc rănită în mîndria ei cînd își dăduse seama, cu deznădejde, cît de mult pierdea din această însoțire cu o ființă cu suflet mai puțin curat decît al ei. Se zbătea chinuită de revoltă, ca un leu în cușcă ; sufletul îi era răzvrătit și sîngele îi dogorea fața. Pînă a nu-l întîlni pe Troy, Bathsheba fusese mîndră că e femeie ; se gîndea, cu sa-

tisfacție, că nu era bărbat pe lume care să-i fi atins vreodată buzele cu buzele lui, că mijlocul nu-i fusese niciodată înlănțuit de brațele vreunui iubit. Acum îi era silă de ea însăși. Pe vremuri nutrise un dispreț nemărturisit față de acele fete care se așterneau la picioarele primului tînăr chipeș ce-și pleca ochii asupra lor. Niciodată simpla idee a căsătoriei nu-i surîse ca celor mai multe dintre femeile pe care le cunoștea. În vîrtejul dragostei ei hărțuite, se hotărîse să se mărite cu iubitul ei ; dar dacă sta să se gîndească, sentimentul care-i însoțise clipele cele mai fericite fusese, mai degrabă, acela de sacrificiu de sine, decît de înălțare, de cinste. Cu toate că abia auzise de acea divinitate ce poartă numele de Diana, ea era zeița la care, instinctiv se închina Bathsheba. Niciodată nu încurajase un bărbat, prin priviri, vorbe sau semne, să se apropie de ea, se considerase întotdeauna suficientă sie însăși, și-n mintea ei independentă, de față, socotise un fel de decădere să renunți la simplitatea vieții de fecioară ca să devii jumătatea, mai umilă, a unui întreg matrimonial amorf ; toate astea îi reveneau acum în minte, cu durere. Ah, de nu s-ar fi înjosit făcînd o astfel de neghiobie, respectabilă de altfel, de-ar fi stat cu fruntea sus, așa cum făcuse acolo, pe deal, la Norcombe, ar mai fi îndrăznit Troy sau oricare alt bărbat să se amestece în viața ei, mînjindu-i măcar un fir de păr ?

A doua zi de dimineață, Bathsheba se sculă mai devreme decît de obicei și porunci să i se pună șaua pe cal pentru obișnuita plimbare în jurul fermei. Cînd se întoarse la opt și jumătate, ora la care se așezau, de obicei, la micul dejun, află că bărbatul ei se sculase, luase gustarea de dimineață, o înhămase pe Poppet la trăsurică și plecase la Casterbridge.

După masa de dimineață, Bathsheba se simți liniștită și stăpînă pe sine, așa cum se simțea de obicei, și o luă încet spre poartă cu gîndul să pornească pe jos către o altă parte a fermei, pe care o avea încă sub supraveghere și de care se ocupa atît cît îi îngăduiau grijile gospodăriei, deși descoperea mai mereu că, ori de cîte ori se apuca să facă ceva, i-o lua înainte Gabriel Oak, la care începuse să țină ca la un frate. Bineînțeles, uneori se gîndea la Gabriel ca la iubitul ei de pe vremuri și,

pentru o clipă, încerca să-şi închipuie cum ar fi fost viaţa ei alături de el ; îşi imagina şi viaţa pe care ar fi putut-o duce cu Boldwood, în aceleaşi condiţii. Dar Bathsheba, deşi era în stare să simtă intens, nu prea era înclinată spre visări deşarte, clipele ei de meditaţie nu durau mult şi se limitau la perioadele cînd nepăsarea lui Troy depăşea măsura obişnuită.

Bathsheba văzu urcînd la deal un bărbat care aducea cu Boldwood. Era chiar el. Se înroşi la faţă, stînjenită, şi rămase cu ochii pironiţi asupra lui. Fermierul se opri la o distanţă destul de mare şi-i făcu semn cu mîna lui Gabriel Oak, care se afla într-o altă parte a cîmpului. Apoi, cei doi se apropiară unul de celălalt şi o discuţie înfierbîntată păru că se încinge între ei.

Stătură, aşa, de vorbă, mult timp. Joseph Poorgrass trecu pe lîngă ei, împingînd o roabă plină cu mere, în sus, la deal, către casa Bathshebei. Boldwood îl strigară şi mai rămaseră şi cu el de vorbă cîteva minute, apoi cei trei se despărţiră, Joseph pornind grăbit la deal cu roaba lui.

Bathsheba, care urmărise cam mirată această pantomimă, simţi o mare uşurare văzînd că Boldwood se întoarce şi porneşte îndărăt, de unde venise.

— Ei, ce se-aude, Joseph ? îl întrebă ea.

Joseph îşi propti roaba de pămînt şi luîndu-şi aerul unui om de lume, cum se cuvine cînd stai de vorbă cu o doamnă, spuse, peste pîrleaz :

— Doamnă, pe Fanny Robin n-o s-o mai vedeţi...

— De ce ?

— Fiindcă a murit la Azilul Săracilor !

— A murit ? Fanny ? Nu se poate !

— Da, doamnă, a murit !

— De ce a murit ?

— N-aş putea să vă spun, dar eu zic că prea era firavă, de-aia s-a prăpădit. Încă de pe vremea cînd am cunoscut-o eu era aşa de slăbuţă că cea mai mică greutate o dobora. Aud că s-a stins ca o lumînare. Dimineaţa i s-a făcut rău şi, slăbită şi prăpădită cum era, după-amiază a şi închis ochii. Ţine de parohia noastră, după lege, aşa că domnul Boldwood are de gînd să trimită o căruţă azi după-amiază, s-o ia s-o îngroape aici, acasă.

— A nu, domnul Boldwood n-are de ce să se amestece... Asta-i treaba mea. Fanny a fost în serviciul unchiului și, măcar că eu n-am văzut-o decît cîteva zile, e de datoria mea să văd de ea. Ah, ce trist, ce groaznic de trist, să afli că Fanny a ajuns într-un azil de săraci. Bathsheba începu să afle gustul suferinței și o durere sinceră răzbătea din vorbele ei... Trimite pe cineva la domnul Boldwood să-i spună că doamna Troy ia asupra ei grija de a aduce acasă o veche servitoare a familiei... Dar nu se cade să o aducem cu căruța, trebuie să facem rost de un dric.

— Nu-i timp pentru așa ceva, doamnă.

— Poate că ai dreptate, spuse Bathsheba, pe gînduri.

— Cînd spuneai că trebuie să fim la poarta azilului ? La trei ?

— La trei după-amiază, ca să zic așa.

— Foarte bine... Te duci dumneata, Joseph, cu căruța. În definitiv, mai bine o căruță frumoasă, decît un dric urît. Să scoți căruța aia nouă, pe arcuri, cu scîndurile vopsite în albastru și roțile roșii, și s-o speli bine. Ia stai, Joseph !

— Da, stăpînă...

— Pune în căruță niște ramuri verzi și niște flori, ca să le-așterni pe sicriu... să culegi multe, s-o-ngropi toată în flori și verdeață. Să iei cîteva ramuri de lauri, și cimișir de toate culorile, și tisă, și pelin... așa, și cîteva brațe de crizanteme. Și să-l înhami pe bătrînul Pleasant, fiindcă pe el îl știa Fanny mai bine.

— Cum poruncești, stăpînă. Ah, uitasem să spun că Azilul trimite patru muncitori care mă așteaptă la poarta cimitirului ; o s-o înmormînteze după rînduiala Corpului de Epitropi, cum scrie la carte.

— Doamne, Azilul din Casterbridge... Acolo a ajuns Fanny ? murmură Bathsheba, dusă pe gînduri. Păcat că n-am aflat mai devreme. Credeam că era dusă pe undeva, departe. Și cît a stat la azil ?

— Numai vreo două zile.

— Ah... asta înseamnă că n-a stat acolo ca un pensionar obișnuit al azilului.

— Nu. Cîteva luni și-a cîștigat pîinea cu acul, la Melchester. Stătea la o văduvă tare de treabă care lua de lucru acasă. Pare-mi-se că tocmai duminică dimineața

a ajuns la azil. Aud că abia s-a tîrît de la Melchester pînă aici. De ce a plecat de acolo, n-aș putea să spun, fiindcă nu știu, și minciuni nu-mi place să îndrug. Uite-așa stă treaba, stăpînă.

— Ah...

Nici o piatră prețioasă nu și-a schimbat vreodată, cu atîta iuțeală, reflexele trandafirii în albe, cum se schimbă chipul tinerei soții, în timp ce acest „ah" îi ieși din piept, cu un prelung suspin.

— Nu cumva a venit pe drumul nostru de barieră ? întrebă ea, și dintr-o dată vocea i se aprinse, umplîndu-i-se de neliniște.

— Așa aș crede... Stăpînă, n-ai vrea s-o chem pe Liddy ? Parcă ți-e rău ! Te-ai făcut albă la față ca coala de hîrtie... Abia te mai ții pe picioare.

— Nu, de ce s-o chemi ? N-am nimic. Și cînd a trecut pe la Weatherbury ?

— Sîmbăta trecută, pe seară.

— Bine, Joseph, mulțumesc. Acum poți să pleci.

— Cum poruncești, stăpînă.

— Joseph, ia vino, te rog, puțin încoace. Ce fel de păr avea Fanny Robin ? Ce culoare ?

— Ei, stăpînă, dacă mă iei așa, ca la judecată, nu mai mi-aduc aminte de nimic... Zău că nu-mi aduc aminte.

— Lasă, n-are a face... Du-te și fă cum ți-am spus. Stai... Ba nu, du-te.

Și Bathsheba se întoarse și făcu cîțiva pași ca să nu observe Joseph starea care-și pusese atît de vădit pecetea pe chipul ei și intră în casă, abătută, cu o senzație de leșin, și cu un zvîcnet în tîmple. Cam la vreun ceas după aceea, auzi huruitul căruței și ieși afară, păstrînd încă sentimentul neplăcut că uimirea și tulburarea i se citeau pe față. Joseph, în haine de sărbătoare, tocmai înhăma calul, gata să pornească. Crengile și florile fuseseră îngrămădite toate în căruță, după poruncă. Bathsheba aproape nici nu le văzu.

— Cine zici că era iubitul ei, Joseph ?

— Nu știu, stăpînă.

— Ești sigur ?

— Sigur, stăpînă, cum să nu.

— Adică sigur de ce ?

— Sigur că alta nu mai știu decît că Fanny a venit de dimineață și s-a prăpădit pe seară, fără multă gălăgie. Atîta știu și eu de la Oak și de la domnul Boldwood. „Fanny Robin, mititica, a murit, Joseph“, a spus Gabriel, uitîndu-se drept în ochii mei, așa, serios, cum are el obiceiul să se uite. Eu m-am mîhnit grozav și am zis : „Ah... și cum de-a murit ?“... „Poate că nici nu merită să mai vorbim cum a ajuns să moară. A sosit la Azil duminică dimineață, în zori, și a murit după prînz... Asta-i foarte limpede.“ Atunci i-am întrebat ce făcuse Fanny în ultima vreme, și domnul Boldwood, care tot împungea un mărăcine, cu capătul bastonului, s-a oprit din treaba asta și s-a întors spre mine. Mi-a spus că era cusătoreasă la Melchester, așa-și cîștiga pîinea, cum v-am spus și eu, și c-a plecat de la Melchester acu o săptămînă și a trecut pe-aici, prin apropiere, la lăsarea serii. Pe urmă au zis că dumitale să-ți spun doar c-a murit, și-atît. Și după aia au plecat. I s-o fi tras moartea de la vînt, că doar a stat toată noaptea fără acoperiș pe deasupra capului. Zicea lumea că fata asta o să se topească cu zile ; iarna, mai tot timpul tușea. Ei, cum a fost, cum n-a fost, ce să mai vorbim, că tot s-a sfîrșit.

— Dar n-ai auzit de la nimeni că lucrurile s-au întîmplat altfel ? Bathsheba îl privise atît de stăruitor, încît Joseph începu să dea din colț în colț.

— Nici o vorbă, stăpînă, zău, nici o vorbă, răspunse Joseph. Nici nu cred să mai fi aflat cineva din parohie ce s-a întîmplat.

— Nu pricep de ce n-a venit chiar Gabriel să-mi spună toate astea ? El care mă caută pentru orice fleac, pentru treaba cea mai neînsemnată... Bathsheba spuse vorbele acestea aproape în șoaptă, cu ochii-n pămînt.

— N-o fi avut vreme, stăpînă, fu de părere Joseph. Cîteodată îmi pare cam abătut, s-o fi gîndind și el la vremea cînd îi mergea mai bine. Are și el sucelile lui, dar e cioban tare priceput și om cu carte.

— Nu ți s-a părut că avea ceva pe suflet cînd îți spunea toate astea ?

— Asta da, stăpînă. Era tare amărît, și el și fermierul Boldwood.

— Bine, Joseph, mulțumesc. Acum du-te, să nu întîrzii.

Bathsheba, cu inima la fel de grea, intră din nou în casă. După-amiază o întrebă pe Liddy, care aflase și ea de cele întîmplate :

— Ce fel de păr avea biata Fanny Robin ? Știi cumva ? Eu nu pot să-mi aduc aminte... N-am văzut-o decît o zi, două...

— Era de culoare deschisă, stăpînă. Îl purta strîns sub bonetă, așa că abia de se zărea. Dar am văzut-o cu el resfirat pe spate, cînd se ducea la culcare, și atunci era tare frumos. Păr de aur, nu alta !

— Și iubitul ei era soldat, nu-i așa ?

— Da. În același regiment cu domnul Troy. Spunea că-l cunoaște foarte bine.

— Cine spunea, domnul Troy ? Și cum de-a venit vorba despre asta ?

— Într-o zi am pomenit eu despre asta și l-am întrebat dacă-l cunoștea pe iubitul lui Fanny. Și el a spus, da, sigur, îl cunoștea pe tînărul ăla cum se cunoștea pe sine, și nimeni din regiment nu-i plăcea așa de mult ca el.

— Aha, va să zică așa a spus...

— Da. Și mai spunea că tînărul ăla semăna așa de bine cu dumnealui, că lumea îi și încurca cîteodată...

— Liddy, taci odată din gură, pentru Dumnezeu, izbucni Bathsheba cu nerăbdarea omului neliniștit, chinuit de bănuieli.

Capitolul XI

Joseph și povara lui. „La Capul de Berbec"

AZILUL SĂRACILOR DIN CASTERbridge era înconjurat de un zid care nu lăsa descoperit decît un capăt al clădirii. În locul acela se ridica un fronton înalt peste care, ca și peste fațadă, iedera se așternuse ca un covor. Pe suprafața frontonului nu vedeai

nici o fereastră, nici un coş, nici un ornament, nici un fel de proeminenţă, singurul detaliu pe care-l oferea privirii, în afara veşmîntului de frunze de un verde adînc fiind o uşă mică.

Nu era o uşă ca toate uşile. Pragul ei se afla la vreo trei, patru picioare deasupra nivelului pămîntului şi nu pricepeai ce rost avea acea înălţime neobişnuită pînă nu vedeai făgaşele de roţi ce porneau din dreptul ei, dovedind că uşa era folosită numai pentru transportul unor obiecte sau persoane de la nivelul unei căruţe sau trăsuri oprită în faţa ei. În general uşa aceasta apărea ca un fel de Poartă a Trădătorilor, transpusă într-o sferă diferită. Rar se intra şi se ieşea pe acolo ; asta se vedea limpede după smocurile de iarbă care crescuseră în voie printre crăpăturile pragului.

Cînd orologiul din turnul Bisericii St. George arătă ceasurile trei fără trei minute, o căruţă albastră, pe arcuri, smălţată cu roşu, şi încărcată cu ramuri şi cu flori, coti din drumul mare şi se opri pe latura aceea a clădirii. În timp ce bătăile orologiului încă mai gîngăveau o variantă hodorogită a lui *Malbrook*, Joseph Poorgrass trase clopotul de la intrare şi auzi pe cineva strigîndu-i să întoarcă iute căruţa cu spatele spre uşa cocoţată sub fronton. Uşa se deschise şi doi oameni, în haine de barchet, împinseră uşurel înainte un sicriu sărăcăcios de ulm şi-l potriviră pe mijlocul căruţei.

Unul din cei doi oameni făcu un pas pe latura căruţei, scoase o bucată de cretă din buzunar şi, cu un scris mare, lătăreţ, mîzgăli pe capacul sicriului un nume şi alte cîteva cuvinte. (Presupunem că în ziua de azi treburile astea nu se mai fac atît de grosolan şi că se foloseşte o plăcuţă.) Apoi omul aşternu peste sicriu o pînză neagră, zdrenţuită, dar curată, şi fundătoarea căruţei fu ridicată la loc. Unul din cei doi îi întinse lui Poorgrass certificatul de deces, apoi trecu pragul urmat de celălalt şi uşa se închise în urma lor. Legătura dintre ei şi Fanny, şi aşa atît de scurtă, se încheiase pentru totdeauna.

Joseph aşeză florile la mijloc şi ramurile cu frunze verzi de jur împrejur, cum i se poruncise, încît, pînă la

urmă, cu greu puteai ghici ce se afla în căruță. Plesni din bici și carul mortuar, destul de arătos, începu să urce la deal, pe drumul către Weatherbury.

După-amiaza se scurgea pe nesimțite și, aruncîndu-și privirea spre stînga, către mare, în timp ce pășea alături de cal, Poorgrass zări nori ciudați și suluri de pîclă rostogolindu-se peste povîrnișurile dealurilor care, în locul acela, încingeau priveliștea ca un brîu. Veneau în stoluri din ce în ce mai dese, strecurîndu-se alene de-a lungul văilor ce se despicau între înălțimi, înfășurîndu-se în jurul stînjenelor ofiliți, ca de hîrtie, de pe malurile bălților și din lungul rîului. Apoi, aceste alcătuiri, ca de bureți îmbibați cu apă, se strîngeau la un loc, închizînd cerul. Puzderie de ciuperci aeriene, cu rădăcinile afundate în marea învecinată, țîșniră ca din senin, și cînd calul, omul și trupul fără viață pătrunseră în Codrul cel Mare de la Yalbury, aceste mute plăsmuiri ale unor mîini nevăzute îi ajunseră din urmă, împresurîndu-i din toate părțile. Era primul val al cețurilor toamnei și prima ceață din multele care aveau să vină.

Aerul era ca un ochi stins brusc de orbire. Căruța și încărcătura ei nu mai înaintau de-a lungul liniei orizontale ce despărțea limpezimea de opacitate. Fuseseră înghițite pe de-a-ntregul de un corp elastic de culoare searbădă. Nici o boare nu adia-n văzduh, nici un strop de apă nu se zărea căzînd pe frunza fagilor, mestecenilor și pinilor din pădurea ce se așternea de o parte și de alta a drumului. Copacii rămăseseră într-o stare de încordare, de parc-ar fi tînjit după o adiere care să vină să le legene frunzișul. Peste tot și toate plutea o liniște înfricoșătoare și atît de desăvîrșită încît pînă și scîrțîitul roților căruței părea asurzitor și fiece foșnet, cît de slab, pe care numai noaptea urechea îl poate prinde, se deslușea limpede, deosebit de celelalte.

Joseph Poorgrass se uită întîi la trista lui povară, care abia se mai zărea printre crengile de laur în floare, apoi la negura de nepătruns dintre copacii falnici ce se înălțau de fiecare parte a drumului, nedeslușiți, lipsiți de umbre, fantomatici, în cenușiul lor monocrom. Îi pierise orice urmă de curaj și se tot gîndea ce bine ar fi

fost să fi avut cu el măcar un copil sau un ciine. Opri calul şi ciuli urechile. Nici un zgomot de paşi sau de roţi nu răzbătea de nicăieri, liniştea de mormînt fiind tulburată doar de ceva greu care căzu dintr-un copac, şi strecurîndu-se printre plantele verzi, se izbi de sicriul sărmanei Fanny cu o plesnitură puternică. Ceaţa saturase, între timp, copacii, şi asta era prima picătură de apă prelinsă din frunzele îmbrobonate de umezeală. Ecoul sec trezit de căderea picăturii îi aminti căruţaşului de nemiloasa care seceră fără osebire. Curînd se auzi încă o picătură, apoi încă una şi încă una. Apoi se porni o răpăială nesfîrşită de stropi grei care cădeau pe frunzele moarte, pe drum şi pe drumeţi. Ramurile mai apropiate, acoperite cu broboanele ceţii se făcuseră cenuşii ca părul bătrînilor, iar de frunzele ruginii ale fagilor atîrnau şiraguri de picături, ca nişte diamante într-un păr castaniu.

La marginea drumului, în mijlocul pădurii, se înalţa un han vechi cunoscut sub numele de *„Capul de Berbec“*. Hanul se afla cam la o milă şi jumătate de Weatherbury şi, în vremurile de glorie ale călătoriei cu poştalionul, acolo îşi ţineau schimburile de cai şi făceau popas, multe diligenţe. Cu vremea, însă, vechile grajduri se năruiseră şi din clădirile de pe vremuri nu rămăsese mai nimic în afara hanului încă bun de locuit care, fiind ceva mai dosit, atrăgea de departe luarea-aminte a călătorilor, din orice parte-ar fi venit, printr-o firmă atîrnată de craca orizontală a unui ulm de peste drum.

Călătorii — căci sinonimul „turist“ nu avusese încă vreme să evolueze într-o categorie aparte — aveau obiceiul să spună aşa, în treacăt, cînd îşi aruncau ochii la copacul cu firma, că pictorilor le plăcea să înfăţişeze o firmă atîrnînd în felul acesta, dar că lor, personal, nu le fusese încă dat să vadă ceva atît de desăvîrşit chiar în realitate. Aici, lîngă copacul acesta se oprise şi căruţa în care Gabriel Oak îşi găsise adăpost cînd venise la Weatherbury pentru prima oară. Dar din pricina întunericului trecuse pe lîngă han şi pe lîngă firmă fără să le bage de seamă.

La „Capul de Berbec“ se păstraseră obiceiurile de pe vremuri. Muşteriii de fiecare zi le-aveau întipărite în

minte ca pe niște formule ce nu se pot schimba. De pildă :

„Mai vreți băutură, bateți cu fundul halbei."
„Pentru tutun, dați un strigăt."
„Vreți să vie ospătărița, ziceți tare : Fato !"
„Aveți treabă cu hangița, strigați : Coană mare !" și așa mai departe.

Cînd firma îmbietoare apăru în zare, Joseph simți cum i se ridică o piatră de pe inimă și, oprindu-și calul drept sub copacul de care era agățată firma, purcese la îndeplinirea unui gînd care-i încolțise de mult în minte. Simțea cum vlaga se scurge din trupul lui, strop cu strop. Întoarse calul cu capul spre malul acoperit cu iarbă și intră în han să ceară o halbă cu bere.

Pășind în bucătăria hanului, a cărei dușumea cobora cu o treaptă mai jos decît sălița care, la rîndul ei era cu o treaptă sub nivelul drumului, ce priveliște credeți că i se înfățișează ochilor lui Joseph, umplîndu-i inima de bucurie ? Două discuri arămii avînd forma chipurilor domnilor Jan Coggan și Mark Clark. Cei doi bărbați, care se puteau lăuda cu cele mai încercate gîtlejuri de prin partea locului, în limitele bunei-cuviințe, stăteau față în față la o masă rotundă cu trei picioare și cu o margine de fier de jur împrejur ca să nu poată fi răsturnate, cu cotul, din greșeală oalele și cănile de pe ea. Parcă erau soarele și luna plină strălucind vizavi, pe bolta cerului.

— Ia te uită, vecinul Poorgrass ! strigă Mark Clark. Da ce-i cu mutra asta, Joseph ? Nu prea face cinste bucatelor cu care te hrănește nevastă-ta !

— Am avut de mers cinci mile cu o tovarășă de drum galbenă la chip ca ceara, spuse Joseph, cu un fior îndată potolit de resemnare. Și, drept să spun, începusem să-mi pierd curajul... Pe cinstea mea, de azi-dimineață, cînd am luat o îmbucătură așa, de-a-mpicioarele, nici nu mai știu cum arată mîncarea și băutura.

— Atunci dă ceva pe gît, Joseph, îngăduie-ți plăcerea asta, spuse Coggan, întinzîndu-i o halbă cu un cerc împrejur, plină pe trei sferturi.

Joseph trase o dușcă bună, pe urmă una și mai bună, spunînd, în timp ce lua halba de la gură :

— Bine mai e să bei, strașnic de bine și cînd ai de făcut o treabă care te-ntristează, ca să zic așa, mai prinzi un pic de chef de viață.

— Bine zis, băutura-i o desfătare cum nu se poate mai plăcută, spuse Jan, ca omul care repetă un truism cu care mintea i s-a deprins atît de bine încît aproape că nu-și mai dă seama cînd îi iese din gură. Și, ridicînd cana, Coggan își lăsă ușor capul pe spate și închise ochii, astfel ca searbăda realitate să nu-i abată, nici măcar o clipă, sufletul de la un asemenea extaz atît de mult dorit.

— Ei, ar cam fi timpul s-o iau din loc, spuse Poorgrass. Nu că nu mi-ar plăcea să mai trag un gît cu voi, da dacă dă careva cu ochii de mine pe-aici, mi-am mîncat cinstea față de tot satul.

— Și încotro zici că te călătorești acu, Joseph ?

— Înapoi, la Weatherbury. M-așteaptă biată fata aia, Fanny Robin, afară în căruță. Pînă-n cinci fără un sfert e musai să fiu cu ea la poarta cimitirului.

— Da, da... am auzit și eu. Va să zică pîn-la urmă a ajuns s-o pună între patru scînduri din mila parohiei și n-are cine să dea un șiling pentru clopot și juma de coroană pentru groapă.

— Jumătatea de coroană pentru groapă o dă parohia, da pentru clopot nu prăpădește un șiling, că clopotu-i fudulie ; groapă-i trebuie, că fără groapă nu poate, biata fată. Ei las' că dă ea stăpîna bani pentru toate.

— Frumoasă femeie, n-am ce zice ! Da ce atîta grabă, Joseph ? Sărmana fată-i moartă și n-o s-o învii tu, așa că mai bine stai tihnit aici și mai bea un rînd cu noi.

— N-am nimic împotrivă să mai iau un piculeț de coraj aici, cu voi, fiilor. Da mult n-o să zăbovesc, că vedeți și voi cum stă treaba.

— Sigur că da. Numa un strop. Dup-așa ceva te simți cît doi. Te-nfierbînți și ești în al nouălea cer și răzbești treaba fără pic de osteneală și pe ce pui mîna merge strună, parc-ai frînge vreascuri. Nici prea multă băutură nu e bună că te duci la necuratu-n hogeacu ăla afumat ; da, dacă stai să te gîndești, cîți sînt care n-au parte să se bucure de-un păhărel și dacă nouă ni s-a hărăzit daru ăsta, se cuvine să-l folosim din plin.

— Aici ai dreptate, spuse Mark Clark. Asta-i dar de la Cel de Sus şi n-avem voie să-l irosim. Da uite că de cînd cu popii, cu conţopiştii, cu toţi ăştia purtaţi pe la şcoli şi cu petrecerile lor simandicoase unde se bea ceai, vremurile bune, traiul fericit de altădată s-au dus, pe viaţa mea, s-au dus şi duse sînt !

— Ei, acuma gata, e timpu s-o pornesc, spuse Joseph.

— Hai, Joseph, mai lasă prostiile ! Biata femeie-i moartă, ştii doar, aşa că ce atîta zor ?

— Eu trag nădejdea că pronia n-o să-mi stea împotrivă pentru faptele mele, spuse Joseph, aşezîndu-se iar la masă. E drept că în vremea din urmă m-am cam lăsat pradă slăbiciunii. Luna asta m-am mai cherchelit o dată, Duminică n-am fost la biserică, şi ieri mi-au scăpat vreo două înjurături, aşa că n-aş vrea să mai intru iar în păcat, să nu-mi prăpădesc sufletul. Cu viaţa de apoi nu-i de glumit, nu-ţi dă mîna s-o iroseşti aşa, fără pic de chibzuială.

— Mi se pare mie, Joseph, că tu te-ai dat cu ăia de la Capelă. Cam aşa mi se pare.

— A, nu, nici vorbă ! Nu m-avînt eu chiar aşa departe !

— Eu unul, spuse Coggan nu mă las de biserica anglicană.

— Şi eu la fel, pe cinstea mea, adăugă Mark Clark.

— Eu despre mine nu vorbesc că nu-mi place, continuă Coggan cu înclinaţie spre discuţia de principiu pe care-o are omul cînd e băut.

— Da atîta vă spun că n-am schimbat învăţătura nici măcar c-o iotă. Eu mă ţin scai de credinţa pe care am apucat-o din străbuni. Da, aşa-i cu biserica, omul ţine de biserica lui cum trage la hanul lui, unde-i rost de veselie şi nu stă să se frămînte şi să-şi omoare creierii pentru nişte dogme. Da uite că dacă eşti dintr-ăia de la Capelă te duci la rugăciune şi pe ploaie şi pe vînt, că n-ai încotro, şi-ţi ieşi din minţi ca un apucat. Nu zic că ăi de la Capelă nu sînt, în felul lor, băieţi isteţi. Să vezi ce minunăţii de rugăciuni mai scornesc, tot despre familiile lor şi despre vase scufundate, cum scrie la gazetă.

— De scornit, scornesc, cum să nu, spuse şi Mark Clark, alăturîndu-se cu înflăcărare părerii lui Coggan. Ei, uite că noi ăştia, care ţinem de biserică, trebuie să le-avem pe toate puse dinainte pe hîrtie că de nu, fir-ar să fie, cînd ne-nfăţişăm înaintea unei feţe luminate cum e Domnul avem gura pecetluită ca pruncu-n pîntecele mumă-si.

— Ăştia de la Capelă s-au pus bine cu Ăl de Sus, nu ca noi, spuse Coggan, dus pe gînduri.

— Sigur că da, zise Clark. Las' că ştim noi că dacă-i vorba s-ajungă cineva în rai, apăi ei sînt ăia. S-au zbătut ei pentru asta, nu glumă, aşa că-i dreptul lor, n-ai ce zice ! Nu sînt eu chiar aşa de prost să-mi închipui că noi ăştia, care ţinem de biserică, o să fim la fel de norocoşi ca ei ; ştim prea bine că nici vorbă de-aşa ceva. Da mie nu-mi place omu care se leapădă de credinţa din străbuni ca să se vadă-n rai. Mai degrab-aş băga la apă pe-un tovarăş de-al meu pentru un pumn de bănuţi ! Ce să vă mai spun, oameni buni, cînd mi-au degerat toţi cartofii, cine credeţi că mi-a dat un sac, pentru sădit, măcar că nici el n-avea destul pentru trebuinţele lui şi nici bani să-şi cumpere ? Părintele Thirdly ! Dacă n-ar fi fost el n-aş fi avut nici un cartof să-mi pun în grădină. Şi, va să zică, după toate astea, eu să m-apuc să-mi schimb credinţa ? Nu, eu rămîn cu ai noştri şi dac-o fi să greşim ce-o să se întîmple ? O s-ajung şi eu în fundul iadului odată cu ăilalţi !

— Bine zis... tare bine ! spuse Joseph. Da orice-ar fi, oameni buni, eu nu mai stau, e musai să plec ! Părintele Thirdly stă la poarta bisericii şi se tot uită-n zare, după mine, şi femeia m-aşteaptă afară, în căruţă !

— Ia nu te mai necăji atîta, Joseph Poorgrass ! Las' că nu se supără părintele Thirdly ! Ştii ce om cumsecade e ! De ani de zile mă tot prinde cu mîţa-n sac şi cîte nu mi s-au întîmplat în viaţa asta lungă şi prăpădită, da o dată nu l-am auzit să se plîngă de pagubă ! Hai, stai colea jos !

Cu cît sta mai mult, cu atît se sinchisea Joseph mai puţin de treburile cu care fusese însărcinat în după-amiaza aceea. Clipele se scurgeau pe nesimţite şi pe măsură ce umbrele înserării se adînceau, ochii celor trei

meseni începeau să semene cu niște puncte luminoase pe suprafața întunericului. Ceasul lui Coggan bătu, din buzunar, șase, cu bătaia lui mărunță, înăbușită.

Tocmai în clipa aceea, la intrare se auzi un bocănit de pași grăbiți și ușa se deschise să-i facă loc lui Gabriel Oak în urma căruia venea slujnica de la han, cu o lumînare în mînă. Gabriel privi încruntat la cele trei chipuri din jurul mesei, unul prelung, celelalte două rotunde, semănînd cu o vioară și cu două tingiri. Joseph Poorgrass clipi mărunt din ochi și se trase cît mai îndărăt cu putință.

— Să nu te văd, Joseph ! Mai mare rușinea ! Mai mare rușinea ! izbucni Gabriel, furios. Și tu, Coggan, pretinzi că ești om serios, dar numai de-alde astea ești bun !

Coggan ridică privirea aburită spre Oak. Cîte un ochi i se închidea și i se deschidea de unul singur, de parcă n-ar fi fost o parte a corpului, ci un ins cam moțăit, cu un fel aparte de a fi.

— De ce le pui pe toate la inimă așa, baciule ? se sborși Mark Clark, uitîndu-se mustrător la lumînare de parcă deodată descoperise la ea ceva peste măsură de interesant.

— Nimeni pe lume nu poate să se atingă de-o moartă, spuse într-un tîrziu și Coggan, vorbind ca o mașină. S-a făcut pentru ea tot ce se cuvenea, acum nu mai e-n puterea noastră s-o ajutăm. Spune-mi, ce rost are să gonească un om să-i iasă ochii pentru o mînă de lut neînsuflețit care nu mai simte nimic, nu mai vede nimic și nici nu mai știe unde-l pui și ce faci cu el ? Să mai fi trăit, eram primul care să-i sară-n ajutor. Dac-aș fi văzut-o că are nevoie de mîncare sau de băutură aș fi băgat mîna-n buzunar și i-aș fi cumpărat. Da acu e moartă și de pomană alergăm noi, că de-nviat n-o mai înviem. E dusă dintre noi, așa că dacă te-apuci să-ți bați capu pentru ea îți irosești timpu, atîta tot ! La ce să ne repezim să facem tot felul de lucruri care nu mai au nici un rost ? Mai bine dă și tu ceva pe gît, baciule, și să ne-avem ca frații, că mîine, poimîine, cine știe, ne pomenim și noi ca ea !

— Asta cam așa-i, întări Mark Clark, cu deplină convingere, punînd halba la gură și grăbindu-se să profite

pînă nu era prea tîrziu în timp ce Jan se porni să dea glas cugetărilor lui despre ziua de mîine cu ajutorul unui cîntecel :

„Peste-o zi ! Peste-o zi !
Cît timp am tihnă și la masă-mbelșugare,
Cît inima făr' de tristețe și durere-o fi
Cu voi, prieteni, o să-mpart ce ziua de azi are,
Iar voi să-ntindeți masa peste-o zi !
Peste-o zi ! Peste-o zi !“

— Ia mai tacă-ți pliscul, Jan ! strigă Oak. Și, întorcîndu-se către Poorgrass, adăugă : Și tu, Joseph, care ești al naibii de cuvios da-ți faci mendrele cum îți vine, află de la mine că ești beat turtă !

— Stai un pic, baciule ! Fii om de înțeles ! Să vezi, aveam o inimă așa de rea și știi, necazul cere băutură... de-aia mă vezi tu dublu... adică eu te văd dublu pe tine...

— Tare-i rău să vezi dublu, se amestecă și Mark Clark.

— Uite-așa mi se-ntîmplă cînd m-abat și eu un pic pe la cîrciumă, zise Joseph Poorgrass pe un ton spăsit. Toate mi se ivesc în fața ochilor perechi, perechi de parc-aș fi un sfînt de-ăia de pe vremea cînd măria-sa Noe se suia în arcă... Da, da, da... adăugă el, cu lacrimi în ochi, întristîndu-se la gîndul că soarta fusese haină cu el. Țara asta nu-i de mine. Rostul meu era să mă fi născut la facerea lumii, ca bărbații ăia care-au știut ce-i jertfa, și-atunci nu s-ar mai fi apucat nimeni să mă facă be... be... bețiv !

— Mai bine nu te-ai mai smiorcăi atît și-ai arăta că ești bărbat !

— Să fiu bărbat, zici ? Bine... Bine... Îmi plec capul la vorba asta de bețiv... îmi încovoi spinarea... treacă de la mine ! Află că eu de dimineața cînd fac ochi și pînă seară cînd pun capu jos, de nimic nu m-apuc pînă nu spun : „Doamne-ajută !“ și să nu credeți că mă rușinez de fapta asta cuviosă. Dar că n-aș fi bărbat... Ia spune-mi, s-a întîmplat vreodată să-ncerce cineva să mă zdrobească sub trufia lui și eu să nu scot un geamăt bărbătesc, ca s-arăt că n-are dreptul să facă una ca asta ? Vă întreb deschis, am făcut eu asa ceva ?

— N-aș putea să spun c-ai făcut așa ceva, Joseph Poorgrass ! zise Jan plin de convingere.

— De cînd mă știu n-am îngăduit nimănui să se poarte urît cu mine și eu să tac și să-nghit. Da uite că vine baciu și, cu toate dovezile astea grele pe care le-aduc, zice că nu sînt bărbat. Ei, fie și-așa, că vine ea moartea să ne scape de toate.

Dîndu-și seama că nici unul din cei de față n-ar fi fost în stare să ia încărcătura în primire și s-ajungă cu ea la Weatherbury, Gabriel nu mai zise nimic, ieși din încăpere, închizînd ușa după el și se duse întins la locul unde căruța abia se mai zărea prin pîcla și întunericul acelei vremi de mucegai. Smuci calul de cap, trăgîndu-l din peticul de iarbă pe care-l păscuse lăsîndu-l aproape gol, mai potrivi puțin rămurelele de pe coșciug și porni la drum prin noaptea care părea că tînjește.

În sat se răspîndise zvonul că urma să fie adus și îngropat la Weatherbury trupul nenorocitei de Fanny Robin care plecase de la Casterbridge și ajunsese pînă la Melchester pe urma regimentului 11. Dar, mulțumită firii închise a lui Boldwood și bunătății lui Oak, nimeni nu aflase că iubitul pe care-l urmărise Fanny nu era altul decît Troy. Gabriel trăgea nădejdea că întregul adevăr al acestei istorii avea să iasă la iveală abia la cîteva zile după înmormîntarea fetei, cînd granițele pe care le ridică timpul și țărîna și gîndul că, treptat, toate se-ngroapă în uitare, ar mai fi tocit ghimpele ce i-ar fi sîngerat inima Bathshebei dacă totul ar fi fost dat acuma în vileag și unele vorbe înveninate ar fi ajuns la urechile ei.

Cînd Gabriel sosi la conacul vechi locuit de Bathsheba, aflat în drum spre biserică, se înserase de-a binelea. Din dreptul porții păși spre el un om și, prin ceața care atîrna între ei ca praful de făină, îl auzi spunînd :

— Tu ești, Poorgrass ? Ai venit cu moarta ?

Gabriel recunoscu vocea preotului.

— Moarta e aici, părinte, spuse Gabriel.

— Tocmai mă-ntorceam de la doamna Troy. M-am dus să văd poate știa ea ce-i cu întîrzierea asta. Mă tem că acum e prea tîrziu să facem o înmormîntare cum se cade. Ai certificatul de deces ?

— Nu, răspunse Gabriel. Cred că e la Poorgrass. Şi Poorgrass e la „*Capul de Berbec*“. Am uitat să-l întreb de certificat.

— Ei, atunci e limpede. Lăsăm înmormîntarea pe mîine dimineaţă. Dacă vreţi, aduceţi moarta la biserică, dacă nu, lăsaţi-o aici, la fermă, s-o aducă dricarii mîine dimineaţă. Oamenii au aşteptat vreun ceas şi ceva, pe urmă au plecat pe la casele lor.

Gabriel avea temeiurile lui să socotească cel de-al doilea plan cum nu se poate mai nepotrivit, cu toate că pe vremea cînd trăia unchiul Bathshebei, Fanny petrecuse mulţi ani la fermă. Fel de fel de întîmplări nenorocite care s-ar fi putut isca din această întîrziere se perindară ca nişte năluci prin faţa ochilor lui Oak. Dar dorinţa lui nu era lege, aşa că intră în casă să vadă ce hotărăşte stăpîna în această privinţă. Starea în care o găsi era cu totul neobişnuită : cînd ridică privirea spre el, ochii îi erau plini de uimire şi bănuială ; se vedea că o frămîntaseră tot felul de gînduri. Troy nu se întorsese încă. La început, cînd Oak îi spuse că ar fi fost bine să plece la biserică cu povara lui, fără nici o întîrziere, Bathsheba încuviinţă cu nepăsare, dar îndată după aceea, în timp ce-l petrecea pînă la poartă, îşi schimbă pe neaşteptate părerea, arătîndu-se gata să facă orice pentru Fanny, spunînd că vrea să fie adus trupul fetei în casă. Oak susţinu că ar fi fost mai nimerit s-o lase unde era, înconjurată de flori şi de verdeaţă, şi să împingă doar căruţa în şopron, ca să rămînă acolo pînă dimineaţa, dar nu izbuti s-o convingă pe Bathsheba.

— Ar fi o faptă urîtă şi necreştinească, spuse ea, să părăsim o biată fiinţă într-un şopron, o noapte întreagă.

— Atunci foarte bine ! spuse preotul. Am eu grijă să facem înmormîntarea mîine dimineaţă, ceva mai devreme. S-ar putea ca doamna Troy să aibă dreptate. Niciciînd nu facem prea mult pentru un seamăn de-al nostru care nu se mai află printre noi. Să nu uităm că, deşi a săvîrşit, poate, o mare greşeală, părăsindu-şi căminul, Fanny rămîne, totuşi, sora noastră ; şi avem temeiuri să credem că mila cu care Domnul nu ne e dator, va pogorî, totuşi, asupra ei şi că acum se află printre oiţele din turma lui Cristos.

Vorbele preotului se risipiră în aerul apăsător cu ritmul lor trist, şi, în acelaşi timp, liniştitor, şi Gabriel vărsă o lacrimă neprefăcută. Bathsheba nu părea, cîtuşi de puţin, mişcată. Domnul Thirdly plecă şi Gabriel aprinse un felinar. Mai chemă trei oameni să-l ajute, şi, împreună cu ei, o duse pe fugara fără viaţă în casă, aşezînd coşciugul pe două bănci în mijlocul unui salonaş de lîngă sala cea mare, după cum poruncise Bathsheba.

Toţi, în afară de Gabriel, părăsiră încăperea. Oak rămase lîngă moartă neştiind ce să facă. Era peste măsură de necăjit de întorsătura nenorocită, o adevărată batjocură, pe care o luaseră lucrurile şi de pe urma căreia soţia lui Troy avea de suferit, şi-i părea rău că nu era în stare să facă ceva pentru îndreptarea situaţiei. În ciuda manevrelor cu care-şi bătuse capul o zi întreagă, tot ce putea să se întîmple mai rău în legătură cu înmormîntarea aceasta se întîmplase. Se gîndi la cumplita dezvăluire ce putea urma întîmplărilor din după-amiaza aceea, dezvăluire care ar fi aruncat asupra vieţii Bathshebei o umbră pe care scurgerea anilor ar fi şters-o doar în parte şi nimic pe lume n-ar fi reuşit s-o înlăture cu totul.

Şi, deodată, ca într-o ultimă încercare de a o feri pe Bathsheba măcar de durerea ce-o pîndea în clipele acelea, mai aruncă o dată ochii pe slovele aşternute cu cretă pe capacul coşciugului. Scrisul mîzgălit spunea simplu: *„Fanny Robin cu pruncul"*. Gabriel îşi scoase batista din buzunar şi şterse bine cele două cuvinte de la urmă, lăsînd doar *„Fanny Robin"*. Apoi părăsi încăperea, strecurîndu-se fără zgomot pe uşa din faţă.

Capitolul XII

Răzbunarea lui Fanny

— MAI AVEŢI NEVOIE DE MINE, doamnă? întrebă Liddy ceva mai tîrziu în aceeaşi seară, aşteptînd în pragul uşii cu o lumînare în mînă şi privind-o pe Bathsheba care stătea singură şi abătută în salonul cel mare, lîngă primul foc din anotimpul acela.

— Nu, astă-seară, nu, Liddy.

— Rămîn eu să-l aştept pe domnu, dacă vreţi. Stau în odaia mea cu lumînarea aprinsă şi n-o să-mi fie frică de Fanny cîtuşi de puţin. Era o fată aşa de firavă şi de copilăroasă că n-ar putea să se arate nimănui în chip de strigoi, chiar dac-ar vrea, asta pot să jur.

— A, nu, nu-i nevoie ! Du-te la culcare. Stau eu să-l aştept pînă la miezul nopţii, şi dacă nu vine pîn-atunci nu-l mai aştept, mă duc şi eu să mă culc.

— Acu e zece şi jumătate.

— Zău ?

— De ce nu vă duceţi să staţi sus, doamnă ?

— De ce ? întrebă Bathsheba, într-o doară. Ce rost ar avea, Liddy... aici stau lîngă foc. Şi, deodată, răbufni într-o şoaptă nestăpînită, plină de nelinişte : — Ai auzit cumva vorbindu-se ceva ciudat despre Fanny ? Dar nici nu-i ieşiră bine cuvintele din gură că o expresie de negră-ită căinţă i se aşternu pe chip, şi izbucni în lacrimi.

— Nu... nimic, spuse Liddy privind buimăcită la femeia care plîngea. De ce plîngeţi, doamnă ? Ce v-a supărat ? Şi se apropie de Bathsheba, privind-o cu adîncă înţelegere.

— Nu, Liddy... nu mai am nevoie de tine. Nu ştiu ce-i cu mine de plîng, de la o vreme, atît de des. Înainte nu plîngeam niciodată. Noapte bună.

Liddy ieşi din salon şi închise uşa după ea.

Bathsheba se simţea singură şi nenorocită ; de fapt nu mai singură decît se simţise înainte de a se mărita ; dar singurătatea ei de atunci, faţă de cea de azi, era ca pustietatea unui munte faţă de cea a unei peşteri. Şi de vreo două, trei zile o mai năpădiseră şi gîndurile astea negre în legătură cu trecutul bărbatului ei. Sentimentul stăruitor pe care Bathsheba îl încercase în seara aceea la gîndul vremelnicului loc de popas al lui Fanny urmase unei ciudate împletiri de impulsuri din inima ei. Şi poate nimic nu ar fi definit mai bine acest sentiment decît o hotărîtă răzvrătire împotriva propriilor ei prejudecăţi, o reacţie faţă de pornirea-i josnică spre răutate, care o făcuse să nu simtă nici urmă de milă pentru moartă de vreme ce, cît trăise, o precedase în inima bărbatului pe care Bathsheba nu încetase nici o clipă să-l iubească,

deși dragostea ei era acum zdrobită sub povara unei noi bănuieli.

După vreo cinci, zece minute se auzi iar o bătaie în ușă. Liddy apăru din nou, și făcînd cîțiva pași în odaie se opri nehotărîtă. În cele din urmă, spuse :

— Tocmai acum Maryann a auzit ceva tare ciudat, dar sigur că-i o născocire. Într-o zi, două aflăm noi dacă-i adevărat ori e minciună.

— Ce-a auzit ?

— A, nu vă privește pe dumneavoastră, doamnă, și nici pe noi. E vorba de Fanny. Tot ce-ați auzit și dumneavoastră.

— Eu n-am auzit nimic.

— Vreau să zic că la noi, la Weatherbury umblă, de vreun ceas, niște zvonuri urîte... cum că... Și Liddy se apropie de stăpîna ei și-i șopti restul frazei la ureche, făcînd semn cu capul, în timp ce vorbea, în direcția încăperii unde se afla trupul lui Fanny.

Un tremur o străbătu pe Bathsheba, din cap pînă-n picioare.

— Nu pot să cred ! exclamă ea înfierbîntată. Doar pe capacul coșciugului nu-i scris decît un nume !

— Nici eu nu cred, doamnă. Și cei mai mulți tot așa au zis, că nu cred ; că dac-ar fi fost adevărat, am fi aflat mai multe, ce ziceți, n-am dreptate, doamnă ?

— Poate am fi aflat, poate nu.

Bathsheba întoarse capul și privi spre foc, ca să-și ascundă fața de Liddy. Văzînd că stăpînă-sa nu mai zice nimic, Liddy se strecură afară, închise ușa încet în urma ei, și se duse la culcare.

Cine-ar fi văzut-o pe Bathsheba în seara aceea, cum sta cu privirea ațintită asupra focului, chiar dușman să-i fi fost, ar fi fost cuprins de milă. Soarta atît de tristă de care avusese parte Fanny Robin nu făcea, totuși, ca cea a Bathshebei să pară strălucită, deși ea era o Estheră față de această nefericită Vaști, iar destinele lor păreau, în unele privințe, opuse unul celuilalt. Cînd Liddy intrase în cameră pentru a doua oară, ochii frumoși care-i întîmpinaseră privirile erau stinși și osteniți. Cînd, mai apoi, după ce spusese ce-avusese de spus, Liddy ieșise, ochii aceștia oglindeau nefericirea cea mai

adîncă. După o vreme expresia aceasta se prefăcu, la rîndul ei, în apatie. Şi totuşi, gîndurile ei, la început împotmolite şi încîlcite, prinseră viaţă odată cu trecerea timpului, şi posomorîta bănuială ce-şi pusese pecetea pe fruntea şi pe ochii ei făcu loc, deodată, liniştii concentrării.

Bathsheba avea motive să-şi închipuie că exista o anume legătură între viaţa ei şi sfîrşitul tragic de care bănuia că avusese parte Fanny şi despre care Oak şi Boldwood fuseseră tot timpul încredinţaţi că ea nu avea nici urmă de idee. La întîlnirea cu femeia singuratică din seara de sîmbăta trecută nu fusese de faţă nici un martor şi nici o vorbă nu se pomenise în legătură cu cele întîmplate. Cu toate bunele lui intenţii în a tăinui, cît mai multe zile, amănuntele întîmplărilor prin care trecuse Fanny, dac-ar fi ştiut că Bathsheba începuse să simtă ceva, Oak n-ar fi făcut nimic să prelungească clipele de încordare prin care trecea ea acum, de vreme ce certitudinea ce le-ar fi pus capăt n-ar fi fost, în definitiv, decît confirmarea celei mai negre bănuieli.

Deodată, o cuprinse dorinţa aprigă să stea de vorbă cu cineva mai tare decît ea şi în felul acesta, să capete puterea de a îndura cu demnitate, starea în care socotea că se afla şi cu stoicism, povara îndoielilor. Dar unde să găsească un asemenea prieten ? În nici un caz aici, în casa asta. Din toate femeile care sălăşluiau sub acelaşi acoperiş, ea era, pe departe, cea mai stăpînă pe sine. Cum să facă să fie răbdătoare şi să înceteze, pentru cîteva ceasuri, să-şi mai frămînte mintea, asta ar fi vrut să afle de la cineva, dar cine s-o înveţe un asemenea lucru ? Dac-ar fi putut să se ducă la Gabriel Oak, dar nu putea ! Ce bine reuşea Oak, îşi zicea ea, să înfrunte necazurile ! Boldwood, care părea în stare de o simţire cu mult mai adîncă, mai înaltă, mai puternică decît Gabriel, nu învăţase încă, aşa cum nu învăţase nici ea, lecţia simplă pe care Oak dovedea, prin fiecare mişcare, prin fiecare privire, că o stăpîneşte, şi care consta în aceea ce printre nenumăratele nevoi care-l încolţeau, acelea ce priveau propria sa bunăstare nu erau, în ochii lui, cele mai copleşitoare, cele mai însemnate. Oak contempla meditativ orizontul împrejurărilor fără a acorda

atenție cu precădere punctului de vedere personal ce se afla la mijloc. Ca el i-ar fi plăcut și ei să fie. E drept, însă, că Oak nu era chinuit de îndoieli pînă în cea mai adîncă cută a sufletului său, cum era ea acum. Oak știa tot ce-ar fi dorit ea să știe despre Fanny — asta fără doar și poate. Dacă s-ar fi dus la el chiar în clipa aceea și l-ar fi întrebat doar atît: „Care-i adevărul în toată povestea asta?" el ar fi socotit de datoria lui să i-l spună. Ar fi însemnat o ușurare fără seamăn. Nici n-ar fi fost nevoie să mai adauge nimic. El o cunoștea atît de bine, încît purtarea ei, oricît de ciudată, nu l-ar fi speriat.

Își aruncă o pelerină pe umeri, porni spre ușă și o deschise. Nici un fir de iarbă, nici o rămurică nu se clintea. Aerul era încă îmbibat de umezeală, deși ceața după-amiezii, se mai risipise și picurul neîncetat al stropilor pe frunzele căzute sub ramuri avea ceva aproape muzical în ritmul lui regulat, liniștitor. Era parcă mai bine afară decît în casă și Bathsheba închise ușa și porni încet, pe potecă, pînă ce ajunse în dreptul căsuței unde Gabriel locuia acum singur după ce plecase din casa lui Coggan gonit de înghesuiala de acolo. Doar o fereastră era luminată, la una din odăile de jos. Obloanele nu erau închise, nu fusese tras nici storul, nici perdeaua, stăpînul casei sinchisindu-se prea puțin de accidente ca jaful ori iscoada. Da, Gabriel era cel ce sta de veghe, cu o carte în mînă. Din locul unde se oprise, în mijlocul drumului, Bathsheba îl vedea bine, stînd liniștit cu capul lui acoperit cu păr blond și creț sprijinit în palmă și ridicînd doar din cînd în cînd privirea ca să potrivească mucul lumînării ce ardea alături. În cele din urmă se uită la ceas, păru mirat că se făcuse atît de tîrziu, închise cartea și se ridică. Se ducea la culcare, era limpede, și dacă ea ar fi bătut atunci la ușă, totul s-ar fi lămurit pe loc.

Dar vai de hotărîrea ei; nu se simți în stare s-o ducă la îndeplinire. Pentru nimic în lume n-ar fi scos o vorbă despre nenorocirea ei, darămite să-i ceară, clar și deschis, să-i dezvăluie pricina morții lui Fanny. Nu-i rămînea decît să bănuiască, să încerce să ghicească, să se frămînte și să îndure totul de una singură.

Ca un drumeț pribeag, fără adăpost, rămase acolo, la marginea drumului, alinată și vrăjită de atmosfera de împăcare ce părea să învăluie căsuța lui Gabriel, atmosferă care pierise din căminul ei, lăsîndu-l atît de mohorît. Gabriel se ivi în odaia de sus, puse lumînarea pe canatul ferestrei, apoi îngenunche să-și spună rugăciunea. Contrastul dintre această imagine și viața de zbucium și răzvrătire pe care o ducea ea acum o copleși ; nu se simțea în stare să mai stea să privească. Nu era omul care să cadă la-nvoială cu nenorocirea prin astfel de mijloace. Ce alta avea de făcut decît să bată pînă la nota cea din urmă, așa cum începuse, măsura ei bezmetică și confuză ? Cu inima grea, urcă din nou poteca și ajungînd acasă, deschise ușa și intră înăuntru.

Înfierbîntată și mai mult de reacția la simțămintele anterioare, trezită în sufletul ei de pilda ce i-o dase Oak, Bathsheba se opri în sala cea mare cu ochii ațintiți la ușa de la odaia unde zăcea Fanny. Își încleștă degetele, își zvîrli capul pe spate, își apăsă fruntea cu mîinile-i crispate și fierbinți și exclamă, cu un suspin nestăpînit :

— Ah, de ți-ar da Dumnezeu grai să vorbești și să-mi dezvălui taina ta, Fanny !... Ah, Doamne, fă să nu fie adevărat că sînt doi !... Dă-aș putea să te privesc măcar o clipă, Fanny, atunci aș ști tot !

Și, după cîteva secunde adăugă, în șoaptă : — Da, asta o să fac...

Mai tîrziu, Bathsheba în zadar avea să încerce să deslușească starea în care, în acea seară de neuitat a vieții ei, o îndemnase să facă ceea ce făcuse după ce rostise această hotărîre. Porni spre cămara cu scule să caute o șurubelniță. Nu mult după aceea — cît timp trecuse nu-și dădea nici ea seama — se trezi în odaia cea mică tremurînd de emoție, cu o pîclă în fața ochilor și un zvîcnet chinuitor în creier, încremenită lîngă sicriul deschis în care se afla fata al cărei bănuit sfîrșit o absorbise cu desăvîrșire și spunînd către sine, cu vocea spartă, în timp ce privirea îi rămăsese ațintită pe fundul raclei :

— Era mai bine să aflu adevărul, oricît de cumplit, și uite, l-am aflat !

Bathsheba știa prea bine că ajunsese la acea situație după un șir de acțiuni prin care se lăsase purtată ca

într-un vis ciudat : că urmase firul care-o ducea spre înfăptuirea ideii ce-i răsărise în minte cu o claritate orbitoare, în timp ce se afla în sala cea mare ; că se strecurase pînă-n capul scărilor, că ascultase răsuflarea greoaie a slujnicelor ei și se încredințase că dorm, că se strecurase iar jos, pe scări, că apăsase pe clanța ușii unde zăcea fata și se apucase, cu bună-știință, să îndeplinească o faptă la care, dacă s-ar fi gîndit dinainte c-o putea săvîrși așa, în puterea nopții și de una singură, ar fi umplut-o de groază, dar care, odată dusă la îndeplinire, nu era chiar atît de cumplită ca dovada grăitoare a purtării bărbatului ei, dovadă ce deveni limpede în clipa cînd i se dezvălui, fără putință de îndoială, ultimul episod al poveștii lui Fanny.

Capul îi căzu în piept, și răsuflarea care i se oprise de atîta încordare, interes și curiozitate, fu slobozită într-un vaiet șoptit. „Oh...h...h...h !“ exclamă Bathsheba și geamătul ei fu prelungit de liniștea încăperii.

Lacrimile se porniră să-i curgă șiroaie lîngă perechea ce zăcea fără suflare în sicriu ; lacrimi pornite dintr-un izvor tulbure, lacrimi de o natură greu de descris și care abia de se puteau defini ca fiind deosebite de cele iscate de o simplă durere. Fără îndoială că aceste lacrimi atît de fierbinți stăteau ascunse în trupul fără viață al lui Fanny cînd împrejurările, într-un anume fel alcătuite, o tîrîseră spre locul acesta, firesc, pe nesimțite, și totuși într-un chip atît de nimerit. Singura faptă — moartea — prin care o stare umilă se poate ridica la măreție, Fanny izbutise să o săvîrșească. Și, la această faptă, soarta mai adăugase întîlnirea acelei nopți care în imaginația dezlănțuită a Bathshebei prefăcuse prăbușirea semenei ei în izbîndă, umilirea ei în triumf, nenorocul ei în înălțare, în timp ce asupra ei zvîrlise lumina dogoritoare a batjocurei așternînd pe fața lucrurilor ce-o înconjurau rînjetul zeflemelei.

Chipul lui Fanny era încadrat de părul ei galben și multă îndoială nu mai putea fi în privința șuviței pe care-o avea Troy. În închipuirea aprinsă a Bathshebei chipul palid și fără de prihană oglindea, în mod obscur, conștiința triumfătoare a durerii pe care-o pretindea

drept plată pentru propria-i durere, cu toată asprimea nemiloasă a legii : „Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte".

Bathsheba se trezi gîndindu-se că putea găsi scăpare în moarte, o moarte neîntîrziată care, gîndea ea, deşi era o cale nenorocită, îngrozitoare, ridica în faţa nenorocirii şi a groazei un hotar dincolo de care nu se putea trece ; în vreme ce ruşinea vieţii era fără sfîrşit. Cu toate acestea, chiar şi planul ei de dispariţie prin moarte nu era decît o imitaţie fidelă a mijloacelor folosite de rivală, din care lipseau însă motivele ce-i aduseseră glorie acesteia din urmă. Se porni să străbată încăperea în lung şi-n lat, cu paşi grăbiţi, cum făcea ori de cîte ori o tulbura ceva, cu mîinile împreunate atîrnîndu-i în faţă, cufundată în gînduri pe care le rostea, în parte, în fraze întretăiate :

— Ah cum o urăsc, ba nu pot să spun c-o urăsc, fiindcă ar fi cumplit, ar fi păcat ; şi parcă, totuşi, o urăsc. Da, carnea mea toată mă îndeamnă s-o urăsc, măcar că inima mea se poate împotrivi... De-ar fi trăit, puteam să-mi azvîrl furia asupra ei, s-o împroşc cu răutăţi, şi poate, aş fi avut dreptate, dar să mă răzbun pe-o biată moartă, asta nu pot, nu, mi-e cu neputinţă. Doamne, îndură-te de mine ! Prea sînt nenorocită !

În clipa aceea, Bathsheba se îngrozi atît de tare de starea în care ajunsese încît privi în jur în căutarea unui mijloc de a fugi de sine însăşi. Imaginea lui Oak înşelat, aşa cum îl văzuse în acea seară îi apăru în faţă şi, cu instinctul imitaţiei ce i-a fost dat femeii se agăţă de acest gînd şi se hotărî să înşele şi, dacă izbutea, să se roage. Gabriel se rugase ; o să se roage şi ea.

Înşelă lîngă sicriu, îşi îngropă faţa în mîini şi, o vreme, încăperea se cufundă într-o tăcere de mormînt. Cînd se ridică, din motive pur mecanice sau din alte motive, se simţi mai uşurată şi plină de căinţă la gîndul instinctelor potrivnice care o stăpîniseră cu cîteva clipe mai înainte.

Într-un avînt de ispăşire, luă flori dintr-un vas de lîngă fereastră şi începu să le aştearnă de jur împrejurul capului moartei. Bathsheba nu-şi închipuia cum altfel putea să-şi arate bunătatea faţă de o fiinţă dispărută, dacă nu dăruindu-i flori. Nu-şi dădu seama cîtă vreme rămase alături de coşciugul lui Fanny. Uită de timp, de viaţă, uită

unde se afla şi ce se petrecea cu ea. Se trezi doar cînd auzi cum se trîntesc uşile şopronului, în curte. O clipă mai tîrziu, uşa din faţă se deschise şi se închise iar, zgomot de paşi răsună în sala cea mare, şi bărbatul ei se ivi în pragul încăperii şi-şi aţinti ochii asupra ei.

Încetul cu încetul cuprinse totul cu privirea şi rămase înmărmurit în faţa priveliştii ce i se înfăţişa, de parcă i s-ar fi arătat o vedenie iscată de un descîntec diavolesc. Bathsheba, albă la chip ca un mort înviat, îl pironi cu uitătura-i neclintită, la fel de rătăcită ca şi a lui.

Cum presupunerile ce vin din instinct prea rar sînt fructul unei inducţii îndreptăţite, în clipa aceea, cum stătea aşa, cu mîna pe clanţa uşii, Troy nu şi-ar fi închipuit, pentru nimic în lume, că Fanny putea avea vreo legătură cu cele ce i se arătau în faţa ochilor. Primul gînd învălmăşit care i se ivi în minte fu că murise careva din casă.

— Ce... ce-i asta ? întrebă el, cu o voce lipsită de orice expresie.

— Nu mai pot să stau aici ! Nu mai pot să stau ! strigă Bathsheba, mai mult ca pentru sine, decît adresîndu-se lui Troy. Porni spre uşă cu ochii larg deschişi şi încercă să se strecoare pe lîngă el, afară.

— Ce s-a întîmplat, pentru numele lui Dumnezeu ? Cine-a murit ? întrebă Troy.

— Nu pot să-ţi spun ! Lasă-mă să ies ! Am nevoie de aer ! zise Bathsheba.

— Nu, stai ! Nu te las să pleci ! Şi Troy o prinse de mînă. În clipa aceea voinţa păru s-o părăsească şi Bathsheba căzu într-un fel de apatie. Fără să-i dea drumul, Troy făcu cîţiva paşi spre mijlocul încăperii şi astfel, mînă în mînă, Troy şi Bathsheba se apropiară de marginea sicriului.

Lumînarea fusese pusă alături, pe o măsuţă, şi razele ei cădeau pieziş, luminînd trăsăturile reci ale mamei şi ale pruncului şi împrumutîndu-le din căldura lor. Troy privi în coşciug, lăsă mîna soţiei lui să cadă, înţelese totul într-o sumbră sclipire şi rămase împietrit.

Atît de împietrit încît ai fi crezut că puterea de a se urni din loc îl părăsise cu desăvîrşire. Simţămintele se

încrucișau și se ciocneau, anihilîndu-se, și în nici una nu se ascundea vreun impuls.

— O cunoști ? se auzi vocea Bathshebei, ca un ecou stins, înfundat răzbătînd dintr-un mormînt.

— Da ! răspunse Troy.

— Ea e ?

— Da, ea e !

Pînă atunci, Troy stătuse drept și nemișcat. Acum, în neclintirea aproape înghețată a trupului său se desluși o pornire spre mișcare după cum, în noaptea cea mai neagră, lumina se ivește totuși după un timp. Încetul cu încetul, trupul i se înclină înainte. Trăsăturile feței i se mai îndulciră, iar groaza făcu loc unei tristeți fără de sfîrșit. Din partea cealaltă, Bathsheba îl privea cu buzele tot întredeschise și cu priviri rătăcite. Capacitatea de a simți profund depinde de intensitatea firii fiecărui om și s-ar fi putut ca Fanny cu toate suferințele pe care le avusese de îndurat, mult prea mari față de slabele-i puteri, să nu fi suferit în viața ei atît cît suferea Bathsheba în clipa aceea, în sensul absolut al suferinței.

În ce-l privește pe Troy, iată ce făcu. Se prăbuși în genunchi și, cu un amestec, greu de zugrăvit, de căință și venerație pe chip, se aplecă asupra lui Fanny Robin și o sărută ușor, cum săruți un copil adormit pe care te temi să nu-l trezești.

La vederea și la sunetul acestui gest de neîndurat pentru ea, Bathsheba se repezi la Troy. Toate simțămintele adînci risipite de-a lungul existenței ei, din clipa în care aflase ce înseamnă a simți, părură să se adune acum într-o unică izbucnire. Reacția ei față de indignarea ce o cuprinsese mai înainte, cînd se gîndise la cinstea terfelită, la revoltă, la uitarea de sine prin maternitate, fusese violentă și totală. Dar toate fură date uitării la trezirea simțămîntului firesc și puternic încă, ce lega femeia de bărbatul ei. Atunci jinduise după independența ei, în vreme ce acum se ridica cu toată puterea împotriva destrămării unei legături pe care-o regretase.

Se aruncă de gîtul lui Troy, cu un strigăt sălbatic pornit din cele mai afunde straturi ale sufletului ei :

— Ah, nu ! Nu-i săruta, Frank ! Ah, Frank, asta nu pot să îndur ! Nu pot ! Eu te iubesc mai mult decît te-a

iubit ea ! Sărută-mă şi pe mine, Frank, hai, sărută-mă ! Frank, trebuie să mă săruţi ! Sărută-mă şi pe mine !

Era ceva atît de nefiresc şi de uluitor în durerea copilărească şi în naivitatea unui asemenea apel din partea femeii atît de independente şi de pline de forţă care ştia că este Bathsheba, încît Troy, dezlipindu-şi braţele încolăcite în jurul gîtului lui, se uită la ea buimăcit. Era atît de uimit să descopere că, sufleteşte, toate femeile sînt la fel, chiar şi cele atît de deosebite în amănuntele care le alcătuiesc, cum erau Fanny şi femeia de alături, încît lui Troy nici nu-i venea să creadă că lîngă el o avea pe mîndra lui soţie, Bathsheba. Trupul ei părea însufleţit de spiritul lui Fanny. Dar starea care-l stăpînise pentru o clipă se risipi ; o nouă expresie i se aşternu pe chip, şi privirea-i fixă deveni aspră, poruncitoare.

— Nu te sărut ! strigă el, îmbrîncind-o.

Şi bine ar fi fost dacă femeia se oprea aici. Totuşi, într-o împrejurare atît de desperată era, dacă nu de iertat, oricum mai uşor de înţeles un gest greşit, ca acela de a-şi descărca sufletul, decît un gest chibzuit şi înţelept. Printr-o uriaşă sforţare de stăpînire de sine îşi adună în inimă din nou întreaga simţire pe care, fără voia ei, o dase la iveală.

— De ce spui asta ? îl întrebă ea, cu vocea grea de amărăciune şi izbitor de joasă, de parcă nu ea fusese cea care vorbise, ci o alta.

— Vreau să spun că am fost un om rău, fără inimă, răspunse el.

— Şi că femeia asta e victima ta... cum sînt şi eu.

— Nu-ţi bate joc de mine, doamnă ! Femeia asta, aşa moartă cum o vezi, e mai mult pentru mine decît ai fost vreodată dumneata, sau decît eşti ori o să fii. Dacă Satana nu m-ar fi ispitit cu chipul ăsta, al dumitale, şi cu fasoanele astea afurisite, ea ar fi fost acum nevasta mea. Nici nu mă gîndeam c-ar fi putut să fie altfel pînă nu mi-ai ieşit în cale. Mai bine dădea Domnul să mă gîndesc ; dar acum, degeaba, e prea tîrziu ! Pentru asta merit să n-am parte de tihnă pînă la capătul zilelor mele ! Apoi, întorcîndu-se spre Fanny adăugă : — Dar nu te necăji, draga mea, în faţa Domnului tu eşti adevărata mea soţie.

La auzul acestor vorbe, de pe buzele Bathshebei se ridică un geamăt înăbuşit şi prelung de deznădejde şi revoltă fără margini, o tînguire cum nu mai răsunase niciodată între acele ziduri, de-atît amar de vreme locuite. Era sfîrşitul însoţirii ei cu Troy.

— Dacă ea... asta e... atunci eu... eu ce sînt ? continuă Bathsheba ca o prelungire a aceluiaşi geamăt şi înecîndu-se de plîns ; şi cu atît mai cumplit era spectacolul pe care-l oferea, cu cît o asemenea uitare de sine nu sta defel în firea ei.

— Nu eşti nimic pentru mine... nimic ! izbucni Troy, fără pic de milă. O căsătorie nu înseamnă doar o slujbă în faţa altarului. Cu sufletul, nu sînt legat de tine !

O pornire nestăvilită de a fugi de el, de a fi departe de locul acela, de a se ascunde, de a se pune la adăpost de vorbele lui cu orice preţ, chiar cu preţul morţii, puse stăpînire pe Bathsheba. Nu mai stătu o clipă să aştepte, se repezi spre uşă şi năvăli afară.

Capitolul XIII

Sub copac. Reacţia

BATHSHEBA PORNI PE DRUMUL învăluit în întuneric fără să-şi dea seama ori să-i pese încotro fugea sau unde voia să ajungă. Abia cînd dădu de un pîrleaz, dincolo de care se întindea un desiş umbrit de stejari şi fagi uriaşi, se dumiri ce se petrecuse cu ea. Uitîndu-se în jur, îşi aminti că mai văzuse locul acela pe lumină şi că ceea ce părea un desiş de nepătruns erau, de fapt, doar nişte tufe de ferigi care se uscau pe zi ce trecea. Ce altceva mai bun putea să facă pentru făptura-i zbuciumată decît să intre să se ascundă în acel loc ? Pătrunzînd acolo, se opri pe un petic de pămînt pe care un trunchi de copac înclinat îl apăra de ceaţa umedă şi se prăbuşi pe un culcuş de frunze şi tulpini încîlcite. Fără să-şi dea prea bine seama ce face, smulse cîteva braţe,

şi le ghemui de jur împrejurul trupului să n-o pătrundă răcoarea, şi închise ochii.

Dacă ațipise ori nu în noaptea aceea, Bathsheba n-ar fi putut spune. Dar, cîteva ceasuri mai tîrziu, cu o senzație de prospețime în trup şi cu creierul mai puțin înfierbîntat, simți că în copacii de deasupra capului şi de jur împrejur se petrecea ceva interesant.

La început se auzi un ciripit răguşit.

Era o vrabie care tocmai se trezea.

După aceea : „Cip, cip, cip, cirip", dintr-un alt ungher.

Era un cintezoi.

Pe urmă : „Ti, ti, ti, ti, tit" — dintr-un tufiş.

Era un prihor.

„Cioc, cioc, cioc !" de pe o cracă de deasupra.

O veveriță.

Apoi, din drum : „Ta, ta, ta" şi „Bum, bum, bum !"

Era un băiat de la plug. Curînd apăru de partea cealaltă a desişului şi după voce părea a fi unul din băieții de la ferma ei. În urma lui se auzea un tîrşit de paşi greoi şi privind printre ferigi Bathsheba desluşi, în lumina slabă a zorilor, o pereche de cai de-ai ei. Se opriră să bea apă dintr-un eleşteu de cealaltă parte a drumului. Îi privi cum îşi cufundau boturile în eleşteu, cum beau, cum îşi scuturau capetele, cum beau din nou şi cum apa li se scurgea de pe buze în fire argintii. Îşi afundară iar boturile în apă, apoi ieşiră din eleşteu şi o porniră din nou îndărăt spre fermă.

Bathsheba privi în preajma ei, încercînd să vadă ce se afla mai departe. Se crăpa de ziuă şi în aerul răcoros, printre culorile din jur, gesturile şi hotărîrile ei înfierbîntate din noaptea trecută, îi reveniră în minte într-un sumbru contrast. Băgă de seamă că avea adunate-n poală şi aninate-n păr frunze roşii şi galbene care căzuseră din copac şi se aşternuseră încet, asupra ei, în timp ce stătuse acolo ațipită. Bathsheba îşi scutură rochia să le dea jos şi atunci, o puzderie de frunze de acelaşi soi, care zăceau de jur împrejur, se ridicară şi plutiră în adierea ce se iscase „ca nălucile ce se topesc în fața unui vrăjitor".

Spre răsărit, cerul se limpezise şi lumina răspîndită de soarele ce nu-ncepuse a urca pe boltă îi atrase privirile

în acea parte. De la picioarele ei, între frumoasele ferigi îngălbenite, cu brațele lor asemeni unor pene, pămîntul cobora spre o văgăună în care se formase un soi de mlaștină, pe fața căreia erau presărate ciuperci. Deasupra ei atîrna pîcla dimineții — respingător și, totodată, strălucit zăbranic de argint, pătruns de razele soarelui, deși pe jumătate opac — tufișurile din spate fiind în mare parte voalate de luminozitatea lui cețoasă. Pe malurile acestei gropi creșteau mănunchiuri de papură și, ici, colo, un soi mai neobișnuit de stînjenei, ale căror frunze sclipeau în razele răsăritului ca niște coase. Și totuși, cînd o priveai mai bine, mlaștina avea ceva ostil. În veșmîntul ei umed și otrăvitor părea că se ascunde miezul tuturor relelor de pe pămînt și din apele pitite sub pămînt. Ciupercile creșteau în fel și chip din frunzele putrede și din cioturile copacilor, unele dezvăluind privirilor ei ostenite capetele lor lipicioase, altele lamelele îmbrobonate de picături de apă. Unele erau stropite cu pete mari, roșii ca sîngele arterelor, altele erau galbene ca șofranul, în timp ce cîteva, înalte și lunguiețe, aveau tulpinile ca niște macaroane. Erau și ciuperci care parcă fuseseră croite din piele, în cele mai bogate tonuri de cafeniu. Văgăuna părea un cuib de molimi de tot felul, și se afla atît de aproape de sălașurile tihnei și bunăstării încît Bathsheba se ridică deodată cuprinsă de-un fior la gîndul că petrecuse o noapte întreagă la marginea unui loc atît de înspăimîntător.

Din nou se auziră pași pe drum. Bathsheba avea încă nervii răvășiți ; se ghemui iar jos să n-o zărească trecătorul care apăru îndată la vedere. Era un școlar cu o traistă petrecută peste umăr, în care-și ținea merindele pentru prînz, și cu o carte-n mînă. În fața pîrleazului se opri și fără să-și ridice ochii continuă să mormăie niște cuvinte, destul de tare, însă, ca să ajungă pînă la urechile Bathshebei.

— „O, doamne, o, doamne, o, doamne, o, doamne, o, doamne“ — pe asta o știu din carte. „Dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne, dă-ne“, pe asta o știu. „Mulțumescu-ți ție că, mulțumescu-ți ție că, mulțumescu-ți ție că, mulțumescu-ți ție că“, pe asta o știu... Urmară alte cuvinte cam de

același fel. Băiatul părea să fie cam tare de cap; cartea era o *Psaltire* și așa înțelegea el să-și învețe rugăciunea. După cît se pare, chiar și atunci cînd nenorocirea te lovește mai cumplit, un strat superficial al conștiinței se păstrează liber, gata să înregistreze orice fleac; Bathsheba nu se putu stăpîni să nu zîmbească de metoda băiatului care se făcu și el, îndată, nevăzut.

Între timp, apatia se prefăcu în neliniște, iar neliniștea începu să facă loc foamei și setei. O formă omenească se ivi pe ridicătura de pămînt, de cealaltă parte a mlaștinii, pe jumătate ascunsă de ceață, și înainta spre Bathsheba. Femeia — căci era o femeie — mergea cu fața întoarsă într-o parte, de parc-ar fi privit cu atenție la dreapta și la stînga. Cînd o coti ceva mai la stînga și veni mai aproape, Bathsheba reuși să deslușească profilul noii-venite proiectat pe cerul luminos și recunoscu, în conturul care, de la frunte la bărbie se ondula fără urmă de unghi sau linie hotărîtă, chipul atît de familiar al lui Liddy Smallbury.

La gîndul că nu fusese dată uitării cu totul, Bathsheba simți cum îi zvîcnește inima în piept și se ridică repede din locul unde se afla.

— Ah, Liddy, spuse ea, sau, mai bine zis, încercă să spună; dar cuvintele fură doar schițate de buzele ei; sunetul nu se auzi. După o noapte petrecută în aerul acela lipicios, glasul i se stinsese de tot.

— Ah, doamnă, ce bine-mi pare c-am dat de dumneavoastră, zise fata cum o zări pe Bathsheba.

— N-ai să poți să vii pînă aici, răspunse Bathsheba în șoaptă străduindu-se, în zadar, să vorbească mai tare, ca sunetul vocii ei să poată ajunge la urechile lui Liddy. Liddy, fără să-și dea seama ce face, puse piciorul pe pămîntul mlăștinos, spunînd:

— Lăsați, că nu mă scufund eu...

Imaginea tremurată a micuței Liddy venind spre ea, peste mlaștină, în lumina dimineții, n-avea să se mai șteargă niciodată din mintea Bathshebei. În jurul picioarelor fetei, în timp ce pășea, se ridicau din pămîntul aburind bule irizate ca o răsuflare rece, subterană ce se spărgea și se împrăștia cu un șuier la atingerea cu

aerul îngreunat de vapori de deasupra. Dar Liddy nu se scufundă, aşa cum se aşteptase Bathsheba.

Ajunsă cu bine de partea cealaltă, îşi înălţă privirea spre chipul frumos, deşi palid şi ostenit, al tinerei sale stăpîne.

— Biata de ea! exclamă Liddy, cu lacrimi în ochi. Un pic de curaj, doamnă! Cum de-aţi...

— Nu pot să vorbesc mai tare de-atît, Liddy... Mi-a cam pierit vocea, spuse Bathsheba, într-un suflet. Cred că-i din pricina aerului umed din văgăuna aia. Liddy, să nu mă-ntrebi nimic, ai înţeles? Te-a trimis... cineva?

— Nu, nu m-a trimis nimeni. Cînd am văzut că nu sînteţi prin casă m-am gîndit să nu se fi-ntîmplat vreo nenorocire. Mi s-a părut c-am auzit vocea dumnealui tîrziu, în crucea nopţii... şi cum ştiam că lucrurile stăteau cam prost...

— El e acasă?

— Nu, cînd am ieşit eu din casă dumnealui plecase.

— Pe Fanny au luat-o?

— Pîn-acu, nu. Da o s-o ia curînd... la nouă...

— Atunci nu plecăm încă, mai stăm. Ce-ar fi să facem o mică plimbare prin pădure?

Liddy, care nu pricepea mare lucru sau mai nimic din cele ce se petreceau, nu avu nimic împotrivă şi porniră împreună să facă doi, trei paşi printre copaci.

— N-ar fi mai bine să intraţi în casă, doamnă, şi să luaţi ceva în gură? O să răciţi şi-o să vă prăpădiţi!

— Nu intru în casă, deocamdată... sau poate niciodată.

— Nu vreţi să v-aduc un pic de mîncare şi ceva să vă puneţi peste şalul ăla mic?

— Dacă vrei tu, Liddy...

Liddy plecă şi cam la vreo douăzeci de minute după aceea se întoarse cu o pelerină, o pălărie, cîteva felii de pîine cu unt, o ceaşcă şi nişte ceai fierbinte într-o cană mică de porţelan.

— Au luat-o pe Fanny? întrebă Bathsheba.

— Nu, răspunse Liddy, turnînd ceaiul.

Bathsheba se înfăşură în pelerină, muşcă din pîine şi bău cîteva înghiţituri de ceai. Vocea i se mai limpezi, iar în obraji îi apăru o umbră de culoare. — Şi-acum o să ne mai plimbăm un pic!

Umblară așa, prin pădure, aproape două ceasuri, Bathsheba răspunzînd la trăncănelile lui Liddy prin frînturi de cuvinte, căci mintea i se tot învîrtea în jurul unui singur subiect, mereu același. O întrerupse pe Liddy cu o întrebare :

— Ce zici, acum or fi luat-o pe Fanny ?

— Mă duc să văd.

Se întoarse cu vestea că oamenii tocmai ridicau trupul lui Fanny. Întrebaseră de Bathsheba și ea le spusese că stăpîna nu se simțea bine și nu putea să se-arate.

— Va să zică lumea crede că sînt în odaia mea ?

— Da. Și Liddy îndrăzni să adauge : — Cînd v-am găsit aici spuneați că poate nu vă mai întoarceți acasă niciodată... Nu vorbeați serios, doamnă, nu-i așa ?

— Nu. M-am răzgîndit. Numai femeia fără pic de mîndrie își lasă bărbatul. Mai bine să te găsească lumea în casa ta, cu bărbatul tău, moartă de trai rău, decît oploșită pe la casa altuia. Toată dimineața numai la asta m-am gîndit, și acum m-am hotărît pe ce cale să pornesc. Femeia care și-a părăsit căminul e o pacoste pe capul altora, o povară pentru ea însăși și bătaia de joc a oricui — și mai rău de atîta nu ți se poate întîmpla nici acasă, măcar că și la casa ta te poți alege cu batjocuri și bătăi, lipsuri și cîte altele. Liddy, să-ți ajute Dumnezeu să nu te măriți, dar dacă totuși te măriți, să știi că te-așteaptă o mare cumpănă. Dar, ține minte ce ți-am spus, tu să nu te abați din drumul tău. Stai pe loc și așteaptă să fii zdrobită și făcută fărîme. Asta o să fac și eu acum.

— Ah, stăpînă, nu vorbiți așa ! izbucni Liddy, luîndu-i mîna. Știam eu că n-o să fugiți de-acasă. Aveți prea multă minte ca să faceți una ca asta. Pot să vă întreb ce s-a petrecut între domnu și dumneavoastră ? Trebuie să fi fost ceva groaznic...

— Poți să mă întrebi, dar eu nu pot să-ți răspund.

După vreo zece minute porniră spre casă pe un drum cotit și intrară pe ușa din spate. Bathsheba se strecură pe scara din dos și urcă într-o odaie părăsită din pod. Liddy veni după ea.

— Liddy, spuse ea, cu inima mai ușoară, căci tinerețea și nădejdea începuseră să se trezească în ea. Acum tu

trebuie să fii duhovnicul meu. Un duhovnic trebuie să am, şi te-am ales pe tine. Uite, o vreme eu o să stau aici. Vrei să aprinzi tu focul, să aşterni o bucăţică de covor pe jos, şi să m-ajuţi să fac odaia asta un pic mai primitoare ? Pe urmă cheam-o şi pe Maryann şi aduceţi din odăiţă patul ăla mic şi butucănos cu saltea cu tot, o masă şi încă vreo două, trei lucruri... Şi, acum ce zici să fac să-mi treacă vremea mai uşor ?

— De ce nu tiviţi batiste ? E o treabă foarte potrivită, spuse Liddy.

— Ah, nu, nu ! Nu pot să sufăr lucrul de mînă. Niciodată nu mi-a plăcut.

— Atunci croşetaţi ceva...

— Nici asta nu-mi place.

— Aţi putea să terminaţi tabloul ăla pe etamină. Numai garoafele şi păunii au mai rămas de umplut ; pe urmă-l înrămaţi şi-i puneţi geam şi-l atîrnaţi lîngă ăla lucrat de mătuşa dumneavoastră.

— Ah, tablourile pe etamină s-au demodat... Numai la ţară mai vezi pocitanii de astea. Nu, Liddy, mai bine citesc ceva. Adu-mi nişte cărţi, dar nu din cele noi. N-am acum puterea să citesc ceva nou.

— Vreţi din cărţile alea vechi de la unchiul dumneavoastră ?

— Da. Cîteva din cărţile alea pe care le-am pus deoparte în cutii. Şi adăugă, cu chipul luminat de urma unui zîmbet : — Adu *Nenorocirea fetei* de Beaumont şi Flechter şi *Mireasa cernită* şi... stai să mă gîndesc... şi *Gînduri de noapte* şi *Deşarte dorinţi omeneşti.*

— Şi povestea aia cu omul negru care-a omorît-o pe nevastă-sa, Desdemona ? E frumoasă şi tristă şi acu vi se potriveşte de minune.

— Ei, Liddy, văd că mi-ai cam umblat prin cărţi fără ştirea mea. Ţi-am spus doar că n-ai voie. Şi ce vorbă-i asta că mi se potriveşte ? Nu mi se potriveşte nicidecum !

— Dacă vi se potrivesc celelalte...

— Ba nu mi se potrivesc deloc. Nici nu mă gîndesc să citesc cărţi triste. De ce, în definitiv, să citesc cărţi triste ? Adu-mi *Dragoste la ţară* şi *Fata de la moară* şi *Doctorul Sintaxă,* şi cîteva colecţii din *Spectator.*

Ziua întreagă Bathsheba și Liddy rămaseră baricadate în pod, o măsură de prevedere care, dacă fusese luată față de Troy, fusese luată de prisos, căci el nu se ivi deloc prin preajmă și nu le tulbură în nici un fel. Bathsheba rămase la fereastră pînă la asfințitul soarelui, ba încercînd să citească, ba urmărind, fără vreun scop precis, ce se petrecea pe-afară, ba ascultînd, așa, într-o doară, zgomotele care răzbăteau pînă la ea.

În seara aceea, soarele coborî pe boltă scăldat într-o lumină aproape sîngerie, un nor albicios întîmpinîndu-i ultimele raze, spre răsărit. Pe acest întunecat fundal, fațada dinspre apus a turnului bisericii — singura parte a acelui edificiu ce se zărea de la fereastra fermei, se ridica limpede și strălucitoare, cu morișca de vînt de pe vîrful ascuțit scăpărînd în razele soarelui. Acolo, pe la ceasurile șase se adunau, de obicei, flăcăii satului, să joace mingea. În acel loc, aproape de turn se desfășura, de ani de zile, jocul lor, fațada dinspre apus formînd la capătul acela, un adevărat hotar al cimitirului. În fața turnului, pămîntul se prefăcuse într-un fel de caldarîm întărit, pe care nu mai creștea iarba de mult ce-l bătătoriseră cu picioarele jucătorii. Bathsheba vedea mingile zburînd aproape pînă la fereastra clopotniței și capetele castanii și negre ale băieților repezindu-se la dreapta și la stînga, și mînecile albe ale cămășilor strălucind în soare ; din cînd în cînd un strigăt sau un hohot puternic de rîs străbăteau liniștea înserării. Jocul ținu vreun sfert de ceas, după care se întrerupse dintr-o dată și jucătorii săriră peste zid și dispărură după colț, spre nord, în spatele unei tise, care, la rîndul ei, era pe jumătate ascunsă de un fag resfirat într-o învălmășeală de frunziș auriu în care ramurile desenau linii negre.

— De ce s-or fi oprit băieții din joc așa, deodată ? întrebă Bathsheba, cînd Liddy intră iar în odaie.

— Cred că i-au văzut pe oamenii ăia doi de la Casterbridge care s-au apucat să ridice o piatră mare, cioplită, de mormînt.

— Și pentru cine e ? întrebă Bathsheba.

— Nu știu, răspunse Liddy.

Capitolul XIV

Romantismul lui Troy

CÎND CU O NOAPTE ÎN URMĂ, NEvastă-sa fugise de acasă, primul lucru pe care se gîndise Troy să-l facă fusese s-o acopere pe moartă. După ce-o acoperi, urcă sus și trîntindu-se pe pat, așa îmbrăcat cum era, se puse să aștepte, copleșit de amărăciune, ivirea zorilor.

În ultimele douăzeci și patru de ore soarta fusese haină cu el. Își petrecuse ziua cu totul altfel decît ar fi dorit. Cînd vrei să apuci pe o cale nouă în viață, te izbești, întotdeauna, de o inerție pe care trebuie s-o înfrîngi și care pare a se ascunde nu atît în noi cît în evenimentele ce ne-nconjoară, pornite toate să se alieze între ele pentru a împiedica orice schimbare în bine.

După ce făcuse rost de douăzeci de lire de la Bathsheba, adăugase la suma asta tot mărunțișul pe care-l avea asupra lui și care se ridica la șapte lire și zece șilingi. Cu banii ăștia, în total douăzeci și șapte de lire și zece șilingi, sărise în dimineața aceea în gabrioleta care-l aștepta la poarta casei, hotărît să se ducă la întîlnirea cu Fanny Robin.

Ajuns la Casterbridge, lăsase calul și trăsura la un han, și la zece fără cinci minute se îndreptase spre podul de la celălalt capăt al orașului și se oprise să aștepte pe parapet. Orologiile băturâ ceasurile zece și nici urmă de Fanny. De fapt, chiar în clipa aceea pe Fanny o îmbrăcau în hainele ei de înmormîntare două îngrijitoare de la Azilul Săracilor, primele și ultimele cameriste de care avusese parte biata fată în viața ei. Trecu un sfert de ceas, trecu o jumătate de ceas. În timp ce aștepta, năvala amintirilor se abătu asupra lui Troy. Era a doua oară cînd Fanny nesocotea o învoială serioasă între ei. Furios, jură că asta o să fie ultima oară, și la orele unsprezece, după ce privise pietrele podului cu atîta stăruință încît ajunsese să-și întipărească-n minte fiecare mușchi de pe suprafața lor, și după ce ascultase clipocitul vălurelelor de dedesubt pînă începuse să-i vîjîie capul, sări drept în sus, o luă

spre hanul unde-şi lăsase trăsurica şi, cu o amară nepăsare faţă de trecut şi nici urmă de grijă pentru viitor, se porni să mîne calul spre hipodromul de la Budmouth.

La ceasurile două, era la pista de alergări unde întîrzie o vreme, apoi hoinări prin oraş pînă la ceasurile nouă. Dar imaginea lui Fanny, aşa cum îi răsărise în faţă în mohorîta înserare a acelei zile de sîmbătă, i se ivea necontenit în minte, însoţită de invinuirile cu care-l copleşise Bathsheba. Se jură să nu parieze şi-şi ţinu jurămîntul, căci, părăsind oraşul la ceasurile nouă seara, suma de bani pe care o avusese la el nu se împuţinase decît cu cîţiva şilingi.

O luă spre casă într-un trap domol şi abia acum îi veni în minte, pentru prima oară, gîndul că numai boala putuse s-o împiedice pe Fanny să-şi ţină făgăduiala. Era cu neputinţă să fi făcut vreo încurcătură şi de data asta. Îi părea rău că plecase de la Casterbridge şi nu încercase să afle ceva despre ea. Ajungînd acasă, deshămă calul fără zgomot şi intră în casă unde, după cum ştim, îl aştepta o lovitură cumplită.

Îndată ce se lumină destul de bine ca să poată desluşi obiectele din jur, Troy se ridică de pe cuvertura patului şi, fără să se gîndească măcar o clipă la Bathsheba, fără să se întrebe pe unde se afla, uitînd aproape cu totul de existenţa ei, coborî scara şi ieşi din casă pe uşa din dos. Porni spre cimitir, intră pe poartă şi privi în jur pînă dădu cu ochii de un mormînt proaspăt săpat şi gol, mormîntul pregătit cu o zi în urmă pentru Fanny. După ce-şi fixă în minte poziţia mormîntului, porni în grabă spre Casterbridge, îngăduindu-şi doar cîteva clipe de gîndire pe vîrful dealului unde Fanny îi apăruse în viaţă pentru ultima oară.

Ajuns la oraş, Troy coborî o străduţă şi intră pe o poartă mare deasupra căreia se vedea o scîndură cu inscripţia : *„Harrison, lucrări în piatră şi marmoră"*. Prin curte zăceau împrăştiate pietre de toate formele şi mărimile, pe care fuseseră săpate inscripţii în memoria unor fiinţe fără nume ce nu se stinseseră încă din viaţă.

Troy era atît de schimbat la înfăţişare, vorbă şi purtări, încît prefacerea pe care-o suferise îl izbea chiar şi

pe el însuși. Și felul cum se apucă să cumpere un monument funerar arăta cît de puțin se pricepea la asemenea treburi. Nu era în stare să stea să chibzuiască, să se socotească și să se tocmească. Fusese cuprins, ca un copil, de o dorință nestăpînită și pornise s-o ducă la îndeplinire.

— Vreau un monumet frumos, spuse el, adresîndu-se omului pe care-l văzu în ghereta mică din curte. — Cel mai frumos monument la prețul de douăzeci și șapte de lire.

Asta era tot ce avea.

— Și în suma asta să se cuprindă tot ?

— Da, tot. Numele săpat în piatră, transportul la Weatherbury și ridicarea monumentului. Îl vreau chiar acum, fără întîrziere.

— Nu putem să vă facem nimic la comandă pînă săptămîna viitoare.

— Mie-mi trebuie monumentul acum.

— Uitați-vă pe aici, prin depozit, și dacă vă place ceva, facem finisarea pe loc.

— Foarte bine, răspunse Troy cu mare grabă. Să vedem ce ai aici.

— Piesa cea mai bună din depozit este asta, spuse pietrarul intrînd într-un șopron. Uitați : o piatră de căpătîi din marmoră frumos ornamentată, cu medalioane dedesubt, pe teme potrivite. Aici e piatra de pus la picioare, cu model asemănător și, dincolo, coama zidului care formează îngrăditura. Numai pe șlefuitul bucăților ăstora trei am dat unsprezece lire. Lespezile sînt de prima calitate din sortul ăsta și aveți cuvîntul meu c-o să reziste la ploaie și îngheț, fără să se macine, o sută de ani.

— Cîte parale ?

— O s-aveți numele săpat și monumentul așezat la Weatherbury la suma pe care-ați oferit-o.

— Vezi să fie gata azi. Ți-l plătesc pe loc.

Omul se învoi, minunîndu-se în sinea lui cum de ajunsese într-o asemenea stare un client care nu purta nici urmă de doliu. Troy scrise textul inscripției, plăti și plecă. După-amiaza se întoarse iar și văzu că aproape toate literele fuseseră săpate. Rămase să aștepte în curte să vadă cum e învelit monumentul, cum e suit în căruță și pornit spre Weatherbury, dînd instrucțiuni celor doi

oameni care-l însoțeau să întrebe pe paracliser unde era mormîntul persoanei al cărei nume era pomenit în inscripție.

Cînd Troy ieși din Casterbridge se lăsase seara. Tîra cu el un coș destul de greu și mergea pe drum cu pași mari, pierdut în gînduri, oprindu-se din cînd în cînd să se mai odihnească pe la poduri și pe la bariere, și lăsîndu-și, cîteva clipe, jos, povara. Pe la jumătatea drumului se întîlni cu căruța și cu oamenii care transportaseră monumentul, și făceau acum cale întoarsă pe întuneric. Îi întrebă doar dacă isprăviseră treaba și, încredințîndu-se că totul era în bună rînduială, porni mai departe.

Pătrunzînd în cimitirul de la Weatherbury la ceasurile zece, Troy porni drept spre acel ungher unde, dis-de-dimineață, însemnase groapa cea goală. Mormîntul lui Fanny se afla în partea dinspre miazănoapte a turnului, destul de ascuns de privirile trecătorilor de pe drum, într-un colț pînă nu de mult acoperit cu grămezi de pietriș și tufișuri de anin, dar care, între timp fusese curățat și pregătit pentru săpat morminte, fiindcă în restul cimitirului nu mai rămăsese nici o palmă de pămînt liberă.

Acolo se ridica acum monumentul, așa cum îl încredințaseră și oamenii, cu forme armonioase și alb ca zăpada în umbra înserării, cu o piatră la căpătîi și alta la picioare și cu o îngrăditură de marmoră de jur împrejur care le unea. La mijloc era pămînt afînat, numai bun pentru săditflori.

Troy puse coșul jos lîngă monument și dispăru pentru cîteva minute. Se întoarse cu un tîrnăcop și un felinar a cărui lumină o aținti, cîteva clipe, asupra criptei, să poată citi inscripția. Agăță felinarul de craca cea mai joasă a aninului și scoase din coș răsaduri de flori de felurite soiuri : snopi de ghiocei, bulbi de zambile și șofran, violete și margarete bătute, care înfloreau în primele zile ale primăverii, trei feluri de garoafe, lăcrămioare, nu-mă-uita. ochiul boului, șofran de luncă și alte flori pentru anotimpurile mai tîrzii ale anului.

Troy le așternu pe toate pe iarbă și, cu chipul împietrit, se apucă să le sădească. Ghioceii îi înșirui pe partea dinafară a îngrăditurii iar celelalte flori în interiorul

zidului. Şofranul şi zambilele aveau să crească în rînduri ; cîteva din florile văratice le sădi la cap şi la picioare, lăcrămioarele şi florile de nu-mă-uita, deasupra inimii. Pe celelalte le presără în spaţiile rămase libere.

În deznădejdea lui, Troy nu vedea în aceste zadarnice gesturi romantice, pornite din remuşcarea ce urmase nepăsării din trecut, nici urmă de absurditate. Trăgîndu-şi sensibilitatea de pe ambele maluri ale Canalului Mînecii, Troy dovedea, în momente de confluenţă asemeni celui de faţă, rigiditatea englezului, deopotrivă cu incapacitatea francezului de a deslusi hotarul la care sentimentul cade în exagerare.

Era o noapte fără lună, o noapte de beznă şi zăpuşeală şi razele felinarului lui Troy pătrundeau în frunzişul celor doi anini bătrîni, aprinzîndu-i cu o lumină ciudată, ce părea să pîlpîie pînă la tavanul întunecat de nori al cerului. O picătură mare de ploaie îi atinse mîna, şi, după o clipă, o alta pătrunse printr-o deschizătură a felinarului, flacăra sfîrîi şi se stinse. Troy era ostenit, şi, cum se făcuse aproape miezul nopţii, iar ploaia ameninţa să se înteţească, se hotărî să sfîrşească treaba începută a doua zi în zori. Bîjbîi pe lîngă zid în întuneric, şi, făcîndu-şi loc printre morminte se pomeni la capătul dinspre sud al cimitirului. Intră sub portal şi, întinzîndu-se pe o bancă ce se afla acolo, adormi.

Capitolul XV

Gurluiul cu cap de balaur şi isprăvile lui

TURNUL BISERICII DIN WEATHERbury era o construcţie patrată datînd din secolul al paisprezecelea, cu cîte doi gurlui de piatră cu capete de balaur pe fiecare din cele patru laturi ale frontonului. Din aceste opt protuberanţe sculptate, doar două mai continuau să servească scopului căruia le fuseseră hărăzite : scurgerea apei de pe acoperişul de plumb de deasupra. Cîte un gurlui

de fiecare parte fusese închis de epitropii altor vremuri care îl socotiseră de prisos, în timp ce ceilalți doi se spărseseră și se înfundaseră, ceea ce însă, nu dăună prea mult menținerii turnului în bună stare, căci cele două guri care rămăseseră deschise și puteau fi folosite erau destul de largi ca să facă și treaba celorlalte.

S-a susținut cu unele prilejuri, că nu există criteriu mai exact al vitalității unei anume perioade din istoria artei decît forța maeștrilor acelui timp de a înfățișa grotescul și, cînd e vorba de arta gotică, numeni nu poate contesta afirmația de față. Turnul de la Weatherbury era un exemplu oarecum timpuriu al folosirii frontonului ca ornament la o biserică de parohie, în alt stil decît la catedrale, și gurluii cu cap de balaur — corelative necesare ale unui fronton — erau deosebit de vizibili, avînd forma cea mai îndrăzneață ce poate fi dăltuită de mîna omului și cel mai năstrușnic contur pe care mintea omenească îl poate născoci. Se vedea, ca să spunem așa, acea simetrie în desfigurare ce caracterizează mai degrabă grotescul continental al epocii decît cel englez. Nici unul din cei opt gurlui cu cap de balaur nu semăna cu celălalt. Cînd îi priveai pe cei de pe latura dinspre miazăzi erai convins că nimic pe lume nu putea fi mai hidos, dar asta numai pînă coteai puțin spre miazănoapte. Dintre cei doi gurlui de pe partea aceea, numai cel din colțul dinspre miazănoapte și răsărit este legat de povestea noastră. Gurluiul acesta avea o înfățișare prea omenească pentru a putea fi numit balaur, prea diabolică pentru a fi asemuit cu un om, prea animalică pentru a aduce a demon, și nu îndeajuns de asemănătoare cu o pasăre ca să i se poată da numele de grifon. Această înfricoșătoare entitate de piatră era astfel dăltuită încît părea acoperită cu o piele plină de zbîrcituri : avea urechi scurte și ascuțite, ochi bulbucați, iar degetele mîinilor erau înfipte în colțurile gurii, pe care părea să o țină căscată ca să lase loc liber apei ce se revărsa afară. Șirul de dinți de jos se tocise aproape cu totul, cei de sus, reușiseră să rămînă neatinși. În același loc și în același chip, proiectîndu-se cîteva picioare în afara zidului pe care tălpile i se odihneau ca pe un postament, această creatură rînjea de patru sute de ani la

peisajul înconjurător, tăcută pe vreme bună, gîlgîind şi sforăind pe timp de ploaie.

Troy dormea înainte sub portal, în timp ce afară ploaia se întetea. Nu trecu mult şi gurluiul se porni să scuipe. Puţin timp după aceea, un pîrîiaş subţire începu să se prelingă în aer, pe o lungime de şaptezeci de picioare, între gura balaurului şi pămînt, de care picăturile de ploaie ce se porniseră să cadă din ce în ce mai dese se izbeau ca nişte ghiulele. Şuvoiul se îngroşă, căpătînd din ce în ce mai multă forţă şi începînd să împroşte apa din ce în ce mai departe de peretele turnului. Cînd ploaia se prefăcu într-un torent puternic, neîntrerupt, şuvoiul de apă porni şi el în jos, năvalnic.

Din clipa aceasta vom urmări călătoria lui spre pămînt. Baza parabolei lichide pornită din zid sare peste soclul cornişei, peste un morman de pietriş, peste îngrăditura de marmoră şi nimereşte drept în mijlocul mormîntului lui Fanny Robin.

Pînă nu de mult, toată năvala şuvoiului acestuia se năpustise asupra cîtorva pietre împrăştiate pe locul acela şi care serviseră drept pavăză pămîntului asaltat de apă. În timpul verii, pietrele fuseseră cărate în altă parte şi acum nu mai rămăsese nimic să ţină piept potopului, în afara pămîntului gol. De ani de zile şuvoiul nu mai fusese împroşcat la o distanţă atît de mare de turn ca în noaptea aceea şi nimeni n-ar fi bănuit că putea să se întîmple aşa ceva. Treceau, uneori, doi, trei ani, fără ca acest ungher părăsit să servească cuiva de lăcaş de veci şi cînd cineva ajungea, totuşi, acolo nu putea fi decît un calic, un braconier sau cine ştie ce alt nenorocit care se făcuse vinovat de vreun păcat ruşinos.

Torentul neîntrerupt care ţîşnea dintre fălcile balaurului se năpusti din plin peste mormînt. Pămîntul gras, de culoare cafenie-roşcată începu să se mişte şi să fiarbă ca ciocolata clocotită. Apa se strînse toată într-un loc, pătrunzînd din ce în ce mai adînc în pămînt şi vîjîitul băltoacei care se formase se răspîndi în noapte, acoperind alte zgomote asemănătoare iscate de potopul ce se dezlănţuise. Florile sădite cu atîta grijă de iubitul pocăit al lui Fanny începură să se frămînte şi să se răsucească în răsadurile lor. Violetele iernatice se întoarseră, încetul

cu încetul, cu capetele în jos, prefăcîndu-se într-un covor de noroi. Curînd după aceea, bulbii ghioceilor şi ai altor flori se porniră să joace în amestecul ce clocotea ca bucatele într-un ceaun. Plantele din soiurile stufoase se desfăcură în bucăţele, se ridicară deasupra şi plutiră pe apă, mai departe.

Troy se trezi din somnul lui chinuit abia după ce se luminase bine de ziuă. De două nopţi, nu avusese parte de un somn tihnit, într-un pat, şi-şi simţea umerii ţepeni, picioarele moi şi capul greu. Îşi aminti ce se petrecuse cu el, se ridică greoi, cu un fior în trup, îşi luă cazmaua şi ieşi afară.

Ploaia contenise aproape cu totul şi soarele strălucea printre frunzele verzi, cafenii şi galbene care sclipeau lăcuite de picurii de apă, tot atît de strălucitoare ca unele efecte de acelaşi fel din peisajele lui Ruysdael [1] şi Hobbema [2], şi încărcate de acea frumuseţe fără margini ce se naşte din însoţirea apei şi culorii cu o lumină vie. După potopul din ajun, văzduhul era atît de străveziu încît nuanţele toamnei, văzute de la o distanţă mijlocie, erau la fel de bogate ca cele ce ţi se aşterneau chiar sub ochi, în timp ce cîmpurile îndepărtate, tăiate de unghiul turnului, îţi apăreau în acelaşi plan cu turnul însuşi.

Troy porni pe cărarea pietruită ce ducea în spatele turnului. Cărarea nu mai era acoperită cu prundiş ca în noaptea dinainte ci cu un strat gros de noroi cafeniu. Cum mergea pe cărare, Troy văzu un smoc de rădăcini fibroase albe, spălate bine de ploaie, ca un mănunchi de tendoane. Se aplecă şi-l culese de jos. Să fi fost oare ciuboţica-cucului pe care-o sădise el, cu mîna lui ? Cu neputinţă ! Mergînd mai departe, dădu de un bulb, apoi de încă unul. Ce altceva putea fi dacă nu şofranul ? Cu o expresie de buimăceală şi deznădejde, Troy dădu colţul s-ajungă la mormînt, şi dezastrul provocat de şuvoiul de apă îi apăru limpede în faţă.

Balta de pe mormînt pătrunsese în pămînt lăsînd în locul ei, o groapă. Pămîntul răscolit se prelinsese peste iarbă şi peste cărare sub forma noroiului cafeniu pe care-l văzuse Troy, împroşcînd monumentul de marmoră

[1] *Jacob van Ruysdael* — pictor olandez, 1628(?)—1682 (n. tr.).
[2] *Meindert Hobbema* — pictor olandez, 1638—1709 (n. tr.).

cu pete de aceeași culoare. Mai toate florile fuseseră smulse din pămînt și spălate de apă și zăceau acum cu rădăcinile în sus, pe locurile unde fuseseră zvîrlite de șuvoi.

Troy își încreți amarnic fruntea. Scrîșni din dinți și buzele lui crispate se mișcară ca ale unei ființe copleșite de o durere fără margini. Printr-o ciudată împletire a emoțiilor ce-i năpădiseră sufletul, această întîmplare neobișnuită îl lovi mai cumplit ca orice. Troy avea un chip foarte expresiv și cine l-ar fi văzut în clipa asta n-ar fi putut să creadă că omul acesta rîsese vreodată, sau cîntase, sau șoptise nimicuri drăgăstoase la urechea unei femei. Întîiul gînd ce-i răsări în minte fu să-și blesteme soarta haină, dar chiar și această treaptă, atît de joasă, a răzvrătirii, presupunea o activitate a cărei absență precedase, în mod firesc, ivirea desperării bolnăvicioase care-l copleșea. Imaginea ce i se înfățișase acum se așternu peste priveliștea mohorîtă a zilelor din urmă ca o culme a întregului peisaj, depășind puterea lui de îndurare. Cu temperamentul lui sangvin, Troy avea un fel al său de a fugi de durere, prin simpla ei amînare pe mai tîrziu. Ori de cîte ori îl încolțea vreun necaz, își zicea că se va gîndi la el altă dată și, între timp, problema se mai învechea și timpul o atenua. Sădirea florilor pe mormîntul lui Fanny fusese, poate, un simplu mijloc de a scăpa de durerea inițială, iar acum avea sentimentul că intenția lui fusese cunoscută dinainte și dejucată.

Cum sta așa lîngă mormîntul desfundat, Troy dori, poate pentru prima oară în viață să fi fost alt om. Rar se întîmplă ca un ins cu o vitalitate animalică să nu aibă sentimentul că viața lui, prin simplul fapt că e a lui, are mai mulți sorți de izbîndă decît viața altor oameni care, de fapt, s-ar putea să-i semene în totul. De zeci de ori Troy se gîndise, în treacăt, cum îi era obiceiul, că nu putea pizmui pe alții pentru situația de care se bucurau, căci ca să fi ajuns la acea situație ar fi avut nevoie de altă fire, și el nu dorea să fie altfel decît așa cum era. Nu-i păsa nici de împrejurările ciudate ale nașterii lui, nici de greutățile prin care trecuse, nici de nesiguranța tuturor acțiunilor vieții lui, care avea ceva din zborul unui meteor, pentru că toate astea erau legate de eroul

povestirii pe care o trăia, fără de care n-ar mai fi existat pentru el nici o povestire ; şi i se părea în firea lucrurilor ca totul să se îndrepte la timpul potrivit şi să se sfîrşească bine. În dimineaţa aceea, însă, iluzia se spulberă pe de-a-ntregul şi, deodată, Troy simţi o adevărată ură faţă de propria sa fiinţă. Această izbucnire putea fi mai mult aparentă decît reală. Pentru linia orizontului un recif de corali dispărut de la suprafaţa oceanului are tot atît de puţină însemnătate ca şi unul care nici n-a început să se formeze şi doar trăsătura finală pare să creeze un eveniment care, în mod potenţial, era de mult un lucru împlinit.

Troy căzu pe gînduri ; se simţea atît de năpăstuit ! Încotro s-o apuce ? „Pe cel odată afurisit, blestem mai greu va cade“ — o astfel de osîndă fără cruţare părea să pecetluiască zadarnica strădanie pornită din grija lui abia născută. Omului care şi-a cheltuit puterile dintîi mergînd pe un anume drum nu-i mai rămîne îndeajuns de multă vlagă să facă iarăşi cale-ntoarsă. Începînd din ajun, Troy se abătuse cîţiva paşi din drumul pe care mersese pîn-atunci ; dar cea mai slabă împotrivire îi frînsese tot elanul. Chiar dacă providenţa l-ar fi încurajat din plin, nu i s-ar fi părut uşor să facă o ţotitură ; dar providenţa, departe de a-l ajuta s-o ia pe-o altă cale sau de a-şi arăta, în vreun fel, dorinţa să-l vadă pornit pe acea cale, îşi bătea joc de primul pas atît de anevoios şi şovăielnic, şi asta era prea mult, era de neîndurat.

Cu pas domol, Troy se îndepărtă de mormînt. Nu încercă să acopere groapa cu pămînt sau să sădească alte flori, nu mai puse mîna pe nimic. Zvîrli cărţile şi lăsă baltă, nu pentru o clipă, ci pentru totdeauna, jocul pe care-l începuse. Ieşind din cimitir încet şi nevăzut de nimeni, căci nici un om din sat nu se trezise încă — străbătu cîmpurile ce se întindeau în spate şi, tot pe furiş, ieşi la drumul mare. Nu mult după aceea, părăsi şi satul.

Între timp, Bathsheba rămase, de bună voie, prizonieră în odaia din pod. Uşa era descuiată doar cînd intra şi ieşea Liddy, pentru care se adusese un pat în camera mică de alături. Lumina felinarului lui Troy fusese zărită de servitoare care se întîmplase să se uite pe fereastră în direcţia aceea, pe la ceasurile zece, în timp ce-şi lua cina.

O chemase și pe Bathsheba să vadă și rămaseră un timp să privească, foarte curioase, ciudățenia ce li se arăta în fața ochilor, apoi Liddy fusese trimisă la culcare.

În noaptea aceea, Bathsheba nu avu parte de un somn prea adînc. Însoțitoarea ei adormi și respirația ei regulată se auzea în odaia de alături, în timp ce stăpîna casei se tot uita pe fereastră la lumina firavă strecurată printre copaci, nu într-o lucire neîntreruptă, ci clipind ca un far ce se rotește pe malul mării, lucru care ar fi putut s-o facă să ghicească că cineva se tot perinda prin fața ei. Bathsheba nu se dezlipi de fereastră pînă se porni ploaia și lumina se stinse. Atunci se retrase și ea și se așeză pe pat, să se răsucească pe-o parte și pe alta și să frămînte în mintea-i ostenită sumbra scenă a nopții din ajun.

Abia apucaseră să se arate primele semne nelămurite ale zorilor că Bathsheba se și ridică din pat și deschise fereastra să tragă adînc în piept aerul proaspăt al dimineții. Cercevelele erau umede, presărate cu lacrimile tremurătoare ale ploii din noaptea trecută, șlefuite de luciul stins reflectat de niște spărturi de culoarea aglicei dintr-un nor ce coborîse jos pe cerul care da să se trezească. Din copaci se auzea un picur neîncetat pe frunzele troienite în jur, în vreme ce dinspre biserică răzbătea alt sunet, nu neîntrerupt, asemeni celorlalte, ci mai puțin obișnuit, ca șiroitul unei ape care se varsă într-o băltoacă.

La ceasurile opt Liddy bătu la ușă și Bathsheba îi deschise.

— Ce ploaie mare a fost azi-noapte, doamnă ! spuse Liddy după ce o întrebă ce dorea să mănînce la gustarea de dimineață.

— Da, foarte mare.

— Ați auzit zgomotul ăla curios dinspre cimitir ?

— Da, am auzit un zgomot curios. Mi-am zis că trebuie să fie apa care se scurge prin jgheabul turnului.

— Da, așa zicea și baciul. S-a dus să vadă ce s-a întîmplat.

— A, Gabriel a fost pe-aici în dimineața asta ?

— Numai un pic, a băgat capu, așa, în trecere, cum făcea el înainte, că de la o vreme parcă nu mai dă așa

des pe la noi. Da jgheabu din turn arunca apa pe pietre și acu ne-am cam mirat că se-auzea ca un ceaun care fierbe.

Cum nu se simțea în stare să citească; să cugete sau să lucreze, Bathsheba o rugă pe Liddy să rămînă să ia micul dejun cu ea. Fata, copilăroasă din fire, îi dădea înainte cu trăncăneala ei despre întîmplările din ultima vreme. — Nu vă duceți la biserică, doamnă ? întrebă ea.

— Cred că nu, răspunse Bathsheba.

— Credeam că vreți să vă duceți să vedeți mormîntul lui Fanny. De-aici de la fereastră nu se vede, e ascuns după copac.

Bathsheba se gîndea cu groază c-ar putea să dea cu ochii de bărbatul ei.

— Domnul Troy a fost acasă în noaptea asta ? întrebă ea.

— Nu, doamnă. Cred c-a plecat la Budmouth.

Budmouth ! Sunetul acestui cuvînt trezea o imagine a lui Troy și a faptelor lui cu mult redusă față de cea reală ; una se afla la cale de cincisprezece mile de cealaltă. Nu putea s-o întrebe pe Liddy ce se-ntîmpla cu bărbatul ei și, de fapt, pînă atunci își dăduse silința să nu pomenească de el, dar acum toți ai casei știau că între ei avusese loc o mare neînțelegere și nu mai avea rost să încerce să se ascundă. Bathsheba se afla în acea stare în care omul nu se mai sinchisește de părerea semenilor lui.

— Și de ce crezi c-a plecat la Budmouth ? întrebă ea.

— Laban Tall l-a văzut pe drumul către Budmouth, azi-dimineață înainte de vremea gustării.

În clipa aceea Bathsheba simți cum i se ridică de pe inimă povara care, de-o zi și-o noapte, o apăsase fără încetare, storcîndu-i vlaga tinereții, fără să pună-n loc înțelepciunea vîrstelor mai coapte, așa că se hotărî să iasă din casă și să facă o plimbare. Sfîrșind gustarea de dimineață își puse boneta pe cap și-o porni spre biserică. Erau ceasurile nouă și cum la ora aceea oamenii isprăviseră prînzișorul și se întorseseră din nou la lucru, nu era de așteptat să întîlnească prea mulți pe drum. Cum știa că Fanny fusese îngropată în colțul cimitirului hără-

zit celor fără căpătîi, loc cunoscut în parohie sub numele de „după biserică“ şi care nu se vedea din drum, simţi că nu se poate împotrivi dorinţei de a intra să privească acel ungher spre care, dintr-un simţămînt greu de definit, îi era groază să-şi arunce ochii. Nu reuşea cu nici un chip să-şi alunge din minte gîndul că între rivala ei şi lumina strecurată printre copaci era o legătură.

Bathsheba ocoli stîlpul bisericii şi în faţa ochilor i se ivi groapa şi monumentul cu suprafaţa lui netedă, străbătută de nervuri, împroşcată şi mînjită de noroi, aşa cum o văzuse şi o lăsase Troy, cu două ceasuri în urmă. De partea cealaltă a acestei privelişti stătea Gabriel. Era, ca şi ea, cu ochii pironiţi pe mormînt, şi cum Bathsheba se apropiase fără zgomot, nici n-o băgase de seamă. Bathshebei îi trebui cîtva timp să înţeleagă că acel monument măreţ şi mormîntul răvăşit erau ale lui Fanny. Se uită de o parte şi de alta şi de jur împrejur să vadă o movilă mai sărăcăcioasă, ridicată, după obicei, din bulgări de pămînt. Apoi, privirea ei, urmărind-o pe cea a lui Oak, dădu de cuvintele cu care începea inscripţia :

„Înălţat de Francis Troy în amintirea lui Fanny Robin“.

Oak o văzu, şi primul lui impuls fu s-o privească cu atenţie şi să încerce să ghicească ce se petrecea în sufletul ei în clipa cînd descoperea autorul operei, descoperire care pe el îl uluise. Dar pe Bathsheba asemenea revelaţii nu mai reuşeau s-o tulbure prea mult. Sufletul ei părea să se fi deprins cu zbuciumul, căci îi dădu lui Oak bună dimineaţa şi îl rugă să ia cazmaua care fusese părăsită lîngă mormînt, şi să acopere groapa cu pămînt. În timp ce Oak se apucă să facă ce i se ceruse, Bathsheba adună florile şi începu să le sădească cu acea gingaşă mînuire a rădăcinilor şi frunzelor pe care doar femeia e în stare cînd îşi vede de grădină şi de care florile par să-şi dea seama şi să se bucure. Bathsheba îl mai rugă pe Oak să le spună paznicilor cimitirului să sucească burlanul de plumb de la gura capului de balaur care atîrna de zid, strîmbîndu-se la ei, pentru ca, în felul acesta, şuvoiul să fie abătut într-o parte şi să nu se mai întîmple ce se

întîmplase. În cele din urmă, cu zădarnica mărinimie a femeii căreia pornirile mai mărginite îi aduseseră, în locul dragostei, doar amărăciune, șterse petele de noroi de pe monument, ca și cum vorbele săpate în piatră i-ar fi fost plăcute, și porni înapoi spre casă.

Capitolul XVI

Întîmplări la malul mării

TROY MERSE ÎNAINTE SPRE APUS.

Un simțămînt în care se amestecau dezgustul față de viață, de fermă care, pentru el, era searbădă și fără haz, sumbra amintire a celei ce zăcea în mormînt, remușcarea și, mai presus de orice, aversiunea față de tot ce putea avea vreo legătură cu soția lui, îl îndemnară să pornească în căutarea unui adăpost oriunde în lume, dar nu la Weatherbury. Tristele întîmplări legate de sfîrșitul lui Fanny i se perindau prin fața ochilor în imagini vii ce păreau că-n veci nu se vor șterge și asta îi făcea viața în casă la Bathsheba de nesuferit. La ceasurile trei după-amiază se pomeni la picioarele unei coline lungi de peste o milă care înainta pînă la marginea unui lanț de dealuri resfirate paralel cu țărmul mării și care alcătuiau un fel de graniță mohorîtă între bazinul de pămînt cultivat și priveliștea mai sălbatică a coastei. Peste deal suia un drum foarte drept și de un alb desăvîrșit, cele două laturi apropiindu-se una de cealaltă și îngustîndu-se treptat spre vîrf, pînă ce atingeau, la celălalt capăt, cerul, la o distanță de vreo două mile. Pe toată întinderea acestui plan înclinat, îngust și monoton, nici urmă de viață nu se zărea în acea după-amiază scăldată într-o lumină sclipitoare. Troy se opîntea la urcuș, atît de copleșit de osteneală și de deznădejde cum nu mai fusese de ani de zile. Aerul era fierbinte și înăbușitor, și pe măsură ce înainta, vîrful dealului părea să se retragă mai departe. În cele din urmă ajunse pe culme și priveliștea nouă și neașteptată îl copleși, producînd asu-

pra lui un efect aproape tot atît de puternic ca Pacificul asupra privirilor lui Balboa [1]. Marea, larg desfășurată, de culoarea oțelului, străbătută de linii șterse ce păreau să fi fost scrijelite cu grijă pe suprafața ei ca să nu-i strice netezimea, se întindea pe toată lățimea țărmului, apoi cotea spre stînga unde, în dreptul orașului și portului Budmouth soarele își revărsa razele asupra ei, ștergînd orice urmă de culoare și așternînd în locul ei un lustru uleios, strălucitor. Pe cer, pe pămînt, în văzduh, nici urmă de mișcare, doar un volan de spumă albă ca laptele alunecînd de-a lungul unghiurilor mai apropiate ale țărmului, din care se desprindeau zdrențe ce treceau peste pietrele din preajmă ca niște limbi.

Troy coborî și ajunse la un mic bazin al mării înconjurat de stînci. Deodată, se simți mai înviorat ; se gîndi să facă un mic popas și să se scalde puțin, înainte de a porni mai departe. Se dezbrăcă și se aruncă în apă. Pentru un înotător, apa golfulețului nu era deloc atrăgătoare, fiind liniștită ca apa unui eleșteu și ca să poată simți ceva din balansul oceanului, Troy o porni repede înot printre cei doi pinteni de stîncă ieșiți ceva mai în afară, întruchipînd Stîlpii lui Hercule ai acestei Mediterane în miniatură. Spre nenorocul lui, ceva mai în largul mării trecea un curent de care el nu auzise și care, lipsit de orice însemnătate pentru o ambarcațiune cît de mică, putea crea mari neajunsuri unui înotător ce se lăsa atras de vîrtejul lui pe nesimțite. Troy se simți tîrît spre stînga, apoi răsucit și împins spre larg.

Abia atunci își aduse aminte de locul acela și de sinistrele lui însușiri. Mulți dintre cei ce se scăldaseră acolo ajunseseră să implore îngăduința unei morți pe uscat, dar, asemenea lui Gonzalo, nu primiseră nici un răspuns la ruga lor ; și Troy gîndi că n-ar fi fost de mirare să se numere și el printre aceștia. Nici un fel de vas nu se zărea pe tot întinsul apei, doar în zare orașul Budmouth așternut la țărmul mării părea să-i urmărească, nepăsător, sforțările, iar alături de el, se deslușea și portul cu încîlcitura lui întunecată de parîme și catarge. După ce își slei puterile aproape cu totul, încercînd să se întoarcă la gura

[1] *Vasco Nunez de Balboa* — explorator spaniol, descoperitor al Pacificului.

golfuleţului, înotînd, din pricina slăbiciunii, ceva mai afund decît avea el obiceiul, respirînd doar pe nas, răsucindu-se, de zeci de ori, pe spate, folosind metoda fluture şi aşa mai departe, Troy se hotărî, ca o ultimă încercare, să taie apa pe un plan uşor înclinat, căutînd, astfel, să atingă ţărmul în orice parte a lui, imprimînd trupului său doar un uşor impuls înainte şi lăsîndu-se în voia fluxului. Acest proces, ce nu putea fi decît lent, i se păru destul de lesnicios, şi, deşi îi era cu neputinţă să-şi aleagă locul de acostare — tot ce se vedea pe mal i se scurgea prin faţa ochilor într-o procesiune tristă şi domoală — se apropie mult de capătul unei limbi de pămînt ceva mai la stînga, ce se deslușea acum limpede pe partea însorită a orizontului. În timp ce ochii înotătorului erau pironiţi pe limba de pămînt, ca pe unicul mijloc de salvare, la hotarul ţărmurilor veşnice, un obiect mişcător sparse conturul celeilalte extremităţi şi, nu mult după aceea, se ivi o barcă cu prora spre mare şi cu un echipaj alcătuit din cîţiva marinari tineri.

Troy simţi cum trupul îi zvîcneşte, înviorat, gata să-şi prelungească lupta. Înotînd doar cu braţul drept, ridică braţul stîng în sus să le facă semn, plesnind valurile şi răcnind din toate puterile. În lumina asfinţitului de soare, trupul lui se deslușea limpede, proiectat pe pieptul mării care, între timp, căpătase nuanţe mai închise pe partea de răsărit a bărcii, aşa că marinarii îl zăriră de îndată. Schimbînd poziţia lopeţilor şi întorcînd barca în unghiul potrivit, vîsliră din toate puterile spre el şi, cam la vreo cinci, zece minute de la primul lui strigăt de ajutor, doi dintre marinari îl săltară în barcă peste cîrmă.

Marinarii făceau parte din echipajul unui bric şi porniseră spre coastă să încarce nişte nisip. După ce-i împrumutară cîteva haine adunate de pe la fiecare, ca să se apere, cît de cît, de frigul ce se întetea, căzură la învoială să-l ducă la ţărm a doua zi dimineaţă, şi, fără să mai zăbovească, fiindcă începuse să se însereze, se îndreptară iar spre rada unde se afla ancorat vasul lor.

Noaptea cobora domol peste nesfîrşitele întinderi de apă ce li se înfăţişau înaintea ochilor şi, la o distanţă nu prea mare, acolo unde linia ţărmului se încovoia, formînd o lungă panglică de umbră deasupra liniei ori-

zontului, un șirag de puncte galbene, luminoase prinseră să se ivească, arătînd că pe peticul acela de pămînt se afla orașul Budmouth ce-și aprindea la acea oră, felinarele pe promenadă. Nici un sunet limpede nu se auzea pe mare afară de plescăitul lopeților și, în timp ce vîsleau de zor împresurați de umbre din ce în ce mai adînci, luminile felinarelor prinseră a se mări, împlîntînd adînc în valul din față tot atîtea săbii înroșite în foc și, în cele din urmă, prin învălmășeala de contururi, zărită, înălțîndu-se spre cer, silueta vasului la care urmau să ajungă.

Capitolul XVII

Se trezesc îndoieli. Îndoielile se spulberă

CÎND ABSENȚA BĂRBATULUI EI se prelungi de la cîteva ceasuri la cîteva zile, Bathsheba încercă un sentiment nelămurit de mirare, îmbinat cu altul, la fel de nelămurit, de ușurare, dar nici unul din aceste simțăminte nu trecu, măcar o clipă, dincolo de granița a ceea ce se cheamă, îndeobște, nepăsare. Simțea că aparține bărbatului ei și certitudinea acestei situații era atît de limpede, iar probabilitățile raționale de a o depăși atît de limitate, încît nu se putea bizui pe întîmplări neprevăzute. Cum uitase cu totul că era femeie frumoasă, începu să se privească din afară, cu un sentiment de nepăsare, întrezărind soarta care ar fi putut s-o aștepte ca pe o nenorocire dintre cele mai mari, căci Bathsheba se zugrăvea pe sine și viitorul său în culori pe care nici o realitate, oricum ar fi fost ea, nu le-ar fi putut închipui mai sumbre. Năvalnica mîndrie înnăscută a tinereții se ofilise dar, totodată se stinsese și îngrijorarea pentru anii ce urmau să vină, căci îngrijorarea are în vedere două alternative, una mai bună, cealaltă mai rea, și Bathsheba hotărîse că, orice alternativă demnă de atenție încetase să existe pentru ea. Mai curînd sau mai tîrziu, dar nu prea tîrziu, bărbatul ei avea să se întoarcă iar acasă. Și atunci,

zilele lor ca arendaşi la Upper Farm aveau să fie numărate. La început, administratorul, care avea în grijă acea proprietate, se cam îndoise că Bathsheba avea să fie în stare să-l urmeze pe John Everdene în slujba de arendaş, fiindcă era femeie şi era tînără şi frumoasă ; dar caracterul de moştenire exclusivă din testamentul lăsat de unchiul ei, faptul că, nu o dată, înaintea morţii lui, domnul Everdene adusese dovezi privind isteţimea fetei într-o asemenea treabă, şi mai apoi priceperea cu care ea mînuise numeroasele turme şi cirezi ce-i ajunseseră, deodată, pe mînă, înainte de încheierea învoielii, cîştigaseră încredere în dibăcia ei şi nu se mai auziră nici un fel de obiecţii. Avusese, în ultima vreme, mari îndoieli în privinţa urmărilor legale pe care căsătoria ei le-ar fi putut răsfrînge asupra situaţiei ce-o ocupa ; dar, deocamdată, schimbarea de nume nu fusese luată în seamă şi un singur lucru era limpede : că dacă ea sau bărbatul ei nu reuşeau să-l mulţumească pe administrator la prima plată a arendei în luna ianuarie, nu li se va mai arăta prea mult respect şi, de fapt, nici nu vor merita prea mult respect. Şi, odată plecaţi puteau fi siguri că sărăcia le va ieşi în întîmpinare.

Din clipa aceea Bathsheba începu să trăiască cu convingerea că scopurile ei fuseseră zădărnicite. Ea nu era femeia care să spere fără să aibă motive întemeiate de speranţă, deosebindu-se, în privinţa aceasta, de semenele ei mai puţin clarvăzătoare şi energice, dar mai ocrotite, la care nădejdea se pune în mişcare ca maşinăria unui ceasornic şi cărora nu le trebuie decît un pic de hrană şi un acoperiş deasupra capului ca să revină la viaţă ; şi, dîndu-şi bine seama că făcuse o mare greşeală se plecă în faţa sorţii aşteptînd cu nepăsare, sosirea sfîrşitului.

În prima sîmbătă de la plecarea lui Troy, Bathsheba porni singură la Casterbridge, lucru pe care nu-l mai făcuse de cînd se măritase. În sîmbăta aceea, Bathsheba mergea încet prin mulţimea de negustori de ţară care se adunaseră, ca de obicei, în faţa clădirilor pieţei, şi care, tot ca de obicei, erau priviţi de tîrgoveţi cu sentimentul că pentru viaţa sănătoasă pe care o duceau plăteau un greu tribut, acela de a nu ajunge niciodată membri ai consiliului orăşenesc, cînd un om care părea că o urmăreşte adresă cîteva cuvinte altuia care mergea în stînga ei. Bathsheba

avea auzul ascuțit ca al unei sălbăticiuni, așa că desluși limpede ce spusese omul cu toate că era cu spatele la el.

— O caut pe doamna Troy... Ea e ?

— Da, cred că-i doamna aia tînără, spuse cel căruia-i fusese adresată întrebarea.

— Am să-i aduc la cunoștință niște veşti cam neplăcute. Bărbatu-său s-a înecat.

Ca şi cum ar fi fost înzestrată cu darul prorocirii, Bathsheba bolborosi :

— A, nu-i adevărat. Nu poate să fie adevărat ! Apoi, deodată, amuți şi nu mai auzi nimic din jur. Gheața stăpînirii de sine care-o învăluise în ultima vreme se spărsese şi şuvoaiele năvăliră din nou la suprafață, copleşind-o. Pe ochi i se aşternu o pîclă şi se prăbuşi.

Dar nu jos, pe pămînt. Un bărbat cu chip întunecat care o urmărise din ochi de sub porticul halei de cereale cînd trecea prin grupul de oameni de afară, auzindu-i vorbele, sări repede lîngă ea şi o prinse în brațe tocmai cînd dădea să cadă.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Boldwood sprijinind-o pe Bathsheba şi ridicînd ochii la omul care adusese vestea cea grozavă.

— Bărbat-su s-a înecat săptămîna asta în timp ce se scălda în golful Carrow. Un paznic de pe țărm i-a găsit hainele şi le-a adus la Budmouth ieri.

La auzul acestor vorbe o lumină ciudată scăpără în ochii lui Boldwood, iar fața i se aprinse de emoția înăbuşită a unui gînd ce nu putea fi rostit. Privirile tuturor erau aţintite asupra lui şi a femeii leşinate. O săltă în sus şi-i potrivi faldurile rochiei aşa cum un copil ar fi netezit penele zbîrlite ale unei păsări scăpate din furtună şi porni cu ea în brațe pe cărarea pietruită spre hanul „Trei Stăncuțe". Intră cu ea pe sub arcadă şi o duse într-o odaie mai retrasă ; şi tocmai cînd lăsă jos, pe sofa, plin de părere de rău, povara prețioasă, Bathsheba deschise ochii. Amintindu-şi de cele întîmplate, şopti :

— Vreau să mă duc acasă.

Boldwood ieşi din încăpere. Rămase puțin pe coridor să-şi vină în fire. Experiența pe care o trăise fusese prea copleşitoare ca să-şi dea seama pe deplin de ea, şi-acum, cînd mintea lui izbutise s-o cuprindă, se risipise iar. Timp

de cîteva clipe dumnezeiești, clipe de aur, o ținuse în brațe. Și ce dacă ea nu știa nimic de asta ? Fusese aproape de inima lui ; iar el, aproape de inima ei.

Se urni din loc, și după ce trimise o femeie să vadă de Bathsheba, ieși afară să lămurească amănuntele întîmplării pe care o aflase. Dar totul părea să se mărginească la ceea ce auzise mai înainte. Porunci să se înhame calul la trăsurica Bathshebei și, cînd totul fu gata, se întoarse s-o înștiințeze și pe ea. Deși era palidă și se vedea că nu se simțea bine, trimisese, între timp, după omul de la Budmouth care-i adusese vestea și aflase de la el tot ce se putea afla.

De vreme ce Bathsheba nu mai era în stare să-și mîne calul, cum făcuse la venirea în oraș, Boldwood, cu o desăvîrșită gingășie în simțire și în purtări, se oferi să-i facă rost de un vizitiu, sau să-i dea un loc în faetonul lui, care era mai confortabil decît trăsurica ei. Bathsheba refuză politicos toate propunerile lui și fermierul plecă fără să mai zăbovească o clipă.

Cam la vreo jumătate de ceas după aceea, Bathsheba făcu o sforțare și, revenindu-și încă puțin, se așeză, ca de obicei, pe capra trăsurii și luă hățurile în mîini, arătînd ca și cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Ieși din oraș pe o străduță lăturalnică, întortocheată, și mînă încet calul, fără să-și dea seama pe unde mergea și ce se petrecea în jurul ei. La căderea primelor umbre ale înserării, Bathsheba sosi acasă, coborî din trăsurică în tăcere, lăsă calul în seama argatului și urcă repede scara spre odaia ei. Liddy îi ieși înainte în capul scării. Vestea sosise la Weatherbury cu o jumătate de ceas înaintea Bathshebei și Liddy cercetă chipul stăpînei cu priviri întrebătoare. Bathsheba nu avea nimic de spus.

Intră în odaia ei de culcare, se duse la fereastră și rămase pe gînduri pînă ce noaptea o învălui cu totul și doar liniile care-i desenau trupul se mai puteau zări în întuneric. Se auzi un zgomot în dreptul ușii ; cineva bătu și deschise.

— Ce-i, Liddy ? întrebă ea.

— Gîndeam c-ar trebui să vă fac rost de ceva haine... răspunse Liddy, șovăind.

— Cum adică ?

— Ceva haine de doliu...
— A, nu, izbucni Bathsheba.
— Da poate s-ar cuveni să facem ceva pentru bietu...
— Acum nu, nu cred. Nu e nevoie.
— Da de ce, doamnă ?
— Fiindcă n-a murit.
— De unde știi, o întrebă Liddy uluită.
— Nu știu nimic. Dar nu s-ar fi întîmplat așa, sau aș fi aflat și altceva, sau l-ar fi găsit. Nu-i așa, Liddy ? Sau... nu știu cum să spun... dar dacă murea ar fi fost altfel, nu așa. Inima mea îmi spune că trăiește.

Bathsheba rămase neclintită în această părere pînă lunea următoare cînd două întîmplări se însoțiră să i-o zdruncine. Prima fu o scurtă notiță în gazeta locală care, în afara unor zdrobitoare presupuse dovezi, așternute de o pană priepută, privind moartea lui Troy prin înec, cuprindea însemnata mărturie a unui tînăr domn Barker, doctor în medicină din Budmouth, care declara, într-o scrisoare către redactorul șef că fusese martor ocular al accidentului. El susținea că, trecînd pe stînca de pe latura exterioară a golfului, la apusul soarelui, zărise un înotător tîrît de curent dincolo de gura golfului și-și dăduse pe loc seama că numai niște mușchi neobișnuit de puternici l-ar fi putut salva. Înotătorul se făcuse nevăzut în spatele unei stînci mai proeminente și domnul Barker se luase după el pe mal. Dar pînă să ajungă la un loc destul de înalt ca să poată avea o perspectivă mai largă a mării de dincolo de stînci se lăsase noaptea și nu se mai văzuse nimic.

Cealaltă întîmplare fu sosirea hainelor lui Troy, atunci cînd veni vremea să fie examinate și identificate de Bathsheba, deși această treabă fusese făcută cu mult timp înainte de cei ce-i cercetaseră scrisorile din buzunare. În mijlocul atîtor frămîntări, un lucru i se părea limpede : că Troy se dezbrăcase convins că o să se îmbrace la loc foarte curînd, și nici o clipă nu-i trecu prin minte gîndul că și altceva, nu numai moartea, l-ar fi putut împiedica să facă acest lucru.

Atunci Bathsheba își spuse că dacă alții erau atît de neclintiți în părerea lor, de ce n-ar fi și ea ? Un gînd ciudat îi răsări în minte, înfierbîntîndu-i chipul. Troy o părăsise și o urmase pe Fanny pe lumea cealaltă. O făcuse

oare intenționat, și pusese lucrurile la cale în așa fel încît moartea lui să pară un accident ? Și, lucru destul de ciudat, gîndul că aparențele se pot deosebi atît de mult de realitate, gînd trezit în mintea ei de gelozia pe care o simțise, cîndva, față de Fanny, și de căința pe care bărbatul ei o arătase în noaptea aceea, o făcu să nu-și dea seama că ar fi putut exista o deosebire mult mai probabilă nu atît de tragică, dar, pentru ea, cu mult mai îngrozitoare.

Seara tîrziu, cînd se mai liniștise și era singură, se așeză în fața focului mocnit și luă în mînă ceasul lui Troy care-i fusese înapoiat odată cu celelalte lucruri ce-i aparținuseră. Deschise capacul, cum îl deschisese el, atunci, în fața ei, cu o săptămînă în urmă. Înăuntru se afla șuvița de păr gălbui care fusese, într-un fel, fitilul acelei explozii violente.

— El era al ei și ea era a lui, și s-au dus unul după altul, șopti ea. Nici pentru el, nici pentru ea, eu nu însemn nimic, și-atunci de ce să păstrez șuvița de păr ? Luă șuvița în mînă și o ridică deasupra focului. — Nu, n-o s-o ard... o s-o țin ca amintire de la biata fată !, mai murmură Bathsheba, și își retrase mîna.

Capitolul XVIII

Oak e avansat. O mare speranță

TOAMNA TÎRZIE ȘI IARNA SE scurseră repede și frunzele se așternură într-un covor gros peste iarba poienilor și peste mușchiul din păduri. Bathsheba care trăise pîn-atunci cu sufletul oprit în loc, dar nu în așteptare, trăia acum într-o stare de liniște care nu era, totuși, împăcare. Cît timp îl știuse în viață putea să se gîndească la moartea lui cu nepăsare ; dar acum, cînd credea că l-a pierdut, suferea că nu mai era încă al ei. Își vedea de treburile fermei, își aduna cîștigurile fără să se prea sinchisească de ele și băga banii în tot felul de afaceri, fiindcă așa făcuse în vremuri trecute care, deși nu de mult trecute, păreau infinit de în-

depărtate de zilele de-acum. Trecutul îl zărea peste o prăpastie adîncă, de parcă, murind între timp, îşi păstrase totuşi puterea de a cugeta şi, asemeni micii nobilimi în descompunere din povestea poetului, stătea şi medita ce dar frumos fusese, odată, viaţa.

Dar starea de nepăsare în care trăia avu şi o urmare bună : numirea lui Oak, după o lungă amînare, în postul de vechil ; cum, însă, el de mult îndeplinea acea funcţie, schimbarea ce avusese loc, în afară că însemna o mărire serioasă a simbriei, nu era altceva decît un act formal, de ochii lumii.

Boldwood trăia retras şi nu se mai ocupa de nimic. O mare parte din grîu şi tot orzul lui din anul acela se prăpădiseră din pricina ploii. Orzul încolţea, creştea sub formă de rogojini încîlcite şi, pînă la urmă, era zvîrlit la porci, cu maldărul. Ciudata nepăsare care dusese la paguba şi risipa de care-am pomenit începu să dea prilej de bîrfeală sătenilor ; trăgîndu-l de limbă pe unul din argaţii lui Boldwood aflaseră că nici vorbă nu putea fi de uitare, fiindcă oamenii îi atrăseseră atenţia asupra primejdiei care-i pîndea grînele, de mai multe ori, şi destul de stăruitor, atît cît poţi să îndrăzneşti în faţa unui stăpîn. Dar la vederea porcilor care întorceau scîrbiţi capul cînd spicele putrezite li se aruncau în faţă, Boldwood păru că se trezeşte şi, într-o seară, trimise un om după Oak. Că se gîndise la asta tocmai fiindcă Bathsheba îl avansase de curînd pe Oak, sau nu, nu se ştie, dar la întîlnirea cu Gabriel, fermierul îi propuse ca, pe lîngă ferma Bathshebei, să vadă şi de treburile de la Lower Farm, fiindcă avea nevoie de un asemenea ajutor şi nu izbutise să găsească un om mai de nădejde. Era limpede că steaua nenorocită a lui Oak se grăbea să apună.

Bathsheba aflînd de această propunere — căci Oak fu nevoit să-i ceară părerea — se cam împotrivi la început. I se părea că cele două ferme, la un loc, erau prea întinse ca să poată fi supravegheate de acelaşi om. Boldwood, care se pare că luase această hotărîre mai mult din motive personale decît din interese băneşti, fu de părere să-i dea lui Oak un cal pentru folosinţa lui şi în felul acesta planul lui nu mai prezenta nici un fel de neajuns,

de vreme ce fermele erau vecine. Cît ținuseră aceste tratative, Boldwood nu comunicase direct cu Bathsheba, stînd de vorbă doar cu Oak care servise, în tot acest timp, drept om de legătură. În cele din urmă, totul fu pus la cale prin bună înțelegere și de atunci puteai să-l vezi pe Oak, călare pe un cal voinic, gonind zi de zi, de-a lungul și de-a latul unei moșii cam de două mii de acri ; mereu cu ochii pe toate și plin de bună voie de parcă el se alegea cu recoltele, în timp ce adevărata stăpînă a primei jumătăți și stăpînul celei de a doua stăteau la ei acasă, într-o însingurare tristă și posomorîtă.

Asta făcuse ca, în primăvara ce urmă, oamenii din parohie să înceapă bîrfeala cum că Oak prindea cheag tare repede.

— Orice-ați zice voi, spunea Susan Tall, da Gable Oak a-nceput s-aduc-a filfizon. Două-trei zile pe săptămînă umblă cu ghete vărsuite, de-alea fără ținte, și duminica-și pune țilindru-n cap și nici nu mai știe ce-i aia haină de lucru. Eu cînd văd din ăștia țanțoși ca niște cocoși, rămîn cu gura căscată și-mi piere piuitul.

Nu mult după aceea, se mai zvoni că Gabriel, deși lua o simbrie de la Bathsheba care nu depindea de veniturile din recolte, o dată mai mari, altă dată mai mici, încheiase cu Boldwood o învoială prin care urma să-i revină o parte din cîștiguri, o mică parte, bineînțeles, dar erau bani mai buni decît cei din simbrie și, pe urmă, puteau să se-nmulțească, pe cînd banii din simbrie nu se înmulțeau. Unii se uitau la Oak ca la un „zgîrie-brînză", fiindcă, deși îi mergea mult mai bine, nu trăia mai îndestulat decît înainte ; locuia în aceeași căsuță, își cojea singur cartofii, își cîrpea singur ciorapii și, uneori, își făcea pînă și patul cu mîna lui. Dar, de vreme ce Oak nu numai că nu se sinchisea deloc de ce trăncănea lumea, dar ținea la obiceiurile și tradițiile din bătrîni, tocmai pentru că le apucase din bătrîni, rămînea loc de îndoială în privința motivelor care-l făceau să ducă o astfel de viață.

În vremea din urmă, o mare nădejde încolțise în inima lui Boldwood, a cărui dragoste nesăbuită față de Bathsheba n-o putem descrie decît ca pe-o blîndă nebunie pe care nici timpul, nici împrejurările, nici zvonurile, bune sau rele,

n-ar fi putut-o slăbi sau lecui. Această nădejde arzătoare crescuse iar, ca sămînța de muștar, în liniștea care urmase convingerii unanime că Troy se înecase. Boldwood o nutrea cu teama-n suflet, și aproape se ferea să se gîndească temeinic la ea, ca nu cumva realitatea să dezvăluie nebunia visului. Bathsheba se lăsase convinsă, în cele din urmă, să poarte doliu și pînă și intrarea ei în biserică, într-un astfel de veșmînt, îi întărea, cu fiecare săptămînă, credința că avea să vină o vreme — poate foarte depărtată, dar care, sigur se apropia — cînd răbdarea lui în fața împrejurărilor avea să-i fie răsplătită. Nu stătuse încă să se gîndească cît avea de așteptat. Ce-ar fi vrut el să afle acum era dacă, după grelele încercări prin care trecuse, Bathsheba devenise mai înțelegătoare decît înainte față de simțămintele altora, și Boldwood trăgea nădejdea că dacă vreodată, în viitor, se va hotărî să se mărite cu altcineva, acel altcineva va fi el. Exista, în sufletul ei, un fond de bune intenții ; vina pe care ea singură și-o aducea, pentru că fără voia ei îl jignise, putea da mai multe roade acum decît înainte de dragostea ei oarbă și înșelată. Ar fi putut să se apropie de ea pe matca sufletului ei bun și să-i propună o învoială ca între prieteni, ce avea să ajungă la împlinire cîndva, în viitor, îngrijindu-se să-i ascundă cît mai bine latura pătimașă a dorinței lui. Acestea erau speranțele lui Boldwood.

În ochii unui om de vîrstă mijlocie, Bathsheba ar fi putut părea și mai atrăgătoare acum. Voioșia ei nestăpînită se mai potolise ; năluca desfătării ce i se arătase la început nu se dovedise chiar atît de minunată ca să poată aduce sufletului hrana de fiecare zi și Bathsheba păsise în cea de a doua fază poetică a vieții, fără ca prin aceasta să fi pierdut prea mult din prima.

Întoarcerea ei dintr-o vizită de două luni la o mătușă din Norcombe fu pentru fermierul înfierbîntat și măcinat de dor un bun prilej să întrebe fără ocol de Bathsheba, care, trebuia să se afle acum în a doua lună a văduviei, ca să-și dea seama cam ce gîndea ea despre el la vremea aceea. Asta se petrecu în toiul cositului și Boldwood izbuti să-și facă de lucru pe lîngă Liddy care ajuta la munci le cîmpului.

— Mă bucur că te văd pe afară, Liddy, spuse el plin de bunăvoință.

Fata chicoti, mirîndu-se, în sinea ei, ce-l apucase pe Boldwood să-i vorbească atît de apropiat.

— Sper că doamna Troy se simte bine după o absență atît de lungă, urmă el de parc-ar fi vrut să lase să se înțeleagă că pînă și un vecin cu inimă de piatră s-ar fi interesat de ea mai îndeaproape.

— Se simte destul de bine, domnule.

— Și îmi închipui că-i voioasă...

— Da, e voioasă.

— Sperioasă, ai spus ?

— Nu, am spus doar că-i voioasă.

— Și ție obișnuiește să-ți destăinuie tot ce are pe suflet ?

— Nu, domnule.

— Nici măcar cîte ceva ?

— Ba da, domnule.

— Doamna Troy se bizuie mult pe tine, Liddy, și cred că pe bună dreptate.

— Păi sigur, domnule. N-am fost eu alături de dumneaei cînd a avut toate necazurile astea, și cînd cu moartea lu domnu Troy... mereu am fost lîngă dumneaei. Și eu zic că dac-o fi să se mai mărite, o să rămîn cu dumneaei.

— Ți-a făgăduit să rămîi cu dumneaei... e și firesc, spuse șiretul îndrăgostit, simțind cum îl trec fiorii la bănuiala pe care vorbele lui Liddy păreau s-o îndreptățească și anume că draga lui se gîndise să se mărite iar.

— Nu... n-aș putea să zic că mi-a făgăduit. Am socotit eu, așa, cu capu meu.

— Da, da, pricep. De vreme ce-a lăsat să se-nțeleagă că s-ar putea să se mărite iar, tu te-ai gîndit că...

— N-a lăsat niciodată să se-nțeleagă așa ceva, domnule, răspunse Liddy, gîndindu-se că Boldwood se cam prostise.

— Sigur că nu, zise el, repezit, simțind cum i se prăbușesc, din nou, speranțele. — Nu-i bine să greblezi așa larg, Liddy, trage mai scurt și mai iute. Poate că acum, c-a rămas singură și stăpînă-n casa ei, mai înțelept ar fi să se hotărască să nu se mai mărite.

— A spus dumneaci odată, da așa, mai mult în glumă, că poate-o să se mărite iar, de anu trecut în șapte ani, dac-o avea chef.

— Va să zică de-acum în șase ani... Spunea că poate... poate să se mărite chiar acum, așa ar sfătui-o orice om cu judecată, măcar că avocații ar putea avea ceva împotrivă.

— Ați fost dumneavoastră la ei să-i întrebați ? se miră Liddy cu nevinovăție.

— Eu ? exclamă Boldwood, făcîndu-se stacojiu la față.

— Liddy, nu-i nevoie să stai prea mult la cîmp, cînd vrei să pleci, pleacă, așa a spus domnul Oak. Ei, și-acum eu mă duc. Bună ziua.

Și Boldwood porni, furios pe el însuși și rușinat fiindcă pentru prima oară în viață fusese în stare de ceva ce se putea numi violenie. Bietul om nu era mai șiret decît un berbec și se simțea cum nu se poate mai prost la gîndul că se purtase ca un caraghios, și, ceea ce era și mai rău, ca un netrebnic. Dar, din asta, avusese și el un cîștig — se lămurise asupra unui lucru. Un lucru neobișnuit de nou și de tulburător care, deși venea cu o adiere de tristețe, era real și binevenit. Peste șase ani și ceva, Bathsheba ar putea, într-adevăr, să-l ia de bărbat. Era ceva temeinic în speranța lui căci, chiar dacă Bathsheba nu vorbise prea serios cînd îi pomenise lui Liddy de căsătorie, din toate astea putea, măcar, să se lămurească ce gîndea ea în această privință.

Această idee fericită nu-l părăsea o clipă. Șase ani nu era puțin, dar ce aproape i se părea față de niciodată, căci niciodată era cuvîntul pe care, atîta timp, fusese nevoit să-l îndure. Iacob slujise de două ori șapte ani de dragul Rașelei. Ce însemnau, atunci, șase ani pentru o femeie ca Bathsheba ? Încerca să îndrăgească gîndul că era mai bine s-o aștepte decît să o cucerească pe loc. Boldwood era încredințat că dragostea lui era atît de adîncă, de puternică și de nemărginită încît ea, poate, nu izbutise niciodată s-o pătrundă pe de-a-ntregul și dacă el va avea răbdare să aștepte tot sorocul, îi va da în acest timp o seamă de dulci dovezi ale iubirii lui. Avea să șteargă acești șase ani din viața lui de parc-ar fi fost clipe, căci ce-nsemna trecerea lui pe acest pămînt față de dragostea ei ? În șase

ani de iubire suavă, ideală îi va dovedi cît de puțin prețuia el tot ce nu ducea spre desăvîrșirea dragostei lui.

Între timp trecu și vara și sosi vremea tîrgului de la Greenhill, un tîrg la care oamenii din Weatherbury nu puteau să lipsească.

Capitolul XIX

Tîrgul de oi. Troy atinge mîna soției sale

GREENHILL ERA UN FEL DE NIJNI Novgorod al ținutului Wessex, și ziua cea mai plină, mai veselă și mai zgomotoasă din toate zilele anului era ziua tîrgului de oi. Această întrunire anuală avea loc pe culmea unui deal unde mai dăinuiau încă rămășițele unor vechi fundații alcătuite dintr-un meterez uriaș și niște întărituri ovoidale care, deși năruite pe ici, pe colo, împresurau tot vîrful dealului. Spre cele două deschideri principale, așezate pe părți opuse, urca cîte un drum șerpuit și întinderea de pămînt neted, acoperit cu iarbă, de vreo douăzeci, treizeci de acri, împrejmuită de acel mal era locul desfășurării tîrgului. Ici, colo, erau presărate cîteva clădiri stabile, dar lumea folosea mai cu seamă corturile din prelată ca să se odihnească și să ia ceva în gură în timpul ședерii la tîrg.

Ciobanii care-și aduceau turmele de la mari depărtări plecau de-acasă cu două, trei zile sau chiar cu o săptămînă înainte de deschiderea tîrgului, mînîndu-și poverile cîteva mile pe zi, dar nu mai mult de zece, douăsprezece și poposind cu ele la odihna de noapte în islazuri, la marginea drumului, în locuri alese din vreme, unde le lăsau să pască, după ce postiseră ziua-ntreagă. Ciobanul fiecărei turme mergea în urma ei, pe umăr cu o desagă în care-și ținea cele de trebuință pe timp de o săptămînă și cu un băț în mînă care-i servea drept toiag de-a lungul acestui pelerinaj. Dintre oi, multe osteneau de-atîta mers și începeau să

şchioapete şi se întîmpla să şi fete cîte una pe drum. Ca să poată face faţă unor asemenea întîmplări neprevăzute, turmele care veneau din locuri mai îndepărtate erau, adeseori, însoţite de cîte un căluţ înhămat la o căruţă în care erau urcate oile betege şi duse aşa, pe sus, tot restul drumului.

Fermele de la Weatherbury nu erau chiar atît de departe de locul cu pricina aşa că, în ceea ce le privea, asemenea măsuri s-ar fi dovedit de prisos. Dar turmele nesfîrşite ale Bathshebei şi ale lui Boldwood, puse la un loc, alcătuiau o mulţime însemnată şi de preţ care trebuia păzită cu grijă, şi de aceea erau însoţite de Gabriel, de baciul lui Boldwood şi de Cain Ball, urmaţi bineînţeles de un cîine, bătrînul George.

Cînd, în dimineaţa aceea, soarele de toamnă îşi aruncă razele pieziş asupra dealului Greenhill, scăldînd în lumina lui podişul poleit de rouă de pe creştet, nori cenuşi de praf se ridicară între perechile de garduri vii care vărgau priveliştea larg desfăşurată de jur împrejur. Încetul cu încetul norii alunecară spre poalele dealului şi turmele care urcau potecile şerpuitoare către vîrf începură să se desluşească limpede, una cîte una. Şi astfel, într-o procesiune domoală, pătrundeau prin deschizăturile spre care duceau potecile, gloată după gloată, cornute şi necornute, turme albastre şi turme roşii, galbene închis şi cafenii, pînă şi turme verzi sau de nuanţa roz-portocalie a somonului, după cheful vopsitorului şi obiceiurile fiecărei ferme. Oamenii strigau, cîinii lătrau într-o hărmălaie nemaipomenită, dar drumeţele bulucite una-ntr-alta deveniseră, după o călătorie atît de lungă, aproape nepăsătoare la asemenea sperieturi, deşi încercările ciudate prin care treceau le făceau să scoată, din cînd în cînd, cîte un behăit jalnic ; în mijlocul lor se ridica, ici, colo, cîte un cioban trupeş, asemeni unui idol uriaş înconjurat de o gloată de credincioşi îngenuncheaţi.

Cele mai multe oi aduse la tîrg făceau parte din rasele cornute South Downs şi Old Wessex ; cea mai mare parte din oile Bathshebei şi ale fermierului Boldwood aparţineau acestui din urmă soi. Se înşiruiră pe culmea dealului pe la ceasurile nouă, cu coarnele lor striate, gingaş

arcuite de o parte şi de alta în spirale perfect geometrice, cu cîte o urechiuşă alb-roză ascunsă sub fiecare corn. Înaintea lor şi după ele urcau alte rase, adevăraţi leoparzi cu blana deasă, bogată, cărora doar petele le lipseau. Erau şi cîteva din rasa Oxfordshire, cu blana cîrlionţată ca părul bălai al copiilor, deşi în privinţa asta erau mai prejos decît oile delicate din soiul Leicester, care, la rîndul lor, erau mai puţin cîrlionţate ca oile Cotswolds. Dar dintre toate, îţi sărea-n ochi o turmă mică de oi din Exmoors, care se întîmplase să fie adusă şi ea la tîrg în anul acela. Capetele şi picioarele lor bălţate, coarnele grele şi întunecate, smocurile de lînă care atîrnau peste frunţile lor negricioase, înviorau peisajul monoton al turmelor din colţul unde se aflau.

În primele ceasuri ale dimineţii toate aceste mii de făpturi ostenite, care behăiau şi gemeau, pătrunseră pe podiş şi fură băgate în îngrădituri, cîinele fiecărei turme fiind legat şi el în colţul ţarcului. Printre ţarcuri se desfăceau poteci pentru cei veniţi la tîrg, care fură curînd năpădite de muşterii şi vînzători sosiţi din aşezări mai apropiate sau mai depărtate.

Pe la vremea-amiezii privirile tuturor începură să fie atrase de o priveliştе cu totul deosebită ce se vedea într-o altă parte a dealului. În colţul acela se înălţa tocmai atunci un cort rotund, nou-nouţ şi cu mult mai mare decît celelalte. Pe măsură ce timpul trecea, turmele intrau pe mîna altor stăpîni, uşurîndu-i de griji pe ciobanii care începură să tragă cu ochiul la cortul cu pricina. Cîţiva se apropiară de omul care robotea prin preajma cortului şi care tocmai lega cu dibăcie un nod îndrăcit şi nu părea să aibă ochi decît pentru treaba lui, şi-l întrebară ce se petrecea acolo.

— Panorama Hipodromului Regal cu fuga lui Turpin la York şi sfîrşitul iepei Bess, spuse omul pe nerăsuflate, fără să ridice ochii sau să se oprească din înnodat.

De îndată ce cortul fu gata, orchestra atacă unele melodii deosebit de îmbietoare şi înştiinţarea de mai sus se făcu în mod public, iapa Bess ieşind afară la vedere, ca o dovadă vie, dacă mai era nevoie de dovezi, că enunţul oracular făcut pe scena în faţa căreia aveau să se adune oamenii era întemeiat. Aceştia fură atît de cuceriţi de sin-

cercle apeluri la inima și înțelegerea lor încît nu trecu mult și începură să dea năvală înăuntru, în primele rînduri aflîndu-se Jan Coggan și Joseph Poorgrass care veniseră la tîrg ca să petreacă.

— Ia uite-l pe sălbaticu ăla mătăhălos cum mă mai împinge ! țipă peste umăr o femeie din fața lui Jan, cînd îmbulzeala atinse culmea.

— Cum să nu te-mping cînd mă-mping și pe mine ăștia din spate ? se răsti și Coggan la ea, întorcînd capul cît putu spre cei din spate fără să-și răsucească trupul care era strîns ca într-o menghină.

Se făcu liniște ; apoi tobele și trompetele se porniră iar să-și împrăștie notele lor cu prelung ecou. Un fior de încîntare străbătu mulțimea care dădu un nou asalt ; Coggan și Poorgrass fură aruncați de cei din spate peste femeia din față.

— Ah, uite cum își bat joc sălbaticii ăștia de o femeie neajutorată ! izbucni iar una din cucoane, îndoindu-se ca o trestie culcată de bătaia vîntului.

— Oameni buni, strigă Coggan cu înfocare, căutînd înțelegere la cei care se buluciseră peste el, strivindu-i umerii, spuneți-mi, ați mai pomenit femeie fără minte ca asta ? Pe viața mea, măi vecinilor, dac-aș putea să ies din teascul ăsta de brînză nu mi-ar mai trebui comedie... N-au decît să-nghită și porția mea femeile astea ale dr...

— Nu-ți pierde firea, Jan ! îl rugă Joseph Poorgrass, în șoaptă. Astea-s în stare să-și pună bărbații să ne gîtuie. Nu vezi ce soi afurisit sînt ? Ia uite cum le sclipesc ochii...

Jan își ținu gura, dovedind că e gata să se potolească de hatîrul prietenului, și, iavaș, iavaș, ajunseră în capul scării, Poorgrass turtit ca un maimuțoi făcut din bețe, cu cei șase penny, taxa de intrare, pe care-i pregătise cu o jumătate de ceas în urmă, fumegînd de fierbinți ce erau după ce-i ținuse încleștați în pumn și după toată frămîntarea prin care trecuse, încît femeia, care-i luă banii, plină de paiete și de inele de alamă bătute-n diamante de sticlă și cu chipul și umerii pudrați cu praf de cretă, le dădu iute drumul, de teamă să nu i se fi pregătit vreo păcăleală și să-și frigă degetele. Și așa pătrunseră cu toții înăuntru încît, pînă la urmă, de-atîtea capete, spinări și umeri ce

se-ndesau cumplit unele într-altele, pînza cortului, văzută de afară, ajunsese să semene cu un sac de cartofi, plin de bulbucături.

Cortul cel mare avea, în dosul lui, două corturi mai mici unde se costumau actorii. Unul din ele, destinat bărbaților, era despărțit în două de o pînză ; și, într-una din aceste două despărțituri sta jos, pe iarbă, trăgîndu-și în picioare o pereche de cizme înalte și răsfrînte, un tînăr în persoana căruia nu-ți era greu să-l recunoști pe sergentul Troy.

Apariția lui Troy într-o asemenea situație poate fi lămurită în cîteva cuvinte. Bricul pe puntea căruia urcase la Budmouth Roads era tocmai pe punctul de a porni într-o călătorie, dar îi cam lipsea mîna de lucru. Troy se interesă care erau condițiile și se alătură echipajului ; înainte de plecare, trimiseră o barcă în golful Carrow dar, după cum era de așteptat, hainele nu mai erau acolo. Pînă la urmă ajunse în Statele Unite unde rătăci din oraș în oraș, trăgînd mîța de coadă, și făcînd pe profesorul de gimnastică, spadă, scrimă și box. Cîteva luni fură de ajuns să-l scîrbească de acel fel de viață. Troy avea, în firea lui, un anume rafinament animalic ; o situație nouă, care-i părea foarte plăcută atîta timp cît greutățile erau ușor de înlăturat, devenea respingătoare și nu-i mai convenea cînd începeau lipsurile bănești. Și, de altfel, nu uitase că dacă se hotăra să se întoarcă în Anglia, la ferma din Weatherbury, avea acolo dreptul la un cămin cu toate înlesnirile lui. Se întrebase, nu o dată, dacă Bathsheba îl credea, sau nu, mort. În cele din urmă, se înapoie în Anglia ; dar gîndul de a se apropia de Weatherbury i se păru mai puțin îmbietor, și intenția lui de a intra iar pe vechiul făgaș suferi o schimbare. Nu-l trăgea deloc inima să debarce la Liverpool fiindcă primirea la care se aștepta n-avea de ce să-l înveselească ; de altfel emoțiile de care era în stare Troy constau în simțăminte capricioase și schimbătoare, care, pe lîngă trăiri intense și sănătoase îi pricinuiau și neajunsuri de tot felul. Bathsheba nu era femeia de care să-ți bați joc sau care să rabde în tăcere ; și cum putea el să îndure traiul cu o nevastră aprigă care, de cum îi trecea pragul, avea să-l țină, din punga ei, pe

casă şi masă? În afară de asta, n-ar fi fost nicidecum de mirare ca ferma de care se îngrijea nevastă-sa să dea faliment, dacă, nu cumva, un asemenea lucru se şi întîmplase, şi atunci trebuia s-o întreţină el pe ea. Şi ce fel de viaţă ar mai fi fost şi asta cu sărăcia bătîndu-le la uşă şi cu năluca lui Fanny nelipsită dintre ei, făcîndu-l pe el din ce în ce mai argăţos, iar ei înveninîndu-i vorbele? Astfel, din motive în care se îmbinau sila, căinţa şi ruşinea îşi amînă întoarcerea zi după zi şi ar fi fost gata să lase totul baltă dacă ar fi găsit, oriunde în altă parte, un alt cămin cu tot ce-i trebuia.

Pe la vremea aceea, adică în luna iulie, premergătoare acelui septembrie cînd îl întîlnim la tîrgul din Greenhill, îi ieşi în cale un circ ambulant care dădea reprezentaţii în împrejurimile unui oraş din nord. Troy se recomandă directorului îmblînzind un cal nărăvaş al trupei, ţintind un măr suspendat în aer cu un foc de pistol tras din goana armăsarului pe care-l călărea într-un galop îndrăcit, şi făcînd alte asemenea isprăvi. Pentru aceste merite, care se bizuiau mai mult sau mai puţin pe experienţa lui de militar în Garnizoana de Dragoni, Troy fu primit în trupă şi spectacolul cu Turpin intră în repetiţii, rolul principal fiindu-i încredinţat chiar lui. Troy nu se simţi prea măgulit de netăgăduita preţuire care i se arătase, dar îşi zise că acest angajament îi putea, oricum, îngădui cîteva săptămîni de reflectare. Şi, astfel, fără să-şi facă multe griji şi fără un plan limpede de viitor, Troy se trezi în ziua aceea la Greenhill, cu tot restul trupei.

În timp ce soarele blînd, de toamnă, se lăsa în jos, pe cer, în faţa pavilionului se petrecu următorul incident. Bathsheba, care venise în ziua aceea la tîrg avîndu-l drept vizitiu pe Poorgrass, omul ei la toate, citise ori auzise, ca toţi ceilalţi, înştiinţarea că domnul Francis, Marele Călăreţ şi dresor cosmopolit va apare în rolul lui Turpin, şi nu era chiar atît de bătrînă ori doborîtă de griji ca să nu fie, cît de cît, curioasă să-l vadă şi ea. Acest spectacol era, pe departe, cel mai mare şi mai impresionant din tot tîrgul, o grămadă de panorame mai mărunte îmbulzindu-se la umbra lui ca puii în jurul cloştii. Gloata pătrunsese înăuntru şi Boldwood, care toată ziua pîndise un prilej de a

intra în vorbă cu Bathsheba, văzînd că se răzleţise puţin de ceilalţi, se apropie de ea.

— Nădăjduiesc că a mers bine treaba cu oile astăzi, doamnă Troy, spuse el destul de agitat.

— Ah, da, mulţumesc, răspunse Bathsheba, îmbujorîndu-se la faţă. Am avut noroc şi le-am vîndut cum am ajuns pe deal. Nici n-a mai fost nevoie să le băgăm în ţarc.

— Şi acum nu mai ai nimic de făcut ?

— Nu, nimic, doar că trebuie să mă întîlnesc cu un negustor peste două ceasuri. Altfel plecam acasă. Tocmai mă uitam la cortul ăsta mare şi la afiş. Ai văzut vreodată piesa *Fuga lui Turpin la York* ? Turpin a fost un om în carne şi oase, nu-i aşa ?

— Da, aşa e. E o poveste adevărată. De fapt, pare-mi-se că l-am auzit pe Jan Coggan spunînd că un neam de-al lui l-a cunoscut îndeaproape pe Tom King, prietenul lui Turpin.

— A, să nu uităm că lui Coggan îi cam place să născocească tot felul de poveşti năzdrăvane despre neamurile lui. Bine-ar fi de-am putea să le dăm crezare la toate.

— Da, aşa-i, cine nu-l ştie pe Coggan ? Dar ce se povesteşte despre Turpin e adevărat. Ai văzut vreodată povestea jucată pe scenă ?

— Nu. Cînd eram tînără nu mi se îngăduia să intru în asemenea locuri. I-auzi ! Ce-o mai fi şi ţopăiala asta ? Şi ce ţipete scot !

— Trebuie să fie iapa Bess care a intrat în scenă. Cred că nu mă înşel, doamnă Troy, cînd presupun că doreşti să vezi spectacolul. Dacă mă înşel, te rog să mă ierţi, dar dacă nu, aş fi încîntat să-ţi fac rost de un loc. Şi, văzînd că ea şovăie, adăugă : Eu nu stau la reprezentaţie. Am mai văzut-o şi altă dată.

Bathsheba ţinea, într-adevăr, să vadă spectacolul, şi se codise să urce scara doar fiindcă se temuse să intre singură. Tot aşteptase să se ivească, de pe undeva, Oak, al cărui ajutor, în asemenea împrejurări, era întotdeauna privit ca un drept al lui, inalienabil, dar nici urmă de Oak. Aşadar, spuse :

— Atunci, dacă vrei să te uiţi puţin să vezi dacă mai sînt locuri, cred că o să intru să stau un minut, două.

Şi astfel, curînd după aceea, Bathsheba îşi făcu apariţia în cort avîndu-l alături pe Boldwood care după ce o conduse la un scaun „rezervat" se retrase.

Acest scaun era de fapt o bancă aşezată mai sus, într-un loc foarte vizibil al cercului, acoperită cu o bucată de pînză roşie şi cu un capăt de covor aşternut la picioare şi Bathsheba îşi dădu, îndată, seama, spre marea ei încurcătură, că era singura persoană din cort care acupa un loc rezervat, restul spectatorilor stînd toţi în picioare, îmbulziţi unul într-altul pe marginea arenei de unde vedeau spectacolul de două ori mai bine şi cu cheltuială de două ori mai mică. Aşadar, lumea se holba la ea, cum stă singură, ca pe un tron, în acel loc de cinste, pe un fundal stacojiu, tot aşa cum se holba la căluţii şi măscăricii care se porniseră să execute felurite comedii, în chip de introducere, înainte ca Turpin să-şi facă apariţia. Dar, de vreme ce se trezise acolo, Bathsheba nu mai avu altceva mai bun de făcut decît să rămînă pe loc ; se aşeză jos, resfirîndu-şi fustele cu un aer de demnitate peste spaţiul gol din dreapta şi din stînga ei, împrumutînd un aspect nou, feminin, pavilionului. După cîteva minute observă, printre cei din faţă, ceafa lată, roşie a lui Coggan şi, ceva mai încolo, profilul de sfînt al lui Joseph Poorgrass.

Interiorul cortului era cufundat într-o umbră de o calitate deosebită. Ciudatele, luminoasele semiopacităţi ale gingaşelor după-amieze şi amurguri de toamnă aprindeau, cu efecte rembrandtiene, firavele raze de soare ce-şi făceau loc printre găurile şi spărturile pînzei de cort, ţîşnind ca nişte jeturi de pulbere de aur prin aerul ceţos, albăstrui al înserării care năpădise interiorul cortului, poposind pe suprafeţele ce li se iveau în cale, pe pînza desfăşurată-n faţa lor şi sclipind ca nişte minuscule lampioane suspendate.

Troy, aruncînd o privire din cabina lui, printr-o spărtură, cu gînd să facă o recunoaştere înainte de a pătrunde pe scenă, o zări pe neştiutoarea lui soţie cocoţată drept în faţa lui, aşa cum v-am înfăţişat-o, tronînd ca o regină a turnirului. Se retrase repede, buimăcit din cale-afară, căci deşi travestiul nu lăsa să se vadă cine era, înţelesese pe loc că Bathsheba îl va recunoaşte, cu siguranţă, după voce.

De mai multe ori, în ziua aceea îi trecuse prin minte că putea să nimerească acolo careva din Weatherbury şi să-l recunoască, însă îşi luase acest risc fără să-şi facă prea multe griji. Dar iată că apăruse chiar Bathsheba, în persoană, şi realitatea acestei scene era atît de intensă faţă de toate presupunerile anterioare, încît Troy înţelese că nu chibzuise asupra chestiunii nici măcar pe jumătate.

Bathsheba era atît de drăgălaşă şi de frumuşică încît lehamitea pe care-o simţea faţă de toţi cei din Weatherbury îi mai slăbi puţin. N-ar fi crezut-o în stare să-l lovească aşa, în moalele capului, într-o clipită. Să plece şi să nu se mai uite în urma lui ? Asta n-ar putea s-o facă ! Mai presus de dorinţa înţeleaptă de a nu fi recunoscut, se ridică în el, dintr-o dată, un sentiment de ruşine la gîndul că soţia lui, atît de frumoasă, care şi-aşa îl dispreţuia, îl va dispreţui şi mai mult cînd va vedea că în acest răstimp decăzuse atît de tare. Gîndul acesta îl făcu să roşească şi-şi blestemă sila pentru Weatherbury care-l făcuse să umble aşa, haihui, prin ţinut.

Dar tocmai cînd se afla la ananghie era Troy în stare să judece mai bine. Trase brusc perdeaua care despărţea mica lui cabină de cea a directorului şi proprietarului circului, care apăru pînă la mijloc sub înfăţişarea individului pe nume Tom King, iar de la mijloc pînă-n călcîie ca susnumitul onorabil director.

— Am dat-o dracului ! strigă Troy.

— Ce s-a întîmplat ?

— E un nemernic, un neisprăvit aici în cort cu care n-am chef să dau ochii. Dacă deschid gura ghiceşte cine sînt şi odată pune laba pe mine... Nici dracu nu poate să-l oprească...

— Da, dar n-ai încotro, trebuie să apari pe scenă.

— Nu, nu pot !

— Bine, dar cu spectacolul ce facem ? Trebuie să-l pornim !

— Spune-le dumneata că Turpin a răcit tun şi nu poate să-şi rostească rolul şi c-o să joace numai, fără să vorbească.

Proprietarul scutură capul în semn că era cu neputinţă.

— Bine, atunci stai un pic să mă gîndesc. Uite cum o să facem, spuse directorul care, se vede, îşi zise, că nu era momentul să-şi supere actorul principal. — Nu, nu le spun c-o să taci ; dă-i drumul cu rolul dumitale, fără să scoţi o vorbă, clipeşte doar din ochi, cu înţeles, din cînd în cînd, şi dă din cap cu un aer dîrz, în momentele eroice, ştii dumneata... N-o să-şi dea ei seama că rolul era vorbit.

Lucrul părea posibil, căci frazele pe care le avea de rostit Turpin nu erau nici multe, nici lungi, toată atracţia piesei constînd în acţiune ; şi astfel, spectacolul începu, şi la momentul potrivit iapa Bess sări în mijlocul cercului acoperit cu iarbă, în aplauzele spectatorilor. La scena de la barieră, cînd Bess şi Turpin sînt hăituiţi de jandarmi în miez de noapte, iar paznicul pe jumătate adormit, purtînd pe cap o bonetă de noapte cu pompon, nu vrea să recunoască că a trecut un călăreţ, Coggan scoase un : „Halal !“ din străfundul bojocilor care răsună-n tot tîrgul, acoperind behăiala oilor, în timp ce Poorgrass surîse încîntat, gustînd minunata senzaţie a contrastului dramatic dintre eroul nostru, care sare peste barieră, plin de nepăsare, şi justiţia întruchipată de duşmanii lui, care sînt nevoiţi să se oprească, întîmpină tot felul de greutăţi şi trebuie să aştepte pînă li se dă drumul să treacă. La moartea lui Tom King, Poorgrass nu se putu abţine să-l apuce pe Coggan de mînă şi să-i şoptească la ureche, cu lacrimi în ochi :

— Nu se poate să-l fi împuşcat de-adevăratelea, Jan... s-au făcut doar ! Şi cînd veni şi sfîşietoarea scenă finală şi brava şi credincioasa Bess trebui să fie scoasă pe o targă de doisprezece voluntari din rîndul spectatorilor, nimic nu-l mai putu opri pe Poorgrass să dea şi el o mînă de ajutor, exclamînd, în timp ce-l poftea şi pe Jan să-i urmeze pilda. — Despre asta o s-avem de povestit la Warren mulţi ani de-acu-ncolo şi de la noi povestea asta o să treacă la copiii noştri. Şi Joseph avea să istorisească mult timp după aceea, la Weatherbury, cu aerul omului care a văzut multe la viaţa lui, cum atinsese el cu mîna lui copita lui Bess în timp ce zăcea-ntinsă pe scîndura pe care o purta el pe umăr. Dacă, aşa cum susţin unii gînditori, a fi nemuritor înseamnă a rămîne îngropat în

amintirea altora, atunci iapa Bess, dacă nu reușise să-și cîștige nemurirea pînă atunci, și-o cîștigase sigur în ziua aceea.

Între timp, Troy mai adăugase cîteva amănunte la machiajul necesar personajului respectiv, ca să se deghizeze cît mai bine și, deși cînd intră în scenă fu cuprins de negre presimțiri, metamorfoza pe care-o suferise „liniindu-și" chipul de parcă și l-ar fi acoperit cu o plasă de sîrmă îl ocroti de ochii Bathshebei și ai oamenilor ei. Cînd reprezentația luă sfîrșit, răsuflă totuși ușurat.

Seara se dădea a doua reprezentație și în cort se aprinseră luminile. De data asta, Troy își jucă rolul fără să rostească prea multe cuvinte, îndrăznind să caște gura din cînd în cînd ; și era tocmai gata să termine cînd, aflîndu-se la marginea cercului, lîngă primul rînd de spectatori, observă, cam la o distanță de un metru, ochii unui om care îi scruta profilul. Recunoscînd în persoana care-l privise cu atîta stăruință pe Pennyways, un vătaf ticălos, dușman de moarte al nevesti-si, care tot dădea tîrcoale satului Weatherbury, Troy se trase repede îndărăt.

Întîi se gîndi să nu-l ia în seamă și să lase lucrurile în voia lor. Se prea poate ca omul să-l fi recunoscut, totuși mai rămînea loc de îndoială. Curînd, însă, se simți iar copleșit de acel sentiment neplăcut la gîndul că s-ar fi putut zvoni ceva despre sosirea lui prin locurile acelea, înainte de a se întoarce el la Weatherbury, în cazul că se hotăra să facă acest lucru, dîndu-și seama că dacă afla lumea ce treburi învîrtea el acum ar fi coborît și mai mult în ochii nevestei lui. Pe de altă parte, dacă se hotăra să nu se mai întoarcă, nu era bine să se știe că era în viață și că bîntuia prin împrejurimi ; de altfel, înainte de a lua o hotărîre, ținea să afle cum stătea nevastă-sa cu treburile bănești.

Aflîndu-se în această cumpănă, Troy plecă de îndată într-o recunoaștere. Îi trecu prin minte că n-ar fi fost deloc rău să dea de Pennyways și să facă într-un fel să și-l apropie. Își puse o barbă falsă, împrumutată din recuzita circului și, astfel deghizat, porni prin tîrg. Se făcuse aproape întuneric și oamenii chibzuiți își pregăteau căruțele sau trăsurile s-o ia spre casă.

Cel mai mare birt din tîrg, ținut de un cîrciumar din orașul învecinat, era unanim recunoscut drept un loc desăvîrșit de masă și odihnă. Jupîn Trencher (cum era numit, în glumă, de gazeta locală) era un om zdravăn, cunoscut de toți ca furnizorul întregului ținut. Cortul lui era împărțit în compartimente de clasa întîia și a doua, la capătul despărțiturii de clasa întîia aflîndu-se un loc rezervat clienților de vază, separat de restul spațiului printr-un bufet ; în spatele tejghelei sta patronul în persoană, cu o vestă pe el și încins cu șorț alb, dînd zor cu treaba și arătînd ca omul care de cînd venise pe lume tot în cort stătuse. În acest spațiu fuseseră așezate scaune și o masă care, cu sfeșnicele aprinse, cu vasul, ceainicul și ibricul de cafea, din argint, cu ceșcuțele de porțelan și farfuria de prăjituri cu prune, așternute toate deasupra, arăta destul de primitoare și de sărbătorească.

Troy se opri la intrarea cortului unde o țigancă prăjea clătite pe un foc mocnit de vreascuri și le vindea cu un penny bucata, și privi peste capetele oamenilor dinăuntru. Nu se vedea nici urmă de Pennyways, dar, printr-o deschizătură, o zări pe Bathsheba în spațiul rezervat din capătul celălalt al cortului. Cum dădu cu ochii de ea, Troy se retrase, ocoli cortul prin întuneric, și se apropie să tragă cu urechea. Dinăuntru, auzi vocea Bathshebei care sta de vorbă cu un bărbat. Troy simți cum i se încing obrajii. Nu-i venea să creadă că era chiar atît de lipsită de cuviință încît să stea să facă zîmbre unui bărbat în mijlocul tîrgului ! Se întrebă dacă nu cumva, în acest caz, Bathsheba se gîndise la moartea lui ca la ceva neîndoielnic. Ca să se lămurească cum stăteau lucrurile, Troy scoase un briceag din buzunar, crestă ușurel o cruce în pînză, și, îndoind colțurile, făcu o gaură de mărimea unei peceți. Își apropie fața de gaură, dar și-o retrase imediat, cu un gest de surpriză ; ochiul lui era doar la cîteva palme de locul unde se afla creștetul capului ei. Nu era bine, nimerise prea aproape. Făcu altă gaură, oarecum într-o parte și ceva mai jos, într-un loc umbrit, lîngă scaunul Bathshebei, de unde îi venea ușor s-o urmărească, privind în linie orizontală, fără riscul de a fi văzut.

Acum Troy putea îmbrățișa cu privirea întreaga scenă. Bathsheba sta proptită de spătarul scaunului, ținînd

în mînă o ceaşcă de ceai din care sorbea din cînd în cînd, iar vocea de bărbat pe care o auzise era aceea a lui Boldwood care se părea că tocmai îi adusese ceaşca. Bathsheba, aflîndu-se într-o dispoziţie cam nepăsătoare, se lăsase moale pe peretele cortului şi pînza luase forma umărului ei, aşa încît aproape căzuse în braţele bărbatului ei; Troy trebui deci să se tragă cu pieptul mai încolo ca nu cumva ea să-i simtă căldura prin pînză, în timp ce el continua să se uite.

Neaşteptate corzi de simţire se treziră în sufletul lui Troy, aşa cum se mai treziseră odată, ceva mai devreme, în aceeaşi zi. Bathsheba era mai frumoasă ca oricînd şi era a lui. Îi trebuiră cîteva minute să-şi înfrîngă dorinţa de a da buzna înăuntru ca să-şi ceară drepturile pe care le avea asupra ei. Dar se gîndi cît de mult l-ar fi urît femeia asta mîndră, care-l privise de sus întotdeauna, chiar pe vremea cînd îl iubise, dacă şi-ar fi dat seama că ajunsese un măscărici ambulant. Dacă se hotăra să-şi dezvăluie identitatea, acel capitol din viaţa lui trebuia, cu orice preţ, să rămînă ascuns şi ei şi tuturor celor din Weatherbury, căci de nu numele lui ar fi ajuns de pomină în toată parohia. O viaţă întreagă n-ar mai fi scăpat de porecla de „Turpin". Era cît se poate de limpede că nu putea avea nici o pretenţie la ea pînă ce lunile acestea nu erau şterse cu totul din viaţa lui.

— Să-ţi mai aduc o ceaşcă înainte de plecare, doamnă Troy ? o întrebă fermierul Boldwood.

— Mulţumesc, răspunse Bathsheba, dar trebuie să plec chiar acum. A fost o mare nepăsare din partea omului acela să mă facă să stau după el atît de tîrziu. Dacă nu era el puteam să plec de-acum două ceasuri. Nu m-aş fi gîndit să vin aici, dar nimic nu te înviorează ca o ceaşcă de ceai ; bineînţeles, însă, că fără ajutorul dumitale n-aş fi reuşit să capăt nimic.

Troy se uită cu atenţie la obrazul ei poleit de razele lumînărilor, urmărind cea mai slabă umbră care-i juca pe chip, şi liniile sinuoase, ca de scoică, ale urechii ei mici şi albe. Îşi scoase punga şi stărui să plătească ea ceaiul, dar tocmai în clipa aceea Pennyways se ivi şi el în cort. Troy începu să tremure ; iată cum, deodată, planul prin care

putea să devină, din nou, un om respectabil, era primejduit. Era gata să-şi părăsească vizuina în care sta la pîndă, să încerce să se ia după Pennyways, cînd fu oprit pe loc de următorul schimb de cuvinte care-l convinse că era prea tîrziu.

— Iertaţi-mă, doamnă, spuse Pennyways. Am să vă spun ceva, o taină, numai pentru urechile dumneavoastră.

— Acum nu pot s-ascult nimic, răspunse Bathsheba, cu răceală. Bathsheba nu-l putea suferi pe Pennyways şi asta se vedea limpede ; de altminteri, omul avea obiceiul să-i bată capul cu tot felul de scorneli, căutînd, în felul acesta, să-i intre sub piele, pe socoteala persoanelor pe care le bîrfea.

— Atunci o să pun pe hîrtie ce am de spus, urmă Pennyways, sigur de sine. Se aplecă peste masă, smulse o foaie dintr-un carneţel mototolit, şi scrise pe ea, cu litere rotunde :

„Soţul dumitale se află aici. L-am văzut eu. Acum cine-i cel păcălit ?“

Împături hîrtia de mai multe ori şi i-o întinse Bathshebei. Bathsheba nu vru s-o citească. Nici măcar nu întinse mîna s-o ia. Atunci Pennyways, cu un hohot batjocoritor, i-o zvîrli în poală, se-ntoarse pe călcîie şi ieşi afară.

Judecînd după purtarea şi vorbele lui Pennyways, Troy, deşi nu izbutise să vadă ce scrisese fostul vătaf, nu se îndoia nici o clipă că rîndurile îl priveau pe el. Nu se simţea în stare să născocească nimic care să pună stavilă acestei demascări.

— Fire-ar să fie de noroc ! scrîşni el printre dinţi adăugînd un potop de blesteme care şuierară în întuneric ca un vînt purtător de nenorocire. Între timp, Boldwood spuse, luîndu-i biletul din poală :

— Nu vrei să-l citeşti, doamnă Troy ? Dacă nu vrei, îl rup.

— A, nu, spuse Bathsheba, cu nepăsare, poate c-ar fi nedrept să nu-l citesc. Dar îmi închipui eu foarte bine despre ce poate fi vorba. Mă roagă să pun o vorbă bună pentru el sau îmi spune despre cine ştie ce gîlceavă în care-i amestecat vreunul din oamenii mei. Aşa-i năravul lui !

Batsheba ținea biletul în mîna dreaptă. Boldwood îi întinse o farfurie cu felii de pîine cu unt și ca să poată lua o felie, își mută biletul în mîna stîngă în care avea încă punga cu bani și-și lăsă mîna în jos, pe lîngă pînza cortului. Sosise clipa cînd Troy își putea salva partida și, dintr-o dată se simți gata să-și joace cartea. Mai stătu cîteva clipe cu ochii la mîna ei frumoasă, la vîrfurile trandafirii ale degetelor și la vinele albastre de la încheietura strînsă într-o brățară din spărturi de coral. Cît de cunoscute îi erau toate. Apoi, cu una din acele mișcări fulgerătoare la care era atît de priceput, își strecură pe nesimțite mîna pe sub pînza de cort, care era departe de a fi prinsă strîns în cuie, o ridică puțin stînd tot cu ochiul lipit de gaură, smulse biletul din mîna Bathshebei, dădu drumul pînzei și o zbughi în întuneric, spre malul șanțului, zîmbind la amintirea exclamației de uimire care scăpase din gura ei. Troy alunecă pe cealaltă parte a valului de pămînt, alergă vreo sută de metri în jurul întăriturii, urcă malul și înaintă cu pas semeț spre intrarea principală a cortului. Scopul lui era să dea de Pennyways și să-l împiedice să mai facă vreo ispravă asemănătoare pînă socotea el că sosise clipa unor asemenea înștiințări.

Troy ajunse la ușa cortului și, oprindu-se printre grupurile de oameni adunați acolo, se uită în toate părțile după Pennyways, fiindcă, dacă întreba de el, ar fi putut atrage atenția asupra propriei lui persoane. Vreo doi bărbați vorbeau, tocmai, despre îndrăzneața încercare de furt asupra unei tinere doamne făcută de cineva care ridicase pînza cortului în dreptul locului unde se afla ea. Se părea că pungașul luase hîrtiuța, pe care doamna o ținea în mînă, drept o bancnotă, căci i-o smulsese și o tulise cu ea, fără să se atingă de punga ei de bani. Ce păcăleală bună cînd o să descopere că hîrtiuța n-avea nici o valoare! Ce amărît și dezumflat o să fie! spuneau ei. Totuși, se părea că erau puțini aceia care aflaseră de cele întîmplate, căci accidentul nu reușise să întrerupă un lăutar ce se pornise să cînte la intrarea cortului, cu puțin timp înainte, și nici pe cei patru bătrîni cu spinări încovoiate, cu chipuri încruntate, și cu toiege-n mîini

care jucau *Dansul maiorului Malley* după melodia respectivă. În spatele lor sta Pennyways. Troy se strecură pînă la el, îi făcu un semn din cap, îi strecură cîteva vorbe în ureche şi, schimbînd priviri pline de înţeles, cei doi bărbaţi se pierdură în noapte.

Capitolul XX

Bathsheba stă de vorbă cu călăreţul care-o însoţeşte

LA ÎNTOARCEREA SPRE WEATHERbury urma ca Oak să ia locul lui Poorgrass pe capra trăsurii Bathshebei şi s-o ducă el acasă, căci spre seară se dovedise că Joseph fusese apucat iarăşi de vechiul lui beteşug. vederea dublă, prin urmare nu mai era bun să mîne caii cum trebuia şi să-şi ocrotească stăpîna. Dar Oak nu-şi mai vedea capul de-atîtea treburi şi griji cu turmele lui Boldwood care rămăseseră nevîndute, încît Bathsheba, fără să-i spună o vorbă lui Oak sau altcuiva, se hotărî să pornească singură, cum făcuse de-atîtea ori cînd venise de la tîrgul din Casterbridge, zicîndu-şi că îngerul ei păzitor o va ajuta să ajungă acasă teafără. Dar cum, întîmplător, dăduse peste fermierul Boldwood la cortul cu băuturi (întîmplător, cel puţin în ceea ce o privea pe ea), n-avu inima să-l refuze cînd el se oferi s-o urmeze călare. Pînă să se lămurească ea bine, se şi lăsase seara, dar Boldwood îi spuse să nu se îngrijoreze căci într-o jumătate de ceas luna avea să fie pe cer.

După întîmplarea din cort, Bathsheba se ridicase repede să plece, foarte speriată şi în acelaşi timp plină de recunoştinţă pentru protecţia care i-o oferise vechiul ei iubit, deşi-i părea rău că nu-l avea lîngă ea pe Gabriel, pe care l-ar fi preferat ca însoţitor, socotind prezenţa lui mai nimerită şi mai plăcută, de vreme ce era omul ei de casă şi servitorul ei. Dar nu mai avea încotro, şi pe urmă, n-ar fi vrut pentru nimic în lume să fie grosolană cu

Boldwood, mai cu seamă că se mai purtase urît cu el odată. Aşadar, cînd luna se ridică pe cer şi trăsurica fu gata pregătită se sui pe capră şi o luă peste culmea dealului pe drumurile întortocheate ce coborau la vale şi păreau cufundate în întuneric, căci luna şi dealul luminat de razele ei apăreau la acelaşi nivel, restul lumii desfăşurîndu-se între ele ca o uriaşă văgăună învăluită în umbre. Boldwood sări în şa, ţinîndu-se pe urmele trăsurii. Astfel coborîră spre şesuri, zgomotul celor care rămăseseră pe deal ajungîndu-i din urmă ca nişte voci coborîte din cer, iar luminile apărîndu-le ca focuri de tabără în paradis. Curînd trecură şi de grupurile vesele răzleţite la poalele dealului şi ajunseră la drumul mare.

Cu simţul ei de pătrundere atît de ascuţit, Bathsheba înţelesese că devotamentul neclintit pe care i-l purta fermierul nu slăbise cîtuşi de puţin şi asta o înduioşă adînc. Dar ceea ce observase în seara aceea o umpluse de tristeţe, căci îi trezise în minte gestul ei nesăbuit şi, ca şi cu cîteva luni în urmă, simţise iar dorinţa de a găsi un mijloc să-şi îndrepte greşeala. Din milă pentru omul acesta care nu înceta s-o iubească deşi o astfel de iubire nu-i aducea decît necazuri şi o amărăciune fără margini, se purta faţă de el cu o bunăvoinţă nechibzuită care aducea aproape a dragoste şi dădea aripi noi visului nebunesc ce încolţise în mintea lui Boldwood, acela de a-i sluji, asemeni lui Iacob, vreme de şapte ani.

Boldwood găsi curînd un pretext să înainteze din postul lui de ariergardă şi să se tragă mai aproape de trăsură. Merseră aşa două, trei mile sub clar de lună, schimbînd, din cînd în cînd, cîte o vorbă peste roata trăsurii, ba despre tîrg, ba despre muncile de la fermă, ba despre Oak care le era amîndurora un ajutor atît de preţios, ba despre cine ştie ce alte nimicuri, pînă cînd Boldwood spuse, cum nu se poate mai simplu :

— Ai de gînd să te măriţi din nou într-o bună zi, nu-i aşa, doamnă Troy ?

Întrebarea pusă aşa, fără ocol, o zăpăci de tot pe Bathsheba căreia-i trebuiră cîteva minute ca să poată răspunde :

— Nu m-am gîndit serios la asta.

— Da, înțeleg. Dar, totuși, a trecut aproape un an de cînd fostul dumitale soț s-a prăpădit și...

— Nu uita că moartea lui n-a fost dovedită cu temeiuri sigure și cred că după lege nici nu mă pot socoti văduvă, spuse ea, agățîndu-se de paiul pe care acest adevăr i-l întindea, ca mijloc de salvare.

— Poate nu dovedită temeinic, dar dovedită, totuși, de unele fapte. L-a văzut cineva tocmai cînd se îneca. Nici un om cu judecată nu se mai poate îndoi de moartea lui și îmi închipui că nici dumneata, doamnă, nu te mai îndoiești.

— Acum nu mă mai îndoiesc, altfel nu m-aș fi purtat așa cum m-am purtat. Bineînțeles că la început am avut un simțămînt ciudat, pe care nu mi-l pot lămuri bine, am simțit că era cu neputință să se fi prăpădit, dar de atunci m-am tot gîndit și am înțeles lucrurile și în alt fel. Dar, deși sînt cît se poate de sigură că n-am să-l mai văd cît oi trăi, nici prin minte nu-mi trece c-aș putea să mă mărit cu alt bărbat. Dacă mi-aș face asemenea gînduri, n-aș mai merita nici o umbră de respect.

Rămaseră tăcuți un timp și, cum treceau pe un drum singuratic, care străbătea un islaz, nu se mai auzea decît scîrțîitul șeii lui Boldwood și arcurile trăsurii. Boldwood fu cel care puse capăt tăcerii :

— Îți mai aduci aminte ziua cînd te-am purtat în brațe, leșinată, la hanul „Trei stăncuțe“ din Casterbridge ? Pînă și un cîine are odată parte de-o zi cu noroc. Ziua mea cu noroc a fost aceea.

— Da, știu... știu tot, spuse ea repede.

— Eu, unul, n-am să încetez să regret că a fost să fie așa și că mi-ai fost răpită.

— Și mie-mi pare rău, spuse ea, dar își înghiți pe loc vorbele. Vreau să spun că-mi pare rău că dumneata îți închipui că eu...

— Adesea îmi îngădui trista plăcere de a-mi reînvia în minte vremea petrecută împreună, pe cînd însemnam și eu ceva pentru dumneata, pînă-n ziua cînd el a început să însemne totul... vremea cînd erai aproape a mea. Dar asta n-are, bineînțeles, nici o însemnătate. Dumneata n-ai ținut la mine niciodată.

— Ba da, și te-am și respectat.
— Și păstrezi aceleași sentimente și azi ?
— Da.
— Care din două ?
— Cum adică, care din două ?
— Ții la mine sau mă respecți ?
— Nu știu... oricum, n-aș putea spune. E greu pentru o femeie să lămurească în cuvinte ce-i în inima ei ; cuvintele-s făcute mai mult pentru bărbați, să spună ei ce au pe suflet. M-am purtat rău față de dumneata, fără pic de judecată și nu sînt de iertat. Toată viața o să mă căiesc de ce-am făcut. Dacă aș fi găsit vreun mijloc să te despăgubesc aș fi fost fericită să-l folosesc, fiindcă tot ce doresc e să-mi îndrept greșeala. Dar nu știu cum.

— Nu te năpăstui așa, n-ai greșit chiar atît de greu cum îți închipui. Bathsheba, să zicem că ai avea destule dovezi că ești văduvă, ceea ce, de fapt, și ești, ai fi atunci în stare să îndrepți răul pe care mi l-ai făcut mai demult căsătorindu-te cu mine ?

— Asta n-aș putea să spun. Oricum, n-aș putea să spun acum.

— Dar ai putea să-mi spui mai tîrziu, peste cîtva timp ?

— A, da, mai tîrziu aș putea.

— Atunci trebuie să știi că, fără să ai nevoie de nici un fel de dovezi în plus, poți să te căsătorești din nou peste șase ani, fără ca nimeni să se poată împotrivi sau să-ți facă vreo vină din asta.

— A, da, spuse Bathsheba repede. Știu toate astea. Dar ce rost are să mai vorbim ? Șapte sau măcar și șase ani... cine știe ce se alege de noi în atîta amar de vreme ?

— Lasă că trec repede, și cînd ai să te uiți în urmă ai să te miri singură ce iute au trecut anii, mult mai iute decît ți se par că vor trece cei pe care îi ai încă în față.

— Da, de asta mi-am dat și eu seama de pe acum.

— Mai ai puțină răbdare și ascultă, o rugă Boldwood. Dacă te aștept toți anii ăștia, te măriți cu mine ? Doar singură ai spus că-mi datorezi despăgubire, atunci despăgubește-mă în felul ăsta !

— Bine, domnule Boldwood, dar... șase ani.

— Te gîndeşti, cumva, să te căsătoreşti cu alt bărbat ?

— A nu, nici vorbă ! Dar, crede-mă, acum nu pot să mai vorbesc despre toate astea. Poate că nu se cade şi nici n-ar trebui să îngădui să se deschidă vorba despre asta. Să vorbim despre altceva, hai, te rog foarte mult !

— Sigur, o să vorbim despre altceva, dacă aşa doreşti. Dar buna-cuviinţă e una şi judecata e alta. Sînt un om ajuns la vîrsta mijlocie, gata să-ţi dea sprijinul lui pentru tot restul vieţii. La dumneata, cel puţin, nu poate fi vorba de patimă, ori de o grabă de care să te simţi vinovată, la mine, poate că da. Dar trebuie să ştii că dacă, din milă sau, cum spui dumneata, din dorinţa de a-ţi îndrepta greşeala, te hotărăşti să încheiem o învoială pentru mai tîrziu, în viitor, o învoială care îndreaptă totul şi mă face fericit, oricît de tîrziu s-ar îndeplini, dumitale, ca femeie, nu ţi se poate aduce nici o vină. Nu-ţi sînt eu fiinţa cea mai apropiată ? N-ai fost, cîndva, aproape a mea ? Măcar atît te rog să-mi spui : vrei să ne unim, dacă împrejurările or să îngăduie o astfel de unire ? Fii bună şi răspunde-mi ! Ah, Bathsheba, făgăduieşte-mi — ce-nseamnă o mică făgăduială, că dacă te mai căsătoreşti vreodată, cu mine te vei căsători !

Boldwood vorbise pe un ton atît de agitat, încît Bathsheba aproape se sperie, deşi, în acelaşi timp, i se făcuse şi milă de el. Ceea ce simţea ea era o teamă fizică, teama celui slab de cel puternic, nu o aversiune sufletească sau o repulsie interioară. Spuse, cu o undă de tristeţe istovită în glas, căci îşi amintea prea bine de izbucnirea lui de-atunci, pe drumul de la Yalbury şi-i era groază ca furia lui să nu se dezlănţuie iar :

— N-o să mă mărit cu alt bărbat orice s-ar întîmpla, de vreme ce ţii să fiu soţia dumitale... mai mult nu pot să-ţi spun... m-ai luat prea repede, pe nepregătite...

— Dar hai, spune-mi în cuvintele astea simple, că consimţi să fii soţia mea peste şase ani. Să nu vorbim de întîmplări neprevăzute fiindcă în faţa lor nu-i nimic de făcut decît să-ţi pleci capul. De data asta sînt sigur că o să te ţii de cuvînt.

— De asta şovăi să-ţi dau cuvîntul meu.

— Dar, dă-mi-l odată ! Adu-ţi aminte de trecut şi nu fi rea !

Bathsheba trase aer în piept. Apoi spuse cu jale :

— Ah, ce-i de făcut ? Nu te iubesc şi nici nu cred c-o să te pot iubi vreodată aşa cum o femeie trebuie să-şi iubească bărbatul. Dacă, ştiind astă, crezi, totuşi, că pot să te fac fericit cu simpla făgăduială, dată nu din dragoste, ci doar din prietenie, că o să mă mărit cu dumneata peste şase ani, socotesc că-mi faci o mare cinste. Şi dacă preţuieşti un asemenea semn de prietenie din partea unei femei care nu mai are despre ea însăşi buna părere pe care-o avea odată şi nu mai e în stare să iubească ca altădată... atunci... o să...

— Făgăduiesc !

— O să mă gîndesc dacă pot să-ţi făgăduiesc curînd.

— Dar curînd poate să însemne niciodată !

— A, nu, asta nu ! Cînd am zis curînd, înseamnă curînd. Să zicem... de Crăciun...

— De Crăciun ! Boldwood nu mai zise nimic, apoi adăugă :

— Bine, pîn-atunci n-ai să mă mai auzi spunînd o vorbă despre asta !

Bathsheba se afla într-o stare sufletească foarte ciudată care dovedea cît de înrobit este sufletul trupului, cît de mult atîrnă acea imaterială stare morală de ceea ce este tangibil, de carne şi de sînge. Nu exagerăm dacă spunem că o forţă morală mai tare decît propria ei voinţă nu numai că o făcea să făgăduiască că va îndeplini ceva atît de nelămurit şi de îndepărtat, dar îi dădea şi sentimentul că o asemenea făgăduială era, pentru ea, o datorie. Se scurseră mai multe săptămîni din noaptea acelei convorbiri şi Crăciunul îi apărea din ce în ce mai şters ; totuşi neliniştea şi nedumerirea ei creşteau tot mai mult.

Într-o bună zi, ajunse, printr-o simplă întîmplare, la o discuţie neobişnuit de apropiată cu Gabriel în legătură cu cumpăna în care se afla. Şi asta îi aduse o oarecare uşurare, sumbră însă, fără bucurie.

Verificau, tocmai, împreună, nişte socoteli şi, în timp ce lucrau, veni vorba de ceva care-l făcu pe Oak să spună, privitor la Boldwood : „N-o să te uite toată viaţa, doamnă ! Toată viaţa n-o să te uite !“

Atunci, pînă să-şi dea seama bine ce face, Bathsheba se trezi descărcîndu-şi sufletul. Îi povesti cum căzuse iar în capcană, îi spuse ce pretinsese Boldwood de la ea şi cum o aştepta să-şi dea încuviinţarea.

— Ceea ce mă face să spun da, zise ea cu tristeţe, motivul cel mai temeinic pentru care mă gîndesc să spun da — c-o să fie bine, ori c-o să fie rău — este ăsta : (şi să ştii că n-am scăpat o vorbă despre toate astea faţă de nimeni altul) mă tem că dacă nu-i făgăduiesc îşi pierde minţile !

— Crezi chiar c-o să-şi piardă minţile ? o întrebă Gabriel pe un ton grav.

— Da, aşa cred, spuse ea cu convingere şi sinceritate. Şi Domnul mi-e martor că acum cînd îţi vorbesc aşa mă aflu într-o stare care numai înfumurare nu se poate chema, fiindcă toate astea mă îngrijorează şi mă umplu de amărăciune ; da, cred că viitorul acestui om e în mîinile mele. Tot ce va face el în viaţă de-acum încolo atîrnă de purtarea mea. Ah, Gabriel, tremur cînd mă gîndesc la răspunderea pe care mi-am luat-o, fiindcă-i cumplită !

— Doamnă, eu aşa gîndesc — şi ţi-am mai spus asta şi altădată, cu ani în urmă — zise Oak, dacă nu şi-ar pune nădejdea-n dumneata, viaţa lui ar fi goală, goală de tot ! Dar nu-mi vine să cred, adică trag nădejdea, că nu-l aşteaptă ceva chiar atît de groaznic cum îţi închipui dumneata ! El totdeauna a avut o fire cam sucită, cam posacă, ştii doar ! Da dacă zici că e într-o stare atît de jalnică şi de curioasă, de ce nu-i făgăduieşti ce ţi-a cerut ? Eu, unul, cred c-aşa aş face.

— Da, dar e bine să mă port aşa ? Ştii, în viaţa mea am făcut şi cîte un pas necugetat şi asta m-a învăţat că o femeie care simte toţi ochii pe ea trebuie să aibă mare grijă cum se poartă dacă vrea să-şi cîştige un pic de respect şi eu ţin, doresc foarte mult, să nu dau de vorbit ! Auzi, şase ani... păi peste şase ani poate o să fim cu toţii în mormînt ! De fapt, sorocul e atît de lung şi învoiala asta e atît de nesigură încît tot planul pare ceva smintit. Nu-i aşa că n-are nici o noimă, Gabriel ? Nu pot să pricep cum de-a ajuns să-şi facă asemenea gînduri ! Dar e ceva rău în asta ? Spune-mi, eşti doar mai în vîrstă decît mine !

— Cu opt ani, doamnă !

— Da, cu opt ani... E ceva rău ?

— Poate că asemenea învoieli nu prea se fac între bărbați și femei, dar nu mi se pare nimic rău în asta, spuse Gabriel, cam moale. De fapt, singurul lucru care-ar trebui să te facă să stai în cumpănă dacă să te măriți cu el sau nu, oricare-ar fi împrejurările, e că nu ții la el... fiindcă îmi închipui că...

— Da, poți să-ți închipui că dragostea lipsește, spuse Bathsheba răspicat. Că-i pentru el, ori pentru altul, dragostea mi se pare ceva sfîrșit, ceva trist, vlăguit și jalnic.

— Mie tocmai lipsa dragostei mi se pare că înlătură orice neajuns pe care putea să-l aibă o înțelegere de felul ăsta. Dacă era vorba de o dragoste înfocată, dacă ardeai de dorința să treci peste tot ce te stînjenește în privința morții bărbatului dumitale, atunci era ceva urît. Dar o învoială făcută fără patimă, cu gînd să faci bine unui om e, oricum, altceva. Păcatul, doamnă, după părerea mea, vine de-acolo că te gîndești să te măriți cu un om pe care nu-l iubești cu-adevărat și din toată inima !

— Pentru fapta asta sînt gata să-mi ispășesc pedeapsa ! spuse Bathsheba cu hotărîre. Știi, Gabriel, un lucru nu pot să-mi scot din minte, că odată l-am rănit adînc, și asta numai fiindcă nu-mi găseam altceva mai bun de făcut ! Dacă eu nu i-aș fi jucat o asemenea farsă, lui nici prin gînd nu i-ar fi trecut să mă ceară de nevastă. Ah, de s-ar putea să-l despăgubesc în bani pentru răul pe care i l-am făcut, i-aș da oricît și mi-aș șterge păcatul ăsta din inimă ! Dar uite că am o datorie pe care pot s-o plătesc doar într-un singur fel și cred că asta-i ce am de făcut, dacă sînt, cu adevărat, în stare s-o fac, și să nu mă mai gîndesc la viața care mă așteaptă ! Cînd un zănatic își joacă viitorul și și-l pierde, nu-i mai puțin răspunzător de datoria pe care și-a făcut-o doar pentru că se căiește. Și eu am fost o zănatică și asta vreau să aflu de la tine : conștiința mea și faptul că, în fața legii, bărbatul meu e socotit doar dispărut, n-or să îngăduie nimănui să se căsătorească cu mine înainte de a se împlini sorocul de șapte ani, dar

am eu dreptul să-mi fac asemenea planuri, măcar că asta nu-i decît o ispăşire, fiindcă ce altceva poate fi decît o ispăşire ? Mi-e silă de o căsătorie făcută în felul ăsta şi de tagma de femei în care aş intra dacă aş ajunge să mă mărit aşa !

— Eu zic că totul depinde de un lucru : dacă crezi şi dumneata cum crede toată lumea, că bărbatul dumitale a murit.

— Da, de mult nu mă mai îndoiesc de asta. Ştiu foarte bine ce l-ar fi adus, de mult, acasă, de-ar mai fi fost în viaţă !

— Da de ce nu te duci la domnul Thirdly să-l rogi să te sfătuiască el cum e mai bine să te porţi faţă de domnul Boldwood ?

— A, nu ! Cînd vreau să aud o părere de om luminat care să m-ajute să văd lucrurile mai limpede, nu doar un sfat pentru un anume necaz, nu-mi place să cer ajutorul unuia de meserie. Vreau să aflu ce crede preotul despre legi, avocatul despre boli, doctorul despre afaceri şi omul meu de afaceri, adică tu, despre morală.

— Şi despre dragoste...

— Aici am eu părerea mea.

— Mă tem că judecata asta cam scîrţiie pe undeva, spuse Oak cu un zîmbet grav.

Bathsheba tăcu o clipă, apoi spunînd : „Bună seara, domnule Oak", ieşi din încăpere.

Vorbise deschis şi nici nu ceruse, nici nu sperase să primească vreun răspuns din partea lui Gabrel mai mulţumitor decît cel pe care-l obţinuse. Şi totuşi, din motive pe care nu-şi îngăduia să le recunoască, în străfundul inimii ei complicate simţise ghimpele dezamăgirii. Niciodată Oak nu lăsase să se înţeleagă că ar fi dorit s-o vadă liberă ca s-o ia el de nevastă, niciodată nu-i spusese : „Şi eu pot să te aştept, ca şi el". Era ca o înţepătură de albină. Nu că ea ar fi stat să asculte o astfel de ofertă. De asta nici nu putea fi vorba — nu spusese ea, tot timpul, că nu se cuvenea să-şi facă asemenea gînduri de viitor, şi, pe deasupra, Gabriel era mult prea sărac să-i poată vorbi ei de dragoste ? Totuşi, ar fi putut măcar să aducă vorba de iubirea lui de altădată şi s-o roage, aşa,

în treacăt, și mai mult în glumă, să-i îngăduie să pomenească de acest lucru.

Ar fi fost ceva drăguț și plăcut, dacă nu chiar mai mult; și apoi ea i-ar fi dovedit cît de blînd și de nevătămător poate fi, uneori, un „nu" din partea unei femei. Dar să-i dea sfaturi cu atîta răceală, fără o vorbă în plus față de ceea ce-i ceruse ea... Asta o făcu pe eroina noastră să nu-și mai găsească liniștea o după-amiază întreagă.

Capitolul XXI

Drumuri ce se întretaie

SOSI ȘI AJUNUL CRĂCIUNULUI ȘI la Weatherbury nu mai auzeai vorbindu-se decît de petrecerea ce urma să aibă loc în seara aceea în casă la Boldwood. Rar se dădea vreo petrecere la ei în parohie, dar nu din această cauză erau mirați cu toții, ci fiindcă gazda era tocmai Boldwood. Cînd vestea le ajunsese la urechi, se minunaseră de parc-ar fi auzit de ceva cum nu se poate mai nepotrivit, cum ar fi o partidă de crichet în naosul unei catedrale sau un judecător, cinstit de toată lumea, prefăcut, peste noapte, în măscărici. Că petrecerea trebuia să fie foarte veselă nu mai încăpea nici o îndoială. O cracă uriașă de vîsc fusese adusă din pădure în ziua aceea și agățată în sala cea mare din casa holteiului. După vîsc veniră maldăre de ilice și iederă. De la ceasurile șase dimineața pînă după prînz focul zdravăn de lemne din bucătărie duduise din plin, aruncînd scîntei, ceainicul, tigaia și ceaunul cu trei crăcane apărînd în mijlocul flăcărilor ca Sadrah, Meșah și Abednego [1], în vreme ce, în bătaia vîlvătăii jucăușe, coptul și stropitul cu grăsime nu mai conteneau.

[1] *Bibl.*: Tineri evrei care au ieșit nevătămați din cuptorul aprins în care-i aruncase Nabucodonosor.

Mai spre seară se aprinse şi focul din sala cea mare, o încăpere lungă şi spaţioasă din care pornea scara, şi tot ce era de prisos fu strîns ca să rămînă loc pentru dans. Buturuga, care avea să fie temelia focului din seara aceea, era trunchiul necojit al unui copac, atît de uriaş încît oamenii nu izbutiseră nici să-l care, nici să-l rostogolească pînă la locul acela şi atunci se apucară să-l tîrască şi să-l ridice cu lanţuri şi cu pîrghii cu puţin timp înainte de ceasul adunării.

Dar, cu toate astea, din atmosfera casei lipsea suflul petrecerii. Era prima oară cînd gazda făcea o asemenea încercare şi totul părea o silnicie... Dorita veselie stăruia să apară sub chipul unei solemne splendori, organizarea întregii strădanii fiind îndeplinită cu răceală de oameni tocmiţi anume şi prin încăperi părea să bîntuie o nălucă care şoptea că ceea ce se petrecea acolo nu se potrivea nici locului şi nici bărbatului singuratic care-l avea în stăpînire.

II

În vremea asta Bathsheba se afla în odaia ei şi se îmbrăca în vederea evenimentului. Ceruse să i se aducă sfeşnice şi Liddy intră şi puse cîte unul de fiecare parte a oglinzii în faţa căreia stătea stăpînă-sa.

— Nu pleca, Liddy, spuse Bathsheba, pe un ton aproape sfios. Nu ştiu de ce, dar sînt tare neliniştită. Nu pricep ce-i cu mine. Bine era dacă nu trebuia să mă duc la dansul de astă-seară. Dar ştiu că nu am scăpare. N-am mai stat de vorbă cu domnul Boldwood din toamna trecută cînd i-am făgăduit c-o să ne vedem de Crăciun, să punem la cale nişte treburi de-ale noastre, dar nu-mi închipuiam că lucrurile or să se petreacă aşa.

— Da, dar acum ar trebui să vă duceţi, spuse Liddy care urma să meargă la petrecere şi ea, căci Boldwood îi poftise pe toţi, fără deosebire.

— Ei, sigur c-o să mă duc, spuse Bathsheba. Știi, petrecerea asta se dă din cauza mea, și tocmai asta mă pune în încurcătură. Dar vezi să nu mai spui la nimeni, Liddy.

— Nu, doamnă, nu spun la nimeni. Ziceți că petrecerea se dă din cauza dumneavoastră ?

— Da, adică pentru mine s-a făcut toată petrecerea, pentru mine ! Dacă nu eram eu nu mai era nici o petrecere. Mai mult nu pot să-ți spun... nu mai am nimic de spus. Bine era să nu fi pus piciorul aici, la Weatherbury !

— Nu-i frumos din partea dumneavoastră să vă pară rău c-ați ajuns așa de bine !

— Ba nu, Liddy. De cînd am venit aici numai necazuri am avut și petrecerea asta s-ar putea să-mi aducă și mai multe. Ei, acum dă-mi rochia aia neagră de mătase și vezi cum îmi vine.

— Doar nu vă gîndiți s-o puneți tot pe aia, doamnă ! Nu se poate ! De paisprezece luni numa-n doliu ați umblat și-ntr-o noapte ca asta s-ar cuveni să vă îmbrăcați cu culori mai vesele.

— Ce rost ar avea ? Nu, mă îmbrac ca și pînă acum, fiindcă dacă îmi pun o rochie deschisă, lumea o să înceapă să trăncănească pe socoteala mea și o să creadă că mă veselesc cînd, de fapt, eu nici nu mai știu ce-i veselia. Petrecerea asta nu-mi pică bine deloc. Dar n-are a face ! Stai cu mine și ajută-mă să termin cu îmbrăcatul.

III

În timpul acesta, Boldwood se îmbrăca și el. Nu era singur ; un croitor din Casterbridge asista la proba unei haine noi care îi fusese adusă de curînd.

De cînd se știa, Boldwood nu fusese atît de cusurgiu, nu avusese păreri atît de sucite în privința croielii și, una peste alta, nu fusese atît de greu de mulțumit.

Croitorul se tot învîrtea în jurul lui, trăgînd de talie, întinzînd o mînecă, apăsînd gulerul, și, pentru prima oară de cînd se știa, Boldwood nu era sîcîit de toate astea. Era

o vreme cînd fermierul își pierdea ușor răbdarea la astfel de fleacuri, socotindu-le copilării, dar acum omul din fața lui, care dădea tot atîta însemnătate unei cute pe care-o făcea haina cît unui cutremur din America de Sud, nu se alese cu nici o mustrare, nu avu parte de ironii sau de vreo ieșire furioasă. În cele din urmă, Boldwood se arătă aproape mulțumit, plăti nota și croitorul ieși tocmai cînd Oak intra să dea raportul pentru ziua aceea.

— A, tu ești, Oak ! exclamă Boldwood. Nu mă îndoiesc c-o să te am și pe tine printre oaspeții din seara asta. Caută să petreci cît mai bine. N-am de gînd să mă zgîrcesc nici la bani, și nici la osteneală.

— O să încerc să vin, domnule, dar poate nu chiar așa devreme, răspunse liniștit Gabriel. Mă bucur să văd că v-ați schimbat atît de mult față de cum erați.

— Da... trebuie să recunosc... mă simt minunat în seara asta, sînt vesel, chiar mai mult decît vesel... sînt atît de fericit încît aproape că mă întristez din nou la gîndul că totul se va sfîrși. Uneori, cînd am inima plină de speranță și sînt copleșit de bucurie mi se pare că zăresc nenorocirea mijind în depărtare ; așa că de multe ori mă simt mai mulțumit că sînt trist și mă tem de clipele mele de înflăcărare. Dar asta poate să pară o nebunie... și chiar este o nebunie. Mă gîndesc c-o fi venit, în sfîrșit, și ziua mea norocoasă.

— Eu vă doresc să fie lungă și frumoasă.

— Mulțumesc... mulțumesc ! Măcar că s-ar putea ca veselia mea să se bizuie doar pe-o speranță firavă. Și, totuși, eu mă încred în speranța mea. E mai mult decît o speranță, e un crez. Și mi se pare că, de data asta, socoteala de-acasă se potrivește cu cea din tîrg. Oak, parcă-mi tremură mîinile. Nici nu pot să-mi leg cravata cum trebuie. Nu vrei să mi-o legi tu ? De fapt, știi, în ultima vreme nu prea m-am simțit bine.

— Îmi pare rău de ce-aud, domnule.

— A, n-a fost mare lucru, o nimica toată. Vezi, te rog, leag-o cît mai bine. Nu știi, Oak, se poartă vreun nod anume în ultima vreme ?

— Nu știu, domnule, răspunse Oak. Vocea i se stinsese și lăsă să răzbată o umbră de tristețe.

Boldwood se apropie de Gabriel și în timp ce acesta îi lega cravata, continuă aprins :

— Ce zici, Gabriel, poate fi o femeie în stare să-și țină o făgăduială ?

— Cred că da, dacă făgăduiala îi convine.

— Mai bine zis o presupusă făgăduială.

— Dacă-i presupusă nu mai știu ce să spun, zise Oak cu o umbră de amărăciune în voce. Vorba asta e găurită toată, ca o sită.

— Oak, de ce vorbești așa ? Te-ai făcut cam cinic în ultima vreme, nu ți se pare ? S-ar zice că am schimbat rolurile ; eu sînt acum un bărbat tînăr și plin de speranțe, iar tu un moșneag care nu mai crede în nimic. Spune-mi totuși, crezi că o femeie e în stare să-și țină făgăduiala, nu chiar să te ia de bărbat, dar să se învoiască cu tine că te va lua cîndva, mai tîrziu ? Ei, spune, că doar te pricepi la femei mai bine decît mine !

— Mă tem că v-ați făcut o părerea prea bună despre priceperea mea. Dar, oricum, s-ar putea să-și țină făgăduiala dacă a făcut-o cu gîndul cinstit să îndrepte o greșeală.

— Pînă acum n-am ajuns prea departe, dar o s-ajungem, de asta nu mă îndoiesc, spuse Boldwood în șoaptă, plin de înfocare. I-am tot vorbit de dorința mea și ea pare plină de înțelegere, și a început a se gîndi că poate o să mă ia de bărbat după o vreme ; pentru mine asta-i de ajuns. Cum aș putea să cer mai mult ? Ea e de părere că o văduvă nu poate să se mărite mai devreme de șapte ani de la moartea bărbatului, adică ea nu poate să se mărite mai devreme, pentru că trupul bărbatului ei n-a fost găsit. Poate nu se gîndește decît la motive legale, poate e vorba de motive religioase, oricum ea nu prea vrea să vorbească despre toate astea. Totuși mi-a făgăduit, adică mi-a dat de înțeles că învoiala noastră va fi pecetluită astă-seară.

— Șapte ani, murmură Oak.

— A nu, n-ar fi vorba chiar de șapte ani, spuse Boldwood pierzîndu-și răbdarea. Cinci ani, nouă luni și cîteva zile. S-au scurs aproape cincisprezece luni de la moartea lui. Ți se pare de mirare ca o logodnă să țină ceva mai mult de cinci ani ?

— Cînd privești în viitor pare mult. Nu vă puneți prea multe nădejdi în asemnea făgăduieli, domnule Boldwood. Nu uitați că ați mai fost înșelat o dată. S-ar putea să aibă gînduri bune, dar... e încă tînără.

— Înșelat ? Eu ? Nici vorbă ! izbucni Boldwood. Atunci, prima oară, nu mi-a făgăduit nimic, așa că nu pot spune că nu și-a ținut făgăduiala. Dacă-mi făgăduiește că o să mă ia de bărbat, o să mă ia. Bathsheba e o femeie de cuvînt.

IV

Troy se instalase în niște odăițe, dintr-o tavernă mică din Casterbridge ; sta și fuma, sorbind dintr-un pahar umplut cu o licoare aburindă. Se auzi o bătaie în ușă și intră Pennyways.

— Ei, ai dat de el ? întrebă Troy făcîndu-i semn să stea jos.

— De cine ? De Boldwood ?

— Nu, de avocatul Long.

— Nu, nu era acasă. Acolo m-am dus mai întîi.

— Asta nu prea-mi place !

— Nici mie !

— Măcar că, drept să-ți spun, nu pricep de ce un om care-a fost dat drept înecat, dar care, de fapt, nu s-a înecat s-ajungă să fie urmărit de lege. N-am de gînd să mă mai consult cu nici un avocat ! N-am nevoie de avocat !

— Da, dar nu despre asta-i vorba. Cînd un om își schimbă numele și înfățișarea și se apucă să înșele pe toată lumea, chiar și pe nevastă-sa, înseamnă că, în fața legii, e un șarlatan, un pungaș, o haimana. Și asta se pedepsește !

— Ha ! Ha ! Știi că-mi placi, Pennyways ? Troy rise, dar în vocea lui se simțea o undă de neliniște atunci cînd spuse : — Eu un lucru aș vrea să știu, o fi ceva între ea și Boldwood ? Tu ce crezi ? Mi-nchipui ce silă i-e de mine ! Spune, ai aflat dacă i-a dat lui Boldwood vreo speranță ?

— N-am avut cum să aflu. El pare să fie mort după ea, dar de ea n-aș putea să spun nimic. Pînă ieri habar n-aveam de toate astea, și ieri doar atîta am aflat că astă-seară se duce la petrecerea dată de el. Zice lumea că e prima oară cînd intră în casa lui. Și mai zice că de-atunci de cînd s-au întîlnit la Tîrgul de la Greenhill, n-au mai schimbat o vorbă. Da ce știe lumea ? Tot ce pot să-ți spun e că ea nu ține la el... e cam înțepată și nu prea se sinchisește de el... asta se vede limpede.

— Eu, unul, n-aș fi chiar atît de sigur... Frumoasă femeie nu-i așa, Pennyways ? Recunoaște că-n viața ta n-ai văzut ființă mai gingașă și mai minunată. Pe cinstea mea, cînd am dat cu ochii de ea, atunci, în ziua aia, m-am minunat ce soi de om oi mai fi și eu de-am putut s-o las singură atîta vreme. Pe urmă m-a ținut în loc comedia aia prăpădită, de care am scăpat în sfîrșit, slavă Domnului ! Troy mai trase de cîteva ori din țigară, apoi adăugă : — Cum arăta ieri, cînd ai trecut pe lîngă ea ?

— Da ce crezi că și-a aruncat ochii la mine ? De arătat, arăta destul de bine, după cît am putut să văd. O dată, doar, și-a fulgerat privirea aia semeață peste hoitu ăsta prăpădit al meu, pe urmă s-a uitat mai încolo, peste capul meu, de parc-aș fi fost un copac desfrunzit și nimic alta. Tocmai descălecase de pe iapă să se uite la ultima tescuială de cidru de anul ăsta. Gonise călare și avea culori în obraji și gîfîia și pieptul i se ridica și i se lăsa-n jos, și iar i se ridica și i se lăsa la fiecare răsuflare, uite-așa, drept în fața mea. Și oamenii de la fermă, care tescuiau merele, se tot învîrteau în jurul ei și cîte unul îi spunea : — Fiți cu băgare de seamă la borhot, doamnă. Să nu vă murdăriți rochia. — N-aveți nici o grijă, a zis ea. După aia Gable i-a adus un pic de cidru de-ăla nou și ea n-a avut încotro, a trebuit să bea nițeluș, dă cu paiul, nu ca toată lumea. — Liddy, a spus ea, adu acasă cîțiva litri să facem niște vin. Sergentule, în ochii ei nu eram nici cît o fărîmă de gunoi din magazia de lemne !

— Gata, mă duc imediat la ea, să văd în ce ape se scaldă... E limpede ! Trebuie să mă duc ! Și, ia zi, mîna ei dreaptă tot Oak e ?

— Da, așa aș crede. Și de Lower Farm tot el vede. El manevrează tot !

— Da numai că n-o să-i fie așa ușor s-o manevreze și pe ea sau pe altcineva de seama lui.

— Ei, asta nu mai știu. Ea fără el nu poate, și Oak își dă seama de asta și face tot după capul lui. Da să știi că ea n-are chiar o inimă de piatră, măcar că cu mine s-a ținut întotdeauna bățoasă, fire-ar să fie !

— Ei, vătafule, femeia asta e cu un cap mai presus de tine, recunoaște și tu ! E-o făptură de soi, o ființă făcută dintr-un aluat deosebit ! Ei, da tu fii omul meu și n-o să se agațe nimeni de tine, nici măcar zeița asta semeață, femeiușca asta care nu se teme de nimic, Junona, asta de nevastă-mea (știi, Junona era o zeiță). Da, cel mai bun lucru ar fi să văd eu cu ochii mei cam ce se petrece pe-acolo. Ei, după cum merge treaba, cred c-o să ies la socoteală !

V

— Cum arăt astă-seară, Liddy ? întrebă Bathsheba, mai potrivindu-și rochia, pe ici, pe colo, înainte de a se desprinde de oglindă.

— Bine, doamnă, mai bine nici c-ați arătat vreodată. Ba stați c-ați mai arătat o dată tot așa, vă spun eu cînd... în seara aia, acu un an jumate cînd ați năvălit în casă și erați așa de răvășită și ne-ați ocărît că trăncănim pe socoteala dumneavoastră și a lu domnu Troy.

— O să creadă lumea că mi-am pus în gînd să-i sucesc capul domnului Boldwood, spuse Bathsheba pe un ton stins. Oricum, așa o să zică toți. Liddy n-ai putea să-mi perii părul să nu mai stea așa umflat ? Mi-e teamă să mă duc... dar mi-e și teamă să nu-l jignesc dacă nu mă duc...

— Orice-ați spune, doamnă, mai simplu ca așa nu puteți să vă îmbrăcați decît dacă vă puneați un sac în cap. Vă frămîntă ceva, de-aia sînteți așa frumoasă în seara asta.

— Nu știu nici eu ce-i cu mine, parcă am în suflet un fel de amărăciune amestecată cu bucurie. Bine-ar fi fost să pot s-o duc așa, de una singură, cum am dus-o

de vreun an încoace, fără să-mi fac speranțe, fără să-mi fac griji, fără plăceri, dar și fără dureri.

— Doamnă, dacă domnul Boldwood v-ar spune să fugiți cu dumnealui — să zicem numai că v-ar spune — ce-ați face ?

— Liddy, lasă prostiile, o certă Bathsheba. Glume de astea nu vreau să aud. Ai priceput ?

— Să-mi fie cu iertare, doamnă, da eu știu ce făpturi sucite sîntem noi, femeile, și am zis și eu așa... da nu mai scot o vorbă !

— Pînă la măritișul meu mai e... Și dac-o să mă hotărăsc vreodată să mă mărit o să fie din cu totul și cu totul alte motive decît cele pe care le crezi tu sau alții. Ei, acum adu-mi pelerina. E timpul să pornim.

VI

— Oak, spuse Boldwood, mai stai un pic. Să-ți spun la ce m-am gîndit zilele astea... E vorba de învoiala aia între noi doi. Uite, dacă ne gîndim ce puțin mă ocup eu acum de fermă și ce bătaie de cap ai tu și cît timp îți pierzi cu toate treburile astea, cîștigul cu care te alegi e mic, prea mic. Acum fiindcă viața mea a început să se însenineze vreau să simți și tu ce fericit sînt ; o să-ți măresc cota-parte din tovărășia noastră. Scriu eu cîteva rînduri privind învoiala în așa fel ca să-ți convină, fiindcă acum n-am timp să te lămuresc cu de-amănuntul. Am de gînd, pînă la urmă, să nu mă mai ocup deloc de fermă și să rămîn doar un simplu asociat la treaba asta, pînă reușești tu să iei întreaga cheltuială pe seama ta. Și dacă o iau de nevastă... fiindcă așa nădăjduiesc... cred că, de fapt...

— Vă rog, nu mai pomeniți de asta, domnule Boldwood, îi tăie vorba Oak. Cine poate ști ce se mai întîmplă, ce necazuri ne mai așteaptă ! Știți vorba aia : „Nu zice hop pînă nu sari...“ Eu v-aș sfătui... iertați-mă că-mi îngădui... să nu vă bizuiți chiar așa de mult pe căsătoria asta.

— Ai dreptate, sigur, ai dreptate. Dar eu m-am gîndit să-ți măresc partea ta de cîștig fiindcă-ți cunosc meri-

tele. Știi, Oak, am cam priceput și eu ceva din taina ta: tu nu simți pentru ea doar atît cît simte un vătaf față de stăpînu-său. Dar te-ai purtat ca un adevărat bărbat, iar eu care, să zicem, sînt rivalul cel norocos... și asta mulțumită și sufletului tău bun... aș vrea să-ți dovedesc că prețuiesc prietenia ta, deși îmi închipui ce grea povară ai purtat în inimă!

— Ah, mulțumesc, nu vă mai faceți griji... se grăbi Oak să spună. Mă-nvăț eu și cu asta, că n-am încotro. Cum au făcut și alții înaintea mea, așa o să fac și eu.

Și, zicînd asta, Oak plecă. Boldwood îl îngrijora, căci se încredința încă o dată că dragostea care nu-l părăsise nici o clipă făcuse din el cu totul alt om decît cel de pe vremuri.

Rămas singur în odaia lui, îmbrăcat gata și pregătit să-și întîmpine oaspeții, Boldwood uită de orice griji în legătură cu înfățișarea lui și se lăsă cuprins de un sentiment adînc de solemnitate. Își aruncă ochii pe fereastră, învăluind cu privirea contururile întunecate ale copacilor proiectați pe cer și amurgul ce se adîncea, cufundîndu-se în noapte.

Apoi se îndreptă spre un dulap zăvorît și scoase dintr-un sertar tot zăvorît un sipet mic și rotund de mărimea unei cutii de doctorii și dădu să-l bage în buzunar. Dar se opri, deschise capacul și aruncă o privire înăuntru. În sipet se afla un inel de femeie, bătut de jur împrejur în pietre mărunte de diamant și care, după cum arăta, părea să fi fost cumpărat de curînd. Boldwood rămase multă vreme cu privirea ațintită la sclipirile lui, deși se vedea limpede că aspectul lui exterior îl interesa prea puțin, căci gesturile pe care le făcea și expresia feței dovedeau că mintea lui urmărea firul închipuitei istorii viitoare a bijuteriei.

La intrarea casei se auzi zgomot de roți. Boldwood închise caseta, o vîrî grijuliu în buzunar și se duse s-aștepte în capul scării. Bătrînul servitor care-i vedea de casă se ivi la picioarele scării.

— Vin, domnule... o mulțime... și pe jos... și-n trăsuri!

— Tocmai mă pregăteam și eu să cobor. Spune, roțile alea care s-au auzit... sînt de la trăsura doamnei Troy?

— Nu, domnule... dumneaei încă n-a sosit.

Cînd rosti numele Batshebei, pe chipul lui Boldwood se aşternu o expresie sumbră şi rezervată care, însă, nu reuşi să-i ascundă sentimentele decît în parte ; neliniştea lui înfrigurată răzbătea în neastîmpărul degetelor care băteau darabana pe şold, în timp ce cobora scara.

VII

— M-am mascat bine cu hainele astea ? îl întrebă Troy pe Pennyways. Pot să jur că de data asta nimeni nu mă mai recunoaşte.

Şi, spunînd asta, îşi încheie mantaua grea, cenuşie, ce părea de pe vremea lui Noe, o manta cu capă şi cu guler înalt, ridicat în sus şi ţeapăn ca un zid de împrejmuire şi care aproape atingea marginile unei pălării de călătorie îndesată zdravăn peste urechi.

Pennyways potrivi mucul lumînării, apoi îşi ridică privirea şi se uită la Troy.

— Va să zică te-ai hotărît să te duci ?

— Dacă m-am hotărît ? Da, bineînţeles !

— De ce nu-i scrii, mai bine ? Te bagi în nişte daravele urîte, domnule sergent. Dacă te întorci, o să iasă toate la lumină şi n-o să miroase deloc bine. Eu, în locul dumitale, zău că mi-aş vedea de treabă, aş rămîne aşa, un burlac pe numele de Francis. Nu-i rău să ai o nevastă bună, da nici cu nevasta cea mai bună nu-i aşa de bine ca fără nevastă. Asta-i părerea mea cinstită şi să ştii că pe unde-am umblat toţi m-au ţinut de om deştept.

— Ia mai lasă fleacurile ! exclamă Troy, enervat. „Ea-i aici, la doi paşi, şi-i plină de bani, are-o casă şi o fermă, cai şi tot ce-i trebuie, iar eu zac aşa şi-mi duc traiul de azi pe mîine, ca un vîntură-lume, fără leţcaie-n buzunar. Dar, de fapt nici n-are rost să mai vorbim ; ar fi şi aşa prea tîrziu s-o iau pe altă cale, şi foarte bine că s-a întîmplat aşa. Uite, chiar azi după-amiază m-am mai întîlnit cu cineva care m-a recunoscut. Trebuia să mă fi dus la ea a doua zi după tîrg, da te-ai apucat dumneata să-mi tot îndrugi verzi şi uscate despre legi şi despre prostia aia cu cererea de divorţ, da află că acum n-am

de gînd să mai tărăgănez. Cine dracu mi-a băgat în cap să plec de la ea, nu-nțeleg. Păcălelile dragostei — asta-i! Da care bărbat și-ar fi închipuit că nevastă-sa o să se grăbească așa de tare să se descotorosească de numele lui?

— Eu, unul, mi-aș fi închipuit! Femeia asta e în stare de orice!

— Pennyways, uiți cu cine vorbești!

— Ia ascultă-mă, domnule sergent, eu dac-aș fi în locul dumitale aș pleca iar peste graniță de unde-am venit... și să nu crezi că-i prea tîrziu. N-aș sta să mai scormonesc toată povestea asta și nu mi-aș mai face numele de pomină numai așa, ca să trăiesc cu ea... fiindcă poți să fii sigur c-o să se afle c-ai făcut pe măscăriciul, măcar că dumitale nu prea-ți vine-a crede. Pe viața mea, să vezi ce tărăboi o să mai iasă dacă te duci acum și pici în casă la Boldwood taman în toiul petrecerii de Crăciun.

— Mda, nu-mi închipui c-o să fiu oaspetele mult așteptat dacă a poftit-o și pe ea, spuse sergentul, cu o umbră de zîmbet pe față. Un soi de Alonzo cel Viteaz! Cînd eu pătrund în încăpere, oaspeții amuțesc, împietriți de groază, se stinge orice urmă de rîs și veselia piere de pe chipurile lor, lumînările prind să ardă cu flăcări albastre, iar viermii... ah, ce cumplit! Ia trage de clopoțel să ne mai aducă niște rachiu, Pennyways. Adineaori m-a trecut un fior de groază. Ei, acum ce-mi mai trebuie? Un baston! Îmi trebuie un baston!

Pennyways pricepu că se afla într-o situație cam delicată, fiindcă dacă Bathsheba și Troy se împăcau trebuia să cîștige iar încrederea nevestei, dacă ținea să-și asigure protecția bărbatului.

— Uneori îmi zic că ea te iubește și că, de fapt, în fundul sufletului, e o femeie bună. Ei, mai adăugă el, căutîndu-și mîntuirea, înfățișarea omului e, deseori, înșelătoare. Da dumneata faci cum dorești, bineînțeles, domnule sergent, dacă vrei să te duci, du-te! Eu una știu: îți urmez porunca!

— Ei, ia să vedem cît e ceasul, spuse Troy, după ce-și dădu paharul dușcă pe gît, de-ampicioarelea. Șase și jumătate. Merg fără grabă și pînă-n nouă sînt acolo.

Concurritur horae momento *

ÎN FAȚA CASEI LUI BOLDWOOD stăteau, în întuneric, cîțiva bărbați cu fețele întoarse spre ușa care, de cîte ori se deschidea sau se închidea, ca să lase să treacă vreun oaspete sau servitor, vărga pentru o clipă curtea cu o panglică de lumină aurie ce se făcea iarăși nevăzută, nelăsînd în locul ei decît sclipirea ca de licurici a unei lămpi chioare pitită printre plantele agățătoare care bolteau ușa.

— L-a văzut lumea umblînd prin Casterbridge, azi după-amiază... așa zicea băiatul, spuse unul dintre ei, în șoaptă. Și eu unul nu cred că-i minciună. Că doar, țineți minte, trupul nu i l-au găsit.

— Mare minune ! răspunse omul de lîngă el. Și fiți siguri că ea n-a aflat nimic de bărbat-su.

— Nimic !

— Și poate că nici lui nu i-ar conveni să afle, zise altul.

— Dacă mai trăiește și dă tîrcoale pe-aici înseamnă că are gînduri rele, spuse primul. Biata femeie ! Dac-o fi adevărat, îi plîng de milă. Asta o s-o ducă de rîpă !

— Ei, nu ! Se potolește el și se apucă să-și vadă de gospodărie, zise altul, care vedea lucrurile într-o lumină mai puțin mohorîtă.

— Ce nebunie să se încurce cu unul ca ăsta ! E-așa de încăpățînată, numai după capul ei le face pe toate, și mai degrabă îți vine să zici : „Așa-i trebuie", decît să-i plîngi de milă !

— A, nu ! Aici n-ai dreptate ! Tot ce poți să spui e că era necoaptă la minte și n-avea de unde să știe peste ce soi de bărbat a dat. Dacă e adevărat ce se vorbește, asta-i o pedeapsă prea grea, nu merita o pacoste chiar așa de mare. Hei, care-i acolo ? Se auziseră pași care se apropiau.

* Ceasul hotărîtor se apropie (lat.) (n. tr.).

— William Smallbury, glăsui făptura nedesluşită din umbră care veni mai aproape, alăturîndu-se celorlalţi. E-o beznă-n noaptea asta de-ţi scoţi ochii. Era cît pe-aci să nu nimeresc scîndura aia care-i pusă pe prund, de-a curmezişul rîului... de cînd mă ştiu nu mi s-a mai întîmplat una ca asta. Ia spuneţi, e careva din oamenii lui Boldwood pe-aici ? Şi cel ce vorbea întinse gîtul spre ceilalţi să le cerceteze chipurile.

— Da, sîntem toţi aici. Ne-am adunat la locul ăsta un pic mai devreme.

— Ia stai, care eşti acolo ? Samway ? Mi se păruse mie o voce cunoscută ! Da ce, nu intri înăuntru ?

— Acu intru. Ia zi, William, şopti Samway, ai auzit şi tu povestea aia nemaipomenită ?

— Care poveste ? Că l-au zărit unii pe sergentul Troy, despre asta-i vorba, oameni buni ? întrebă Smallbury, tot cu glas scăzut.

— Da, la Casterbridge.

— Am auzit ; mi-a zis ceva Laban Tall, adineaori, dar parcă nu-mi vine a crede. Ia staţi, pare-mi-se că soseşte şi Laban. Într-adevăr, se auzeau paşi apropiindu-se.

— Tu eşti, Laban ?

— Da, eu ! răspunse Tall.

— Ai mai aflat ceva de povestea aia ?

— Nu, răspunse Tall, alăturîndu-se şi el grupului. Şi eu zic că cel mai bine e să ne ţinem gura. Dacă nu-i adevărat şi ne-apucăm să-i spunem stăpînii, îşi pierde firea de tot şi numai rău îi facem, şi dacă-i adevărat n-o ajutăm cu nimic dacă aude de necazu ăsta mai devreme. Să dea Domnu să fie o minciună ! Măcar că Henery Fray şi alţii o vorbesc de rău, eu n-am ce zice, cu mine s-a purtat întotdeauna frumos. O fi ea iute şi repezită, da-i femeie dintr-o bucată. N-ar spune o minciună s-o pici cu ceară, chiar dacă adevăru nu-i convine, aşa că eu, unul, n-am de ce să-i vreau răul.

— Asta aşa-i. N-am auzit-o să spună minciuni de-astea mărunte muiereşti, şi n-aş zice că sînt multe femei care să se laude cu asta. Şi cînd are ceva să-ţi spună, ţi-o spune verde-n faţă, nu face nimic pe la spate.

Rămaseră tăcuţi cîteva clipe, fiecare cu gîndurile lui, în timp ce zgomotul petrecerii din casă răzbătea pînă la

ei. Apoi, ușa de la intrare se deschise, razele năvăliră din nou afară, în dreptunghiul de lumină se ivi silueta binecunoscută a lui Boldwood, ușa se închise în urma lui și fermierul o luă încet în jos, pe potecă.

— Uite-l pe stăpînu, șopti unul dintre bărbați, în timp ce Boldwood se apropia de ei. Stați pe loc, nu faceți zgomot. Intră el curînd în casă. Să nu se supere dacă ne vede tîndălind pe-aiçi.

Boldwood merse înainte și trecu de oameni fără să-i vadă, cum stăteau adunați jos, pe iarbă, sub tufișuri. Se opri, se aplecă peste poartă și scoase un oftat adînc. Oamenii îl auziră șoptind ceva.

— Dă Doamne să vină, altfel seara asta o să fie un chin pentru mine. Ah, draga mea, de ce mă faci s-aștept așa ?

Vorbise ca pentru sine, dar se auzise tot, cuvînt cu cuvînt. Spunînd asta, Boldwood tăcu, zgomotul din casă se auzi iar și peste cîteva minute se desluși huruitul unor roți ușoare rostogolindu-se pe deal, în jos. Roțile se auziră din ce în ce mai aproape și în dreptul porții se opriră. Boldwood se repezi îndărăt la ușă și-o deschise. Lumina învălui silueta Bathshebei care se apropia pe alee.

Boldwood își stăpîni emoția mulțumindu-se să rostească cîteva vorbe de bun venit ; oamenii auziră rîsul ușor și cuvintele prin care ea-i cerea iertare de întîrziere, cînd ajunse în dreptul lui. El o conduse în casă și ușa se închise în urma lor.

— Doamne sfinte, nu știam c-așa stă treaba ! spuse unul dintre bărbați. Eu ziceam că s-a lecuit demult de trăzneala asta !

— Se vede că nu-l cunoști pe stăpînu ! răspunse Samway.

— Tare n-aș vrea să-și fi dat seama că l-am auzit, zise un al treilea.

— Bine era să-i fi spus de povestea aia pe loc, zise primul, cu îngrijorare. Din asta s-ar putea să iasă un necaz mai mare decît ne-nchipuim noi. Bietu domnu Boldwood, tare greu o să fie pentru el. Era mai bine dacă Troy zăcea-n... Iartă-mă, Doamne, pentru vorbele mele ! Da numa un șarlatan e-n stare să joace o festă

ca asta nevesti-si. De cînd a pus ăsta picioru-aici, toate-au mers pe dos la noi, la Weatherbury. Parcă nici nu-mi mai vine să intru-n casă! Ce-ar fi să dăm o raită pe la Warren, ce ziceți, oameni buni?

Samway, Tall și Smallbury fură de acord să treacă pe la Warren, și ieșiră pe poartă, în vreme ce ceilalți intrară în casă. Cei trei porniră, luînd-o nu pe drum, ci prin livada învecinată, și ajunseră aproape de dugheana de malț. Ca de obicei, fereastra era luminată. Smallbury, care mergea cu cîțiva pași înaintea celorlalți, se opri deodată și spuse către tovarășii lui:

— Stați pe loc! Ia uitați-vă colo!

Lumina ochiului de geam nu se așternea cum ar fi fost firesc peste zidul îmbrăcat de iederă, ci învăluia ceva ce se afla aproape de sticlă: un chip omenesc.

— Ia haideți pîn-acolo! șopti Samway și se apropiară pe vîrfuri. Nu mai încăpea nici urmă de îndoială. Troy sta cu fața lipită de geam și privea înăuntru. Nu numai că privea, dar părea că se oprise să tragă cu urechea la o discuție care se auzea din dugheană, cei doi care vorbeau fiind Oak și jupînul Warren.

— În cinstea ei a dat petrecerea, spuse bătrînul, măcar că el zice că-i o sorbare de Crăciun, și nimic alta.

— Asta nu mai știu.

— Da, e limpede ca lumina zilei. Eu nu pot să pricep cum fermierul Boldwood s-a prostit în halul ăsta la vîrsta lui, se topește și tînjește după o femeie care nici nu se sinchisește de el.

Odată ce se încredințară că Troy era omul, cei trei o luară înapoi peste livadă, fără zgomot, precum veniseră. În noaptea aceea, văzduhul părea apăsător și plin de prevestiri pentru Bathsheba; oriunde și orice se vorbea, numele ei era pe buzele tuturor. Cînd fură destul de departe să nu mai poată fi auziți, se opriră toți deodată, cuprinși de același gînd.

— Cînd am dat cu ochii de el mi s-au tăiat picioarele, zise Tall, trăgînd aer în piept.

— Și mie la fel! spuse Samway. Ce-i de făcut?

— Da ce-avem noi cu toată treaba asta? zise încet și șovăielnic Smallbury.

— Ba avem, cum să n-avem! răspunse Samway. Știm foarte bine că stăpînu a luat-o razna și că ea nici nu visează ce se petrece, și noi trebuie să le spunem cum stau lucrurile, chiar acum, pe loc! Laban, tu-i ești cel mai apropiat, ce-ar fi să te duci tu să-i spui că ai ceva de vorbit cu ea?

— Eu nu sînt bun la de-alde astea, spuse Laban, speriat. După mine, cel mai nimerit dintre toți ar fi William. El e și mai în vîrstă.

— Da ce zor am eu să mă bag? zise Smallbury. Asta-i treabă încurcată! Las'că se duce el singur la ea, acu, acu, stați numa să vedeți!

— N-avem de unde să știm noi dacă se duce sau nu. Hai, Laban!

— Bine, dacă n-am încotro, mă duc... zise Tall cam în silă. Și ce să spun?

— Spune că vrei să vorbești cu stăpînu, atît!

— A, nu! Eu lu domnu Boldwood nu-i spun nimic! Dacă mă duc, numa cu stăpîna vorbesc.

— Fie și-așa! zise Samway.

Și Laban o luă spre ușă. Cînd o deschise, gălăgia dinăuntru se rostogoli ca un val peste un țărm liniștit — oaspeții fiind adunați chiar în sala de la intrare — prefăcîndu-se în murmur înăbușit cînd o închise iar. Oamenii rămaseră într-o așteptare încordată, cu ochii la vîrfurile copacilor întunecați ce se legănau pe cer, înfiorați din cînd în cînd, de o firavă adiere, de parcă începuseră să se simtă atrași de priveliștea din jur, care, de fapt, îi lăsa nepăsători. Unul din ei porni să se plimbe în sus și-n jos, întorcîndu-se de unde venise și oprindu-se iar, ca și cum ar fi vrut să arate că într-un moment ca acela plimbatul nu ajuta la nimic.

— Eu zic că Laban ar fi avut timp să termine vorba cu stăpîna pîn-acum, spuse Smallbury, spărgînd tăcerea. Poate n-o fi vrut ea să vină să-l asculte.

Ușa se deschise. Tall se ivi în prag și veni spre ei.

— Ei? îl întrebară ceilalți doi.

— Pînă la urmă nu mi-a venit s-o chem, bîigui Laban. Să-i fi văzut ce se căzneau să învie un pic petrecerea! Nu știu cum, da veselia parcă nu vrea să se-ncingă, măcar că au acolo tot ce-ți poftește inima.

Ei, şi-atunci era să mai vin şi eu să torn o găleată cu apă rece peste toată sindrofia ! Să fi ştiut de bine că mor şi tot n-aş fi făcut una ca asta !

— Eu zic că cel mai bine ar fi să intrăm cu toţii în casă, spuse Samway, încruntat. Poate găsesc un prilej să-i suflu o vorbă stăpînului.

Oamenii intrară în sala cea mare care, datorită spaţiului pe care-l oferea, fusese aleasă şi împodobită ca loc al petrecerii. Bărbaţii şi femeile mai tinere tocmai porneau un nou dans. Bathsheba nu era deloc în apele ei, nu ştia ce să facă, cum să se poarte ; era şi ea o fetişcană, dar asupra ei apăsa greu povara demnităţii. Se gîndea că n-ar fi trebuit să vină pentru nimic în lume ; apoi îşi zicea că prea ar fi fost rea şi fără inimă dacă n-ar fi venit, şi, în cele din urmă, se hotărî să aleagă calea de mijloc ; să stea cam un ceas şi pe urmă să se strecoare afară, fără s-o bage nimeni în seamă. Era, oricum, hotărîtă, din capul locului, să nu primească, sub nici un motiv, să danseze, să nu cînte şi să nu ia în nici un fel parte la petrecere.

Stînd de vorbă şi privind în jurul ei, trecu şi ceasul pe care şi-l îngăduise, aşa că îi spuse lui Liddy că ea putea să mai rămînă, şi se duse să se pregătească de plecare în salonaşul care, ca şi sala cea mare, fusese împodobit cu ramuri de ilice şi de iederă, şi era luminat ca ziua.

În încăpere nu mai era nimeni, dar nu trecu o clipă şi stăpînul casei se ivi şi el.

— Doamnă Troy... nu cumva vrei să pleci ? întrebă el. Petrecerea abia a început.

— Te rog să mă ierţi, dar aş vrea să plec. Din purtarea Bathshebei răzbătea un fel de nelinişte, căci îşi adusese aminte de făgăduiala pe care o făcuse cîndva şi-şi închipuia cam ce putea să spună el acum. — Dar fiindcă nu e prea tîrziu, adăugă ea, o să mă duc acasă pe jos. Liddy şi vizitiul se întorc cînd vor ei.

— Am tot căutat prilejul să-ţi vorbesc, zise Boldwood. Cred că ştii ce vreau să-ţi spun.

Bathsheba plecă ochii în pămînt şi nu răspunse nimic.

— Ei, te-ai hotărît ? o întrebă el, cu sufletul la gură.

— Ce ? murmură ea.

— Ah, de ce umbli cu ocolișuri ? Cum ce ? Să-mi făgăduiești ce ți-am cerut. Nu vreau să mă vîr în sufletul dumitale și nici nu țin să afle toată lumea. Dar, hai, făgăduiește-mi ! E doar o simplă învoială de afaceri, ca între doi oameni liberi de orice patimă ! Boldwood știa cît de departe de adevăr era acest fel de a înfățișa lucrurile în ceea ce-l privea pe el, dar se dovedise că tonul acesta era cel mai potrivit, numai așa se putea apropia de ea. — Făgăduiește-mi că te căsătorești cu mine peste cinci ani și nouă luni. Știi doar că-mi datorezi făgăduiala asta !

— Îmi dau seama că ți-o datorez, de vreme ce mi-o ceri, spuse Bathsheba. Dar eu nu mai sînt aceea care-am fost... m-am schimbat... sînt o femeie nefericită... și nu... și nu...

— Ești încă o femeie frumoasă, zise Boldwood. Fusese sincer și convins de ceea ce spusese, nici prin gînd nu-i trecuse să încerce s-o măgulească pentru a-i potoli temerile și a o cîștiga.

Cu toate astea, vorbele lui se pierdură în gol, căci Bathsheba spuse, într-un murmur lipsit de patimă care-i făcea cuvintele și mai grăitoare :

— Inima nu-mi spune nimic. Nu știu ce-ar trebui să fac în starea grea în care mă găsesc și n-am pe nimeni care să-mi dea un sfat. Dar, dacă așa trebuie, îți făgăduiesc. Îți făgăduiesc așa cum ți-aș înapoia o datorie.

— Vrei să te căsătorești cu mine peste cinci sau șase ani ?

— Ah, nu mă încolți așa. N-am să mă mărit cu nimeni altul.

— Bine, dar trebuie să-mi spui cînd, că dacă nu, ce fel de făgăduială mai e asta ?

— Nu știu, te rog lasă-mă să plec, spuse ea, cu pieptul zbuciumat de suspine. Mă tem să iau o hotărîre ! Vreau să mă port cinstit cu dumneata, cu toate că în felul ăsta mi se pare că mă nedreptățesc pe mine, și, poate, încalc chiar și poruncile. Moartea lui stă sub semnul îndoielii și asta e cumplit ! Lasă-mă să mă sfă-

ţuiesc cu avocatul, domnule Boldwood, să-mi spună el dacă am dreptul să fac pasul ăsta sau nu.

— Nu trebuie decît să rosteşti cuvintele pe care ţi le cer, făptură dragă, şi, pe urmă, nu mai scot o vorbă; şase ani de prietenie plină de dragoste şi fericire, şi, la urmă, căsătoria... ah, Bathsheba, hai, fă ce te-am rugat, o imploră el cu vocea răguşită, nemaifiind în stare să joace rolul unui simplu prieten. Făgăduieşte-mi c-o să fii a mea; merit asta, ştii c-o merit, că doar nimeni pe lume nu te-a iubit cum te-am iubit eu. Ştiu c-am spus vorbe pripite şi mi-am pierdut firea, şi asta nu se cuvenea, dar, crede-mă, draga mea, n-am vrut să te supăr, eram înnebunit şi nu mai ştiam ce vorbeam. Nici pe-un cîine nu l-ai fi lăsat să îndure ce-am îndurat eu, dacă ai fi ştiut. Uneori mă gîndesc că n-aş vrea să ştii ce-am simţit pentru dumneata, alteori îmi pare rău că n-o să afli niciodată ce-a fost, cu adevărat, în inima mea. Ai bunătatea şi dă-mi o fărîmă din ceea ce-ţi cer, că doar eu sînt gata să-mi dau şi viaţa pentru dumneata!

Se vedea cît de tulburată era Bathsheba după tremurul garniturii de la rochie, pe care cădea din plin lumina. În cele din urmă, izbucni în lacrimi.

— Şi... dacă-ţi spun că... peste cinci, şase ani... nu mă mai zoreşti deloc? zise ea, printre suspine, cînd izbuti să se mai potolească şi să poată scoate cîteva vorbe.

— Da, atunci las totul pe seama timpului.

Bathsheba tăcu o clipă.

— Foarte bine. O să mă căsătoresc cu dumneata de-acum în şase ani, dac-om mai trăi, spuse ea, cu solemnitate.

— Şi acum te rog să primeşti asta ca semn al dragostei mele.

Boldwood, care se apropiase între timp de ea, îi luă o mînă în mîinile lui şi o duse la piept.

— Ce-i asta? Ah, nu, nu pot să port inel, izbucni Bathsheba, văzînd ce-avea în mînă. Şi, pe urmă, n-aş vrea să ştie nimeni că e vorba de o logodnă. Poate nici nu se cade. Asta nici nu-i o logodnă, nu-i aşa? Nu stărui, domnule Boldwood, te rog, nu stărui! Era atît

de tulburată încît, neizbutind să-şi tragă dintr-o dată mîna din mîna lui, izbi pătimaş cu piciorul în podea, şi ochii i se umplură iar de lacrimi.

— Nu, nu-i decît un zălog... nu-i vorba de dragoste... e pecetea unei învoieli între doi oameni cu mintea limpede, spuse el repezit, fără să-i dea drumul mîinii din strînsoarea lui puternică. Ei, hai! Şi Boldwood îi strecură inelul în deget.

— Nu pot să-l port, spuse ea, izbucnind în hohote care păreau să-i frîngă inima. Aproape că mă sperii... Ce planuri nebuneşti! Te rog, lasă-mă să plec acasă!

— Doar în seara asta... Poartă-l doar în seara asta, pentru plăcerea mea!

Bathsheba se prăbuşi pe scaun, şi-şi îngropă faţa în batistă, în timp ce Boldwood îi ţinea încă mîna în mîinile lui. În cele din urmă, spuse într-un fel de şoaptă deznădăjduită:

— Bine, fie, o să-l port în seara asta, dacă ţii atît de mult. Acum, lasă-mi mîna. Da, o să-l port în seara asta!

— Şi ăsta o să fie începutul a şase ani de încîntare în care, fără ştirea nimănui, o să-ţi dovedesc iubirea mea, iar la sfîrşit ne vom căsători?

— Poate că aşa trebuie să fie, dacă aşa ţii dumneata, spuse Bathsheba, copleşită şi înfrîntă.

Boldwood îi strînse mîna, apoi o lăsă să-i cadă în poală. — Acum sînt fericit! zise el. Domnul să te binecuvînteze!

Şi, spunînd asta, ieşi din încăpere şi, cînd socoti că trecuse destul timp ca Bathsheba să-şi fi revenit în fire, trimise o fată din casă să vadă de ea. Bathsheba ascunse cît putu mai bine urmările scenei care avusese loc, ieşi împreună cu fata şi, după cîteva clipe, coborî scara, cu pălăria pe cap şi pelerina pe umeri, gata de plecare. Ca să ajungă la uşă era nevoie să străbată sala cea mare, dar, înainte de a face acest lucru, se opri pe ultima treaptă a scării, care dădea într-un colţ al încăperii, să se mai uite o dată la cei ce petreceau.

În clipa aceea muzica se oprise şi nimeni nu mai dansa. La un capăt al încăperii, care fusese aranjat

anume pentru oamenii de la fermă, un grup de bărbați șușoteau ceva, schimbînd priviri îngrijorate. Boldwood stătea lîngă cămin și, deși era atît de absorbit de vedeniile pe care făgăduiala Bathshebei i le trezise în minte, încît abia vedea ce se petrecea în jur, părea să fi băgat de seamă purtarea lor neobișnuită și uităturile lor piezișe.

— Ce-aveți de vă frămîntați așa, oameni buni ? îi întrebă el.

Unul dintre ei se întoarse către Boldwood și-i răspunse, stînjenit :

— E vorba de niște zvonuri pe care le-a aflat Laban, atîta tot, domnule.

— E ceva nou ? Vreo nuntă, vreo logodnă, o naștere, o moarte ? întrebă fermierul, plin de voioșie. Spune-ne și nouă, Tall. După mutrele voastre și după aerele astea misterioase s-ar crede că-i ceva cumplit.

— A, nu, domnule. N-a murit nimeni, spuse Tall.

— Mai bine murea, adăugă Samway, în șoaptă.

— Ei, ce tot zici acolo, Samway ? întrebă Boldwood pe un ton cam tăios. Dacă ai ceva de spus, spune, dacă nu, poftiți la dans !

— Uite c-a coborît doamna Troy, îi spuse Samway lui Tall. Dacă vrei să vorbești cu dumneaei, vorbește acum !

— Dumneata pricepi ceva ? o întrebă fermierul pe Bathsheba, peste capetele celorlalți.

— Nu, nimic ! răspunse Bathsheba.

Atunci se auzi o bătaie puternică la intrare. Unul dintre bărbați se repezi la ușă, o deschise și ieși afară.

— O caută cineva pe doamna Troy, spuse el cînd se întoarse.

— Sînt gata, spuse Bathsheba. Dar n-am spus nimănui să vină să mă ia.

— E un străin, doamnă, zise omul de la ușă.

— Un străin ?

— Poftește-l înăuntru, spuse Boldwood.

Mesajul fu transmis și Troy, înfășurat pînă peste ochi, după cum știm, se ivi în pragul ușii.

Se aşternu o tăcere ca de pe altă lume, şi toate privirile se aţintiră pe chipul noului venit. Cei care tocmai aflaseră că Troy dădea tîrcoale prin împrejurimi îl recunoscură pe loc, iar cei care nu-l recunoscură, rămaseră descumpăniţi. La Bathsheba nu se mai uita nimeni. Sta rezemată de scară, cu fruntea încreţită, galbenă la faţă, cu buzele întredeschise, cu privirea împietrită, pironită asupra oaspetelui.

Boldwood fu dintre aceia care nu ghiciră că omul era Troy.

— Poftește în casă, străine, spuse el, vesel, poftește să închini un pahar cu noi, în noaptea asta de Crăciun.

Troy păşi spre mijlocul încăperii, îşi smulse pălăria, îşi coborî gulerul hainei, şi-l privi pe Boldwood drept în faţă. Nici măcar atunci Boldwood nu-şi dădu seama că acea întruchipare a batjocurii fără margini cu care Cel de Sus îl urmărea şi care îi mai zdrobise o dată fericirea, îi furase bucuria şi-l nimicise, venise să o ia iar de la capăt. Noul venit scoase un hohot sacadat şi Boldwood îl recunoscu.

Troy se întoarse spre Bathsheba. Nenorocirea care-o copleşise era de neînchipuit, de nedescris. Se prăbuşise pe ultima treaptă a scării, cu ochii întunecaţi şi goi, pironiţi pe chipul lui Troy, de parcă totul i s-ar fi părut o înspăimîntătoare amăgire.

Apoi Troy vorbi :

— Bathsheba, pentru tine am venit aici !

Ea nu spuse nimic.

— Să mergem acasă. Hai, vino, ce mai stai !

Bathsheba îşi mişcă uşor picioarele, dar nu se ridică.

Troy se întoarse spre ea.

— Vino, doamnă, n-auzi ce-ţi spun ? zise el pe un ton răspicat.

Dinspre cămin se auzi o voce înăbuşită, răzbătînd, parcă, dintr-o carceră. Nimeni, aproape, din întreaga adunare, nu recunoscu, în acele tonuri piţigăiate, vocea lui Boldwood. Deznădejdea care se abătuse asupra lui îl schimbase cu totul.

— Bathsheba, urmează-ţi soţul !

Nici acum Bathsheba nu se urni din loc. Deşi nu se poate spune că leşinase, nu era în stare să facă nici cel

mai mic gest. Se afla într-o stare de *gutta serena* mintală ; în clipa aceea în creierul ei nu mai rămăsese nici o rază de lumină, cu toate că bezna nu răzbătea în afară.

Troy întinse mîna s-o tragă spre el, dar ea se smuci îndărăt. Groaza pe care i-o citi pe chip păru să-l înfurie ; o apucă de braț și o trase cu putere. Ori strînsoarea lui fusese dureroasă, ori simpla lui atingere îi făcuse rău, nu se poate ști, dar în clipa cînd el o apucă, ea se chirci jos și scoase un țipăt scurt și înăbușit.

Abia trecură cîteva clipe și țipătul ei fu urmat de o detunătură asurzitoare care făcu să răsune încăperea, uluind întreaga adunare. Pocnitura zgîlții paravanul de stejar și odaia se umplu de un fum cenușiu.

Plini de uimire, ochii tuturor se întoarseră spre Boldwood. Fermierul sta în fața căminului, iar în spatele lui se afla o panoplie pentru două puști, dintr-acelea care se văd prin ferme. Cînd Bathsheba țipase în strînsoarea bărbatului ei, pe chipul lui Boldwood crispat de deznădejde apăruse, parcă, o schimbare. Vinele i se umflară și ochii i se aprinseră, turbați. Se răsuci brusc, puse mîna pe una din cele două arme, trase cocoșul și o descărcă, într-o clipită, în pieptul lui Troy.

Troy se prăbuși. Distanța dintre cei doi bărbați fusese atît de mică încît descărcătura armei nu avu cum să se răspîndească, ci îi pătrunse în trup ca un glonț. Troy scoase un horcăit prelung, trupul i se chirci, apoi se întinse iar, mușchii i se destinseră și rămase țeapăn, fără suflare.

Prin fumul care se ridicase îl zăriră pe Boldwood cum umblă iar la pușcă. Era o pușcă cu două țevi, și Boldwood reușise să-și lege batista de trăgaci și, cu piciorul pe capătul celălalt, se pregătea să îndrepte cea de-a două țeavă spre pieptul lui. Primul care se dumiri ce face fu servitorul lui, Samway, care se năspusti la el, în mijlocul zăpăcelii generale. Boldwood avusese timpul să tragă de batistă și pușca pocni pentru a doua oară, aruncîndu-și încărcătura, mulțumită unui ghiont dat la timp de Samway, în grinda așezată de-a curmezișul tavanului.

— În definitiv, tot una e, șopti Boldwood, cu vocea gîtuită. Se mai poate muri și altfel.

Şi Boldwood se smulse din strînsoarea lui Samway, străbătu încăperea, se apropie de Bathsheba şi-i sărută mîna. Îşi puse pălăria pe cap, deschise uşa, şi se făcu nevăzut în beznă, fără ca nimănui să-i treacă prin minte să-l oprească.

Capitolul XXIII

După şoc

BOLDWOOD IEŞI LA DRUMUL mare şi porni spre Casterbridge. Mergînd la pas întins, trecu fără popasuri de *„Capul de Berbec"*, străbătu întinderea netedă, fără urmă de viaţă, ce i se aşternea în faţă, urcă dealul Casterbridge, şi, între orele unsprezece şi douăsprezece, coborî în oraş. La ceasul acela, străzile erau aproape pustii şi flăcările felinarelor clătinate de vînt luminau doar şirurile de obloane cenuşii ale prăvăliilor şi fîşii din caldarîmul albicios, care răsuna la ecoul paşilor lui. Boldwood coti spre stînga şi se opri în faţa unei arcade vechi, din cărămizi cafenii, închisă de o poartă dublă bătută în ţinte de fier. Era intrarea temniţei, deasupra căreia ardea un felinar la a cărui lumină nefericitul drumeţ izbuti să dibuie cordonul clopotului.

În cele din urmă, portiţa se deschise şi în prag se ivi un paznic. Boldwood făcu un pas înainte şi spuse ceva în şoaptă; apoi, după oarecare întîrziere, mai apăru un om. Boldwood trecu pragul şi poarta se trînti în urma lui; din clipa aceea, n-avea să mai păşească în mijlocul oamenilor niciodată.

Cu mult timp înainte de asta, la Weatherbury toţi erau în picioare, căci fapta nesăbuită care pusese capăt petrecerii lui Boldwood făcuse ocolul satului. După cum era şi firesc, Oak fu unul dintre primii oameni din afara casei care află de nenorocire şi cînd, cam la vreo cinci minute după ieşirea lui Boldwood intră şi el în încăpere, o privelişte cumplită i se ivi în faţa ochilor. Toate fe-

meile care fuseseră poftite la petrecere se buluciseră îngrozite pe lîngă pereți, ca oile pe furtună, în timp ce bărbații rămăseseră buimăciți și nu știau de ce să se apuce. În purtarea Bathshebei, însă, se vedea o schimbare. Stînd lungită pe podea, lîngă trupul lui Troy, îi ridicase capul în poala ei, sprijinindu-i-l ca pe-o pernă. Cu o mînă își apăsa batista pe pieptul lui, acoperindu-i rana, deși abia dacă-i cursese o picătură de sînge, iar cu cealaltă îi strîngea tare pumnul. Forfota din jurul ei o trezise, ajutînd-o să-și vină în fire. Scurta ei comă luase sfîrșit și, odată cu ivirea necesității de a acționa, apatia ei se risipi. Actele de răbdare, care par ceva obișnuit în filozofie, sînt rare în purtarea de fiecare zi, și în clipa aceea Bathsheva îi ului pe toți cei de față, căci filozofia și purtarea ei erau totuna și rar i se întîmpla să socotească posibil un lucru pe care ea însăși nu putea să-l îndeplinească. Bathsheba avea în ea plămada din care sînt făcute mamele bărbaților de seamă. Era de neînlocuit pentru bătrîni, temută la petreceri, urîtă prin prăvălii, dar iubită în clipele de cumpănă. Troy, cu capul în poala nevestei lui, lungit pe podea, rămăsese acum singurul spectacol în mijlocul acelei vaste încăperi.

— Gabriel, spuse ea, mecanic, cînd îl văzu că intră, ridicînd spre el un chip pe care doar trăsăturile binecunoscute mai rămăseseră să-i aducă aminte că era al ei, amănuntele portretului fiind aproape șterse. Încalecă fără întîrziere și dă fuga la Casterbridge după doctor. Cred că nu mai are nici un rost, dar, totuși, du-te! Domnul Boldwood mi-a împușcat bărbatul.

Felul atît de liniștit în care-l înștiințase de cele petrecute, cuvintele ei simple, produseră o impresie mai puternică decît o izbucnire patetică, și rezultatul fu acela că imaginile deformate din mintea fiecăruia fură corectate și atenția se îndreptă spre miezul problemei. Înainte de a fi priceput altceva în afară de ceea ce era esențial în cele întîmplate, Oak se repezi afară, înșeuă un cal și porni. Abia după o milă și ceva îi trecu prin minte că ar fi făcut mai bine să fi trimis alt om de la fermă și să fi rămas el acasă. Dar ce se întîmplase cu Boldwood? Trebuia să fi avut cineva grijă de el. În-

nebunise oare ? Se iscase vreo ceartă ? Şi cum de ajunsese Troy acolo ? De unde picase ? Cum putea fi lămurită această uimitoare apariţie a lui, cînd toată lumea îl credea pe fundul mării ? Într-o oarecare măsură Oak fusese pregătit pentru sosirea lui Troy, căci tocmai cînd da să intre în casă la Boldwood aflase ceva despre întoarcerea lui. Dar pînă să stea să cîntărească cele auzite, evenimentul fatal se şi produsese. De altfel, acum era prea tîrziu să mai trimită pe altcineva aşa că merse înainte. Avînd mintea atît de înfierbîntată de tot felul de întrebări pe care şi le punea singur, nu băgă de seamă, cam la vreo trei mile de Casterbridge, un drumeţ zdravăn la înfăţişare care mergea pe lîngă tufişurile învăluite în întuneric în aceeaşi direcţie.

Drumul lung şi alte piedici adăugate la ora tîrzie şi la întunericul nopţii întîrziară sosirea domnului Granthead, medicul, astfel că din clipa cînd se auzise focul de puşcă şi pînă la intrarea doctorului în casă se scurseseră mai bine de trei ceasuri. Şi, pe deasupra, Oak mai zăbovise la Casterbridge ca să înştiinţeze autorităţile în legătură cu cele întîmplate. Cu acest prilej, află că Boldwood venise şi el la oraş şi se predase.

Între timp, medicul se repezi în sala cea mare a locuinţei lui Boldwood, dar o găsi goală şi cufundată în întuneric. Făcu ocolul casei şi, în bucătărie, dădu peste un bătrîn căruia-i ceru unele lămuriri.

— L-a luat la ea acasă, domnule, spuse bătrînul.

— Cine l-a luat ? întrebă doctorul.

— Doamna Troy. Era mort de-a binelea, domnule.

Ceea ce aflase îl ului. — N-avea dreptul să facă asta, spuse doctorul. E nevoie de cercetări şi trebuia să aştepte să vadă ce era de făcut.

— Da, domnule, oamenii au încercat să-i spună c-ar fi mai bine să aştepte să vadă cum e legea. Da ea a spus că nu-i pasă de lege, şi că nu lasă trupul fără viaţă al soţului ei iubit să zacă aşa, părăsit, să se holbeze toţi la el, chiar de-ar fi să vină toţi doctorii legişti din ţară.

Domnul Granthead porni îndată cu trăsurica lui îndărăt, peste deal, spre casa Bathshebei. Prima fiinţă de care dădu fu biata Liddy care părea că se chircise şi se

împuținase de tot în ultimele ceasuri. — Ce-ați mai făcut cu el ? întrebă doctorul.

— Nu știu, domnule, spuse Liddy, cu răsuflarea tăiată. Doamna a făcut tot.

— Unde-i doamna ?

— Sus, cu el, domnule. Cînd l-au adus acasă și l-au urcat sus, doamna a spus că nu-i mai trebuie nici un fel de ajutor. Pe urmă m-a chemat pe mine, mi-a spus să umplu cada și după ce-am umplut-o mi-a zis să plec să mă odihnesc un pic că prea arăt rău. După aia s-a încuiat singură cu el în odaie și n-a mai lăsat pe nimeni să intre, nici pe infirmieră, nici pe nimeni. Da eu m-am gîndit că e mai bine să stau s-aștept în odaia de-alături, poate are nevoie de mine. Am auzit-o umblînd de colo, colo, mai bine de un ceas; numai o dată a ieșit să mai ceară niște lumînări, fiindcă alea dinainte arseseră pînă la capăt. Mi-a zis, cînd veniți dumneavoastră sau domnul Thirdly, să viu să-i spun.

Tocmai atunci sosi și Oak cu preotul și urcară cu toții sus conduși de Liddy Smallbury. Cînd se opriră pe palier, din odaie nu venea nici un zgomot, domnea o liniște de mormînt. Liddy bătu la ușă și se auzi foșnetul rochiei Bathshebei în timp ce străbătea odaia. Apoi cheia se întoarse în broască și ușa se deschise. Bathsheba avea o înfățișare liniștită, aproape înghețată ; îți amintea de un bust al Melpomenei, abia însuflețit.

— O, domnule Granthead, ai venit, însfîrșit, șopti ea din vîrful buzelor, dînd ușa de perete. Și dumneata, domnule Thirdly... Am făcut tot ce era de făcut. Cine vrea să-l vadă, poate să vină să-l vadă. Bathsheba se strecură pe lîngă ei, trecu pragul și intră în altă încăpere.

Privind odaia mortuară care fusese golită de Bathsheba, zăriră, în lumina lumînărilor așezate pe scrinuri, o formă dreaptă și prelungă înfășurată în alb, întinsă în capătul celălalt al camerei de dormit. În jur, totul era în bună rînduială. Doctorul intră și peste cîteva minute se întoarse iar în capul scării, unde așteptau Oak și preotul.

— Într-adevăr, s-a făcut tot ce trebuia făcut, după cum ne-a spus, zise, cu glas scăzut, doctorul Granthead.

Trupul a fost dezgolit și înveșmîntat cum se cuvine, în straie de înmormîntare. Doamne, Dumnezeule, și nu-i decît o biată fată ! Trebuie să aibă o tărie de stoic !

— Doar o inimă de soție, atîta tot ! Vorbele ei plutiră ușor, ca un murmur, pe lîngă urechile celor trei bărbați, care, întorcîndu-se, dădură cu ochii, chiar în mijlocul lor, de Bathsheba.

Apoi, ca și cum ar fi vrut să dovedească că forța ei morală fusese, mai degrabă, urmarea unui efort de voință decît un impuls spontan, se prăbuși fără o vorbă între ei, prefăcîndu-se într-un morman învălmășit de stofe în mijlocul podelei. Conștiința că acea încordare supraomenească nu mai avea rost pusese, dintr-o dată, capăt puterii ei de a rezista.

O duseră într-o odaie alăturată și ajutorul doctorului care, în ceea ce-l privea pe Troy, se dovedise de prisos, fu neprețuit în cazul Bathshebei pe care o apucară niște accese de leșin ce părură, o vreme, foarte îngrijorătoare. Puseră bolnava în pat și Oak, înțelegînd din însemnările doctorului că nimic cu adevărat grav nu i se putea întîmpla, ieși din casă. Liddy rămase să vegheze în odaia Bathshebei, ascultînd gemetele înăbușite ale stăpînei de-a lungul ceasurilor triste și apăsătoare ale acelei nopți cumplite :

— Ah, eu sînt de vină ! Cum de mai pot trăi ! Ah, Doamne, cum de mai pot trăi !

Capitolul XXIV

Martie următor. Bathsheba—Boldwood

TRECEM, FĂRĂ SĂ MAI ZĂBOVIM, la o zi din luna martie, o zi plină de adieri, fără soare, fără ger și ploaie. Pe dealul Yalbury, cam la jumătate de drum între Weatherbury și Casterbridge, acolo unde șoseaua cu bariere trece peste culme, se adunase o mulțime de oameni ; stăteau aproape toți cu ochii

în zare, către miazănoapte. Grupurile erau alcătuite din tot felul de pierde-vară, dintr-o echipă de aruncători cu sulița și doi trompeți, în mijlocul cărora se vedeau cîteva trăsuri, marele prefect în persoană aflîndu-se într-una din ele. Printre acești pierde-vară, unii din ei cocoțați pe vîrful unei scurtături a drumului, erau și cîțiva bărbați și flăcăi din Weatherbury, dintre care nu lipseau Poorgrass, Coggan și Cain Ball.

Cam la vreo jumătate de ceas mai tîrziu, din partea spre care se îndreptau privirile tuturor, se iscă un nor de praf și, curînd după aceea, caleașca cu unul din cei doi judecători ai ținutului se ivi pe povîrniș, oprindu-se pe culmea dealului. Judecătorul schimbă caleașca, în timp ce trompeții cu obrajii umflați intonară un preludiu, caleștile și aruncătorii cu sulița se înșiruiră într-un alai și porniră așa spre oraș, toți în afară de oamenii de la Weatherbury care, văzîndu-l pe judecător cum se îndepărtează, plecară și ei acasă pe la treburile lor.

— Joseph, te-am văzut strecurîndu-te pînă la caleașcă, spuse Coggan, în timp ce mergeau. Ai băgat de seamă cum arăta la față domnu judecător ?

— Cum să nu, răspunse Poorgrass. M-am uitat așa de lung la el de parc-aș fi vrut să ghicesc și ce-avea scris pe suflet ; ei, în ochii lui, adică stai, să nu mint, că nu se cuvine să mințim în clipa asta mare, în ochiul dinspre mine am citit milostenie.

— Oricît de încurcată ar fi treaba, eu trag nădejdea să iasă bine, spuse Coggan. Da află că eu unu nu mă duc la judecată și zic că toți ăilalți care-au fost chemați ar face mai bine să-și vadă de treabă. Dacă domnul Boldwood ne vede că ne holbăm așa la el ca la panoramă se pierde cu firea de tot !

— Taman așa ziceam și eu azi-dimineață, spuse Joseph. Uite c-a venit judecata să-i cîntărească faptele și dacă-l găsește cu vreo lipsă, să plătească. Și un om care era și el acolo a strigat : — Ia ascultați aici ! Cine se pricepe să vorbească așa, merită să fie ascultat ! Da mie nu-mi place să trăncănesc, sînt cam scump la vorbă, n-o lungesc cum fac alții, că sînt și de-ăia care cînd zic ceva au grijă să se-audă în toată lumea, de parcă ăsta le-ar fi rostul pe pămînt...

— Bine-ai zis, Joseph. Ei, şi-acum, oameni buni, să stea fiecare pe la el pe-acasă, cum ne-a fost vorba.

Toată lumea îi împărtăşi părerea şi a doua zi aşteptară răbdători s-audă veşti noi. Dar o descoperire făcută în după-amiaza aceea, lămurind situaţia lui Boldwood şi purtarea lui mai bine decît oricare amănunt dat la iveală pînă atunci, le risipi, în parte, încordarea.

Că de la Tîrgul de la Greenhill pînă la acel fatal ajun al Crăciunului Boldwood trăise într-o stare de frămîntare neobişnuită era un lucru ştiut de toţi cei care-i fuseseră apropiaţi ; dar cine şi-ar fi închipuit că dăduse semne neîndoielnice de rătăcire a minţii, semne pe care, dintre toţi, doar Bathsheba şi Troy le bănuiseră pentru o clipă, fiecare cu alt prilej ? Într-un dulap zăvorît dădură peste o nemaipomenită colecţie de obiecte. Se aflau acolo mai multe garnituri de rochii de damă din tot soiul de stofe scumpe : mătăsuri şi satenuri, poplinuri şi catifele, toate în culori care, judecînd după felul cum se îmbrăca Bathsheba, ar fi trebuit să-i fie pe plac. Erau şi două manşoane, unul de samur, celălalt de hermină. Şi, peste toate, o casetă cu bijuterii în care se găseau patru brăţări grele, de aur, şi tot felul de medalioane şi inele, măiestrit lucrate şi de preţ. Toate astea fuseseră cumpărate, cu diferite prilejuri, la Bath şi prin alte oraşe şi aduse acasă pe furiş. Erau îngrijit împachetate în hîrtie şi fiecare pachet purta eticheta : *Bathsheba Boldwood* şi alăturat o dată, alta la fiecare pachet, cu şase ani mai tîrzie decît anul în care se aflau.

Tocmai despre aceste semne înduioşătoare ale unei minţi înnebunite de dragoste şi de nelinişte se vorbea la dugheana de malţ a lui Warren cînd Oak intră, venind de la Casterbridge cu veşti despre sentinţa judecăţii. Era după-amiază şi pe chipul lui luminat de flăcările cuptorului puteai citi tot ce se petrecuse. După cum era de aşteptat, Boldwood îşi mărturisise vina şi fusese osîndit la moarte.

Acum toată lumea era încredinţată că Boldwood fusese moralmente iresponsabil de ultimele acte pe care le săvîrşise. Anumite fapte scoase la lumină înainte de proces duceau, în mod sigur, spre aceeaşi concluzie, dar aveau prea puţină greutate ca să se poată cere, pe temeiul

lor, o examinare a stării mintale a lui Boldwood. Şi acum, că se iscaseră bănuieli în privinţa nebuniei lui, era uluitor cîte întîmplări mai mărunte se treziră în amintirea oamenilor, întîmplări care nu se puteau explica decît printr-o boală a minţii, una din aceasta fiind şi nemaipomenita nepăsare pe care Boldwood o arătase, în vara trecută, faţă de stogurile lui de grîne.

Se trimise o plîngere Ministerului Afacerilor Interne în care se arătau împrejurările ce păreau să îndreptăţească cererea de recurs asupra sentinţei. Lumea din Casterbridge nu se înghesui s-o semneze, cum se obişnuieşte în asemenea cazuri, căci Boldwood nu se pricepuse să-şi facă prieteni de cealaltă parte a tejghelei. Proprietarii de prăvălii nu se mirau cîtuşi de puţin să descopere o înţelegere atît de greşită a *Decalogului* la un om care, luînd marfa direct de la producător, călcase cu semeţie în picioare cel dintîi şi foarte însemnat principiu al vieţii de provincie, anume că Domnul a lăsat pe lume satele tocmai pentru îndestularea muşteriilor de la oraş. Jalba fusese făcută de o mînă de oameni inimoşi care, poate, cîntăriră cu prea mult suflet faptele dezgropate în ultima vreme ; drept urmare, se aduseră dovezi cu ajutorul cărora se putea nădăjdui că crima avea să fie scoasă, din punct de vedere moral, din categoria uciderii premeditate, fiind socotită un simplu acces de nebunie.

Cei din Weatherbury aşteptau rezultatul jalbei cu sufletul la gură. Execuţia urma să aibă loc la orele opt dimineaţa, într-o duminică, la vreo două săptămîni după pronunţarea sentinţei şi pînă vineri după-amiază nu se primise nici un răspuns. Cam la vremea aceea Gabriel se întorcea de la temniţa din Casterbridge unde se dusese să-şi ia un ultim rămas bun de la Boldwood şi, ca să nu mai străbată tot oraşul, o luase pe o stradă lăturalnică. Trecînd de ultima casă, auzi nişte bufnituri de ciocan şi, ridicînd capul privi, o clipă, în urma lui. Peste coşurile caselor zări partea de sus a intrării temniţei sclipind măreţ în soarele după-amiezii, şi nişte oameni ce se tot foiau pe-acolo. Erau nişte dulgheri care fixau un stîlp în poziţie verticală în dosul frontonului. Oak întoarse repede capul şi grăbi pasul.

Cînd ajunse acasă era întuneric şi jumătate din săteni îl aşteptau în mijlocul drumului.

— Nici o veste, spuse Gabriel, vlăguit. Şi tare mă tem că nu mai e nici o nădejde. Am stat cu el mai mult de două ceasuri.

— Şi chiar crezi că-şi ieşise din minţi cînd l-a împuşcat ? întrebă Coggan.

— Asta n-aş putea să spun cu mîna pe inimă, răspunse Oak. Da despre toate astea mai e timp să vorbim şi altă dată. Ia spune, stăpîna ce mai face ? S-a mai întîmplat ceva azi după-amiază ?

— Nu, nimic !

— E jos ?

— Nu. Şi-i merge tot aşa de bine ca şi pîn-acu. Abia dacă s-a mai înzdrăvenit un pic faţă de cum era atunci, de Crăciun. Mereu întreabă dac-ai venit şi dac-avem vreo veste, de-ameţeşti tot răspunzîndu-i. Să mă duc să-i spun c-ai venit ?

— Nu, răspunse Oak. A mai rămas o urmă de nădejde. Dar nu m-am simţit în stare să stau s-aştept în oraş, mai cu seamă după ce l-am văzut. Va să zică Laban... Laban o fi pe-aici, nu ştii ?

— Da, răspunse Tall.

— Uite ce-am hotărît : astă-seară, ceva mai tîrziu, pleci la oraş. Porneşti pe la nouă şi stai s-aştepţi acolo atît cît să poţi fi îndărăt pe la douăsprezece. Dacă pînă la unsprezece nu soseşte nici o veste, atunci nu mai e nimic de aşteptat. Aşa mi-au spus cei de acolo.

— Eu trag nădejdea c-o să-i cruţe viaţa, spuse Liddy. Că dacă nu, stăpîna o să-şi iasă şi ea din minţi. Biata de ea. Mult i-a mai fost dat să pătimească ! Ar trebui să-i plîngă toţi de milă !

— S-a schimbat mult ? întrebă Coggan.

— Dacă n-ai văzut-o pe biata stăpîna-ta de la Crăciun, nici n-o s-o mai recunoşti, spuse Liddy. Are ochii atît de plînşi, de zici că nu e ea. Acu doi ani era şi ea o fetişcană zvăpăiată şi uite ce-a ajuns !

Laban porni aşa cum i se poruncise, şi pe la ceasurile unsprezece, în aceeaşi noapte, o mulţime de săteni umblau în sus şi-n jos pe drumul ce ducea la Casterbridge, aşteptîndu-l să sosească. Printre ei se afla şi Oak

și aproape toți ceilalți oameni care lucrau la ferma Bathshebei. Gabriel n-avea astîmpăr ; deși conștiința îi spunea că Boldwood trebuie să moară, tare ar fi dorit să-l vadă salvat căci descoperise la omul acesta o seamă de calități pe care le prețuia. În cele din urmă, tocmai cînd osteniseră cu toții de atîta așteptat, auziră un tropot de cal apropiindu-se...

„Întîi pe iarbă-năbușit,
Pe drum, apoi, mai deslușit,
La pas schimbat, cînd a sosit...“

— Acum aflăm : ori albă, ori neagră, spuse Coggan. Se dădură cu toții jos de pe malul pe care stătuseră pînă atunci și calul năvăli în mijlocul lor, sărind în două picioare.

— Tu ești, Laban ? întrebă Gabriel.

— Da. Răspunsul a sosit. Nu-l mai omoară. L-au pedepsit cu temniță la voia majestății sale.

— Uraaa ! strigă Coggan, simțind că inima-i plesnește-n piept de bucurie. Orice s-ar spune, Domnul e deasupra diavolului.

Capitolul XXV

Frumusețea în singurătate. În cele din urmă...

ODATĂ CU SOSIREA PRIMĂVERII, Bathsheba simți că începe să revină la viață. Cînd orice urmă de nesiguranță privind oamenii de care se simțea legată se risipi, apatia ce urmase acelor friguri chinuitoare începu s-o părăsească.

Dar și acum, cea mai mare parte a timpului și-o petrecea tot singură, în casă sau, uneori, în grădină. Ocolea oamenii, pînă și pe Liddy și nimeni n-ar fi putut-o convinge să-și descarce sufletul sau să ceară înțelegere din partea semenilor ei.

Acum, că venise vara, sta mai toată ziua pe afară şi, fiindcă simţea nevoia să facă ceva, începu să vadă de treburile fermei, cu toate că acum nu mai pornea călare pe cîmp şi nici nu mai supraveghea muncile cu ochii ei, ca pe vremuri. Într-o vineri seara, prin luna august, porni să facă doi, trei paşi pe drum şi, pentru prima oară de la cumplita faptă petrecută în noaptea Crăciunului, intră în livadă. Culorile de altădată nu i se iviseră încă în obrajii a căror desăvîrşită paloare, adîncită de rochia neagră ca tăciunele, părea nefirească. Ajungînd la poarta din celălalt capăt al livezii, care dădea aproape de intrarea în cimitir, Bathsheba auzi voci cîntînd în biserică şi-şi dădu seama că era corul care repeta. Deschise poarta, trecu drumul şi intră în cimitir, pervazurile înalte ale ferestrelor bisericii apărînd-o de privirile celor dinăuntru. Se furişă spre acel ungher unde Troy sădise flori pe mormîntul lui Fanny Robin şi ajunse la monumentul de marmoră.

Desluşind întregul epitaf, o undă de mulţumire îi lumină chipul. Întîi veneau cuvintele scrise de Troy :

ÎNĂLŢAT DE FRANCIS TROY
ÎN AMINTIREA LUI
FANNY ROBIN
SĂVÎRŞITĂ DIN VIAŢĂ LA 9 OCTOMBRIE 18...
LA VÎRSTA DE 20 DE ANI.

Iar dedesubt se vedeau slovele săpate de curînd :

ÎN ACELAŞI MORMÎNT ODIHNESC
RĂMĂŞIŢELE PĂMÎNTEŞTI ALE SUSNUMITULUI
FRANCIS TROY
SĂVÎRŞIT DIN VIAŢĂ LA 24 DECEMBRIE 18...
LA VÎRSTA DE 26 DE ANI.

Pe cînd sta aşa citind şi meditînd, sunetele orgii răsunară din nou în biserică şi Bathsheba, cu pas la fel de uşor, dădu ocol pînă la portal şi se opri să asculte. Uşa era închisă şi înăuntru corul repeta un imn nou. Bathsheba se simţi cutremurată de o emoţie care, în vremea din urmă, păruse să se fi stins cu totul în inima ei. Glasurile firave şi domolite ale copiilor aduceau pînă

la urechile ei, într-o rostire limpede, cuvintele pe care le cîntau fără a încerca să le cuprindă înțelesul :

„Călăuzește-mă, lumină blîndă, prin bezna care mă-mpresoară,
Călăuzește-mă în calea mea."

Și la Bathsheba, ca și la cele mai multe dintre femei, simțămintele atîrnau întotdeauna de porniri neașteptate. Simți cum i se ridică un nod în gît, ochii i se umeziră și-și spuse că de data asta va îngădui lacrimilor care-o năpădeau să curgă în voie. Curseră din belșug și una căzu pe banca de piatră de alături. Odată ce se pornise să plîngă, fără să-și dea seama de ce, se simți copleșită de noianul gîndurilor vechi și binecunoscute. Ce n-ar fi dat să fi fost și ea asemeni acelor copii nepăsători la tîlcul vorbelor pe care le rosteau, fiind prea neștiutori ca să simtă nevoia să și le lămurească ! Toate întîmplările zbuciumate ale scurtei ei vieți, păreau să reînvie în clipa aceea, încărcate de mai multă simțire, și chiar și unele fapte care, la timpul lor, o lăsaseră nepăsătoare, îi copleșeau sufletul cu noi simțăminte. Și totuși, durerea de acum nu mai semăna cu osînda de altădată, părîndu-i-se aproape o desfătare.

Cum sta cu fața îngropată în mîini, nu băgă de seamă cînd cineva se apropie încet de portalul bisericii și zărind-o, dădu întîi să plece, apoi se opri s-o privească.

Bathsheba rămase un timp cu capul plecat și cînd privi în jur, fața îi era năpădită de lacrimi, ochii umezi și cețoși.

— Domnule Oak ! exclamă ea, stînjenită, de cînd ești aici ?

— De cîteva minute, doamnă, răspunse Oak respectuos.

— Aveai de gînd să intri ? îl mai întrebă Bathsheba ; și, din biserică pătrunse o frîntură de imn, în chip de răspuns :

„Iubit-am ziua ce sclipea ; deși știam ce-i teama,
Fala mă stăpînea : la anii ce s-au dus nu luam seama..."

— Da, așa mă gîndeam, răspunse Gabriel. Sînt bas în cor. De cîteva luni cînt ca bas în cor.

— Da ? Nu știam. Atunci te las.

„...Pe care mult o am iubit, și-un timp mi-a fost departe...“,

cîntară copiii.

— Nu trebuie să pleci din cauza mea, stăpînă. Astă-seară cred că nu mă mai duc...

— A, nu... nu plec din cauza ta.

Rămaseră cam stînjeniți, Bathsheba tot încercînd să-și șteargă pe furiș fața udă de lacrimi și umflată. În cele din urmă Oak spuse :

— Nu ne-am mai văzut... adică n-am mai stat de vorbă... de-atîta vreme. Dar, de teamă să nu răscolească amintiri triste lăsă vorba neterminată, apoi întrebă : — Vă duceați la biserică ?

— Nu, răspunse ea. Am venit să văd eu singură monumentul... să văd dacă au săpat inscripția așa cum le-am spus eu. Domnule Oak, nu trebuie să te ferești să-mi vorbești, dacă simți nevoia, despre lucruri la care ne gîndim, de fapt, amîndoi...

— Și-au săpat-o așa cum ai dorit dumneata, stăpînă ? o întrebă Oak.

— Da. Vino s-o vezi, dacă n-ai văzut-o pînă acum.

Porniră, deci, împreună să citească epitaful de pe monument.

— Opt luni s-au dus de-atunci ! șopti Gabriel văzînd data. Parc-a fost ieri !

— Mie mi se pare că toate astea s-au petrecut cu ani în urmă... ani care s-au scurs cu greu și că-n vremea asta am fost moartă. Ei, acum eu plec acasă, domnule Oak.

Oak porni și el după ea.

— Aș fi avut ceva să-ți spun, stăpînă. Am tot așteptat să se ivească prilejul, zise el, șovăind. E vorba de niște treburi de-ale mele și cred c-ar fi bine să-ți spun ce am de spus chiar acum, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Bine, spune !

— S-ar putea ca în curînd să nu mai pot să văd de ferma dumitale, doamnă Troy. Ca să-ți spun deschis, am

de gînd să plec din Anglia... nu chiar acum... primăvara viitoare.

— Să pleci din Anglia ? exclamă Bathsheba uluită şi cu sinceră dezamăgire în glas. Şi de ce, Gabriel, de ce vrei să faci asta ?

— M-am tot gîndit şi m-am socotit, băiguí Oak. Şi mi-am zis că locul unde ar fi bine să-mi încerc puterile e California.

— Bine, dar parcă era vorba să iei în primire şi Lower Farm.

— E drept că aş putea să iau ferma domnului Boldwood pe socoteala mea oricînd, dar n-am hotărît încă nimic şi am motivele mele să nu fac treaba asta. O să-mi închei anul la Lower Farm ca administrator al tutorilor, atît şi nimic mai mult.

— Şi eu ce mă fac fără tine ? Ah, Gabriel, nu pleca ! Eşti de-atîta vreme alături de mine, şi la bine şi la rău, şi sîntem prieteni atît de vechi că, zău, mi se pare tare urît din partea ta. Mi-am închipuit că chiar dacă iei cealaltă fermă în arendă o să-mi dai, totuşi, şi mie o mînă de ajutor. Şi acum, zici că vrei să pleci !

— Ţi-aş fi dat din toată inima.

— Tocmai acum cînd mă simt mai neajutorată ca oricînd ţi-ai găsit şi tu să pleci !

— Da, tare rău s-a nimerit ! spuse Gabriel, necăjit. Da tocmai fiindcă eşti aşa de neajutorată mă simt eu nevoit să plec. Bună ziua, doamnă ! Gabriel puse capăt discuţiei vădit nerăbdător să plece şi ieşi grăbit din cimitir, luînd-o pe o potecă pe care ea n-ar fi putut, oricum, să meargă.

Bathsheba se întoarse acasă chinuită de o nouă grijă care, hărţuind-o fără s-o copleşească, o ajută să mai uite tristeţea stăruitoare ce-i năpădise viaţa. Se gîndea mai tot timpul la Oak şi la felul cum o ocolea şi în minte i se treziră frînturi ale relaţiilor pe care le avusese cu el în ultima vreme, relaţii care, privite separat, nu dovedeau nimic neobişnuit, dar luate laolaltă arătau limpede că el nu se simţea la îndemînă în preajma ei. Şi, în cele din urmă, îşi dădu seama, cu adîncă durere, că acest ultim şi vechi discipol al ei era şi el pe cale de a se lepăda

de ea și de a o părăsi. El care avusese încredere în ea și-i luase partea cînd toți se ridicaseră împotriva ei ajunsese, ca și ceilalți, să se satură de vechea cauză și s-o abandoneze, și-o lăsa să se zbată singură.

Mai trecură trei săptămîni, răstimp care aduse noi mărturii ale nepăsării lui Gabriel față de ea. Bathsheba observă, de pildă, că în loc să intre în salonaș sau în biroul unde se făceau socotelile și să aștepte sau să lase un bilețel, cum făcuse cît timp ea nu-și părăsise odaia, Oak nu venea decît atunci cînd își închipuia că ea nu putea fi pe acolo și intra doar la ore nepotrivite cînd nu se aștepta să dea de ea prin aripa aceea a casei. Ori de cîte ori avea nevoie de vreo îndrumare din partea ei trimitea un răvaș sau o notiță fără titlu și fără semnătură la care ea trebuia să răspundă la fel, fără formalisme. Biata Bathsheba începu să sufere de cea mai chinuitoare dintre dureri — sentimentul că era disprețuită.

Toamna se scurse într-o atmosferă mohorîtă, bîntuită de triste bănuieli și astfel ziua Crăciunului sosi și ea, încheind un an de văduvie legală și doi ani și trei luni de viață în singurătate. Cercetîndu-și sufletul i se păru peste măsură de ciudat că amintirea pe care acel moment al anului ar fi putut-o trezi în mintea ei — amintirea celor întîmplate în sala mare din casa lui Boldwood — o lăsa destul de nepăsătoare ; în schimb o tortura credința că toți se lepădau de ea — de ce, nu putea să priceapă — și că Oak era în fruntea celor ce-o părăseau. Ieșind în ziua aceea din biserică privi în jurul ei în speranța că Oak, a cărui voce de bas o auzise rostogolindu-se, cu atîta nepăsare, din tinda bisericii, ar putea să-i iasă în cale, așa cum făcuse pe vremuri. Și iată-l, ivindu-se ca și altădată, pe potecă, în spatele ei. Dar, văzînd-o pe Bathsheba că se întoarce, privi în altă parte și cum ieși pe poartă se folosi de primul prilej de scăpare și se făcu nevăzut.

Lovitura cea mare, la care Bathsheba de mult se așteptase, veni a doua zi dimineață, sub forma unei înștiințări oficiale exprimate printr-o scrisoare în care Oak îi făcea cunoscut că de Buna Vestire nu mai putea să-și prelungească învoiala la ferma ei. Bathsheba rămase

cu scrisoarea în mînă și plînse cu lacrimi amare. Era îndurerată și jignită că dragostea fără nădejde pe care i-o purtase Gabriel, și pe care se bizuise, ca pe un drept al ei pe viață, îi fusese, astfel, refuzată, după bunul lui plac. Și, pe deasupra, se simțea pierdută la gîndul că va trebui, din nou, să se sprijine doar pe puterile ei; i se părea că nicicînd nu va mai fi în stare să aibă destulă vlagă să se ducă la tîrg, să vîndă și să cumpere. De la moartea lui Troy, Oak se îngrijise de toate vînzările, se dusese la toate tîrgurile în locul ei, punînd la cale și treburile ei, odată cu ale lui. Acum ce-avea să facă? Viața i se pustiise de tot.

Se simțea atît de părăsită în seara aceea încît, însetată de milă și înțelegere și copleșită de gîndul că singura prietenie adevărată de care avusese vreodată parte se sfîrșise, își puse boneta pe cap, își aruncă pelerina pe umeri și, îndată după asfințit, călăuzită de razele stinse, de nuanța primului, ale lunii în creștere, porni spre casa lui Oak.

Privind prin fereastră, zări un foc vesel în vatră, dar în odaie nu se vedea nimeni. Bătu nervos la ușă, apoi își zise că nu prea se cuvenea ca o femeie fără bărbat să vină în casa unui holtei care locuia singur, deși ea-i era stăpînă și dac-o vedea cineva putea să-și închipuie că venise la el cu treburi, deci nu era nimic rău în asta. Gabriel deschise ușa și razele lunii îi poposiră pe creștetul capului.

— Domnul Oak? întrebă Bathsheba, cu răsuflarea tăiată.

— Da, eu sînt, răspunse Gabriel. Cu cine am cinstea... Ah, tare prost mai sînt! Nu te-am recunoscut, stăpînă...

— N-o să-ți mai fiu mult timp stăpînă, nu-i așa, Gabriel? spuse ea, cu tristețe.

— Ei, da, asta cam așa e... Dar de ce nu intri? Ah... s-aprind o lumînare, spuse Oak cam stînjenit.

— Nu... pentru mine nu te necăji.

— Mi se-ntîmplă atît de rar să-mi treacă pragul o musafiră că nu m-am învrednicit să fac rost de cele de cuviință. Nu vrei să stai jos? Poftim, șezi! Uite un scaun aici, altul colo. Îmi pare rău că n-am decît scaune

de lemn și-s cam tari, dar... am tot zis că-mi cumpăr altele... Și Oak mai aduse două, trei scaune pentru Bathsheba.

— Lasă, sînt destul de bune pentru mine și astea.

Bathsheba se așeză și rămase așezată. Razele focului tremurau pe chipurile lor și pe

„Bruma de lucruşoare lustruite
De-atîta amar de vreme folosite..."

care alcătuiau avutul gospodăresc al lui Oak și care, la rîndul lor, aruncau în jur luciri jucăușe. Li se părea la amîndoi tare ciudat că, deși se cunoșteau atît de bine, doar pentru că se întîlneau într-un loc nou și în altfel de împrejurări decît pînă atunci deveniseră, dintr-o dată, stîngaci și se simțeau tare încurcați. Niciodată, pe cîmp sau la ea acasă, nu fuseseră atît de stingheriți, dar acum cînd era acasă la Oak parcă se întorseseră cu ani în urmă, la vremea cînd abia se cunoscuseră.

— Ți s-o fi părînd curios că am venit, dar...

— A, nu, nicidecum...

— Dar m-am gîndit... Gabriel, n-am putut să scap de gîndul că te-am jignit și că de asta vrei să pleci. M-am frămîntat în fel și chip și pînă la urmă n-am putut să mă opresc să vin la tine...

— Să mă jignești ? Cum ai putea tu să faci una ca asta, Bathsheba ?

— Va să zică nu te-am jignit ? îl mai întrebă ea o dată, bucuroasă. Atunci de ce vrei să pleci ?

— Dorința mea nu e să emigrez, știi asta. Atunci cînd ți-am spus ce-aveam de gînd să fac nu știam că vrei să rămîn, că altfel nici prin minte nu mi-ar fi trecut să plec, spuse el pe un ton foarte firesc. Am încheiat învoială pentru Lower Farm și-o s-o iau în arendă de Buna Vestire. Știi că în ultima vreme mi-a revenit și mie o parte din cîștigurile fermei. Asta, însă, nu m-ar fi împiedicat să văd și de treburile dumitale, cum am făcut și pînă acum, dacă nu s-ar fi vorbit atîta pe socoteala noastră.

— Ce-ai spus ? exclamă Bathsheba, uluită. S-a vorbit pe socoteala mea și a ta ? Și ce s-a vorbit ?

— Nu pot să-ți spun.

— Cred, totuși, c-ar fi mai cuminte să-mi spui. Ani de zile ai fost sfătuitorul meu și nu pricep de ce te temi să fii și de data asta.

— De data asta nu e vorba că ai făcut dumneata ceva. De fapt, toată daravela cam așa ar sta, că eu tot dau tîrcoale pe-aici cu gîndul să pun mîna pe ferma amărîtului de Boldwood, ca într-o bună zi să pot să pun mîna și pe dumneata !

— Să pui mîna pe mine ? Adică cum vine asta ?

— Să mă însor cu dumneata, dacă vrei să ți-o spun pe șleau ! Dumneata mi-ai spus să-ți vorbesc deschis așa că n-ai de ce să te superi.

Oak se aștepta s-o vadă tresărind ca la un bubuit de tun lîngă urechea ei, dar Bathsheba nu păru chiar atît de speriată.

— Să te însori cu mine ! N-aș fi crezut că despre asta-i vorba, zise ea, cu voce stinsă. Cum de-ți trece prin minte așa ceva ? E prea de neînchipuit... oricum... prea devreme...

— Da, sigur că-i de neînchipuit. Eu, unul, nu doresc să se întîmple asta. De fapt, cred că s-a și văzut limpede pînă acum. Bineînțeles că ești ultima femeie din lume cu care m-aș gîndi să mă însor. Ar fi, cum spuneai și dumneata, prea de neînchipuit !

— Am-spus prea... de... devreme...

— Îmi pare rău că trebuie să-ți îndrept cuvintele, dar ai spus : „prea de neînchipuit", și așa am spus și eu.

— Și mie-mi pare rău, zise, la rîndul ei, Bathsheba, cu lacrimi în ochi. Am spus „prea devreme". Oricum n-are a face... sigur că n-are a face... dar eu așa am vrut să spun : „prea devreme", și nimic altceva, domnule Oak, crede-mă.

Gabriel se uită lung la ea, dar la lumina slabă a focului din vatră nu reuși să deslușească mare lucru.

— Bathsheba, spuse el, mirat și plin de blîndețe, apropiindu-se de ea, aș vrea să știu un singur lucru... dacă îmi îngădui să te iubesc și să te cuceresc și, la urmă, să te iau de nevastă... atît aș vrea să știu...

— Dar n-o să știi niciodată !

— De ce ?

— Fiindcă nu mă-ntrebi !

— Ah... ah ! exclamă Gabriel, cu un rîs scurt și plin de veselie. Draga mea...

— N-ar fi trebuit să-mi trimiți scrisoarea aia nesuferită azi-dimineață, spuse ea, tăindu-i vorba. Așa am putut să-mi dau seama că nu ții deloc la mine și ești gata să mă părăsești și tu ca toți ceilalți. A fost tare urît din partea ta, dacă ne gîndim că n-ai mai iubit pe nimeni pînă m-ai cunoscut pe mine, și nici eu pînă te-am cunoscut pe tine. Să știi că asta n-am s-o uit !

— Ce-i provocarea asta, Bathsheba ? spuse el, izbucnind în rîs. Știi cum stătea treaba : eu, fiind burlac și îngrijindu-mă de treburile unei femei tinere și cu vino-n-coace ca dumneata, mă aflam într-o situație cam încurcată... și, pe deasupra, lumea-și dăduse seama că eu te cam plăceam... Cînd am văzut cum începuseră să vorbească pe socoteala noastră am zis să nu cumva să-ți iasă nume rău. Nimeni nu știe prin ce chinuri am trecut eu din pricina asta.

— Și-asta a fost tot ?

— Da, asta a fost tot.

— Ah, ce bine-mi pare c-am venit ! exclamă Bathsheba încîntată, ridicîndu-se de pe scaun. De la o vreme ajunsesem să cred că nu vrei nici măcar să dai ochii cu mine și de-atunci am început să te privesc altfel... Acum e timpul să plec, că cei de-acasă o să se mire ce-i cu mine... Vai, Gabriel, spuse ea, stăpînindu-și rîsul, în timp ce se îndreptau spre ușă, s-ar zice c-am venit să-ți trag clopotele... mai mare rușinea !

— Așa se și cuvenea, răspunse Oak. Cîtă cale n-am bătut eu și cît amar de vreme n-a trecut de cînd mă tot țin după fustele tale înfoiate, Bathsheba, frumoasa mea ! N-ar trebui să-ți pară rău c-ai venit și tu o dată la mine !

Și Gabriel o petrecu în sus, pe deal, tot vorbindu-i de treburile lui la Lower Farm pe care urma s-o ia curînd în primire. De ceea ce simțeau unul pentru celălalt abia pomeniră, căci ce rost ar fi avut vorbele dulci și drăgăstoase între doi prieteni atît de încercați ? Între ei se închegase acea bogată afecțiune care se naște (dacă, într-adevăr se naște vreodată) atunci cînd cei ce se unesc

încep prin a cunoaşte părţile mai aspre ale firii lor, rămînînd să le afle pe cele mai blînde abia mai tîrziu, iubirea lor crescînd în luminişurile unui hăţiş de realităţi dure şi prozaice. Se întîmplă, din păcate, destul de rar ca o astfel de tovărăşie, o astfel de camaraderie — care se iveşte, îndeobşte, din urmărirea aceluiaşi ţel, să se adauge dragostei dintre sexe, căci ceea ce leagă pe bărbat de femeie nu e munca, ci doar plăcerea. Acolo, unde, însă, împrejurări fericite îngăduie înflorirea unei asemenea legături, simţămîntul care-i stă la temelie se dovedeşte a fi singura dragoste tare ca moartea, pe care nici un şuvoi de ape n-o va stinge, nici un potop n-o va îneca, şi pe lîngă care patima ce se ascunde, îndeobşte, sub acelaşi nume, e ca un abur care se destramă.

Capitolul XXVI

O noapte şi o dimineaţă învăluite în ceaţă...

ÎNCHEIEREA

— O NUNTĂ FĂRĂ OASPEŢI, CÎT mai tainică şi cît mai simplă.

Aşa-i spusese Bathsheba lui Oak într-o seară, la cîtăva vreme după întîmplările din capitolul precedent şi el stătuse o oră întreagă să se gîndească cum să facă să-i îndeplinească dorinţa întocmai.

— O dezlegare... Da, da, ne trebuie o dezlegare, îşi zise în cele din urmă. Foarte bine, mai întîi dezlegarea.

Cîteva zile mai tîrziu, pe o noapte întunecoasă, Oak se strecură cu paşi tainici pe uşa notarului din Casterbridge. Cum mergea spre casă, auzi, chiar în faţa lui, o călcătură greoaie şi, grăbind pasul, să-l ajungă pe omul din faţa lui, văzu că nu era altul decît Coggan. Intrară împreună în sat şi o luară pe o ulicioară din dosul bisericii care ducea spre căsuţa lui Laban Tall. De curînd,

Tall fusese numit dascălul parohiei și încă și-acum îl mai treceau fiorii cînd, duminica la biserică, se auzea rostind de unul singur unele cuvinte mai întortocheate din *Psalmi* pe care nimeni altul nu se mai încumeta să le deslușească.

— Ei, și-acum noapte bună, Coggan, spuse Oak. Eu o iau pe-aici.

— A, exclamă Coggan mirat. Da ce-i cu dumneata astă-seară, domnule Oak, că umbli așa țanțoș ?

Oak își zise că n-ar fi fost frumos din partea lui, fiindcă tot se ivise prilejul, să nu-i spună despre ce era vorba lui Coggan care-i fusese credincios ca un cîine în toată vremea asta de suferințe de dragul Bathshebei, așa că zise :

— Ești în stare să păstrezi o taină, Coggan ?

— M-ai mai pus la încercare, doar, și știi !

— Da, te-am mai pus la încercare, și știu. Ei, atunci află că eu și stăpîna ne-am pus în gînd să ne căsătorim mîine dimineață.

— Maică Precistă ! Acuma, ca să spun drept, mă cam ducea pe mine mintea la o treabă ca asta, zău că da. Da n-ați suflat nici un cuvințel ! Ei, da asta nu-i treaba mea ! Să fie cu noroc, domnule Oak !

— Îți mulțumesc, Coggan. De fapt, să știi că eu nu țineam să fac o taină din asta și nici Bathsheba n-ar fi ținut, dar după toate cîte s-au întîmplat, o nuntă cu tămbălău nu era prea nimerită. Bathsheba nu vrea nici în ruptul capului să vie lume la biserică și să fie toți cu ochii pe ea... știi, cu măritișul ăsta nu prea se simte la-n-demînă, se cam sfiește de oameni... Așa că, mi-am zis, hai să-i fac pe plac !

— Da, pricep ! Și eu zic că-i foarte bine așa ! Și-acum te duci la dascăl ?

— Da. Hai și tu cu mine, dacă vrei.

— Da mă tem că degeaba ți-ai mai bătut capul să faci o taină din asta, spuse Coggan pe drum. Bătrîna lui Laban Tall o să bată toba în tot satul și-n juma de ceas nu mai e om să nu știe.

— Sigur, așa o să facă, ai dreptate. La asta nu mă gîndisem, zise Oak, oprindu-se în loc. Ei, da tot astă-seară

trebuie să-i spun, că Laban lucrează hăt, departe, pe cîmp și pornește de-acasă cu noaptea-n cap.

— Atunci uite cum facem, zise Coggan. Eu bat la ușă și-i spun să-l cheme pe Laban afară, că am ceva de vorbit cu el. Dumneata stai mai în spate. Pe urmă el o să iasă afară și poți să-i spui ce ai de spus. Doar n-o să-și închipuie ea ce-avem noi de vorbit cu bărbat-su! Las' că-i îndrug eu ceva despre treburile cîmpului, ca să nu-și dea seama.

Planul li se păru bun și Coggan o luă cu curaj înainte și se porni să bubuie în ușa doamnei Tall. Deschise chiar nevasta lui Tall în persoană.

— Am ceva să-i spun lui Laban.

— Nu-i acasă și nici nu vine pînă-n unșpe jumate. De la încheierea muncilor a avut mereu treabă la Yalbury. Da ce, eu nu pot să fiu de folos?

— N-aș crede. Da ia stai un pic! Și, zicînd asta, Coggan dădu colțul casei să se sfătuiască cu Oak.

— Da cine mai e cu dumneata? întrebă nevasta lui Tall.

— Un prieten, zise Coggan.

— Spune-i că a zis stăpîna să vină s-o aștepte la ușa bisericii mîine dimineață la zece, spuse Oak, în șoaptă. Să vină negreșit și să nu uite să-și pună hainele de sărbătoare.

— Ei, tocmai hainele astea o să ne bage în bucluc, zise Coggan.

— N-aveam încotro. Hai, du-te și spune-i! răspunse Oak.

Coggan se duse și-i spuse întocmai. — Și nu uita, să vină negreșit, fie ploaie, fie furtună, fie ce-o fi! adăugă Jan. E-o treabă însemnată. Uite despre ce-i vorba. Laban o să fie martor cînd semnează stăpîna niște hîrțoage pentru o treabă pe care se învoiește s-o facă în parte cu alt fermier, pe timp îndelungat. Asta e, și zău că n-aș fi suflat o vorbuliță, tușă Tall, da țin la dumneata, asta e, țin la dumneata ca un nebun!

Și Coggan se retrase înainte ca doamna Tall să fi avut vreme să mai pună vreo întrebare. Pe urmă se duseră la preot unde nimeni nu-i întrebă nimic, după

care Gabriel plecă acasă să-nceapă pregătirile pentru a doua zi.

— Liddy, spuse Bathsheba în aceeași seară, înainte de culcare, dacă cumva nu mă trezesc singură, te rog să mă scoli mîine dimineață la șapte.

— Da niciodată nu vă sculați după șapte.

— Știu, dar am o treabă importantă, o să-ți spun eu altădată, cînd o veni vremea, și m-am gîndit că-i mai bine să m-asigur că mă trezesc la timp.

Cu toate astea, Bathsheba se trezi singură la patru, și în zadar se chinui că nu izbuti să mai închidă ochii. Pe la șase, convinsă că ceasul ei stătuse în timpul nopții, nu mai avu răbdare să aștepte. Se dusc și bătu la ușa lui Liddy și, după oarecare stăruință, reuși s-o trezească.

— Da parcă era vorba să vă scol eu pe dumneavoastră, spuse Liddy, încă zăpăcită de somn. Și nu-i nici măcar șase.

— Cum să nu fie ? Ce-s prostiile astea, Liddy ? E mult peste șapte ! Hai, vino iute la mine-n odaie. Trebuie să-mi perii bine părul.

Cînd Liddy intră în odaie la Bathsheba, stăpîna era gata și o aștepta. Fata nu putea pricepe de ce atîta grabă. — Da ce se petrece, doamnă ? întrebă ea.

— Las' că-ți spun eu, zise Bathsheba cu o lucire neastîmpărată în ochii-i sclipitori. Domnul Oak vine să ia masa cu mine azi.

— Domnul Oak ? Singur ? Așa, numai el cu dumneavoastră ?

— Da.

— Credeți că se cade, doamnă ? întrebă fata plină de îndoială. I-așa ușor pentru o femeie să-și piardă numele bun, că...

Bathsheba izbucni în rîs și se înroși la față, și, cu toate că nu mai era nimeni în odaie, se aplecă la urechea lui Liddy, și începu să-i șoptească ceva. Cînd sfîrși, Liddy rămase cu ochii holbați la ea, și izbucni :

— Ce veste, oameni buni ! Simt că-mi sare inima din piept !

— Inima mea parc-a turbat, zise, la rîndul ei, Bathsheba. Dar, oricum, e prea tîrziu ca să mai pot scăpa.

Dimineața era umedă și mohorită. Cu toate astea, la zece fără douăzeci de minute, Oak ieși din casă...

„Coborî-n vîlcea
Și uite-așa pășea
Ca omul ce mireasă-și căuta...“

și bătu la ușa Bathshebei. Zece minute mai tîrziu, puteai vedea două umbrele mari ieșind pe ușă și pornind, sub ploaie, pe drumul spre biserică. Fiindcă n-aveau de mers mai mult de vreo sută de metri, socotiră, pe drept cuvînt, că nu merită să plece cu trăsura. Doar un ochi deosebit de ager i-ar fi putut descoperi sub cele două umbrele pe Oak și Bathsheba, mergînd pentru prima oară în viață mînă în mînă, Oak îmbrăcat într-o manta mare, lungă pînă la genunchi, iar Bathsheba înfășurată într-o pelerină care-i atingea saboții. Dar, în ciuda îmbrăcămintii atît de simple, toată ființa ei avea ceva întinerit...

„Ca trandafirul ce se-nchide
Să se prefacă iarăși în boboc...“

Odihna îi adusese culori în obraji și, fiindcă, la dorința lui Gabriel, își pieptănase părul, în dimineața aceea, ca pe vremea cînd trăia la Norcombe Hill, îi apăru aidoma fecioarei visurilor lui, și nici nu era de mirare că doar Bathsheba nu avea acum mai mult de douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani. În biserică se aflau Tall, Liddy și preotul, și treaba se sfîrși într-o clipită.

În seara aceleiași zile, perechea se așeză în tihnă să-și ia ceaiul în salonul Bathshebei, căci hotărîseră ca Oak să se mute la ea, de vreme ce nu avea nici bani, nici casă și nici mobile demne de numele pe care le purtau, deși era și el pe cale să le obțină pe toate, în timp ce, față de el, Bathsheba se bucura de toate trei din belșug.

Tocmai cînd Batsheba turna ceaiul într-una din cești, urechile lor primiră salutul unei salve de tun, urmată de ceva care părea o izbucnire asurzitoare de sunet de trompete, drept în fața casei lor.

— Ia te uită, spuse Oak, pornindu-se pe rîs. Mi-nchipuiam eu că băieții ăștia pun ceva la cale. Se vedea după chipurile lor.

Oak luă o lumînare și ieși în tindă. Bathsheba își puse un șal pe cap și veni după el. Razele lunii învăluiau un grup de bărbați adunați pe pietrișul din fața casei. Cum îi văzură pe proaspeții căsătoriți ieșind pe ușă, scoaseră un : „uraaa !“ puternic și, în aceeași clipă, se auzi iar în spatele lor un bubuit de tun, după care urmă o zdrăngăneală asurzitoare de sunete de tobă, tamburină, clarinet, fagot, oboi, violă tenor și contrabas — ultimele rămășițe ale adevăratei vechi orchestre din Weatherbury, instrumente venerabile, roase de carii, și care, prin persoana lor, cinstiseră victoriile lui Marlborough, sub degetele strămoșilor celor ce le mînuiau acum. Instrumentiștii se apropiară, oprindu-se drept în fața casei.

— Toate astea au fost ticluite de isteții ăia doi, Mark Clark și Jan, spuse Oak. — Poftiți în casă, oameni buni, să gustați ceva și să închinați un pahar cu mine și cu soția mea.

— A, nu astă-seară ! spuse domnul Clark, cu aerul omului gata să se lipsească de o plăcere. Da, oricum, vă mulțumim. Venim noi să vă facem o vizită la un timp mai potrivit. Da am zis că n-are rost să lăsăm să treacă o zi ca asta fără să vă dovedim și noi, într-un fel, ce mult ținem la voi. Dacă trimiteți un strop de băuturică la Warren n-avem nimic împotrivă. Ei, viață lungă și fericită, vecine Oak. Asemenea, mîndrei mirese !

— Mulțumim ! Mulțumim la toată lumea ! spuse Gabriel. Vă trimitem îndată niște gustări și ceva băutură la Warren. Îmi ziceam eu că nu se poate să nu vină vechii noștri prieteni să ne facă o urare. Tocmai asta-i spuneam nevesti-mi cînd ați sosit !

— Ia te uită ! spuse Coggan pe un ton moralist, întorcîndu-se către tovarășii lui. Omul ăsta a învățat să spună „nevastă-mea“ așa de frumos și fără să clipească, de ți-e mai mare dragul, și doar abia s-a însurat. Ei, n-am dreptate, vecini ?

— De cînd sînt n-am auzit un bărbat serios și-n toată firea, cu douăzeci de ani de însurătoare în spate, să

gîngurească așa, „nevastă-mea", de parc-ar fi fost deprins cu vorba asta de cînd lumea, spuse Iacob Smallbury.

— Ei, mai firesc ar fi fost s-o zică mai nepăsător, da nu putem să-i pretindem așa ceva tocmai acum !

— Las' că se-ndreaptă și-asta cu timpul, spuse Jan, făcînd cu ochiul.

Oak rîse și Bathsheba zîmbi (acum nu mai izbucnea în rîs din orice, ca pe vremuri), și prietenii lor dădură să plece.

— Ei, va să zică așa stă treaba, zise Joseph Poorgrass cu un oftat ghiduș în timp ce se-ndepărtau. Eu, unul, îi doresc să aibă parte numai de bucurii alături de ea. Ei, dac-așa a fost să fie, ce mai ! Putea să fie și mai rău ! Drept care, eu unul, mă declar mulțumit !

CUPRINS

Prefață 5

Partea întîi

(trad. de Bianca Zamfirescu)

Capitolul I
Portretul fermierului Oak. O întîmplare 9

Capitolul II
Noapte. Turma. Un interior. Alt interior 15

Capitolul III
O fată călare. Discuție 24

Capitolul IV
Nehotărîrea lui Gabriel. Vizita. Greșeala 32

Capitolul V
Bathsheba pleacă. O tragedie pastorală 42

Capitolul VI
Bîlciul. Călătoria. Focul 47

Capitolul VII
Recunoaștere. O fată sfioasă 57
Capitolul VIII
La dugheana de malț. Discuție. Noutăți. 61
Capitolul IX
Ferma. Un vizitator. Șoapte 81
Capitolul X
Stăpîna și slugile 87
Capitolul XI
Cazărmile văzute de afară. Ninsoare. O întîlnire 94
Capitolul XII
Fermierii. Regula. Excepția 100
Capitolul XIII
Soarta sfinților. Valentina 105
Capitolul XIV
La ce-a dus scrisoarea. Răsărit de soare 109
Capitolul XV
Întîlnire matinală. Tot despre scrisoare 114
Capitolul XVI
All Saints și All Souls 125
Capitolul XVII
La piață 128
Capitolul XVIII
Boldwood meditează. Regret 131
Capitolul XIX
Baia oilor. Cerere în căsătorie . . . 136
Capitolul XX
Uluire. Se ascute foarfecele. Cearta . . 142
Capitolul XXI
Necazuri cu turma. Chemare 149
Capitolul XXII
Hambarul cel mare și tunsul oilor . . 156
Capitolul XXIII
Înserare. A doua declarație 167

Capitolul XXIV
Aceeaşi noapte. Plantaţia de pini . . . 175

Capitolul XXV
Portretul. Noi cunoştinţe 182

Capitolul XXVI
Scenă la marginea fineţii 186

Capitolul XXVII
Roiesc albinele 196

Capitolul XXVIII
Groapa dintre ferigi 199

Capitolul XXIX
Amănunte ale unei plimbări în amurg . 205

Capitolul XXX
Obraji încinşi şi ochi înlăcrimaţi . . . 213

Capitolul XXXI
Mustrare. Înverşunare 218

Partea a doua

(trad. de Eugenia Popescu-Cîncea

Capitolul I
Noaptea. Cai hoinari 228

Capitolul II
La lumina zilei. Vestitorul 237

Capitolul III
Din nou acasă. Şarlatanul . . . . . 24)

Capitolul IV
La fereastra de sus 257

Capitolul V
Averea în primejdie. Petrecerea . . . 261

Capitolul VI
Furtuna. Cei doi împreună 27

Capitolul VII
Ploaia. O întîlnire între doi singuratici . 277

Capitolul VIII
Drumul spre casă. Lacrimi 281

Capitolul IX
Pe drumul mare de la Casterbridge . . 285

Capitolul X
Bănuieli. Fanny e căutată 292

Capitolul XI
Joseph și povara lui. „La Capul de Berbec" 303

Capitolul XII
Răzbunarea lui Fanny 315

Capitolul XIII
Sub copac. Reacția 326

Capitolul XIV
Romantismul lui Troy 334

Capitolul XV
Gurluiul cu cap de balaur și isprăvile lui 338

Capitolul XVI
Întîmplări la malul mării 347

Capitolul XVII
Se trezesc îndoieli. Îndoielile se spulberă 350

Capitolul XVIII
Oak e avansat. O mare speranță . . . 355

Capitolul XIX
Tîrgul de oi. Troy atinge mîna soției sale 361

Capitolul XX
Bathsheba stă de vorbă cu călărețul care-o însoțește 376

Capitolul XXI
Drumuri ce se întretaie 385

Capitolul XXII
Concurritur horae momento 397

Capitolul XXIII
După șoc 409

Capitolul XXIV

Martie următor. Bathsheba—Boldwood . 413

Capitolul XXV

Frumusețea în singurătate. În cele din urmă... 418

Capitolul XXVI

O noapte și o dimineață învăluite în ceață... (Încheierea) 428

Colecția
«Romanul de dragoste»

Lei 12

78

**În colecția
«ROMANUL DE DRAGOSTE»
au apărut:**

61	Gustave Flaubert	Salammbô
62	John Galsworthy	Dincolo de rîu
63	Doamna de La Fayette Benjamin Constant	Principesa de Clèves • Adolphe
64	Stendhal	Armance
65	André Gide	Isabela • Simfonia pastorală
66	Mihail Sadoveanu	Venea o moară pe Siret
67	Erich Maria Remarque	Arcul de Triumf
68	Radu Petrescu	Matei Iliescu
69	Dimităr Dimov	Locotenentul Benz
70	John Galsworthy	Floarea întunecată
71	Józef Ignacy Kraszewski	Contesa Cosel
72—73	Alexandre Dumas	Cele două Diane
74	Honoré de Balzac	Modeste Mignon
75	Charles Dickens	Poveste despre două orașe
76	François Mauriac	Pustiul dragostei
77	Emmanuel Roblès	O primăvară în Italia